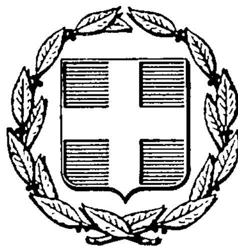

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ 17 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1985 | ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ | ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 5

Αριθ. πρωτ. 85

Έγκριση του πενταετούς Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983—1987.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

Έχοντας υπόψη:

α) Το άρθρο 3 του Νόμου 503/1976 και

β) Τα επικυρωμένα Πρακτικά της ΜΗ'/8ης Δεκεμβρίου 1984 Συνεδρίασης της Ολομέλειας της Βουλής, όπου είναι καταχωρημένο το κείμενο του Πενταετούς Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983—1987, όπως χωρίς τροποποιήσεις εγκρίθηκε από τη Βουλή.

Βεβαιώνουμε:

Ότι η Ολομέλεια της Βουλής, σύμφωνα με τις διατάξεις: α) της παρ. 8 του άρθρου 79 του Συντάγματος και β) του Ν. 503/1976, όπως τροποποιήθηκε με τον Ν. 747/1978, συζήτησε στις συνεδριάσεις της ΜΕ', ΜΣΤ', ΜΖ' και ΜΗ' της 5ης, 6ης, 7ης και 8ης Δεκεμβρίου 1984 αντίστοιχα και ενέκρινε το «Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983—1987», όπως αυτό υποβλήθηκε από τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας χωρίς τροποποιήσεις κατά τη συζήτησή του.

Αθήνα, 9 Ιανουαρίου 1985

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΑΛΕΥΡΑΣ

Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983—1987 (Τελική Εισήγηση).

ΤΕΥΧΟΣ Ι.
ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Ι. Ο Χαρακτήρας του Προγράμματος.

1. Σύνδεση Προγράμματος και Προκαταρκτικών.

Στα Προκαταρκτικά του Πενταετούς Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983-1987, που εγκρίθηκαν από τη Βουλή το Νοέμβριο του 1983, δίνονται οι κύριες επιδιώξεις, οι ποιοτικοί στόχοι του Προγράμματος και οι βασικές κατευθύνσεις αναπτυξιακής πολιτικής τόσο για το σύνολο της οικονομίας όσο και για τους επιμέρους τομείς και κλάδους. Παράλληλα προσδιορίζεται το πλαίσιο δράσης και η στρατηγική που θα ακολουθηθεί για την υλοποίησή τους.

Σύμφωνα με τη νομοθετική ρύθμιση της διαδικασίας του εθνικού οικονομικού και κοινωνικού προγραμματισμού, το τελικό κείμενο του Προγράμματος ακολουθεί τα Προκαταρκτικά μαζί με τα οποία απαρτίζει το Πρόγραμμα.

Βασικός σκοπός του τελικού κειμένου είναι η συγκεκριμενοποίηση των μέτρων πολιτικής και των αναπτυξιακών έργων που θα συμβάλουν στην υλοποίηση των επιδιώξεων και των στόχων που καθορίζονται στα Προκαταρκτικά.

Με τον τρόπο αυτό οι βασικές επιλογές, οι επιδιώξεις και οι γενικοί ποιοτικοί στόχοι που διατυπώνονται στα Προκαταρκτικά εξειδικεύονται και ποσοτικά, δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις για την υλοποίηση του Προγράμματος, για παρακολούθηση της εφαρμογής του και αναθεώρησή του στα πλαίσια ενός κυλιόμενου προγραμματισμού. Με άλλα λόγια το Πρόγραμμα αποκτά πιο συγκεκριμένο και λειτουργικό χαρακτήρα.

Ο προσδιορισμός συγκεκριμένων αναπτυξιακών έργων δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την απαραίτητη σύνδεση του μεσοπρόθεσμου αναπτυξιακού προγράμματος της Κυβέρνησης με τον Ετήσιο Προϋπολογισμό του Δημοσίου, το αναπτυξιακό πρόγραμμα των Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών και το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων. Η σύνδεση αυτή αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση του Προγράμματος. Η διαδικασία εξεύρεσης πόρων για τη χρηματοδότηση συγκεκριμένων επενδυτικών έργων, που αναλαμβάνονται από το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, διαμορφώνει παράλληλα το πλαίσιο άσκησης μακροοικονομικής πολιτικής και προσδιορίζει τις βασικές επιλογές κατά την πενταετία 1983 - 1987.

Η έμφαση στα βασικά αναπτυξιακά έργα αντανακλά και μια νέα προσπάθεια σύνδεσης των κλαδικών και χωροταξικών προτεραιοτήτων. Μέσα από συγκεκριμένα έργα στους τομείς της υποδομής και στους άμεσα παραγωγικούς τομείς προωθούνται ταυτόχρονα οι βασικές επιλογές που διατυπώνονται στα Προκαταρκτικά για την αναβάθμιση της ελληνικής οικονομίας στο διεθνή καταμερισμό εργασίας και για την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας μας.

Έτσι στα πλαίσια του Δημοκρατικού Προγραμματισμού, δηλαδή μέσα από συμμετοχικές και δημοκρατικές διαδικασίες στο σχεδιασμό, στην υλοποίηση και στην αναθεώρηση του αναπτυξιακού προγράμματος, γίνεται πράξη και ο Ενεργός Προγραμματισμός, δηλαδή η διατύπωση, η εκπόνηση και η υλοποίηση συγκεκριμένων αναπτυξιακών έργων. Τα έργα αυτά, που αποτελούν υποσύνολο των έργων που γίνονται και θα γίνουν στην πενταετία, θεωρούνται «βασικά» γιατί αλλάζουν τις δομές της οικονομίας και προωθούν ένα νέο πρότυπο ισόρροπης, συνολικής και αυτοδύναμης ανάπτυξης. Ειδικότερα συμβάλλουν στην προώθηση νέων δυναμικών κλάδων, στη συμπλήρωση μεγάλων και κρίσιμων κενών στη διάρθρωση του παραγωγικού δυναμικού της χώρας, στην αξιοποίηση παραγωγικών πόρων που παραμένουν ανεκμετάλλευτοι, στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στην πόλη και την περιφέρεια, και στην κοινωνική δικαιοσύνη.

Η κατάρτιση ενός λειτουργικά ολοκληρωμένου προγράμματος που ξεκινά από βασικές επιλογές και επιδιώξεις και καταλήγει σε ένα σωστά αρθρωμένο πρόγραμμα έργων στους πιο σημαντικούς οικονομικούς και κοινωνικούς τομείς της οικονομίας, προϋποθέτει κατάλληλη οργάνωση υπηρεσιών προγραμματισμού, που ακόμη υστερεί στη χώρα μας. Προϋποθέτει ακόμα ένα κατάλληλο θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο για την απρόσκοπτη ροή πληροφόρησης, για την αξιολόγηση των προτάσεων, για την επίλυση των διαφορών, για το συντονισμό των έργων και την παρακολούθηση της υλοποίησής τους. Το πλαίσιο αυτό μόλις αρχίζει να δημιουργείται. Γι' αυτό το λόγο το Πενταετές Πρόγραμμα 1983-1987 αποτελεί σημαντικό βήμα στην εδραίωση μιας διαδικασίας προγραμματισμού, που στοχεύει στον εκδημοκρατισμό, την κοινωνική δικαιοσύνη και την αυτοδύναμη οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη και που περνάει μέσα από βαθειές θεσμικές και οργανωτικές αλλαγές. Τόσο οι στόχοι που τίθενται όσο και οι απαραίτητες θεσμικές και οργανωτικές αλλαγές που πρέπει να γίνουν μέσα στην πενταετία 1983 - 1987 διατυπώνονται στα Προκαταρκτικά του Προγράμματος. Έτσι το τελικό κείμενο που κατατίθεται στη Βουλή αποτελεί συνέχεια και συμπλήρωμα των Προκαταρκτικών.

2. Δημοκρατικός Προγραμματισμός για μια Αυτοδύναμη Οικονομική και Κοινωνική Ανάπτυξη.

Τα μέτρα πολιτικής και τα έργα που εξειδικεύονται και εντάσσονται στο τελικό πρόγραμμα έχουν σαν κύριο στόχο την προώθηση και υλοποίηση των μεγάλων κοινωνικών και πολιτικών επιλογών που αναλύονται στα Προκαταρκτικά, δηλαδή της Εθνικής Ανεξαρτησίας, της Λαϊκής Κυριαρχίας και της Αυτοδύναμης Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης.

Όπως επισημαίνεται στα Προκαταρκτικά, αυτοδύναμη ανάπτυξη δεν σημαίνει αυτάρκεια. Αντίθετα σημαίνει τη συνεχή βελτίωση της εθνικής ικανότητας για ποιοτικά διευρυμένη παραγωγή, για τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία. Η αναπτυξιακή διαδικασία στηρίζεται στους εθνικούς πόρους αλλά αξιοποιεί στον ανώτερο βαθμό τα πλεονεκτήματα του διεθνούς καταμερισμού εργασίας χωρίς μονόπλευρες εξαρτήσεις. Η μείωση της ανεργίας και η καταπολέμηση του στασιμοπληθωρισμού, η κοινωνική δικαιοσύνη, η αξιοποίηση του ανθρώπινου και φυσικού πλούτου της χώρας, η αποκέντρωση και ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη και η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής αποτελούν προτεραιότητες που εξασφαλίζουν μια ανάπτυξη επικεντρωμένη στον άνθρωπο μια ανάπτυξη που οδηγεί στη δημιουργία μιας βιώσιμης και ευέλικτης κοινωνικής και παραγωγικής δομής που αναπλάθεται, προσαρμόζεται και εξελίσσεται. Έτσι το Πενταετές Πρόγραμμα είναι δημοκρατικό όχι μόνο στον τρόπο εκπόνησής του, αλλά και στους στόχους του και στον τρόπο υλοποίησής του.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών και παράλληλα με την προώθηση των μεγάλων θεσμικών και οργανωτικών αλλαγών που αναλύονται στα Προκαταρκτικά, στον οικονομικό τομέα μπαίνει σε εφαρμογή για πρώτη φορά μια συγκροτημένη «αναπτυξιακή πολιτική προσφοράς» που προωθεί με συνέπεια την αύξηση των επενδύσεων, της παραγωγής και της παραγωγικότητας. Κύριοι άξονες της πολιτικής αυτής είναι:

α) η προώθηση ενός συντονισμένου προγράμματος αναπτυξιακών έργων από το Δημόσιο Τομέα.

β) Η δημιουργία πλέγματος σημαντικών μονάδων παραγωγής και αναπτυξιακών έργων που θα παίξουν καταλυτικό ρόλο στην προώθηση νέων δυναμικών δραστηριοτήτων.

γ) ο συντονισμός και η οργανική σύνδεση των δραστηριοτήτων των μεγάλων μονάδων με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και η δραστηριοποίηση τους σαν επενδυτικοί φορείς.

δ) η δραστηριοποίηση του αναπτυξιακού ρόλου του Κράτους μέσω της εφαρμογής του αναπτυξιακού Νόμου 1262/82, του Προγράμματος Κρατικών Προμηθειών, των Προγραμματικών Συμφωνιών και της ενεργοποίησης των αναπτυξιακών προγραμμάτων των Υπουργείων και του πιστωτικού συστήματος.

ε) η στήριξη νέων επενδυτικών φορέων όπως Δημοτικές Επιχειρήσεις, Συνεταιρισμοί, Εταιρείες Λαϊκής Βάσης κ. ά.

στ) η συνεχής διαδικασία διερεύνησης των μεταβαλλομένων συνθηκών στην εγχώρια και διεθνή αγορά για επισήμανση νέων αποδοτικών επενδυτικών ευκαιριών στα πλαίσια ολοκληρωμένων Συμπλεγμάτων Δραστηριοτήτων.

2.1. Διαδικασία επιλογής αναπτυξιακών έργων που εντάσσονται στο Πρόγραμμα.

Αποτελεί εκφρασμένη πολιτική επιλογή το Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983-1987 να αποτελέσει το απαύγασμα μιας πλατειάς συμμετοχικής διαδικασίας και ενός γνήσιου δημοκρατικού διαλόγου. Ειδικότερα η προώθηση της βασικής πολιτικής επιλογής για λαϊκή κυριαρχία που αναλύεται στο τρίπτυχο της λαϊκής συναίνεσης, της λαϊκής συμμετοχής και της λαϊκής πρωτοβουλίας, προϋποθέτει ότι αφετηρία για τη λήψη αποφάσεων είναι η βούληση και η συναίνεση του κοινωνικού συνόλου όπως αυτή εκφράζεται μέσα από το Δημοκρατικό Προγραμματισμό και προωθείται μέσα από την ουσιαστική αποκέντρωση της Διοίκησης και την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Με βάση τις επιλογές αυτές και πριν ακόμα στηθεί στο σύνολό του το νέο θεσμικό πλαίσιο για την προώθησή τους, το κύριο βάρος της κατάρτισης του Προγράμματος Περιφερειακής Ανάπτυξης έπεσε στο Νομό, στην Νομαρχία και στη συνέχεια ύστερα από τη θεσμοθέτησή του με το Ν. 1235/82 στο Νομαρχιακό Συμβούλιο. Στα Νομαρχιακά Συμβούλια μετέχουν τόσο εκπρόσωποι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όσο και των επαγγελματικών, συνεταιριστικών, επιστημονικών και συνδικαλιστικών οργανώσεων ή επιμελητηρίων που εδρεύουν στο Νομό.

Έτσι καθιερώθηκε σαν θεσμός η λαϊκή εκπροσώπιση και η συμμετοχή των παραγωγικών φορέων στη λήψη αποφάσεων. Στη συνέχεια το θεσμικό πλαίσιο για τη λαϊκή συμμετοχή πλουτίστηκε ακόμα περισσότερο με τους Νόμους 1270/82 και 1416/84. Ο πρώτος ρύθμισε τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες των συμβουλίων δημοτικών διαμερισμάτων και θεσμοθέτησε τα συνοικιακά συμβούλια και ο δεύτερος την ίδρυση και λειτουργία επαρχείων και επαρχιακών συμβουλίων στις νησιωτικές περιοχές και στο Νομό Έβρου, καθώς και τη λειτουργία δημοτικών επιχειρήσεων και δημοτικών εταιρειών λαϊκής βάσης.

Με τους θεμελιακούς αυτούς νόμους προωθήθηκε ήδη κατά σημαντικό βαθμό η θεσμοθέτηση των επιτελικών οργάνων για την εδραίωση του Δημοκρατικού Προγραμματισμού.

Την άνοιξη του 1982 οργανώθηκαν οι πρώτες συναντήσεις γύρω από το Πρόγραμμα σε όλους τους νομούς και οι πρώτες συναντήσεις για διάλογο στελεχών από τους επιτελικούς φορείς του κέντρου με τα Νομαρχιακά Συμβούλια, τις τοπικές αρχές και τις παραγωγικές τάξεις.

Μέσα σε λίγους μήνες με πρωτοβουλία των Νομαρχών και των Νομαρχιακών Συμβουλίων οργανώθηκαν λαϊκές συνελεύσεις σε κάθε περιοχή του Νομού.

Στις Συνελεύσεις αυτές εντοπίσθηκαν τα κύρια προβλήματα, οι μακροπρόθεσμοι στόχοι ανάπτυξης της περιοχής και οι αναπτυξιακές προτεραιότητες. Το υλικό αυτό αποτέλεσε τη βάση για την κατάρτιση του Πενταετούς Προγράμματος κάθε Νομού.

Στη συνέχεια διαμορφώθηκαν από τα Νομαρχιακά Συμβούλια, με βάση και ορισμένες τεχνικές οδηγίες και ερωτηματολόγια από το κέντρο, ιεραρχημένες προτάσεις για συγκεκριμένα αναπτυξιακά έργα σε κάθε Νομό. Οι προτάσεις αυτές στάλθηκαν το φθινόπωρο του 1982 στους επιτελικούς φορείς του Κέντρου ((ΥΠΕΘΟ - ΥΧΟΠ ΚΕΠΕ), για περαιτέρω επεξεργασία.

Στη φάση αυτή οι κεντρικοί φορείς δεν έκαναν καμιά άμεση παρέμβαση ή τροποποίηση στις προτάσεις όπως διαμορφώθηκαν από τα Νομαρχιακά Συμβούλια.

Ετοιμάστηκαν όμως και στάλθηκαν σε κάθε Νομαρχία σύντομες εκθέσεις με χρήσιμες τεχνικές παρατηρήσεις για τις προτάσεις καθώς και για τις δυνατότητες χρηματοδότησής τους. Ειδικότερα εξετάσθηκε η σύνδεσή τους με τα βασικά προβλήματα και τις αναπτυξιακές δυνατότητες του Νομού, όπως αυτές είχαν διαπιστωθεί στις λαϊκές συνελεύσεις, η σύνθεση των προτάσεων κατά περιφέρεια και σε εθνική κλίμακα και τέλος η εναρμόνισή τους με τις βασικές κατευθύνσεις και τους στόχους της εθνικής αναπτυξιακής πολιτικής και με τους υπολογιζόμενους χρηματοδοτικούς πόρους κατά τη διάρκεια του Προγράμματος.

Τέλος, στην τεχνική έκθεση γύρω από τις προτάσεις των Νομαρχιακών Συμβουλίων για αναπτυξιακά έργα περιλαμβάνονταν επίσης μια σειρά από επιμέρους παρατηρήσεις σχετικές με θέματα τεχνικής αρτιότητας και εσωτερικής συνέπειας, χρονικής κλιμάκωσης των δαπανών κλπ.

Την έκθεση συνόδευε μια συγκριτική ανάλυση της χρηματοδότησης αναπτυξιακών έργων κατά Νομό στο παρελθόν, πρώτες προσεγγιστικές εκτιμήσεις για τις δυνατότητες χρηματοδότησης αναπτυξιακών έργων στην περίοδο

του Προγράμματος καθώς και μια συγκριτική ανάλυση δεικτών οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας κατά Νομό.

Οι τεχνικές εκθέσεις μαζί με μια ομοιόμορφη ταξινόμηση και παρουσίαση των προτάσεων για όλους τους Νομούς στάλθηκαν στις Νομαρχίες με σκοπό να προβληματιστούν τα Νομαρχιακά Συμβούλια γύρω από το ύψος και την κλαδική σύνθεση του συνολικού κονδυλίου που αντιπροσώπευσαν οι προτάσεις του καθενός και να χρησιμεύσουν σε μια επανεξέταση των αρχικών προτάσεων. Την άνοιξη του 1983 οργανώθηκαν συσκέψεις με συμμετοχή των Νομαρχών, στελεχών των Υπουργείων Εθνικής Οικονομίας, Εσωτερικών, ΥΧΟΠ και του ΚΕΠΕ με στόχο την προσέγγιση και το συντονισμό των προτάσεων των Νομαρχιακών Συμβουλίων με τους κεντρικούς αναπτυξιακούς στόχους του Προγράμματος. Στη συνέχεια και με βάση την προεργασία που προηγήθηκε, τα Νομαρχιακά Συμβούλια υπόβαλαν στις περισσότερες περιπτώσεις αναθεωρημένες προτάσεις, που αποτέλεσαν τη βάση για την πιο πέρα επεξεργασία που έγινε στο κέντρο.

Σε κάθε Νομαρχιακό Συμβούλιο στάλθηκε απόσπασμα του πίνακα των βασικών αναπτυξιακών έργων καθώς και το σχετικό συνοδευτικό κείμενο για κάθε προγραμματική περιφέρεια για τα τελευταία σχόλια και παρατηρήσεις που αποτέλεσαν και τη βάση για τη σύνταξη του τελικού κειμένου του Προγράμματος.

Παράλληλα και καθ' όλη τη διάρκεια της επεξεργασίας των προτάσεων από τα Νομαρχιακά Συμβούλια βασική εισροή για τα έργα που χαρακτηρίζονται ως κλαδικής σημασίας αποτέλεσαν οι προτάσεις των Υπουργείων, των Δημόσιων Οργανισμών και των Δημόσιων Επιχειρήσεων. Ύστερα από παραβολή των προτάσεων των φορέων αυτών με τις προτάσεις των Νομαρχιακών Συμβουλίων, αξιολόγηση των διαφορών μεταξύ προτάσεων και την κατάλληλη τεχνική επεξεργασία καταρτίστηκε ολοκληρωμένος πίνακας προτάσεων για αναπτυξιακά έργα από τον οποίο εξαιρέθηκαν τα μικρά έργα καθώς και ορισμένα για τα οποία συνέτρεχαν συγκεκριμένοι λόγοι (έλλειψη τεχνικής μελέτης, κλπ.). Όπως και με τα Νομαρχιακά Συμβούλια, καταρτίσθηκαν συνοδευτικά κείμενα που μαζί με απόσπασμα του πίνακα με τα έργα που αφορούσαν τον κάθε φορέα στάλθηκαν για σχόλια και παρατηρήσεις. Οι θέσεις των φορέων πάνω στα κείμενα και στα αναπτυξιακά έργα αποτέλεσαν τη βάση για την τελική επεξεργασία και επιλογή των αναπτυξιακών έργων τα οποία περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα.

Σε πολλές περιπτώσεις κατά τη διάρκεια της διαδικασίας που μόλις αναφέρθηκε, και μετά από εκτενή συνεργασία σε τεχνικό επίπεδο, ο καθε φορέας ενημερώθηκε για τις πιθανές μακροοικονομικές εξελίξεις και τις δυνατότητες χρηματοδότησης και προχώρησε σε ενδιάμεσες αναθεωρήσεις των προτάσεών του με στόχο την επιλογή και προώθηση των έργων που αναμένεται οτι θα έχουν τη μεγαλύτερη δυνατή συμβολή στην αναπτυξιακή προσπάθεια. Στη διάρκεια της διαδικασίας αυτής επισημάνθηκαν επίσης ορισμένες επικαλύψεις αρμοδιοτήτων μεταξύ φορέων που πολλές φορές δυσχεραίνουν τον προγραμματισμό. Έτσι στα πλαίσια του ίδιου του Πενταετούς Προγράμματος θα υπάρξει ριζική αντιμετώπιση του προβλήματος με τον κατάλληλο διαχωρισμό αρμοδιοτήτων όπου αυτό κρίνεται σκόπιμο και την ενεργοποίηση ή και θεσμοθέτηση συντονιστικών οργάνων όπου χρειάζονται.

2.2. Κριτήρια επιλογής αναπτυξιακών έργων.

Όπως γίνεται σαφές από την ανάλυση κατά κλάδο και περιφέρεια που ακολουθεί, καθοριστικό κριτήριο για την ένταξη ενός έργου στο Πρόγραμμα 1983 - 87 αποτελεί η προβλεπόμενη συμβολή του στην υλοποίηση των επιδιώξεων και των στόχων που ορίζονται στα Προκαταρκτικά. Ειδικότερα, στη διαμόρφωση του Προγράμματος αναπτυξιακών έργων δόθηκε σημασία στους εξής παράγοντες:

α) Η εκφρασμένη Λαϊκή βούληση όπως περιέχεται στις προτάσεις των Νομαρχιακών Συμβουλίων

Είναι φανερό ότι η έκφραση της λαϊκής βούλησης δεν αφορούσε μόνο τα συγκεκριμένα έργα που προτάθηκαν αλλά είχε και το χαρακτήρα ιεράρχησης των αντίστοιχων αναγκών και των αναπτυξιακών δυνατοτήτων. Η ιεράρχηση αυτή δίνει την απαραίτητη ευελιξία στο σχεδιασμό και επιτρέπει την πιθανή αντικατάσταση ενός προτεινόμενου έργου από ένα άλλο βάσει της τεχνικής ανάλυσης που γίνεται εφόσον ικανοποιείται η σχετική ανάγκη που επιβάλλει την πραγματοποίησή του.

Παρόλα αυτά καταβλήθηκε σοβαρή προσπάθεια οι προτάσεις των Νομαρχιακών Συμβουλίων να γίνουν αποδεκτές με εξαίρεση τις περιπτώσεις που υπήρχαν ειδικοί και συγκεκριμένοι τεχνικοί λόγοι ή δεν ήταν δυνατόν να επαρκέσουν οι διαθέσιμοι πόροι.

β) Περάτωση συνεχιζόμενων έργων

Η περάτωση συνεχιζόμενων έργων, ιδιαίτερα αν αυτά έχουν ήδη απαρροφήσει σημαντικούς πόρους, βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο και αναμένεται να προσκομίσουν ικανοποιητικό όφελος σε σχέση με το κόστος αποτελεί βασική προτεραιότητα. Η ανάγκη αποπεράτωσης των συνεχιζόμενων έργων, κάτω από τις προυποθέσεις που αναφέρθηκαν, περιορίζει τις δυνατότητες ένταξης νέων έργων στο πρόγραμμα λόγω της τακτικής που ακολουθήθηκε στο παρελθόν να εντάσσονται στο ετήσιο πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων πολλά έργα των οποίων η εκτέλεση καθυστερούσε είτε από έλλειψη πόρων είτε από έλλειψη της απαραίτητης ανθρωποτεχνικής υποδομής.

γ) Ικανοποίηση βασικών κοινωνικών αναγκών

Προϋπόθεση για μια αυτοδύναμη κοινωνική ανάπτυξη είναι η δημιουργία κοινωνικών θεσμών, που να ανταποκρίνονται στις κοινωνικές ανάγκες της εποχής με τρόπο δημιουργικό και χωρίς μηχανιστική αντιγραφή ξένων προτύπων. Τα θεσμικά μέτρα που προωθούνται στο Πρόγραμμα για τη στήριξη διαδικασιών λαϊκής συμμετοχής, για την ισότητα των δύο φύλων, τη νέα γενιά τις εργασιακές σχέσεις, το περιβάλλον τις πολιτιστικές δραστηριότητες κ.α., είναι ένα πρώτο αλλά σημαντικό βήμα για την τόνωση της κοινωνικής συνείδησης και συνοχής και για την αντιμετώπιση βασικών κοινωνικών προβλημάτων της εποχής μας. Παράλληλα στο Πρόγραμμα κατέχουν ιδιαίτερα σημαντική θέση τομείς όπως η υγεία, η παιδεία και η κοινωνική πρόνοια που είχαν παραμεληθεί στο παρελθόν. Επενδύσεις στους βασικούς τομείς των κοινωνικών υπηρεσιών, ιδιαίτερα στην περιφέρεια συμβάλλουν στην αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών στην αύξηση του κοινωνικού μισθού και γενικότερα στην εξυπηρέτηση ολόκληρου του πληθυσμού αλλά ιδιαίτερα των μη προνομιούχων.

Οι βασικές θεσμικές αλλαγές που υλοποιούνται προοδευτικά στους τομείς της αποκέντρωσης και της τοπικής αυτοδιοίκησης της κοινωνικοποίησης, των εποπτικών συμβουλίων, του ενεργού δημοκρατικού προγραμματισμού του συνεταιριστικού κινήματος, του συνδικαλισμού και γενικά το βάθεμα και το πλάτεμα των διαδικασιών, λαϊκής συμμετοχής ολοκληρώνουν την προσπάθεια για κοινωνική δικαιοσύνη όχι σαν μία απλή μεταφορά οικονομικών πόρων στους οικονομικά ασθενέστερους στο όνομα της κοινωνικής αλληλεγγύης αλλά σαν μία νέα ζωντανή διαδικασία που καταξιώνεται σαν δίκαιη.

δ) Οικονομική απόδοση των έργων

Χωρίς να παραβλέπονται οι κοινωνικοί στόχοι του Προγράμματος, η στήριξη και η ανάπτυξη του παραγωγικού μηχανισμού, και η αύξηση της παραγωγής αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την πρόοδο και απορροφούν μεγάλο τμήμα του προγράμματος αναπτυξιακών έργων. Γι' αυτό παράλληλα με την ικανοποίηση βασικών κοινωνικών αναγκών κριτήριο για την ένταξη ενός έργου στο Πρόγραμμα υπήρξε η οικονομική του απόδοση.

ε) Συμπληρωματικότητα των έργων

Στα πλαίσια κάθε Νομού και Περιφέρειας λαμβάνοντας υπόψη την υπάρχουσα δομή των παραγωγικών δραστηριοτήτων και με στόχο την προώθηση μιας ισόρροπης ανάπτυξης υψηλή προτεραιότητα δίνεται σε έργα που συμβάλλουν στην ανάπτυξη κλάδων παραγωγής που υστερούν ή έχουν παραμεληθεί ενώ παρουσίαζαν σημαντικές δυνατότητες. Ιδιαίτερα σε περιοχές της χώρας όπου υπήρξε υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων και υπερσυγκέντρωση της απασχόλησης και της παραγωγής σε ορισμένους τομείς όπως ο τουρισμός η εξόρυξη μεταλλευμάτων ή η βιομηχανία, η δημιουργία συμπληρωματικών δραστηριοτήτων αποκτά ιδιαίτερη σημασία.

Το ίδιο μπορεί να πεί κανείς και για την ανάπτυξη ολόκληρων περιοχών όπως της Θεσσαλικής πεδιάδας, του Αμβρακικού κόλπου των Πρεσπών, κ.α., όπου επιβάλλεται σφαιρική θεώρηση των προγραμματιζόμενων έργων ώστε αυτά να άλληλοσυμπληρώνονται και να αποτελούν ένα ολοκληρωμένο σύμπλεγμα δραστηριοτήτων για τη συνολική ανάπτυξη της περιοχής. Σε εθνικό επίπεδο, υψηλή προτεραιότητα δίνεται και στη στήριξη δραστηριοτήτων που αναπληρώνουν κενά προωθούν την καθετοποίηση της οικονομίας και ενισχύουν αδύνατα σημεία στη διάρθρωση του παραγωγικού μηχανισμού στη Χώρα.

στ) Δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης

Βασικό κριτήριο για την επιλογή αναπυξιακών έργων αποτέλεσε η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης για την καταπολέμηση της ανεργίας. Με μέσο ρυθμό ανόδου του ΑΕΠ κατά την πενταετία 1983- 87 της τάξης του 3%, υπολογίζεται ότι θα δημιουργηθούν περίπου 150-160 χιλιάδες νέες θέσεις απασχόλησης.

Η επίτευξη υψηλότερου μέσου ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ (4%) δημιουργεί τις προϋποθέσεις για τη δημιουργία περισσότερων θέσεων (270 χιλιάδες περίπου). Για την επίτευξη του στόχου αυτού και τη μείωση του ποσοστού ανεργίας από 5,8% το 1982 σε 4,0 με 4,5% το1987 προωθούνται έργα έντασης εργασίας τόσο κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης όσο και λειτουργίας. Τα έργα αυτά προτιμήθηκαν όχι μόνο με την ένταξή τους στο Πρόγραμμα αλλά και με άμεση προώθησή τους, μέσα στα πλαίσια των τεχνικών αναγκών και δυνατοτήτων.

Εκτός των κατασκευαστικών έργων, σημαντική συμβολή στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας θα έχουν έργα που εντάσσονται στο πρόγραμμα εμπορίας και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων, στο πρόγραμμα άρδευσης και εγγειοβελτιωτικών έργων, στο πρόγραμμα εξυγίανσης των προβληματικών επιχειρήσεων και στο πρόγραμμα αξιοποίησης του ορυκτού πλούτου και προώθησης νέων μεταποιητικών μονάδων.

Πέρα από την ενίσχυση έργων που συμβάλλουν στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης τόσο άμεσα από το Δημόσιο τομέα όσο και μέσω των κίνητρων του αναπτυξιακού Ν. 1262/82, το Πρόγραμμα προβλέπει το σταδιακό μετασχηματισμό της επιδότησης της ανεργίας σε επιδότηση απασχόλησης, τη διευκόλυνση της γεωγραφικής και επαγγελματικής κινητικότητας των εργαζομένων, την επέκταση και βελτίωση της δραστηριότητας των γραφείων εργασίας του ΟΑΕΔ, την προώθηση του επαγγελματικού προσανατολισμού, και της ταχύρρυθμης ευέλικτης επαγγελματικής εκπαίδευσης και επανεκπαίδευσης τη δημιουργία ειδικών προγραμμάτων για τους αναπήρους, τις γυναίκες και άλλες κατηγορίες που πλήττονται από υψηλή ανεργία, του περιορισμό της πολυθεσίας και της εργασίας σε συνταξιούχους, τη μείωση των υπερωριών, την αναδιάρθρωση και ελαστικοποίηση των ωραρίων εργασίας και την καλύτερη αξιοποίηση του αργούντος παραγωγικού δυναμικού.

Εξετάζεται ακόμη η συμμετοχή των μισθωτών με μόνιμη ή σταθερή απασχόληση - δημοσίων υπαλλήλων και εργαζομένων σε ΝΠΔΔ, Τράπεζες και κοινωφελείς επιχειρήσεις στην εισφορά για την ασφάλιση κατά της ανεργίας προκειμένου να επιτευχθεί ευρύτερη κοινωνική αληλεγγύη για την αντιμετώπιση της ανεργίας μεταξύ μισθωτών με σταθερή και περιοδική απασχόληση.

ζ) Εξοικονόμηση συναλλάγματος

Στις περιπτώσεις που υπήρχε δυνατότητα επιλογής δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στην προτίμηση των έργων με τη μεγαλύτερη καθαρή συναλλαγματική απόδοση τόσο για λόγους ισοζυγίου πληρωμών όσο και για τη δημιουργία πολλαπλασιαστικών επιδράσεων στην ελληνική αγορά. Η προτίμηση αυτή εντάσσεται στα πλαίσια της ευρύτερης πολιτικής για προώθηση των εξαγωγών και επιλεκτική υποκατάσταση των εισαγωγών, η οποία αναλύεται, διεξοδικά στο αντίστοιχο κεφάλαιο.

Το φιλόδοξο επενδυτικό πρόγραμμα στον τομέα της ενέργειας και της αξιοποίησης του φυσικού και ορυκτού πλούτου της χώρας μας, η προώθηση μονάδων, που αξιοποιούν εγχώριες πρώτες ύλες στη μεταποίηση, η στήριξη της κτηνοτροφίας, την αγροτοβιομηχανίας και άλλων συγκεκριμένων κλάδων, στη μεταποίηση όπως μηχανοκατασκευών, μεταλλικών και μεταλλουργικών προϊόντων, φαρμακοβιομηχανίας, αποτελούν κύρια παραδείγματα της προσπάθειας για μείωση της εξάρτησης της χώρας μας από το εξωτερικό Ταυτόχρονα η αναβάθμιση της παιδείας και των υπηρεσιών υγείας θ' αποτελέσει σημαντική πηγή εξοικονόμησης συναλλάγματος.

η) Περιφερειακή ανάπτυξη

Σημαντικό παράγοντα στην επιλογή των αναπτυξιακών έργων του Προγράμματος αποτέλεσε και η ανάγκη τόνωσης της ανάπτυξης της περιφέρειας. Χωρίς να παραγνωρίζεται ο παράγοντας της αποδοτικότητας κάθε έργου, περιλήφθηκαν στο πρόγραμμα πολλά έργα, που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη των περιφερειών και ιδιαίτερα αυτών που υστερούν περισσότερο. Το γεγονός και μόνο ότι το αναπτυξιακό πρόγραμμα αναλύεται στις 9 Προγραμματικές Περιφέρειες με συγκεκριμένη αναφορά σε κάθε ένα από τους Νομούς της χώρας αποτελεί έμπρακτη απόδειξη της ιδιαίτερης σημασίας που δίνει το Πρόγραμμα στην περιφερειακή ανάπτυξη. Ταυτόχρονα εξετάστηκε παράλληλα η σημασία του έργου για την ανάπτυξη του κλάδου, του Νομού και της Περιφέρειας.

Ο Πίνακας 1 δίνει μια συνοπτική εικόνα των πιστώσεων που προγραμματίζονται να διατεθούν την πενταετία 1983-87 σε κάθε Νομό και Περιφέρεια της χώρας συνολικά και κατά κεφαλή.

Πρέπει εδώ να σημειωθή ότι οι ανισότητες που παρατηρούνται στην έκταση που δεν μπορούν να δικαιολογηθούν από τις ανάγκες και τις αναπτυξιακές δυνατότητες που υπάρχουν σε κάθε περίπτωση, οφείλονται στο γεγονός ότι μεγάλα έργα εθνικής σημασίας εντοπίζονται σε ορισμένους Νομούς ενώ λείπουν από άλλους.

Έτσι π.χ. τα κονδύλια για το Νομό Κοζάνης φαίνονται υπερβολικά υψηλά γιατί εκεί συγκεντρώνονται μεγάλες επενδύσεις της ΔΕΗ που αξιοποιούν τα λιγνιτοφόρα κοιτάσματα της περιοχής.

θ) Αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής και προστασία του περιβάλλοντος

Ένα σημαντικό τμήμα του Προγράμματος Βασικών Αναπτυξιακών Έργων στοχεύει άμεσα στην αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής και την προστασία του περιβάλλοντος.

Από το σύνολο των 1100 περίπου δισεκ. δρχ. σε τιμές 1982 που διατίθενται για αναπτυξιακά έργα στο δημόσιο τομέα στο σύνολο της πενταετίας το 6,8% διατίθεται για την υγεία, τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση των σχετικών υπηρεσιών, το 7,6% για την εκπαίδευση, το 1,2% για την κοινωνική πρόνοια όπου δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην καλυτέρευση των συνθηκών διαβίωσης ατόμων, οικογενειών ή κοινωνικών ομάδων που πάσχουν, το 5,4%

για την πολεοδομική οργάνωση, το 7,4% για το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον και το 1,6% για τη διατήρηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και την πολιτιστική ανύψωση.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ 1983 - 87*

Απόλυτα μεγέθη, σε εκ. δρχ. 1982

Προγραμματική Περιφέρεια και Νομός	Με βάση τις προτάσεις		
	Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετ. Κεντρικών φορέων	Σύνολο
I. Ανατ. Στερεά και Νησιά :	81.346	262.314	413.660
Αττικής	20.802	201.602	292.404
Βοιωτίας	8.460	18.702	27.162
Φθιώτιδας	13.023	12.339	25.362
Φωκίδας	6.551	9.495	16.046
Ευρυτανίας	9.247	1.649	10.896
Ευβοίας	13.275	14.066	27.341
Κυκλάδων	9.988	4.461	14.449
II. Κεντρική και Δυτική Μακεδονία	82.263	226.155	308.418
Θεσσαλονίκης	28.516	39.209	67.725
Χαλκιδικής	3.698	7.961	11.659
Κιλκίς	7.299	5.246	12.545
Πιερίας	8.176	6.148	14.324
Ημαθίας	7.528	15.620	23.148
Πέλλης	6.298	6.237	12.535
Φλώρινας	5.805	55.030	60.835
Καστοριάς	3.377	1.576	4.953
Κοζάνης	7.127	88.115	95.242
Γρεβενών	4.439	1.013	5.452
III. Πελοπόννησος και Δυτ. Στερεά	94.472	72.725	167.198
Κορινθίας	4.667	9.086	13.753
Αργολίδας	9.994	5.066	15.060
Αχαΐας	29.545	5.054	34.600
Ηλείας	7.485	4.395	11.880
Μεσσηνίας	5.113	4.390	9.503
Λακωνίας	5.802	3.684	9.486
Αρκαδίας	9.274	24.203	33.477
Αιτωλ/νίας	11.100	14.491	25.591
Ζακύνθου	1.172	1.474	2.646
Κεφαλλονιάς	10.320	882	11.202
IV. Θεσσαλία	31.019	77.238	108.257
Λάρισας	10.902	22.645	33.547
Μαγνησίας	6.696	25.502	32.198
Τρικάλων	6.735	14.944	21.679
Καρδίτσας	6.686	14.147	20.833
V. Αν. Μακεδονία	35.678	71.549	107.228
Καβάλας	6.937	14.027	20.964
Σερρών	15.088	35.489	50.577
Δράμας	13.653	22.033	35.687
VI. Κρήτη	37.084	33.689	70.773
Ηρακλείου	11.615	22.612	34.227
Λασιθίου	5.450	4.978	10.428
Ρεθύμνης	5.411	1.947	7.368
Χανίων	14.608	4.152	18.760
VII. Ήπειρος	45.344	41.052	86.396
Ιωαννίνων	19.889	23.779	43.668
Άρτας	5.978	5.240	11.218
Πρέβεζας	9.267	2.889	12.156
Θεσπρωτίας	3.910	1.713	5.623
Κέρκυρας	3.606	6.580	10.186
Λευκάδας	2.694	851	3.545
VIII. Θράκη	18.946	22.746	41.592
Ροδόπης	4.882	7.682	12.564
Ξάνθης	6.693	3.273	9.966
Έβρου	7.371	11.791	19.162
IX. Νησιά Αν. Αιγαίου :	20.823	25.392	46.216
Λέσβου	5.029	4.818	9.848
Δωδεκανήσου	10.025	15.457	25.482
Σάμου	3.309	2.775	6.084
Χίου	2.460	2.342	4.802
Σύνολο Χώρας	446.975	832.860	1.349.838

* Δεν περιλαμβάνονται τα έργα Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού.

Συγχρόνως η διάσταση της ποιότητας ζωής και της προστασίας και αποκατάστασης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος διέπει όλες τις αναπτυξιακές επιλογές. Στο σχεδιασμό και στην εκτέλεση κάθε αναπτυξιακού έργου θα καταβάλλεται ιδιαίτερη προσπάθεια για την πρόληψη περιβαλλοντολογικών ζημιών ή την κατάλληλη αποκατάστασή τους όπου αυτές είναι αναπόφευκτες, για την προστασία της οικολογικής ισσοροπίας, για τη διατήρηση των φυσικών πόρων και για τη θετική συμβολή στην αναβάθμιση του περιβάλλοντος όταν η πρόσθετη δαπάνη δεν ξεπερνά εύλογα όρια.

ι) Διεύρυνση του κοινωνικού τομέα της οικονομίας και αλλαγή των παραγωγικών σχέσεων

Προωθούνται μορφές οργάνωσης και έργα που βοηθούν στη διεύρυνση του κοινωνικού τομέα της οικονομίας και δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την αλλαγή των παραγωγικών σχέσεων. Τέτοιες μορφές είναι οι επιχειρήσεις ΟΤΑ, οι συνεταιρισμοί, οι εταιρίες λαϊκής βάσης, οι αμιγείς και μικτές επιχειρήσεις από δήμους, κοινότητες, τοπικές ενώσεις δήμων και κοινοτήτων κ.λπ. Αρκετά από τα έργα που προτείνονται δημιουργούν την κατάλληλη υποδομή για επιχειρήσεις μεταποίησης αγροτικών προϊόντων, λατομικές εκμεταλλεύσεις, αξιοποίηση ιαματικών πηγών, τουριστικές μονάδες, προγράμματα οργανωμένης δόμησης.

2.3. Νέες Σημαντικές Μονάδες Παραγωγής και Αναπτυξιακά Έργα.

Στην ανάλυση κατά κλάδο που ακολουθεί και στο Παράρτημα των Βασικών Αναπτυξιακών Έργων δίνονται επώνυμα τα κυριότερα αναπτυξιακά έργα κατά κλάδο παραγωγής ενώ στην ανάλυση κατά Περιφέρεια δίνεται το αναπτυξιακό πρόγραμμα κατά Νομό και κατηγορία έργου. Στον πίνακα που ακολουθεί αναφέρονται ενδεικτικά ορισμένες μεγάλες παραγωγικές μονάδες και συγκροτήματα που αφορούν την αξιοποίηση του υδάτινου και εδαφικού πλούτου, του ορυκτού πλούτου, την μεταποίηση και την παραγωγή ενέργειας καθώς και ορισμένα μεγάλα και βασικά έργα οικονομικής και κοινωνικής υποδομής. Οι παραγωγικές αυτές μονάδες και τα μεγάλα έργα έχουν ιδιαίτερη σημασία στα πλαίσια της έμφασης που δίνεται για την τόνωση των επενδύσεων. Πέρα από την συγκεκριμένη αύξηση της παραγωγής ή την ικανοποίηση αναγκών, δημιουργούν προϋποθέσεις για σημαντικές συμπληρωματικές δραστηριότητες τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα και θα αποτελέσουν πυρήνες ανάπτυξης, ιδιαίτερα στις περιφέρειες, συμβάλλοντας αποφασιστικά στον εκσυγχρονισμό της δομής της παραγωγής και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

Μεγάλα Αναπτυξιακά Έργα 1983 - 87*

	Δαπάνες πενταετίας 1983 - 87 σε εκατ. δρχ. 1982
ΕΡΓΑ	
1. Εγγειοβελτιωτικά :	
Έργα Εκτροπής Υδάτων Αχελώου	10.000

Φράγμα Ποταμού Σοφαδίτη-Σμόκοβου	3.500
Αρδευτικό έργο Αν. Βερμίου	2.900
Αρδευτικά έργα Νεοχωρίου Βάλτου - Στέρνας Περιοχές ΝΕ-Ν14	2.200
Έργο Αξιοποίησης Υδατικού Δυναμικού Δυτ. Κρήτης	2.910
Αρδευτικά κλπ. δίκτυα Άργους Τίρυνθας-Μυκηνών της υψηλότερης από την Κ. Διώρυγα Κιβερίου περιοχής	1.800

2. Γεωργικές Βιομηχανίες :

Σπορελαιουργεία - Πυρηνελαιουργεία	599
Οινοποιεία	650
Σφαγεία - Κρεαταγορές - Αλλαντοποιεία	1.507
Βιομηχανίες επεξεργασίας νωπών οπωροκηπευτικών	790

3. Δάση :

Δασική Οδοποιία	5.809

4. Αλιεία :

Ιχθυόσκαλες Βόλου, Κοιλάδος, Λαυρίου, Ν. Μηχανιώνας, Χανίων, κ.ά.	798
Ιχθυογεννητικοί Σταθμοί Αμβρακικού, Β. Ευβοϊκού, Θεσ/νίκης, Καστοριάς	330

5. Μεταποίηση :

Μονάδα παραγωγής Αμμωνίας Καρβάλη, Καβάλας, Εμπ. Τράπεζα (Β.Φ.Λ.)	2.800
Μονάδα παραγ. CHAMOTTE (πυρίμαχη ύλη)	1.200
Μονάδα παραγωγής Ανοξείδωτου Χάλυβα Μαγνησία ή Βοιωτία (Λάρυμνα) ΕΛΕΒΜΕ (ΒΑΣΙ ΑΕ)	13.500
Μεταλλουργικό Συγκρότημα :	
Μονάδα επεξεργασίας Μολύβδου	25.000
Μονάδα επεξεργασίας Ψευδαργύρου	
Μονάδα επεξεργασίας Θειϊκού οξέος	
Μονάδα επεξεργασίας Φωσφορικού οξέος	
Μονάδα Εξευγεν. Χρυσού-Ασημιού	
Μονάδα Τριοξειδ. του Αρσενικού	
Μονάδα Φθοριούχου Αργυρίου	
Σερρές (Αμφίπολη) ΕΤΒΑ, ΜΠΟΔΟΣΑΚΗΣ	
Μονάδα Επεξεργασίας Καλλιούχων Αστρίων	
Δράμα ΠΟΡΣΕΑ-ΕΤΒΑ	1.500

6. Ενέργεια :

ΔΕΗ	
ΥΗΣ Πηγών	12.480
ΑΗΣ Αγ. Δημητρίου (1,2)	10.240
ΑΗΣ Αγ. Δημητρίου (3,4)	17.886
ΑΗΣ Αμυνταίου (1,2)	23.416
ΕΛΔΑ	
Μονάδες μετατροπής Μαζούτ	21.600
ΔΕΠ	
Γεωτρήσεις	26.850

7. Ορυκτός Πλούτος :

Βωξίτες (Βοιωτία-Φωκίδα-Ιδιωτικές)	8.800
Μεταλλευτικές Επιχειρήσεις	
Χρωμίτες (Σκούμτσα - Γρεβενά - Φορέας - ΕΛΕΒΜΕ)	4.400
Σιδηρονικελιούχα (Εύβοια-Φορέας Λάρκο)	8.800
Μάρμαρα (σε νομούς) - Φορείς ιδιωτικοί 80 % δημόσιοι 20 %)	5.000

8. Μεταφορές :

Εθνικό Οδικό Δίκτυο	
Θεσ/νίκη-Αλεξ/πολη-Γέφυρα Κήπων (Α' φάση)	4.000
Κόρινθος - Νεμέα	2.000
Παράκαμψη Κατάρας (σήραγγα ή συνδετ. δρομ.)	4.500
Μεγαλόπολη-Τσακώνα	1.500
Άρτα - Τρίκαλα	3.500
Αν. Περιφέρεια Θεσ/νίκης	1.700
Ελευσίνα - Θήβα	1.500
Αξιός-Κλειδί	1.400
Αθήνα - Σχηματάρι	3.500
Αθήνα - Κόρινθος	3.000
Υπόλοιπες εργασίες Θεσ/νίκης-Σερρών	1.250
Υπόλοιπες εργασίες Πατρών-Πύργου	1.350
Νεμέα-Αρτεμίσιο-Τρίπολη	2.940
Καρπενήσι-Λαμία (νέας οδός) (Α' φάση)	1.000
Υψηλή Γέφυρα Ευρίπου+παράκαμψη Χαλκίδος	1.500
Παράκαμψη Ρεθύμνου	1.000
Εθνική Οδός (Σχηματάρι-Κατερίνη) Α' φάση	3.200
Αντίρριο-Γιάννενα (βελτίωση) Α' φάση	1.000
Βέροια - Πολύμυλος	1.200

Σιδηρόδρομοι :

Εκσυγχρονισμός γραμμής Αθήνας - Θεσ/νίκης - Ειδομένης	10.000
Ηλεκτροκίνηση της γραμμής Αθήνας-Θεσ/νίκης-Ειδομένης	4.400
Προμήθεια τροχαίου υλικού	10.000
Διαπλάτυνση γραμμής Παλαιοφαρσάλων Καλαμπάκας	3.000
Μετρό Αθήνας	12.000

Λιμάνια :

Λιμένες Πειραιώς	10.000
Λιμένες Θεσ/νίκης	4.730
Λιμένες Ηρακλείου	1.100
Λιμένες Σούδας	1.200

Αεροδρόμια (αερολιμένες) :

Αθηνών	2.411
Κέρκυρας (Λευκίμη)	2.300
Καρπάθου	1.000

9. Επικοινωνίες :

Τηλεπικοινωνίες :

Προγ/μα Τηλεφωνίας	62.580
» περίοδος 1983 - 85	35.580
» περίοδος 1985 – 87 (εκτιμήσεις)	27.000

10. Τουρισμός :

Σχολές Τουριστικών Επαγγελμάτων	400
Σχολή Αναβύσσου	400
Κέντρα Ιαματ. Τουρισμού Καμ. Βούρλων :	
Πλατυστόμου, Θερμοπυλών κ.λπ.	600
Καϊάφα και Κυλλήνης (πρότυπα)	600
Λιμένες αναψυχής :	
Μαρίνες Ρόδου και Κώ (των 1.000 θέσεων)	700
Σκάλες/Μικρές Μαρίνες : Κάσου, Καρπάθου, Χάλκης, Τήλου, Νισύρου, Αστυπάλαιας, Καλύμνου, Λέρου, Πάτμου	450

11. Ύδρευση - Αποχέτευση :

Βοιωτία (Θήβα) Αποχέτευση Ακαθάρτων και Βιολ. Καθαρ.	1.028
Αττικής (Αθήνα) Αποχ. Αναδιευθ. Κηφισσού	6.000
Αττικής (Αθήνα) Αποχ. Κέντρο Ψυττάλειας	11.500
Αττικής (Αθήμα) Αντιπλ/κά Συμπλήρωση Δικτ.	2.500
Θεσ/νίκης (Θεσ/νίκη) Υδρ. Συμπληρωμ. έργα	1.490
Θεσ/νίκης (Θεσ/νίκη) Αποχέτευση	3.426
Θεσ/νίκης (Θεσ/νίκη) Αποχέτευση Βιολογικού Καθ. και αγωγ.	3.200

Κοζάνης (Πτολεμαΐδα) Αποχέτ. Ακαθάρτων και Ομβρίων	1.207
Αχαΐα (Πάτρα) Αποχέτευση	900
Μεσσηνίας (Καλαμάτα) Αποχέτευση Ακαθ. και Βιολ. καθ.	1.080
Καβάλας (Καβάλα) Αποχ. Ακαθ. και Βιολογ. καθαρισμού	1.250
Κερκύρας (Κέρκυρα) Αποχέτευση Ακαθ.	1.000
12. Εκπαίδευση :	
Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση :	
Δημοτικά Σχολεία	15.000
Γυμνάσια και Λύκεια ΓΕ²	12.000
Λύκεια ΤΕΕ	4.000
Τριτοβάθμια Εκπαίδευση :	
Ε.Μ. Πολυτεχνείο	1.900
Πανεπιστήμιο Αθήνας	2.600
Πανεπιστήμιο Πάτρας	1.900
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	1.000
Πανεπιστήμιο Κρήτης	1.080
13. Υγεία :	
Νοσοκομείο Πανεπιστημίου Ιωαννίνων	6.000
Νοσοκομείο Πανεπιστημίου Πάτρας	6.000
Νοσοκομείο Πανεπιστημίου Κρήτης	6.000
Κέντρα Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας	20.000
Σύνολο	548.617

* Έργα με μεγάλους προϋπολογισμούς που αποτελούν υποσύνολο των βασικών αναπτυξιακών έργων που δίνονται στο Τεύχος IV.

2. 4. Δημιουργία Νέων Επενδυτικών Φορέων.

Οι συνεταιρισμοί και οι Εταιρίες λαϊκής βάσης είναι νέες μορφές κοινωνικών επενδυτικών φορέων που αναμένεται να παίξουν πολύ σημαντικότερο ρόλο στα επόμενα χρόνια. Κύριοι παράγοντες που θα στηρίξουν τον αναπτυξιακό ρόλο αυτών των συλλογικών φορέων είναι η πλατιά συμμετοχή και συναίνεση για την ανάληψη και ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων και η μη αποξένωση του εργαζόμενου από το προϊόν που παράγει. Οι θεσμοί αυτοί εκτός από τη συμβολή τους στην περιφερειακή ανάπτυξη, στην κάλυψη κοινωνικών αναγκών, και στην εκμετάλλευση τοπικών πόρων, μπορεί να εξασφαλίσουν υψηλότερη απόδοση με την κινητοποίηση των ενδιαφερομένων, δημιουργούν οικονομίες κλίμακας ιδιαίτερα στον αγροτικό τομέα όπου υπάρχει κατακερματισμός δυνάμεων και εξασφαλίζουν καλύτερες συνθήκες χρηματοδότησης. Επί πλέον έχουν τη δυνατότητα να καλύπτουν ορισμένα κενά που αφήνουν οι ιδιώτες επιχειρηματίες και να δημιουργούν συμπληρωματικές ευκαιρίες για επιχειρηματική δράση του υπόλοιπου ιδιωτικού τομέα.

Οι Δημοτικές Επιχειρήσεις και οι μικτές επιχειρήσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με τους συνεταιρισμούς και τους άλλους κοινωνικούς φορείς αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα νέα στοιχεία της επενδυτικής πολιτικής.

Οι οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης σαν φορείς ανάληψης επενδυτικών παραγωγικών δραστηριοτήτων μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη της παραγωγικής δομής στην περιφέρεια. Επίσης, μπορούν να συμβάλλουν στην κινητοποίηση των κοινωνικών δυνάμεων πράγμα που αποτελεί βασική προϋπόθεση αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού και των οικονομικών και φυσικών πόρων, της περιφέρειας και όλης της χώρας.

Η επιχειρηματική δραστηριότητα των ΟΤΑ σε συνδυασμό με τη δράση και άλλων κοινωνικών φορέων, θα συμβάλει στο μετασχηματισμό των δομών της οικονομίας και των παραγωγικών σχέσεων, με την παραγωγική ενεργοποίησή τους σε χώρους που αγνοεί η ιδιωτική πρωτοβουλία, με το ρόλο τους στον προσανατολισμό της ιδιωτικής πρωτοβουλίας σε νέες κατευθύνσεις με τη συμβολή τους στη διεύρυνση της παραγωγικής δράσης του κοινωνικοποιημένου τομέα και τέλος με την καλύτερη δυνατότητα που έχουν στην παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της πρωτοβουλίας του ατόμου στα πλαίσια μιας κοινωνικής ομάδας με κοινούς αναπτυξιακούς στόχους.

Η επιχειρηματική δραστηριότητα των ΟΤΑ θα αποτελέσει επίσης ώθηση για την ιδιωτική επιχειρηματική δραστηριότητα, με τη δημιουργία συμπληρωματικών ευκαιριών.

Οι δημοτικές και οι μικτές επιχειρήσεις θα προσανατολισθούν σε πρώτη φάση στην εκμετάλλευση τοπικών πόρων, ιδιαίτερα όταν χρειάζεται ευρύτερη χρηματοδότηση και όπου υπάρχει ειδικό ενδιαφέρον για την ανάπτυξη τέτοιων πόρων, (βοσκότοποι, παραλίες, σπήλαια, λιμνοθάλασσες) καθώς και στην παροχή υπηρεσιών με κοινωνικό χαρακτήρα. Οι δημοτικές επιχειρήσεις ενδείκνυται κατ' αρχήν να περιορισθούν στην ανάληψη δραστηριοτήτων που ο στόχος είναι σαφώς καθορισμένος και η αβεβαιότητα της αγοράς μικρή. Σε μεταγενέστερη φάση η εμπειρία που θα έχει αποκτηθεί θα επιτρέψει τη διερεύνηση των δραστηριοτήτων ώστε να καλύπτουν και πιο δυναμικούς χώρους επιχειρηματικής πρωτοβουλίας.

2. 5. Στήριξη και Ενίσχυση Αναπτυξιακών Κινήτρων και Επενδυτικών Φορέων.

Όπως αναφέρεται στα Προκαταρκτικά και αναλύεται με περισσότερη λεπτομέρεια στο κεφάλαιο για τη μεταποίηση, οι βασικοί μοχλοί της προσπάθειας για τόνωση των επενδύσεων και στήριξη και ενίσχυση των αναπτυξιακών επενδυτικών φορέων είναι οι Νόμοι για τα αναπτυξιακά κίνητρα, η πολιτική για την ανάπτυξη Βιοτεχνικών Κέντρων και Βιομηχανικών Περιοχών, η πολύπλευρη πολιτική στήριξης και ενίσχυσης των μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων, η πολιτική κρατικών προμηθειών, και οι Προγραμματικές Συμφωνίες.

Ειδικότερα ο Νόμος 1262/82 αποτελεί έκφραση μιας νέας αναπτυξιακής πολιτικής που η υλοποίησή της άρχισε στη χώρα μας από τον Οκτώβριο του 1981. Ουσιαστικά αποσκοπεί στην διαμόρφωση νέων σχέσεων μεταξύ ιδιωτών επενδυτών και κοινωνικού συνόλου στα πλαίσια του Δημοκρατικού Προγραμματισμού της Οικονομίας.

Σαν τέτοιο εργαλείο ανταποκρίνεται στους βασικούς στόχους και επιδιώξεις του 5ετούς προγράμματος με συνέπεια και αποτελεσματικότητα.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του αναπτυξιακού νόμου είναι τα εξής :

α) Περιλαμβάνει περισσότερες επιχορηγούμενες δραστηριότητες από κάθε προηγούμενο αναπτυξιακό νόμο. Ιδιαίτερα στον πρωτογενή τομέα δίνεται η δυνατότητα ενίσχυσης κάθε επενδυτικής δραστηριότητας που θα οδηγούσε στον εκσυγχρονισμό και την αρτιότερη οργάνωσή του.

β) Ενισχύονται προνομιακά νέοι επενδυτικοί φορείς, όπως οι συνεταιρισμοί, οι δήμοι και κοινότητες, οι Έλληνες του εξωτερικού.

Ενθαρρύνεται έτσι η δημιουργία νέων κέντρων επενδυτικών αποφάσεων από ομαδικούς φορείς που εξασφαλίζουν περισσότερη διαφάνεια για την χρησιμοποίηση των κοινωνικών πόρων και που επηρεάζονται στις αποφάσεις τους εκτός από το κέρδος και από άλλες μεταβλητές.

γ) Όπως δείχνει η ως τώρα εφαρμογή του νόμου, ενθαρρύνεται η δραστηριοποίηση νέων ιδιωτών επενδυτών. Στο παρελθόν λίγες επενδύσεις σε κάθε αναπτυξιακό νόμο απολάμβαναν το μεγαλύτερο μέρος των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Με την καθιέρωση ορίου, πάνω από το οποίο η επένδυση επιχορηγείται αν εξασφαλιστεί αντίστοιχη μετοχική συμμετοχή του δημοσίου, επιτυγχάνεται καλύτερη διαχείριση των χορηγούμενων κοινωνικών πόρων και κοινωνική συμμετοχή σε μεγάλα επενδυτικά προγράμματα. Η επιχορήγηση χωρίς περιορισμούς, των μικρότερων επενδύσεων διευρύνει τον κύκλο των επιχειρηματιών. Θα πρέπει να υπογραμμιστεί η ιδιαίτερη μέριμνα του νόμου για να ενθαρρυνθούν οι μικρομεσαίοι επιχειρηματίες.

δ) Ενισχύονται ιδιαίτερα επενδύσεις υψηλής τεχνολογίας, εξοικονόμησης ενέργειας και αντιρρύπανσης σε μια προσπάθεια εκσυγχρονισμού και ανύψωσης της ποιότητας ζωής.

ε) Δίνεται ιδιαίτερη ενίσχυση σε επενδυτικά προγράμματα σε νέες βιώσιμες δραστηριότητες, πέρα από τις παραδοσιακές δραστηριότητες της ελληνικής οικονομίας.

στ) Αποκεντρώνονται ουσιαστικά οι διαδικασίες προώθησης των επενδύσεων και της λήψης των αποφάσεων με τη δημιουργία περιφερειακών οργάνων ισότιμων με τις κεντρικές υπηρεσίες.

Τα βασικά κριτήρια του νόμου για την υλοποίηση μιας επένδυσης στηρίζονται στην ανάγκη ανάπτυξης περιοχών και κλάδων σύμφωνα με τις βασικές επιλογές του 5ετούς προγράμματος.

Η διαδικασία καθορισμού του ποσοστού επιχορήγησης μιας επένδυσης ουσιαστικά εκφράζει τη βούληση του κοινωνικού συνόλου να υλοποιηθεί η επένδυση στο βαθμό που ανταποκρίνεται στους στόχους του 5ετούς.

Τα κριτήρια που λαμβάνει υπόψη του ο νόμος είναι:

α) Οι προτεραιότητες του Πενταετούς Προγράμματος και ο καθορισμός κλάδων- κλειδιών στην οικονομία.

β) Το κριτήριο της τεχνολογίας και της παραγωγικότητας της επένδυσης και του βαθμού χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού.

γ) Τα κριτήρια εξαγωγικής επίδοσης, υποκατάστασης εισαγωγών, συναλλαγματικής δαπάνης για την επένδυση και χρήση εγχώριων πρώτων υλών.

δ) Το κριτήριο του κοινωνικού συμφέροντος και της ποιότητας ζωής.

ε) Το κριτήριο συμμετοχής στην επένδυση Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Συνεταιρισμών κλπ.

Συμπερασματικά ο νόμος λειτουργεί έτσι που να διευκολύνεται το 5ετές πρόγραμμα στους στόχους του, μέσω του κοινωνικού ελέγχου των μέσων παραγωγής, του αντιμονοπωλιακού χαρακτήρα της οικονομικής πολιτικής και της συνύπαρξης και συνεργασίας του κοινωνικού συνόλου και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Για την προώθηση των επενδύσεων με ταχύτητα και με διαφανείς διεργασίες ακολουθείται η εξής διαδικασία για την αξιολόγηση και υπαγωγή μιας αίτησης στον Ν. 1262/1982:

Η κάθε νέα επένδυση εξετάζεται αναλυτικά και από κάθε άποψη, λαμβάνοντας υπόψη το φορέα (φερεγγυότητα, διαχειριστική ικανότητα, εμπειρία), τον κλάδο και τις προοπτικές ανάπτυξής του στη χώρα ανταγωνιστικά το ύψος του κόστους της επένδυσης την καταλληλότητα του μηχανολογικού εξοπλισμού τις προοπτικές εξαγωγών, το ύψος της απασχόλησης.

Τέλος, ιδιαίτερη μέριμνα λαμβάνεται για την χρηματοδότηση της επένδυσης μέσω υγιούς χρηματοδοτικού σχήματος, έτσι ώστε να είναι κατά το δυνατό εγγυημένη η απρόσκοπτη λειτουργία της νέας μονάδας. Οι διαδικασίες αυτές έχουν πλήρη διαφάνεια και ο καθορισμός του ποσοστού επιχορήγησης γίνεται με τα κριτήρια που ουσιαστικά αντικειμενικοποιούν τη διαδικασία. Αυτό υπογραμμίζει τη δημοκρατικότητα του νόμου, τοποθετώντας κάθε επένδυση στην ίδια μοίρα οποιοσδήποτε και αν είναι ο φορέας. Το τελευταίο έχει μεγάλη σημασία, αν γίνει απολογισμός της λειτουργίας των προηγούμενων αναπτυξιακών νόμων.

Η περιφερειακή ανάπτυξη τέλος αντιμετωπίζεται σαν ένα σύνθετο πρόβλημα οικονομικής και πολιτικής υφής. Η χώρα διαιρείται σε 5 ευρείες περιφέρειες λαμβάνοντας υπόψη κριτήρια χωροταξικά, οικονομικά και κοινωνικά. Διαφοροποιούνται έτσι ευρείες περιοχές της επικράτειας και ταυτόχρονα ιεραρχούνται ορθολογικά για την αποδοχή νέων επενδυτικών προγραμμάτων που θα συμβάλλουν στην αυτοδύναμη ανάπτυξή τους. Με τη συμμετοχή στις Γνωμοδοτικές Επιτροπές αντιπροσώπων επιστημονικών και επαγγελματικών οργανώσεων, του τόπου στην αξιολόγηση των επενδύσεων, στην περιφέρεια ενισχύεται η αποκέντρωση και δημιουργούνται προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της περιοχής και τη συγκράτηση του πληθυσμού στον τόπο του. Οι υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξης αυξήθηκαν σε 10 και συνεπώς για την αξιολόγηση μιας επένδυσης τα τοπικά κριτήρια λαμβάνονται υπόψη όπως και τα γενικότερα που θέτει ο νόμος. Η αποκέντρωση αποφάσεων και διαδικασιών αποτελεί βασικό χαρακτηρισμό του 1262/82.

Η φιλοσοφία του νόμου που εκφράζεται μέσα από το σύστημα των κινήτρων στοχεύει έτσι στην οικονομική ανάπτυξη και το μετασχηματισμό της ελληνικής κοινωνίας.

Πολύ σημαντικό ρόλο στα πλαίσια της προσπάθειας για στήριξη και ενίσχυση της επενδυτικής προσπάθειας θα παίξουν και οι Αναπτυξιακές Τράπεζες και κυρίως η ΕΤΒΑ και η ΑΤΕ.

Συγκεκριμένα η ΕΤΒΑ, και οι άλλες αναπτυξιακές τράπεζες προχωρούν στον σχεδιασμό και στην πραγματοποίηση επενδύσεων, που ταιριάζουν στις μακροχρόνιες ανάγκες που επιβάλλει η βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας. Βρίσκονται ήδη σε στάδιο πραγματοποίησης μία σειρά από μεγάλα επενδυτικά προγράμματα, όπως είναι της Αλουμίνας, του Λιγνιταερίου, της εκμετάλλευσης των Ορυκτών Αστρίων, της εκμετάλλευσης των θειούχων μεταλλευμάτων, στην Βόρεια Ελλάδα, της μικροηλεκτρονικής ηλεκτρονικής τηλεφωνίας (ΕΛΒΗΛ), της ναυπηγοεπισκευαστικής και διάλυσης πλοίων (Ναυτική Βιομηχανική Περιοχή Αστακού) κλπ. Επιπλέον η ΕΤΒΑ επεξεργάζεται σε συνεργασία με το ΚΕΠΕ πρόγραμμα επενδυτικών σχεδίων, στα πλαίσια των «Ολοκληρωμένων Συμπλεγμάτων Δραστηριοτήτων» η υλοποίηση των οποίων θα μπορεί να αναληφθεί από τον ιδιωτικό ή τον κοινωνικοποιημένο τομέα της οικονομίας. Παράλληλα οι αναπτυξιακές τράπεζες θα συμμετέχουν δραστήρια πολλές φορές και πρωτοβουλιακά σε προγράμματα κεφαλαιακής εξυγίανσης, και αναδιάρθρωσης των βιομηχανικών επιχειρήσεων, όπως στο Consortium των Τραπεζών, για τη χρηματοδότηση ομάδας προβληματικών επιχειρήσεων που αναγγέλθηκε ήδη από τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας.

Διαπιστώνοντας τη σημασία της έλλειψης κεφαλαίων για ανάληψη κινδύνων εφαρμόζεται ήδη από την ΕΤΒΑ μια τακτική ανάληψη ευρύτερων και μεγαλύτερων επιχειρηματικών κινδύνων με τη μορφή συμμετοχής ή με τη μορφή εξ υπαρχής ίδρυσης επιχειρήσεων που θα υιοθετήσουν και θα φέρουν σε πέρας επενδυτικά σχέδια και ερευνάται ο τρόπος με τον οποίο θα θεσμοθετηθεί η πρακτική του risk capital σε τρόπο ώστε να εμφανιστεί και σαν ξεχωριστός κλάδος δραστηριότητας της Τράπεζας.

Τέλος στα πλαίσια του προγράμματος θα αναληφθεί συστηματική προσπάθεια διαχωρισμού της βιωσιμότητας μιας επιχείρησης από τον επιχειρηματικό φορέα ιδίως όταν αναλύονται επενδυτικά σχέδια έτσι ώστε η βιωσιμότητα και η σκοπιμότητα της επιχείρησης να διερευνάται ανεξάρτητα από τη μορφή που θα έχει ο επιχειρηματικός φορέας που θα την αναλάβει. Με τον τρόπο αυτό θα ενισχυθούν πρωτοποριακές πρωτοβουλίες που προέρχονται από κάθε είδους επιχειρηματικό φορέα, ξεκινώντας από τον κλασικό τύπο του ιδιώτη επιχειρηματία και φθάνοντας μέχρι τους νέους θεσμούς των Δημοτικών Επιχειρήσεων, των Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων, των Επιχειρήσεων Μικτής Οικονομίας και των Εταιρειών Λαϊκής Βάσης κ.ο.κ. Ήδη η ΕΤΒΑ βρίσκεται στο στάδιο της επιλογής προτύπων επενδυτικών σχεδίων που να καλύπτουν όλο το φάσμα των επιχειρηματικών θεσμών που υφίστανται αυτή τη στιγμή έτσι ώστε να δοθούν τουλάχιστον ίσες ευκαιρίες σε κάθε μορφή φορέα να αναπτύξει την επιχειρηματική του δράση.

Στην 5ετία του Προγράμματος θα διευρυνθεί και «εμπλουτισθεί» και ο αναπτυξιακός ρόλος της Αγροτικής Τράπεζας, ώστε δυναμικά να παρεμβαίνει στον αγροτικό τομέα για τη διαμόρφωση, ανάπτυξη και ανάπλαση των παραγωγικών σχέσεων και δυνάμεων.

Η μέχρι τώρα αναπτυξιακή δραστηριότητα της ΑΤΕ θα μπορούσε να χαρακτηρισθεί «παθητική», με την έννοια ότι είχαν υποβαθμισθεί σημαντικά οι δυνατότητες ανάληψης αυτόνομων αναπτυξιακών πρωτοβουλιών.

'Αρχισαν ήδη και θα κορυφωθούν μέσα στην 5ετία δραστηριότητες που αλλάζουν θεμελιακά τους στόχους και τον χαρακτήρα της Τράπεζας.

Η ανάληψη από την ΑΤΕ ουσιαστικών δραστηριοτήτων καθαρά αναπτυξιακού προσανατολισμού επιβάλλεται σήμερα από το στάδιο ανάπτυξης της αγροτικής μας οικονομίας και κυρίως από το ρόλο που παίρνουν οι Συνεταιριστικές Οργανώσεις στην ανάπτυξη και αναδιάρθωση του αγροτικού τομέα.

Η αναπτυξιακή παρέμβαση της ΑΤΕ στην 5ετία του προγράμματος θα εκδηλωθεί δυναμικά στις ακόλουθες κατευθύνσεις :

α) Αναπροσανατολισμός των δανείων σε επενδυτικούς σκοπούς.

β) Επέκταση της δραστηριότητας της Τράπεζας σε θέματα χρηματοδότησης μεταποιητικών πρωτοβουλιών που αναλαμβάνουν κυρίως οι Συνεταιριστικές Οργανώσεις.

γ) Αυτοδύναμη κάλυψη των νέων αναγκών σε χρηματικά κεφάλαια.

δ) 'Ενταση των προσπαθειών για απορρόφηση κεφαλαίων από το εξωτερικό για χρηματοδότηση επενδυτικών πρωτοβουλιών στον αγροτικό τομέα.

ε) Αναδιάρθρωση και αντιμετώπιση των προβληματικών Γεωργικών Βιομηχανιών.

στ) Προώθηση προγραμμάτων για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της πρωτογενούς παραγωγής και κλάδων των Γεωργικών Βιομηχανιών.

ζ) Ανάληψη νέων χρηματοδοτικών δραστηριοτήτων όπως νέων αγροτών, πολιτικών προσφύγων, επαναπατριζόμενων, βιοτεχνίας κ.λπ.

η) Θεμελίωση θεσμών «κοινωνικού ελέγχου» στη χορήγηση των δανείων.

θ) Με ειδικό αναπτυξιακό φορέα της Τράπεζας επιδιώκεται αυτόνομη προώθηση επενδυτικών πρωτοβουλιών στη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, καθώς και η παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών μελετητών, οργανωτικού και τεχνικού προσανατολισμού στις Συνεταιριστικές Οργανώσεις και λοιπούς ενδιαφερόμενους φορείς.

Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι παραπάνω στόχοι βρίσκονται στενά δεμένοι με τις ευρύτερες επιδιώξεις της Τράπεζας για εκσυγχρονισμό, δημοκρατική λειτουργία, διαφάνεια στις ενέργειες των οργάνων της, κοινωνικό έλεγχο στη χορήγηση των δανείων και ουσιαστικό δέσιμό της με τον αγροτικό κόσμο.

2.6 Προώθηση Ολοκληρωμένων Συμπλεγμάτων Δραστηριοτήτων.

Για την προώθηση της επενδυτικής πολιτικής, πέρα από τα μέτρα που ήδη εφαρμόζονται, υιοθετείται μια συνεχής διαδικασία διερεύνησης των δυνατοτήτων για νέες επενδύσεις, με στόχο την υλοποίηση εκείνων που έχουν τις καλύτερες προοπτικές.

Η προσπάθεια αυτή θα μεθοδευτεί έτσι ώστε να διερευνώνται και—όπου χρειάζεται—να εξασφαλίζονται οι γενικότερες προϋποθέσεις επιτυχίας των επενδύσεων που προτείνονται, από την άποψη όλων των συντελεστών που συμβάλλουν στην επιτυχία τους. Με τον τρόπο αυτό, θα δίνεται προτεραιότητα σε έργα για τα οποία οι υποστηρικτικές καθώς και οι συμπληρωματικές δραστηριότητες βρίσκονται σε ικανοποιητικό επίπεδο, συμβάλλοντας έτσι στην επιτυχία τους. Παράλληλα στις περιπτώσεις που κρίνεται σκόπιμο να προωθηθούν ορισμένα επενδυτικά σχέδια, σε τομείς όπου υπάρχουν κάποιες ελλείψεις ως προς τις υποστηρικτικές και συμπληρωματικές δραστηριότητες, θα προωθούνται και οι αναγκαίες επενδύσεις και λοιπές ενέργειες για την εξασφάλισή τους.

Στη συνολική και αυτοδύναμη ανάπτυξη θα συμβάλλει η δημιουργία Ολοκληρωμένων Συμπλεγμάτων Δραστηριοτήτων (Ο Σ Δ). Καθένα απ' αυτά αποτελεί ένα ενιαίο σύστημα του παραγωγικού - κατασκευαστικού δυναμικού, του ερευνητικού - αναπτυξιακού δυναμικού, της εκπαιδευτικής υποδομής, του εμπορικού δικτύου και του δικτύου υπηρεσιών. Αποτελεί έτσι ένα σχέδιο ολοκληρωμένης ανάπτυξης όχι μόνο τομέων της οικονομίας αλλά και περιφερειών.

Η προώθηση Ολοκληρωμένων Συμπλεγμάτων Δραστηριοτήτων μπορεί να θεωρηθεί ότι συνίσταται στην διαμόρφωση προγραμμάτων για την ανάπτυξη τομέων ή υποτομέων και συγκεκριμένων επενδυτικών σχεδίων που θα επεκτείνονται σε όλες τις παραπάνω δραστηριότητες. Το χαρακτηριστικό των προγραμμάτων αυτών είναι η σφαιρική θεώρηση των αντικειμένων που εξετάζονται, ώστε να λαμβάνονται υπόψη τόσο οι δυνατότητες για παραγωγικές επενδύσεις, όσο και οι ανάγκες για παράλληλη προώθηση των υποστηρικτικών δραστηριοτήτων, καθώς και οι κλαδικές διασυνδέσεις και επιπτώσεις της ανάπτυξης των συγκεκριμένων τομέων. Σκοπός αυτής της σφαιρικής θεώρησης είναι να προλαμβάνονται οι ελλείψεις εξειδικευμένων συντελεστών, που είναι δυνατόν να ανακόψουν την αναπτυξιακή διαδικασία, όπως επίσης και να γίνεται έγκαιρη διάγνωση των παράπλευρων ευκαιριών που δημιουργούνται, για να προωθούνται και εκείνες παράλληλα.

Σαν υποστηρικτικές λειτουργίες εξετάζονται η «έρευνα και ανάπτυξη» που αφορά τον κλάδο, η εκπαίδευση ειδικευμένου προσωπικού όλων των βαθμίδων, το δίκτυο διαθέσεως των προϊόντων, το δίκτυο υπηρεσιών που χρησιμοποιεί ή που παρέχει ο κλάδος (χρηματοδότηση, τεχνικές υπηρεσίες κ.λπ.) και οι κλάδοι που παράγουν τον εξοπλισμό ή τα εφόδιά του.

Σε επίπεδο επενδυτικών σχεδίων τα ΟΣΔ θα χαρακτηρίζονται τόσο από τη συστηματική καθετοποίηση της παραγωγής με την κλασσική της έννοια όσο και από την ταυτόχρονη πλαισίωση της μονάδας ή των μονάδων παραγωγής, που αποτελούν τον πυρήνα του Συμπλέγματος, με τις απαραίτητες υποστηρικτικές λειτουργίες της παραγωγής που προαναφέρθηκαν.

Η μεγάλη συγκέντρωση παραγωγικών και χρηματικών πόρων που απαιτείται για την εξασφάλιση του σωστού σχεδιασμού και της ορθολογικής λειτουργίας κάθε ΟΣΔ, περιορίζει τον αριθμό των πρωτοβουλιών που μπορεί να προωθηθούν σε μία δεδομένη προγραμματική περίοδο. Πάντως η επιλογή των κλάδων/υποκλάδων/προϊόντων, που είναι αντικείμενο των ΟΣΔ, στοχεύει κυρίως στην κάλυψη των αναγκών εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης σημαντικών κλάδων της υπάρχουσας παραγωγικής βάσης, στην προώθηση νέων δυναμικών κλάδων παραγωγής και την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης.

Για την πρόκριση ενός ΟΣΔ δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην αξιοποίηση φυσικών πόρων ή άλλων συντελεστών που παρέχουν ή μπορούν να δημιουργήσουν νέο συγκριτικό πλεονέκτημα στη χώρα, στην εισαγωγή τεχνολογίας αιχμής και γενικότερα στην ανύψωση του επιπέδου τεχνολογίας, στο αν για το συγκεκριμένο ΟΣΔ υπάρχει αντικειμενική δυνατότητα πραγματοποίησης εξαγωγών ή και υποκατάστασης εισαγόμενων προϊόντων, στην δημιουργία πολλαπλασιαστικών επιπτώσεων, με την κατάλληλη διασύνδεση των Συμπλεγμάτων μεταξύ τους, καθώς και των υποκλάδων που αποτελούν κύριο στήριγμά τους και στην διεύρυνση της παραγωγικής μας βάσης με την ανάπτυξη νέων προϊόντων.

Η ιδέα της ολοκληρωμένης, συνολικής ανάπτυξης θα διέπει όλη την αναπτυξιακή τακτική και στρατηγική. Πέρα απ' αυτό στην φάση αυτή διερευνώνται οι επενδυτικές δυνατότητες στους εξής τομείς που θεωρήθηκαν κατ' αρχήν πρόσφοροι για την ανάπτυξη ΟΣΔ :

Βιομηχανίες αγροτικών προϊόντων επισιτισμού.
Υδατοκαλλιέργειες.
Μεταλλουργικά προιόντα.
Μεταλλικά προϊόντα.
Μηχανοκατασκευές.
·Γεωργικά μηχανήματα.
Φαρμακοβιομηχανία.
Προϊόντα από πετροχημικές ύλες.
Λιπάσματα και φυτοφάρμακα.
Προϊόντα ξύλου.
Παραγωγή χαρτιού.
Κλωστοϋφαντουργία και έτοιμο ένδυμα.
Κατασκευαστικά υλικά, βιομηχανικά ορυκτά.
Αξιοποίηση απορριμμάτων ενεργειακής και βιομηχανικής παραγωγής.
Εξοπλισμός αξιοποίησης ενεργειακών πόρων.
Εξοπλισμός μεταφορών, εξαρτήματα αυτοκινήτων (επιβατικών, φορτηγών).
Ναυπηγεία και ναυτιλιακές δραστηριότητες.
Ναυπηγοεπισκευαστικές μονάδες σκαφών αναψυχής.
Κτηνοτροφικά προϊόντα.
Πληροφορική, μικροηλεκτρική.
Βιοτεχνολογία.

Η παραπάνω απαρίθμηση δεν είναι εξαντλητική, αν ληφθεί υπόψη και η βασική επιδίωξη της ευελιξίας και προσαρμοστικότητας του Προγράμματος στις μεταβαλλόμενες συνθήκες. Άλλωστε, η διερεύνηση δυνατοτήτων και η εξαγγελία των συγκεκριμένων επενδυτικών έργων εντάσσεται στη διαδικασία του συνεχούς προγραμματισμού, που άρχισε ήδη να εφαρμόζεται.

Δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι οι παραπάνω αρχικές επιλογές που αφορούν τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα της οικονομίας, αποκλείουν την αναλογική εφαρμογή της μεθοδολογίας των ΟΣΔ σε δραστηριότητες του τριτογενή τομέα, όπως ο τουρισμός. Εδώ εξετάζονται ήδη δραστηριότητες, όπως ο θαλάσσιος τουρισμός (ναυπηγοεπισκευαστικές μονάδες και λιμάνια σκαφών αναψυχής), ιαματικός, τουρισμός, αγροτουρισμός και οργανωμένα συγκροτήματα κοινωνικού τουρισμού.

3. Η δεσμευτικότητα του Προγράμματος.

Στα πλαίσια μιας μικτής οικονομίας η αποτελεσματικότητα του προγράμματος μεγιστοποιείται όταν καθορίζονται με σαφήνεια οι βάσεις για την συνύπαρξη και την ανάληψη πρωτοβουλιών τόσο από το δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα. Η ιδιωτική πρωτοβουλία θα πρέπει να γνωρίζει ξεκάθαρα τις μεγάλες δυνατότητες παραγωγικής ανάπτυξής της αλλά και «τους κανόνες του παιχνιδιού». Στο Πρόγραμμα καθορίζονται με σαφήνεια οι τομείς, δραστηριότητες και τα βασικά έργα στα οποία θα συγκεντρωθεί η αναπτυξιακή προσπάθεια του Δημόσιου τομέα. Ο καθορισμός αναπτυξιακών προτεραιοτήτων κατά κλάδο και περιφέρεια και η εκπόνηση ενός προγράμματος βασικών αναπτυξιακών έργων από το Δημόσιο τομέα που περιέχονται στο Πρόγραμμα 1983 - 1987 αποτελούν και το βασικό πλαίσιο αναφοράς για τον ιδιωτικό τομέα. Το πλαίσιο αυτό συμπληρώνεται ουσιαστικά από τους αναπτυξιακούς νόμους, τα εποπτικά συμβούλια, τις προγραμματικές συμφωνίες και τη στήριξη νέων επενδυτικών πρωτοβουλιών με την δραστηριοποίηση των αναπτυξιακών τραπεζών.

Στα πλαίσια αυτά δίνεται στο παράρτημα ονομαστικός πίνακας βασικών αναπτυξιακών έργων που καλύπτουν όλους τους σημαντικούς τομείς και κλάδους. Ανάλογα με τη φύση του θέματος, τις δεσμεύσεις που υπάρχουν, το βάθος στο οποίο μπόρεσε να φτάσει η μελέτη των σχετικών έργων και τον βαθμό προτεραιότητος για κάθε κλάδο, τα επώνυμα έργα του πίνακα καλύπτουν ένα κυμαινόμενο αλλά πάντα μεγάλο ποσοστό του συνόλου των δαπανών που προγραμματίζονται για την περίοδο του προγράμματος. Το πρόγραμμα αυτό καθίσταται δεσμευτικό. Οι αποφάσεις για τα συγκεκριμένα έργα στα οποία θα δαπανηθεί το υπόλοιπο των πιστώσεων θα οριστικοποιούνται στη διάρκεια της εκτέλεσης του προγράμματος ώστε ένα μέρος του αναπτυξιακού προγράμματος να είναι ευέλικτο και αναπροσαρμόσιμο στις μεταβαλλόμενες συνθήκες. Τα περισσότερα από αυτά τα έργα είναι μικρά και νομαρχιακά αν και δεν αποκλείεται η έναρξη συγκεκριμένων μεγάλων έργων.

Η σκοπιμότητα, η σημασία και η συμβολή των έργων που περιέχονται στον πίνακα του Παραρτήματος για την υλοποίηση των στόχων του Προγράμματος αναλύεται στα κλαδικά κεφάλαια που ακολουθούν. Παράλληλα στα κεφάλαια κατά περιφέρεια αναφέρονται επίσης τα έργα εκείνα που θεωρούνται πρωταρχικής σημασίας για την περιφερειακή ανάπτυξη. Όταν συγκεκριμένα έργα είναι βασικά και από κλαδική και περιφερειακή θεώρηση, τότε τα ίδια εμφανίζονται και με τους δύο ρόλους.

Πέρα από την ονομαστική απαρίθμηση και αναφορά συγκεκριμένων αναπτυξιακών έργων που εντάσσονται στο πρόγραμμα και τα οποία, όπως αναφέρθηκε, καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος αλλά όχι το σύνολο των πόρων που θα διατεθούν για αναπτυξιακά έργα από το δημόσιο τομέα στη διάρκεια του Προγράμματος, δίνεται για κάθε Νομό συνοπτικό πρόγραμμα κατά κατηγορία έργων. Το πρόγραμμα αυτό καλύπτει το συνολικό ύψος των πιστώσεων που θα μπορούσαν να απορροφηθούν για αναπτυξιακά έργα σε κάθε Νομό και την πιθανή κατανομή τους κατά κλάδο και στηρίζεται στις προτάσεις τόσο των Νομαρχιακών Συμβουλίων όσο και των κεντρικών φορέων. Σ' αυτό περιλαμβάνονται τα επώνυμα έργα που δίνονται στο Παράρτημα, τα επώνυμα έργα που αναφέρονται στα κεφάλαια για κάθε περιφέρεια, τα μικρότερα νομαρχιακά έργα που δεν αναφέρονται επώνυμα στο Πρόγραμμα καθώς και άλλα έργα που εντάχθησαν καταρχήν στο Πρόγραμμα αλλά υπόκεινται σε περαιτέρω εξέταση και πιθανή αναθεώρηση στα πλαίσια του κυλιόμενου προγράμματος.

Επειδή είναι πιθανό στην πορεία της εκτέλεσης του Προγράμματος και μετά την εκπόνηση της μελέτης, να αναθεωρηθούν αποφάσεις σχετικά με τη σκοπιμότητα ορισμένων έργων που εντάσσονται στο Πρόγραμμα ή ακόμα να προκύψουν απρόβλεπτα κωλύματα στην ομαλή εκτέλεση άλλων, το συνολικό ύψος των πιστώσεων που εντάχθηκε στα Νομαρχιακά Προγράμματα ξεπερνά τις δυνατότητες χρηματοδότησης κατά ένα ποσοστό που κυμαίνεται περίπου στο 10-15%. Η αντιμετώπιση αυτή επιτρέπει την ευελιξία του προγράμματος στη διαδικασία της περιοδικής αναθεώρησής του. Σε περιπτώσεις που η εκπόνηση ή η εκτέλεση ενός έργου αντιμετωπίζει κωλύματα ή δυσκολίες, το πρόγραμμα περιλαμβάνει ήδη άλλα έργα τα οποία θα μπορούν να προωθηθούν με γρήγορο ρυθμό έτσι ώστε το πρόγραμμα στο σύνολό του να μπορεί να υλοποιηθεί.

4. Ο Μηχανισμός για την Υλοποίηση και Παρακολούθηση της Εφαρμογής του Προγράμματος και για την Περιοδική Αναπροσαρμογή του.

Το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, για την κατάρτιση αναπτυξιακών προγραμμάτων, εμφανίζεται αρκετά ισχυρό τουλάχιστο σε σύγκριση με πολλές άλλες χώρες. Ο αναπτυξιακός προγραμματισμός και η έγκριση των προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης από την ολομέλεια της Βουλής θεσμοθετήθηκαν συνταγματικά (άρθρα 106 και 79 παρ. 8 του Συντάγματος αντίστοιχα) και οι νόμοι 503/22 Δεκεμβρίου 1976 και 747/7 Φεβρουαρίου 1978, που εκδόθηκαν σε εφαρμογή της Συνταγματικής επιταγής, προσαυξάνουν ακόμη περισσότερο το κύρος της βούλησης της πολιτείας, για τον προγραμματισμό της ανάπτυξης, θεσπίζοντας τη συζήτηση στην ολομέλλεια της Βουλής σε δύο στάδια. Το Πρόγραμμα όχι μόνο τίθεται υπό την έγκριση της Βουλής, αλλά και καταρτίζεται με βάση τις οδηγίες της, που προκύπτουν από τη συζήτηση των Προκαταρκτικών του Προγράμματος σε πρώτο στάδιο. Εκτός από αυτό, σύμφωνα με το άρθρο 5 του νόμου 503/22.12.76, ο Υπουργός Εθνικής

Οικονομίας ενημερώνει κάθε χρόνο την ολομέλεια της Βουλής για την πρόοδο στην εκτέλεση του Προγράμματος.

Επειδή το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, έχει σαν κύρια αρμοδιότητα τον συντονισμό της οικονομικής πολιτικής, μπορεί να λεχθεί ότι το βασικό οργανωτικό πλαίσιο στην Ελλάδα είναι συγκριτικά ευνοϊκό για την κατάρτιση και την εφαρμογή αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Η καθιέρωση του Δημοκρατικού Προγραμματισμού, που μπήκε σε εφαρμογή για πρώτη φορά με την κατάρτιση του Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983 - 87, συμπλήρωσε ουσιαστικά την κείμενη νομοθεσία προωθώντας την πλατειά λαϊκή συμμετοχή στη λήψη βασικών αποφάσεων σχετικά με την αναπτυξιακή διαδικασία.

Σοβαρές όμως είναι οι αδυναμίες που υπάρχουν ακόμα στην τεχνική επεξεργασία των προτάσεων, στη στελέχωση των υπηρεσιών, στο συντονισμό των έργων τόσο στο στάδιο του σχεδιασμού όσο και στο στάδιο της υλοποίησής τους. Στα υπουργεία, τις δημόσιες επιχειρήσεις και τους δημόσιους οργανισμούς τα σοβαρότερα προβλήματα που παρουσιάζονται αφορούν θέματα οργάνωσης και συντονισμού των διαδικασιών κατάρτισης και εφαρμογής του προγράμματος καθώς και ποιότητας της τεχνικής ανάλυσης. Στις Νομαρχίες και την τοπική αυτοδιοίκηση τα σοβαρότερα προβλήματα εντοπίζονται στην στελέχωση και στην οργάνωση των διαδικασιών κατάρτισης, υλοποίησης και παρακολούθησης του Προγράμματος. Αδυναμίες παρουσιάζονται ακόμα στην λειτουργικότητα των διαδικασιών λαϊκής συμμετοχής παραγωγικών φορέων, ιδιαίτερα στις αστικές περιοχές και στους κεντρικούς φορείς.

Αρκετά από τα προβλήματα αυτά αντιμετωπίζονται με λύσεις που δίνονται ήδη στο Πενταετές Πρόγραμμα. Έτσι σύμφωνα με τα Προκαταρκτικά με το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας θα συνδεθεί ένα νέο ειδικό όργανο εκπροσώπισης των κοινωνικών φορέων σε εθνικό επίπεδο. Σε περιφερειακό επίπεδο, όργανο προγραμματισμού σε πρώτη φάση θα αποτελέσει το Περιφερειακό Συμβούλιο που αποτελείται από εκλεγμένους εκπροσώπους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς και των παραγωγικών και κοινωνικών φορέων. Το συμβούλιο αυτό θα μετεξελιχθεί σε τριτοβάθμιο όργανο Αυτοδιοίκησης στα πλαίσια του Νέου Κώδικα ΟΤΑ. Σε επίπεδο επαρχίας, στην τελική φάση όργανο προγραμματισμού θα είναι το Επαρχιακό Συμβούλιο (Όργανο της Β/θμιας Τ.Α.). Στο μεταβατικό στάδιο το ρόλο του οργάνου αυτού θα συνεχίζει να παίζει το Νομαρχιακό Συμβούλιο του Ν. 1235/1982. Σε τοπικό επίπεδο, όργανο προγραμματισμού θα είναι το Συμβούλιο της πρωτοβάθμιας Τ.Α. με τη συμμετοχή εκπροσώπων των εργαζομένων και των άλλων παραγωγικών τάξεων. Η θεσμοθετημένη από το 1270/81 Συνέλευση των κατοίκων, θα παίξει σημαντικό ρόλο στην αποτύπωση των κοινωνικών αναγκών, στη συγκέντρωση των προτάσεων και κύρια στην ιεράρχηση των επιλογών. Σε κάθε επίπεδο προγραμματισμού θα λειτουργούν αντίστοιχα επιτροπές και υπηρεσίες τεχνικής υποστήριξης των οργάνων προγραμματισμού.

Για την αρτιότερη κατάρτιση των προγραμμάτων αλλά και για την παρακολούθηση της εφαρμογής τους και τις αναγκαίες αναθεωρήσεις είναι απαραίτητο όλοι οι φορείς του προγραμματισμού, τόσο στο κέντρο όσο και στην περιφέρεια, να αποκτήσουν υπηρεσίες προγραμματισμού ικανοποιητικής στάθμης. Στα πλαίσια αυτά βασικοί στόχοι πολιτικής είναι : (α) η αναβάθμιση των υπηρεσιών προγραμματισμού και η κατάλληλη στελέχωσή τους, έτσι ώστε να μετέχουν σε όλες τις διαδικασίες που έχουν προγραμματικό περιεχόμενο, (β) η δραστηριοποίηση των Υπηρεσιών Περιφερειακού Προγραμματισμού του ΥΠΕΘΟ για την ενίσχυση του περιφερειακού προγραμματισμού, (γ) η θεσμοθέτηση των επιτελικών οργάνων προγραμματισμού στις διάφορες βαθμίδες και τούς οργανισμούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και (δ) η δημιουργία Τριμελών Αναπτυξιακών Επιτροπών Βάσης σε κάθε Νομαρχία για να βοηθήσουν άμεσα στην κατάρτιση και την εφαρμογή προγραμμάτων σε νομαρχιακό επίπεδο.

Βασικές επιδιώξεις των θεσμικών και οργανωτικών αυτών αλλαγών θα είναι η απρόσκοπτη ανταλλαγή πληροφοριών, η γόνιμη συνεργασία των διαφόρων υπηρεσιών προγραμματισμού τόσο στο στάδιο της κατάρτισης όσο και στο στάδιο της εφαρμογής του προγράμματος, η επίλυση διαφορών μεταξύ φορέων, η μέριμνα για τη σύνταξη των τεχνικοοικονομικών εκθέσεων για τα έργα που προτείνονται και η ιεράρχηση των προτάσεων με βάση τα αποτελέσματα των σχετικών μελετών, ο συντονισμός των έργων και η παρακολούθηση της εφαρμογής τους. Σταδιακά το ΥΠΕΘΟ δεν θα εξετάζει πλέον προτάσεις φορέων για ένταξη στο αναπτυξιακό πρόγραμμα αν αυτά δεν συνοδεύονται από μια ικανοποιητική τεχνικοοικονομική ανάλυση στα πλαίσια των Ολοκληρωμένων Συμπλεγμάτων Δραστηριοτήτων. Οι υπηρεσίες προγραμματισμού του ΥΠΕΘΟ θα ενισχυθούν αποφασιστικά έτσι ώστε να είναι σε θέση να επεξεργάζονται ουσιαστικά τις προτάσεις των φορέων για αναπτυξιακά έργα με τη μορφή σύνταξης τεχνικοοικονομικών εκθέσεων και όχι διεκπεραίωσης αιτημάτων, όπως συμβαίνει σήμερα στις περισσότερες περιπτώσεις.

Οι υπηρεσίες προγραμματισμού κάθε φορέα θα έχουν επίσης ευθύνη μια φορά το χρόνο να συντάσσουν έκθεση για την πρόοδο της εκτέλεσης του προγράμματος στην οποία θα επισημαίνονται οι παρεκκλίσεις και τα αίτιά τους, θα προτείνονται διορθωτικά μέτρα και θα γίνεται εισήγηση για αναγκαίες τροποποιήσεις. Το υλικό αυτό θα συγκεντρώνεται τέλος Οκτωβρίου κάθε έτους στην κεντρική τεχνική υπηρεσία προγραμματισμού για τη σύνταξη συνοπτικής έκθεσης για την εκτέλεση του προγράμματος, για τις αποκλίσεις και για τις αναγκαίες τροποποιήσεις. Η έκθεση αυτή θα αποτελεί βάση για την κατάρτιση του ετήσιου προγράμματος Δημόσιων Επενδύσεων στα πλαίσια του Προγράμματος.

Όπως αναφέρθηκε στα Προκαταρκτικά, το Πρόγραμμα θα έχει κυλιόμενο χαρακτήρα με αναθεώρηση του περιεχομένου του κατά διαστήματα ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι μεταβολές στις γενικότερες οικονομικές συνθήκες, η εμπειρία από τη διαδικασία της εκτέλεσης και γενικά κάθε νέο στοιχείο. Έτσι θα εισαχθεί στη Βουλή σχέδιο Νόμου που θα ρυθμίζει τη διαδικασία αναθεώρησης του Προγράμματος.

ΙΙ. Η χρηματοδότηση του Προγράμματος.

1. Γενικά.

Βασικό άξονα της στρατηγικής του πενταετούς αποτελεί η δέσμευση να κατευθυνθεί κατάλληλα η διαχείριση της συνολικής δαπάνης για την καταπολέμηση της ανεργίας και τη στήριξη μιας αναπτυξιακής πολιτικής προσφοράς. Η επιλογή αυτή εντάσσεται στο μακροπρόθεσμο κεντρικό στρατηγικό στόχο δημιουργίας μιας σύγχρονης αυτοδύναμης Εθνικής Οικονομίας, που θα βασίζεται στέρεα σε ενδογενείς συντελεστές ανάπτυξης, και θα αξιοποιεί ταυτόχρονα στον ανώτερο βαθμό τα πλεονεκτήματα του διεθνούς καταμερισμού εργασίας εξασφαλίζοντας ταχύρρυθμη και σύμμετρη ανάπτυξη, πληρέστερη απασχόληση και βελτίωση της ποιότητας ζωής. Σκοπός των εκτιμήσεων που ακολουθούν είναι ο υπολογισμός του συνολικού όγκου των επενδύσεων που θα απαιτηθούν για την υλοποίηση των στόχων του Προγράμματος και επομένως των χρηματοδοτικών πόρων που θα χρειαστούν για την πραγματοποίησή τους.

Βασικοί στόχοι πολιτικής για την πενταετία είναι η αύξηση της συμμετοχής των επενδύσεων στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), η μείωση του ελλείμματος του δημόσιου τομέα και η μείωση του ελλείμματος των τρεχουσών συναλλαγών. Οι χρηματοδοτικοί πόροι για την στήριξη των επενδύσεων, θα προέλθουν κυρίως από την αύξηση της ιδιωτικής και της δημόσιας αποταμίευσης μια και η εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό είτε με τη μορφή αυτόνομης εισροής κεφαλαίου, είτε με εξωτερικό δανεισμό προγραμματίζεται ότι θα μειωθεί στα πλαίσια του Προγράμματος.

Πρέπει να σημειωθεί ότι, στην ανάλυση που ακολουθεί για την χρηματοδότηση του προγράμματος δε δίνεται μία

μοναδική εκτίμηση για κάθε μέγεθος, αλλά εναλλακτικές εκτιμήσεις οι οποίες καλύπτουν το πιθανό φάσμα των εξελίξεων. Αυτό γίνεται γιατί κάτω από τις σημερινές συνθήκες διεθνούς οικονομικής αβεβαιότητας τα διάφορα μεγέθη δεν μπορεί πάντα να καθορίζονται μονοσήμαντα εκ των προτέρων.

2. Εκτιμήσεις για τις ανάγκες και τις δυνατότητες πραγματοποίησης των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου.

2.1. Οι αναγκαίες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου.

Λαμβάνοντας υπόψη τις εξελίξεις για το 1983 και τις πιθανές εξελίξεις για το 1984 όπως διαγράφονται στην αρχή του χρόνου αυτού στην τελευταία στήλη του Πίνακα 1 δίνονται οι αναγκαίοι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί ανόδου του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) για την τριετία 1985 - 87 που θα επιτρέψουν την επίτευξη για το σύνολο της πενταετίας ενός μέσου ετήσιου ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ της τάξης του 3-4 %.

Πίνακας 1.

Ρυθμοί μεταβολής Ακαθ. Εγχ. Προϊόντος.

1983 - 87	1983	1984	1985 - 87
3,0	0,3	1,5 - 2,0	4,3
3,5	0,3	1,5 - 2,0	5,0
4,0	0,3	1,5 - 2,0	6,1

Κεντρικός στόχος των Προκαταρκτικών ήταν η αύξηση του ΑΕΠ κατά 3,5 % κατά μέσο όρο στην περίοδο του Προγράμματος. Οι εξελίξεις όμως για το 1983 και ο πιθανός ρυθμός ανάπτυξης το 1984 δείχνουν ότι αν και είναι πιθανή η πραγματοποίηση του στόχου που τέθηκε στα Προκαταρκτικά, προϋποθέτει για την τριετία 1985 - 87 μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ που δεν μπορεί κανείς να είναι βέβαιος ότι θα καταστεί δυνατόν να πραγματοποιηθεί κάτω από τις διεθνείς συνθήκες που ακόμα επικρατούν. Για το λόγο αυτό και χωρίς να εγκαταλείπεται ο στόχος που τέθηκε, οι εκτιμήσεις για την εξασφάλιση των πόρων χρηματοδότησης του προγράμματος που ακολουθούν καλύπτουν μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ στην περίοδο του Προγράμματος από 3,0% - 3,5 %.

Στον Πίνακα 2 δίνονται οι απαιτούμενες ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, έτσι ώστε από την πλευρά της προσφοράς να καταστεί δυνατή η πραγματοποίηση των ρυθμών που δίνονται στον Πίνακα 1 για το ΑΕΠ. Τα μεγέθη του πίνακα 2 στηρίχτηκαν σε σχετικές λεπτομερείς μακροοικονομικές εκτιμήσεις που πραγματοποιήθηκαν για τον καθορισμό των βασικών στόχων του προγράμματος που δίνονται στα Προκαταρκτικά. Στο σημείο αυτό είναι χρήσιμο να παρατηρηθούν τα εξής : Οι ακαθάριστοι λόγοι κεφαλαίου προϊόντος που χρησιμοποιούνται στον Πίνακα 2 φαίνονται ψηλοί αν συγκριθούν με τις εξελίξεις του παρελθόντος ιδίως σε περιόδους ταχείας ανόδου. Δικαιολογούνται όμως από τις πιο πρόσφατες εξελίξεις τόσο στον οριακό λόγο κεφαλαίου προϊόντος όσο και στις σχετικές τιμές των επενδύσεων σε σύγκριση με το Ακαθ. Εγχ. Προϊόν και την κατανάλωση. Είναι φανερό πως δεν θα ήταν βάσιμο να στηρίξει κανείς εκτιμήσεις για το μέλλον πάνω σε στοιχεία που καλύπτουν την περίοδο 1980 - 82, αφού το προϊόν στην περίοδο αυτή ελάχιστα αυξήθηκε. Για ρυθμούς όπως αυτοί που δίνονται στον Πίνακα 1 για την περίοδο 1985-87 φαίνεται εύλογο να πάρει κανείς σαν αφετηρία μία περίοδο όπως π.χ. η πενταετία 1975-79, οπότε ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης ήταν 4,8 %. Στην περίοδο αυτή ο ακαθόριστος οριακός λόγος κεφαλαίου προϊόντος σε τιμές 1982 ήταν 5,2

Ειδικότερα, ο ελαφρά ψηλότερος λόγος κεφαλαίου προϊόντος (5,4) για την περίπτωση που ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ για την πενταετία 1983 - 87 δε θα ξεπεράσει το 3,0 % συνδέεται με το γεγονός ότι, σε μια προσπάθεια στήριξης της ανόδου αλλά και ενίσχυσης της υποδομής, θα είναι αυξημένη η συμμετοχή των επενδύσεων σε έργα υποδομής, η άμεση συμβολή των οποίων στην αύξηση του προϊόντος είναι συγκριτικά μικρή. Αυτό ισχύει σε μικρότερο βαθμό και για την περίπτωση που ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης για την περίοδο 1983 - 87 θα φθάσει το 3,5 % κάτι που όπως αναφέρθηκε είναι πιθανό αλλά όχι βέβαιο.

Πίνακας 2.

Μέσος ετήσιος ρυθμ. αύξ. Ακαθ. Εγχ. Προϊόντος 1985-87	Αύξηση Ακαθ. Εγχ. Προϊόντος σε δισ. δρχ. σε τιμ. 1982 στην τριετία 1985-87	Ακαθαρ. λόγος κεφαλαίου προϊόντος 1985-87	Απαιτούμ. επενδύσ. Παγίου Κεφαλαίου σε δισ. δρχ. σε τιμές 1982 στην τριετία 1985-87	Μέσος ετήσ. ρυθμ. αύξησης ακαθ. επενδύσεων παγίου κεφαλαίου 1985-87
4,3	312	5,4	1.685	7,1
5,0	363	5,1	1.850	11,9

Πηγή : Εκτιμήσεις ΚΕΠΕ

Στους πίνακες 3 και 4 δίνονται τα απόλυτα ποσά και η ποσοστιαία σύνθεση των βασικών κατηγοριών δαπάνης στην ελληνική οικονομία κατά τα έτη 1978-1982. Κύρια χαρακτηριστικά της πενταετίας αυτής σε εθνικολογιστική βάση ήταν η αύξηση της δημόσιας κατανάλωσης από 15,9 % το 1978 σε 18,1 % το 1982, η μείωση των ακαθαρίστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου από 25,8 % το 1979 σε 19,1 % το 1982 και η αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών από 7,0 % το 1978 σε 9,8 %[1] το 1982, έλλειμμα το οποίο χρηματοδοτήθηκε κυρίως από μεταβιβάσεις κεφαλαίων και εξωτερικό δανεισμό.

Οι εξελίξεις αυτές επέβαλαν τον επαναπροσανατολισμό της οικονομικής πολιτικής από το 1983 για την αύξηση των επενδυτικών δαπανών και τη μείωση του ελλείμματος του ισογυγίου αγαθών και υπηρεσιών. Δεδομένου του υπάρχοντος πλεονάζοντος δυναμικού κατά το 1983 συνεχίσθηκε, όπως άλλωστε αναμενόταν, η μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων. Αντίθετα οι δημόσιες επενδύσεις σημείωσαν σημαντική αύξηση και το ποσοστό συμμετοχής τους στο ΑΕΠ αυξήθηκε από 5,8 % το 1982 σε 6,6 % το 1983.

[1]. Με βάση τα στοιχεία της Τραπέζης Ελλάδος το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών στο ΑΕΠ αυξήθηκε από 1,8 % το 1978 σε 5,5 % το 1983.

Πίνακας 3.

Πόροι και Δαπάνη της Οικονομίας

σε εκατ. δρχ. σε τρέχουσες τιμές

	1978	1979	1980	1981	1982
Κατανάλωση	937.298	1.131.895	1.372.454	1.714.250	2.133.550
Ιδιωτική	752.148	898.365	1.092.954	1.348.050	1.669.050
Δημόσια	185.150	233.530	279.500	366.200	464.500

Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	278.000	369.185	400.753	429.000	488.350
Ιδιωτών	216.400	287.785	304.933	307.500	338.600
Δημοσίου	61.600	81.400	95.820	121.500	149.750
Έλλειμμα Ισοζυγίου Αγαθών και Υπηρεσιών	-81.709	-111.291	-94.979	-123.938	-251.600
Καθαρό Εισόδημα από Αλλοδαπή	-32.441	-43.461	-57.103	-60.367	-58.500
Καθαρές Τρέχουσες Μεταβιβάσεις	-33.675	-41.173	-43.748	-59.818	-95.100
Καθαρό υπόλοιπο μεταβιβάσεων Κεφαλαίου και Δανείων από την Αλλοδαπή	-15.693	-26.657	5.872	-3.753	-98.000
Αποθέματα	43.370	61.550	73.430	70.750	98.200
Στατιστικές Διαφορές	-15.567	-22.582	-41.551	-46.867	94.050
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε τιμές αγοράς	1.161.392	1.428.757	1.710.107	2.043.195	2.562.550

Π η γ ή : Εθνικοί Λογαριασμοί.

Π ί ν α κ α ς 4.

Πόροι και Δαπάνη της Οικονομίας.
Ποσοστιαία σύνθεση (%)

	1978	1979	1980	1981	1982
Κατανάλωση	80,7	79,2	80,3	83,9	83,3
Ιδιωτική	64,8	62,9	63,9	66,0	65,1
Δημόσια	15,9	16,3	16,3	17,9	18,1
Ακαθάριστες επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	23,9	25,8	23,4	21,0	19,1
Ιδιωτών	18,6	20,1	17,8	15,0	13,2
Δημοσίου	5,3	5,7	5,6	5,9	5,8
Έλλειμμα Ισοζυγίου Αγαθών και Υπηρεσιών	-7,0	-7,8	-5,6	-6,1	-9,8
Καθαρό εισόδημα από Αλλοδαπή	-2,8	-3,0	-3,3	-3,0	-2,3
Καθαρές τρέχουσες μεταβιβάσεις	-2,9	-2,9	-2,6	-2,9	-3,7
Καθαρό υπόλοιπο μεταβιβάσεων Κεφαλαίου και Δανείων από την Αλλοδαπή	-1,3	-1,9	0,3	-0,2	-3,8
Αποθέματα	3,7	4,3	4,3	3,5	3,8
Στατιστικές Διαφορές	-1,3	-1,6	-2,4	-2,3	3,7
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε τιμές αγοράς	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Π η γ ή : Πίνακας 3.

Με βάση τα υπάρχοντα στοιχεία και τις εξελίξεις για τον πρώτο χρόνο του προγράμματος καθώς και τους γενικότερους στόχους της πολιτικής που δίνονται στα Προκαταρκτικά προγραμματίζεται για την πενταετία (α) αύξηση του μεριδίου των ακαθαρίστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου άνω του 20 % που θα επιτευχθεί με την άμεση προώθηση του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων και την βαθμιαία ανάκαμψη των ιδιωτικών κατά την τελευταία τριετία του προγράμματος και (β) μείωση του ελλείμματος ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών σε εθνικολογιστική βάση από 9,8 % του ΑΕΠ το 1982 στο 6,4 - 7,0 % το 1987. Το αντίστοιχο μέγεθος για το 1987 με βάση τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, θα διαμορφωθεί περίπου σε 3,0 - 3,5 % του ΑΕΠ.

Στον πίνακα 5 και 6 δίνονται η προγραμματιζόμενη κατανομή της εθνικής δαπάνης για το 1987 δεδομένων των εξελίξεων το 1983 και των εκτιμήσεων για το 1984, βάσει των εναλλακτικών σεναρίων που υιοθετούνται. Στον πίνακα 7 δίνονται αντίστοιχα οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής που απαιτούνται για την τελευταία τριετία του προγράμματος κατά κατηγορία δαπάνης.

2.2 Οι πηγές χρηματοδότησης των αναγκαίων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου.

Στον πίνακα 8 δίνεται η εξέλιξη των επενδύσεων και των πηγών χρηματοδότησής τους τα τελευταία χρόνια. Ειδικότερα για το έτος βάσης 1982 η σύνθεση της δαπάνης για επενδύσεις καθώς και των πηγών χρηματοδότησής της εκφρασμένη σε εκατοστιαίες μονάδες του συνόλου των διαθέσιμων πόρων της οικονομίας ήταν όπως φαίνεται στον πίνακα 9.

Π ί ν α κ α ς 5.

Πόροι και Δαπάνη της Οικονομίας στην περίοδο Προγράμματος 1983-87
σε εκ. δρχ. σε τιμές 1982

				1987	
	1982	1983	1984*	Ρυθμός ανάπτ. 3 %	Ρυθμός ανάπτ. 3,5%
Κατανάλωση	2.133.550	2.147.000	2.182.000	2.374.000	2.365.000
Ιδιωτική	1.669.050	1.669.000	1.694.000	1.824.000	1.835.000

Δημόσια	464.500	478.000	488.000	550.000	530.000
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	488.350	475.000	488.000	600.000	685.000
Ιδιωτών	338.600	305.000	310.000	370.000	425.000
Δημοσίου	149.750	170.000	178.000	230.000	260.000
Έλλειμμα Ισοζυγίου Αγαθών και Υπηρεσιών	-251.600	-226.000	-223.000	-192.000	-213.000
Καθαρό Εισόδημα από Αλλοδαπή	-58.500	—	—	—	—
Καθαρές Τρέχουσες Μεταβιβάσεις	-95.100	—	—	—	—
Καθαρό υπόλοιπο μεταβιβάσεων και Κεφαλαίου Δανείων από την αλλοδαπή	-98.000	—	—	—	—
Αποθέματα	98.200	83.000	83.000	95.000	100.000
Στατιστικές Διαφορές	94.050	94.000*	94.000*	100.000*	100.000*
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε αγοραίες τιμές	2.562.550	2.573.000	2.624.000	2.977.000	3.037.000

Πηγή: Εθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδος.
* Εκτιμήσεις ΥΠΕΘΟ
* Το μέγεθος αυτό διατηρείται στα επίπεδα του 1982 για λόγους συγκρισιμότητας, αφού η εκτίμηση του πιθανού ύψους των στατιστικών διαφορών στο μέλλον είναι αδύνατη.

Πίνακας 6.

Πόροι και Δαπάνη της Οικονομίας στην περίοδο του Προγράμματος 1983 - 84. Ποσοστιαία Σύνθεση.

	1982	1983	1984*	1987 Ρυθμός ανάπτ. 3%	1987 Ρυθμός ανάπτ. 3,5 %
Κατανάλωση	83,3	83,5	83,1	79,8	77,9
Ιδιωτική	65,1	64,9	64,5	61,3	60,4
Δημόσια	18,1	18,5	18,6	18,5	17,5
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	19,1	18,5	18,6	20,1	22,5
Ιδιωτών	13,2	11,9	11,8	12,4	14,0
Δημοσίου	5,8	6,6	6,8	7,7	8,5
Έλλειμμα Ισοζυγίου Αγαθών και Υπηρεσιών (1)	-9,8	-8,8	-8,5	-6,4(1)	-7,0(1)
Καθαρό Εισόδημα από αλλοδαπή	-2,3	...			
Καθαρές Τρέχουσες Μεταβιβάσεις	-3,7	—			
Καθαρό υπόλοιπο μεταβιβάσεων και Κεφαλ. Δανείων από την αλλοδαπή	-3,8	—			
Αποθέματα	3,8	3,2	3,2	3,2	3,3
Στατιστικές Διαφορές	3,7	3,6	3,6	3,3	3,3
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε τιμές αγοράς	100	100,0	100,0	100,0	100,0

* Εκτιμήσεις ΥΠΕΘΟ
(1) Με βάση τα στοιχεία της Τράπεζας Ελλάδας η προγραμματιζόμενη μείωση του ελλείμματος αντιστοιχεί στο 3-3,5% του ΑΕΠ.

Πίνακας 7.

Πόροι και Δαπάνη της Οικονομίας στην Περίοδο του Προγράμματος 1983–87.

Μέσοι ετήσιοι Ρυθμοί Μεταβολής

σε τιμές 1982

	1985 – 1987 Ρυθμός ανάπτυξης 3%	1985 – 1987 Ρυθμός ανάπτυξης 3,5%
Κατανάλωση	2,8	2,7
Ιδιωτική	2,5	2,7
Δημόσια	4,0	2,8
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	7,1	12,0
Ιδιωτών	6,1	11,1
Δημοσίου	8,9	13,4
Έλλειμμα Ισοζυγίου Αγαθών και Υπηρεσιών	-4,9	-1,5
Καθαρό Εισόδημα από Αλλοδαπή	—	—
Καθαρές Τρέχουσες Μεταβιβάσεις	—	—
Δανεισμός και Μεταβιβάσεις Κεφαλαίων	—	—
Αποθέματα	4,6	6,4
Στατιστικές Διαφορές	2,1	2,1
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε τιμές αγοράς	4,3	5,0

Π ί ν α κ α ς 8.

Η Χρηματοδότηση των Επενδύσεων. Σε τρέχουσες τιμές

	Επενδύσεις					Χρηματοδότηση Επενδύσεων				
	Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου			Αποθέματα						
	Δημόσιες	Ιδιωτικές	Σύνολο		Σύνολο	Ιδ.Αποταμ.	Αποσβέσεις	Αποταμ. Δημοσίου	Αυτόνομη εισροή κεφαλ. και δανεισμός από αλλοδ.	Σύνολο
1977	49.1	172.4	221.5	33.3	254.8	158.8	72.4	5.1	18.5	254.8
1978	61.3	216.4	278.0	43.4	321.4	222.8	89.5	-6.5	15.6	321.4
1979	81.3	287.8	369.1	61.6	430.7	287.4	112.4	4.3	26.0	430.7
1980	95.8	304.9	400.7	73.5	474.2	358.4	142.0	-20.3	-5.9	474.2
1981	121.5	307.5	429.0	70.8	499.8	473.2	173.8	151.0	3.9	499.8
1982	149.8	338.6	488.4	98.2	586.6	396.2	212.8	-120.4	89.0	586.6

Πηγή : Εθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδας

Π ί ν α κ α ς 9.

Επενδύσεις και Πηγές Χρηματοδότησής τους το 1982 σαν % επί του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος σε τιμές αγοράς.

Επενδύσεις		Πηγές Χρηματοδότησης	
Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	19,1	Ιδιωτικές αποταμιεύσεις	15,5
Αποθέματα	3,8	Αποσβέσεις	8,3
		Δημ.Αποταμιεύσεις	-4,7
		Καθαρ. Δανεισμός και Μεταβιβάσεις Κεφαλαίων από Αλλοδαπή	3,8
Σύνολο	22,9		22,9

Πηγή : Εθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδας

Για την επίτευξη των στόχων του Προγράμματος όπως διαγράφονται στον Πίνακα 6 και ιδιαίτερα για την πραγματοποίηση των αναγκαίων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου και της μείωσης του δανεισμού και των μεταβιβάσεων κεφαλαίου από την αλλοδαπή θα απαιτηθούν πρόσθετοι πόροι που το 1987 σε σύγκριση με το 1982 υπολογίζεται να ανέλθουν στο ισοδύναμο 3,0 και 5,2 εκατοστιαίων μονάδων των εθνικών πόρων για την περίπτωση ρυθμού ανάπτυξης 3% και 3,5% αντίστοιχα. Οι πόροι αυτοί θα προέλθουν κυρίως από την αύξηση της ροπής προς αποταμίευση στον ιδιωτικό τομέα με αντίστοιχη μείωση του μεριδίου των εθνικών πόρων που απορροφά η ιδιωτική κατανάλωση (κατά 1,0 - 2,0 ποσοστιαίες μονάδες), αύξηση της δημόσιας αποταμίευσης που σήμερα είναι έντονα αρνητική δηλ. με τη μείωση των ελλειμμάτων του δημοσίου (κατά 1,7 - 2,7 ποσοστιαίες μονάδες), και κατά το υπόλοιπο από τη μείωση των αποθεμάτων σαν μεριδίου του ΑΕΠ.

2.2. Η ιδιωτική αποταμίευση.

Οι αποταμιεύσεις του ιδιωτικού τομέα σαν ποσοστό του εθνικού εισοδήματος αυξήθηκαν σταδιακά από 19,7 % το 1977 σε 27,2 % το 1981. Στην έκταση που τα εθνικολογιστικά στοιχεία είναι ακριβή το ποσοστό αυτό μειώθηκε σε 18,7% το 1982, σύμφωνα δε με τα πρώτα προσωρινά στοιχεία για το 1983 δεν φαίνεται να σημειώσει αύξηση σε σύγκριση το 1982.

Οι μεγάλες κυμάνσεις από χρόνο σε χρόνο, σε συνδυασμό με την έμμεση μέθοδο υπολογισμού των αποταμιεύσεων που παρουσιάζει σοβαρές αδυναμίες, καθιστούν τη στατιστική βάση για οποιαδήποτε πρόβλεψη για την εξέλιξη της ιδιωτικής αποταμίευσης ιδιαίτερα επισφαλή.

Παρ' όλες όμως τις τυχόν επιφυλάξεις θα μπορούσε κανείς να πιθανολογήσει μία ανάκαψη της ροπής προς αποταμίευση, ύστερα από την απότομη πτώση της το 1982. Η κάμψη του ρυθμού ανόδου του επιπέδου των τιμών σε συνδυασμό με την πολιτική επιτοκίων που ασκείται ήδη από τον πρώτο χρόνο του προγράμματος και την παροχή κινήτρων για την απόκτηση χρηματικών τίτλων που προγραμματίζεται, βελτιώνουν σταδιακά τη συγκριτική απόδοση των αποταμιεύσεων. Έτσι βάσιμα αναμένεται ότι η αύξηση της ροπής προς αποταμίευση θα φθάσει το 1987 σε σύγκριση με το 1982 το ισοδύναμο των 1,0 - 2,0 εκατοστιαίων μονάδων των εθνικών πόρων.

2.3. Η δημόσια αποταμίευση.

Στον Πίνακα 10 δίνονται οι εξελίξεις στη δημόσια αποταμίευση. Όπως φαίνεται από τα στοιχεία, το πλεόνασμα του τακτικού προϋπολογισμού, που το 1982 ήταν γύρω στα 69 δισ. δρχ. είναι τελείως ανεπαρκές για να χρηματοδοτήσει τις επιδοτήσεις που παρέχει το Δημόσιο κυρίως σε γεωργικά προϊόντα και στις υπηρεσίες των οργανισμών κοινής ωφελείας και να καλύψει τα διαχειριστικά ελλείμματα των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, των δημόσιων επιχειρήσεων και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

Π ί ν α κ α ς 10.

Λογαριασμοί Τρεχόντων Εσόδων–Δαπανών και Διαχειριστικά Αποτελέσματα* (δισ. δρχ.)

	Κράτος										Παράλληλοι Δημόσιοι Φορείς 9)										
	Έσοδα (T)		Δαπάνες (G)				Ισοζύγια (T–G).				Κοινων. Ασφάλ.			Αυτοδιοίκηση και Λοιπά ΝΠΔΔ			Δημόσιες Επιχειρήσεις				
.	Τακτικός1)	ΕΛΕΓ ΕΠ	Τακτικός	ΕΛΕΓ ΕΠ	Επιδ. Γεωρ. ΑΧΑ &ΑΕΔ	Επιχ. Διαχ. Ελλειμ. (Ε)	Τακτικός	ΕΛΕΓ ΕΠ πει	Επιδ. Γεωρ. ΑΧΑ &ΑΕΔ	Επιχ. Διαχ. Ελειμ. (Ε)	T	G	T–G	T	G	T–G	T–E	C	ZEG	E6)	T-C
1977	187.1		151.4		24.0	27.5	35.7		–24.0	–27,5	91,1	80.6	10.0	16.6	26.0	–9.4	68.9	68.0	0.9	–3.7	–2.8
1978	223.5		183.5		30.4	35.2	40.0		–30.4	–35.2	115.3	105.0	10.3	19.8	31.1	–11,3	81,7	84.4	–2,7	–6.1	–8.8
1979	278,1		232.1		29.8	40.6	46.0		–29.8	–40.8	143.2	126.6	16.6	25.9	42.9	–17.0	102.5	105.7	–3.2	–5.2	–8.4
1980	326.1		277.8		34.6	52.5	48.3		–34.6	–52.5	178.8	163.6	15.2	32.7	54.9	–22.2	132.7	126.9	–14.2	–8.1	–22.3
1981	349.7	9.2	354.6[4]	9.2	76.2	82.2	–4.9		–76.2	–82.2	222.9	213.5	9.4	40.5	68.0	–28.4	174.3	198.7	–24.4	–11.4	–35.8
1982	516.7	44.8	448.1	44.8	67.7	102.5	68.6		–67.7	-102.5	282.9	300.0	–17.1	44.6	80.0	–44.4	223.3	253.8	–30.5	–18.5	–49,0

* Τα στοιχεία αυτά δεν είναι πάνω σε εθνικολογιστική βάση.

1) Σύνολο Εσόδων Τακτικού Προϋπολ. (βλ. Εισηγ. Έκθεση) μείον Επιστροφές και αποδόσεις φόρων (βλ. Εκτέλεση εξόδων στοιχεία 13 και 14).

'Ετσι, με έντονα αρνητική την αποταμίευση του Δημοσίου τα τελευταία χρόνια, το σύνολο σχεδόν των επενδύσεων του Δημοσίου τομέα χρηματοδοτείται από δανεισμό.

Ειδικότερα, για το 1982, από τα 270 δισ. δρχ. περίπου του πλεονάσματος αποταμιεύσεων του ιδιωτικού τομέα—δηλ. της διαφοράς ανάμεσα στο άθροισμα των ιδιωτικών αποταμιεύσεων και των προβλέψεων για αποσβέσεις και στις ιδιωτικές επενδύσεις-και τα 100 περίπου δισεκ. δρχ. των καθαρών μεταβιβάσεων κεφαλαίων από την αλλοδαπή δηλ. από ένα σύνολο 370 δισεκ. δρχ. περίπου, 120 περίπου δισ. δρχ. απορροφήθηκαν για την κάλυψη τρεχόντων ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα, 150 δισ. δρχ. χρησιμοποιήθηκαν για τη χρηματοδότηση επενδύσεων παγίου κεφαλαίου στο δημόσιο τομέα και τα υπόλοιπα 100 δισ. δρχ. περίπου κάλυψαν την αύξηση των αποθεμάτων.

Από τις τάξεις μεγέθους, που μόλις αναφέρθηκαν, για το έτος βάσης 1982 είναι φανερό ότι, αν οι άλλοι παράγοντες δε μεταβληθούν, συγκριτικά μικρές μεταβολές στο έλλειμμα τρέχουσας διαχείρισης του δημόσιου τομέα στη διάρκεια του Προγράμματος μπορεί να μεταβάλλουν ουσιωδώς τις δυνατότητες χρηματοδότησης των δημόσιων επενδύσεων.

Η πολιτική σταδιακού περιορισμού των ελλειμμάτων του δημόσιου που ακολουθείται συστηματικά θα οδηγήσει στον περιορισμό της αρνητικής συμβολής του δημόσιου τομέα στη χρηματοδότηση επενδύσεων. Ειδικότερα στόχος είναι το έλλειμμα του δημόσιου εκφρασμένο σε ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ σε τιμές αγοράς και πάνω σε εθνικολογιστική βάση να υποχωρήσει κατά 1,7 - 2,7 εκατοστιαίες μονάδες. Αυτό είναι κατ' αρχήν συνεπές και με τις εκτιμήσεις που δίνονται στο επόμενο τμήμα για το ισοζύγιο χρηματικών πόρων αν και τα μεγέθη σε εθνικολογιστική βάση διαφέρουν κατά πολύ από τα αντίστοιχα μεγέθη πάνω σε ταμειακή βάση.

2.4. Ο εξωτερικός δανεισμός.

Αποτελεί εκφρασμένη βούληση της Κυβέρνησης το επίπεδο του εξωτερικού δανεισμού, σε σύγκριση με το εθνικό εισόδημα να μειωθεί σταδιακά σε επίπεδα χαμηλότερα από τα σημερινά καθώς η κρίση στην εισροή άδηλων πόρων αλλά και στις εξαγωγές που παρατηρείται τελευταία και έχει κυκλικό χαρακτήρα αναμένεται να υποχωρήσει. Η ανάκαμψη στην εισροή αδήλων πόρων και η αύξηση των εξαγωγών θα στηριχθεί στην πολύ πιθανή πια βελτίωση των διεθνών οικονομικών συνθηκών στα προσεχή χρόνια, στην αύξηση των ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης στο εσωτερικό καθώς και στα συγκεκριμένα μέτρα στήριξης των συναλλαγματοφόρων κλάδων της οικονομίας.

Σαν αποτέλεσμα η πρόσφατη διόγκωση της συμβολής του εξωτερικού τομέα στη χρηματοδότηση των επενδύσεων θα περιορισθεί από 3,8 εκατοστιαίες μονάδες των εθνικών πόρων το 1982 σε 1,5 - 2,0 % εκατοστιαίες μονάδες το 1987. Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι τα μεγέθη αυτά υπολογίζονται πάνω σε εθνικολογιστική βάση όπως άλλωστε και όλα τα μεγέθη στο τμήμα αυτό για λόγους εσωτερικής συνέπειας των υπολογισμών. Πάνω σε συναλλαγματική βάση που χρησιμοποιείται στο επόμενο τμήμα η εικόνα είναι διαφορετική χωρίς όμως και από εκείνη την πλευρά να δημιουργείται πρόβλημα στη χρηματοδότηση των επενδύσεων.

2.5. Συμπεράσματα.

Με βάση τις εκτιμήσεις και τους στόχους που αναφέρονται στα προηγούμενα, η εικόνα για τη χρηματοδότηση των επενδύσεων πάνω σε εθνικολογιστική βάση για το 1987 διαμορφώνεται ως εξής:

Π ί ν α κ α ς 11.

Σύνθεση Επενδύσεων και Πηγών Χρηματοδότησής τους το 1987.

σε εκ. μονάδες ΑΕΠ σε τιμές αγοράς

Επενδύσεις	Μέσος ετήσιος ρυθμός ανόδου 3%	3,5%	Πηγές Χρηματοδότησής	
Ακαθ.Επενδύσεις Παγίου Κεφ.	20,1	22,5	Ιδιωτ. Αποταμιεύσεις	16,5 έως 17,5
Ιδιωτικές	(12,4)	(14,0)	Αποσβέσεις	8,3
Δημόσιες	(7,7)	(8,5)	Δημ.Αποταμιεύσεις	-(3,0) έως -2,0
			Δανεισμός και Μεταβιβάσεις κεφαλαίων	
Αποθέματα	3,2	3,3	από Αλλοδαπή	1,5 έως 2,0
Σύνολο	23,3	25,8		23,3 έως 25,8

Πηγή : Εκτιμήσεις ΚΕΠΕ

2.6. Σύνθεση δημοσίων επενδύσεων.

Στον πίνακα 12 δίνεται η εξέλιξη στη σύνθεση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου του δημόσιου τομέα κατά κλάδο στην περίοδο 1975 - 82.

Π ίν α κ α ς 12.

Σύνθεση δημοσίων επενδύσεων κατά κλάδο.

σε τρεχ. τιμές

Κλάδος	1975–80	1981	1982
Γεωργία κλπ.	11,9	9,4	10,7
Ορυχεία κλπ.	4,0	5,8	7,5
Μεταποίηση	2,9	3,3	2,8
Ενέργεια κλπ.	28,1	23,3	25,6
Μεταφορές–Επικοινωνίες	33,8	38,9	35,5
Κατοικία	1,6	3,1	3,1
Δημ. Διοίκηση	2,8	2,5	1,9
Λοιποί Κλάδοι	14,9	13,7	12,9
Σύνολο	100,0	100,0	100,0

Πηγή : Εθνικοί Λογαριασμοί

Με αφετηρία τη σύνθεση των δημοσίων επενδύσεων για το 1982 όπως δίνεται στον Πίνακα 12 και λαμβάνοντας υπόψη τις κλαδικές προτεραιότητες όπως χαράσσονται στα Προκαταρκτικά στον Πίνακα 12 δίνεται η πιθανή εξέλιξη στα μεγέθη των δημόσιων επενδύσεων κατά κλάδο σε τιμές 1982 τόσο για την περίοδο του Προγράμματος ως σύνολο, όσο και για το καταληκτικό έτος 1987.

2) Αφαιρείται ως επιστροφές και αποδόσεις φόρων το ποσοστό (13 %) που ίσχυσε το έτος 1982.
3) Σύνολο δαπανών μείον Επιχορηγήσεις Διαχειριστικών Ελλειμμάτων μείον Επιδοτήσεις στη Γεωργία (το μέρος που περιλαμβάνει ο Τακτικός Προϋπολογισμός) από τις Εκτελέσεις Προϋπολογισμού (στοιχεία 7,8,9 και 11α) μείον Αποδόσεις και Επιστροφές φόρων.
4) Τα μεγέθη συνολικών Δαπανών ελήφθηκε από την Εκτέλεση Προϋπολογισμού (519 δισ.) και όχι από την Εισηγ. 'Εκθεση (511. δισ.).
5) Δεν περιλαμβάνονται ορισμένα ποσά που μπορεί να είναι αφαιρετικά των εσόδων στην εκτέλεση του Προϋπολογισμού π.χ. συμμετοχή στα Κέρδη Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου.
6) Για τα έτη 1977–81 Σύνολο επιχορηγήσεων (Παράρτημα Γ, Εισηγ. 'Εκθ. 1981 σελ. 295) μείον Επιχορ. στο ΠΔΕ και ΕΜΑ (σελ. 246). Υπάρχει μικρή διαφορά στη λίστα των Δημοσ. Επιχειρ. μεταξύ των 2 Πινάκων.
7) Οι εκτιμήσεις του 1982 δεν είναι απόλυτα συγκρίσιμες με αυτές του 1981 λόγω αναθεωρήσεων.
8) Αποτελείται από το άθροισμα των Ισοζυγίων, Τακτικός ΕΑΓΕΠ, Επιδοτήσεις Γεωργ. ΛΧΑ και ΑΕΔ, φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης και Αυτοδιοίκησης και Λοιπά ΝΠΔΔ.
9) Τα σύμβολα παριστούν T = 'Εσοδα, C = Δαπάνες και E = Επιχορηγήσεις Διαχειριστικών Ελλειμμάτων.

Π ί ν α κ α ς 13.

Δημόσιες Επενδύσεις κατά κλάδο 1987.

Κλάδος	Σύνθεση % 1982	Σύνθεση % 1987	σε δισεκ. δρχ., τιμές 1982					Μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης 1983-87	
			1982	Ρυθμός 3% 1987	Ρυθμός 3% 1983-87	Ρυθμός 3,5% 1987	Ρυθμός 3,5% 1983-87	Ρυθμός 3%	Ρυθμός 3,5%
Γεωργία	10,7	10,0	16,0	23,0	97,4	26,0	105,4	7,5	10,2
Ορυχεία κλπ.	7.5	6,5	11,2	15,0	63,3	17,0	68,5	6,5	8,6
Μεταποίηση	2,8	3,5	4,1	8,0	34,0	9,0	36,9	14,2	17,0
Ενέργεια Ύδρ.-Αποχέτ.	25,6	25,0	38,4	57,5	243,5	65,0	263,5	8,4	11,1
Μεταφ.-Επικοινωνίες	35,5	33,0	53,3	76,0	321,4	85,8	347,8	7,4	9.9
Κατοικία	3,1	4,0	4,7	9,2	39,0	10,4	42,1	14,3	17,2
Δημ. Διοίκηση	1,9	2,0	2,8	4,6	19,5	5,2	21,0	10,4	13,1
Λοιποί κλάδοι	12,9	16,0	19,3	36,7	155,7	41,6	168,8	13,8	16,6
Σύνολο	100,0	100,0	149,8	230,0	974,0	260	1054	9,1	11,6

Πηγή : Εκτιμήσεις ΚΕΠΕ.

Οι δημόσιες επενδύσεις στους κλάδους της μεταποίησης, της κατοικίας καθώς και στους λοιπούς κλάδους, που περιλαμβάνουν τις επενδύσεις στην υγεία, την παιδεία και τις κοινωνικές υπηρεσίες, θα αυξάνουν με γρήγορους ρυθμούς σαν συνέπεια των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων του Προγράμματος. Οι ρυθμοί αύξησης των δημόσιων επενδύσεων στους υπόλοιπους κλάδους συναρτώνται με την αναμενόμενη αύξηση του κλαδικού προϊόντος, τις σχετικές ανάγκες σε πρόσθετο κεφάλαιο και άλλους ειδικούς παράγοντες. Έτσι, η αύξηση στις επενδύσεις στη γεωργία με ρυθμό πολύ ψηλότερο από την αναμενόμενη αύξηση στο κλαδικό προϊόν συνδέεται, αφενός με τη μεγάλη κάμψη τους σε πραγματικούς όρους στα πρόσφατα χρόνια (από 7,6 δισ. δρχ. το 1979 σε τιμές 1970 σε 5,6 δισ.δρχ. το 1982) και αφετέρου με την πιθανή αύξηση στη χρηματοδότηση έργων γεωργικής ανάπτυξης από την ΕΟΚ. Εξάλλου οι δημόσιες επενδύσεις στα ορυχεία–μεταλλεία παρουσίασαν μεγάλη αύξηση στην περίοδο 1981–1982, έτσι ο ρυθμός αύξησης να είναι σχετικά μικρότερος την περίοδο του Προγράμματος. Τέλος, για τις επενδύσεις στην ενέργεια, την ύδρευση, την αποχέτευση και τις μεταφορές–επικοινωνίας, που μαζί καλύπτουν τα 2/3 σχεδόν του συνόλου, προβλέπονται ρυθμοί αύξησης που θα επιτρέψουν όχι μόνο ικανοποίηση των άμεσων αναγκών του Προγράμματος στους τομείς αυτούς αλλά και την περαιτέρω βελτίωση της σχετικής υποδομής.

2.7. Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

Στον Πίνακα 14 δίνεται η εξέλιξη στις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου του Δημοσίου κατά φορέα, με διάκριση ανάμεσα στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, στις δημόσιες επιχειρήσεις και στα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Όπως είναι σαφές από τα στοιχεία, το ποσοστό του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων στο σύνολο των Δημοσίων Επενδύσεων υποχώρησε από 60 % το 1977 σε 38 % το 1980, και το 1982 διαμορφώθηκε σε 41,3 %. Αυτό ήταν κυρίως αποτέλεσμα του γεγονότος ότι με τον περιορισμό των διαθεσίμων πόρων για δημόσιες επενδύσεις λόγω της συνεχούς αύξησης των διαχειριστικών ελλειμμάτων του Δημοσίου, το βάρος προσαρμογής έπεσε περισσότερο στο πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων και λιγότερο στις δημόσιες επιχειρήσεις, που προσφέρουν αγαθά άμεσης κατανάλωσης, οι συνέπειες από ενδεχόμενη ανεπάρκεια των οποίων θα ήταν σοβαρές.

Π ί ν α κ α ς 14.

Δημόσιες Επενδύσεις κατά Φορέα.
δισεκ. δρχ.
τρέχουσες τιμές

Έτος	Πρόγραμμα Δημ. Επενδύσεων	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και λοιπά Νομικά Πρόσωπα Δημ. Δικαίου	Δημόσιες Επιχειρήσεις	Σύνολο
1977	29,5	4,1	15,4	49,1
1978	32,6	4,8	24,2	61,6
1979	39,3	5,9	36,3	81,3
1980	36,4	7,0	52,4	95,8
1981	52,3	11,2	58,0	121,5
1982	62,0	12,3	74,8	149,8

Η ανάκαμψη των επενδύσεων, αποτελεί προϋπόθεση για την πραγματοποίηση των στόχων του προγράμματος, η αυξημένη χρηματοδότηση για έργα υποδομής και οι ανάγκες, που έχουν συσσωρευτεί από τον περιορισμό των επενδύσεων σε έργα υποδομής τα τελευταία χρόνια, καθιστούν απαραίτητη τη γρήγορη αύξηση των κονδυλίων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, κάτι που ήδη έγινε για το 1983. Υπολογίζεται ότι το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων θα καλύψει περίπου το 50 % των συνολικών επενδύσεων του Δημοσίου κατά τη διάρκεια του Προγράμματος. Με βάση την υπόθεση αυτή, για την πενταετία 1983 - 87, τα κονδύλια του Προγράμματος δημοσίων επενδύσεων, που θα απορροφηθούν από έργα, σε αντιδιαστολή με τα τοκοχρεωλύσια και ορισμένες άλλες δαπάνες που δεν αφορούν έργα, αλλά καλύπτονται από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, θα διαμορφωθούν στο ύψος των 500 - 550 δισ. δρχ. σε τιμές 1982. Τα αντίστοιχα μεγέθη για το 1987 ανέρχονται σε 120 - 130 περίπου δισ. δρχ., σε τιμές 1982.

3. Η προσφορά και η ζήτηση χρηματικών κεφαλαίων.

3.1. Γενικά.

Σε μια αναπτυγμένη οικονομία κάτω από συνθήκες γρήγορης ανάπτυξης με πλήρη απασχόληση και χαμηλό πληθωρισμό η μακροοικονομική ανάλυση και διαχείριση μπορεί να διεξαχθεί σε πραγματικούς όρους χωρίς ιδιαίτερο βάρος στην προσφορά και τη ζήτηση χρηματικών κεφαλαίων. Κάτω όμως από τις συνθήκες που επικρατούν στην ελληνική οικονομία όπου η κεφαλαιαγορά είναι σχεδόν ανύπαρκτη και η άμεση χρηματοδότηση των επενδύσεων σχετικά περιορισμένη, όπου τα επιτόκια είναι δεδομένα, όπου ο δημόσιος τομέας απορροφά ένα σημαντικό μερίδιο των χρηματικών πόρων και ο πληθωρισμός εξακολουθεί να είναι υψηλός, η ανάλυση σε όρους χρηματικών κεφαλαίων σε συνάλλαγμα και σε εγχώριο νόμισμα, παράλληλα με την ανάλυση σε πραγματικούς όρους γίνεται απαραίτητη. Αυτό γιατί οι δυνατότητες ελιγμών στα θέματα των χρηματοπιστωτικών ροών, είναι περιορισμένες. Οι χρηματοοικονομικοί παράγοντες μπορεί να αποτελέσουν αυτόνομο περιοριστικό παράγοντα της ανόδου, πριν οι πραγματικοί περιοριστικοί παράγοντες καταστούν ενεργοί, ιδιαίτερα εάν υπάρξουν συνθήκες ανισορροπίας με υπερβάλλουσα ζήτηση δανειακών κεφαλαίων.

Στα επόμενα εξετάζεται, κάτω από μια σειρά εναλλακτικών υποθέσεων, η πιθανή διαμόρφωση της προσφοράς και της ζήτησης χρηματικών κεφαλαίων την περίοδο του Προγράμματος 1983 - 87 και οι προοπτικές για ομαλή εξισορρόπησή τους.

Οι πηγές της προσφοράς χρηματικών κεφαλαίων είναι βασικά τέσσερις : οι ιδιωτικές καταθέσεις στο τραπεζικό σύστημα σε δραχμές, η αύξηση της νομισματικής κυκλοφορίας, η απευθείας αγορά από το κοινό χρεωγράφων και αξιογράφων και τέλος οι καταθέσεις και ο δημόσιος δανεισμός σε συνάλλαγμα.

Η ζήτηση προέρχεται από τον ιδιωτικό τομέα για το σχηματισμό κεφαλαίου και για κυκλοφορούν κεφάλαιο και από το δημόσιο για το σχηματισμό κεφαλαίου και για την κάλυψη τρεχόντων ελλειμμάτων.

3.2. Η προσφορά χρηματικών πόρων.

3.2.1. Οι ιδιωτικές καταθέσεις σε δραχμές.

Ως μέτρο της ροπής προς κατάθεση εκ μέρους των ιδιωτών χρησιμοποιείται από την Τράπεζα της Ελλάδας η σχέση ανάμεσα στην αύξηση των ιδιωτικών καταθέσεων πάνω σε ετήσια βάση και στο αντίστοιχο συνολικό ύψος του ιδιωτικού διαθέσιμου εισοδήματος.

Η ροπή προς κατάθεση αυξήθηκε από 2 - 3 % το 1955 σε 8 - 9 % το τέλος της δεκαετίας του '60. Κατά την περίοδο 1970 - 80 κυμάνθηκε μεταξύ 9 - 12 % χωρίς σαφή τάση. Εξαίρεση αποτέλεσε η ανώμαλη περίοδο 1973 - 74 οπότε το κοινό απέσυρε μεγάλα ποσά από τις τράπεζες λόγω αβεβαιότητας. Το 1981 η σχέση διαμορφώθηκε γύρω στο 19% και το 1982 γύρω στο 17 %, ενώ για το 1983 φαίνεται να έχει διαμορφωθεί σε αισθητά χαμηλότερα επίπεδα 13,5 % περίπου.

Η απότομη αύξηση της ροπής προς κατάθεση τη διετία 1981 - 1982 συνδέεται με την κάμψη των ιδιωτικών επενδύσεων, την βραδεία αύξηση της κατανάλωσης, την αύξηση των ονομαστικών εισοδημάτων και με το φαινόμενο της ανακατάθεσης πιστώσεων σαν αποτέλεσμα της θετικής διαφοράς ορισμένων επιτοκίων κατάθεσης και δανεισμού που την περίοδο εκείνη εξακολουθούσε να είναι σημαντική.

Από την άποψη της συμπεριφοράς των καταθέσεων είναι πιθανό η αύξηση των καταθέσεων σε δεδομένο έτος να συνδέεται άμεσα όχι μόνο με το ύψος του διαθέσιμου εισοδήματος αλλά και με την μεταβολή του. Ήδη από το τέλος της δεκαετίας του '50, και με εξαίρεση περιόδους όπου για λόγους εμπιστοσύνης το κοινό απέσυρε ή δεν πραγματοποιούσε καταθέσεις, η σχέση ανάμεσα στην αύξηση των καταθέσεων και στην αύξηση του διαθέσιμου ιδιωτικού εισοδήματος σε ονομαστικούς όρους παρουσίασε σχετική ευστάθεια και διαμορφώθηκε γύρω στο 60 - 70 %. Χαρακτηριστική είναι η περίοδος 1957 - 63 με μέσο όρο 71 %, η περίοδος 1969 - 72 πάλι 71 % και η περίοδος 74 - 80 με 68 %. Ανώμαλες ήταν οι εξελίξεις στα χρόνια 1964 - 68 και 1973 - 74 για λόγους που αναφέρθηκαν. Είναι όμως επίσης χαρακτηριστικό ότι ο μέσος όρος για την περίοδο 1955 - 82 ήταν 64 % περίπου, αφού την απότομη κάμψη της ροπής προς κατάθεση σε ανώμαλα χρόνια διαδεχόταν συνήθως η μεγάλη αύξηση των καταθέσεων, ύστερα από την αποκατάσταση συνθηκών εμπιστοσύνης.

Αν στηριχθεί κανείς στη σχέση αύξησης ιδιωτικών καταθέσεων προς το διαθέσιμο ιδιωτικό εισόδημα όπου όπως αναφέρθηκε έδειξε μία τάση σταθεροποίησης γύρω στό 10 - 12 % στην περίοδο 1974 - 80, πρέπει να αναμένεται επάνοδος της ροπής προς κατάθεση στα επίπεδα αυτά, κατά την διάρκεια του προγράμματος ιδίως αν η ανάκαμψη της οικονομίας αποδειχθεί βιώσιμη. Η επανακατάθεση θα τείνει να περιοριστεί καθώς οι νομισματικές αρχές έχουν ήδη αναπροσαρμόσει την δομή των επιτοκίων και καθιστούν πιο αποτελεσματικό τον έλεγχο των πιστώσεων, περιορίζοντας έτσι το κίνητρο δανεισμού για επανακατάθεση ενώ οι ιδιωτικές επενδύσεις και η κατανάλωση παρουσιάζουν αυξητικές τάσεις. Οι εξελίξεις κατά τον πρώτο χρόνο του προγράμματος αποτελούν πολύ σημαντική ένδειξη ότι το σκεπτικό αυτό είναι βάσιμο.

Αν στηριχθεί κανείς στη σχέση αύξησης ιδιωτικών καταθέσεων προς αύξηση διαθέσιμου εισοδήματος, κρίσιμη για την πιθανή αύξηση των ιδιωτικών καταθέσεων θα είναι η αύξηση του διαθέσιμου ιδιωτικού εισοδήματος. Με την υπόθεση ότι η σχέση αυτή θα διαμορφωθεί γύρω στο 65 - 70 % σύμφωνα και με την μακρόχρονη τάση της, με πιθανή αύξηση του διαθέσιμου ιδιωτικού εισοδήματος της τάξης του 20 % τα προσεχή 4 χρόνια η αύξηση των καταθέσεων ως ποσοστό του διαθέσιμου ιδιωτικού εισοδήματος θα διαμορφωθεί γύρω στο 13 - 14 %.

Η συμπεριφορά των ιδιωτικών καταθέσεων επηρεάζεται ανάμεσα στα άλλα όχι μόνο από το επίπεδο του διαθέσιμου ιδιωτικού εισοδήματος αλλά και από τις μεταβολές του. Έτσι, και οι δύο πιο πάνω σχέσεις είναι χρήσιμες, ιδιαίτερα μάλιστα οδηγούν στις ίδιες περίπου εκτιμήσεις, δηλ. σε μία σχέση ανάμεσα στην αύξηση των ιδιωτικών καταθέσεων και στο διαθέσιμο ιδιωτικό εισόδημα της τάξης του 13 - 14 % κατά μέσο όρο στη διάρκεια του Προγράμματος.

3.2.2. Νομισματική κυκλοφορία.

Σύμφωνα με τα Προκαταρκτικά στην περίοδο του Προγράμματος η ετήσια αύξηση της Νομισματικής κυκλοφορίας δεν θα ξεπεράσει κατά μέσο όρο το ισοδύναμο δύο εκατοστιαίων μονάδων του Ακαθ. Εγχ. Προϊόντος. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 15 αυτό είναι σύμφωνο με τις τάσεις στο πρόσφατο παρελθόν και είναι εύλογο να αναμένεται ότι η συμβολή της αύξησης της νομισματικής κυκλοφορίας στην προσφορά χρηματικών πόρων θα διαμορφωθεί στο ισοδύναμο 1,5 - 2,0 εκατοστιαίων μονάδων του Ακαθ. Εγχώριου Προϊόντος.

Π ί ν α κ α ς 15.

Έτος	Αύξηση Νομ. Κυκλοφορίας σε εκατ. δρχ.	Αύξηση Νομ. Κυκλοφορίας % ΑΕΠ
1975	11.435	1,6
1976	20.075	2,3
1977	20.492	2,0
1978	27.931	2,3
1979	22.722	1,5
1980	26.694	1,5
1981	50.896	2,4
1982	30.708	1,5

Πηγή : Τράπεζα Ελλάδας Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο.

3.2.3. Η Κεφαλαιαγορά.

Αξιόλογη προσφορά χρηματικών κεφαλαίων στην κεφαλαιαγορά τα τελευταία χρόνια είναι μόνο τα τραπεζικά ομόλογα, η αύξηση του συνολικού κονδυλίου των οποίων πάνω σε ετήσια βάση έφτασε το ισοδύναμο του 0,4%, 0,6% και 0,7% του Ακαθ. Εγχ. Προϊόντος αντίστοιχα για τα χρόνια 80, 81 και 82. Είναι φανερό πως κατά την περίοδο του Προγράμματος η συνολική καθαρή προσφορά χρηματικών κεφαλαίων στον τομέα της κεφαλαιαγοράς δεν πρέπει να αναμένεται να ξεπεράσει την μια εκατοστιαία μονάδα παρά την συντονισμένη προσπάθεια που θα καταβληθεί για την τόνωση της κεφαλαιαγοράς. Μεγαλύτερη προσφορά από την πηγή αυτή και μεταβολή στις προτιμήσεις του κοινού θα είναι κατά πάσα πιθαμότητα σε βάρος των καταθέσεων και δεν θα επηρεάσει αισθητά τη συνολική προσφορά χρηματικών κεφαλαίων.

3.2.4. Καθαρός εξισορροπητικός δανεισμός.

Στον πίνακα 16 δίνεται η πρόσφατη εξέλιξη στη σχέση ανάμεσα στον καθαρό εξισορροπητικό δανεισμό και στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν.

Π ί ν α κ α ς 16.

	Καθαρός εξισορρο-πητικός δανεισμός σε $ ΗΠΑ*	Ισοτιμία δρχ. $ τέλους έτους	Ποσοστό (%) καθαρού εξισορροπητ. δανεισμού επί Ακαθ. Εγχωρίου Προϊόντος σε τιμές αγοράς	Συνολικός εξισσοπητ. δανεισμός σε $ ΗΠΑ	Ποσοστό συνολικού εξισορροπητικού δανεισμού επί Ακαθ. Εγχωρίου Προϊόντος σε τιμές αγοράς
	1	2	3	4	5
1979	131	38,3	0,4	630	1,7
1980	723	46,5	2,0	1.156	3,1
1981	692	57,6	2,0	1.208	3,4
1982	1.133	70,5	3,1	1.707	4,7

Πηγή : Έκθεση Διοικητή Τρ. Ελλάδος

* Ισοζύγιο πληρωμών πριν από το δανεισμό της Κεντρικής Τράπεζας και του δημόσιου τομέα.

Στα Προκαταρκτικά αναφέρεται ως στόχος ότι στη διάρκεια του Προγράμματος ο ετήσιος εξισορροπητικός δανεισμός - και με τον όρο αυτό εννοείται ο συνολικός δανεισμός και όχι ο καθαρός - δε θα ξεπεράσει κατά μέσο όρο το 6% του ΑΕΠ.

Η ανάγκη περιορισμού του εξωτερικού δανεισμού ιδιαίτερα λόγω των ανηλειμμένων υποχρεώσεων εξυπηρέτησης του υπάρχοντος εξωτερικού χρέους καθιστούν αναγκαία τη μείωση του καθαρού εξισορροπητικού δανεισμού σαν πηγή προσφοράς χρηματικών πόρων στο 2,5-3,5 εκατοστιαίων μονάδων του Ακαθάριστου Εγχωρίου Προϊόντος.

Η μείωση αυτή θα καταστεί δυνατή λόγω της προγραμματιζόμενης μείωσης του ελλείματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και της αναμενόμενης αύξησης της αυτόνομης καθαρής εισροής κεφαλαίου από το εξωτερικό κυρίως λόγω της συνεχιζόμενης ανάκαμψης. Θα επιτρέψει δε τη διατήρηση της σχέσης εξωτερικού χρέους προς ΑΕΠ περίπου στο 24%.

3.2.5. Καταθέσεις σε συνάλλαγμα ελλήνων εξωτερικού.

Τα τελευταία χρόνια το ύψος των καταθέσεων Ελλήνων του εξωτερικού και η μεταβολή τους από χρόνο σε χρόνο παρουσίασαν ψηλή μεταβλητικότητα, που συνδέεται με τους εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες που τις επηρεάζουν. Ανάμεσα στους εξωτερικούς παράγοντες είναι η οικονομική συγκυρία που επηρεάζει τα εισοδήματα των καταθετών και η ελκυστικότητα της τοποθέτησης στις χώρες διαμονής τους. Πολύ σημαντικοί εσωτερικοί παράγοντες είναι τα ονομαστικά και πραγματικά επιτόκια κατάθεσης στην Ελλάδα, η ελκυστικότητα των επενδύσεων σε ακίνητα προς τις οποίες κατευθύνεται τελικά το μεγάλο μέρος των καταθέσεων και η εσωτερική οικονομική συγκυρία.

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 17 η ετήσια αύξηση των καταθέσεων σε συνάλλαγμα τα τελευταία χρόνια κυμάνθηκε σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Ακόμη όμως και πριν την ύφεση που ακολούθησε τη δεύτερη πετρελαϊκή κρίση, η μεταβολή των καταθέσεων σε συνάλλαγμα σαν ποσοστό του ΑΕΠ δεν ξεπέρασε ποτέ τη μονάδα αφού οι εξάρσεις της συνοδεύονταν από αντίστοιχες υφέσεις.

Π ί ν α κ α ς 17.

Έτος	Καταθέσεις Ελλήνων εξωτερικού σε συνάλλαγμα σε $	Καταθέσεις σε συνάλλαγμα σαν% ΑΕΠ
1977	370	1,5
1978	370	1,3
1979	0	0
1980	97	0,3
1981	177	0,5
1982	157	0,5

Για την περίοδο του Προγράμματος και λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες που επικρατούν και αναμένεται να επικρατήσουν στο εσωτερικό και το εξωτερικό δεν θα ήταν εύλογο να περιμένει κανείς από την πηγή αυτή προσφορά χρηματικών κεφαλαίων αισθητά μεγαλύτερη από το ισοδύναμο μισής περίπου εκατοστιαίας μονάδας του ΑΕΠ.

3.2.6. Δανεισμός τραπεζικού συστήματος σε συνάλλαγμα, τόκοι καταθέσεων σε συνάλλαγμα, συναλλαγματικές διαφορές και λοιποί πόροι.

Όπως θα ανέμενε κανείς το κονδύλι αυτό παρουσίασε μεγάλη κύμανση από χρόνο σε χρόνο με μια αιχμή το 1980 οπότε έφθασε στις 7 εκατοστιαίες μονάδες του Ακαθ. Εγχ. Προϊόντος (108 δισ. δρχ.). Το αντίστοιχο μέγεθος σε αριθμό ποσοστιαίων μονάδων επί του Ακαθ. Εγχ. Προϊόντος το 1981 ήταν 2,4, για το 1982 2,6 ενώ για το 1983 εκτιμάται σε 2,8 περίπου. Έτσι μπορεί να γίνει αποδεκτό ότι για την περίοδο του Προγράμματος η πηγή αυτή προσφοράς χρηματοοικονομικών πόρων θα φθάσει στο ισοδύναμο των 2-3 εκατοστιαίων μονάδων του Ακαθ. Εγχωρίου Προϊόντος.

3.2.7. Η προσφορά χρηματικών κεφαλαίων.

Με βάση τα παραπάνω θα πρέπει να αναμένεται ότι η συνολική προσφορά χρηματικών κεφαλαίων πάνω σε ετήσια βάση κατά μέσο όρο στην περίοδο του Προγράμματος θα διαμορφωθεί στο ισοδύναμο των 21.25. εκατοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ ως εξής :

Ιδιωτικές καταθέσεις	11,0 - 12,0
Αγορά Αξιογράφων (τραπ. ομόλογα κλπ.)	0,7 - 1,0
Νομισματική κυκλοφορία	1,7 - 2,0
Καθαρός εξισορροπητικός δανεισμός	2,5 - 3,5
Καταθέσεις σε συνάλλαγμα	0,5 - 0,8
Δανεισμός Τραπ. συστήματος σε συνάλλαγμα, και λοιποί πόροι	2,0 - 3,0
Σύνολο (σε εκατοστ. μονάδες Ακαθ. Εγχ. Πρ.)	18,4 - 22,3

3.3. Η ζήτηση χρηματικών κεφαλαίων.

3.3.1. Η ζήτηση χρηματικών κεφαλαίων από τον ιδιωτικό τομέα.

3.3.1.1. Η ζήτηση χρηματικών κεφαλαίων από τον ιδιωτικό τομέα για τη χρηματοδότηση σχηματισμού παγίου κεφαλαίου.

Στον Πίνακα 18 δίνονται οι εξελίξεις στη σχέση ανάμεσα στο μεσομακροπρόθεσμο καθαρό δανεισμό για τους κυριότερους κλάδους σχηματισμού παγίου κεφαλαίου στον ιδιωτικό τομέα και στα αντίστοιχα σύνολα ιδιωτικών επενδύσεων παγίου κεφαλαίου.

Η σχέση μεσομακροπροθέσμου δανεισμού σε σύγκριση με τις αντίστοιχες ιδιωτικές επενδίσεις κυμαίνεται σε μεγάλη έκταση για τους επιμέρους κλάδους και σε μικρότερο αλλά πάντως σημαντικό βαθμό για το σύνολο. Ειδικότερα το σύνολο του μεσομακροπροθέσμου δανεισμού φαίνεται να καλύπτει γύρω στο 16-20% των αντίστοιχων ιδιωτικών επενδύσεων παγίου κεφαλαίου στην περίοδο 1975-1980. Το ποσοστό αυτό αυξήθηκε σε 26% το 1981 και σε 28% το 1982. Οι εξελίξεις αυτές συνδέονται με τον περιορισμό του ποσοστού αυτοχρηματοδότησης των επενδύσεων κυρίως στους τομείς της κατοικίας και της γεωργίας.

Π ί ν α κ α ς 18.

Μεσομακροπρόθεσμες καθαρές πιστώσεις κατά κλάδο σαν ποσοστό % των αντίστοιχων ιδιωτικών επενδύσεων.

Έτος	Γεωργία %	Μεταποίηση %	Οικισμός %	Σύνολο στηλών 1-3 σαν % Ιδιωτικών Επενδύσεων*
	1	2	3	4
1975	38,6	29,1	10,4	17,5
1976	35,8	25,0	13,8	16,3
1977	57,6	32,7	15,3	19,2
1978	76,4	41,6	14,5	20,4
1979	62,0	40,2	12,6	18,4
1980	28,0	48,3	9,9	18,0
1981	43,1	56,6	19,6	25,9
1982	92,4	40,0	32,6	28,1
1975–82	56,7	42,0	16,0	21,5

Πηγή : Τράπεζα Ελλάδος, Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο. Εθνικοί Λογαριασμοί.

* Στο σύνολο αυτό περιλαμβάνονται και οι μεσομακροπρόθεσμες πιστώσεις στον τουριστικό τομέα.

Π ί ν α κ α ς 19.

Μεσομακροπρόθεσμες καθαρές πιστώσεις και ιδιωτικές επενδύσεις στη Γεωργία και τον Οικισμό.

Έτος	Σύνολο Πιστώσεων	Ιδ. Επενδύσεις σε τρεχ. τιμές	Ιδ. Επενδύσεις σε τιμές 1970	Σύνολο Πιστώσεων	Ιδ. Επενδύσεις σε τρεχ. τιμές	Ιδ. Επενδύσεις σε τιμές 1970
1975	11,8	19,0	5,2	16,4	129,7	31,2
1980	5,0	17,9	4,1	13,4	135,7	26,9
1981	8,9	20,6	3,9	23,3	119,1	20,9
1982	20,8	22,5	3,5	39,1	119,6	19,0

Πηγή : Τράπεζα Ελλάδος, Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο, Εθνικοί Λογαριασμοί.

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 19 κυριότερο αίτιο των εξελίσεων αυτών στην κατοικία ήταν η μεγάλη κάμψη του όγκου της οικοδομικής δραστηριότητας που περιόρισε την αυτοχρηματοδότηση και παράλληλα η αύξηση των πιστώσεων ιδιαίτερα το 1982 τόσο σε χρηματικούς αλλά και σε πραγματικούς όρους με σκοπό τη στήριξη της οικοδομικής δραστηριότητας. Ανάλογες ήταν οι εξελίξεις και στην περίπτωση της γεωργίας.

Με την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας είναι εύλογο να αναμένεται ότι ο βαθμός αυτοχρηματοδότησης θα τείνει να επανέλθει στα κανονικά του επίπεδα. Έτσι είναι εύλογο να δεχθεί κανείς ότι στην περίοδο του Προγράμματος ο αναγκαίος μεσομακροπρόθεσμος δανεισμός στον ιδιωτικό τομέα θα κυμανθεί γύρω στο 21-23% δεδομένου ότι πέρα από τους 3 βασικούς κλάδους που αναφέρονται στον Πίνακα 18 και για τους οποίους υπάρχουν στοιχεία, μικρότερες δανειακές ανάγκες για σχηματισμό κεφαλαίου έχουν και άλλοι τομείς όπως το εμπόριο, οι τράπεζες κλπ.

Ο όγκος των επενδύσεων στον ιδιωτικό τομέα σαν ποσοστό του ΑΕΠ σε τιμές αγοράς στην περίοδο του Προγράμματος αναμένεται σύμφωνα με τις προηγούμενες εκτιμήσεις να διαμορφωθεί γύρω στο 12-14.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι όπως αναφέρθηκε το ύψος των αναγκαίων μεσομακροπροθέσμων πιστώσεων για τη χρηματοδότηση των επενδύσεων στον ιδιωτικό τομέα αναμένεται να καλύψει 21-23% του συνολικού τους όγκου στην περίοδο του Προγράμματος, οι πιστώσεις αυτές θα κυμανθούν στο ισοδύναμο 2,5-3,2 εκατοστιαίων μονάδων του Ακαθαρίστου Εγχωρίου Προϊόντος.

3.3.1.2. Η ζήτηση βραχυπροθέσμων χρηματικών πόρων από τον ιδιωτικό τομέα.

Στον Πίνακα 20 δίνεται η εξέλιξη της ζήτησης βραχυπρόθεσμων πιστώσεων από τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας σαν ποσοστό του Ακαθαρίστου Εγχωρίου Προϊόντος από το 1974.

Π ί ν α κ α ς 20.

	Μεταβολή υπολοίπων βραχυπροθέσμων πιστώσεων στον ιδιωτικό τομέα % Ακαθάρ. Εγχώριο Προϊόν	Κινητοί μέσοι όροι πενταετίας για τη μεταβολή υπολοίπων βραχ. πιστώσεων στον ιδιωτικό τομέα % Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
1974	4,6	--
1975	6,0	--
1976	6,5	5,8
1977	6,4	5,6
1978	5,5	5,3
1979	3,6	5,4
1980	4,6	5,3
1981	6,3	--
1982	5,4	--

Πηγή : Τράπεζα της Ελλάδος Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο.

Παρά τη σημαντική διακύμανση της σχέσης ανάμεσα στη μεταβολή των υπολοίπων των βραχυπρόθεσμων πιστώσεων προς τον ιδιωτικό τομέα και στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν από χρόνο σε χρόνο δεν διαφαίνεται σαφώς ανοδική η καθορική τάση και οι κινητοί όροι πενταετίας παρουσιάζουν σχετική ευστάθεια γύρω στο 5,5%. Με βάση την εμπειρία αυτή γίνεται δεκτό ότι η ζήτηση χρηματικών πόρων για την κάλυψη των βραχυπρόθεσμων αναγκών του ιδιωτικού τομέα στην περίοδο του Προγράμματος θα κυμανθεί γύρω στο ισοδύναμο 5,5 εκατοστιαίων μονάδων του Ακαθαρίστου Εγχωρίου Προϊόντος.

3.4. Ισοζύγιο προσφοράς και ζήτησης χρηματικών κεφαλαίων.

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 21 με βάση τις εκτιμήσεις που αναφέρονται πιο πάνω προϋπόθεση για την εξισορρόπηση της προσφοράς και ζήτησης χρηματικών κεφαλαίων είναι οι δανειακές ανάγκες του δημοσίου τομέα στο σύνολό του χωρίς χρεωλύσια εξωτερικού στην περίοδο του Προγράμματος να μην υπερβούν το ισοδύναμο των 10,9-13,3 εκατοστιαίων μονάδων του Ακαθαρίστου Εγχωρίου Προϊόντος σε τιμές αγοράς.

Πίνακας 21.

Προσφορά και ζήτηση χρηματικών κεφαλαίων στην περίοδο του Προγράμματος 1983-1987 εκφρασμένες σε ισοδύναμα εκατοστιαίων μονάδων του Ακαθαρίστου Εγχ. Προϊόντος.

Προσφορά		Ζήτηση	
Καταθέσεις Ιδ.	11,0 - 12,0	Ιδιωτικός τομέας :	
Αξιόγραφα (Τρ. ομόλ. κλπ)	0,7 - 1,0	Μεσομακροπρόθεσμη	2,5 - 3,5
Νομισματική κυκλοφορία	1,7 - 2,0	Βραχυπρόθεσμη	5,0 - 5,5
Καθαρός εξισ. δανεισμός	2,5 - 3,5	Δημόσιος τομέας*	10,9 - 13,3
Καταθέσεις σε συνάλλαγμα	0,5 - 0,8		
Δανεισμός τραπ. συστήματος σε συνάλ. και λοιποί πόροι	2,0 - 3,0		
Σύνολο	18,4 - 22,3		18,4 - 22,3

* Δεν περιλαμβάνονται χρεωλύσια εξωτερικού.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι καθαρές δανειακές ανάγκες του δημοσίου σαν ποσοστό ΑΕΠ ήταν 15,1 και 13,4 εκατοστιαίες μονάδες το 1981 και 82 αντίστοιχα είναι σαφές ότι ο στόχος που τίθεται, ενώ καθιστά δυνατή την εξεύρεση των αυξημένων πόρων που θα απαιτηθούν για την χρηματοδότηση των αναπτυξιακών έργων που περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα, εξασφαλίζει παράλληλα τον περιορισμό των δανειακών αναγκών του Δημοσίου.

ΠΕΝΤΑΕΤΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 1983-1987

ΤΕΛΙΚΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ

ΤΕΥΧΟΣ ΙΙ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι.

Πρωτογενής Τομέας.

Α. Γεωργία - Κτηνοτροφία.

Όπως αναφέρεται στα Προκαταρκτικά, στα πλαίσια των μακροχρονίων επιδιώξεων της ανύψωσης του βιοτικού επιπέδου των αγροτών και της δημιουργίας προϋποθέσεων για τη βελτίωση των επιδόσεων του τομέα και της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών προϊόντων, η αναπτυξιακή πολιτική που θα ακολουθηθεί στον αγροτικό τομέα στην περίοδο του Προγράμματος θα στοχεύει :

α) Στην αύξηση της παραγωγικότητας του γεωργικού τομέα και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών προϊόντων.

β) Στην ενίσχυση των συλλογικών δραστηριοτήτων των παραγωγών και κυρίως των γεωργικών συνεταιρισμών.

γ) Στην αναδιάρθρωση και ποιοτική βελτίωση της παραγωγής σύμφωνα με τις εσωτερικές ανάγκες και τις εξαγωγικές δυνατότητες.

δ) Στη διερεύνηση των δυνατοτήτων εξαγωγών στα πλαίσια μιας επιθετικής στρατηγικής εξαγωγών.

ε) Στη βελτίωση των δομών εμπορίας και επεξεργασίας των γεωργικών προϊόντων.

στ) Στην αύξηση του εισοδήματος των γεωργών και στην άμβλυνση των εισοδηματικών ανισοτήτων στον τομέα ταυτόχρονα με τη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο.

ζ) Στην κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της υπαίθρου.

1. Αύξηση της παραγωγικότητας

Η αύξηση της παραγωγικότητας και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών προϊόντων θα επιτευχθεί με την :

– αύξηση των αρδευομένων εκτάσεων που θα προέλθει από την προώθηση του προγράμματος των εγγειοβελτιωτικών έργων,

– αυξημένη και βελτιωμένη προσφορά τεχνικής βοήθειας (γεωργική έρευνα - γεωργική εκπαίδευση - γεωργικές εφαρμογές) προς τον αγροτικό πληθυσμό,

– αντιμετώπιση του διαρθρωτικού προβλήματος του μικρού μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και του πολυτεμαχισμού,

– προώθηση των ολοκληρωμένων προγραμμάτων για την ανάπτυξη κλάδων παραγωγής ή και περιοχών.

1.1 Εγγειοβελτιωτικά έργα.

Στην περίοδο του Πενταετούς Προγράμματος προβλέπεται αύξηση των αρδευομένων εκτάσεων κατά 200-250 χιλ. στρ. ετησίως από έργα συλλογικά του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (έναντι 100 χιλ. περίπου ετήσιας αύξησής τους την περασμένη πενταετία). Οι εκτάσεις αυτές θα προέλθουν από τον εντατικό ρυθμό προώθησης του προγράμματος συνεχιζομένων εγγειοβελτιωτικών έργων και από την ένταξη νέων. Ο ρυθμός αυτός επιτάχυνσης θα επιδιωχθεί με τη βελτίωση της οργάνωσης του κυκλώματος προγραμματισμού και εκτέλεσης των εγγειοβελτιωτικών έργων και ειδικότερα με :

α) την ενεργοποίηση του Ανωτάτου Συμβουλίου Εγγειοβελτιωτικών Έργων (Ν. 3881/58) ύστερα από κατάλληλη αναδιάρθωσή του και πληρέστερη εκπροσώπηση σ' αυτό των αρμοδίων φορέων. Η λειτουργία του οργάνου αυτού θα εξασφαλίσει ουσιαστικό συντονισμό του προγράμματος εγγειοβελτιωτικών έργων ώστε να αποφευχθούν επικαλύψεις και άλλα προβλήματα που υπάρχουν στις φάσεις προγραμματισμού και εκτέλεσης των έργων.

β) Την απλούστευση της διαδικασίας ανάθεσης μελετών και έργων και την καθιέρωση μελετών σκοπιμότητας για τη σωστή αξιολόγηση και ιεράρχηση των έργων.

γ) Την οργάνωση κατάλληλου μηχανισμού αμφίδρομης πληροφόρησης περιφέρειας - κέντρου, μεταξύ υπηρεσιών σχεδιασμού και χρηστών των εγγειοβελτιωτικών έργων (ΤΟΕΒ, ΓΟΕΒ), κ.λπ.

δ) Την οργάνωση υπηρεσίας παρακολούθησης σύγχρονης τεχνολογίας για έργα εγγείων βελτιώσεων (σύγχρονα συστήματα άρδευσης κ.ά).

ε) Τη δημιουργία συντονιστικού οργάνου για την ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων κατά υδρολογική λεκάνη σε περιπτώσεις ανταγωνιστικής χρήσης των πόρων αυτών (ύδρευση, άρδευση, ενέργεια κ.λπ.).

Παράλληλα με τις θεσμικές αυτές μεταβολές θα προωθηθεί το πρόγραμμα εγγειοβελτιωτικών έργων, συνολικού ύψους δημοσίων επενδύσεων στην πενταετία 77 δισ. δρχ. σε τιμές 1982. Από το πρόγραμμα αυτό προβλέπεται να προκύψουν 1, 3 εκ. στρέμματα νέες αρδευόμενες εκτάσεις και να βελτιωθεί η άρδευση σε 1,1 εκ. στρέμματα που αρδεύονται σήμερα. Η ένταξη των έργων αυτών, όπως παρουσιάζονται στον Πίνακα 2 του Κεφαλαίου κατά βασική κατηγορία στηρίζονται στα εξής κριτήρια : α) προώθηση των έργων σε περιοχές που εξειδικεύονται στις προωθούμενες καλλιέργειες, β) εξασφάλιση ταχείας και υψηλής αποδοτικότητας και γ) δημογραφικά και κοινωνικά στοιχεία των περιοχών.

Σημαντικό μέρος από την αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων (860 χιλ. στρ.) θα προέλθει από το πρόγραμμα συνεχιζομένων και νέων έργων εθνικής κλίμακας, το οποίο χαρακτηρίζεται ως πρόγραμμα υψηλής προτεραιότητας και το οποίο θα απορροφήσει 62 δισ. δρχ. περίπου (σε τιμές 1982) στην πενταετία. Επίσης 450 χιλ. στρ. περίπου νέες αρδευόμενες εκτάσεις θα προέλθουν : α) από το πρόγραμμα μικρών αρδευτικών έργων σε ορεινές και προβληματικές περιοχές 22 νομών, που προβλέπονται στον Κανονισμό 1975/82 και επιδοτούνται κατά 50% από το Γεωργικό Ταμείο της

Κοινότητας, β) από την επέκταση του προγράμματος αυτού στους 29 λοιπούς νομούς της χώρας και γ) από το πρόγραμμα συλλογικών αρδευτικών έργων από τους παραγωγούς με χαμηλότοκη δανειοδότηση της ΑΤΕ και της Ευρωπαικής Τράπεζας Επενδύσεων και με ανάλογη επιδότησή τους από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

Επίσης προτεραιότητα θα δοθεί στο πρόγραμμα αντιπλημμυρικών έργων για την προστασία των καλλιεργουμένων εκτάσεων, για το οποίο θα διατεθούν περίπου 2,5 δισ. δρχ. (τιμές 1982) καθώς και στο πρόγραμμα νέων μελετών (1 δισ. δρχ. περίπου) που θα εξασφαλίσουν τον αναγκαίο ρυθμό στη συνέχιση του προγράμματος εγγειοβελτιωτικών έργων και πέραν του χρονικού ορίζοντα του πενταετούς προγράμματος.

Το επενδυτικό αυτό πρόγραμμα των εγγειοβελτιωτικών, που τα βασικότερά του έργα αναφέρονται στον πίνακα έργων του Παραρτήματος, θα συμβάλει ουσιαστικά στην αναδιάρθρωση της παραγωγής και στην προώθηση καλλιεργειών με εξαγωγικό προσανατολισμό καθώς και καλλιεργειών που η χώρα είναι ελλειμματική στα προϊόντα τους (αραβόσιτος, ζωοτροφές). Παράλληλα η εντατική εκμετάλλευση των αρδευομένων εκτάσεων θα επιτρέψει την πληρέστερη αξιοποίηση του γεωργικού εργατικού δυναμικού, ενώ η κατασκευή των έργων στην περιφέρεια θα δημιουργήσει ευκαιρίες απασχόλησης σε 5, 5 χιλ. άτομα στον κατασκευαστικό τομέα.

1.2 Γεωργική έρευνα - γεωργική εκπαίδευση - γεωργικές εφαρμογές.

Η αύξηση της παραγωγικότητας στον τομέα θα επιδιωχθεί και με τη βελτίωση της προσφοράς τεχνικής βοήθειας προς τον αγροτικό πληυθσμό. Για το σκοπό αυτό προγραμματίζεται η πληρέστερη στελέχωση των περιφερειακών υπηρεσιών του Υπουργείου Γεωργίας με γεωτεχνικό και βοηθητικό προσωπικό. Επίσης στα πλαίσια αυτά προβλέπεται η μελέτη της όλης δομής του κυκλώματος γεωργική έρευνα - γεωργικές εφαρμογές - γεωργική εκπαίδευση. Ειδικότερα προβλέπεται η οργάνωση της έρευνας κατ' αντικείμενο (καθετοποίηση), η εξασφάλιση του συντονισμού των ερευνητικών προγραμμάτων στα πλαίσια κατάλληλου οργάνου, η οργανική σύνδεση της έρευνας με τις εφαρμογές και η ταχύρρυθμη εκπαίδευση του αγροτικού πληθυσμού σε κύκλους προγραμμάτων για την καλύτερη επαγγελματική τους κατάρτιση.

Η στελέχωση του Υπουργείου Γεωργίας θα συμβάλει στην απορρόφηση νέων επιστημόνων, η δε τοποθέτησή τους στην περιφέρεια και στους γεωργικούς συνεταιρισμούς αποτελεί μέρος της προσπάθειας για τη συγκράτηση αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο. Στα πλαίσια αυτά έχει ήδη εγκριθεί πρόγραμμα πρόσληψης γεωτεχνικών (γεωπόνων, κτηνιάτρων, δασολόγων και ιχθυολόγων) από το Υπουργείο Γεωργίας με Κοινοτική ενίσχυση, για τη βελτίωση των προσφερομένων υπηρεσιών προς τους αγρότες.

Για την ενίσχυση των δραστηριοτήτων έρευνα - εφαρμογές - εκπαίδευση, προγραμματίζεται η δημιουργία νέων γεωργικών σχολείων (ΚΕΓΕ) και η βελτίωση των υφισταμένων, καθώς και η ενίσχυση της υποδομής των Ινστιτούτων και Σταθμών Έρευνας και η σύσταση νέων ιδρυμάτων Γεωργικής Έρευνας στα πλαίσια του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Η συνολική επενδυτική δαπάνη για τα προγράμματα αυτά στην πενταετία προβλέπεται να φθάσει τα 1,1 δισ. δρχ. περίπου (τιμές 1982) σε συνεχιζόμενα και νέα έργα, όπως παρουσιάζονται στον Πίνακα 3, στα πλαίσια της όλης επενδυτικής δραστηριότητας του φορέα σε γεωργικά προγράμματα

1.3 Αντιμετώπιση του προβλήματος του μικρού μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Η αύξηση της παραγωγικότητας στο γεωργικό τομέα θα επιδιωχθεί και με την αντιμετώπιση του προβλήματος του μικρού μεγέθους και του πολυτεμαχισμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Για το σκοπό αυτό θα προωθηθεί το πρόγραμμα του αναδασμού, η ενίσχυση του θεσμού της μακροχρόνιας ενοικίασης, η διανομή δημοσίων και εκκλησιαστικών γαιών για γεωργική εκμετάλλευση σε συλλογική βάση, η δανειοδότηση με ευνοϊκούς όρους των κατά κύριο επάγγελμα αγροτών για την αγορά γεωργικής γής. Επίσης θα ληφθούν μέτρα, όπως η φορολογία τεκμαρτού εισοδήματος γεωργικής γής, που κατέχουν μη αγρότες, που θα οδηγήσουν στην αξιοποίηση γεωργικών εκτάσεων που έχουν εγκαταλειφθεί. Η αντιμετώπιση του διαρθρωτικού προβλήματος μακροχρόνια θα επιδιωχθεί στα πλαίσια της συνεταιριστικής οργάνωσης των γεωργικών εκμετλλεύσεων.

1.4 Προώθηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων.

Η αύξηση της παραγωγικότητας θα επιδιωχθεί επίσης με την προώθηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης κλάδων παραγωγής (βοοτροφίας, κτηνοτροφικών φυτών κ.λπ.) ή και περιοχών που θα αποβλέπουν στην αξιοποίηση των διαθεσίμων πόρων και που θα καλύπτουν τις φάσεις παραγωγής, εμπορίας και μεταποίησης αγροτικών προιόντων. Στα πλαίσια αυτά ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην προώθηση των ολοκληρωμένων μεσογειακών προγραμμάτων, με την αυξημένη κοινοτική ενίσχυση. Με την εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών θα δοθεί η δυνατότητα ταχύτερης προώθησης του προγράμματος των εγγειοβελτιωτικών έργων αλλά και άλλων προγραμμάτων υποδομής, για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας και των βοσκοτόπων, για την αναδιάρθωση των καλλιεργειών, τη βελτίωση της εμπορίας, της αγροτικής οδοποιίας και για την ανάπτυξη της δασικής και αλιευτικής παραγωγής. Ήδη έχει αρχίσει η εφαρμογή 4 δοκιμαστικών προγραμμάτων στους νομούς Φλώρινας, Ιωαννίνων, Ευρυτανίας και Λέσβου, στα πλαίσια των ολοκληρωμένων μεσογειακών προγραμμάτων.

2. Η ενίσχυση των γεωργικών συνεταιρισμών.

Η βελτίωση των συνθηκών παραγωγής αλλά και διάθεσης και επεξεργασίας των γεωργικών προιόντων θα στηριχθεί στην συνεταιρισμένη οικογενειακή εκμετάλλευση (ΣΟΕ), βασικό κύτταρο ανάπτυξης του γεωργικού τομέα, όπως αναφέρεται και στα προκαταρκτικά, που θα λειτουργεί σε συνεταιριστικό πλαίσιο. Γι' αυτό στην περίοδο του Προγράμματος, η δημιουργία οικονομικά βιώσιμων και σωστά οργανωμένων γεωργικών συνεταιρισμών γίνεται βασική επιδίωξη της γεωργικής πολιτικής.

Στα πλαίσια αυτά θα επιδιωχθεί η οργάνωση και η ενεργοποίηση των συνεταιρισμών στη φάση παραγωγής, επεξεργασίας και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων, στη διαχείριση και προμήθεια εισροών, στην άσκηση της αγροτικής πίστης και στην παροχή τεχνικής βοήθειας προς τους συνεταιρισμένους αγρότες.

Γιά το σκοπό αυτό θα ληφθούν τα εξής μέτρα :

Προώθηση του κατάλληλου νομικού πλαισίου (Νόμος περί συνεταιρισμών).

Προνομιακή μεταχείριση των συνεταιριστικών οργανώσεων. Η μεταχείριση αυτή θα αφορά τη χαμηλότοκη δανειοδότησή τους, την ενισχυμένη επιδότηση των επενδύσεών τους, τη συμμετοχή του δημοσίου στις δαπάνες συγκροτήσεώς τους κ.λ.π.

Επιχορήγηση των συνεταιρισμών γιά την πρόσληψη στελεχών διοικήσεως, γεωτεχνικών, οικονομολόγων, ειδικών σε θέματα εμπορίας κ.λ.π.

Προώθηση των δραστηριοτήτων και επενδυτικών πρωτοβουλίων που αναλαμβάνουν οι συνεταιρισμοί με τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Ενίσχυση των προγραμμάτων συνεταιριστικής εκπαίδευσης, επιμόρφωσης των στελεχών και των αιρετών μελών τους, καθώς και της συνεταιριστικής εκπαίδευσης στην ανώτερη και ανώτατη εκπαιδευτική βαθμίδα.

3. Αναδιάρθρωση και ποιοτική βελτίωση της παραγωγής σύμφωνα με τις εσωτερικές ανάγκες και τις εξαγωγικές δυνατότητες.

Ο προσανατολισμός της παραγωγής στις ανάγκες της εσωτερικής αγοράς και στις δυνατότητες εξαγωγών θα επιδιωχθεί με την αναδιάρθρωση της φυτικής παραγωγής και την ενίσχυση της κτηνοτροφίας.

3.1. Αναδιάρθρωση φυτικής παραγωγής.

Ως προς τη φυτική παραγωγή θα δοθεί έμφαση :

α) Στην επέκταση της καλλιέργειας κτηνοτροφικών φυτών (αραβόσιτος, μηδική, κτην. κουκί κ.λ.π.) για την κάλυψη των συνεχώς αυξανομένων αναγκών της κτηνοτροφίας σε ζωοτροφές, β) στην αύξηση της παραγωγής βαμβακιού για την κάλυψη των αναγκών της νηματουργίας και των σακχαροτεύτλων με σκοπό τη διατήρηση της αυτάρκειας σε ζάχαρη, γ) στην επέκταση δυναμικών καλλιεργειών που παρουσιάζουν εξαγωγικές δυνατότητος (εκτός εποχής κηπευτικά, ανθοκομικά, οίνοι ποιότητας ονομασίας προελεύσεως) δ) στην αναδιάρθρωση των ποικιλιών των δενδρωδών καλλιεργειών που παρουσιάζουν προοπτικές ζήτησης και κλιμακώνουν χρονικά την παραγωγή (πρώιμες - όψιμες ποικιλίες εσπεροδοειδών, ροδακίνων, μήλων, αχλαδιών), ε) στην πληρέστερη προσαρμογή των καλλιεργειών στις εδαφοκλιματολογικές συνθήκες για την εξασφάλιση προϊόντων ποιότητας (εσπεριδοειδή, μήλα, άμπελοι, κ.λ.π.). στ) στην προσαρμογή της προσφοράς στις ανάγκες της ζήτησης των προϊόντων που παρουσιάζουν διαρθρωτικά πλεονάσματα (σίτος μαλακός, ελαιόλαδο,. σταφίδες, βιομηχανική τομάτα, καπνά κ.λ.π.).

Η επίτευξη των παραπάνω θα επιτευχθεί με :

-την πολιτική τιμών και οικονομικών ενισχύσεων.

-την εφαρμογή εθνικού προγράμματος αναδιάρθρωσης των εσπεριδοειδών στα πλαίσια των κανονισμών 2511/69/ΕΟΚ και 1204/82/ΕΟΚ.

-την εφαρμογή προγράμματος αναδιάρθρωσης ροδακίνων, βερυκκόκων κ.λ.π.

-την εφαρμογή του κανονισμού 456/80/ΕΟΚ για την εκρίζωση αμπελώνων και του κανονισμού 458/80/ΕΟΚ και 2991/81/ΕΟΚ, που αφορούν πρόγραμμα αναδιάρθρωσης αμπελώνων στα πλαίσια συλλογικών δραστηριοτήτων.

-την εφαρμογή ερευνητικού προγράμματος αντικατάστασης προβληματικών ποικιλιών καπνού στις περιοχές Αιτωλοακαρνανίας, Κεντρικής Ελλάδας και Αργοναυπλίας.

-τη συνέχιση της εφαρμογής των οδηγιών 159/81/ΕΟΚ, περί εκσυγχρονισμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και 268/75/ΕΟΚ όπως αυτές θα διαμορφωθούν στα πλαίσια της νέας διαρθρωτικής πολιτικής καθώς και του κανονισμού 389/82/ΕΟΚ περί ομάδων παραγωγής βάμβακος και 355/77/ΕΟΚ προγράμματος εμπορίας και μεταποίησης γεωργικών προϊόντων.

3.2. Ανάπτυξη της κτηνοτροφίας.

Στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης της παραγωγής αποκτά ιδιαίτερη σημασία η προσπάθεια για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας. Η εξυγίανση και ο εκσυγχρονισμός του κλάδου αποτελεί μέρος της επιδίωξης για τη βελτίωση της αυτάρκειας σε ζωϊκά προϊόντα και της γενικότερης προσπάθειας για υποκατάσταση εισαγωγών και εξοικονόμηση συναλλαγματικών πόρων.

Η προσπάθεια για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας είναι αναγκαστικά μακροχρόνια, από τη φύση της δραστηριότητας και από τις δύσκολες αντικειμενικές συνθήκες που υπάρχουν. Γι' αυτό απαιτείται σταθερή και μακρόπνοη ενθαρρυντική πολιτική για την αύξηση της παραγωγικότητας του κλάδου και την αντιμετώπιση του ανταγωνισμού από τα κοινοτικά προϊόντα.

Για την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό της κτηνοτροφίας θα επιδιωχθεί :

α) Η εξασφάλιση φθηνών ζωοτροφών που θα προέλθουν από :

-την ταχεία προώθηση της παραγωγής ζωοτροφών, σε συλλογική βάση, στις αρδευόμενες εκτάσεις και τη σταδιακή κατάργηση της επιδότησης των ζωοτροφών,

-την αξιοποίηση των βοσκοτόπων με τη βελτίωση της υποδομής σ' αυτούς (οδοί προσπέλασης, στέγαστρα, ποτίστρες), την εφαρμογή συστημάτων διαχείρισης, που προϋποθέτουν την εκπαίδευση γεωτεχνικών σε σχετικά θέματα, τη χωροθέτησή τους από τις δασικές εκτάσεις και τη διευθέτηση του ιδιοκτησιακού τους καθεστώτος,

—τη δημιουργία συνθηκών για την αξιοποίηση των υποπροϊόντων, που προϋποθέτει κάθετη και οριζόντια οργάνωση της παραγωγής, όπως προώθηση προγραμμάτων έρευνας και εφαρμογής υποπροϊόντων και υπολλειμμάτων των γεωργικών βιομηχανιών στα πλαίσια και της ευρύτερης προσπάθειας ανάπτυξης της Βιοτεχνολογίας.

β) Η βελτίωση των αποδόσεων του ζωϊκού πληθυσμού με :

—την προώθηση προγραμμάτων κτηνιατρικής περίθαλψης (πρόληψη και καταστολή επιδημίας αφθώδους, εκρίζωση φυματίωσης και βρουκέλλωσης, καταπολέμηση παρασιτικών ασθενειών, αντιμετώπιση της στειρότητας των αγελάδων κλπ.) που θα συμβάλουν σημαντικά στη βελτίωση της υγιεινής των ζώων,

—τη γενετική βελτίωση των ζώων με την εφαρμογή προγραμμάτων της αρμόδιας υπηρεσίας και την ίδρυση νέων κέντρων γενετικής βελτίωσης,

—την επέκταση προγράμματος ελέγχου αποδόσεων ζώων στις συστηματικές εκτροφές,

—τη βελτίωση των τεχνικών γνώσεων των κτηνοτρόφων στα πλαίσια προγραμμάτων ταχύρρυθμης εκπαίδευσης των ΚΕΓΕ, με τη στελέχωση γεωπόνων ειδικής εκπαίδευσης στα Γραφεία Αναπτύξεως και στους γεωργικούς συνεταιρισμούς.

γ) Η βελτίωση των συνθηκών εμπορίας και επεξεργασίας με :

—τη μεγαλύτερη συμμετοχή των συνεταιριστικών οργανώσεων στην εμπορία και μεταποίηση γάλακτος και κρέατος με την ίδρυση κεντρικών συνεταιριστικών φορέων για τα προϊόντα αυτά.

—τη συμπλήρωση της αναγκαίας υποδομής με βάση τομεακό πρόγραμμα, που έχει εγκριθεί στα πλαίσια του Καν. 355/77 της ΕΟΚ, και που προβλέπει την ίδρυση βιομηχανικών σφαγείων (20 μεγάλων), τον εκσυγχρονισμό των μικρών δημοτικών, τη δημιουργία κρεαταγορών στην Αθήνα, Θεσ/νίκη και Πάτρα, τον εκσυγχρονισμό βιομηχανιών γάλακτος, τη αξιοποίηση του τυρογάλακτος για ζωοτροφές, την ίδρυση σταθμών προψύξεως γάλακτος, τον εκσυγχρονισμό και την ίδρυση συγχρόνων τυροκομείων κλπ. Ο συνολικός προϋπολογισμός των έργων αυτών υπολογίζεται να φθάσει τα 12 δισ. δραχ. (τιμές 1982), η δε επιδότηση του Δημοσίου θα φθάσει τα 2,2 δισ. δραχ. (Πίνακας 4) ενώ το 50% της αξίας των έργων θα επιδοτηθεί από το Γεωργικό Κοινοτικό Ταμείο (FEOGA).

δ) Η δημιουργία μηχανισμού καθοδήγησης των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων στην ίδρυση και λειτουργία τους, την ίδρυση προτύπων εκμεταλλεύσεων, την παροχή τεχνικής βοήθειας σε θέματα διατροφής και υγιεινής των ζώων κλπ.

ε) Η ενίσχυση του κλάδου με την επιδότηση επιτοκίων, την επιμήκυνση της διάρκειας και του χρόνου χάριτος της μεσομακροπρόθεσμης δανειοδότησης.

στ) Η εκμετάλλευση όλων των δυνατοτήτων για τη βελτίωση των διαρθρώσεων, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας με την παροχή ειδικών ενισχύσεων και ειδικών ρυθμίσεων (μεσογειακά προγράμματα, «ειδικές ζώνες αιγοπροβατοτροφίας» κ.λ.π.).

Παράλληλα με τα παραπάνω θεσμικά και οργανωτικά μέτρα για την ενίσχυση της κτηνοτροφίας (δημιουργία εκμεταλλεύσεων, αγορά ζώων αναπαραγωγής, δημιουργία κέντρων γενετικής βελτίωσης, πρόγραμμα βοσκοτόπων, παροχή βελτιωμένης κτηνιατρικής περίθαλψης κλπ.) θα επενδυθούν 1,9 δισ. δραχ. (τιμές 1982) στη διάρκεια της πενταετίας (Πίνακας 3) από το Π.Δ.Ε. Οι πόροι αυτοί αποτελούν μέρος μόνον της χρηματοδότησης για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, δεδομένου ότι το πρόγραμμα έχει αποκεντρωθεί και πολλές δαπάνες καταβάλλονται από τον Τακτικό Προϋπολογισμό. Ειδικότερα για το πρόγραμμα βελτίωσης βοσκοτόπων προβλέπεται ότι θα διατεθούν περίπου 6,5 δισ. δρχ. από τον Τακτικό Προϋπολογισμό στη διάρκεια της πενταε-

τίας στα πλαίσια ειδικού εθνικού προγράμματος και των Κανονισμών 1975/82/ΕΟΚ και 268/75/ΕΟΚ.

4. Διεύρυνση των δυνατοτήτων εξαγωγών.

Η αύξηση των εξαγωγών των γεωργικών προϊόντων αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ομαλή διάθεση της προγραμματιζόμενης αυξημένης παραγωγής αλλά και στόχος βασικός για τη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών της χώρας.

Η αύξηση των εξαγωγών θα επιδιωχθεί με τη διαμόρφωση «επιθετικής» στρατηγικής εξαγωγών και με την οργάνωση της εξαγωγικής δραστηριότητας που θα στηρίζεται στους εξής άξονες πολιτικής : α) οργάνωση των φορέων εξαγωγών, β) πολιτική εξαγωγών για άνοιγμα νέων αγορών και αύξηση του μεριδίου στις μέχρι σήμερα αγορές, γ) συμπλήρωση της τεχνικής υποδομής εμπορίας και δ) ποιοτική βελτίωση των γεωργικών προϊόντων.

Ειδικότερα θα ληφθούν τα εξής μέτρα πολιτικής :

—ενίσχυση των γεωργικών συνεταιρισμών για τη συλλογική διαπραγμάτευση της παραγωγής γεωργικών προϊόντων.

—δημιουργία εξειδικευμένων κεντρικών φορέων εξαγωγών γεωργικών προϊόντων. Έχει ήδη δημιουργηθεί κεντρικός φορέας εξαγωγών εσπεριδοειδών με τη συμμετοχή συνεταιρισμών, ιδιωτών εξαγωγέων και της Νέας Αγρέξ. Παράλληλα ο Οργανισμός Ελληνικών Εξαγωγών (ΟΕΕ) που θα συσταθεί, κατάλληλα ενισχυόμενος και σε συνεργασία με το Υπουργείο Γεωργίας, θα μπορούσε να λειτουργήσει σαν φορέας έρευνας πληροφόρησης και προβολής των γεωργικών προϊόντων στις αγορές του εξωτερικού. Περισσότερα για την οργάνωση του εξαγωγικού εμπορίου και το ρόλο του ΟΕΕ αναπτύσσονται στο Κεφάλαιο ΧΙ του Προγράμματος για το Εξαγωγικό Εμπόριο.

—προώθηση διακρατικών συμφωνιών για άνοιγμα νέων αγορών.

—αποτελεσματικός έλεγχος για την τήρηση των προδιαγραφών ποιότητας, συσκευασίας και γενικότερα τυποποίησης των εξαγώγιμων γεωργικών προϊόντων.

5. Βελτίωση των δομών εμπορίας και επεξεργασίας των γεωργικών προϊόντων.

Βασική επιδίωξη της πολιτικής στον αγροτικό τομέα είναι η εξυγίανση και ο εκσυγχρονισμός των δομών εμπορίας και μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων. Στα πλαίσια αυτά θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση του προγράμματος έργων μεταποίησης και εμπορίας. Το πρόγραμμα συνολικού ύψους επενδύσεων 74 δισ. δρχ. συνεχζόμενων και νέων έργων, με κύριους φορείς τους γεωργικούς συνεταιρισμούς, εντάσσεται στα πλαίσια του Καν. 355/77 της ΕΟΚ και επιδοτείται κατά 50% από το Γεωργικό Ταμείο (Πίνακας 4). Στοχεύει δε στη δημιουργία μονάδων υποδομής που θα συμβάλουν στην ενίσχυση της διαπραγματευτικής ικανότητας των παραγωγών και στην ποιοτική βελτίωση των προϊόντων όπως, συσκευαστήρια, ψυγεία, σφαγεία, ανθαγορές, αποθηκευτικοί χώροι, δίκτυο περιφερειακών αγορών κλπ. Οι δε μονάδες επεξεργασίας και μεταποίησης (βιομηχανίες επεξεργασίας οπωροκηπευτικών, ελαιουργεία, οινοποιεία, βιομηχανίες γάλακτος, τυροκομεία, βιομηχανικά σφαγεία κλπ.), θα συνδέσουν οργανικά τη φάση της παραγωγής και της μεταποίησης, θα προωθήσουν την καθετοποίηση της παραγωγής, δημιουργώντας τους κύριους πυρήνες για τους αγροτοβιομηχανικούς συνεταιρισμούς και θα συμβάλουν στην παραγωγή προϊόντων υψηλότερης εισοδηματικής ελαστικότητας (μεταποιημένα οπωροκηπευτικά, οίνοι, τυποποιημένα γαλακτοκομικά προϊόντα κλπ.).

Το πρόγραμμα αυτό, που η συμμετοχή του δημοσίου μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων φθάνει τα 11 δισ. δρχ. περίπου, θα δημιουργήσει συμπληρωματική απασχόληση στους αγρότες και ευκαιρίες απασχόλησης της τάξεως των 20-25 χιλ. ατόμων στην ύπαιθρο, συμβάλλοντας έτσι στο στόχο της περιφερειακής ανάπτυξης και της συγκράτησης του αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο.

Για την ενίσχυση των συνεταιριστικών αυτών γεωργικών βιομηχανιών, αλλά και των υφισταμένων που αντιμετωπίζουν προβλήματα σύνθετα (χαμηλή τεχνολογία, έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, περιορισμένη οικονομική επιφάνεια κλπ.) θα ληφθούν και πρόσθετα μέτρα πολιτικής όπως :

Ενίσχυση της σχετικής θέσης των συνεταιριστικων φορέων στον κλάδο με τη σταδιακή μεταβίβαση προς αυτές των γεωργικών βιομηχανιών της ΑΤΕ. Η μετατροπή της ΑΤΕ σε κρατική-συνεταιριστική τράπεζα θα συμβάλει στην προσπάθεια αυτή.

Επιχορήγηση της δαπάνης για πρόσληψη στελεχών (τεχνολόγων τροφίμων ειδικών για την εμπορία και ειδικών σε θέματα διοίκησης των επιχειρήσεων).

Επιχορήγηση των δαπανών για την εξυπηρέτηση προβληματικών ή αποκακρυσμένων περιοχών από την έδρα των βιομηχανιών, όπως για τη συγκέντρωση γάλακτος από ορεινά χωριά.

Επιχορήγηση των δαπανών για την προβολή μεταποιημένων γεωργικών προϊόντων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, χωρίς αναφορά σε ειδικούς εμπορικούς τύπους, όπως στην περίπτωση του γάλακτος. Ιδιαίτερα απαραίτητο κρίνεται το μέτρο για το λάδι και το κρασί. Έτσι η προώθηση του προγράμματος εμπορίας και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων σε συνδυασμό με τις βασικές θεσμικές μεταβολές στη διακίνηση των αγροτικών προϊόντων (συνεταιρισμοί εμπορίας και επεξεργασίας γεωργικών προϊόντων,περιφερειακές αγορές, φορείς εξαγωγών) θα συμβάλουν ουσιαστικά στην εξυγίανση των δομών εμπορίας.

6. Άμβλυνση των εισοδηματικών ανισοτήτων στον αγροτικό τομέα.

Η άμβλυνση των εισοδηματικών ανισοτήτων στον γεωργικό τομέα θα στηριχθεί στην πολιτική τιμών και εισοδημάτων όπως αναπτύσσεται αυτή στα Προκαταρκτικά καθώς και στην προώθηση επενδυτικών προγραμμάτων στις περιοχές χαμηλού γεωργικού εισοδήματος. Στις περιοχές αυτές (προβληματικές, ορεινές και νησιωτικές), που οι γεωργικοί πόροι δεν επαρκούν για να εξασφαλίσουν εισόδημα κοινωνικά αποδεκτό, θα επιδιωχθεί η στήριξη και η βελτίωση του εισοδήματος του αγροτικού πληθυσμού με :

— την πληρέστερη αξιοποίηση των γεωργικών πόρων που διαθέτουν (βοσκότοποι, υδάτινοι πόροι, δάση, κτηνοτροφία). Για το σκοπό αυτό, εφαρμόζεται ήδη πρόγραμμα ανάπτυξης ορεινών περιοχών 22 νομών της χώρας και έχει επίσης εγκριθεί η επέκταση του στις αντίστοιχες περιοχές των λοιπών νομών.

— την εφαρμογή προγραμμάτων που θα αποβλέπουν στην εξασφάλιση συμπληρωματικής απασχόλησης στις περιοχές αυτές (αγροτοτουρισμός, γεωργικές βιομηχανίες, βιοτεχνία, χειροτεχνία κλπ.) και στη συμπλήρωση της υποδομής σε οδοποιία, εξηλεκτρισμό, ύδρευση κλπ. (περιοχές της οδηγίας 645/81-της ΕΟΚ).

—την προώθηση και εφαρμογή των ολοκληρωμένων μεσογειακών προγραμμάτων στις περιοχές που χαρακτηρίζονται από μειονεκτική γεωργική διάρθρωση.

—την παροχή προσθέτων αμέσων και εμμέσων εισοδηματικών ενισχύσεων.

Β. ΔΑΣΗ

Ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί στην προστασία και την αξιοποίηση του δασικού πλούτου της χώρας στον οποίο αναγνωρίζεται ο σημαντικός του ρόλος σαν παράγοντα οικολογικής ισορροπίας αλλά και σαν παράγοντα παραγωγικής δραστηριότητας κυρίως για τον ορεινό πληθυσμό της χώρας.

Άξονες της πολιτικής που θα ακολουθηθεί στον κλάδο των δασών, όπως αναφέρονται στα Προκαταρκτικά, είναι :

Η προστασία των δασών και γενικότερα του φυσικού περιβάλλοντος και της οικολογικής ισορροπίας από τους διαφόρους κινδύνους (πυρκαϊές, επεμβάσεις κλπ.) .

Η αύξηση της δασικής παραγωγής, ιδιαίτερα σε βιομηχανικό ξύλο και ξύλο κατασκευών και η μείωση της εξάρτη-

σής μας από το εξωτερικό με τη βελτίωση της παραγωγικότητας των δασών και την ορθολογικότερη εκμετάλλευσή τους.

Η αύξηση της επιφάνειας των δασών με αναδασώσεις και η βελτίωση της μορφής και σύνθεσης των υφιστάμενων δασών με δασοκομικούς χειρισμούς.

Η ενίσχυση των δασικών συνεταιρισμών ώστε σταδιακά να αποτελέσουν τους κύριους φορείς εκμετάλλευσης των δασών και των δασικών βιομηχανιών.

Η αναπτυξιακή πολιτική για την προστασία και ορθολογιστική εκμετάλλευση του δασικού πλούτου της χώρας προβλέπει τα εξής μέτρα πολιτικής κατά τη διάρκεια του πενταετούς προγράμματος.

Εκσυγχρονισμό και κωδικοποίηση της δασικής Νομοθεσίας. Στα πλαίσια αυτά θα προωθηθεί η αντικατάσταση του Νόμου 998/79 «περί δασών κλπ.», η προώθηση του Σχεδίου Νόμου περί δασοφυλακής, η αναζήτηση του θεσμικού πλαισίου για την κοινωνικοποίηση της δασικής ιδιοκτησίας, κ.ά.

Κατάργηση της γαιοπροσόδου σταδιακά με μείωση των μισθωτών και παραχώρηση της εκμετάλλευσης των δασών στους αγροτοβιομηχανικούς δασικούς συνεταιρισμούς.

Παραχώρηση των κρατικών δασικών βιομηχανιών στους δασικούς συνεταιρισμούς και ενίσχυσή τους για τη δημιουργία νέων καθετοποιημένων μονάδων μεταποίησης.

Ρύθμιση των σχέσεων δασοπονίας και της κτηνοτροφίας καθώς και των άλλων δραστηριοτήτων του ορεινού χώρου.

Προγραμματισμένη χρήση της περιαστικής δασικής γης για την ικανοποίηση αναγκών του κοινωνικού συνόλου.

Εξασφάλιση της συμμετοχής της τοπικής αυτοδιοίκησης και των μαζικών φορέων στη ρύθμιση δασικών θεμάτων που τους αφορούν.

Βελτίωση της προστασίας των δασών ιδιαίτερα από τις πυρκαϊές, με κατάλληλη οργάνωση της υπηρεσίας δασοφυλακής, σύνταξη αντιπυρικών περιφερειακών σχεδίων, καθώς και τη συμπλήρωση του σχετικού εξοπλισμού των δασικών και πυροσβεστικών υπηρεσιών.

Δασοτεχνική διευθέτηση των λεκανών απορροής των χειμάρρων για την προστασία των εδαφών και τη βελτίωση του, υδατικού ισοζυγίου.

Ανασυγκρότηση 400 χιλ. στρ. υποβαθμισμένων δασών αύξηση της επιφάνειας των δασών κατά 350 χιλ. στρ. με αναδασώσεις έναντι 220 χιλ. στρ. την περασμένη πενταετία, και με ιδιαίτερη ενίσχυση της λευκοκαλλιέργειας και ευκαλυπτοκαλλιέργειας.

Διάνοιξη 8.000 χιλιομέτρων νέων δασικών δρόμων ώστε η σημερινή πυκνότητά τους, στα δάση από 6 μ/εκτάριο να φθάσει στα 10 μ/εκτάριο.

Δημιουργία νέων αισθητικών δασών εκτάσεως 100 χιλ. στρ. γύρω από τα μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα κλπ.) και κατάλληλη οργάνωσή τους,ώστε να αποτελέσουν κέντρα αναψυχής, ψυχαγωγίας και περιπάτου για τους κατοίκους των πόλεων.

Οριοθέτηση των δασών και των δασικών εκτάσεων και προώθηση της κτηματογράφησης των εκτάσεων αυτών στα πλαίσια του εθνικού κτηματολογίου.

Επιτάχυνση της απογραφής και χαρτογράφησης των δασών, καθώς και άλλων απογραφικών μελετών των φυσικών πόρων, ώστε με την ολοκλήρωσή τους να εξασφαλιστούν αξιόπιστα στοιχεία για τη δασική ανάπτυξη.

Νέα οργάνωση των δασικών υπηρεσιών, που θα επιτρέψει την επίτευξη των παραπάνω στόχων και αύξηση του προσωπικού τους με δασολόγους, τεχνικούς κλπ.

Προστασία και ανάπτυξη της ιχθυοπονίας των ορεινών ρεόντων υδάτων, του θηράματος και γενικότερα της άγριας πανίδας.

Παράλληλα, με τις παραπάνω θεσμικές μεταβολές και τα μέτρα πολιτικής που αναφέρονται και στα Προκαταρκτικά, και που αφορούν το καθεστώς ιδιοκτησίας, αξιοποίησης και προστασίας των δασών, τον εκσυχρονισμό της δραστηριότητας κλπ., προβλέπεται και ένα σημαντικά ενισχυμένο επενδυτικό πρόγραμμα συνολικού ύψους 26 δισ. δρχ. (τιμές 1982) στην πενταετία 1983-87 στα πλαίσια του Π.Δ.Ε. έναντι 13 δισ. δραχ. στην περίοδο 1977-82. Το πρόγραμμα αυτό αφορά προστασία δασών (4,7 δισ. δραχ.), δασική οδοποιία (5,8 δισ. δρχ.), αναδασώσεις - φυτώρια (6,4 δισ. δρχ.), βελτιώσεις, υποβαθμισμένων δασών (1,8 δισ. δραχ) μελέτες και έρευνα (1,2 δισ. δραχ.), αξιοποίηση δασικών βοσκοτόπων (1,4 δισ. δρχ.) και λοιπές δραστηριότητες που φαίνονται στον Πίνακα 5.

Γ. Αλιεία.

Σύμφωνα με όσα αναφέρονται στα Προκαταρκτικά, η πολιτική στον τομέα της αλιείας έχει σαν βασικές επιδιώξεις την ανάπτυξη των αλιευτικών πόρων της χώρας για την αύξηση της παραγωγής, και την αύξηση του εισοδήματος των απασχολουμένων στον κλάδο. Επίσης επιδιώκεται η αξιοποίηση της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας σαν κλάδων που συμβάλλουν στην περιφερειακή ανάπτυξη.

Στα πλαίσια αυτά τα μέτρα που έχουν ληφθεί και αυτά που σχεδιάζονται αποσκοπούν στην εκπλήρωση των εξής επιμέρους στόχων :

1. Προστασία του ενάλιου πλούτου και του υδάτινου περιβάλλοντος με νομοσχέδιο για την προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος που προωθείται από το ΥΧΟΠ, προμήθεια νέων ταχυπλόων σκαφών από το ΥΕΝ για αποτελεσματικότερη επιτήρηση των θαλασσών, αναμόρφωση της αλιευτικής νομοθεσίας και επιβολή αυστηρότερων ποινών στις περιπτώσεις παράνομης αλιείας, επιδότηση της αντικατάστασης ή προσωρινής παύσης των εργαλείων που προξενούν βλάβη στο γόνο των αλιευμάτων.

2. Επέκταση των αλιευτικών πόρων με σύναψη συμφωνιών με παράκτια κράτη για τη διάνοιξη νέων πεδίων στην ελληνική αλιεία. Ήδη προωθούνται συμφωνίες με τη Μαυριτανία, Σενεγάλη, Γουϊνέα και Νιγηρία.

3. Αύξηση της παραγωγικότητας του κλάδου, με οικονομική ενίσχυση και ευνοϊκή δανειοδότηση για ανανέωση του στόλου της παράκτιας, της μέσης, της υπερπόντιας αλιείας και της σπογγαλιείας, και για εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού του. Η ανανέωση αυτή στοχεύει και στη βελτίωση των συνθηκών διαβιώσεως και εργασίας των πληρωμάτων των σκαφών.

4. Αξιοποίηση των φυσικών ιχθυοτροφείων με βελτιωτικά έργα και μελέτες αλιευτικής αναπτύξεως. Σ' αυτά κατατάσσεται και η σταδιακή, κατά περιοχές, αξιοποίηση του Αμβρακικού κόλπου και των λιμνοθαλασσών του Μεσολογγίου, του Αιτωλικού και του Λαγού Ξάνθης.

5. Εξυγίανση και αλιευτική αξιοποίηση λιμνών και λοιπών εσωτερικών υδάτων. Σε πρώτη φάση προβλέπεται υδροβιολογική μελέτη και αλιευτική ανάπτυξη των λιμνών Βιστωνίδας, Μόρνου, Ιωαννίνων, Πολυφύτου και Ταυρωπού.

6. Ανάπτυξη υδατοκαλλιεργειών. Για το σκοπό αυτό προβλέπονται :

Αναθεώρηση της αλιευτικής νομοθεσίας ώστε να γίνει ευκολότερη η παραχώρηση δημοσίων εκτάσεων για υδατοκαλλιέργειες.

Επέκταση του δικτύου ιχθυογεννητικών σταθμών με αποπεράτωση του πεστροφογεννητικού σταθμού της Δράμας και δημιουργία νέων σταθμών, για κυπρίνους στην Άρτα, τη Θεσσαλονίκη, τα Ιωάννινα, την Καστοριά και τις Πρέσπες, και για ευρύαλα ψάρια στις εκβολές Αχελώου, στο Β. Ευβοϊκό, στην Καβάλα και στην Πρέβεζα.

Ίδρυση προτύπων και πειραματικών μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας, όπως κυπρινοτροφείο στην Άρτα, χελοτροφείο στην Ηλεία, δοκιμαστικές μονάδες γαριδοκαλλιέργειας και εκτροφής ευρυάλων ιχθύων στον Αμβρακικό, πειραματικής σπογγοκαλλιέργειας στα Δωδεκάνησα.

Χρηματοδότηση συγκεκριμένων ερευνητικών προγραμμάτων στα Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, (ΑΕΙ, ΤΕΙ),

τα Ερευνητικά Ινστιτούτα και τις Εποπτείες Αλιείας, που προωθούν την καλλιέργεια της πέστροφας, της γαρίδας και αστακογαρίδας, της τσιπούρας, του κέφαλου, και του λαβρακιού· επίσης ενίσχυσης της μελέτης του καρκινοειδούς Αρτέμια που αποτελεί τροφή για πολλά είδη υδατοκαλλιεργειών.

Οικονομική ενίσχυση και ευνοϊκή δανειοδότηση για εγκατάσταση και εξοπλισμό μονάδων για την καλλιέργεια ιχθύων και άλλων υδρόβιων ζώων. Ιδιαίτερα προωθείται η καλλιέργεια της πέστροφας, και μάλιστα στις ορεινές και προβληματικές περιοχές, του κυπρίνου, των χελιών, των οστρακοειδών, της τσιπούρας και του λαβρακιού. Ευνοείται η δημιουργία μονάδων μεσαίου μεγέθους, ώστε να συνδυάζεται η δυνατότητα εφαρμογής σύγχρονων μεθόδων, με την απορροφητικότητα της αγοράς.

7. Βελτίωση των συνθηκών εμπορίας των αλιευτικών προϊόντων με τις εξής κατηγορίες μέτρων :

Επέκταση του δικτύου ιχθυοσκαλών,αλιευτικών καταφυγίων και σταθμών αλιείας με αποπεράτωση των ισχυοσκαλών Καλύμνου, Μυτιλήνης και Πρεβέζης, με μελέτη και κατασκευή νέων στο Βόλο, το Ηράκλειο, την Καλαμάτα, Κέρκυρα, Κοιλάδα Αργολίδας, το Λαύριο, Μεσολόγγι, Ν. Μηχανιώνα, Νέα Μουδανιά, την Πάρο και τα Χανιά· με κατασκευή αλιευτικών καταφυγίων σε μικρότερα αλιευτικά κέντρα και σταθμών αλιείας σε διάφορες λίμνες.

Ίδρυση κεντρικής ιχθυαγοράς στην Αθήνα και σε δεύτερο στάδιο, στη Θεσσαλονίκη.

Ίδρυση σταθμών καθαρισμού οστράκων στο Μεγάλο Πεύκο, τη Θεσ/νίκη και τον Αμβρακικό, και κέντρων διαλογής και διακινήσεως χελιών στον Αμβρακικό, το Μεσολόγγι και το Πόρτο Λάγος.

Οικονομική ενίσχυση πρός συνεταιρισμούς και Οργανώσεις Παραγωγών για την κατασκευή ψυκτικών χώρων στην ξηρά, αποθηκών για αλιευτικά εφόδια και εγκαταστάσεων παραγωγής λεπιδωτού πάγου.

Τεχνική και νομική υποστήριξη για τη δημιουργία Οργανώσεων Παραγωγών για να αναλάβουν το έργο της παρεμβάσεως, σύμφωνα με τους κανόνες της Οργανώσεως της Αγοράς αλιευτικών προϊόντων.

Συνέχιση της χρηματοδότησης της αλιευτικής δραστηριότητας από την ΑΤΕ, ώστε να αμβλύνεται η χρηματοδοτική εξάρτηση των αλιέων από τους φορείς εμπορίας.

8. Ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος των αλιέων όχι μόνο για την ενίσχυση της διαπραγματευτικής τους δύναμης απέναντι στους φορείς εμπορίας, αλλά, και για την προώθηση παραγωγικών πρωτοβουλιών όπως η διακίνηση της παραγωγής, η ανάπτυξη ιχθυοκαλλιεργειών και η μεταποιητική δραστηριότητα. Στα πλαίσια αυτά :

– ενισχύονται οι συνεταιρισμοί που εμπορεύονται οι ίδιοι την παραγωγή των μελών τους, με 5% της αξίας της παραγωγής που εμπορεύτηκαν το προηγούμενο έτος.

– δίδονται αυξημένες κατά 10% όλες οι ενισχύσεις που δικαιούνται στις οργανώσεις των παραγωγών που λειτουργούν σύμφωνα με τους κανόνες της Κοινής Οργάνωσης της Αγοράς.

– παραχωρείται στους συνεταιρισμούς κατά προτεραιότητα η εκμετάλλευση νέων χώρων αλιευτικής δραστηριότητας (ιχθυοτροφεία, τεχνητές λίμνες).

– ενισχύονται κατ' αποκλειστικότητα οι συνεταιρισμοί, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, για τη δημιουργία εγκαταστάσεων υποδομής εμπορίας (ψυγεία, αποθήκες, παγοποιεία).

– χρηματοδοτείται από ειδικό κονδύλι, που διαχειρίζεται η ΑΤΕ, η πρόσληψη απ' αυτούς επιστημονικού και τεχνικού προσωπικού για ορισμένο χρονικό διάστημα.

9. Εκτός από τα παραπάνω μέτρα υπάρχει πολιτική ενισχύσεως ορισμένων κατηγοριών αλιέων για λόγους εισοδηματικής, κοινωνικής και περιφερειακής πολιτικής με μέτρα όπως : η επιδότηση των μεταποιητών αλιευμάτων που καταβάλλουν ορισμένη ελάχιστη τιμή στους παραγωγούς μεσογειακής σαρδέλλας και γαύρου· η επιδότηση κατά 50% των ασφαλίστρων θαλάσσης των ξύλινων αλιευτικών και σπογγαλιευτικών σκαφών· η εισοδηματική ενίσχυση των σπογγαλιέων με ποσοστό 15% επί της αξίας της παραγωγής του προηγουμένου έτους που έχουν πωλήσει.

10. Εξάλλου η περιφερειακή πολιτική ενισχύεται με τα εξής ειδικά μέτρα : αυξημένες ενισχύσεις και χαλαρότερες προϋποθέσεις για τις υδατοκαλλιέργειες που ιδρύονται στις ορεινές και προβληματικές περιοχές, αυξημένες κατά 25% ενισχύσεις στους δικαιούχους της παραμεθόριας ζώνης.

11. Τέλος υπάρχει πολιτική για την ενίσχυση των υποστηρικτικών δραστηριοτήτων από τις οποίες εξαρτάται μακροχρονίως η ανάπτυξη του κλάδου, όπως είναι η έρευνα και η εκπαίδευση, και για την ενδυνάμωση του φορέα ασκήσεως της αλιευτικής πολιτικής.

α) Τα κυριότερα μέτρα που αφορούν την εφαρμοσμένη έρευνα είναι : ο εξοπλισμός του Εργαστηρίου Αλιευτικής Τεχνολογίας και Εφαρμογών του Υπουργείου Γεωργίας, η ίδρυση πειραματικών υδροβιολογικών σταθμών, η διεξαγωγή ερευνητικών προγραμμάτων όπως η έρευνα για τα μεταναστευτικά είδη, για τον εντοπισμό των ιχθυαποθεμάτων στον Ευβοϊκό και τον Κορινθιακό, η υδροβιολογική και ωκεανογραφική μελέτη του κόλπου της Καβάλας, η έρευνα για τον εντοπισμό περιοχών κατάλληλων για υδατοκαλλιέργειες σε διάφορους νομούς κ.α.

Ταυτοχρόνως προωθείται και η βασική έρευνα με την ενίσχυση του Ινστιτούτου Ωκεανογραφικών και Αλιευτικών Ερευνών (ΙΩΚΑΕ) και των ερευνητικών προγραμμάτων των ΑΕΙ.

β) Για την εκπαίδευση επιδιώκεται : διοργάνωση κύκλων, ταχύρρυθμης εκπαιδεύσεως αλιεών σε θέματα σύγχρονης αλιευτικής τεχνολογίας και ιχθυοκομίας από διάφορους αρμόδιους φορείς· ανάπτυξη προγραμμάτων ιχθυοκομικής κατευθύνσεως σε επιλεγμένα Κέντρα Γεωργικής Εκπαιδεύσεως του Υπουργείου Γεωργίας και σε άλλες επαγγελματικές σχολές· ενίσχυση και διεύρυνση του προγράμματος του ΤΕΙ Μεσολογγίου που αφορά την αλιεία και ιχθυοκαλλιέργεια· χορήγηση υποτροφιών για μεταπτυχιακές σπουδές σε διάφορους κλάδους της υδροβιολογίας· προσθήκη νέων μαθημάτων και εξειδικεύσεων που αφορούν τον κλάδο στα σχετικά τμήματα των ΑΕΙ.

γ) Για την ενίσχυση της Διευθύνσεως Αλιείας του Υπουργείου Γεωργίας και των Εποπτειών Αλιείας των Νομαρχιών επιδιώκεται συμπλήρωση των αναγκών σε εξειδικευμένο προσωπικό και συνεχής εξειδίκευση του υπάρχοντος δυναμικού με προγράμματα μετεκπαιδεύσεως.

Οι προϋπολογιζόμενες ανάγκες για τη χρηματοδότηση του παρά πάνω προγράμματος, σε ότι αφορά τον κεντρικό φορέα ασκήσεως αλιευτικής πολιτικής, ανέρχονται σε 4.000 εκ. δρχ. για την πενταετία που κατανέμονται ως εξής : (βλ. Πίνακα 6) : 2.400 εκ. δρχ. για αναπτυξιακά προγράμματα και έργα που χρηματοδοτούνται εν μέρει και από την Κοινότητα και που αφορούν την ανανέωση και τον εξοπλισμό του αλιευτικού στόλου την ανάπτυξη ιχθυοκαλλιεργειών και την υποδομή εμπορίας των αλιευμάτων· 700 εκ. δρχ. για οικονομικές ενισχύσεις από εθνικούς πόρους· και 900 εκ. δρχ. για λοιπά έργα, μελέτες, αλιευτική έρευνα και εκπαίδευση. Η χρηματοδότηση αυτή δεν περιλαμβάνει τα έργα τοπικής σημασίας που έχουν αποκεντρωθεί και τη χρηματοδότησή τους θα αναλάβουν οι νομαρχίες, ούτε τα έργα άλλων φορέων που τα προγράμματά τους αφορούν άμεσα ή έμμεσα την αλιεία (ΙΩΚΑΕ, ΥΕΝ κλπ.).

Δ. Χρηματοδότηση του Πρωτογενή Τομέα

Το συνολικό επενδυτικό πρόγραμμα στον τομέα, από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.) εκτιμάται σε 127 δισ. δρχ. σε τιμές 1982 για την περίοδο 1983-87· Η κατονομή των πόρων αυτών κατά βασική δραστηριότητα και κλάδο (εγγειοβελτιωτικά, δάση, αλιεία, γεωργικά προγράμματα), φαίνεται στον Πίνακα 1. Η ανάλυση δε των βασικών προγραμμάτων και έργων στους κλάδους παρουσιάζεται στους Πίνακες 2 μέχρι και 6.

Τα βασικά αναπτυξιακά έργα καθώς και ομάδες έργων βασικής σημασίας του Π.Δ.Ε. του φορέα παρουσιάζονται στον Πίνακα έργων του Παραρτήματος του Πενταετούς Προγράμματος.

Π ί ν α κ α ς 1.
Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
Πρωτογενής Παραγωγή

εκατ. δρχ. τιμές 1982

Βασικές Κατηγορίες Έργων	Προϋπολογισμός	Σύνολο 5ετίας
1. Εγγειοβελτιωτικά	167.343	77.296
2. Γεωργικά Προγράμματα	—	17.473
3. Δάση	—	26.000
4. Αλιεία	—	4.072
5. Διοικητικές Δαπάνες	—	1.775
Σύνολο		126.616

Π ί ν α κ α ς 2.
Βασικά Προγράμματα Εγγειοβελτιωτικών Έργων
Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων 1983—87

εκατ. δρχ. τιμές 1982

Έργα—Μελέτες—Προγράμματα	Προϋπολογισμός	Δαπάνη 5ετίας	Υπόλοιπο μετά το 1987	Βελτίωση αδρεύσεων (χιλ. στρ.)	Νέες αδρευόμενες εκτάσεις (χιλ. στρ.)
1. Έργα—Μελέτες Εθνικής Κλίμακας (Υπ. Γεωργ., Υπ. Δ.Ε. & Υπ. Ε.Ο.)					
2. Συνεχιζόμενα	63.377	33.900	200	600	660
3. Νέα	86.508	28.606	57.902	330	200
4. Έργα—Μελέτες σ' όλη την Ελλάδα (Υπ. Γεωργίας & Υπ. Δημ. Έργων)	6.008	4.449	—	—	—
5. Πρόγραμμα ΚΑΝ. 1975/82/ΕΟΚ 22 Νομών	8.064	7.005	1.059	83	240
6. Πρόγραμμα ΚΑΝ 619/84/ΕΟΚ 29 Νομών (1)	2.000	2.000	—	20	20
7. Πρόγραμμα ΑΤΕ—ΕΤΕ	916	866	—	110	95
8. Πρόγραμμα μικρών ομαδικών αρδευτικών έργων σε περιοχές εκούσιου αναδασμού	470	470	—	4	20
Σύνολο	167.343	77.296	59.160	1.150	1.285

(1) Αφορά το εγκεκριμένο από ΕΟΚ πρόγραμμα 1984—85, που θα συνεχισθεί από κοινοτικούς πόρους.

Π ί ν α κ α ς 3.
Γεωργικά Προγράμματα
Συνεχιζόμενα — Νέα Έργα — Μελέτες
Πραγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

εκατ. δραχ. τιμές 1982

α/α	Δραστηριότητες	Δαπάνη 5ετίας (1983-87)
1.	Γεωργική εκπαίδευση (2) (κτιριακός εξοπλισμός γεωργικής ενημέρωσης)	1.032
2.	Γεωργική έρευνα (1) κτιριακός εξοπλισμός	108
3.	Δενδροκηπευτική	376
4.	Γεωργικός ηλεκτρισμός	275
5.	Αγροτική οδοποιΐα (1)	12
6.	Αγροτουρισμός	535
7.	Διάφορα (επιχορηγήσεις)	321
8.	Έγγειος ιδιοκτησία (αναδασμός) (3)	169
9.	Προστασία φυτικής παραγωγής (απεντομοτήρια, σταθμοί ελέγχου γεωργικών φαρμάκων)	50
10.	Σιταποθήκες	650
11.	Σποραποθήκες	165
12.	Κτηνοτροφία (2)	929
13.	Κτηνιατρική (2)	932
14.	Έργα χρηματοδοτούμενα από Διεθνή Τράπεζα	438
15.	Μελέτες	133
16.	Έργα Μεταποίησης και Αγορών	11.248
	Σύνολο	17.473

(1) Οι δραστηριότητες αυτές έχουν αποκεντρωθεί
(2) Μέρος του Προγράμματος έχει ακοκεντρωθεί
(3) Τα κύρια έργα έχουν αποκεντρωθεί

Πίνακας 4.

Πρόγραμμα Έργων Εμπορίας κας Μεταποίησης (Γεωργικές Βιομηχανίες)
Συνεχιζόμενα και Νέα Έργα Α' Προτεραιότητας

εκατ. δρχ. τιμές 1982

α/α	Κατηγορία έργων	Προϋπολογισμός	Π.Δ.Ε. Δαπάνη 5ετίας	Αριθμός Μονάδων
1.	Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών και ξηραντήρια αραβοσίτου	18.239	2.057	135
2.	Ελαιουργεία	2.421	279	73 και εκσυγχρονισμός 900 μονάδων
3.	Σπορελαιουργ.—Πυρηνελαιουργ. Ραφιναρίες—Τυποποίηση ελαιολ.	4.595	599	24
4.	Μονάδες επεξεργασίας επιτραπέζιας ελιάς	1.413	214	22
5.	Ελαιοδεξαμενές	1.193	221	82
6.	Οινοποιεία	3.508	650	20
7.	Τεχνολογικές βελτιώσεις οινοποιεία—οινοδεξαμενές	2.952	364	20
8.	Συσκευαστήρια—ψυγεία οπωροκ/κών	4.400	832	55
9.	Βιομηχανίες επεξεργ. νωπών οπωρ.	4.268	790	15
10.	Σήραγγες κατάψυξης—ψυγεία	976	193	3
11.	Ανθαγορές και συσκευαστήρια—ψυγεία ανθέων	1.042	208	10
12.	Περιφερειακές αγορές	6.250	1.250	14
13.	Σφαγεία—κρεαταγορές—αλλαντοποιεία	8.009	1.507	24
14.	Πτηνοσφαγεία	583	70	5
15.	Βιομηχανίες γάλακτος	2.034	384	11
16.	Τυροκομεία	293	58	8
17.	Βιομηχανίες ζωοτροφών	516	76	4
18.	Κέντρα συσκευασίας και μεταποίησης αυγών	412	79	9
19.	Εκκοκιστήρια βάμβακος	823	--	5
20.	Εγκαταστάσεις διαλογής και συσκευασίας καπνοφύλλων	5.569	643	60
21.	Διάφορες εγκαταστάσεις λοιπών προϊόντων	4.169	774	40
	Σύνολο	73.665	11.248	

Πίνακας 5.

Πρόγραμμα Δασικής Ανάπτυξης

εκατ. δρχ. τιμές 1982

α/α	Δραστηριότητες	Σύνολο 5ετίας
1.	Μελέτες—έρευνα	786
2.	Βελτιώσεις Υποβαθμ. Δασών	1.836
3.	Προστασία Δασών	4.747
4.	Εθνικοί Δρυμοί—Αισθ. Δάση	1.500
5.	Δασική Οδοποιΐα	5.809
6.	Δασικά κτίρια	600
7.	Αναδασώσεις—Φυτώρια	6.380
8.	Μη Δημόσια Δασοπονία	493
9.	Δασοτεχν. Διευθέτηση Χειμάρρων	1.470
10.	Θήραμα Αλιείας Ορεινών Υδατ.	200
11.	Δασικοί Βοσκοτόποι	1.380
12.	Ορεινή Οικονομία	300
13.	Δασικές εφαρμογές	99
14.	Δημόσιες Δασικές Βιομηχανίες	150
15.	Συνεταιριστικές Βιομηχανίες	250
	Σύνολο	26.000

Πίνακας 6.

Χρηματοδότηση Αλιείας

Σε χιλ. δρχ. 1982

Δραστηριότητες	Συνολικός Προϋπ/σμός	Δαπάνη 5ετίας εκτιμώμενη συμ μετοχή ΠΔΕ
Έργα Μελέτες	980.350	898.402
(από αυτά συνεχιζόμενα)	(185.902)	(185.902)
Οικονομικές ενισχύσεις από εθνικούς πόρους		736.560
Αναπτυξιακά Προγράμματα που χρηματοδοτούνται μέχρι 50% από ΕΟΚ		2.437.000
Σύνολο		4.071.962

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ.

Μεταποίηση.

1. Βασικές Αναπτυξιακές Επιδιώξεις και Στόχοι.

Η προγραμματισμένη ανάπτυξη του μεταποιητικού τομέα αποκτά σήμερα καίρια σημασία για την παραπέρα ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Μια συντονισμένη αναπτυξιακή πολιτική βασισμένη σε στρατηγικές επιλογές, που δεν παραβλέπουν τις πραγματικές δυνατότητες και τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της χώρας - που συγκεντρώνονται στο ανθρώπινο δυναμικό της, τις εγχώριες πρώτες ύλες και τις δυνατότητες ανάπτυξης οικονομικών σχέσεων με τρίτες χώρες - και με πλήρη κινητοποίηση και αξιοποίηση των διαθέσιμων οικονομικών και συναλλαγματικών πόρων, θα προδιαγράψει αποφασιστικά τη μελλοντική πορεία εκβιομηχάνισης της χώρας.

Με βασικές επιδιώξεις τη δημιουργία, χωρίς άλλη καθυστέρηση, των αναγκαίων προϋποθέσεων που εξασφαλίζουν μια συνεχή και προοδευτικά αυτοδύναμη ανάπτυξη της μεταποίησης, την πραγμάτωση ουσιαστικών δομικών αλλαγών στον τομέα αυτό, τη δημιουργία και προώθηση νέων δυναμικών κλάδων παραγωγής με διεθνή ανταγωνιστικότητα, τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, την άνοδο της παραγωγικότητας, τη γενικότερη βελτίωση της ανταγωνιστικής ικανότητας του τομέα και τη βελτίωση της βιομηχανικής υποδομής, οι κεντρικοί άξονες - στόχοι πολιτικής, για την περίοδο του προγράμματος, συνοψίζονται στα ακόλουθα :

α) Στην ανακοπή της τάσης συρρίκνωσης και υποβάθμισης του μεταποιητικού τομέα, με την πληρέστερη αξιοποίηση του παραγωγικού του δυναμικού.

β) Στην προώθηση επενδυτικών προγραμμάτων σε μη παραδοσιακές δραστηριότητες, στα πλαίσια μιας επιλεκτικής κλαδικής πολιτικής. Έμφαση δίνεται σε παραγωγικές δραστηριότητες που αξιοποιούν εγχώριες πρώτες ύλες, και σε δραστηριότητες που χαρακτηρίζονται από τεχνολογίες αιχμής και παρέχουν δυνατότητες τεχνολογικής ανάπτυξης του τομέα. Η δημιουργία αγροτοβιομηχανιών - συγκροτημάτων οργανωμένων κυρίως σε συνεταιριστική βάση και η πληρέστερη αξιοποίηση των αποθεμάτων του ορυκτού πλούτου της χώρας, στα πλαίσια καθετοποιημένης παραγωγικής διαδικασίας, αποτελούν βασικά στηρίγματα στην παραπέρα ανάπτυξη του τομέα. Η ανάπτυξη δραστηριοτήτων τεχνολογίας αιχμής σε τομείς της βιοτεχνολογίας, μικροηλεκτρονικής και πληροφορικής θα συμβάλλουν αποφασιστικά στη δημιουργία τεχνολογικής υποδομής του μεταποιητικού τομέα σε μακροχρόνια βάση.

γ) Στην προώθηση του αναπτυξιακού ρόλου του δημόσιου τομέα με την ενεργό συμμετοχή στην επενδυτική δραστηριότητα και κατά συνέπεια στην παραγωγική ανάπτυξη της μεταποίησης και στην προώθηση νέων φορέων παραγωγικών δραστηριοτήτων των κοινωνικοποιημένων φορέων, συνεταιρισμών, δημοτικών επιχειρήσεων κλπ.

δ) Στο χωροταξικό σχεδιασμό της μεταποιητικής δραστηριότητας για ισόρροπη γραφική ανάπτυξη με τις λιγότερες αρνητικές επιπτώσεις.

ε) Στη διεύρυνση και ενίσχυση του ρόλου των μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων στην ανάπτυξη του τομέα.

2. Μέτρα Βιομηχανικής Πολιτικής.

Τα προβλήματα και οι αδυναμίες της μεταποίησης που αναλύθηκαν στα Προκαταρκτικά του προγράμματος, αλληλοσυσχετίζονται σε μεγάλο βαθμό. Αυτό προδικάζει μια συνολική και συντονισμένη προσέγγιση στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων βιομηχανικής πολιτικής για να εξασφαλιστεί η καλύτερη δυνατή αποτελεσματικότητά τους.

Η βιομηχανική πολιτική, που θα εφαρμοστεί στην περίοδο του προγράμματος βασίζεται στην αντίληψη ότι, η έξοδος της ελληνικής οικονομίας από την κρίση, που χαρακτηρίζεται από στασιμοπληθωρισμό, μπορεί να επιτευχθεί με το σχεδιασμό συγκεκριμένου πλέγματος μέτρων που ενισχύουν την αύξηση της προσφοράς χωρίς να επηρεάζουν αρνητικά τη ζήτηση.

Σύμφωνα με τις βασικές επιδιώξεις και στόχους του προγράμματος, τα μέτρα πολιτικής που θα ληφθούν στην περίοδο της πενταετίας 1983-87, για τη βελτίωση του θεσμικού και οργανωτικού πλαισίου στον τομέα της μεταποίησης, ταξινομούνται σε πέντε βασικές κατηγορίες :

α) Πολιτική για την αντιμετώπιση διαρθρωτικών χαρακτηριστικών του τομέα.

β) Πολιτική για τη ριζική αλλαγή στη βιομηχανική νομοθεσία.

γ) Κλαδική πολιτική.

δ) Χωροταξική πολιτική - βιομηχανικές περιοχές και βιοτεχνική στέγη.

ε) Πολιτική για τη διεύρυνση του αναπτυξιακού ρόλου των μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων.

2.1. Πολιτική για την αντιμετώπιση διαρθρωτικών χαρακτηριστικών του μεταποιητικού τομέα.

2.1.1. Εξυγίανση προβληματικών επιχειρήσεων.

Η βιομηχανική πολιτική, σε βραχυχρόνιο επίπεδο, αποβλέπει στην αναστροφη της τάσης συρρίκνωσης και υποβάθμισης του υφιστάμενου παραγωγικού δυναμικού και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του μεταποιητικού τομέα.

Στα πλαίσια αυτά η εξυγίανση και αναβάθμιση των προβληματικών μεταποιητικών επιχειρήσεων αποτελούν άμεση προτεραιότητα του προγράμματος. Ένα σημαντικό βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση έγινε με τη δημιουργία ειδικού κρατικού φορέα : του Οργανισμού Οικονομικής Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΟΑΕ), μορφής Α.Ε., που πλαισιώνεται από τη Γραμματεία Οικονομικής Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΓΟΑΕ) και εποπτεύεται από το ΥΠΕΘΟ. Στον ΟΑΕ μπορεί να υπαχθεί κάθε επιχείρηση που χαρακτηρίζεται προβληματική με βάση το Νόμο 1386/83.

Σκοπός του φορέα είναι η συμβολή στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας, με την οικονομική εξυγίανση των επιχειρήσεων που παρουσιάζουν βασικές ενδείξεις βιωσιμότητας, με την εισαγωγή και εφαρμογή ξένης τεχνολογίας, την ανάπτυξη εγχώριας τεχνολογίας και τέλος με την ίδρυση και εκμετάλλευση κοινωνικοποιημένων ή μικτής οικονομίας επιχειρήσεων. Στη διοίκηση του φορέα συμμετέχουν εκπρόσωποι των εργαζομένων, των επιχειρηματικών και των κοινωνικών φορέων. Στη προσπάθεια εξυγίανσης και ανάπτυξης των παραπάνω επιχειρήσεων θα συμβάλλει σημαντικά η χρηματοδότησή τους από CONSORTIUM Τραπεζών που δημιουργήθηκε γι' αυτό το σκοπό.

2.1.2. Συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στα πλαίσια προγραμματικών συμφωνιών.

Βασικό ρόλο στη διαδικασία του ενεργού προγραμματισμού και ειδικότερα στη διαμόρφωση του πλαίσιου συνεργασίας μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα θα παίξουν οι προγραμματικές συμφωνίες. Προς την κατεύθυνση αυτή καθιερώνεται ο θεσμός των προγραμματικών συμφωνιών μεταξύ δημόσιου και κοινωνικοποιημένων ή ιδιωτικών μεταποιητικών επιχειρήσεων - ελληνικών και ξένων. Αν και κάθε περίπτωση προγραμματικής συμφωνίας δημιουργεί αμοιβαίες υποχρεώσεις και δικαιώματα και εξειδικεύεται ανάλογα με το αντικείμενο και το σκοπό που εξυπηρετεί, βασικά χαρακτηριστικά των συμφωνιών αυτών αποτελούν : η δυνατότητα προγραμματισμού της παραγωγής, η επιλογή και μεταφορά κατάλληλης τεχνολογίας, η συγκεκριμένη χρονική διάρκειά της και ο ποσοτικά καθορισμένος εξαγωγικός στόχος αν πρόκειται για εξαγωγική δραστηριότητα. Η εφαρμογή προγραμματικών συμφωνιών στην περίοδο του προγράμματος συνδέονται πρωταρχικά με τις κρατικές προμήθειες, την παραγωγή φαρμάκων και τις εξαγωγές προϊόντων που παρουσιάζουν ευνοϊκές προοπτικές στη διεθνή αγορά.

Στα πλαίσια αυτά εμπίπτει και η προγραμματική συμφωνία μεταξύ ΠΥΡΚΑΛ και ΔΕΗ, όπου η πρώτη αναλαμβάνει την υποχρέωση να προμηθεύει τη δεύτερη με ταινιοδρόμους ή άλλο εξοπλισμό καθώς και να προβαίνει σε διάφορες μεταλλοκατασκευές για λογαριασμό της.

2.1.3. Εξυγίανση του τομέα κρατικών προμηθειών.

Η αναμόρφωση και ο αναπτυξιακός προσανατολισμός της αγοραστικής δύναμης του κράτους αποτελούν βασικές επιδιώξεις της πολιτικής κρατικών προμηθειών με κύριες κατευθύνσεις την ελληνοποίηση, τον εκσυγχρονισμό και την εξυγίανση των κρατικών προμηθειών.

Στην προσπάθεια εκσυγχρονισμού και εξυγίανσης του τομέα των κρατικών προμηθειών και της χρησιμοποίησής τους σαν εργαλείο ανάπτυξης της ελληνικής βιομηχανίας, αναδιοργανώνονται οι υπηρεσίες κρατικών προμηθειών και παράλληλα εκσυγχρονίζονται και αναμορφώνονται οι διαδικασίες που εφαρμόζονται στους διαγωνισμούς του δημοσίου και των κρατικών οργανισμών. Με τη σύσταση Διεύθυνσης Πολιτικής Κρατικών Πομηθειών στο ΥΠΕΘΟ (Νόμος 1360/83) που γίνεται υπεύθυνη για τη χάραξη της πολιτικής για τις προμήθειες του δημόσιου τομέα, επιτυγχάνεται αποτελεσματικότερος συντονισμός και εποπτεία των υπηρεσιών και φορέων που ασχολούνται με τον προγραμματισμό και την εκτέλεση των προμηθειών του δημόσιου τομέα.

2.1.4. Αναμόρφωση της εξαγωγικής πολιτικής.

Στα πλαίσια ανάπτυξης μιας δυναμικής εξαγωγικής πολιτικής το πρόγραμμα προβλέπει :

α) Αναμόρφωση του σχετικού θεσμικού πλαισίου. Συγκεκριμένα, στην ανάπτυξη των βιομηχανικών εξαγωγών θα συμβάλουν η δραστηριοποίηση και ο συντονισμός των αρμοδίων φορέων στη διαμόρφωση των βασικών επιλογών της εξαγωγικής πολιτικής, η ίδρυση του Οργανισμού Ελληνικών Εξαγωγών (ΟΕΕ), η αναμόφωση της πολιτικής χρηματοδότησης των εξαγωγών, καθώς και της πολιτικής ασφάλισης των εξαγωγών, η δημιουργία τού Ινστιτούτου Συσκευασίας, η δημιουργία του Ινστιτούτου Τυποποίησης και Ποιοτικού Ελέγχου, η ίδρυση Συμβουλίου Ελληνικών Εξαγωγών και γενικότερα η οργάνωση και ο συντονισμός των υπηρεσιών του δημοσίου στο εξωτερικό.

β) Ουσιαστική συμμετοχή του δημόσιου τομέα στις εξαγωγές. Η ενεργότερη συμμετοχή του Δημόσιου τομέα στην ανάπτυξη των ελληνικών εξαγωγών θα επιδιωχθεί, με την ίδρυση Εταιρείας Διεθνούς Εμπορίου και τη σύσταση Συμβουλίου Εξαγωγών Δημόσιου Τομέα.

γ) Ενίσχυση του ιδιωτικού τομέα : Η ενθάρρυνση του ιδιωτικού τομέα στη δυναμική εξαγωγική προσπάθεια της χώρας θα επιδιωχτεί με την παροχή συγκεκριμένων σχημάτων κινήτρων σε μεμονωμένους εξαγωγείς, τη δημιουργία εξαγωγικών κοινοπραξιών, κίνητρα για την ενίσχυση μιας δυναμικής παρουσίας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στις αγορές του εξωτερικού κλπ. (Πληρέστερη ανάλυση της εξαγωγικής πολιτικής γίνεται στο κεφάλαιο του Προγράμματος για το εξωτερικό εμπόριο).

2.1.5 Εναρμόνιση των ξένων επενδύσεων με το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Χώρας.

Στον τομέα των ξένων επενδύσεων η πολιτική στοχεύει στη χρησιμοποίηση του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου (Ν.2687/53) σαν εργαλείο αναπτυξιακής πολιτικής. Ακόμα προβλέπεται η σύσταση Υπηρεσίας προσανατολισμού, πληροφόρησης και αξιολόγησης ξένων επενδύσεων για την εναρμόνιση της ξένης επενδυτικής δραστηριότητας με το αναπτυξιακό πρόγραμμα της χώρας. Στις εγκρίσεις ξένων επενδύσεων, δίνεται προτεραιότητα στη δημιουργία συμμετοχικών μονάδων ξένων και ελλήνων επενδυτών και ασκείται ουσιαστικός έλεγχος των προτάσεων με βάση τα παρακάτω κριτήρια : α) τη συμβολή της επένδυσης στη βελτίωση της σύνθεσης της παραγωγής του τομέα, όπως καθορίζεται από το αναπτυξιακό πρόγραμμα, β) το ποσοστό της εγχώριας προστιθέμενης αξίας, γ) τη συμβολή τους στη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών, δ) το είδος της τεχνολογίας και τους όρους με τους οποίους εισάγεται για την καλύτερη εξυπηρέτηση των συμφερόντων της ελληνικής οικονομίας και ε) την απασχόληση ντόπιου ανθρώπινου δυναμικού, ιδιαίτερα επιστημονικού και τεχνικού.

2.2. Πολιτική για τη ριζική αλλαγή στη βιομηχανική νομοθεσία.

Η προγραμματιζόμενη βιομηχανική ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας προϋποθέτει ριζική αλλαγή στη βιομηχανική νομοθεσία, η οποία μέχρι τώρα αποτελούσε ένα σημαντικό αντικίνητρο στη βιομηχανική ανάπτυξη. Η δαιδαλώδης πολυνομία και αντινομία που υπάρχει στο υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο εμποδίζει τη βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας μας και αντικατοπτρίζει τον τρόπο που εξελίχθηκε η προστασία συγκεκριμένων συμφερόντων κατά το παρελθόν.

Εξάλλου η μέση ηλικία των βασικών νομοθετημάτων στον βιομηχανικό τομέα είναι τόσο μεγάλη, ώστε οι έννοιες που χρησιμοποιούνται μέσα σ' αυτά για τον εργοστασιακό χώρο και το περιεχόμενο των βιομηχανικών δραστηριοτήτων να έχουν από δεκαετίες ξεπεραστεί τόσο από τις εξελίξεις στην τεχνολογία όσο και από μεταβολές στην οργάνωση της παραγωγής. Τέλος, απουσιάζουν από τη νομοθεσία θεσμικές προδιαγραφές για την ουσιαστική προστασία της υγείας των εργαζομένων και του περιβάλλοντος καθώς και για την βελτίωση των συνθηκών εργασίας.

Μέσα στα πλαίσια των παραπάνω αναγκών διαμορφώνεται ήδη πολιτική που στοχεύει στον ουσιαστικό έλεγχο της ποιότητας, τυποποίησης και συσκευασίας των βιομηχανικών προϊόντων, στην αποκέντρωση των μέχρι τώρα κρατικών υπηρεσιών που έχουν άμεση σχέση με τον τομέα, στην εκπαίδευση και επιμόρφωση διευθυντικών στελεχών και στην αντιμετώπιση της ρύπανσης του περιβάλλοντος.

2.2.1 Έλεγχος ποιότητας, τυποποίηση και συσκευασία των μεταποιητικών προϊόντων.

Η καθυστέρηση που παρουσιάζεται στην ανάπτυξη του θεσμού της τυποποίησης έχει σημαντικές επιπτώσεις στην παραγωγικότητα, στην ποιότητα των προϊόντων και σαν αποτέλεσμα στην ανταγωνιστικότητα του τομέα, ιδιαίτερα στις διεθνείς αγορές, καθώς και στην εξυπηρέτηση ή προστασία των καταναλωτών γενικότερα. Η υποδομή του Ελληνικού Οργανισμού Τυποποίησης (ΕΛΟΤ) είναι ανεπαρκής και οι αρμοδιότητές του σαν συμβουλευτικό όργανο είναι πολύ περιορισμένες. Στην προσπάθεια αναβάθμισης και ανάπτυξης του μεταποιητικού τομέα, δημιουργούνται βασικές προϋποθέσεις προώθησης της τυποποίησης και του ποιοτικού ελέγχου των προϊόντων τόσο σε νομοθετικό όσο και σε λειτουργικό επίπεδο. Ειδικότερα, στην περίοδο του προγράμματος προβλέπονται :

α) Η δημιουργία Ινστιτούτου Τυποποίησης και Ποιοτικού Ελέγχου που θα αξιοποιήσει και θα βελτιώσει την υπάρχουσα υποδομή του ΕΛΟΤ.

β) Η καθιέρωση εθνικών προτύπων υποχρεωτικών για ορισμένα προϊόντα, ιδιαίτερα στις κρατικές προμήθειες, ώστε τα εγχώρια προϊόντα ν' αποκτήσουν τη δική τους ταυτότητα

γ) Η προώθηση του ελέγχου ποιότητας με την καθιέρωση του θεσμού απονομής σημάτων ποιότητας και πιστοποίησης ποιότητας, με αφετηρία τον τομέα των ηλεκτρικών οικιακών συσκευών.

δ) Η δημιουργία δικτύου εργαστηρίων πιστοποίησης ποιότητας ώστε να γίνει συντονισμένη και ορθολογική αξιοποίηση των εργαστηριακών δυνατοτήτων που υπάρχουν στη χώρα. Μία πρώτη συνεργασία στον τομέα αυτό έχει ξεκινήσει μεταξύ ΕΛΟΤ και ΙΤΒΑ.

ε) Η επέκταση της τυποποίησης των σημάτων ποιότητας και της πιστοποίησης ποιότητας σε βασικές βιομηχανικές πρώτες ύλες όπως ξύλο, βαμβάκι, καπνός κλπ.

στ) Η ένταξη του θεσμού της τυποποίησης, σημάτων και πιστοποίησης ποιότητας στη βιομηχανική νομοθεσία όπως εκσυγχρονίζεται και αναμορφώνεται σήμερα.

ζ) Η δημιουργία Ινστιτούτου Συσκευασίας.

η) Η εισαγωγή ωρισμένων βασικών θεμάτων για την τυποποίηση, τον ποιοτικό έλεγχο και την συσκευασία σε κύκλους μαθημάτων της τεχνικής εκπαίδευσης.

θ) Η συστηματική ενημέρωση, τόσο των παραγωγών, όσο και των καταναλωτών, με όλα τα μέσα επικοινωνίας και προβολής, για τη σπουδαιότητα της τυποποίησης, του ελέγχου ποιότητας και της συσκευασίας στην οικονομική ανάπτυξη και στην ποιότητα ζωής.

2.2.2. Αποκέντρωση αρμοδιοτήτων - Απλοποίηση διαδικασιών.

Στα πλαίσια των κατευθύνσεων του 5ετούς προγράμματος για διοικητική αποκέντρωση με το Π.Δ. 482/83 έχουν μεταβιβαστεί στις Νομαρχίες, ή σε διανομαρχιακού επιπέδου επιθεωρήσεις βιομηχανίας, οι αρμοδιότητες των κεντρικών υπηρεσιών βιομηχανίας του ΥΠΕΘΟ που αφορούν τον έλεγχο και την έγκριση μηχανολογικών εγκαταστάσεων, τη χορήγηση αδειών εγκατάστασης, την επέκταση, τη ρύθμιση περιβαλλοντολογικών θεμάτων, τη χορήγηση βεβαιώσεων διαφόρων κατηγοριών και την έκδοση αποφάσεων απαλλαγής από δασμούς, ΦΚΕ, και άλλες επιβαρύνσεις.

Στα πλαίσια της πολιτικής για την άρση των πολυπληθών αντικινήτρων και την απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών, που σχετίζονται με τη διεκπεραίωση επαγγελματικών ζητημάτων των επιχειρήσεων του τομέα με τους δημόσιους φορείς και υπηρεσίες, τα πιστωτικά ιδρύματα κλπ., καθιερώνονται νέες σύντομες και απλούστερες διαδικασίες για τις εγκρίσεις επενδύσεων, τις άδειες βιομηχανικών μονάδων και εγκαταστάσεων, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά κλπ. με βάση το νόμο 1360/83.

2.2.3. Εκπαίδευση επιμόρφωση διευθυντικών στελεχών επιχειρήσεων.

Οι ελλείψεις και αδυναμίες που υπάρχουν σε ανθρώπινο δυναμικό και ειδικότερα στην κατηγορία των διευθυντικών στελεχών επιχειρήσεων, αποτελούν σήμερα έναν από τους πιο περιοριστικούς παράγοντες στην ανάπτυξη της μεταποίησης.

Η αντιμετώπισή τους στην περίοδο του προγράμματος θα επιδιωχθεί με τη λήψη των ακόλουθων μέτρων :

α) Την επιμόρφωση επιχειρηματικών και διευθυντικών στελεχών (EXECUTIVES) των μεταποιητικών επιχειρήσεων, με βάση κύλους μαθημάτων - διαλέξεων ταχύρρυθμης μορφής. Το πρόγραμμα επιμόρφωσης θα καλύπτει ένα ευρύ φάσμα γνώσεων και ειδικοτήτων από Γενική Διοίκηση. Οικονομική Διοίκηση, Συνεταιριστική Διοίκηση, Διοίκηση Πωλήσεων, Διοίκηση Παραγωγής, Διοίκηση Προσωπικού κ.λ.π. Τέτοια προγράμματα θα αναπτυχθούν από τον ΕΟΜΜΕΧ σε συνεργασία με το ΕΛΚΕΠΑ και το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος και άλλους συναφείς φορείς είτε ανεξάρτητα είτε σε συνεργασία με τα ΤΕΙ και ΑΕΙ.

β) Την ίδρυση και λειτουργία, στην περίοδο του προγράμματας - μετά από σχετική μελέτη - Ινστιτούτου Διευθυντικών Στελεχών Επιχειρήσεων μεταπτυχιακού επιπέδου, ενταγμένο σε ένα από τα ΑΕΙ, αλλά με τη συνεργασία και υποστήριξη του έργου του από το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας, το ΣΕΒ και συναφείς επαγγελματικούς φορείς.

γ) Την προώθηση του επαγγέλματος Συμβούλων επιχειρήσεων. Η εισαγωγή νέων μεθόδων και συστημάτων στις δραστηριότητες των μεταποιητικών επιχειρήσεων συχνά υποστηρίζεται και μεθοδεύεται από ειδικευμένους εξωτερικούς συμβούλους. Η αναγνώρωση στη χώρα μας του επαγγέλματος του συμβούλου επιχειρήσεων θα ενισχύσει τη χρησιμοποίησή τους για τη βελτίωση της εσωτερικής οργάνωσης και λειτουργίας μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων του τομέα. Γιά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα ενισχυθεί η πρωτοβουλία του ΕΟΜΜΕΧ γιά την κατάρτιση ομάδας Συμβούλων, τους οποίους μπορούν να χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις αυτές χωρίς οικονομική επιβάρυνση.

2.2.4 Αντιμετώπιση της ρύπανσης του περιβάλλοντος από τη βιομηχαναία.

Για την αντιμετώπιση της ρύπανσης του περιβάλλοντος από βιομηχανικά απόβλητα, εκτός από τις οικονομικές ενισχύσεις που προβλέπονται στο νόμο περί κινήτρων, θα καθιερωθεί ο θεσμός της «περιβαλλοντικής άδειας» σαν αναπόσπαστο μέρος της άδειας λειτουργίας της επιχείρησης. Η άδεια αυτή θα ανανεώνεται κάθε χρόνο μετά από γνωμάτευση ειδικών που θα επισκέπτονται στην επιχείρηση. Παράλληλα, θα ποινικοποιηθεί η πράξη «ρύπανσης του περιβάλλοντος» και θα δημιουργηθεί ειδικό σώμα (είδος αστυνομίας περιβάλλοντος) που ενδεχόμενα θα εποπτεύεται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση με αντικείμενο την τήρηση των κανόνων και ρυθμίσεων αποτροπής της ρύπανσης του περιβάλλοντος από βιομηχανικά απόβλητα.

2.3. Κλαδική Πολιτική.

2.3.1 Αναμόρφωση της πολιτικής αναπτυξιακών κινήτρων.

Τα αναπτυξιακά κίνητρα που εφαρμόστηκαν στην εικοσαετία 1960-80, σε μικρές μόνο περιόδους είχαν θετική επίδραση στην ανάπτυξη της μεταποίησης, και αυτό οφείλεται κυρίως στην έλλειψη συνεπούς αναπτυξιακής και βιομηχανικής πολιτικής.

Η αναμόρφωση της πολιτικής αναπτυξιακών κινήτρων στα πλαίσια των νόμων 1262/82 και 1360/83 αποτελεί έκφραση μιάς νέας αναπτυξιακής πολιτικής. Ουσιαστικά αποσκοπεί στη διαμόρφωση νέων σχέσεων μεταξύ ιδιωτών επενδυτών και του κοινωνικού συνόλου στα πλαίσια του δημοκρατικού προγραμματισμού της ελληνικής οικονομίας, ενώ σαν εργαλείο πολιτικής ανταποκρίνεται στους βασικούς στόχους και επιδιώξεις του προγράμματος με συνέπεια και αποτελεσματικότητα.

Βασικά χαρακτηριστικά της νέας πολιτικής αναπτυξιακών κινήτρων αποτελούν :

α) Η διεύρυνση των ενισχύσεων σε ένα ευρύτερο φάσμα επενδυτικών δραστηριοτήτων.

β) Η ενίσχυση για πρώτη φορά, νέων επενδυτικών φορέων, όπως συνεταιρισμοί, δήμοι και κοινότητες, έλληνες του εξωτερικού.

γ) Η ενίσχυση επενδύσεων ψηλής τεχνολογίας, εξοικονόμησης ενέργειας και αντιρρύπανσης σε μια προσπάθεια εκσυχγρονισμού και ανύψωσης της ποιότητας ζωής.

δ) Η ενίσχυση, νέων επενδυτικών δραστηριοτήτων σε μη παραδοσιακούς κλάδους.

ε) Η ενθάρρυνση και ενίσχυση της μετεγκατάστασης μονάδων σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές.

στ) Η ουσιαστική αποκέντρωση των διαδικασιών προώθησης των επενδυτικών σχεδίων και λήψης σχετικών αποφάσεων με τη δημιουργία περιφερειακών οργάνων, ισοτίμων των κεντρικών υπηρεσιών.

2.3.2. Προγραμματισμένη κλαδική πολιτική.

Στα πλαίσια του μεσο - οικονομικού προγραμματισμού ακολουθείται, στην περίοδο του αναπτυξιακού προγράμματος 1983-87, μιά συνεχής προγραμματική διαδικασία με βάση τις κλαδικές προτεραιότητες του προγράμματος για τον μεταποιητικό τομέα, ενώ παράλληλα δίνεται ιδιαίτερη σημασία στη διασφάλιση των βασικών προϋποθέσεων αποτελεσματικότερης εφαρμογής των μέτρων κλαδικής πολιτικής.

Η κλαδική βιομηχανική πολιτική για την περίοδο του προγράμματος περιλαμβάνει τρεις κατευθύνσεις κλαδικών προτεραιοτήτων που συνδέονται τόσο με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των κλάδων όσο και τις διαφορετικές αναπτυξιακές τους επιπτώσεις στο σύνολο της μεταποίησης.

α) Η πρώτη κατεύθυνση αφορά κλάδους με βασική σημασία για την υπάρχουσα βιομηχανική διάρθρωση της χώρας, αλλά που αντιμετωπίζουν (ή προβλέπεται να αντιμετωπίσουν) προβλήματα μεγέθυνσης ή και επιβίωσης. Με γνώμωνα τις βασικές επιδιώξεις του προγράμματος για την αναβάθμιση και ανάπτυξη του μεταποιητικού τομέα, η κρατική παρεμβατική πολιτική δίνει έμφαση στην προώθηση διαδικασιών κλαδικής αναδιάρθρωσης καθώς και στην εξυγίανση των παραγωγικών μονάδων που θα χαρακτηριστούν προβληματικές. Τέτοιοι κλάδοι είναι :

Η Κλωστοϋφαντουργία, της οποίας τα προβλήματα και οι αδυναμίες είναι κυρίως διαρθρωτικού και σε μικρότερο βαθμό συγκυριακού χαρακτήρα. Η γενική κατεύθυνση των μέτρων πολιτικής για τον κλάδο είναι μια ενεργή πολιτική κρατικής παρέμβασης για την αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των κλωστοϋφαντουργικών κλάδων που θα στηρίζεται στην πληρέστερη αξιοποίηση των εγχώριων πρώτων υλών, στον προσανατολισμό της παραγωγής σε νέα προϊόντα και στη δυναμική ανάπτυξη των εξαγωγών. Παράλληλα, θα προωθηθούν οι διαδικασίες εξυγίανσης των προβληματικών επιχειρήσεων του κλάδου.

Η βιομηχανία χαρτιού. Ο κλάδος της χαρτοβιομηχανίας παρουσίασε έντονη επιδείνωση μετά το 1980. Οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις του κλάδου είναι προβληματικές. Η γενική κατεύθυνση των μέτρων πολιτικής για τον κλάδο είναι μια ενεργή πολιτική υποκατάσταση εισαγωγών στηριγμένη στις εγχώριες πρώτες ύλες. Παράλληλα στην περίοδο του προγράμματος θα προωθηθούν διαδικασίες εξυγίανσης των προβληματικών επιχειρήσεων του κλάδου.

Η Φαρμακοβιομηχανία. Στα πλαίσια αναδιοργάνωσης και εξυγίανσης της φαρμακοβιομηχανίας και της άσκησης κοινωνικού ελέγχου στον τομέα υγείας και φαρμάκου -που αποβλέπει στην προάσπιση και προαγωγή της δημόσιας υγείας - δημιουργείται ένα θεσμικό και λειτουργικό πλαίσιο για μια συνολική κοινωνική παρέμβαση στο κύκλωμα των φαρμάκων, από την έρευνα και την παραγωγή πρώτων υλών και τελικών προϊόντων μέχρι τη διακίνηση και διάθεση του φαρμάκου. Στην προσπάθεια αυτή, κυρίαρχο ρόλο αναλαμβάνει ένας νέος κεντρικός φορέας· ο Ελληνικός Οργανισμός Φαρμάκου (ΕΟΦ) ο οποίος πλαισιώνεται από δύο επιμέρους νέους φορείς την Εθνική Φαρμακοβιομηχανία (ΕΦ) και την Κρατική Φαρμακαποθήκη (ΚΦ), ενώ παράλληλα τροποποιείται και συμπληρώνεται η φαρμακευτική νομοθεσία.

β) Η δεύτερη κατεύθυνση αφορά σε άμεσες και σημαντικές προοπτικές βιομηχανικής ανάπτυξης που προκύπτουν είτε από δυναμισμό στο εξωτερικό εμπόριο ή από δυνατότητες καθετοποίησης σε κεφαλαιουχικά και ενδιάμεσα αγαθά, ή τέλος που έχουν σημαντικές πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις στην υπόλοιπη βιομηχανία. Στα πλαίσια αυτά, προωθείται από τον δημόσιο τομέα η υλοποίηση βασικών επενδυτικών έργων τα οποία περιέχονται συνοπτικά στον πίνακα 1. Τα έργα αυτά εκτός από τη γενικότερη αναπτυξιακή επίδραση που θα έχουν πάνω σε όλη τη βιομηχανία (και την οικονομία γενικότερα) θα οδηγήσουν σε υποκατάσταση εισαγωγών (παραγωγή αμμωνίας και θεϊκού οξέος, παραγωγή ανοξείδωτου χάλυβα, παραγωγή παλαιοσίδηρου και μολύβδου - ψευδαργύρου, τηλεπικοινωνιακού υλικού), καθώς και σε δυναμική προώθηση εξαγωγών (παραγωγή αλουμίνας κ.λ.π.).

Στην κατηγορία αυτή εμπίπτει και η δημιουργία Ναυτιλιακών βιομηχανικών Περιοχών (ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ.) για την ανάπτυξη ειδικών κλαδικών δραστηριοτήτων.

Η προώθηση της δημιουργίας των πρώτων ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ της χώρας μας εντάσσεται στο πρόγραμμα των Βιομηχανικών Περιοχών (ΒΙ.ΠΕ) που διαχειρίζεται η ΕΤΒΑ. Οι ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ, αποτελούν παραθαλάσσιες βιομηχανικές περιοχές και συνδυάζουν ναυτιλιακή και βιομηχανική υποδομή αναγκαίες για την εγκατάσταση δραστηριοτήτων ναυτιλιακού και βιομηχανικού χαρακτήρα.

Με βάση τεχνικοοικονομική μελέτη που εκπονήθηκε από την ΕΤΒΑ προωθείται η δημιουργία ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ για την εγκατάσταση και λειτουργία συμπλέγματος δραστηριοτήτων, όπως διάλυσης πλοίων, ναυπηγοεπισκευαστικής, μεταλλικών κατασκευών καθώς και συναφών - συμπληρωματικών παραγωγικών δραστηριοτήτων, για τις οποίες έχει εκδηλωθεί επιχειρηματικό ενδιαφέρον. Για τον εντοπισμό συγκεκριμένων περιοχών η ΕΤΒΑ προχώρησε σε επιτόπια εξέταση διαφόρων περιοχών στον ελλαδικό χώρο σε συνεργασία με άλλους κρατικούς φορείς και την τοπική αυτοδιοίκηση.

Στην περίοδο του Προγράμματος, προωθείται η δημιουργία δύο ή τριών ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ, και σε σύντομο χρόνο προβλέπεται η οριοθέτησή τους και στη συνέχεια η διαμόρφωση των χώρων και η κατασκευή των έργων υποδομής.

γ) Η τρίτη κατεύθυνση αφορά την ανάπτυξη κλαδικών δραστηριοτήτων που θα εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες της επερχόμενης τεχνολογικής επανάστασης. Η κλαδική πολιτική για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων τεχνολογιών αιχμής δίνει έμφαση στη δημιουργία ερευνητικής - τεχνολογικής υποδομής. Αφετηρία αποτελεί το επενδυτικό πρόγραμμα της νεοσύστατης βιοτεχνολογικής Εταιρείας (ΒΙΟ-ΕΛΛΑΣ) ύψους 2, 5 δισ. δραχμών για την 5ετία 1983-1987. Οι δραστηριότητες της ΒΙΟΕΛΛΑΣ αφορούν τον τομέα της υγείας και του φαρμάκου (παραγωγή εμβολίων, βιοδιαγνωστικών, παραγώγων αίματος και ορισμένων αντιβιοτικών) καθώς και την εξεύρεση μεθόδων για ανάπτυξη βιολογικών μακρομορίων κλινικής σημασίας. Ακόμα, οι δραστηριότητες της ΒΙΟΕΛΛΑΣ προβλέπεται να επεκταθούν και στον αγροτικό τομέα (παραγωγή φυτοφαρμάκων και υβριδίων σπόρων). Τέλος με βάση τα βιολογικά επιτεύγματα θα αξιοποιούνται οικονομικά τα βιομηχανικά και λοιπά απόβλητα.

Μέσα στο 1984 ολοκληρώνονται τα προγράμματα που αφορούν τους κλάδους της μικροηλεκτρονικής και της πληροφορικής. Προς αυτή την κατεύθυνση δραστηριοποιείται ήδη η ΕΛΒΗΛ για τη δημιουργία υποδομής όσον αφορά την παραγωγή ηλεκτρικού τηλεπικοινωνιακού υλικού και την ανάπτυξη εγχώριας τεχνολογίας στον τομέα αυτόν.

2.4. Χωροταξική πολιτική - βιομηχανικές περιοχές και βιοτεχνική στέγη.

Η πολιτική για μια ισόρροπη χωροταξική κατανομή της μεταποιητικής δραστηριότητας προωθείται από τα κίνητρα του Ν. 1262/1982, τον χωροταξικό σχεδιασμό της μεταποίησης, την ανάπτυξη βιομηχανικών περιοχών και τη δημιουργία βιοτεχνικής στέγης.

2.4.1 Χωροταξικός σχεδιασμός της μεταποίησης : Ο συνεχής χωροταξικός σχεδιασμός της μεταποίησης αποβλέπει :

στη χωροταξική κατανομή της ανάπτυξης της μεταποίησης με βάση τις ανάγκες και τις δυνατότητες των περιφερειών,

στην ενδεχόμενη κλαδική εξειδίκευση των περιφερειών για τη μείωση του κόστους κινδύνου παράλληλα με την αύξηση των πολλαπλασιαστικών φαινομένων από τη βιομηχανική εγκατάσταση.

στην χωροταξική θεώρηση της κλαδικής πολιτικής που ολοκληρώνεται, από την οποία θα προκύψουν ολοκληρωμένα προγράμματα επενδύσεων στην περιφέρεια.

2.4.2. Ανάπτυξη βιομηχανικών περιοχών και δημιουργία βιοτεχνικής στέγης.

Η καλύτερη οργάνωση των βιομηχανικών περιοχών (ΒΙ.ΠΕ) και η ολοκλήρωση των έργων υποδομής που γίνονται σ' αυτές αποτελούν προϋποθέσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μεταποιητικών μονάδων, για την αναβάθμιση του βιομηχανικού τομέα, για την αποκέντρωση και περιφερειακή ανάπτυξη και τέλος για την προστασία του περιβάλλοντος από τη βιομηχανική ρύπανση.

Οι οργανωμένες ΒΙ.ΠΕ υποβοηθούν ιδιαίτερα τις μικρομεσαίες μεταποιητικές επιχειρήσεις, γιατί μέσα σ' αυτές μπορούν να αντιμετωπίσουν πιο αποτελεσματικά τυχόν μειονεκτήματα που σχετίζονται με το μέγεθος τους. Η δημιουργία εξάλλου βιοτεχνικών ζωνών και κτιριακών συγκροτημάτων μέσα στις περιοχές αυτές, εκτός του ότι δίδει λύση στα σοβαρά προβλήματα στέγης των μικρών μονάδων, μπορεί να συντελέσει στην οργανική σύνδεσή τους με τη μεγάλη βιομηχανία.

Για την επέκταση και καλύτερη οργάνωση των ΒΙ.ΠΕ καθώς και για την υποβοήθηση των μικρομεσαίων μονάδων ν' αντιμετωπίσουν το οξύ πρόβλημα της στέγης, στο πρόγραμμα προβλέπεται :

α) Η άμεση αναμόρφωση της νομοθεσίας των βιομηχανικών περιοχών.

β) Η παραπέρα βελτίωση και συμπλήρωση των έργων υποδομής με σκοπό τη συμπίεση του κόστους και την καλυτέρευση της λειτουργικότητας των ΒΙ.ΠΕ.

γ) Η εκτέλεση έργων υποδομής, κατά το δυνατόν σε περισσότερες ΒΙ.ΠΕ, με παράλληλη ανάπτυξή τους κατά φάσεις ανάλογα με τη ζήτηση.

δ) Η δημιουργία σύγχρονης και φθηνής Βιοτεχνικής Στέγης με την ανέγερση Πολυορόφων ή Τυποποιημένων Βιοτεχνικών Κτιρίων, που θα συμβάλλουν και στην ανάπλαση προβληματικών περιοχών.

Με βάση τους στόχους αυτούς το πρόγραμμα προβλέπει για την 5ετία 1983 - 87 :

α) Επενδύσεις της τάξεως των 16 δισ. δρχ. για τις ΒΙ.ΠΕ που θα διατεθούν :

- στην απόκτηση εκτάσεων 20.000 στρ. περίπου, έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι συνθήκες ικανοποιήσεως του μακροχρόνιου στόχου ιδρύσεως μιας τουλάχιστον ΒΙ.ΠΕ σε κάθε Νομό της Χώρας για την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων, καθώς και ειδικών ή κλαδικών ΒΙ.ΠΕ (ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ), Βυρσοδεψίας κλπ.).
- στην ολοκλήρωση των είκοσι (20) συνεχιζομένων έργων υποδομής σε δεκαεπτά (17) ΒΙ.ΠΕ και στην εκτέλεση έργων σε δέκα (10) τουλάχιστον νέες ΒΙ.ΠΕ.

β) Επενδύσεις της τάξεως των 3 δισ. δρχ. που θα διατεθούν :

- στην κατασκευή Τυποποποιημένων Βιοτεχνικών Κτιρίων σε έξι (6) ΒΙ.ΠΕ, δυναμικότητας της τάξεως των 300 μονάδων από τα οποία θ' αποπερατωθούν κτίρια σε τέσσερις (4) ΒΙ.ΠΕ.
- στην κατασκευή της Α' φάσης του Κέντρου Παραδοσιακής Βιοτεχνίας Ιωαννίνων.
- στην ανέγερση Πολυορόφων Βιοτεχνικών Κέντρων στην Αθήνα (Κολοκυνθού) και Βόλο (Ν. Ιωνία). Η συνολική στεγασμένη επιφάνεια είναι 190.000 τετρ. μέτρα, η συνολική δυναμικότητα 470 μονάδες και θα υλοποιηθούν μία ή δύο φάσεις του Κέντρου των Αθηνών και η πρώτη φάση του Βόλου.

γ) Το πρόγραμμα ανεγέρσεως Βιοτεχνικών Κτιρίων προωθείται με την απαραίτητη συνεργασία ΕΤΒΑ Α.Ε. και ΕΟΜΜΕΧ, όπου ο σχεδιασμός και η απόφαση κατασκευής λαμβάνονται από κοινού από την ΕΤΒΑ Α.Ε. και ΕΟΜΜΕΧ, - η κατασκευή εκτελείται από την ΕΤΒΑ Α.Ε. και η διαχείρηση, λειτουργία και διάθεση των ετοίμων κτιρίων, από τον ΕΟΜΜΕΧ που θα έχει και την ευθύνη της τελικής οικονομικής κάλυψης του κατασκευαστικού κόστους.

Επισημαίνεται ότι μετά από τροποποίηση και συμπλήρωση της υπ' αριθ. 227/24.1.1979 αποφ. της Ν.Ε., ώστε να προσαρμοστεί στην πολιτική της Κυβέρνησης για ενίσχυση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Συνεταιρισμών, Επαγγελματικών Φορέων (Επιμελητήρια κ.λ.π.) και Εταιρειών Λαϊκής Βάσης, όλες οι Εμπορικές Τράπεζες και οι Τράπεζες Επενδύσεων θα χρηματοδοτήσουν την ανέγερση Βιοτεχνικών Κτιρίων, με τη δυνατότητα βέβαια υπαγωγής των επενδύσεων αυτών και στις διατάξεις των αναπτυξιακών Νόμων 1262/82 και 1360/83.

2. 5. Πολιτική για τη διεύρυνση του αναπτυξιακού ρόλου των μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων (ΜΜΕ).

Με βάση τις ιδιαιτερότητες των ΜΜΕ, οι ειδικότερες επιδιώξεις του προγράμματος αποβλέπουν σε ουσιαστική υποβοήθηση και όχι σε προνομιακή μεταχείρισή τους. Η δημιουργία κατάλληλου πλαισίου που θα επιτρέπει στις ΜΜΕ να αναπτύσσονται και να προσαρμόζονται στις σύγχρονες ανάγκες και απαιτήσεις της αγοράς αποτελεί βασικό άξονα πολιτικής για της ΜΜΕ.

Τα μέτρα πολιτικής που προτάθηκαν παραπάνω ισχύουν και για τις ΜΜΕ. Τα ειδικότερα θεσμικά κέτρα που αναλύονται στα προκαταρκτικά του Προγράμματος αποβλέπουν στην ενθάρρυνση ίδρυσης νέων-βιωσίμων μονάδων, στη βελτίωση των μεθόδων διοίκησης-οργάνωσης, στην ευκολότερη προσφυγή στις διάφορες πηγές χρηματοδότησης σε συνδυασμό με παροχή τεχνικής βοήθειας, στην ενίσχυση και διευκόλυνση των μορφών συλλογικής δράσης (κοινοπραξίες, συνεταιρισμοί), στην εξασφάλιση του θεσμού της υπεργολαβίας, στον περιορισμό και στην απλούστευση των γραφειοκρατικών και διοικητικών διατυπώσεων, τόσο με τη δημόσια διοίκηση όσο και με τα πιστωτικά ιδρύματα και τους εξειδικευμένους φορείς παροχής υπηρεσιών και στην ενίσχυση της εξαγωγικής τους προσπάθειας.

3. Επενδυτικά έργα του μεταποιητικού τομέα.

Όπως είδαμε η βιομηχανική πολιτική στον τομέα της παραγωγής αποβλέπει και στην πληρέστερη αξιοποίηση της υπάρχουσας παραγωγικής δυναμικότητας όπως επίσης και στη δραστική αύξηση του όγκου των επενδύσεων με έμφαση στη βελτίωση της ποιοτικής σύνθεσής τους.

Ειδικότερα, η επενδυτική πολιτική στην περίοδο του Προγράμματος στρέφεται στην πραγματοποίηση επενδύσεων που στοχεύουν στην αναδιάρθρωση της βιομηχανικής παραγωγής, στην ανύψωση της τεχνολογικής στάθμης και στην προώθηση επιμέρους δυναμικών τομέων και κλάδων βιομηχανικής υποδομής που είναι ιδιαίτερης σημασίας για την ελληνική οικονομία. Παράλληλα δημιουργούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις - εκσυγχρονισμός και αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου της βιομηχανίας, αύξηση πραραγωγικότητας, ενίσχυση του ρόλου των τραπεζών επενδύσεων και των εξαγωγών του τομέα - ώστε να επιτευχθεί επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης του προϊόντος της μεταποίησης. Στα πλαίσια αυτά και για να ξεπεραστεί η επενδυτική στασιμότητα των τελευταίων χρόνων αλλά και για να επιτευχθεί μεσοπρόθεσμα η βελτίωση της δομής και της ανταγωνιστικής θέσης της μεταποίησης, παράλληλα με την ενίσχυση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, ενισχύεται σημαντικά ο ρόλος και η ενεργός συμμετοχή του δημοσίου τομέα στην επενδυτική και κατά συνέπεια στην παραγωγική δραστηριότητα.

Τα επενδυτικά σχέδια των δημόσιων ή κοινωνικοποιημένων φορέων εντάσσονται στα πλαίσια του εθνικού αναπτυξιακού προγράμματος. Η υλοποίησή τους προωθείται κυρίως από τις κρατικές Τράπεζες όπως ΕΤΒΑ, Εμπορική ή άλλους αναπτυξιακούς φορείς, όπως ΕΛΕΒΜΕ και ΕΟΦ, με συμμετοχή σε ορισμένες περιπτώσεις ελλήνων και ξένων επενδυτών. Το επενδυτικό πρόγραμμα έχει αρχίσει για τα περισσότερα έργα από το 1983.

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται βασικά επενδυτικά έργα για τη μεταποίηση που η υλοποίησή τους προωθείται από το δημόσιο τομέα. Τα έργα αυτά προσανατολίζονται κυρίως σε επιμέρους κλάδους υποδομής με σημαντικές πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στην υπόλοιπη βιομηχανία ή και σε άλλους τομείς της ελληνικής οικονομίας όπως τον ορυκτό πλούτο και τις κατασκευές. Βασικό χαρακτηριστικό των έργων αυτών είναι ότι αξιοποιούν εγχώριες πρώτες ύλες και παρέχουν τη δυνατότητα απορρόφησης εξειδικευμένου

ανθρώπινου δυναμικού. Παράλληλα συμβάλλουν στην αύξηση του βαθμού καθετοποίησης της ελληνικής βιομηχανίας, στη διεύρυνση της βιομηχανικής βάσης και στην αύξηση του βαθμού οικονομικής αυτοδυναμίας της χώρας. Στο σχεδιασμό των επενδυτικών έργων, ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην εξασφάλιση της διάθεσης των προϊόντων που θα παράγονται, στην επιλογή της κατάλληλης τεχνολογίας και στο άνοιγμα του επενδυτικού «πακέτου» έτσι ώστε να διαχέονται στην ελληνική οικονομία τα μέγιστα δυνατά τεχνολογικά και άλλα οφέλη από την παραγωγική λειτουργία της επένδυσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Βασικά αναπτυξιακά έργα περιόδου 1983-1987

Αξίες σε εκ. δρχ. τιμές 1982

α/α Ονομασία έργου Τρόπος εγκαταστ. φορέας	Συνολικός Προϋπολογισμός	Πιστώσεις 5ετίας 1983/87	Έναρξη Περάτωση
1	2	3	4
1. Μονάδα παραγωγής πλαστικών σάκκων Καρβάλη Καβάλας. Εμπ. Τράπεζα (ΕΒΙΣΑΚ Α.Ε.)	45	45	1983
2. Μονάδα παραγωγής αμμωνίας Καρβάλη Καβάλας, Εμπ. Τράπεζα (Β.Φ.Λ.)	2.800	2.800	1983/85
3. Μονάδα Θειϊκού Οξέος Καρβάλη Καβάλας, Εμπ. Τράπεζα (Β.Φ.Λ.)	840	840	1983/84
4. Μονάδα παραγωγής Chamotte (Πυρίμαχη ύλη) Φλώρινα, ΕΤΒΑ-ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΕΤ/ΤΑ	1.200	1.200	1984
5. Μονάδα παραγωγής Ασβέστη Ρέθυμνο, ΕΤΒΑ-ΤΧΟΠ-Ιδιώτες	100	100	
6. Μονάδα παραγωγής Ασβέστη Τρίκαλα, ΕΤΒΑ-Ιδιωτ. Επιχ.	80	80	
7. Μονάδα παραγ. Αλουμίνας Βοιωτία ή Φωκίδα, ΕΤΒΑ	30.000		1984/88
8. Μονάδα παραγωγής ανοξείδωτου Χάλυβα Μαγνησία ή Βοιωτία (Λάριμνα) ΕΛΕΒΜΕ (ΕΛΣΙ Α.Ε.)	13.500	13.500	1984/87
9. Μονάδα διαλυτηρίων πλοίων Εμπ. Τράπεζα	700	700	1983/84
10. Μεταλλουργικό Συγκρότημα: Μονάδα επεξεργ. Μολύβδου » » Ψευδαργύρου » » Θειϊκού οξέος » » Φωσφ.Οξέος Μονάδα εξευγεν. Χρυσού-Ασημιού Μονάδα Τριοξειδ. του Αρσενικού Μονάδα Φθοριούχου Αργυρίου Σέρρες (Αμφίπολη), ΕΤΒΑ Μποδοσάκης	25.000	25.000	1984/87
11. Μεταλλουργική-Μεταλλευτική Λαυρίου Αττική (Λαύριο), ΕΛΕΒΜΕ, Δήμος Λαυρίου, Τραπ.Επενδύσεων, Εκπρ. Εργαζομένων	90	90	1983
12. Μονάδα επεξεργασίας Καλλιούχων Αστριών Δράμα, ΠΟΡΣΕΑ-ΕΤΒΑ	1.500	1.500	1983/84
13. Μονάδα επεξεργασίας Καλλιούχων αστρίων-χαλαζία Θεσσαλονίκη (Λαγκαδά) ΜΕΒΙΟΡ-ΕΤΕΒΑ	255	255	1984/85
14. Μονάδα Τηλεπικοινωνιακού υλικού - ΕΛΒΗΛ	4.500		
Σύνολο	87.810	45.610	

* Οι πιστώσεις της 5ετίας 1983-1987 για τα έργα με τον αριθμό 7, και 14 δεν περιλαμβάνονται στη στήλη αυτή γιατί δεν έχουν οριστικοποιηθεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

Ορυκτός Πλούτος.

Στα προκαταρκτικά του προγράμματος δίνονται οι στόχοι και οι επιδιώξεις της κυβερνητικής πολιτικής στον τομέα του ορυκτού πλούτου. Κεντρικό άξονα της πολιτικής αυτής αποτελεί η αναγνώριση του γεγονότος ότι ο ορυκτός πλούτος της χώρας, σαν μη ανανεώσιμος φυσικός πόρος, αποτελεί εθνική περιουσία. Βασική λοιπόν επιδίωξη είναι η προγραμματισμένη και ορθολογική αξιοποίησή του, με γνώμονα το κοινωνικό και εθνικό συμφέρον. Βασικός στόχος είναι η χρησιμοποίηση των ορυκτών υλών που διαθέτει η χώρα, για την ανάπτυξη βαριάς βιομηχανίας αλλά και βιομηχανίας υψηλής τεχνολογίας, που αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την αυτοδύναμη ανάπτυξη και τη διασφάλιση της εθνικής ανεξαρτησίας.

Για την υλοποίηση των επιδιώξεων και των στόχων του προγράμματος στον τομέα του ορκυτού πλούτου, θα προωθηθούν βασικές μεταβολές στο θεσμικό πλαίσιο πάνω στο οποίο θα στηριχτεί και η δημιουργία του κατάλληλου οργανωτικού πλαισίου, για την ορθολογική και προγραμματισμένη αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου, με αφετηρία πάντοτε το γεγονός ότι αποτελεί μη ανανεώσιμη εθνική περιουσία.

Μέσα στο νέο θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο, θα προωθηθεί συγκεκριμένο και ολοκληρωμένο πρόγραμμα έρευνας καθώς και πρόγραμμα εκτέλεσης παραγωγικών επενδύσεων, σε μια προσπάθεια για τη μεγαλύτερη δυνατή κάθετη ολοκλήρωση της εγχώριας επεξεργασίας και αξιοποίησης του ορυκτού πλούτου της χώρας.

1. Θεσμικές αλλαγές και μέτρα.

Η ουσία των θεσμικών αλλαγών, στα πλαίσια πάντοτε και σύμφωνα με τις επιταγές του Συντάγματος του 1975, είναι ότι ο ορυκτός και ενεργειακός πλούτος της χώρας κατοχυρώνεται σαν ΕΘΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ με ουσιαστικό το δικαίωμα της πολιτείας στην έρευνα και την εκμετάλλευσή του, στον έλεγχο των ιδιωτικών μεταλλευτικών και λατομικών επιχειρήσεων, καθώς και στην ευχέρειά της να προβαίνει σε κοινωνικοποιημένα ή εθνικοποιημένα σχήματα αξιοποίησής του.

Οι μεταβολές αυτές θα γίνουν με την αναμόρφωση της μεταλλευτικής και λατομικής καθώς και της λοιπής σχετικής νομοθεσίας, κάτω από το πρίσμα του νέου ρόλου της πολιτείας στη διασφάλιση και αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου της χώρας. Οι κυριότερες θεσμικές αλλαγές είναι :

α) Ριζική αναμόρφωση και συγκέντρωση της μεταλλευτικής και λατομικής νομοθεσίας σε δύο μόνο κώδικες : ι) Μεταλλευτικό Κώδικα που θα περιλάβει όλες τις διατάξεις για τα μεταλλευτικά και βιομηχανικά ορυκτά και ιι) Λατομικό Κώδικα, αντίστοιχα, για τα μάρμαρα και αδρανή υλικά. Προωθούνται δομικές αλλαγές της νομοθεσίας, και αποσαφηνίζονται οι όροι για τη διαχείριση των ορυκτών πόρων και την ανάπτυξη της μεταλλευτικής και λατομικής δραστηριότητας.

β) Καταργούνται οι όροι «μεταλλειοκτησία» και «μεταλλειοκτήτης». Όλοι οι ορυκτοί πόροι ανήκουν στο Δημόσιο, εκτός από κείνους που απαντούν σε μεμονωμένες περιπτώσεις ιδιόκτητων λατομικών χώρων. Το Δημόσιο έχει το δικαίωμα διαχείρισης των μεταλλευτικών και λατομικών χώρων. Γίνεται επίσης περιορισμός του φάσματος των μεταλλευτικών ορυκτών που μπορούν να δοθούν για εκμετάλλευση στους ιδιωτικούς φορείς, με αντίστοιχη αύξηση της αποκλειστικής κυριότητας του Δημοσίου. Έτσι εξαιρούνται υπέρ του Δημοσίου τα στρατηγικής σημασίας μεταλλευτικά ορυκτά του νικελίου, χρωμίου, μολύβδου και ψευδαργύρου, χρυσού και όποιο άλλο κριθεί αναγκαίο.

γ) Αναθεωρούνται οι συμβάσεις μίσθωσης δημόσιων μεταλλείων που είχαν συναφθεί μέχρι την 23.7.74, με σκοπό την κατάργηση των απαράδεκτων για το Δημόσιο όρων τους.

δ) Καθιερώνεται ειδικό τέλος υπέρ των ΟΤΑ που θα καταβάλλει ο εκμεταλλευτής μεταλλείου.

ε) Περιορίζεται το δικαίωμα εκμετάλλευσης των λατομικών ορυκτών μόνο σε λατομικές περιοχές που καθορίζονται σε κάθε Νομό της χώρας. Μ' αυτό τον τρόπο, γίνεται συγκέντρωση των λατομικών μονάδων σε οριοθετημένες και σχετικά στενές περιοχές και εξασφαλίζεται η δυνατότητα εφαρμογής προγράμματος ορθολογικής εκμετάλλευσης και αποκατάστασης του περιβάλλοντος.

στ) Περιορίζεται η διάρκεια της αρχικής μίσθωσης σε 15, το πολύ, χρόνια και αναθεωρούνται οι συμβάσεις μίσθωσης δημόσιων λατομικών χώρων για την καταβολή νέων μισθωμάτων.

ζ) Στις λατομικές περιοχές που ανήκουν σε εκτάσεις του Δημοσίου, καθορίζεται σειρά προτεραιότητας για τη χορήγηση δικαιώματος εκμετάλλευσης (Ο.Τ.Α., συνεταιρισμοί, κρατικοί ή ημικρατικοί φορείς κ.λ.π.). Στις λατομικές περιοχές που ανήκουν σε ιδιωτικές εκτάσεις, καθορίζεται επίσης σειρά προτεραιότητας (ιδιοκτήτες, συνεταιρισμοί ιδιοκτητών κ.λ.π.), με δυνατότητα αναγκαστικής μίσθωσης σε περίπτωση έλλειψης ενδιαφέροντος από τον ιδιοκτήτη.

η) Απλουστεύεται η διαδικασία χορήγησης αδειών για την εκμετάλλευση των λατομικών ορυκτών και συντομεύεται δραστικά ο χρόνος για τη γνωμοδότηση των συναρμόδιων διοικητικών αρχών και υπηρεσιών.

θ) Θεσπίζεται ειδικό τέλος υπέρ των ΟΤΑ που θα καταβάλλουν οι εκμεταλλευτές λατομικών ορυκτών. Γενικότερα καθιερώνεται προνομιακή θέση και ενίσχυση των ΟΤΑ για ανάπτυξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών μέσα από δημοτικές, κοινοτικές και δημοσυνεταιριστικές επιχειρήσεις ή κοινοπραξίες κ.λ.π. Οι πιο πάνω φορείς, στους οποίους οι ΟΤΑ θα συμμετέχουν με ποσοστό το λιγότερο 51 %, θα απολαμβάνουν, πρόσθετα, την απαραίτητη πιστωτική, οργανωτική, τεχνική και τεχνολογική ενίσχυση απ' το Κράτος, για να ξεπεράσουν τις αδυναμίες τους και τα προβλήματα που θα αντιμετωπίσουν στα πρώτα στάδια λειτουργίας τους.

ι) Αναμορφώνεται και εντάσσεται στους δύο παραπάνω Κώδικες ο Ν. 4433/64, όπως τροποποιήθηκε από το Ν. 273/76, για τις μεταλλευτικές έρευνες του Δημοσίου, ώστε να υπάρχει διεύρυνση του είδους των ερευνών και να διασφαλίζεται το δικαίωμα του Δημοσίου για διενέργεια ερευνών, κάθε είδους, σε ολόκληρη την Επικράτεια και για όλες τις κατηγορίες των ορυκτών πόρων.

κ) Η υλοποίηση αυτών των στόχων, συνδέεται άμεσα με την εφαρμογή του θεσμού των Εποπτικών Συμβουλίων (Ν. 1385/83). Η σύσταση Εποπτικών Συμβουλίων στις επιχειρήσεις του κλάδου μεταλλείων–ορυχείων, αποβλέπει στην άσκηση του απαραίτητου κοινωνικού ελέγχου, ώστε να διασφαλίζεται η εναρμόνιση της δραστηριότητάς τους με τους στόχους της αναπτυξιακής οικονομικής πολιτικής στα πλαίσια του πενταετούς προγράμματος, αφού τους παραχωρείται το δικαίωμα εκμετάλλευσης φυσικών πόρων που θεωρούνται εθνική περιουσία και που είναι στρατηγικής σημασίας για την οικονομία ή και την ασφάλεια της χώρας.

2. Οργανωτικές αλλαγές και μέτρα.

Οι κυριότερες οργανωτικές αλλαγές – που σε κάποιο βαθμό είναι και θεσμικές – απαραίτητες για την ενεργοποίηση και υλοποίηση του νέου θεσμικού πλαισίου, είναι :

α) Σύσταση Συμβουλίου Μεταλλευτικής Πολιτικής (Σ.-ΜΕ.Π) στο οποίο συμμετέχουν αρμόδιοι κρατικοί και κοινωνικοί φορείς. Το Σ.ΜΕ.Π μέσα από ετήσια και 5ετή προγράμματα θα χαράζει τη μεταλλευτική πολιτική στο σύνολό της. Θα καθορίζει δηλ. τους στόχους και τις προτεραιότητες για την έρευνα, εκμετάλλευση και επεξεργασία των ορυκτών πόρων απ' τους αρμόδιους κρατικούς ή ημικρατικούς φορείς, καθώς και τα πλαίσια λειτουργίας και δραστηριότητας των ιδιωτικών επιχειρήσεων του τομέα.

Οι εισηγήσεις του Σ.ΜΕ.Π. που εγκρίνονται απ' την Κυβέρνηση αποτελούν τις κατευθυντήριες γραμμές της μεταλλευτικής πολιτικής και είναι δεσμευτικές για όλους τους φορείς που εμπλέκονται στην υλοποίησή τους.

β) Αλλαγή του θεσμικού πλαισίου του ΙΓΜΕ ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί με επιτυχία στις νέες κατευθύνσεις αξιοποίησης του ορυκτού πλούτου. Η δραστηριότητα του ιδρύματος οργανώνεται σε 2 κλάδους επιμέρους δραστηριοτήτων, ι) μεταλλευτική έρευνα, έρευνα εμπλουτισμού, μεταλλουργική έρευνα και ιι) έρευνα υποδομής (γεωλογική, κοιτασματολογική, γεωφυσική, γεωχημική, υδρογεωλογική).

γ) Ίδρυση, όπου είναι απαραίτητο για την επενδυτική παρέμβαση του Κράτους, νέων παραγωγικών σχημάτων αξιοποίησης μεταλλευμάτων και ορυκτών, που μπορούν να περιλάβουν, ανάλογα με την περίπτωση, τις απαραίτητες φάσεις παραγωγής.

δ) Αναδιοργάνωση των αρμόδιων επιτελικών Υπηρεσιών του ΥΕΦΠ, με το νέο Οργανισμό, ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν με επιτυχία στα καθήκοντα της μελέτης και προγραμματισμού των νέων αναπτυξιακών κατευθύνσεων και αποκτήσουν λειτουργικό και αντιγραφειοκρατικό χαρακτήρα.

ε) Ουσιαστικοποίηση του κρατικού ελέγχου της μεταλλευτικής και λατομικής δραστηριότητας με την αναδιοργάνωση και δραστηριοποίηση των Επιθεωρήσεων Μεταλλείων του ΥΕΦΠ, την αύξηση του αριθμού τους και την επαρκή στελέχωσή τους.

στ) Ριζική αλλαγή του Κανονισμού Μεταλλευτικών και Λατομικών Εργασιών (ΚΜΛΕ), με στόχο την ελαχιστοποίηση του κοινωνικού κόστους απ' τη μεταλλευτική και λατομική δραστηριότητα. Ειδικότερα με το νέο ΚΜΛΕ, καθορίζονται με σαφήνεια οι υποχρεώσεις εκμεταλλευτών, εργοδοτών, και εργαζομένων, τα πλαίσια για την εκτέλεση, οργάνωση και λειτουργία των μεταλλευτικών και λατομικών έργων, τα μέτρα ασφάλειας και υγιεινής των εργαζόμενων, προστασίας του περιβάλλοντος χώρου κ.λ.π.

ζ) Για την αναβάθμιση της επαγγελματικής στάθμης των εργαζόμενων σε μεταλλευτικές και λατομικές εργασίες, σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία και τον ΟΑΕΔ, θα ιδρυθούν τμήματα σχετικής τεχνικής εκπαίδευσης και σχολές μαθητείας ειδικευμένων εργατών και τεχνιτών.

3. Ερευνητικό Πρόγραμμα.

Η έρευνα έχει σα γενικό στόχο τον εντοπισμό νέων κοιτασμάτων, την πληρέστερη γνώση των ήδη γνωστών και τη μελέτη των δυνατοτήτων για την αξιοποίησή τους. Η έρευνα δηλ. πρέπει να λειτουργεί σαν αποτελεσματικό διορθωτικό μέτρο στη συνεχή μείωση των αποθεμάτων ορυκτών πόρων, που διεθνώς παρατηρείται, και εντάσσεται στο γενικότερο πρόγραμμα αξιοποίησης του Ο.Π.

Το εθνικό πρόγραμμα ερευνών καθορίζεται από το Συμβούλιο Μεταλλευτικής Πολιτικής (Σ.ΜΕ.Π.) σε 5ετή βάση. Τα μερικότερα ερευνητικά προγράμματα υλοποίησης του 5ετους, θα συντάσσονται από τους αντίστοιχους φορείς και θα ελέγχεται απ' το ΥΕΦΠ ο εναρμονισμός τους με το εθνικό πρόγραμμα ερευνών.

Απ' τα παραπάνω προγράμματα, όσα εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Δημοσίου εκτελούνται απ' το ΙΓΜΕ. Τα υπόλοιπα εκτελούνται, ανάλογα με την περίπτωση, απ' τους κρατικούς ή ημικρατικούς, ή κοινωνικοποιημένους ή ιδιωτικούς φορείς που έχουν σχετικά μεταλλευτικά ή λατομικά δικαιώματα.

Ο έλεγχος της εκτέλεσης των προγραμμάτων θα γίνεται από το ΥΕΦΠ.

Οι στόχοι του 5ετούς με βάση τα σημερινά δεδομένα και τις προοπτικές που διαφαίνονται, είναι, με σειρά προτεραιότητας, οι παρακάτω :

α) Συνέχιση των μεταλλευτικών ερευνών για την εξασφάλιση των αποθεμάτων των μεταλλευτικών ορυκτών που απαιτούνται για την τροφοδότηση μεταλλουργικών βιομηχανιών που ήδη λειτουργούν (π.χ. μονάδα σιδηροχρωμίου ΕΛΣΙ) ή προγραμματίζεται η ίδρυσή τους (π.χ. μονάδα μολύβδου - ψευδαργύρου ΜΕΤΒΑ, μονάδα αλουμίνας), με ειδική προτεραιότητα στα μικτά θειούχα και χρωμίτες.

β) Εντατικοποίηση των μεταλλευτικών και γεωλογικών ερευνών για τον εντοπισμό κοιτασμάτων βιομηχανικών ορυκτών με στόχο την υποκατάσταση των εισαγωγών στην τροφοδοσία μεταποιητικών μονάδων (π.χ. υαλουργία, βιομηχανία κεραμικής, χάρτη, χάλυβα κ.λ.π.) ή την επέκταση της παραγωγής ή ανάπτυξη νέας παραγωγής που θα απορροφηθεί απ' την εσωτερική ή εξωτερική αγορά. Επίσης εντατικοποίηση της έρευνας για τον προσδιορισμό των αποθεμάτων μαρμάρου και τον καθορισμό περιοχών (ζωνών) για την εντατική και ορθολογική λατόμευσή τους.

γ) Συνέχιση των ερευνών για τον εντοπισμό αποθεμάτων άλλων ορυκτών πόρων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον ανάλογα με την οικονομική συγκυρία.

δ) Συνέχιση των ερευνών υποδομής (γεωλογικές χαρτογραφήσεις, γεωφυσικοί, γεωτεχνικοί, υδρογεωλογικοί και προγνωστικοί χάρτες).

ε) Συνέχιση των υδρογεωλογικών ερευνών για την αντιμετώπιση των αναγκών σε νερό, κύρια, των προβληματικών περιοχών.

Οι δαπάνες για τις έρευνες απ' το ΙΓΜΕ, στην περίοδο του προγράμματος 1983–87 προβλέπεται να φθάσουν τα 8 δισ. δρχ.

3. 2. Πρόγραμμα Εκμεταλλεύσεων (Επενδύσεων).

Τα γενικά κριτήρια για τη σύνταξη του προγράμματος αυτού καθορίζονται με βάση την οικονομική σπουδαιότητα των αποθεμάτων των ορυκτών πόρων σε συνάρτηση με την ιδιάζουσα σημασία τους για την άμυνα της χώρας, την περιφερειακή ανάπτυξη, τις διεθνείς συνθήκες εμπορίας και τεχνολογίας, την αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού και την ανάγκη ίδρυσης βιομηχανικών μονάδων που τροφοδοτούνται με ορυκτές πρώτες ύλες.

Το πρόγραμμα εκμεταλλεύσεων γενικά, περιλαμβάνει την ανάπτυξη νέων μεταλλείων, ορυχείων, και λατομείων, καθώς και την ανανέωση, εκσυγχρονισμό ή ενίσχυση του μηχανικού εξοπλισμού αυτών που ήδη λειτουργούν.

Τα επί μέρους επενδυτικά προγράμματα εκτελούνται, ανάλογα με την περίπτωση, απ' τους αρμόδιους κρατικούς, ημικρατικούς ή κοινωνικοποιημένους ή ιδιωτικούς φορείς, που έχουν σχετικά μεταλλευτικά ή λατομικά δικαιώματα.

Ο έλεγχος για την εκτέλεση των προγραμμάτων θα γίνεται απ' το ΥΕΦΠ. Τα σχετικά στοιχεία του προγράμματος αναγράφονται στον Πίνακα 1. Το ύψος των επενδυτικών δαπανών του, εκτιμάται στη τάξη των 326 εκατ. $ απ' τα οποία 269 εκατ. $ προορίζονται για μεταλλευτικά και βιομηχανικά ορυκτά και 57 εκατ. $ για μάρμαρα. Οι νέες θέσεις απασχόλησης εκτιμώνται στην τάξη των 2.620 (1420 και 1200 αντίστοιχα). Πιο συγκεκριμένα κατά είδος ορυκτής πρώτης ύλης, αναφέρονται τα παρακάτω :

α) Βωξίτες : Τα βέβαια αποθέματα ανέρχονται σε 154 εκατ. τον. αλλά τα απολήψιμα σε 98 εκατ. τον. Η ανάπτυξη μεταλλείων αφορά την αύξηση της μεταλλευτικής παραγωγής προκειμένου να ικανοποιηθούν οι ανάγκες τροφοδότησης της νέας μονάδας αλουμίνας δυναμικότητας 600.000 mt/χρόνο. Επομένως, με την προϋπόθεση ίδρυσης της παραπάνω μονάδας, προγραμματίζονται επενδύσεις της τάξης 100 εκατ. $ που θα δημιουργήσουν 500 νέες θέσεις εργασίας.

β) Χρωμίτες : Τα βέβαια αποθέματα στην περιοχή Σκούμτσας εκτιμώνται στην τάξη των 3 εκατ. τόν., ενώ πολύ μεγαλύτερο φαίνεται ότι είναι το αποθεματικό στην περιοχή Βούρινου Κοζάνης. Τα σημερινά αποθέματα δεν μπορούν να καλύψουν μακροχρόνια τις ανάγκες αύξησης της ετήσιας παραγωγής σιδηροχρωμίου σε 40.000 τον. από 30.000 τον. που είναι σήμερα, οπότε θα απαιτηθεί και αύξηση της ετήσιας δυναμικότητας του μεταλλείου σε 250.000 τον. από ύψος σημερινής παραγωγής της τάξης 80.000 τον. Στον στόχο αυτό αποβλέπει η αναφερόμενη επένδυση ύψους 50 εκατ. $ που θα δημιουργήσει και 300 νέες θέσεις εργασίας. Η υλοποίηση του έργου, μέσα στη διάρκεια του 5ετούς, διαφαίνεται βέβαιη.

γ) Μικτά θειούχα : Τα απολήψιμα αποθέματα μικτών θειούχων μεταλλευμάτων, εκτιμώνται στην τάξη των 13 εκατ. τον., ενώ σημαντικά μεγαλύτερο είναι το αποθεματικό. Η αναφερόμενη επένδυση έχει στόχο την ανάπτυξη της παραγωγής μεταλλευμάτων στο ύψος των 1.100.000 τον/χρόνο, από 850.000 τον/χρόνο που είναι σήμερα, προκειμένου να τροφοδοτηθεί η σε στάδιο μελέτης μεταλλουργική μονάδα μολύβδου – ψευδαργύρου που θα παράγει, σε ετήσια βάση, 40.000 mt μολύβδου, 40.000 mt ψευδαργύρου, 350.000 mt θειϊκού οξέος, 90.000 mt φωσφορικού οξέος, 112 mt αργύρου και 1640 Kg χρυσού. Με την προγραμματιζόμενη μεταλλευτική ανάπτυξη, θα εξασφαλιστεί η κάλυψη του μεγαλύτερου μέρους των αναγκών τροφοδοσίας της μονάδας.

Το ύψος της επένδυσης για την εντατικοποίηση της παραγωγής μικτών θειούχων και την ανύπτυξη νέων μεταλλείων, εκτιμάται σε 70 εκατ. $ ενώ προβλέπεται η δημιουργία 250 νέων θέσεων εργασίας. Η υλοποίηση του έργου, εξαρτάται άμεσα από την ίδρυση της μεταλλουργικής μονάδας που οπωσδήποτε επηρεάζεται απ' την οικονομική συγκυρία.

δ) Σιδηρονικελιούχα : Προγραμματίζονται επενδύσεις ύψους 10 εκατ. $ για την ανανέωση του μηχανικού εξοπλισμού των μεταλλείων και την κατασκευή έργων υποδομής, για την ορθολογικότερη και αποδοτικότερη αξιοποίηση των σιδηρονικελιούχων μεταλλευμάτων. Η υλοποίηση του έργου, στη διάρκεια του 5ετούς, θεωρείται βέβαιη.

ε) Φωσφορίτες : Τα βέβαια αποθέματα του πιο ενδιαφέροντος κοιτάσματος στην περιοχή Δρυμώνα Πρέβεζας, εκτιμώνται στην τάξη των 6 εκατ. τον., ενώ δεν φαίνεται να υπάρχει πιθανότητα εντοπισμού και άλλων κοιτασμάτων αποσαθρωμένου τύπου. Η αναφερομένη επένδυση αφορά στην ανάπτυξη παραγωγής φωσφοριτών που σήμερα δεν υπάρχει στη χώρα μας, με αποτέλεσμα οι ανάγκες της βιομηχανίας λιπασμάτων να καλύπτονται αποκλειστικά με εισαγωγές.

Η ΕΛΕΒΜΕ ΑΕ έχει αποφασίσει να προχωρήσει σε επενδυτικό σχέδιο αξιοποίησης που προβλέπει την εξόρυξη 700.000 τον./χρόνο φωσφορίτη, για την παραγωγή 190.000 τον/χρόνο εμπλουτίσματος, με περιεκτικότητα 26–28 % σε P_2O_5, που θα καλύπτει μέρος των αντίστοιχων εισαγωγών. Το ύψος της επένδυσης εκτιμάται στην τάξη των 9 εκατ. $ και προβλέπεται η δημιουργία 100 νέων θέσεων εργασίας. Αν και η διάθεση του προϊόντος είναι πλήρως διασφαλισμένη, για την υλοποίηση του έργου προϋπόθεση είναι η επάρκεια των απολήψιμων αποθεμάτων.

στ) Σμύριδα : Τα βέβαια αποθέματα της Ναξίας σμύριδας ανέρχονται στην τάξη των 500.000 τον., ενώ η σημερινή κατάσταση χαρακτηρίζεται απ' τον εντελώς ανορθολογικό τρόπο εκμετάλλευσης με πρόδηλο αποτέλεσμα την πολύ μικρή ετήσια παραγωγή (6.000 τον.) και την αντιοικονομική εκμετάλλευση. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων, προω-

θείται από το ΥΕΦΠ η αλλαγή του νομικού καθεστώτος και η ανάπτυξη της παραγωγής στο ύψος των 30.000 τον./χρόνο με δαπάνη επένδυσης 2 εκατ. $ και δημιουργία 50 νέων θέσεων εργασίας. Πλοβλέπεται η άρση των σχετικών εμποδίων και η βέβαιη υλοποίηση του έργου στη διάρκεια του 5ετούς.

ζ) Καολίνης: Τα βέβαια αποθέματα εκτιμώνται στην τάξη των 2 εκατ. τον., αν και το αποθεματικό είναι πολύ μεγαλύτερο. Το μικρό ύψος των αποθεμάτων οφείλεται κύρια στη μέχρι σήμερα ανεπάρκεια των ερευνών λόγω του ιδιοκτησιακού προβλήματος (κατακερματισμένη ιδιοκτησία) και που θα αντιμετωπιστεί με τις νέες ρυθμίσεις που προαναφέρθηκαν. Η εγχώρια παραγωγή καολίνη είναι αρκετά μικρή, της τάξης των 55.000 τον./χρόνο, και οι κύριες ανάγκες της ελληνικής αγοράς καλύπτονται με εισαγωγές.

Η επένδυση που αναφέρεται έχει στόχο την ανάπτυξη της παραγωγής στην τάξη των 350.000 τον./χρόνο για την υποκατάσταση των εισαγωγών. Εκτιμάται στο ύψος των 15 εκατ. $ με δημιουργία 80 νέων θέσεων εργασίας. Η υλοποίηση της επένδυσης προϋποθέτει την ύπαρξη αποθεμάτων καολίνη, το λιγότερο 5 εκατ. τον. με κατάλληλη ποιοτική σύνθεση.

η) Άστριοι, χαλαζίες, χαλαζίτες: Τα βέβαια αποθέματα της πιο πάνω ομάδας ορυκτών, εκτιμώνται στην τάξη των 2,5 εκατ. τον. Δεν υπάρχει βέβαια ολοκληρωμένη εικόνα γιατί οι έρευνες που έχουν γίνει είναι ανεπαρκείς. Η εγχώρια παραγωγή βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, δεν καλύπτει τις ανάγκες της ελληνικής αγοράς με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο μέρος τους να καλύπτεται από εισαγωγές.

Η αναφερομένη επένδυση στοχεύει στην ανάπτυξη της παραγωγής των ορυχείων από 25.000 τον./χρόνο που είναι σήμερα σε 40.000 τον./χρόνο (15.500 τον. αστρίων, 12.500 τον. χαλαζία και 12.000 τον. χαλαζιτών) για την υποκατάσταση των εισαγωγών. Επειδή η εγχώρια κατανάλωση είναι αρκετά μεγαλύτερη και η επένδυση μικρού ύψους (της τάξης των 3 εκατ. $), δεν φαίνεται ότι θα υπάρξει πρόβλημα διάθεσης των προϊόντων και η υλοποίηση του έργου πρέπει να θεωρείται βέβαιη στη διάρξεια του 5ετούς. Προβλέπεται επίσης η δημιουργία 40 νέων θέσεων εργασίας.

θ) Ολιβινίτες – Δουνίτες: Δεν υπάρχουν προσδιορισμένα αποθέματα λόγω πλήρους ανεπάρκειας των σχετικών ερευνών, αλλά οι γεωλογικοί σχηματισμοί της χώρας επιτρέπουν την εκτίμηση ότι θα εντοπισθούν σημαντικά αποθέματα. Βέβαια απαιτείται εντατική έρευνα για τις δυνατότητες αξιοποίησης σε μερικές απ' τις κυριότερες χρήσεις (π.χ. άμμοι χυτηρίων, πυρότουβλα). Δεν υπάρχει μέχρι σήμερα εγχώρια παραγωγή και οι σχετικές ανάγκες καλύπτονται από εισαγωγές ή άλλες ανταγωνιστικές ύλες (π.χ. δολομίτες).

Η αναφερόμενη επένδυση στοχεύει στην ανάπτυξη παραγωγής ύψους 1 εκατ. τον./χρόνο που θα προορίζεται για συλλίπασμα στη χαλυβουργία, ενώ προβλέπεται και η δημιουργία 100 νέων θέσεων εργασίας. Οπωσδήποτε υπάρχουν αρκετά προβλήματα για την υλοποίηση του έργου, όπως ο προσδιορισμός των απαιτουμένων αποθεμάτων, η ποιοτική διερύνηση και αναβάθμιση του προϊόντος και η διάθεσή του λόγω του σημαντικού ανταγωνισμού από άλλες ορυκτές ύλες.

ι) Μάρμαρα: Η χώρα μας διαθέτει πολύ μεγάλα αποθέματα μαρμάρων, ενώ μερικοί τύποι τους είναι μοναδικοί σ' ολόκληρο τον κόσμο και έχουν πολύ σημαντικές εξαγωγικές δυνατότητες. Η ανεπάρκεια των ερευνών δεν μας επιτρέπει να αναφέρουμε συγκεκριμένο ύψος αποθεμάτων και θα απαιτηθεί εντατικό ερευνητικό πρόγραμμα για τον προσδιορισμό τους, ώστε να γνωρίζουμε τις πραγματικές δυνατότητες της χώρας μας.

Η πρωτογενής παραγωγής φθάνει στο ύψος των 200.000 m3 σε ογκομάρμαρα και οπωσδήποτε υπάρχουν δυνατότητες ουσιαστικής αύξησης και βελτίωσης. Η αναφερόμενη επένδυση έχει στόχο το διπλασιασμό της πρωτεγενούς παραγωγής απ' τις κυριότερες μαρμαροφόρες περιοχές και ιδιαίτερη για τους τύπους πολύ καλής ποιότητας και υψηλής εμπορίας. Η συνολική επένδυση εκτιμάται στο ύψος των 57 εκατ. $ και αναμένεται η δημιουργία 1.200 νέων θέσεων εργασίας. Αξιοσημείωτο είναι ότι σημαντικό μερίδιο στη συνολική παραγωγή, της τάξης του 20 %, θα έχει ο διευρυμένος κρατικός τομέας (ημικρατικές επιχειρήσεις, όπως π.χ. ΓΕΜΕΕ – ΛΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΑΡΜΑΡΑ, δημοσυνεταιριστικές επιχειρήσεις ή κοινοπραξίες κλπ.). Επειδή το αναλογικό ύψος της επένδυσης κατά φορέα δεν είναι υψηλό και με την προϋπόθεση έντονης δραστηριοποίησης του κρατικού μηχανισμού και αντιμετώπισης των προβλημάτων ανταγωνισμού, η υλοποίηση του στόχου στη διάρκεια του 5ετούς διαφαίνεται πολύ πιθανή. Ιδιαίτερη προσπάθεια θα καταβληθεί για την ποιοτική βελτίωση της παραγωγής (σύγχρονη τεχνολογία, τήρηση προδιαγραφών κτλ) και την προβολή των προϊόντων της στη διεθνή και εσωτερική αγορά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Τομέας Ορυκτού Πλούτου
Συνοπτικό Πρόγραμμα Επενδύσεων
Μεταλλείων – Ορυχείων – Λατομείων

Τα στοιχεία είναι του 1982

Ορυκτή πρώτη ύλη	Αποθέματα Χ 10^6 τον.	Σημερινή παραγωγή Χ 10^3 τον.	Παραγωγή 1987 Χ 10^3 τον.	Δραχμική ΧΧ 10^6 \$	Συναλ/κή Χ 10^6 \$	Επένδυση Συνολική ΧΧ 10^6 \$	Νέες Θέσεις εργασίας	Παρατηρήσεις
Βωξίτες	98 απολ.	3.200	4.500	40	60	100	500	Προϋπόθεση η ίδρυση μονάδας αλουμίνας
Χρωμίτες**	3 βεβ.	80	250	25	25	50	300	Βέβαιη η υλοποίηση
Μικτά θειούχα	13 απολ.	850	1.100	40	30	70	250	Προϋπόθεση η ίδρυση μονάδας PbZn
Σιδηρονικελιούχα*	170 βεβ.	1.800	1.800	5	5	10	0	Βέβαιη η υλοποίηση
Φωσφορίτες**	6 βεβ.	0	700	1	8	9	100	Προϋπόθεση η επάρκεια απολήψιμων
Σμύριδα**	0,5	6	30	0,4	1,6	3	50	Βέβαιη η υλοποίηση
Καολίνης	2 βεβ.	55	350	5	10	15	80	Προϋπόθεση η εξασφάλιση επαρκών απολήψιμων αποθεμάτων
Άστριοι–Χαλαζίες –Χαλαζίτες**	2,5 βεβ.	25	40	1	2	3	40	Βέβαιη ή υλοποίηση
Ολιβινίτες–Δουνίτες	Προβλ. για συν/κά αποθ.	0	1.000	3	7	10	100	Προϋπόθεση εξασφάλιση αποθεμάτων
Μάρμαρα***	Πολύ μεγάλα	200*	400*	17	40	57	1.200	Πολύ πιθανή η υλοποίηση
Γενικό Σύνολο				137,4	188,6	326	2.620	

+ σε Χ 10^6 m^3 ++ ελεγχόμενο απ' το Δημόσιο Φορείς +++ 20 % συμμετοχή του Δημοσίου **Πηγή ; ΥΕΦΠ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Ενέργεια.

1. Εισαγωγή

Οι βασικές επιδιώξεις και οι κύριοι στόχοι για την ανάπτυξη του ενεργειακού τομέα στην 5ετία 1983–87 αλλά και μακροχρονιώτερα, καθώς και τα γενικά μέτρα πολιτικής που θα παρθούν για να στηρίξουν την επιθυμητή ανάπτυξη, αναφέρονται αναλυτικά στα προκαταρκτικά του προγράμματος. Εδώ γίνεται η παρουσιασή τους συνοπτικά, για λόγους σύνδεσης με τα προκαταρκτικά και σαν χρήσιμη εισαγωγή στο πρόγραμμα των αναπτυξιακών έργων και ερευνών που είναι το κύριο αντικείμενο αυτής της εισήγησης.

Θεωρήθηκε επίσης χρήσιμο στην εισήγηση αυτή να παρουσιαστούν αναλυτικώτερα :

α) Το δυναμικό των εγχώριων ενεργειακών πόρων,

β) η δομή και οι τελευταίες εξελίξεις στον ενεργειακό τομέα.

Η ανάλυση των θεμάτων αυτών ακολουθεί αμέσως μετά την παρουσίαση των στόχων και μέτρων.

2. Βασικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι και Μέτρα Πολιτικής.

ι) Αξιοποίηση των γνωστών ενεργειακών πόρων.

Τα σημαντικότερα μέτρα πολιτικής για την υλοποίηση του στόχου αυτού είναι :

Η άμεση κατάρτιση και εφαρμογή συντονισμένων προγραμμάτων από το ΙΓΜΕ και τη ΔΕΗ με συμμετοχή και άλλων φορέων κατά περίπτωση, για την πλήρη καταγραφή, αξιολόγηση, μελέτη και τελικά αξιοποίηση του λιγνιτικού δυναμικού και της τύρφης, τόσο για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας όσο και για άλλες χρήσεις. Σημαντική εξωηλεκτρική χρήση που προωθείται ήδη — εκπονείται η τελική τεχνικοοικονομική μελέτη — είναι η παραγωγή λιγνιταετίου σε μεγάλη κλίμακα για την τροφοδότηση της βιομηχανίας λιπασμάτων στην παραγωγή αμμωνίας.

Η κατάρτιση και υλοποίηση προγράμματος από την ΔΕΗ, σε συνεργασία με το ΙΓΜΕ και το Υπουργείο Γεωργίας, για την καταγραφή του αναξιοποίητου υδροδυναμικού της χώρας και τη μελέτη και κατασκευή μεγάλων έργων για τη σύντομη αξιοποίησή του στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και την άρδευση. Ειδικότερο και πολύ σοβαρό αντικείμενο του προγράμματος αυτού θα είναι η μελέτη των έργων για την εκτροπή του Αχελώου που αποφασίστηκε πρόσφατα από την Κυβέρνηση. Σημαντικό επίσης τμήμα θα αποτελέσει η μελέτη και κατασκευή μικρών υδροηλεκτρικών έργων.

ΙΙ) Ανακάλυψη νέων συμβατικών πόρων.

Η ανακάλυψη υδρογονανθράκων είναι η μεγάλη ελπίδα για την εξασφάλιση ενεργειακής αυτοδυναμίας στη χώρα μας, χωρίς αυτό να βάζει σε δεύτερη μοίρα την προσπάθεια για ανακάλυψη άλλων ενεργειακών πόρων.

Τα μέτρα που θα παρθούν για να βοηθήσουν στην επιτυχία του στόχου αυτού είναι :

Ενίσχυση της ΔΕΠ για να αποκτήσει σύντομα ερευνητική επάρκεια και αυτοδυναμία και εντατικοποίηση της προσπάθειας με προοπτική την πλήρη ερευνητική κάλυψη του Ελλαδικού χώρου για ανακάλυψη υδρογονανθράκων στα προσεχή 10 - 15 χρόνια.

Ενίσχυση της ερευνητικής δραστηριότητας του ΙΓΜΕ για ανακάλυψη λιγνιτών και τύρφης.

Ενίσχυση και ενοποίηση της έρευνας που γίνεται από το ΙΓΜΕ και την ΕΕΑΕ για ανακάλυψη ουρανιούχων ορυκτών.

ιιι) Ανάπτυξη των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας.

Η μελλοντική συμβολή των ανανεώσιμων μορφών στην κάλυψη των ενεργειακών μας αναγκών εξαρτάται από την εξέλιξη της τεχνολογίας για την οικονομική τους εκμετάλλευση. Στη χώρα μας υπάρχουν αξιόλογοι πόροι — γεωθερμία, ηλιοφάνεια, αιολική ενέργεια κ.λπ. — και η πολιτεία εφαρμόζει ήδη ευρύ πρόγραμμα για την αξιοποίησή της.

Τα μέτρα πολιτικής που θα εφαρμοστούν κατά την περίοδο του προγράμματος στην κατεύθυνση αυτή είναι :

Ανάπτυξη της τεχνολογίας για την αξιοποίηση των γεωθερμικών πηγών της Μήλου με την κατασκευή — τέλος 1985 — της πρώτης πειραματικής γεωθερμοηλεκτρικής μονάδας, ανάπτυξη του γεωθερμικού πεδίου στη Νίσυρο και προώθηση της έρευνας σε άλλες ελπιδοφόρες περιοχές.

Εφαρμογή εντατικών προγραμμάτων ανάπτυξης της τεχνολογίας και εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας.

Ανάπτυξη της τεχνολογίας και εφαρμογή προγραμμάτων εκμετάλλευσης της αιολικής ενέργειας.

Έρευνα για τις δυνατότητες ενεργειακής αξιοποίησης της βιομάζας και εφαρμογή προγραμμάτων εκμετάλλευσης.

Ενίσχυση των κινήτρων τόσο για την ανάπτυξη τεχνολογίας και την παραγωγή εξοπλισμού αξιοποίησης των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, όσο και για την χρήση τους από τους τελικούς καταναλωτές.

ιν) Εξοικονόμηση - Ορθολογική Χρήση Ένέργειας.

Τα κυριώτερα μέτρα πολιτικής για να υπάρξουν σημαντικά αποτελέσματα στην εξοικονόμηση και ορθολογικώτερη χρήση της ενέργειας μέσα στην περίοδο του προγράμματος είναι :

α) Στη φάση παραγωγής ενέργειας :

Ο εκσυγχρονισμός των ΕΛΔΑ (Ελληνικά Διϋλιστήρια Ασπροπύργου) που προχωρεί ήδη με την κατασκευή σε αυτά μονάδων μετατροπής (Conversion units) του μαζούτ και θα οδηγήσει σε αύξηση της αναλογίας παραγωγής λευκών προϊόντων κατά τη διϋλιση, με τελικό αποτέλεσμα την εξοικονόμηση αργού και τη μείωση του κόστους των προϊόντων πετρελαίου. Η παραπέρα διϋλιση του μαζούτ θα δώσει σαν υποπροϊόν ένα βαρύ κατάλοιπο του εξετάζεται αν είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί από τη ΔΕΗ σαν καύσιμο σε υποκατάσταση του μαζούτ 3.500.

Η σύντομη αξιοποίηση του υφιστάμενου στη βιομηχανία «δυναμικού συμπαραγωγής» που υπολογίζεται ότι φθάνει τα 200 MW.

Η εφαρμογή προγραμμάτων συμπαραγωγής θερμότητας από τη ΔΕΗ, τόσο σε καινούργιους σταθμούς ειδικά σχεδιασμένους κατά περίπτωση, όσο και σε υφιστάμενους και η εφαρμογή τεχνολογίας σύλληψης και αξιοποίησης της απορριπτόμενης θερμότητας.

Ο εκσυγχρονισμός της οργάνωσης και διοικητικής τεχνολογίας και η επιμόρφωση του προσωπικού της ΔΕΗ, των διϋλιστηρίων και των άλλων ενεργειακών φορέων.

Ο εκσυγχρονισμός της εκεμετάλλευσης λιγνιτωρυχείων από τη ΔΕΗ, κύρια με την απασχόληση σε αυτά ικανού αριθμού επιστημόνων ειδικευμένων στο γεωλογικό έλεγχο και προγραμματισμό των εκμεταλλεύσεων ώστε να περιοριστούν οι απώλειες και να επιτευχθεί καλλίτερη ομοιογένεια και σταθερότητα ποιότητας στην παραγωγή του λιγνίτη.

β) Στη φάση της κατανάλωσης ενέργειας.

Χάραξη ορθολογικής τιμολογιακής πολιτικής που θα βοηθήσει να πραγματοποιηθούν αυτόματα οι συμφέρουσες υποκαταστάσεις μεταξύ τελικών μορφών ενέργειας.

Βελτίωση της νομοθεσίας κινήτρων για την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, σε συνδυασμό με την εφαρμογή προγραμμάτων τεχνικής συμπαράστασης από την πολιτεία.

Δημιουργία νομοθεσίας προδιαγραφών σε ολόκληρο το φάσμα παραγωγής και εγκατάστασης συστημάτων και συσκευών τελικής χρήσης ενέργειας, κύρια στην οικιακή κατανάλωση.

Οργανωμένη ενημέρωση των οικιακών καταναλωτών για τη σωστή επιλογή, συντήρηση και χρήση των οικοσκευών και των συστημάτων θέρμανσης των κατοικιών.

Εφαρμογή προγραμμάτων ευαισθητοποίησης των οδηγών αυτοκινήτων σε θέματα κατανάλωσης καυσίμων και εφαρμογή μέτρων ελέγχου καλής λειτουργίας των κινητήρων.

ν) Ελληνικοποίηση των κατασκευών έργων και των προμηθειών υλικών.

Ο στόχος αυτός αφορά κύρια τις κατασκευές και τις προμήθειες υλικών της ΔΕΗ, που για την περίοδο του προγράμματος αντιστοιχούν σε πάνω από 80 % των επενδύσεων και προμηθειών ολήκληρου του ενεργειακού τομέα.

Στην κατεύθυνση αυτή εκτελούνται ήδη προγράμματα σε συνεργασία με την ΔΕΗ, για την ίδρυση–επέκταση–σύμπτυξη βιομηχανιών που θα είναι σε θέση να παράγουν τμήματα του ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού των έργων και υλικά προμηθειών της ΔΕΗ τα οποία μέχρι σήμερα εισάγονται και απορροφούν μεγάλα ποσά συναλλάγματος, ενώ η τεχνολογία και οι συνθήκες αγοράς επιτρέπουν την παραγωγή τους στη χώρα μας, με προοπτική, σε ορισμένες περιπτώσεις, και πραγματοποίησης εξαγωγών.

3. Εγχώριο Ενεργειακό Δυναμικό και η Αξιοποίησή του.

Οι μέχρι σήμερα αξιόλογοι γνωστοί ενεργειακοί μας πόροι είναι οι λιγνίτες, η τύρφη και το υδροδυναμικό. Έχουν βέβαια ανακαλυφθεί και κοιτάσματα υδρογονανθράκων–αργό ΠΡΙΝΟΥ και φυσικό αέριο/φυσική βενζίνη ΝΟΤΙΑΣ ΚΑΒΑΛΑΣ που αξιοποιούνται ήδη και το ακόμη μη εκμεταλλεύσιμο αέριο του ΚΑΤΑΚΩΛΟΥ – που όμως συγκριτικά με τα προηγούμενα είναι πολύ μικρά (σύνολο 12–15 εκ. ΤΙΠ). Για τούς λιγνίτες και την τύρφη στα προκαταρκτικά του προγράμματος είχε αναφερθεί ότι το συνολικό τους δυναμικό είναι 314 εκ. ΤΙΠ. Ακόμη ότι με ορθολογικώτερη εκμετάλλευση και συνυπολογισμό αναμενόμενων νέων ανακαλύψεων, στα προσεχή 10 – 20 χρόνια το δυναμικό αυτό θα ξεπεράσει τα 500 εκατ. ΤΙΠ.

Καλλίτερη αξιολόγηση που έγινε τελευταία με βάση τα περισσότερα πρόσφατα στοιχεία του ΙΓΜΕ και της ΔΕΗ, έδειξε ότι οι παραπάνω εκτιμήσεις είναι πολύ συντηρητικές. Στην πραγματικότητα το δυναμικό των 500 εκ. ΤΙΠ έχει από τώρα ξεπεραστεί, με τα μέχρι σήμερα γνωστά αποτελέσματα της έρευνας και τη σημερινή τεχνολογία και πρακτική εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων, όπως δείχνουν τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα.

ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ σε Μ.Τ. $\chi 10^6$.

Κοιτάσματα Λιγνιτών και Τύρφης	Βεβαιωμένα	Απολήψιμα	Πιθανά	Δυνατά	Απολήψιμα αποθέματα ΤΙΠ $\chi 10^6$	Απολήψιμα αποθέματα GWH $\chi 10^3$
Μεγάλα Κοιτάσμ. Λιγν.	4.787	3.171	1.146		416	1.629
Δεσμευμένα από ΔΕΗ	3.388	2.351	380		298	1.137
Μη δεσμευμένα	1.399	820	766	2.600	118	492
Τύρφη (μη δεσμ.)	1.500	300	—		60	222
Μικρά Κοιτάσμ. Λιγν.	353	129	838		28	—
Σύνολο Κοιτασμ.	6.640	3.600	1.984	2.600	504	1.851

Για τα στοιχεία του πίνακα αυτού αξίζει νη σημειωθούν τα εξής :

Για τα βεβαιωμένα και απολήψιμα μεγάλα λιγνιτικά κοιτάσματα, όπου οι εκτιμήσεις ΙΓΜΕ–ΔΕΗ ήταν διαφορετικές, έχουν χρησιμοποιηθεί οι μικρότερες. Αυτό αφορά τα αποθέματα σε Μ.Τ., όσο και τους συντελεστές μετατροπής τους σε ΤΙΠ και GWH.

Η τύφρη είναι το γνωστό κοίτασμα των Φιλίππων, συνολικού όγκου 4,3 δισ. κυβ. μέτρα που ισοδυναμεί με 1.500 εκ. τόννους λιγνίτη θερμιδικής ικανότητας 2.000 Kcal/Kgr. Η μέχρι σήμερα γνωστή τεχνολογία για την αξιοποίησή της στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας δεν επιτρέπει ταχείς ρυθμούς αξιοποίησης, γιαυτό μόνο το 20 % του κοιτάσματος έχει χαρακτηριστεί απολήψιμο. Είναι το ποσοστό που μπορεί να εξορυχθεί σε διάστημα περίπου 35 ετών για να τροφοδοτήσει θερμοηλεκτρικούς σταθμούς 1000 MW.

Οπως φαίνεται στον πίνακα, η χρησιμοποίηση του απολήψιμου δυναμικού των μεγάλων κοιτασμάτων για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, θα έδινε συνολικά 1.851 χιλ. GWH, η χωρίς καθόλου συνυπολογισμό της τύρφης, 1.629 χιλ. GWH. Η ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται σήμερα από λιγνίτη είναι περίπου 15 χιλ. GWH το χρόνο και από λιγνίτη και πετρέλαιο μαζί 22 χιλ. GWH. Η σύγκριση δείχνει καθαρά ότι και με πλήρη υποκατάσταση του πετρελαίου, η κάλυψη των αναγκών της χώρας σε ηλεκτρική ενέργεια μπορεί να εξασφαλιστεί από εγχώριους πόρους — ας μην ξεχνάμε το εκμεταλλεύσιμο υδροδυναμικό που είναι 5 εκ. ΤΙΠ ή 21 χιλ. GWH το χρόνο — για πολύ μεγάλο χρονικό ορίζοντα. Ακόμη, οι πόροι μας αυτοί επαρκούν για να καλύψουν και οποιεσδήποτε δυνατότητες δημιουργηθούν για εξωηλεκτρικές χρήσεις όπου η ενεργειακή απόδοση είναι κατά κανόνα ψηλότερη συγκριτικά με τη χρήση τους για παραγωγή ηλεκτρισμού. Εξάλλου για εξωηλεκτρικές χρήσεις πρέπει να συνυπολογίζουμε και τα μικρά λιγνιτικά κοιτάσματα.

Όμως πρέπει να τονιστεί ότι η επάρκεια πόρων στο έδαφος δεν εξασφαλίζει την κάλυψη των ενεργειακών μας αναγκών. Χρειάζεται έγκαιρη και ορθολογική αξιοποίησή τους και αυτό καλεί σε μεγάλης διάρκειας συντονισμένη προσπάθεια όλους τους αρμόδιους φορείς. Για να προληφθούν καθυστερήσεις που είναι δυνατό να σημειωθούν στις διάφορες φάσεις που μεσολαβούν από την ανακάλυψη μέχρι την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων, χρειάζεται να κινητοποιηθούν, τόσο το ΙΓΜΕ, για την συμπλήρωση των γεωλογικών ερευνών και τη σύνταξη των κοιτασματολογικών μελετών, όσο και η ΔΕΗ για τη σύνταξη των μελετών εκμεταλλεύσεως και την κατασκευή των έργων. Σε μεσοπρόθεσμη προοπτική — στα προσεχή 10 – 15 χρόνια — έγκαιρη αξιοποίηση εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την πρόοδο που θα σημειωθεί στις δύο τελευταίες φάσεις δουλειάς, δηλαδή τη σύνταξη των μελετών εκμεταλλεύσεως και την κατασκευή των έργων. Η ΔΕΗ που έχει την ευθύνη και αρμοδιότητα για τις παραπάνω εργασίες οφείλει να δραστηριοποιηθεί στην κατεύθυνση αυτή ώστε να εγγυηθεί τον απαιτούμενο ρυθμό προόδου. Διαφορετικά υπάρχει κίνδυνος, παρά την προγραμματισμένη υποκατάσταση του πετρελαίου απο λιγνίτη μέχρι το 1990, να χρειαστεί σύντομα να καταφύγουμε και πάλι σε εισαγόμενη ενέργεια.

5. Η Ενεργειακή Δομή και οι εξελίξεις την τελευταία 10ετία.

Η αφθονία και χαμηλή τιμή του πετρελαίου μέχρι το 1973 και η αντίληψη που επικρατούσε μέχρι πρόσφατα, ότι οι ενεργειακοί μας πόροι είναι πολύ περιορισμένοι και εξαιρετικά δύσκολο αν όχι και αδύνατο να αξιοποιηθούν, οδήγησαν σε ενεργειακή ανάπτυξη που στηρίχτηκε σε σχεδόν ολοκληρωτική εξάρτηση από εισαγόμενη ενέργεια — κύρια πετρέλαιο — και σε εισαγόμενη ενεργειακή τεχνολογία. Ακόμη, με δεδομένη την εξάρτηση αυτή δεν επιχειρήθηκε ούτε η εισαγωγή στο σύστημα, του φυσικού αερίου, που θα οδηγούσε σε οικονομικώτερες και περισσότερο ευέλικτες δομές στην κάλυψη των αναγκών της χώρας σε τελική ενέργεια. Ο παρακάτω πίνακας δίνει τα βασικά στοιχεία για τη δομή και τις εξελίξεις στον ενεργειακό τομέα από την κρίση του 1973 μέχρι σήμερα.

	Ενεργειακή Διάρθρωση 1973	1983	ΜΕΡΜ[1] % 1973–83
Πρωτογενής Ενέργεια	100	100	3,3
Εισαγόμενη[2]	80	72	2,1
Εγχώρια[2]	20	28	7,2
Τελική Ενέργεια	100	100	3,2
Προϊόντα Πετρελαίου	63	56	1,8
Ηλεκτρική Ενέργεια	31	38	5,4
Στερεά Καύσιμα+Φυσ.Αέριο	6	6	4,5

1. ΜΕΡΜ – Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής

2. Στη συμμετοχή και τους ρυθμούς ανάπτυξης η παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου στον ΠΡΙΝΟ και τη ΝΟΤΙΑ ΚΑΒΑΛΑ που άρχισε το 1981, δεν λογαριάστηκε σαν εγχώρια ενέργεια αλλά σαν εισαγόμενη επειδή ουσιαστικά πληρώνεται σε συνάλλαγμα.

Είναι χαρακτηριστικό ότι, το 1973, 80 % των συνολικών ενεργειακών αναγκών της χώρας καλύπτονταν από εισαγόμενη ενέργεια. Στην κάλυψη των αναγκών για τελική ενέργεια, η ηλεκτρική ενέργεια που μέχρι σήμερα ουσιαστικά αποτελεί τη μόνη διέξοδο για την αξιοποίηση των εγχώριων πόρων, κάλυπτε ποσοστό 31 % και παραγότανε κατά 48 % από πετρέλαιο.

Μετά το 1973, οι αυξανόμενες τιμές του πετρελαίου οδήγησαν σε δυσβάσταχτη συναλλαγματική εκροή και ανάγκασαν σε μεγαλύτερη αξιοποίηση των εγχώριων πόρων. Το 1983, η συμμετοχή του στη συνολική κατανάλωση πρωτογενής ενέργειας έφτασε το 28 % ενώ το ποσοστό συμμετοχής του ηλεκτρισμού στην τελική ενέργεια ανέβηκε στο 38 % με ταυτόχρονη μείωση της συμμετοχής εισαγόμενης ενέργειας στην παραγωγή του που από 48 % περιορίστηκε στο 25 %.

Παράλληλα, η γενικότερη οικονομική στασιμότητα σε συνδυασμό με τις αυξανόμενες τιμές της ενέργειας μετα το 1973, είχαν σαν αποτέλεσμα την εντυπωσιακή πτώση των ρυθμών ενεργειακής ανάπτυξης. Έτσι, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης στη συνολική κατανάλωση τελικής ενέργειας κατά την περίοδο 1973–1983 ήτανε 3,2 % έναντι 12,6 % της περιόδου 1958–1973, ενώ οι ρυθμοί 1973–1983 για τα προϊόντα πετρελαίου και την ηλεκτρική ενέργεια ήταν 1,8 % και 5,4 % αντίστοιχα.

5. Προγράμματα Βασικών Αναπτυξιακών Έργων και Ερευνών

Βάση για την πραγματοποίηση των στόχων της ενεργειακής πολιτικής θα αποτελέσουν τα έργα που θα κατασκευασθούν και τα ερευνητικά προγράμματα που θα λειτουργήσουν κατά την προσεχή 5ετία. Τα έργα αυτά και η έρευνα που εντάσσεται σε ένα συντονισμένο καθολικό πρόγραμμα επενδύσεων του τομέα, αναλύονται στη συνέχεια κατά ενεργειακό φορέα.

ΔΕΗ

Πρωταρχικός στόχος του προγράμματος επενδύσεων της ΔΕΗ είναι η κάλυψη των αναγκών της χώρας σε ηλεκτρική ενέργεια με το ελάχιστο δυνατό κόστος. Με τη διερεύνηση των εναλλακτικών επιλογών έργων προέκυψε ότι το ελάχιστο συνολικό κόστος επενδύσεων λειτουργίας και συντήρησης του συστήματος της ΔΕΗ επιτυγχάνεται με την αξιοποίηση των εγχώριων πόρων, ενώ ταυτόχρονα επιτυγχάνεται και ελαχιστοποίηση της συναλλαγματικής δαπάνης συνολικά, για την κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία των έργων.

Με βάση το πρόγραμμα έργων της ΔΕΗ, η εξέλιξη στο ισοσύγιο παραγωγής ηλεκτρισμού στη χώρα από τις επιμέρους πρωτογενείς μορφές ενέργειας δίνεται στον πίνακα που ακολουθεί.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Πρωτογενής Ενέργεια	1982 GWH	%	1987 GWH	%	% μεταβολής 1982–87
Λιγνίτης	12.147	54,1	23.305	78,5	+91,9
Υδροδυναμικό	3.206	14,3	4.445	15,0	+38,6
Μαζούτ+Ντήζελ	6.412	28,6	1.921	6,5	- 70,0
Εισαγωγές	684	3,0	—	—	—
Σύνολο	22.449	100,0	29.671	100,0	+ 32,2

Σημείωση: Το ισοζύγιο αφορά το σύνολο της καθαρής παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στη χώρα, δηλαδή καλύπτει και ολόκληρο το νησιωτικό χώρο.

Η παραγωγή υδροηλ. ενέργειας αντιστοιχεί σε μέση υδραυλικότητα.

Όπως φαίνεται στον πίνακα αυτό, το πρόγραμμα έργων της ΔΕΗ στοχεύει στην κάλυψη των αναγκών της χώρας σε ηλεκτρική ενέργεια κύρια από τους εγχώριους πόρους. Η παραγωγή απο λιγνίτη και υδροδυναμικό αυξάνεται στην περίοδο του προγράμματος κατά 91,9 % και 38,6 % αντίστοιχα, ενώ η παραγωγή από προϊόντα πετρελαίου μειώνεται κατά 70,0 % και ουσιαστικά περιορίζεται στην κάλυψη των αναγκών μόνο του νησιωτικού χώρου όπου δεν υπάρχει καθόλου υδροδυναμικό και δεν έχουν εντοπισθεί εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα λιγνίτη.

Αναλυτικά στοιχεία για τα επιμέρους έργα των προγραμμάτων όλων των ενεργειακών φορέων δίνονται στον πίνακα που επισυνάπτεται. Ο πίνακας που ακολουθεί δίνει τα έργα της ΔΕΗ ομαδοποιημένα σε μεγάλες ενότητες και συνοπτικά στοιχεία κόστους για την κατασκευή τους.

Προϋπολογισμός κόστους–Τιμές 1982

Είδος Έργου	Εκ. δρχ.	% δρχ.	% συν.
Ανάπτυξη λιγνιτωρυχείων	84.291	66,6	33,4
Λιγνιτικοί σταθμοί	64.746	60,2	39,8
Υδροηλεκτρικοί σταθμοί	40.706	72,8	27,2
ΑΗΣ Κρήτης–Ρόδου	11.776	55,1	44,9
Αυτόνομοι σταθμοί λοιπ. νήσων	5.627	54,1	43,9
Συστήματα μεταφοράς	44.907	69,2	30,8
Συστήματα διανομής	45.864	88,3	11,7
Λοιπά έργα	11.290	100,0	—
Σύνολο	309.207	70,2	29,8

Σημείωση: Στο κόστος δεν συμπεριλαμβάνονται τόκοι κατασκευών.

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω στοιχεία, το συνολικό κόστος των έργων της ΔΕΗ στην προσεχή 5ετία φθάνει, σε τιμές 1982, τα 309 δισεκ. δρχ., από τα οποία το 30 % περίπου θα απαιτηθεί σε συνάλλαγμα. Ποσοστό 53 % του συνολικού αυτού κόστους θεωρείται από τη ΔΕΗ ως ανελαστικό. Το υπόλοιπο 47 % (146 δισεκ.). μπορεί να θεωρηθεί ελαστικό με την έννοια ότι αφορά στα λιγνιτωρυχεία και τους λιγνιτικούς–υδροηλεκτρικούς σταθμούς, η ανάπτυξη–κατασκευή των οποίων είναι δυνατόν να μετατεθεί χρονικά εκτός της περιόδου του προγράμματος. Όμως μια τέτοια μετάθεση θα σήμαινε διατήρηση σε λειτουργία των σταθμών πετρελαίου που συνεπάγεται για την 5ετία πρόσθετη δαπάνη καυσίμων της τάξης των 80 δισεκ. δρχ. που μάλιστα είναι στο σύνολό της σε συνάλλαγμα.

Στη συνέχεια επιχειρείται μια συνοπτική παρουσίαση των βασικών αναπτυξιακών έργων που συνθέτουν τις πιο σημαντικές ενότητες του προηγούμενου πίνακα.

Λιγνιτωρυχεία και Λιγνιτικοί Σταθμοί : πρόκειται για την παραπέρα ανάπτυξη των δύο γνωστών λιγνιτικών ενεργειακών κέντρων της Πτολεμαΐδας και της Μεγαλόπολης, και την ανάπτυξη δύο νέων, στο Αμύνταιο και στα Κομνηνά. Στην Πτολεμαΐδα θα αναπτυχθεί το λιγνιτωρυχείο για να καλύψει τις ανάγκες σε λιγνίτη τεσσάρων νέων λιγνιτικών μονάδων συνολικής δυναμικότητας 1220 MW που κατασκευάζονται στον Άγιο Δημήτριο και θα ενταχθούν στο σύστημα μέχρι το τέλος του 1985 καθώς και μιας πέμπτης μονάδας των 300 MW που προβλέπεται να κατασκευαστεί αργότερα επίσης στον Άγιο Δημήτριο και θα λειτουργήσει το 1991. Στη Μεγαλόπολη θα αναπτυχθεί το ομώνυμο λιγνιτωρυχείο για να καλύψει τις ανάγκες της 4ης μονάδας που θα κατασκευαστεί στην περιοχή, δυναμικότητας 300 MW και που προβλέπεται να λειτουργήσει στην αρχή του 1989. Το λιγνιτωρυχείο του Αμύνταιου θα τροφοδοτήσει με λιγνίτη δύο μονάδες του ομώνυμου λιγνιτικού σταθμού, δυναμικότητας 300 MW κάθε μιας, που έχουν προγραμματιστεί να ενταχθούν το 1986. Τέλος, η ανάπτυξη του λιγνιτωρυχείου Κομνηνών θα καλύψει ανάγκες δύο λιγνιτικών μονάδων του ομώνυμου σταθμού, δυναμικότητας επίσης 300 MW κάθε μιας, που η έναρξη κατασκευής τους έχει προγραμματιστεί για αργότερα και η ένταξή τους προβλέπεται να γίνει το 1991.

Υδροηλεκτρικοί Σταθμοί : στην προσπάθεια αξιοποίησης του υδροδυναμικού της χώρας, λαμβανομένων υπόψη των αναγκών σε νερό και για άλλες χρήσεις, κύρια για άρδευση, η ΔΕΗ έχει προγραμματίσει την κατασκευή, μέχρι το 1992, οκτώ υδροηλεκτρικών έργων. Πέντε από αυτά προβλέπεται να ενταχθούν στο σύστημα μέσα στην περίοδο του 5ετούς προγράμματος και είναι :

ι) Σταθμός Ασωμάτων : βρίσκεται επί του ποταμού Αλιάκμονα στον νομό Ημαθίας και είναι έργο πολλαπλού σκοπού, καθώς θα συμβάλλει, μαζί με το σταθμό Σφηκιάς (που επίσης κατασκευάζεται) και το σταθμό Πολυφύτου (λειτουργεί) στην άρδευση της περιοχής συνολικής έκτασης 350.000 στρεμάτων.

ιι) Σταθμός Σφηκιάς : επίσης στο νομό Ημαθίας επί του Αλιάκμονα κατάντη του σταθμού Ασωμάτων. Ο σταθμός αυτός θα είναι και αντλητικός που σημαίνει ότι θα μπορεί να αντλεί ποσότητες νερού από την λίμνη του σταθμού Ασωμάτων κατά τη διάρκεια της νύχτας-όταν υπάρχει περίσσεια ηλεκτρικής ενέργειας από τους λιγνιτικούς σταθμούς - και να την αποδίδει την ημέρα υπό συμφερότερους όρους.

ιιι) Σταθμός Γκιώνας : πρόκειται για μικρό έργο που προγραμματίστηκε σε συνδυασμό με το έργο του Μόρνου που υδροδοτεί την πρωτεύουσα. Βρίσκεται στο σίφωνα του όρους Γκιώνα των έργων του Μόρνου, στο νομό Φωκίδας.

ιν) Σταθμός Στράτου : κατασκευάζεραι στον κάτω Αχελώο, κατάντη του σταθμού Καστρακίου, στο νομό Αιτωλοακαρνανίας : Είναι και αυτό έργο πολλαπλού σκοπού καθώς θα χρησιμοποιείται και για την άρδευση 150.000 στρεμμ. της πεδιάδας του κάτω Αχελώου.

ν) Σταθμός Πηγών : κατασκευάζεται στον ποταμό Αώο, κοντά στις πηγές, στην περιοχή του Μετσόβου του νομού Ιωαννίνων. Με το έργο αυτό θα εκτραπεί μέρος των νερών του Αώου προς τον ποταμό Αραχθο, μέσω του ήδη λειτουργούντος σταθμού Πουρναρίου, που έτσι εμπλουτίζεται με πρόσθετα νερά και αυξάνει την παραγωγική του δυναμικότητα. Με το έργο των Πηγών προβλέπεται να αρδευτεί και η γύρω περιοχή καθώς και η δημιουργία ιχθυοτροφείου.

Τα άλλα τέσσερα υδροηλεκτρικά έργα που η ολοκλήρωση και ένταξή τους θα γίνει μετά το 1987 είναι ο σταθμός Θησαυρού στον ποταμό Νέστο, ο σταθμός Αυλακίου ανάντη του σταθμού Κρεμαστών στον Αχελώο, ο σταθμός Μεσοχώρας ανάντη του σταθμού Ευκίας στον άνω Αχελώο και ο σταθμός Ευκίας στον Αχελώο, ανάντη του σταθμού Αυλακίου. Από τα έργα αυτά ο σταθμός Θησαυρού είναι έργο πολλαπλού σκοπού, ενώ ο σταθμός Ευκίας θα πρέπει να επανεξετασθεί, γιατί επηρεάζεται από τα έργα της εκτροπής του Αχελώου.

Σταθμοί Νήσων : έχει προγραμματιστεί η εγκατάσταση στην Κρήτη (Λινοπεράματα μηχανών εσωτερικής καύσεως (μαζούτ), συνολικής ισχύος 60 MW και η κατασκευή νέου ατμοηλεκτρικού σταθμού. Μηχανές εσωτερικής καύσεως ισχύος 40 MW θα εγκατασταθούν στην Ρόδο. επίσης μέσα στην 5ετία. Θα εγκατασταθούν ακόμη νέες μονάδες ντήζελ στα νησιά Άνδρο, Λέσβο, Κάλυμνο, Χίο και Σύρο, συνολικής ισχύος 86MW. Επίσης προβλέπονται έργα βελτιώσεων και επεκτάσεων και άλλων αυτόνομων σταθμών του νησιωτικού χώρου καθώς και η σύνδεση αρκετών νησιών με το διασυνδεδεμένο ηπειρωτικό σύστημα της χώρας ή και μεταξύ τους. Συγκεκριμένα έχει προγραμματιστεί η σύδεση με το ηπειρωτικό σύστημα των νησιών Ζακύνθου - Κεφαλληνιάς και Ιθάκης μέχρι το τέλος του 1985 και μελετάται η διασύνδεση της Μήλου με τα γειτονικά νησιά και με το ηπειρωτικό σύστημα, ώστε να διοχετευτεί η ενέργεια από το γεωθερμικό πεδίο της Μήλου.

Ανανεώσιμες μορφές.

ι) Γεωθερμία : σύντομα θα εγκατασταθεί η πρώτη πειραματική μονάδα ισχύος 2 MW στη Μήλο. Εκτιμάται ότι μέχρι το 1990 θα ολοκληρωθεί η ανάπτυξη του γεωθερμικού πεδίου με μονάδες συνολικής ισχύος της τάξης των 120 MW. Επίσης προχωρεί η διερεύνηση του γεωθερμικού πεδίου της Νίσυρου ενώ ολοκληρώνονται οι προκαταρκτικές έρευνες σε άλλες ελπιδοφόρες περιοχές (Λέσβος, Λουτράκι-Σουσάκι, Πόρος - Μέθανα, Αιδηψός, Πλατύστομο).

ιι) Αιολική και Ηλιακή Ενέργεια : Στη νήσο Κύθνο λειτουργεί ήδη αιολικό πάρκο με πέντε ανεμογεννήτριες συνολικής ισχύος 100 KW και φωτοβαλταϊκός σταθμός ισχύος επίσης 100 KW. Ακόμη, φωτοβολταϊκός σταθμός 50 KW λειτουργεί στην Αγ. Ρούμελη Κρήτης. Για την αιολική και ηλιακή ενέργεια προβλέπεται να διατεθεί την τρέχουσα 5ετία ποσό της τάξης του 1 δισεκ. δρχ. Οι ανεμογεννήτριες και μέρος των φωτοβολταϊκών μονάδων θα κατασκευαστούν στην Ελλάδα.

ΕΛΔΑ

Όπως φαίνεται στο συνημμένο πίνακα των βασικών έργων του ενεργειακού τομέα, το έργο που κυριαρχεί στο πρόγραμμα των ΕΛΔΑ για την προσεχή 5ετία είναι οι μονάδες μετατροπής του μαζούτ. Το έργο αυτό θα απορροφήσει 21.600 εκ. δρχ. του αντιστοιχεί στο 80 % του συνολικού προγράμματος έργων των ΕΛΔΑ και του οποίου το 75 % θα είναι σε συνάλλαγμα. Με το έργο αυτά θα καταστεί δυνατή η παραγωγή σημαντικά μεγαλύτερης αναλογίας λευκών προϊόντων πετρελαίου από την διύλιση του αργού και θα αμβλυνθεί το πρόβλημα της περίσσειας μαζούτ που έχει δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας. Άλλωστε το πρόβλημα αυτό αντιμετωπίζεται σε παγκόσμια κλίμακα λόγω της στροφής της κατανάλωσης σε λευκά προϊόντα πετρελαίου και της βαμθιαίας υποκατάστασης του μαζούτ από άλλες, φτηνότερες ή και λιγότερο ρυπαίνουσες μορφές ενέργειας, γιαυτό και πολλά διυλιστήρια έχουν ήδη εγκαταστήσει μονάδες μετατροπής.

Άλλο βασικό έργο των ΕΛΔΑ είναι οι εγκαταστάσεις παραγωγής Αερίου πόλεως από νάφθα για την τροφοδότηση της Αθήνας (με τις εγκαταστάσεις μεταφοράς - διανομής της ΔΕΦΑ) και βιομηχανιών της περιοχής Ελευσίνας, στα πλαίσια της πολιτικής απορρύπανσης της ευρύτερης περιοχής. Επίσης η κατασκευή αποθηκευτικών χώρων για προϊόντα πετρελαίου στην επαρχία.

ΔΕΠ

Το έργο της ΔΕΠ είναι κατεξοχή ερευνητικό και το αναπτυξιακό της πρόγραμμα στοχεύει στην πλήρη ερευνητική κάλυψη του Ελλαδικού χώρου για ανακάλυψη υδρογονανθράκων στα προσεχή 10-15 χρόνια. Οι συνολικές προγραμματισμένες δαπάνες για την 5ετία 1983-87 ανέρχονται σε περίπου 40,5 δισ. δρχ. από τις οποίες το 30 % θα είναι σε

δραχμές και το 70% σε συνάλλαγμα. Στις δαπάνες αυτές δεν συμπεριλαμβάνονται αγορές μηχανολογικού εξοπλισμού που χρειάζεται προκειμένου η ΔΕΠ να αποκτήσει σύντομα την απαιτουμένη ερευνητική αυτοδυναμία. Το πρόγραμμα των αγορών αυτών καταρτίζεται από την επιχείρηση και θα οριστικοποιηθεί σύντομα.

Όπως φαίνεται στον συνημμένο πίνακα των βασικών έργων, η παραπάνω συνολική δαπάνη των 40,5 δισ. δρχ. κατανέμεται στις γεωλογικές έρευνες (830 εκ.), γεωφυσικές έρευνες (6.565 εκ.), γεωτρήσεις (26.850 εκ.) και υλικά/ανταλλακτικά (6.295 εκ.). Αξίζει να σημειωθεί ότι ένα σύνθετο πρόγραμμα πρότυπης γεωφυσικής έρευνας για το χώρο της Δ. Ελλάδας, προϋπολογισμού 250 εκατ. δρχ., χρηματοδοτείται ήδη από την ΕΟΚ σε ποσοστό 30% και σύντομα θα προταθεί για χρηματοδότηση ένα ακόμη πρόγραμμα που αφορά την περιοχή του Κατάκωλλου.

ΔΕΦΑ

Το πρόγραμμα επενδύσεων της ΔΕΦΑ για την προσεχή 5ετία, ανέρχεται σε 1.232 εκ. δρχ. από τις οποίες 31,5% σε συνάλλαγμα και αναφέρεται αποκλειστικά στην κατασκευή του δικτύου και λοιπών έργων που χρειάζονται για την ανάπτυξη των αερίων καυσίμων στην Μείζονα Περιοχή της Πρωτεύουσας.

ΙΓΜΕ

Κατά το τμήμα που αφορά τον ενεργειακό τομέα το ερευνητικό πρόγραμμα του ΙΓΜΕ για την περίοδο 1983—87 έχει τους παρακάτω στόχους:

ι) Αύξηση των βεβαιωμένων αποθεμάτων λιγνιτών και τύρφης κατά 20% και καταγραφή, κατάταξη και πλήρης αξιολόγηση του λιγνιτικού δυναμικού της χώρας.

ιι) εκτίμηση των γεωθερμικών πηγών και αποθεμάτων της χώρας ώστε στο τέλος της 5ετίας να γνωρίζουμε τις δυνατότητες παραγωγής γεωθερμικών ρευστών τόσο για την υψηλή όσο και για την χαμηλή ενθαλπία.

ιιι) ερευνητική κάλυψη των περισσότερο ελπιδοφόρων περιοχών της χώρας για τον εντοπισμό οικονομικά εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων ουρανίου.

Οι δαπάνες που θα απαιτηθούν στη διάρκεια της 5ετίας, σε τιμές 1982 εκτιμώνται, για την έρευνα λιγνιτών και τύρφης σε 900 εκ. δρχ. όπου δεν συμπεριλαμβάνονται αγορές παγίων στοιχείων, για την έρευνα στη γεωθερμία 250 εκατ. δρχ. και για την έρευνα ουρανίου σε 950 εκατ. δρχ.

Τομέας : Ενέργεια

Βασικά Αναπτυξιακά 'Εργα Περιόδου 1983-87

Εκατ. Δρχ. - Τιμές 1982

Ενεργειακοί Φορείς και 'Εργα	Συν. (Σ) ή Νέο (Ν)	Κατ/ση μελέτης	Προϋπολογισμός Ολικός	Προϋπολογισμός 1983-87	Δυναμικότητα	Περάτωση	Νομός
1	2	3	4	5	6	7	8
Δ.Ε.Η.							
ΥΗΣ Σφηκιάς	Σ	ΟΜ		3.884	315 MW - 271 GWH	1985	Ημαθίας
» Ασωμάτων	Σ	ΟΜ		2.087	108 » - 176 »	1984	»
» Στράτου	Σ	ΟΜ		8.044	150 » - 400 »	1987	Αιτ/νίας
» Γκιώνας	Σ	ΟΜ		593	8 » - 48 »	1986	Φωκίδας
» Πηγών	Σ	ΟΜ		12.480	210 » - 190 »	1987	Ιωαννίνων
» Θησαυρού	Ν	ΟΜ	11.926	9.613	240 » -474 »	1990	Δράμας
» Μεσοχώρας	Ν	ΠΜ	4.936	1.260	240 » - 192 »	1990	Τρικάλων
» Αυλακίου	Ν	ΠΜ	8.014	2.745	180 » - 386 »	1991	Αιτ/νίας
ΑΗΣ Αγ. Δημητρίου (1,2)	Σ	ΟΜ		10.240	600 » -3550 »	1984	Κοζάνης
» Αγ. Δημητρίου (3,4)	Σ	ΟΜ		17.886	620 » -3680 »	1985	Κοζάνης
» Αμυνταίου (1,2)	Σ	ΟΜ		23.416	600 » -3498 »	1986	Φλώρινας
» Μεγαλόπολης (4)	Ν	ΟΜ	14.226	8.679	300 » -1584 »	1989	Αρκαδίας
» Κομνηνών (1,2)	Ν	ΠΜ	24.697	3.750	600 » -3168 »	1991	Κοζάνης
» Αγ. Δημητρίου (5)	Ν	ΠΜ	11.488	755	300 » -1584 »	1991	»
ΛΙΓΝ/ΧΕΙΟ Κομνηνών	Ν	ΠΜ	23.700	6.760	6.500 Χιλ. Τόννοι		»
» Μεγαλόπολης	Ν	ΟΜ	12.635	9.753	12.500 » »		Αρκαδίας
» Αμυνταίου	Ν	ΟΜ	29.693	28.793	8.600 » »		Φλώρινας
» Πτολεμαΐδας	Ν	ΟΜ	39.696	38.896	40.500 » »		Κοζάνης
ΝΤΗΖΕΛ Λινοπεραμάτων Κρήτης	Σ	ΟΜ		3.420	60 MW - 390 GWH	1987	Ηρακλείου
ΑΗΣ Κρήτης	Ν	ΠΜ	7.057	6.009	90 MW - 580 GWH	1990	Κρήτης
ΝΤΗΖΕΛ Σορώνης Ρόδου	Ν	ΟΜ	2.346	2.346	40 » - 210 »	1987	Δωδ/σου
Αυτόνομοι Σταθμοί Νήσων			5.627	5.627		1987	
Δίκτυα Μεταφοράς			44.907	44.907		1987	
Δίκτυα Διανομής			47.429	47.429		1987	
Υλικά και Κτιριακές Εγκατ.			4.556	4.556		1987	
Ανάπτυξη Ανανέωσ. Μορφών			5.169	5.169		1987	
Σύνολα ΔΕΗ				309.207			
ΕΛΔΑ							
Μονάδες Μετατροπής Μαζούτ	Ν	ΟΜ	21.600	21.600		1983-1987	Αττικής
Αέριο Πόλης	Ν	ΟΜ	546	546		1983-1984	Αττικής
Δεξαμενές Αργού	Ν	ΟΜ	550	550	3 × 50.000 M^3	1984-1984	
Αερόψυκτα Μον 100 και 2100	Ν	ΟΜ	250	250		1983-1984	Αττικής
Studelec	Ν	ΟΜ	250	250		1983-	Αττικής
Διάφορα			4.007	4.007		1983-1987	
Σύνολα ΕΛΔΑ			27.203	27.203			
ΔΕΠ							
Γεωλογική 'Ερευνα				830		1983-1987	
Γεωφυσική				6.565		» »	
Γεωτρήσεις				26.850		» »	
Υλικά και Ανταλλακτικά				6.295		» »	
Σύνολα ΔΕΠ				40.540			
ΔΕΦΑ							
'Εργα Αερίου Αθήνας		ΟΜ		1.232		1983-1987	Αττικής
ΙΓΜΕ							
'Ερευνα για Λιγνίτες, Τύρφη Γεωθερμία και Ουράνιο				2.100		1983-1987	
Γενικά Σύνολα				380.282			

Ο.Μ. : Οριστική μελέτη
Π.Μ. : Προμελέτη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V.
Κατασκευές.

1. Εισαγωγή :

Με δεδομένη τη σημασία του κλάδου των Κατασκευών στη διαμόρφωση των μακροοικονομικών μεγεθών αλλά και την συνεισφορά του καθεαυτή στη δημιουργία έργων αναπτυξιακής και κοινωνικής υποδομής, έχει χαραχτεί το πλαίσιο, κυρίως θεσμικό για την εξέλιξη του κλάδου στην 5ετία του Προγράμματος 1983–87. Έτσι σαν βασικοί στόχοι του κλάδου για το διάστημα αυτό έχουν τεθεί :

α) η αναζωπύρωση της κατασκευαστικής δραστηριότητας, μέσω κυρίως των έργων υποδομής, που θα οδηγήσει στη βαθμιαία ανάκαμψη του κλάδου, και

β) η ποιοτική άνοδος και αποτελεσματικότερη λειτουργία του στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

Ο πρώτος στόχος σχετίζεται άμεσα με την μακροοικονομική θέση του κλάδου και εντάσσεται στους γενικότερους στόχους του Προγράμματος για τη μείωση της ανεργίας την πληρέστερη αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων και την επεκτατική επενδυτική πολιτική. Έμμεσα, η πραγματοποίηση του στόχου αυτού επηρεάζει ποιοτικά και τον ίδιο τον κλάδο, γιατί η μόνιμη κρίση σ' ένα κλάδο της οικονομίας τον αποδυναμώνει από το επενδυμένο κεφάλαιο (ανθρώπινο και υλικό). Ο δεύτερος στόχος συνδέεται άμεσα με τη βελτίωση της λειτουργίας του κλάδου και της ποιότητας των προϊόντων των του, προκειμένου ν' ανταποκριθεί αποτελεσματικότερα στις ανάγκες που προορίζεται να καλύψει. Ευνόητο είναι, ότι η επιδίωξη των στόχων αυτών καθώς και η επιλογή των έργων θα γίνει μέσα στα πλαίσια που ορίζουν οι γενικότερες επιδιώξεις και στόχοι του πενταετούς για την αποκέντρωση, την περιφερειακή ανάπτυξη, τη χωροταξική πολιτική και την κοινωνική συμμετοχή.

Για την υλοποίηση των στόχων του κλάδου θα επιδιωχθεί : α) Εφαρμογή μεσοχρόνιων κατασκευαστικών προγραμμάτων στα πλαίσια του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων, παράλληλων επενδύσεων και επενδύσεων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Τα έργα αυτά όμως, μόνο ως προς τη διαδικασία τους ενδιαφέρουν τις Κατασκευές επειδή εξυπηρετούν ουσιαστικά άλλους κλάδους της Οικονομίας και προγραμματίζονται από αυτούς. β) Αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου που διέπει την όλη διαδικασία κατασκευής, γενικά, και των δημόσιων έργων ειδικότερα, ώστε να βελτιωθεί ποιοτικά η απόδοση του κλάδου. Ορισμένα μέτρα θα ληφθούν και για την ποιοτική βελτίωση των ιδιωτικών έργων.

2. Μέτρα πολιτικής.

Η αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου περιλαμβάνει την κατοχύρωση ουσιαστικών θεσμικών μεταβολών καθώς και αρκετά συγκεκριμένα μέτρα που δεν είναι όμως μικρότερης σημασίας, εφόσον όλα μαζί κατοχυρώνουν και υλοποιούν μια διαφορετική διαδικασία εκτελέσεως και ελέγχου των έργων, πράγμα απαραίτητο για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του κλάδου.

Οι βασικές θεσμικές μεταβολές που κατοχυρώνονται είναι :

α) Η συμμετοχή στον Προγραμματισμό και σ' όλα τα στάδια εκτελέσεως των έργων, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και όλων των αρμόδιων κατά τόπους φορέων, καθώς και επιστημονικών κοινωνικών και επαγγελματικών φορέων και εκπροσώπων των χρηστών των αντίστοιχων έργων. Το μέτρο αυτό έρχεται σε απόλυτη συμφωνία με τις βασικές επιλογές του 5ετούς Προγράμματος για τον Δημοκρατικό Προγραμματισμό, την Λαϊκή Συμμετοχή και την Αποκέντρωση.

β) Η ενίσχυση των κεντρικών επιτελικών λειτουργιών στην κατασκευή έργων με την ανάδειξη ενός επιτελικού φορέα (του Υπ. Δημοσίων Έργων) που θα έχει την ευθύνη της διαμόρφωσης κατευθυντήριων γραμμών προγραμματισμού και εποπτείας της κατασκευαστικής δραστηριότητας. Το μέτρο αυτό αποσκοπεί στη δημιουργία ενός υπεύθυνου φορέα για την χάραξη πολιτικής και την εξυγίανση του πλαισίου παραγωγής έργων. Η ανάδειξη κεντρικού επιτελικού φορέα δεν έρχεται σε αντίφαση με την επιδιωκόμενη αποκέντρωση, γιατί ο φορέας θα λειτουργεί σε διαφορετικό επίπεδο.

γ) Η διαμόρφωση και εφαρμογή νέου, ενιαίου θεσμικού πλαισίου για όλους τους φορείς που ασχολούνται με την κατασκευή δημόσιων έργων. Έτσι, όχι μόνο δημιουργείται ένα νέο ενιαίο θεσμικό πλαίσιο για τα δημόσια έργα, αλλά διευρύνεται και το πεδίο εφαρμογής του, ώστε όχι μόνο να καλύπτει εξολοκλήρου όλα τα έργα που προγραμματίζονται και εκτελούνται από φορείς του δημόσιου τομέα, αλλά και να καλύπτει μερικά (να έχει μερική εφαρμογή), τα έργα συνεταιρισμών και νοσηλευτικών ιδρυμάτων, καθώς και φορέων που επιχορηγούνται από το δημόσιο. Η διαμόρφωση και εφαρμογή του πλαισίου αυτού, θα αποτελέσει έργο του επιτελικού φορέα και έχει σκοπό τον εκσυγχρονισμό, την εξυγίανση και την αύξηση της αποτελεσματικότητας των μηχανισμών παραγωγής έργων που λειτουργούν σήμερα, καθώς και την προώθηση της λαϊκής συμμετοχής.

δ) Η διαμόρφωση και εφαρμογή θεσμικού πλαισίου για τα ιδιωτικά έργα. Επειδή τα ιδιωτικά έργα είναι αποτέλεσμα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, η διαμόρφωση θεσμικού πλαισίου θα έχει την έννοια προσδιορισμού προτύπων και προδιαγραφών για τα χρησιμοποιούμενα υλικά, τις εκτελούμενες εργασίες και το απασχολούμενο ανθρώπινο δυναμικό (επιχειρήσεις, προσωπικό).

Ήδη δημοσιεύθηκε ο Νόμος 1418/29.2.84 του Υπ. Δημοσίων Έργων που καθιερώνει τις τρεις πρώτες από τις παραπάνω προγραμματισμένες ρυθμίσεις. Τα συγκεκριμένα μέτρα για την υλοποίηση του νέου θεσμικού πλαισίου, που τα περισσότερα έχουν περιληφθεί στο νέο Νόμο, είναι τα ακόλουθα :

α) Η αναβάθμιση του επιπέδου και της σημασίας των μελετών ώστε ν' αποτελούν ένα αξιόπιστο τμήμα της όλης διαδικασίας του κάθε έργου. Το μελετητικό δυναμικό θα συμμετέχει υποχρεωτικά και στην επίβλεψη εφαρμογής της μελέτης.

β) Η θεσμοθέτηση μητρώων κατασκευαστών και εργοληπτικών επιχειρήσεων ανάλογα με τα ουσιαστικά προσόντα και τις δυνατότητες των κατασκευαστών και των επιχειρήσεων. Το μέτρο αυτό θα συντελέσει άμεσα στην ποιοτική άνοδο των φορέων του κλάδου και των έργων.

γ) Η προώθηση νέων μορφών φορέων παραγωγής έργων σε συνεταιριστική ή κοινωνικοποιημένη βάση. Σχήματα τέτοιας μορφής θα καλύψουν ανάγκες στις περιπτώσεις που αδυνατεί η ιδιωτική πρωτοβουλία όπως λειτουργεί σήμερα, ή τις καλύπτει με πολύ υψηλό κόστος όπως μικρά έργα σε απομακρυσμένες περιοχές ή νησιά. Επίσης σ' αυτά τα πλαίσια, θα ήταν δυνατή η καλύτερη αξιοποίηση της τοπικής πρωτοβουλίας και των πόρων της κάθε περιοχής. Εξάλλου και για έργα ευρύτερης σημασίας οι νέες αυτές επιχειρηματικές μορφές θα δημιουργήσουν υγιέστερη βάση ανταγωνισμού.

δ) Η τυποποίηση υλικών και προϊόντων εξοπλισμού και η θέσπιση προδιαγραφών ποιότητας θα κάνουν δυνατό τον ουσιαστικό ποιοτικό έλεγχο.

ε) Η δημιουργία συστήματος κοστολόγησης των έργων, ώστε να γίνει δυνατός ο προσδιορισμός του κόστους και επομένως ο προγραμματισμός και ο έλεγχος κόστους - τιμών. Με το σύστημα αυτό γίνεται δυνατός και ο έλεγχος των προσφερομένων εκπτώσεων.

στ) Η εξασφάλιση ουσιαστικής επίβλεψης της κατασκευής, από οργανωμένα κλιμάκια επίβλεψης, και ο κοινωνικός έλεγχος από επιτροπές παρακολούθησης, που θ' απαρτίζονται από εκπροσώπους των αρμόδιων φορέων δηλ. της διοίκησης, του χρήστη κ.λ.π.

ζ) Η ανάπτυξη της έρευνας σχετικά με τα υλικά και τη χρησιμοποιούμενη τεχνολογία στις κατασκευές, ώστε ν' αξιοποιηθεί κάθε δυνατότητα στον τομέα αυτό.

η) Η ποσοτική και ποιοτική προσέγγιση της παραγωγής του τεχνικού δυναμικού σε σχέση με τις ανάγκες των κατα-

σκευών θα έχει αποτέλεσμα και την καλύτερη αξιοποίηση του δυναμικού του κλάδου, και την άνοδο της ποιότητας του αντίστοιχου προϊόντος. Για την υλοποίηση του μέτρου αυτού θα προωθηθεί η συνεχής επιμόρφωση και εκπαίδευση του τεχνικού δυναμικού.

θ) Η βελτίωση του συστήματος χρηματοδότησης της παραγωγής έργων, που συνδέεται με τον καθορισμό χρονοδιαγράμματος της εκτελέσεως των έργων και την θέσπιση διαδικασίας αναθεωρήσεως. Τα μέτρα αυτά αναμένεται να διευκολύνουν την ταχύτερη εκτέλεση των έργων με τελικό αποτέλεσμα άμεση και έμμεση μείωση του κόστους για το κοινωνικό σύνολο.

ι) Η επιθεώρηση όλων των έργων του δημόσιου τομέα ανατίθεται σε ειδικό σώμα Επιθεωρητών που υπάγεται στον Υπουργό Δημοσίων Έργων.

ια) Η σύσταση ειδικού φορέα για την έρευνα των οικονομικών θεμάτων των Κατασκευών, (Ινστιτούτο Οικονομίας Κατασκευών), αποβλέπει στην συστηματική έρευνα των προβλημάτων του κλάδου που σχετίζονται με την παραγωγικότητα, την ποιότητα και το κόστος των προϊόντων.

ιβ) Η δραστηριοποίηση της ΕΚΕΤΕ (Ελληνική Κρατική Εταιρεία Τεχνικών Έργων) για την ανάλυψη τεχνικών έργων στο εξωτερικό αναμένεται να προωθήσει την ανταγωνιστικότητα του κλάδου στην αγορά κατασκευαστικών έργων κυρίως στις χώρες Μ. Ανατολής και Αφρικής. Σκοπός της προσπάθειας αυτής είναι και η μείωση της ανεργίας των τεχνικών, και η απόκτηση συναλλάγματος από τα έργα καθαυτά και από την προώθηση των εξαγωγών δομικών υλικών.

ιγ) Η δραστηριοποίηση του ΟΑΣΠ, (Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας) που συστήθηκε πρόσφατα, στα πλαίσια της αντισεισμικής πολιτικής της χώρας. Ο ΟΑΣΠ έχει συνολικά για όλη τη χώρα, την ευθύνη της επεξεργασίας, του σχεδιασμού και της εξειδίκευσης της αντισεισμικής άμυνας, καθώς και την ευθύνη του συντονισμού για την εφαρμογή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI.

Μεταφορές.

Παρά τις δυσκολίες που εξακολουθεί να δημιουργεί η έλλειψη χωροταξικού πλαισίου στην οριστικοποίηση του μακροχρόνιου σχέδιου ανάπτυξης των μεταφορών της χώρας το σχέδιο αυτό από τα πράγματα έχει ήδη πάρει μορφή. Μέχρι ένα σημαντικό βαθμό αυτό ισχύει ακόμη και για τα λιμάνια εθνικής και διεθνούς σημασίας των οποίων ο ρόλος που μπορούν – και θα κληθούν – να παίξουν στο μελλοντικό σύστημα μεταφορών της χώρας δεν έχει καθοριστεί ακόμη με ακρίβεια.

Τα έργα, οι μελέτες και οι θεσμικές αλλαγές που προγραμματίζονται για την περίοδο 1983–87, όχι μόνο εντάσσονται αλλά και προωθούν την υλοποίηση του σχεδίου αυτού. Στις μεταφορές και ειδικότερα στην υποδομή τω μεταφορών– μεγάλα και δαπανηρά έργα μακροχρόνιας απόδοσης με έντονο κοινωνικό χαρακτήρα – ο προγραμματισμός σχεδόν αναγκαστικά είναι μακροχρόνιος. Με δοσμένους τους πόρους που μπορεί να διατεθούν για τις μεταφορές τα έργα και οι προτεραιότητες που μπαίνουν στην πενταετία 1983–87 γίνονται καλύτερα κατανοητά εάν αντιμετωπισθούν από αυτή την ευρύτερη μακροχρονιότερη σκοπιά.

Το μελλοντικό σύστημα μεταφορών της χώρας στις γενικές του γραμμές διαγράφεται με τις δεσμεύσεις που δημιουργούνται από τη μορφολογία του ελληνικού χώρου και τη θέση του πάνω στους διεθνείς άξονες, την υφιστάμενη κατανομή των πόρων και των κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων στο χώρο αυτό, την υφισταμένη υποδομή μεταφορών – που λόγω μεγέθους αποτελεί αναγκαστικά τον κορμό του μελλοντικού συστήματος μεταφορών της χώρας – και από τους στόχους που έχουν τεθεί στα «Προκαταρκτικά» γενικά για το Πρόγραμμα και ειδικά για τον κλάδο των μεταφορών.

Με βάση τα Προκαταρκτικά οι γενικοί στόχοι τους οποίους καλούνται να εξυπηρετήσουν τα έργα και οι θεσμικές αλλαγές που προγραμματίζονται για τις μεταφορές στην περίοδο 1983–87 συνοψίζονται στο εξής τρίπτυχο: κάλυψη υφισταμένων αναγκών, αξιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος και ανάπτυξη άλλων συμπληρωματικών δραστηριοτήτων σε διάφορες περιοχές της χώρας.

Η διάκριση που γίνεται στη συνέχεια σε αστικές, υπεραστικές και διεθνείς μεταφορές αντικατοπτρίζει την ιδιομορφία των προβλημάτων που αντιμετοπίζονται σε κάθε μια από τις τρεις αυτές ενότητες.

1. Αστικές μεταφορές.

Από τα οξύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζονται στον κλάδο μεταφορών είναι και το κυκλοφοριακό των αστικών κέντρων. Το πιο απογοητευτικό είναι ότι πέρα από τις μεγάλες πόλεις – Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Πάτρα, Βόλος, Ηράκλειο - προβλήματα κυκλοφορίας παρατηρούνται ακόμη και σε μικρές πόλεις, στις οποίες σημειώθηκε μικρή ή και καθόλου ανάπτυξη. Παρά τις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί μέχρι τώρα, τα προβλήματα στις αστικές συγκοινωνίες εξακολουθούν να υπάρχουν και να αποκτούν - κατά περίπτωση - ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα με το πέρασμα του χρόνου.

Αναγνωρίζεται ότι τα κύρια αίτια για τις δυσχέρειες που αντιμετωπίζονται στα αστικά κέντρα είναι ότι η αρχική πολεοδομική οργάνωση – καθώς και η μετέπειτα απρογραμμάτιστη επέκτασή τους– ήταν ακατάλληλη για την εξυπηρέτηση αυτοκινήτων και το γεγονός ότι με την υφισταμένη χάραξη του υπεραστικού οδικού δικτύου η διερχόμενη κίνηση περνά κατά κανόνα από τον κεντρικότερο δρόμο τους.

Οι θεσμικές αλλαγές και τα έργα που προγραμματίζονται για τις αστικές μεταφορές στην περίοδο 1983–87 εντάσσονται στις μακροχρόνιες λύσεις που διαμορφώνονται για το κυκλοφοριακό τους – με βάση το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιό τους– και εξυπηρετούν τους ειδικότερους στόχους και επιδιώξεις που έχουν τεθεί στα Προκαταρκτικά για τις αστικές μεταφορές.

Συνοπτικά στους βασικούς στόχους περιλαμβάνονται και οι εξής:

– Βαθμιαία αύξηση της συμμετοχής των μέσων μαζικής μεταφοράς στην εκτέλεση του επιβατικού μεταφορικού έργου και αντίστοιχη μείωση της συμμετοχής του ιδιωτικής χρήσεως επιβατικού αυτοκινήτου (ΙΧΕΑ).

– Ευχέρεια παράκαμψης των αστικών κέντρων από την διερχόμενη κίνηση.

– Εξοικονόμιση ενέργειας με έμφαση στα υγρά καύσιμα και

περιορισμό της ρύπανσης που προκαλείται από τη χρήση των οχημάτων στην πόλη.

1. 1. Αθήνα. Παρά το γεγονός ότι το Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας (ΡΣΑ) βρίσκεται ακόμη στο στάδιο της οριστικοποίησής του αναγνωρίζεται ότι, το ΡΣΑ αποτελεί το κατάλληλο πλαίσιο για τη σωστή ένταξη των θεσμικών αλλαγών που προτείνονται και των έργων που προγραμματίζονται τόσο από τους αρμόδιους για τις μεταφορές φορείς, όσο και από τους φορείς που επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα τη ζήτηση των υπηρεσιών των αστικών μεταφορών (π.χ. πενθήμερο, συνεχές ωράριο, απομάκρυνση δημόσιων υπηρεσιών ή άλλων δραστηριοτήτων από το κέντρο της πόλης κλπ.). Μεγάλη προσπάθεια έχει καταβληθεί ώστε τα μέτρα και τα έργα που προγραμματίζονται για τις μεταφορές της Αθήνας στην περίοδο 1983–87, να συμβιβάζονται με το ΡΣΑ. Παράλληλα, αρχίζει, η κατασκευή συστήματος μέσων σταθερής τροχιάς υπόγειου και επίγειο (ΜΕΤΡΟ, ΠΡΟΜΕΤΡΟ κλπ.), που θα καλύπτει τις ανάγκες του Λεκανοπεδίου Αττικής.

Με βάση τους ειδικότερους στόχους που τέθηκαν πιο πάνω για τις αστικές μεταφορές και ειδικότερα για το κυκλοφοριακό της πρωτεύουσας – που μαζί με το «νέφος» αποτελεί

το οξύτερο και το δυσκολότερο στην αντιμετώπισή του πρόβλημα μεταφορών στην Ελλάδα – μεγάλη έμφαση δίνεται στα μέτρα και τα έργα που βελτιώνουν την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Αυτό θεωρείται προϋπόθεση για την σταδιακή στροφή του επιβατικού κοινού από το ΙΧΕΑ στα μέσα μαζικής μεταφοράς. Όπως έχει διαμορφωθεί η κατάσταση σήμερα, η λύση του κυκλοφοριακού της πρωτεύουσας βρίσκεται στην όσο το δυνατό μεγαλύτερη χρήση των μέσων μαζικής μεταφοράς στις αστικές μετακινήσεις.

1.1.1. Μέτρα. Στα θεσμικής φύσεως μέτρα - πέρα από την κοινωνικοποίηση των φορέων των δημόσιων συγκοινωνιών – περιλαμβάνονται η παροχή του θεσμικού πλαισίου για τον ουσιαστικό συντονισμό της δράσης όλων των φορέων που εμπλέκονται σήμερα : Υπουργείο Συγκοινωνιών (ΟΑΣ, ΕΑΣ, ΗΣΑΠ, ΗΛΠΑΠ), Υπουργείο Δημοσίων Έργων, ΥΧΟΠ, Τροχαία κλπ., καθώς και της τοπικής αυτοδιοίκησης που ο ρόλος της στο μέλλον αναμένεται να είναι καθοριστικός. Ο συντονισμός, σε πρώτη φάση, θα γίνει μέσω της Συντονιστικής Επιτροπής Κυκλοφορίας Νομού Αττικής (ΣΕΚΝΑ) με την νέα σύνθεσή της που υλοποιείται με τροποποίηση του άρθρου 106 του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (ΚΟΚ). Παράλληλα, με την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων των μελετών του ΟΑΣ αναμένεται η καλύτερη οργάνωση σ' όλο το φάσμα των αστικών συγκοινωνιών και η καλύτερη αξιοποίηση των οποίων πλεονεκτημάτων παρουσιάζουν τα μέσα μαζικής μεταφοράς, και ειδικότερα στον προγραμματισμό των δρομολογίων (ακολουθητέα διαδρομή, αφετηρία/τέρμα, συχνότητα) για καθένα από τα μεταφορικά μέσα και τον συντονισμό των δρομολογίων ανάμεσα στα διάφορα μεταφορικά μέσα, στην αξιοποίηση του προσωπικού και του τροχαίου υλικού.

Προϋπόθεση βέβαια γι' αυτό είναι και η υιοθέτησή πιο αποτελεσματικών κριτηρίων στην όλη οργάνωση της παροχής των υπηρεσιών των δημοσίων φορέων συγκοινωνιών για να αυξηθεί η παραγωγικότητα και να περιοριστούν τα ελλείμματα σε επίπεδα που κρίνονται αναπόφευκτα λόγω της ιδιάζουσας πολιτικής τιμών που ακολουθείται γι' αυτά. Η ιδιάζουσα πολιτική τιμών συνίσταται στο ότι πέρα από την άσκηση κοινωνικής πολιτικής με τη διατήρηση της τιμής των εισιτηρίων σε χαμηλά επίπεδα και την καθιέρωση των «ελευθέρας» για ορισμένες κατηγορίες επιβατών – τελευταία καθιερώθηκε και το «ελευθέρας» για όλο το επιβατικό κοινό από τις 5–8 π.μ. Το τελευταίο αυτό μέτρο μαζί με την εκ περιτροπής κίνηση των ΙΧΕΑ («μικρά–μεγάλα») τις εργάσιμες ημέρες, τον περιορισμό των θέσεων στάθμευσης στο δρόμο στο κέντρο της πόλης και άλλων παρόμοιων μέτρων αποσκοπούν στην ενθάρρυνση της χρήσης των μέσων μαζικής μεταφοράς – και την αντίστοιχη αποθάρρυνση της χρήσης των ΙΧΕΑ–στις μετακινήσεις μεταξύ κατοικίας και τόπου εργασίας.

Παράλληλα, ιδιαίτερης σημασίας θεωρούνται τα μέτρα που θα ληφθούν :

– Για την εξασφάλιση χώρων στάθμευσης αυτοκινήτων εκτός δρόμου και ιδιαίτερα στον τόπο κατοικίας με την κατασκευή χώρων στάθμευσης στο υπόγειο στις νεοανεγειρόμενες οικοδομές και την παράλληλη κατασκευή κτιρίων αποκλειστικά για στάθμευση των αυτοκινήτων (π.χ. υπόγειων «γκαράζ»).

Για την καθιέρωση πεζοδρόμων και τη βελτίωση των υπηρεσιών που προσφέρουν τα ταξί (νέος κανονισμός, ραδιοεπικοινωνία κλπ.).

Για τον περιορισμό των τροχαίων ατυχημάτων, της ρύπανσης και την εξοικονόμηση ενέργειας με την ίδρυση των τεσσάρων Κέντρων Τεχνικού Ελέγχου Οχημάτων (ΚΤΕΟ). Για τον περιορισμό της ρύπανσης του περιβάλλοντος της Αθήνας, που προκαλείται από τα καυσαέρια των οχημάτων, εξαιρετικά θετικές εξελίξεις θεωρούνται η βελτίωση της ποιότητας των καυσίμων που προορίζονται για κατανάλωση στην περιοχή της πρωτεύουσας και η σταδιακή υγραεριοκίνηση των ταξί.

Για τον μελλοντικό σχεδιασμό των αστικών συγκοινωνιών της πρωτεύουσας ιδιαίτερης σημασίας θεωρούνται επίσης η προώθηση μελετών για την δημιουργία σταθμών - κόμβων σύνδεσης του αστικού δικτύου με το υπεραστικό.

1.1.2. Έργα και τροχαίο υλικό. Παράλληλα, με τα μέτρα αυτά στην περίοδο 1983-87 προγραμματίζεται και μια σειρά από έργα και προμήθειες μεταφορικών μέσων και άλλου υλικού και εγκαταστάσεων, που αποβλέπουν τόσο στην άμεση βελτίωση των συνθηκών κυκλοφορίας, όσο και στο να αποτελέσουν τη βάση για τη μεσοχρόνια και μακροχρόνια αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού της Αθήνας. Το συνολικό κόστος των επενδύσεων στις αστικές μεταφορές της πρωτεύουσας (Λεκανοπέδιο) είναι της τάξης των (58.000) εκατ. δρχ.

Ειδικότερα για το οδικό δίκτυο και τη σήμανση και σηματοδότηση των δρόμων της πρωτεύουσας προγραμματίζονται επενδύσεις της τάξεως των 28.000 εκατ. δρχ. Από το ποσό αυτό 7.500 εκατ. δρχ. θα δαπανηθούν για τον εκσυγχρονισμό της σήμανσης, της σηματοδότησης και τη συντήρηση του υφιστάμενου οδικού δικτύου, γύρω στα 5.000 εκατ. δρχ. για απαλλοτριώσεις και το υπόλοιπο για νέα και συνεχιζόμενα έργα. Στα έργα περιλαμβάνονται ο εσωτερικός και ενδιάμεσος δακτύλιος, η παράκαμψη της πόλης, αρτηρίες, σύνδεσης των δακτυλίων και μεμονωμένα έργα στο λεκανοπέδιο, κύρια στις δυτικές περιοχές του.

Οι επενδύσεις που προγραμματίζονται από τους δημόσιους φορείς των αστικών συγκοινωνιών της πρωτεύουσας (ΟΑΣ, ΕΑΣ, ΗΣΑΠ, και ΗΛΠΑΠ) είναι της τάξεως των 30.000 εκατ. δρχ. Από το ποσό αυτό γύρω στα 12.000 εκατ. δρχ. θα δαπανηθεί για το ΜΕΤΡΟ, 8.000 εκατ. δρχ.

Για μεταφορικά μέσα (λεωφορεία, τρόλλεϋ και βαγόνια για τον «ηλεκτρικό»), 1.200 εκατ. δρχ. για δίκτυα, 3.400 εκατ. δρχ. για αμαξοστάσια και λοιπές εγκαταστάσεις, 2.400 εκατ. δρχ. για λοιπά, ενώ γύρω στα 3.000 εκατ. δρχ. θα δαπανηθούν για έργα που θα οριστικοποιηθούν μετά την αποπεράτωση των σχετικών μελετών.

1.2. Λοιπά αστικά κέντρα. Από τα μέτρα και τα έργα που προγραμματίζονται για τις αστικές συγκοινωνίες στα υπόλοιπα αστικά κέντρα στην περίοδο 1983 - 87, ιδιαίτερης σημασίας θεωρούνται η δημοτικοποίηση των φορέων στις πόλεις που υπάρχουν και η κατασκευή παρακαμπτηρίων δρόμων σε 30 περίπου από αυτά που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα από τη διερχόμενη κίνηση. Στην κατασκευή των παρακαμπτήριων δρόμων δίνεται προτεραιότητα μία, και πέρα από την άμεση και σίγουρη ανακούφιση που θα προκύψει στο κυκλοφοριακό των πόλεων που παρακάμπτονται διευκολύνεται σημαντικά η ίδια η διερχόμενη (υπεραστική) κίνηση. Για την κατασκευή των παρακαμπτηρίων αυτών στην περίοδο του προγράμματος θα δαπανηθούν γύρω στα 11.000 εκατ. δρχ. Παράλληλα, με τις παρακαμπτήριες σε ορισμένα από τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της χώρας - Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Λάρισα, Ηράκλειο κλπ. - προγραμματίζεται η κατασκευή δακτυλίων και μερικών από τις κύριες οδικές αρτηρίες τους. Οι δαπάνες για τις αρτηρίες αυτές ανέρχονται σε 8.400 εκατ. δρχ.

2. Υπεραστικές μεταφορές.

Στις βασικές επιδιώξεις του προγράμματος για τις υπεραστικές μεταφορές - πέρα από τους γενικούς στόχους που μπαίνουν στα Προκαταρκτικά - περιλαμβάνονται ο σχεδιασμός και η σταδιακή υλοποίηση του συστήματος μεταφορών που θα εξυπηρετεί καλύτερα την αναπτυξιακή πολιτική της Κυβέρνησης που αντικατοπτρίζεται στο Πρόγραμμα, ο καλύτερος συντονισμός δράσης των φορέων που ασχολούνται με τις μεταφορές, η εξοικονόμηση ενέργειας και ιδιαίτερα υγρών καυσίμων, η προστασία του περιβάλλοντος από τα καυσαέρια και τις επιπτώσεις που έχουν σ' αυτό τα διάφορα

έργα υποδομής των μεταφορών και ο περιορισμός των τροχαίων οδικών ατυχημάτων.

Για την υλοποίηση των στόχων και επιδιώξεων αυτών στην περίοδο 1983-87 προγραμματίζεται από τους επιμέρους κλάδους μεταφορών μία σειρά από θεσμικά μέτρα, μελέτες και έργα.

2.1. Οδικές μεταφορές.

Ο περιορισμός του δυσανάλογα μεγάλου αριθμού τροχαίων οδικών ατυχημάτων θα αντιμετωπιστεί με την αναμόρφωση και αυστηρότερη εφαρμογή του Κώδικα οδικής κυκλοφορίας στον οποίο ενσωματώνεται και το σύστημα ελέγχου συμπεριφοράς οδηγών (POINT - SYSTEM), με την επισήμανση και βελτίωση των επικίνδυνων για ατυχήματα τμημάτων του οδικού δικτύου και με τον περιοδικό τεχνικό έλεγχο των ατυχημάτων. Για το τελευταίο προγραμματίζεται -και έχει ήδη αρχίσει- η ίδρυση 62 ΚΤΕΟ, σ' ολόκληρο τον ελληνικό χώρο. Οι δαπάνες για την ίδρυση των ΚΤΕΟ υπολογίζεται ότι θα είναι της τάξεως των 3.500 εκατ. δρχ. Η ίδρυση των ΚΤΕΟ πέρα από τη συμβολή τους στον περιορισμό των τροχαίων ατυχημάτων θα αποτελέσει και ένα άλλο κύριο εργαλείο για την εξοικονόμηση ενέργειας και προστασία του περιβάλλοντος από τα καυσαέρια των οχημάτων και μια και ο τεχνικός έλεγχος αποβλέπει και στην άρση των προβλημάτων που δημιουργούνται από την μη καλή λειτουργική κατάσταση των οχημάτων που κυκλοφορούν. Παράλληλα, με την ίδρυση των ΚΤΕΟ εκπληρώνεται και η σχετική συμβατική υποχρέωση που υπάρχει από την ΕΟΚ.

Σχετικά με την οργάνωση των οδικών εμπορευματικών μεταφορών προγραμματίζεται η αναμόρφωση του Ν.Δ 383/76 που αφορά τα φορτηγά αυτοκίνητα δημόσιας χρήσεως (Δ.Χ). Για τα πούλμαν προγραμματίζεται η παροχή νέου θεσμικού πλαισίου για τη χορήγηση άδειας κυκλοφορίας και όρων λειτουργίας τους.

Στα έργα που προγραμματίζονται για το εθνικό οδικό δίκτυο στην περίοδο 1983-87, περιλαμβάμονται νέα, συνεχιζόμενα, βελτιώσεις στο υφιστάμενο δίκτυο, συνήθης συντήρηση, καθώς και έργα που αφορούν τη σήμανση, τη σηματοδότηση και τον ηλεκτροφωτισμό των δρόμων. Σημειώνεται ότι στα έργα του εθνικού οδικού δικτύου περιλαμβάνονται και οι οδικές αρτηρίες που προγραμματίζονται από το ΥΔΕ, για ορισμένα από τα αστικά κέντρα της χώρας -εκτός από εκείνα που προγραμματίζονται για την περιοχή της πρωτεύουσας.

Το συνολικό κόστος των έργων του εθνικού οδικού δικτύου που προγραμματίζονται για την περίοδο 1983-87 είναι της τάξεως των 95.000 εκατ. δρχ. το ποσό αυτό κατανέμεται στις διάφορες κατηγορίες έργων που αναφέρθηκαν πιο πάνω περίπου ως εξής: νέα 58.000 εκατ. δρχ. συνεχιζόμενα 17.200 εκατ. δρχ., βελτιώσεις, συντήρηση, σήμανση, σηματοδότηση και ηλεκτροφωτισμός 16.750 εκατ. δρχ., και τα υπόλοιπα για μελέτες, εξοπλισμό, εγκαταστάσεις κλπ. (πίνακας 1).

Με την υλοποίηση των έργων αυτών συμπληρώνονται μέχρι ένα σημαντικό βαθμό τα κενά που υπάρχουν στο βασικό οδικό δίκτυο της χώρας και αίρονται ορισμένες από τις σημαντικότερες αδυναμίες του, που βάζουν εμπόδια στην ανάπτυξη συμπληρωματικών δραστηριοτήτων σε ορισμένες περιοχές της χώρας και την αξιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος που παρουσιάζουν άλλες.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι με την ενότητα των έργων που προγραμματίζονται για την παράκαμψη των αστικών κέντρων αίρεται μια από τις βασικότερες αδυναμίες του υπεραστικού οδικού δικτύου της χώρας. Με τα έργα για τις παρακαμπτήριες θα βελτιωθούν αποφασιστικά όχι μόνο οι συνθήκες κυκλοφορίας των πόλεων που παρακάμπτονται, αλλά και οι συνθήκες για τη διερχόμενη από αυτές κίνηση.

Με την ενότητα των έργων συντήρησης και βελτίωσης του υπεραστικού οδικού δικτύου -που έχουν και κάποια προτεραιότητα έναντι των άλλων έργων μια και η συντήρηση κρίνεται απαραίτητη για να διατηρηθεί τουλάχιστο το υφιστάμενο επίδεδο εξυπηρέτησης και οι βελτιώσεις για να αρθρούν οι αδυναμίες που διαπιστώνονται στα διάφορα τμήματα του οδικού δικτύου- αναμένεται μια σταθερή και σίγουρη βελτίωση στο επίπεδο εξυπηρέτησης που απολαμβάνουν οι «χρήστες». Αξίζει να σημειωθεί ότι στις βελτιώσεις περιλαμβάνονται έργα, συνολικής δαπάνης 7.500 εκατ. δρχ. που αποβλέπουν σχεδόν αποκλειστικά στην εξάλειψη επικίνδυνων για την κυκλοφορία σημείων του οδικού δικτύου για τον περιορισμό των τροχαίων ατυχημάτων.

Τα συνεχιζόμενα έργα έχουν επίσης κάποια προταιραιότητα έναντι των νέων έργων. Η ένταξη των συνεχιζόμενων έργων στο πρόγραμμα και ιδιαίτερα εκείνων που εντάχθηκαν μέχρι και το 1984 βασίστηκε στα ίδια κριτήρια και στην ίδια διαδικασία αξιολόγησης που βασίστηκε και η ένταξη των νέων έργων μετά το 1984. Πέρα από αυτό η εγκατάλειψη συνεχιζόμενων έργων αναπόφευκτα συνεπάγεται και κάποιο κόστος για το κοινωνικό σύνολο.

Αν και όλα τα έργα που έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα του εθνικού οδικού δικτύου συμβάλλουν στην υλοποίηση των στόχων του προγράμματος, εν τούτοις στη συνέχεια -και μόνο για λόγους παρουσίασης- εξειδικεύονται τα έργα σε επίπεδο οδικού άξονα που με αρκετή συγουριά εντάσσονται και στο μακροχρόνιο πρόγραμμα ανάπτυξης του βασικού οδικού δικτύου της χώρας. Τα έργα αυτά πέρα από τις τοπικές ανάγκες, εξυπηρετούν ταυτόχρονα και τις διανομαρχιακές, τις διαπεριφερειακές, τις εθνικές και ακόμη τις διεθνούς σημασίας ανάγκες.

Σαν τέτοια έργα αναφέρονται ενδεικτικά τα έργα βελτίωσης του Ανατολικού σκέλους του Β. οριζόντιου οδικού άξονα Θεσσαλονίκης-Τουρκικά σύνορα, συνολικής δαπάνης 16.000 εκ. δρχ. από τα οποία 4.600 εκατ. δρχ. θα δαπανηθούν στην περίοδο 1983-77, Με την ολοκλήρωση των έργων του άξονα αυτού και παράλληλα με τα έργα που γίνονται σ' ορισμένους από τους εγκάρσιους άξονες (Θεσ/νίκη - Σέρρες - Προμαχώνας και Αλεξανδρούπολη - Φέρρες - Καστανιές) καθώς και με τη βελτίωση που προγραμματίζεται για τον αντίστοιχο σιδηροδρομικό αντιμετωπίζονται ουσιαστικά οι βασικές ανάγκες των χερσαίων υπεραστικών μεταφορών στη Β. Β.Α. Ελλάδα.

Στο δυτικό σκέλος του άξονα αυτού Θεσσαλονίκη - Μέτσοβο - Γιάννενα - Ηγουμενίτσα προγραμματίζεται η κατασκευή της σήραγγας για την παράκαμψη της Κατάρας, συνολικής δαπάνης 4.500 εκατ. δρχ. Με την κατασκευή της σήραγγας θα αντιμετωπισθούν μέχρι ένα σημαντικό βαθμό οι πολύ πιεστικές ανάγκες που υπάρχουν για επικοινωνία ανάμεσα στη Δ. και Α. Κεντρική και Βόρεια Ελλάδα. Για μια πιο σωστή εικόνα για τις ανάγκες που θα εξυπηρετεί η σήραγγα της Κατάρας, διευκρινίζεται ότι μέχρι σήμερα οι ανάγκες για επικοινωνία που υπάρχουν ανάμεσα στις δύο αυτές περιοχές εξυπηρετούνται μόνο από τις οδικές μεταφορές. Το σημαντικό με την παράκαμψη της Κατάρας είναι ότι -πέρα από την άμεση και ουσιαστική αντιμετώπιση του πιο προβληματικού τμήματος της όλης διαδρομής Θεσσαλονίκη-Γιάννενα η σήραγγα θα αποτελέσει οπωσδήποτε τμήμα του βασικού οδικού άξονα, Ηγουμενίτσα - Γιάννενα - Μέτσοβο - Θεσσαλονίκη καθώς και της παραλλαγής του Ηγουμενίτσα - Γιάννενα - Μέτσοβο - Βόλος, που βρίσκονται ακόμη στο στάδιο της μελέτης. Σημειώνεται ότι η μελέτη της παραλλαγής Ηγουμενίτσα - Βόλος, χρηματοδοτείται από την ΕΟΚ, και υπάρχουν προοπτικές για την ένταξή τους στα έργα «κοινοτικού ενδιαφέροντος» που η κατασκευή τους χρηματοδοτείται από την ΕΟΚ μέχρι και 75% του συνολικού κόστους τους.

Παράλληλα, με την αποπεράτωση του νοτιότερου οριζόντιου άξονα Άρτα-Τρίκαλα, συνολικής δαπάνης 3.500 εκατ. δρχ. (στην περίοδο του Προγράμματος) θα συνδεθούν οδικά δύο από τις πιο προβληματικές περιοχές της χώρας που μέχρι σήμερα δεν εξυπηρετούνται από κανένα μεταφορικό μέσο.

Για τις μεταφορές εξίσου σημαντικό ρόλο θα παίξουν τα έργα που προγραμματίζονται να γίνουν στους δύο κάθετους οδικούς άξονες τον Ανατολικό: Ειδομένη-Θεσ/κη-Αθήνα-Κόρινθος-Τρίπολη-Καλαμάτα και Δυτικό: Γιάννενα-Ρίο/Αντίρριο-Πάτρα-Πύργος-Ολυμπία.

Στον ανατολικό άξονα και στο τμήμα Θεσσαλονίκη-Αθήνα-Κόρινθος το κόστος των έργων που προγραμματίζονται για την πρώτη και δεύτερη φάση είναι της τάξης του 27.500 εκατ. δρχ. από τα οποία 10.300 στην περίοδο του Προγράμματος. Για την προέκταση του άξονα αυτού στην Πελοπόννησο- που ουσιαστικά αποτελεί νέο έργο- η συνολική δαπάνη για τα έργα που προγραμματίζονται είναι 12.400 εκατ. δρχ., από τα οποία γύρω στα 9.000 στην περίοδο 1983-87.

Στο Δυτικό άξονα προγραμματίζονται έργα για την περίοδο 1983-87, συνολικής αξίας 2.350 εκατ. δρχ. για την ολοκλήρωση του δρόμου Πάτρα-Πύργος (1.350) και τη βελτίωση του άξονα από τα Γιάννενα μέχρι το Αντίρριο (1.000). Στα έργα του άξονα αυτού δεν περιλαμβάνονται οι ζεύξεις Ρίου-Αντιρρίου και Πρέβεζας-Ακτίου. Από την άποψη του κόστους αλλά και σημασίας -μια και κατά κάποιο τρόπο αποτελεί και εναλλακτική λύση του δρόμου Κορίνθου-Αθήνας-Λαμίας για τη διερχόμενη από την Αθήνα κίνηση-σημαντικό έργο είναι και ο δρόμος Ελευσίνα-Θήβα (συνολικής δαπάνης στην περίοδο 1983-87 1.500 εκατ. δρχ.) που εντάχθηκε στο ΠΔΕ το 1983.

Πιο Δυτικά τον ίδιο ρόλο αναμένεται να παίξει και η βελτίωση του άξονα Ιτέα-Θερμοπύλες (380 εκατ. δρχ.).

Τα υπόλοιπα έργα του Εθνικού οδικού δικτύου αν και δεν αναφέρονται ονομαστικά αποτελούν απαραίτητο συμπλήρωμα του βασικού οδικού δικτύου, όπως σκιαγραφήθηκε από τους άξονες που αναφέρονται πιο πάνω. Με τα έργα αυτά συνδέονται όλες σχεδόν οι περιοχές της χώρας με το βασικό οδικό δίκτυο και με τα σημαντικότερα αστικά κέντρα. Από την άποψη της περιφερειακής ανάπτυξης μερικά από τα έργα (π.χ. βελτίωση οδικού δικτύου Κεντρικής Ελλάδας Βόρειος άξονας Κρήτης, ο άξονας που συνδέει τη Χαλκίδα με τη Β. Εύβοια, ο άξονας Θεσ/νίκη-'Εδεσσα-Φλώρινα κλπ.) θεωρούνται προϋπόθεση για την υλοποίηση των βασικών στόχων του Προγράμματος. Ενώ σε πιο τοπική κλίμακα μερικά από τα έργα που προγραμματίζονται, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους, αναμένεται ότι θα παίξουν καθοριστικό ρόλο. Σαν χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιου έργου αναφέρεται η ζεύξη της Λευκάδας με την απέναντι ακτή.

Πέρα από τα έργα του εθνικού οδικού δικτύου στα οποία περιορίζεται η ανάπτυξη εδώ, επενδύσεις στην περίοδο του Προγράμματος θα γίνουν και στο επαρχιακό οδικό δίκτυο -που υπάγεται στην αρμοδιότητα των Νομαρχιών και απορροφά γύρω στο 40 % των αντίστοιχων προγραμμάτων δημοσίων επενδύσεων- καθώς και στο αγροτικό και δασικό οδικό δίκτυο.

2.2. Σιδηροδρομικές μεταγραφές.

Στα θεσμικά και οργανωτικά μέτρα που προγραμματίζονται για τους σιδηροδρόμους -και στα πλαίσια της κοινωνικοποίησης των Δημόσιων Επιχειρήσεων - περιλαμβάνονται η αναμόρφωση του ιδρυτικού νόμου του ΟΣΕ, η τροποποίηση του οργανωτικού πλαισίου του και των διαφόρων άλλων κανονισμών (π.χ. προσωπικού). Στα πιο πάνω μέτρα αντικατοπτρίζεται η προσπάθεια για μεγαλύτερη αυτονομία του Οργανισμού και για υιοθέτηση ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων στην όλη οργάνωση της παροχής των υπηρεσιών που προσφέρει.

Οι επενδύσεις που προγραμματίζονται για τους σιδηροδρόμους στην περίοδο 1983-87 ανέρχονται σε 45.000 εκατ. δρχ. Από το ποσό αυτό 28.200 αφορούν έργα υποδομής, 11.500 τροχαίο υλικό και το υπόλοιπο 5.300 αφορά έργα συντήρησης και λοιπές εγκαταστάσεις. Σημειώνεται ότι οι επενδύσεις της πενταετίας του Προγράμματος εντάσσονται στο μακροχρόνιο πρόγραμμα εκσυγχρονισμού των σιδηροδρόμων -που έχει καταρτίσει ο ΟΣΕ- συνολικής δαπάνης 93.000 εκατ. δρχ. Τα έργα υποδομής που προγραμματίζονται για τους σιδηροδρόμους στην περίοδο 1983-8, αφορούν κυρίως τον άξονα Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Ειδομένη. Πιο συγκεκριμένα τα έργα του άξονα αυτού θα απορροφήσουν 21.000 εκατ. δρχ. (16.000 για τον εκσυγχρονισμό της γραμμής και 4.400 για την ηλεκτροκίνησή τους). Τα υπόλοιπα θα απορροφηθούν από την διαπλάτυνση της γραμμής Παλαιοφάρσαλα-Καλαμπάκα (3.000 εκατ. δρχ.), τον εκσυγχονισμό της γραμμής Αθήνα-Κόρινθος-Πάτρα (1.200 εκατ. δρχ.), τη βελτίωση της γραμμής Θεσ/νίκη - Ορμένιο (1.400 εκατ. δρχ.) το πορθμείο Βόλου (400 εκατ. δρχ.), το διπλασιασμό της γραμμής Βέροια-Σκύδρα (350 εκατ. δρχ.), την εξασφάλιση των ισόπεδων διαβάσεων και λοιπά έργα. Οι επενδύσεις που προτείνονται πιό πάνω κρίνονται τελείως απαραίτητες μια και γίνεται δεκτό ότι οι σιδηρόδρομοι θα παίξουν οπωσδήποτε κάποιο ρόλο στο μελλοντικό σύστημα μεταφορών της χώρας.

Παρά τα μεγάλα ελλείμματα και τις άλλες οργανωτικής φύσεως αδυναμίες -και ειδιαίτερα η αδυναμία προσελκύσεως εμπορευματικού μεταφορικού έργου που χαρακτηρίζουν τις σιδηροδρομικές μεταφορές στην Ελλάδα, ο εκσυγχρονισμός τους επείγει.

Οι επενδύσεις που θα γίνουν για τον εκσυγχρονισμό των σιδηροδρόμων δεν περιορίζουν τις ανάγκες που διαμορφώνονται για επενδύσεις στα παράλληλα με τον σιδηρόδρομο δίκτυα. Αυτό ισχύει ακόμα και για τον άξονα Αθήνα-Θεσ/νίκη-Ειδομένη. Η ανάγκη που υπάρχει για τον εκσυγχρονισμό τμημάτων του οδικού άξονα Αθήνα-Θεσ/νίκη-Ειδομένη εξακολουθεί να υπάρχει με την ίδια πίεση (πρόγραμμα έργων Εθνικού Οδικού Δικτύου) είτε εκσυγχρονισθεί ο αντίστοιχος σιδηροδρομικός άξονας, είτε όχι. Το ακόμη πιο απογοητευτικό είναι ότι ο εκσυγχρονισμός του άξονα Αθήνα-Θεσ/νίκη θα επηρεάσει σχεδόν αποκλειστικά τις επιβατικές μεταφορές ενώ για τις εμπορευματικές που χαρακτηρίζονται από τις ίδιες -αν όχι ακόμα μεγαλύτερες-αδυναμίες, ο εκσυγχρονισμός της γραμμής θα έχει περιορισμένες επιπτώσεις, εκτός και αν συνοδευτεί από παράλληλα μέτρα που θα βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά του έναντι του φορτηγού αυτοκινήτου. Βέβαια, εξελίξεις σαν και αυτές που άρχισαν τελευταία με την μεταφορά άνθρακα από το λιμάνι της Θεσ/νίκης στην Πτολεμαΐδα για λογαριασμό της ΔΕΗ, θεωρούνται πολύ θετικές για τις σιδηροδρομικές εμπορευματικές μεταφορές.

Πέρα από τον εκσυγχρονισμό του άξονα Αθήνα-Θεσ/νίκη εξίσου σημαντικό και απαραίτητο έργο για να παίξουν οι σιδηρόδρομοι στην Ελλάδα το ρόλο που θα μπορούσαν να παίξουν είναι ο εκσυγχρονισμός του άξονα Αθήνα-Κόρινθος-Πάτρα (διπλή γραμμή κανονικού πλάτους), συνολικού κόστους 25.000 εκατ. δρχ. που προγραμματίζεται να αρχίσει γύρω στα τέλη της πενταετίας του Προγράμματος

2.3. Αεροπορικές μεταφορές.

Τα μέτρα και τα έργα που προγραμματίζονται για τις αεροπορικές μεταφορές, στην περίοδο 1983-87, κρίνονται τελείως απαραίτητα τόσο για την εξυγίανση και παραπέρα ανάπτυξη της Ολυμπιακής Αεροπορίας (ΟΑ), όσο και για τη βελτίωση και ολοκλήρωση της υποδομής των αερομεταφορών στην χώρα.

2.3.1. Ο.Α.

Παρά τα πολλά και δύσκολα προβλήματα που αντιμετώπισε η Ο.Α τα τελευταία χρόνια οι προοπτικές που διαμορφώνονται για την παραπέρα ανάπτυξή της είναι μάλλον ευνοϊκές. Πέρα από τα προβλήματα που αντικατοπτρίζουν τη γενικότερη κρίση που αντιμετώπισαν οι αεροπορικές μεταφορές σε παγκόσμια κλίμακα, τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετώπισε η Ο.Α. ήταν αυτά που δημιουργήθηκαν από τις συχνές και παρατεταμένες στάσεις εργασίας

τα τελευταία χρόνια και από τη -συγκριτικά με άλλες καλά οργανωμένες αεροπορικές εταιρείες- μη ικανοποιητική οργάνωση της όλης παροχής των υπηρεσιών που προσφέρει. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τη χαμηλή παραγωγικότητα, που σε συνδυασμό και με την απότομη αύξηση του κόστους εξυπηρέτησης των δανείων (συναλλαγματικές διαφορές και υψηλό επιτόκιο) και των άλλων στοιχείων κόστους, είχε σα συνέπεια τη δραματική αύξηση του ελλείμματος της Ο.Α -πάνω από 13.000 εκατ. δρχ. το 1982- τα τελευταία χρόνια.

Για την αύξηση της παραγωγικότητας, τη βελτίωση των υπηρεσιών που προσφέρονται και τη βελτίωση της αξιοπιστίας της η Ο.Α έχει ήδη εγκαταστήσει το δικό της ηλεκτρονικό σύστημα για την αυτοματοποίηση στο κράτημα των θέσεων και βρίσκονται στο στάδιο της μελέτης, διάφορα προγράμματα μηχανογράφησης για την βελτίωση των διαδικασιών παροχής υπηρεσιών και εκπαίδευσης προσωπικού. Μεγάλη προσπάθεια καταβάλλεται για την προσέγγιση Διοίκησης και εργαζομένων με σκοπό τον περιορισμό των απεργιών και στάσεων εργασίας του προσωπικού. Παρά την αβεβαιότητα που χαρακτηρίζουν αυτού του είδους τις προσπάθειες πιστεύεται ότι με την συμμετοχή των εργαζομένων στη διοίκηση της Ο.Α και την παροχή άλλων κινήτρων δημιουργούνται ευνοϊκές προοπτικές για το μέλλον.

Στο αναπτυξιακό πρόγραμμα της ΟΑ για το εξωτερικό -πέρα από τη γραμμή προς το Αμμάν- περιλαμβάνεται η καθιέρωση νέων γραμμών προς την Ευρώπη (Κοπεγχάγη και Μασσαλία), Β. Αμερική (Καναδά και Βοστώνη ή Σικάγο) και Αυστραλία, ενώ μελετάται η επέκταση του δικτύου και προς την Αφρική.

Για την υλοποίηση του προγράμματος αυτού, η Ο.Α θα χρειαστεί 4-5 αεροσκάφη μικρής και μέσης εμβέλειας, που το κάθε ένα στοιχίζει κατά μέσον όρο 30 εκατομμύρια δολλάρια Αμερικής και ένα μεταχειρισμένο αεροπλάνο, μεγάλων αποστάσεων, ίσης περίπου ηλικίας με τα δύο υφιστάμενα, αξίας 30 περίπου εκατομμυρίων δολλαρίων ΗΠΑ, για αντικατάσταση των Β707 και Β 727, μέχρι το τέλος της προσεχούς 5ετίας και την εξυπηρέτηση της επί πλέον ζήτησης.

Για το εσωτερικό δίκτυο η Ο.Α. προγραμματίζει την πύκνωση των δρομολογίων και τη δρομολόγηση μικρότερων ελικοφόρων αεροσκαφών (TURBOPROP) ανάλογα με τη ζήτηση και τις δυνατότητες της σχετικής υποδομής ώστε να επιτευχθεί η οικονομικότερη λειτουργία.

Σχετικά με τον πολύ σημαντικό ρόλο που παίζει η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα, στην εξυπηρέτηση των απομονωμένων και προβληματικών περιοχών της χώρας - και ιδιαίτερα στα μικρά νησιά του Αιγαίου- μελετάται η λήψη μέτρων για την αναμόρφωση του πλαισίου παροχής των υπηρεσιών στις περιοχές αυτές.

Στα γενικής φύσεως μέτρα που μελετώνται περιλαμβάνονται η μεγαλύτερη αυτονομία της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας και ο σαφής καθορισμός του τμήματος της «αγοράς» των εσωτερικών αεροπορικών μεταφορών που θα εξυπηρετεί αυτή, ενώ στα ειδικής φύσεως μέτρα ανάμεσα στα άλλα μελετάται και η αεροπορική σύνδεση μεταξύ των νησιών του Αν. Αιγαίου.

2.3.2. Αεροδρόμια.

Για τα αεροδρόμια στην περίοδο 1983-87 προγραμματίζονται επενδύσεις της τάξεως των 20.000 εκατ. δρχ. για έργα στα αεροδρόμια (11.500 εκατ. δρχ. περίπου), και εκσυγχρονισμό της εναέριας κυκλοφορίας (5.500 εκατ. δρχ.) και για λοιπό εξοπλισμό και εγκαταστάσεις τα υπόλοιπα (3.000 εκατ. δρχ.).

Όλα σχεδόν τα έργα που προγραμματίζονται αφορούν σε συμπληρώσεις και βελτιώσεις της υποδομής (διάδρομοι, κτίρια κλπ.) στα υφιστάμενα 30 αεροδρόμια της χώρας. Εξαίρεση αποτελούν οι δαπάνες που προγραμματίζονται για τα νέα αεροδρόμια στην Λευκίμη της Κέρκυρας (1.200 εκατ. δρχ.), στην Κάρπαθο (1.000 εκατ. δρχ.) και για τα «πεδία» προσγειώσεως σε μερικά από τα σχετικά μικρά νησιά του Αιγαίου.

Με την ολοκλήρωση των έργων αυτών -και ιδιαίτερα εκείνων που αφορούν τη συμπλήρωση και βελτίωση της υποδομής στα υφιστάμενα αεροδρόμια και τον όλο εκσυγχρονισμό της εναέριας κυκλοφορίας αναμένεται, από το ένα μέρος να βελτιωθούν σε σημαντικό βαθμό η ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρονται (υπηρεσίες εδάφους, αξιοπιστία στην εκτέλεση των προγραμματισμένων δρομολογίων κλπ.) και η ασφάλεια των πτήσεων, και από το άλλο θα επιτρέψει στην Ο.Α και τις άλλες εταιρείες να προγραμματίζουν τα δρομολόγια και τον τύπο των αεροσκαφών που κρίνονται κατάλληλα χωρίς τους μεγάλους περιορισμούς που επιβάλλονται σήμερα (ως προς την ώρα και τον τύπο των αεροσκαφών) από τις ελλείψεις που υπάρχουν στα διάφορα αεροδρόμια της χώρας.

2. 4. Θαλάσσιες μεταφορές εσωτερικού.

Παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται στις θαλάσσιες μεταφορές εσωτερικού εξακολουθούν να αντιμετωπίζονται σοβαρά προβλήματα. Μεγαλύτερη οξύτητα παρουσιάζουν τα προβλήματα που αφορούν τη συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση των νησιών και ιδιαίτερα των μικρών και απομονωμένων (Κυκλάδες, Δωδεκάνησα και Νησιά Αν. Αιγαίου).

2.4.1. Ακτοπλοΐα.

Πέρα από τις αδυναμίες που οφείλονται στην πιθανή ακαταλληλότητα των πλοίων, των λιμανιών -που χρησιμοποιούνται σαν αφετηρία και τέρμα των δρομολογίων που εκτελούνται- και την οργάνωση των φορέων της ακτοπλοΐας, ο κυριότερος λόγος για τις δυσκολίες που παρατηρούνται στη συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση των νησιών αυτών είναι ο πολυνησιακός χαρακτήρας τους, η μικρή ροή αγαθών και επιβατών, σε συνδυασμό και με τις μεγάλες διακυμάνσεις που παρουσιάζονται στη ροή αυτή. Στην όλη δομή της συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης των νησιών αυτών -αντικατοπτρίζονται τόσο οι ιδιαιτερότητες της ζήτησης, όσο και η μέχρι τώρα διοικητική και οικονομική τους εξάρτηση από την περιοχή της πρωτεύουσας. Το τελευταίο, μέχρι ένα βαθμό, θεωρείται αιτία και ταυτόχρονα αποτέλεσμα της μέχρι τώρα διάρθρωσης της ακτοπλοΐας. Είναι χαρακτηριστικό ότι ακόμη και σήμερα είναι ευκολότερο να πάει κανείς σ' ένα γειτονικό νησί μέσω του Πειραιά παρά απευθείας. Το πρόβλημα οξύνεται ακόμη περισσότερο από το γεγονός ότι και η δομή της αεροπορικής συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης των νησιών αυτών ακολουθεί πιστά τα χνάρια της δομής της ακτοπλοΐας.

Στους στόχους του Προγράμματος για την ακτοπλοΐα περιλαμβάνονται γενικά, η βελτίωση της συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης των νησιών τόσο με το πλοίο, όσο και με το αεροπλάνο και ειδικά, η εξασφάλιση της επικοινωνίας με τον υπόλοιπο ελληνικό χώρο, σε τακτά χρονικά διαστήματα (Χειμώνα - Καλοκαίρι), καθώς και η βελτίωση της συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης (θαλάσσιας και αεροπορικής) μεταξύ των νησιών.

Για την υλοποίηση των στόχων αυτών ανάμεσα στα άλλα προγραμματίζονται : ενίσχυση της προσπάθειας για τη σταδιακή αντικατάσταση των υφιστάμενων πλοίων με ταχύτερα και πιο εξειδικευμένα για το είδος των αναγκών που εξυπηρετούν (π.χ. οχηματαγωγά, ιπτάμενα, όπου οι συνθήκες το επιτρέπουν κλπ.), βελτίωση της οργάνωσης των φορέων της ακτοπλοΐας, με έμφαση στην ενίσχυση και παραπέρα ανάπτυξη των εταιρειών λαϊκής βάσης και άρση των αδυναμιών που χαρακτηρίζουν το ετήσιο πρόγραμμα γραμμών και δρομολογίων (συχνότητα, ακολουθητέα διαδρομή και λιμάνια αφετηρίας/ προορισμού). Με τα μέτρα αυτά αναμένεται σημαντική βελτίωση της ποιότητας της συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης των νησιών και ιδιαίτερα εκείνων που παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα προβλήματα.

Η μεγαλύτερη όμως βελτίωση αναμένεται να προκύψει από την προσπάθεια που έχει αναληφθεί για την αναδιάρθρωση του όλου φάσματος των ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών με έμφαση στη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των νησιών και κατά περίπτωση με την πρωτεύουσα των νησιωτικών συμπλεγμάτων (π.χ. με τη Σύρο στις Κυκλάδες και με τη Ρόδο στα Δωδεκάνησα). Η προσπάθεια αυτή για την αναδιάρθρωση της ακτοπλοΐας - που εντάσσεται στα ευρύτερα πλαίσια για την ανάπτυξη των νησιωτικών συμπλεγμάτων- βρίσκεται ακόμη στο στάδιο της μελέτης. Τα μέτρα που θα προκύψουν για τις ακτοπλοϊκές και κατ' επέκταση αεροπορικές μεταφορές, με την ολοκλήρωση της μελέτης αναμένεται ότι θα αποτελέσουν το κυριότερο όργανο για την υλοποίηση των στόχων του Περιφερειακού Προγράμματος για τα νησιωτικά συμπλέγματα.

2.4.2. Λιμάνια.

Για τα περιφερειακής και τοπικής σημασίας λιμάνια, βασικός στόχος του Προγράμματος είναι η βελτίωση της υποδομής τους για την ικανοποίηση των αναγκών της ενδοχώρας που εξυπηρετούν, ενώ για τα νησιά του Αιγαίου σαν ειδικότερος στόχος έχει τεθεί η ανάπτυξη ενός τουλάχιστο λιμανιού για κάθε νησί. Παράλληλα, για τα εθνικής και διεθνούς σημασίας λιμάνια βασικός στόχος του Προγράμματος είναι ο καθορισμός του ρόλου που είναι κατάλληλα ή μπορούν να παίξουν αυτά.

Για τα λιμάνια και ιδιαίτερα για τα λιμάνια εθνικής σημασίας προτεραιότητα έχει η ολοκλήρωση της εκπόνησης της σχετικής μελέτης. Ανεξάρτητα όμως από τα αποτελέσματα που θα προκύψουν από τη μελέτη στην περίοδο του Προγράμματος θα γίνουν ορισμένες επενδύσεις σε έργα, εξοπλισμό και άλλες εγκαταστάσεις που κρίνονται τελείως απαραίτητες είτε για τις λειτουργικές ανάγκες των έργων, είτε για να μην υποστούν βλάβες υφιστάμενα ή υπό κατασκευή έργα. Ειδικότερα το συνολικό κόστος των έργων που προτείνονται για τα λιμάνια είναι της τάξης των 22.500 εκατ. δρχ. Τα έργα που προγραμματίζονται για τα λιμάνια του Πειραιά και της Θεσ/νίκης αφορούν κυρίως την αποπεράτωση και την κατασκευή, αντίστοιχα, εγκαταστάσεων για την διακίνηση εμπορευματοκυβωτίων.

Ανάμεσα στα θεσμικά μέτρα που μελετώνται για τα λιμάνια περιλαμβάνεται και η μελέτη για τη δυνατότητα της σταδιακής μεταβίβασης των αρμοδιοτήτων που έχουν σήμερα τα διάφορα Λιμενικά Ταμεία στους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Στον πίνακα που ακολουθεί δίνονται οι επενδύσεις που προγραμματίζονται για τον κλάδο των μεταφορών στην περίοδο του Προγράμματος.

3. Διεθνείς μεταφορές.

Στις διεθνείς μεταφορές αντιμετωπίζονται προβλήματα τόσο για τη διερχόμενη από τη χώρα κίνηση (αγαθών και επιβατών), όσο και για εκείνη που έχει αφετηρία/προορισμό την Ελλάδα. Τα προβλήματα αυτά σχετίζονται άμεσα με τη γεωγραφική θέση της χώρας -και τις προοπτικές που διαγράφονται για την ανάπτυξή της σε κέντρο διαμετακομιστικού εμπορίου - και με τις υφιστάμενες διεθνείς συνδέσεις.

Σχετικά με τη διακίνηση αγαθών που έχουν προέλευση/προορισμό την Ελλάδα προβλήματα αντιμετωπίζονται κυρίως για εκείνα που διακινούνται με χερσαία μεταφορικά μέσα. Στις διεθνείς οδικές μεταφορές οι δυσκολίες προέρχονται περισσότερο από τον ανεπαρκή αριθμό των αδειών διέλευσης φορτηγών αυτοκινήτων που χορηγούν οι χώρες που παρεμβάλλονται ανάμεσα στην Ελλάδα και τις χώρες της Δ. και Κ. Ευρώπης και την έλλειψη ικανοποιητικής εναλλακτικής οδού, παρά σε αδυναμίες των οδικών μεταφορικών μέσων. Ενώ το πρόβλημα με τις χώρες της Μ. Ανατολής και Β. Αφρικής, οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στο ότι ο μέχρι τώρα μικρός όγκος της ροής εμπορευμάτων προς/και από τις χώρες αυτές δεν επέτρεπε την καθιέρωση τακτικών θαλάσσιων μεταφορών. Με την έναρξη της λειτουργίας της πορθμειακής γραμμής Βόλου-Ταρτούς-Συρίας το 1977 και την προγραμματιζόμενη λειτουργία της γραμμής προς την Αλγερία όχι μόνο διευκολύνονται οι ελληνικές εξαγωγές προϊόντων προς τις χώρες της Μ. Ανατολής και Β. Αφρικής αλλά και διευκολύνεται σημαντικά και η αξιοποίηση της γεωγραφικής θέσης της Ελλάδος σαν κέντρου διαμετακομιστικού εμπορίου ανάμεσα στην Ευρώπη και τις χώρες της Μ. Ανατολής και μέχρι ένα βαθμό της Β. Αφρικής.

Για την άμεση αντιμετώπιση των προβλημάτων που υπάρχουν στις διεθνείς μεταφορές πέρα από την προσπάθεια για την αύξηση του αριθμού των αδειών διέλευσης φορτηγών αυτοκινήτων από τις ενδιάμεσες χώρες, μελετάται και η καθιέρωση έστω και προσωρινά, εναλλακτικής οδού για τις εξαγωγές προς την Δ. και Κ. Ευρώπη (π.χ. πορθμείο Πάτρα - Ηγουμενίτσα - Τεργέστη - Δ. και Κ. Ευρώπη).

Για τη μακροχρόνια αντιμετώπιση του θέματος προγραμματίζεται η συμπλήρωση και η βελτίωση της αναγκαίας υποδομής στο λιμάνι του Βόλου, η βελτίωση του δρόμου : Βόλος - Θεσ/νίκη - Ειδομένη και η σιδηροδρομική σύνδεση με την προβλήτα παραλαβών των πορθμείων στο λιμάνι του Βόλου.

Παράλληλα, προτείνεται η εκπόνηση μελετών για την αξιολόγηση των συνεπειών που θα έχει η παραπέρα ενθάρρυνση της διερχόμενης κίνησης -κυρίως με το αυτοκίνητο και το αεροπλάνο- την επιλογή της κατάλληλης θέσης για την ανάπτυξη λιμένα ή λιμένων για την εξυπηρέτηση των εμπορευματοκιβωτίων που διέρχονται από τη χώρα, καθώς και την ολοκλήρωση των μελετών για τον οδικό άξονα Ηγουμενίτσα - Βόλος και για τον διευρωπαϊκό αυτοκινητόδρομο Βορρά - Νότου.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Επενδύσεις στις Μεταφορές

1983-87

σε εκατ. δρχ.
σε τιμές 1982

Κατηγορία	Προϋπολογισμός	Πιστώσεις 1983-87	Φορέας	Πηγή Χρηματοδότησης
Ι. Υπεραστικές Μεταφορές	327.480	218.760		
α) Οδικές	150.600	98.500		
1. Εθνικό οδικό δίκτυο[1]	147.100	95.000	ΥΔΕ	ΠΔΕ
1.1. Έργα	127.300	75.200		
– Έργα ενταγμένα μέχρι το 1981[2]	8.900	8.900		
– » που εντάχθηκαν το 1982[2]	8.300	8.300		
– » με ένταξη το 1983	33.800	28.000		
– » » » » 1984	29.000	22.000		
– » » » » 1985,1986+1987	47.300	8.000		
1.2. Συντήρηση, σήμανση, σηματοδήτηση + ηλεκτροφωτισμός	16.750	16.750		
1.3. Δαπάνες εργαστ., εξοπλ., κλπ.	1.550	1.550		
1.4. Μελέτες	1.500	1.500		
2. ΚΤΕΟ	3.500	3.500	Υπ. Συγκ.	ΠΔΕ
β) Αεροπορικές	60.580	52.760		
1. Αεροδρόμια	27.580	19.760	Υπ. Συγκ.	ΠΔΕ
2. Ο.Α.	33.000	33.000	Ο.Α.	Παραλ. Επενδ.
2.1. Αεροπλάνα	18.000	18.000		
2.2. Λοιπός εξοπλισμός	15.000	15.000		
γ) Σιδηροδρομικές	93.000	45.000	ΟΣΕ	ΠΔΕ+Παραλ. Επενδ.
1. Υποδομή	69.000	28.200		
2. Τροχαίο υλικό	16.000	11.500		
3. Συντήρ. και λοιπές εγκατ.+εξοπλ.	8.000	5.300		
δ) Θαλάσσιες (Λιμάνια)	23.300	22.500	ΥΔΕ, ΥΕΝ+Λ.Τ.	ΠΔΕ, ΟΛΠ+Λ.Τ.
1. Έργα σε λιμάνια γεν. σημασίας	12.500	12.500		
2. » σε μικρότερα λιμάνια	5.800	5.800		
3. » στη Διώρυγα Κορίνθου	3.300	2.500		
4. » σε 11 λιμάνια για τα κατάλοιπα πετρελαιοειδών	1.700	1.700		
ΙΙ. Αστικές Μεταφορές Αθήνας	76.080	58.080		
α) Έργα οδικού δικτύου	28.064	28.064	ΥΔΕ	ΠΔΕ
β) Τροχαίο υλικό-δίκτυα-λοιπές εγκαταστάσεις	18.016	18.016	ΟΑΣ(ΕΑΣ,	Παραλ. Επενδ.
γ) ΜΕΤΡΟ (γραμμή (Β)	30.000	12.000	ΗΛΠΑΠ, ΗΣΑΠ)	
ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	403.560	276.840		

1) Περιλαμβάνονται και μερικοί βασικοί σύνδεσμοι του επαρχιακού δικτύου.
2) Υπόλοιπο προϋπολογισμού που απόμενε για εκτέλεση μετά το 1982.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

Επικοινωνίες.

Οι επικοινωνίες - τηλεπικοινωνίες, ταχυδρομεία και ραδιοτηλεόραση - σαν μέρος της βασικής υποδομής είναι προϋπόθεση για την επιτυχία της προσπάθειας για αποκέντρωση και συντονισμένη ανάπτυξη των διάφορων περιοχών της χώρας. Η ύπαρξη ενός ποιοτικά και ποσοτικά ικανοποιητικού δικτύου επικοινωνιών περιορίζει τόσο τις μετακινήσεις των ατόμων σ' εκείνες μόνο που η φυσική παρουσία είναι απαραίτητη, όσο και την ίδια την ανάγκη για μετακίνηση μια και οι επικοινωνίες φέρνουν και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές, αγαθά, που διαφορετικά η απόκτησή τους θα απαιτούσε την μόνιμη μετακίνηση στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Αν και ο έντονα κοινωνικός χαρακτήρας των επικοινωνιών επισκιάζει μέχρι ένα σημαντικό βαθμό την οικονομική τους σημασία, εντούτοις οι επικοινωνίες παίζουν ολοένα και μεγαλύτερο ρόλο και σαν αυτόνομος οικονομικός κλάδος. Οι επικοινωνίες και ιδιαίτερα οι τηλεπικοινωνίες, πέρα από την άμεση συμβολή τους στα διάφορα μακροοικονομικά μεγέθη-ΑΕΠ, απασχόληση και επενδύσεις - επηρεάζουν έμμεσα αλλά καίρια το σύνολο της οικονομίας. Από αυτή την σκοπιά ιδιαίτερης σημασίας θεωρούνται οι επιπτώσεις των επικοινωνιών στους κλάδους που παράγουν τηλεπικοινωνιακό υλικό, ηλεκτρονικά και άλλα και κυρίως στις δραστηριότητες που κάνουν χρήση των υπηρεσιών των τηλεπικοινωνιών.

1. Τηλεπικοινωνίες.

1.1. Προβλήματα - Αδυναμίες - Προοπτικές. Στις τηλεπικοινωνίες - τηλεφωνία, τηλετυπία, μεταβίβαση στοιχείων κλπ. αν και η κατάσταση θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ικανοποιητική σε σύγκριση με τις άλλες κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες, εντούτοις υπάρχουν σοβαρά προβλήματα. Τα προβλήματα σχετίζονται τόσο με τη χαμηλή ποιότητα των υπηρεσιών τηλεπικοινωνίας στην Ελλάδα και την αδυναμία ικανοποίησης της υφιστάμενης ζήτησης, όσο και κυρίως με την αδυναμία αξιοποίησης των δυνατοτήτων που δημιουργούνται από τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις στον κλάδο.

Στην τηλεφωνία - που απορροφάγύρω στο 90 % των επενδύσεων στον κλάδο-η ανικανοποίητη ζήτηση αντικαθρεπτίζεται στις περισσότερες από 700.000 εκκρεμείς αιτήσεις για νέα τηλέφωνα που έχουν συσσωρευθεί στον ΟΤΕ μέχρι σήμερα. Η αδυναμία ικανοποίησης της ζήτησης αυτής οφείλεται στις ελλείψεις και τις ανεπάρκειες που αναπόφευκτα πκρατηρούνται σ' ορισμένα τμήματα της υποδομής των τηλεπικοινωνιών (κέντρα, δίκτυα και κτίρια) και στα 11 διαφορετικά τηλεπικοινωνιακά συστήματα που υπάρχουν. Ανεξάρτητα όμως από τους λόγους που οδήγησαν στην κατάσταση αυτή η μεγάλη αναμονή για την παροχή ή μεταφορά τηλεφώνου στα νοικοκυριά - οι αιτήσεις για τα επαγγελματικά ικανοποιούνται κατά προταιραιότητα - θεωρείται σημαντική αδυναμία. Πέρα από την αδυναμία έγκαιρης ικανοποίησης της ζήτησής για τηλέφωνα σημαντικές αδυναμίες χαρακτηρίζονται επίσης η υφιστάμενη ανισότητα στην ικανοποίηση της ζήτησης για νέα τηλέφωνα ανάμενα στις διάφορες περιοχές της χώρας και η χαμηλή σχετικά ποιότητα της τηλεπικοινωνιακής εξυπηρέτησης ανάμεσα στις περιοχές αυτές και ειδικότερα στις ώρες και στις εποχές αιχμής της ζήτησης.

Στις άλλες τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες - τέλεξ, μεταβίβαση στοιχείων, τηλεγραφικά κυκλώματα, VIDEOTEXT, TELETEXT, FASCIMILE, VIDEO CONFERENCE κλπ. προς το παρόν δεν υπάρχουν σοβαρά προβλήματα. Αναγνωρίζεται όμως ότι με εξαίρεση τα τέλεξ και τα τηλεγραφικά κυκλώματα, αυτό οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στην πολύ περιορισμένη ακόμη ζήτηση για τις υπηρεσίες αυτές στην Ελλάδα παρά στην επάρκεια της σχετικής υποδομής. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι η μεταβίβαση στοιχείων εκτελείται ακόμη μέσω του τηλεφωνικού και τηλετυπικού δικτύου (κοινές τηλεφωνικές γραμμές και σταθερές ζεύξεις). Στην εξυπηρέτηση των ποντοπόρων πλοίων εξακολουθεί να υπάρχει πρόβλημα - και θα υπάρχει μέχρις ότου τα πλοία εξοπλισθούν με τις κατάλληλες συσκευές - παρά το γεγονός ότι από τον Φεβρουάριο του 1982, λειτουργεί - παράλληλα με τις συμβατικές (παράκτιες) εγκαταστάσεις και το σύστημα του Οργανισμού Ναυτιλιακών Δορυφόρων (INMARSAT).

Με δοσμένες τις προοπτικές που διαμορφώνονται για τον κλάδο-με τις θεαματικές τεχνολογικές εξελίξεις που έχουν σημειωθεί και εξακολουθούν να σημειώνονται με εντεινόμενο μάλιστα ρυθμό, στην μικροηλεκτρονική, την ψηφιακή τεχνολογία, τις οπτικές ίνες και την παράλληλη ανάπτυξη της πληροφορικής-πολύ σημαντική αδυναμία χαρακτηρίζεται η καθυστέρηση προσαρμογής στη νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται. Ο ρόλος που προδιαγράφεται για τις τηλεπικοινωνίες στό μέλλον θα είναι πολύ πιο σημαντικός από ότι ήταν μέχρι τώρα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι τηλεπικοινωνίες πέρα από το ότι συνδέονται άμεσα με την παραγωγή τηλεπικοινωνιακού υλικού και ηλεκτρονικών προηγμένης τεχνολογίας αποτελούν και το μοναδικό μέσο δια την αξιοποίηση από τους «χρήστες» των μεγάλων δυνατοτήτων που επιτρέπει η νέα τεχνολογία.

Από την σκοπιά των τηλεπικοινωνιών η υιοθέτηση της νέας τεχνολογίας θα επιτρέψει : να αυξηθεί πολύ σημαντικά η χωρητικότητα του συστήματος, να βελτιωθεί η ποιότητα των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών που προσφέρονται, να μειωθεί το κατά μονάδα κόστος των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, να καταστεί δυνατή και να ενθαρρυνθεί η ζήτηση για νέες μορφές τηλεπικοινωνιακής εξυπηρέτησης.

Είναι όμως σαφές, ότι η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχονται με την νέα τεχνολογία στις τηλεπικοινωνίες, εξαρτάται σχεδόν αποκλειστικά από την παράλληλη ανάπτυξη της πληροφορικής και την ικανότητα των φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα να τις υιοθετήσουν σ' όλο το φάσμα της παραγωγικής διαδικασίας των αγαθών και των υπηρεσιών που προσφέρουν. Από την μέχρι τώρα εμπειρία μερικών από τις τηλεπικοινωνιακά πιό αναπτυγμένες χώρες συμπεραίνεται ότι ο ρόλος της αξιοποίησης των δυνατοτήτων που παρέχουν οι τηλεπικοινωνίες υπήρξε καταλυτικός για την αυτοματοποίηση, την αύξηση της παραγωγικότητας και τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας τους.

Η ντόπια παραγωγή Ηλεκτρονικού Τηλεπ/κού Υλικού μπορεί και πρέπει να συμβάλλει τόσο στον εκσυγχρονισμό του Τηλεπικοινωνιακού συστήματος της χώρας όσο κύρια στην προσπάθεια για μεταφορά και ανάπτυξη δικής μας υψηλής στάθμης τεχνολογία σ' ένα ζωτικό και κρίσιμο για την ανεξαρτησία της χώρας μας τομέα, στο βαθμό που οι Τηλεπικοινωνίες σχετίζονται με την άμυνα και την ασφάλεια της χώρας. Ακόμα στον οικονομικό τομέα θα προκύψουν πολλαπλά οφέλη όχι μόνο στην εξοικονόμηση συναλλάγματος αλλά κυρίως στην αποφασιστική αύξηση της παραγωγικότητας σε όλους ανεξαίρετα τους τομείς.

Σήμερα επείγει η παραγωγική δραστηριοποίηση της ΕΛΒΗΛ με την απόφαση για επιλογή τεχνολογίας οίκου συνεργασίας και γρήγορη έναρξη παραγωγής τηλεφωνικών παροχών.

Με την εισαγωγή της νέας τεχνολογίας προβλέπεται όχι μόνα να ικανοποιηθεί η υφιστάμενη και η μελλοντική ζήτηση για τις συμβατικές τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες αλλά να καταστεί δυνατή και η παροχή νέων μορφών τηλεπικοινωνιακής εξυπηρέτησης, και ταυτόχρονα να μπούν οι βάσεις για την ανάπτυξη της πληροφορικής στη χώρα μας.

Η επιλογή αυτή συμβάλλει αποφασιστικά στην ανάπτυξη βιομηχανίας ηλεκτρονικού υλικού υψηλής τεχνολογίας. Ο ΟΤΕ βέβαια για να καλύψει τις πολύ πιεστικές ανάγκες που υπάρχουν για την ποσοτική και ποιοτική βελτίωση των υπηρεσιών που προσφέρει εξακολουθεί να εγκαθιστά συμβατικά συστήματα. Για τα ελληνικά δεδομένα θεωρείται αυτονόητο ότι τα δύο συστήματα θα συνυπάρχουν στο άμεσο μέλλον

και η σταδιακή αντικατάσταση των συμβατικών με τα ηλεκτρονικά θα αφορά τμήματα της υποδομής που προσφέρονται για το σκοπό αυτό.

1.2. Επιδιώξεις - στόχοι. Σύμφωνα και με τα Προκαταρκτικά στους βασικούς στόχους του Προγράμματος για τις τηλεπικοινωνίες περιλαμβάνονται : Η ποιοτική και ποσοτική βελτίωση των υπηρεσιών που προσφέρονται. Ανάμεσα στ' άλλα αυτό σημαίνει περιορισμό του χρόνου αναμονής για την παροχή τηλεφώνου και περιορισμό της ανισότητας που παρατηρείται στην τηλεπικοινωνιακή εξυπηρέτηση των διαφορων περιοχών της χώρας. Η εγκατάσταση ανεξάρτητου Δημόσιου Δίκτυου μεταβίβασης στοιχείων και η ενθάρρυνση της ζήτησης των υπηρεσιών που θα προσφέρει το δίκτυο αυτό. Η σταδιακή εισαγωγή της ηλεκτρονικής τεχνολογίας, καθώς και η μελέτη για τη σταδιακή ψηφιακοποίηση του δικτύου και για την εισαγωγή των οπτικών ινών στα τμήτατα του δικτύου που προσφέρονται. Η προσφορά νέων μορφών τηλεπικοινωνιακής εξυπηρέτησης και η βελτίωση του θεσμικού και οργανωτικού πλαισίου του ΟΤΕ.

1.3. Μέτρα και Έργα. Το πρόγραμμα της πενταετίας 1983-87 με τα θεσμικά και οργανωτικά μέτρα και τα έργα για τις τηλεπικοινωνίες έχει σχεδόν οριστικοποιηθεί παρά την σχετική αβεβαιότητα που δημιουργείται από την καθυστέρηση της επιλογής της τεχνολογίας που θα υιοθετηθεί από την ΕΛΒΗΛ. Εξαίρεση αποτελούν τα έργα της τηλεφωνίας που η υλοποίησή τους τοποθετείται στα χρόνια μετά το 1985. Η οριστικοποίηση των έργων αυτών του Προγράμματος θα γίνει σύντομα και ταυτόχρονα με την επιλογή της νέας τεχνολογίας.

Πιο συγκεκριμένα τα σημαντικότερα από τα θεσμικής και οργανωτικής φύσεως μέτρα που προγραμματίζονται είναι αυτά που εντάσσονται στη γενικότερη προσπάθειαγια την κοινωνικοποίηση των Δημόσιων Οργανισμών και Επιχειρήσεων. Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνονται : η κατάρτιση του νέου ιδρυτικού Νόμου του ΟΤΕ (σ' αντικατάσταση του σημερινού Ν.Δ. 165/73), η κατάρτιση του νέου κανονισμού προσωπικού, η κατάρτιση του νέου υπηρεσιακού οργανισμού και του οργανογράμματος του ΟΤΕ, και η μεθόδευση για την αποδέσμευση του ΟΤΕ από την υποχρέωση να καλύπτει μέχρι ένα ποσό (700 εκατ. δρχ.) τα ελλείμματα του ΕΛΤΑ. Με την υλοποίηση των μέτρων αυτών, πέρα από την έμφαση που δίνεται στο κοινωνικό χαρακτήρα που έχουν οι τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες, θα καταστεί δυνατή η υιοθέτηση ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων στην όλη οργάνωση παροχής των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών. Η υιοθέτηση, ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων θεωρείται προϋπόθεση για την αύξηση της παραγωγικότητας του οργανισμού που με την σειρά της αποτελεί βασικό στόχο του Προγράμματος.

Από τη φύση της τηλεπικοινωνιακής υποδομής - αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο – η εξειδίκευση των έργων που προγραμματίζονται παρουσιάζει σημαντικές δυσκολίες. Γι' αυτό το λόγο η εξειδίκευση που επιχειρείται στην συνέχεια αντανακλά περισσότερο την εξειδίκευση των αναγκών και των κενών που καλύπτονται παρά τα ίδια τα έργα. Πολύ συνοπτικά η συνολική δαπάνη για τα έργα που προγραμματίζονται από το ΟΤΕ για τις τηλεπικοινωνίες στην περίοδο 1983-87 είναι της τάξεως των 97.000 εκατ. δρχ. Από το ποσό αυτό γύρω στα 23.000 εκατ. δρχ. δαπανήθηκαν το 1983 (πρώτο χρόνο του Προγράμματος).

Ειδικότερα στην τηλεφωνία προγραμματίζονται:

Η εγκατάσταση νέων και η επέκταση υφιστάμενων αστικών τηλεφωνικών κέντρων.

Ο εμπλουτισμός των υπεραστικών και κομβικών τηλεφωνικών κέντρων η αύξηση των διεθνών τηλεφωνικών κυκλωμάτων.

Ο εμπλουτισμός των υφιστάμενων και η κατασκευή νέων αστικών και υπεραστικών δικτύων ψηφιακής και αναλογικής μετάδοσης με τα αντίστοιχα συστήματα πολυπλεξίας.

Μαζί με τα κτίρια η συνολική δαπάνη για τα έργα που προγραμματίζονται στην τηλεφωνία είναι της τάξεως των 63.000 εκατ. δρχ. Στις δαπάνες αυτές δεν περιλαμβάνεται η μισθοδοσία του τεχνικού προσωπικού επενδύσεων.

Με την υλοποίηση του προγράμματος αυτού όχι μόνο αυξάνεται η χωρητικότητα του τηλεπικοινωνιακού συστήματος της χώρας κατά 1.000.000 νέες τηλεφωνικές παροχές, αλλά εκσυγχρονίζεται σημαντικά και το όλο σύστημα τηλεπικοινωνιών της χώρας σε εθνικό και κυρίως περιφερειακό επίπεδο. Με τις παροχές αυτές καλύπτεται τόσο η ανικανοποίητη ζήτηση για πάνω από 700.000 τηλέφωνα, όσο και μεγάλο μέρος από την αναμενόμενη να εκδηλωθεί μέχρι το τέλος του 1987. Στα πλαίσια του προγράμματος αυτού αναμένεται να τηλεφωνοδοτηθούν 2.000 περίπου οικισμοί. Παράλληλα, προωθείται και η εκπόνηση ενός ειδικού προγράμματος για την τηλεφωνοδότηση 3000 ακόμη οικισμών.

Στην τηλετυπία προγραμματίζεται η εγκατάσταση 13,760 νέων τηλετυπικών παροχών (3260 συμβατικές και 10500 ηλεκτρονικές), συνολικής δαπάνης 700 εκατ. δρχ. περίπου. Με την υλοποίηση του Προγράμματος αυτού καλύπτονται όχι μόνο οι ανάγκες που υπάρχουν και οι ανάγκες που αναμένεται να εμφανισθούν μέχρι και το 1987, αλλά εκσυγχρονίζεται αποφασιστικά και το όλο τηλετυπικό σύστημα.

Στις διεθνείς επικοινωνίες προγραμματίζονται δαπάνες της τάξεως των 5.000 εκατ. δρχ. για κέντρα, χερσαία δίκτυα, υποβρύχια καλώδια, δορυφορικούς σταθμούς εδάφους, σύνδεση με EURONET και μέσω αυτού σύνδεση με - άλλα διεθνή δίκτυα μεταβίβασης στοιχείων.

Από τις άλλες επενδύσεις που προγραμματίζονται ιδιαίτερης σημασίας θεωρείται η εισαγωγή Δημόσιου Δίκτυου μεταβίβασης στοιχείων (PSDN), σε πρώτη φάση συνολικής δαπάνης 1.400 εκατ. δρχ. περίπου. Με την εισαγωγή του PSDN δημιουργούνται πραγματικά ευνοϊκές προϋποθέσεις για την αύξηση της ζήτησης για μεταβίβαση στοιχείων.

Παράλληλα, για την τηλεπικοινωνιακή εξυπηρέτηση των ποντοπόρων πλοίων μέσω Δορυφόρου (INMARSAT), προγραμματίζεται η εγκατάσταση και λειτουργία (1985) του Παράκτιου Επίγειου Σταθμού στις Θερμοπύλες για τα πλοία που κινούνται στη Μεσόγειο και τον Ινδικό Ωκεανό. Για την τηλεπικοινωνιακή εξυπηρέτηση των πλοίων που κινούνται στον Ατλαντικό ο ΟΤΕ έχει υπογράψει ήδη συμφωνία με την Ιταλία και βρίσκεται στο στάδιο της υπογραφής ανάλογης συμφωνίας με τις ΗΠΑ για την εξυπηρέτηση των πλοίων που κινούνται στον Ειρηνικό. Η συνολική δαπάνη για τα έργα αυτά είναι 800 εκατ. δρχ.

Στις άλλες τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες του ο ΟΤΕ προγραμματίζει την εισαγωγή της τηλεειδοποίησης (PAGING), την εισαγωγή της κινητής τηλεφωνίας ξηράς, την ενθάρρυνση της ζήτησης για τις νέες μορφές τηλεπικοινωνιακής εξυπηρέτησης (VIDEOTEXT, TELETEXT, FASCIMILE, VIDEO CONFERENCE κλπ.).

2. Ταχυδρομεία

Στα ταχυδρομεία, αντιμετωπίζονται σοβαρά προβλήματα που αντικατοπτρίζονται στο σχετικά μεγάλο έλλειμμα του ΕΛΤΑ και τη χαμηλή ποιότητα της ταχυδρομικής εξυπηρέτησης. Το πρόβλημα βρίσκεται στο ότι στην Ελλάδα ο όγκος της ταχυδρομικής κίνησης δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσει την αυτοδύναμη οικονομική βιωσιμότητα του ελάχιστου δικτύου και προσωπικού που χρειάζεται γιά την εκτέλεση του ταχυδρομικού έργου της χώρας. οι δυνατότητες για τη μείωση των δαπανών προσωπικού, που για το 1982 υπολογίζονται στο 114 % των εσόδων εκμεταλλεύσεως, είναι περιορισμένες γιατί τα περιθώρια για αυτοματισμό και εκμηχάνιση στην παραγωγική διαδικασία των ταχυδρομικών υπηρεσιών είναι μικρά.

Ο σχετικά χαμηλός ρυθμός αύξησης (33 % συνολική αύξηση στη δεκαετία 1972-81) των ταχυδρομικών αντικειμένων, αντανακλά κυρίως υποκατάσταση της ταχυδρομικής

εξυπηρέτησης με τηλεπικοινωνιακή. Αν και οι προοπτικές είναι ότι η υποκατάσταση αυτή θα συνεχιστεί στα επόμενα χρόνια, εντούτοις δυνατότητες για την αύξηση του όγκου των ταχυδρομικών αντικειμένων φαίνεται ότι υπάρχουν, τουλάχιστο μακροχρόνια.

Προϋπόθεση βέβαια γι' αυτό είναι η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που υπάρχουν - για την παροχή νέων μορφών υπηρεσιών (επιταγές, ταχυδρομικά τσέκ, πληρωμών κλπ)- που παρέχονται και από τα ταχυδρομεία άλλων χωρών - και την προσέλκυση ταχυδρομικού έργου από την αναμενόμενη βελτίωση στην ποιότητα των υπηρεσιών που ήδη προσφέρονται. Στην Ελλάδα όμως η ζήτηση για τέτοιες υπηρεσίες είναι πολύ περιορισμένη και τα ταχυδρομεία μόνο έμμεσα μπορούν να την επηρεάσουν.

Για το λόγο αυτό στην περίοδο του Προγράμματος θα επιδιωχθεί παράλληλα με τον περιορισμό των ελλειμμάτων του ΕΛΤΑ, η βελτίωση της ποιότητας - και ιδιαίτερα η σμίκρυνση του μέσου χρόνου διεκπεραίωσης της αλληλογραφίας από 4 ημέρες σε 1-2 ημέρες καθώς και η διεύρυνση των υπηρεσιών που προσφέρονται από τα ταχυδρομεία.

Στα μέτρα για την υλοποίηση των πιο πάνω επιδιώξεων του Προγράμματος, προτεραιότητα έχουν τα θεσμικά και οργανωτικά μέτρα-επιλογή της μελλοντικής μορφής οργάνωσης, εκμετάλλευσης και τρόπου κάλυψης του ελλείμματος του ΕΛΤΑ, αναδιοργάνωση της όλης διαδικασίας διαλογής και διακίνησης των ταχυδρομικών αντικειμένων με πρώτο βήμα την ίδρυση 21 κομβικών κέντρων στην Αθήνα και σ' άλλα αστικά κέντρα της χώρας. Ακολουθούν οι επενδύσεις σ' εξοπλισμό και κτίρια που κρίνονται τελείως απαραίτητες. Σύμφωνα με το Πρόγραμμα του ΕΛΤΑ για την περίοδο 1983-87, οι συνολικές δαπάνες για επενδύσεις είναι της τάξεως των 5.000 εκατ. δρχ. (από τα οποία 60% για ξοπλισμό και το υπόλοιπο 40% για κτίρια και οικόπεδα).

3. Ραδιοτηλεόραση

Με δοσμένη τη σημασία της ραδιοτηλεόρασης στην πολιτιστική εθνική και κοινωνικοοικονομική ζωή της χώρας, η ανεπαρκής κάλυψη του ελληνικού χώρου από τις ΕΡΤ 1 και ΕΡΤ 2 θεωρείται σημαντική αδυναμία.

Η σημασία της ανεπάρκειας αυτής εντείνεται από το γεγονός ότι οι περιοχές του ελληνικού χώρου που δεν καλύπτονται ραδιοτηλεοπτικά είναι κατά κανόνα, οι πιο στερημένες σε ευκαιρίες επικοινωνίας. Στις περιοχές αυτές η δυνατότητα να ικανοποιηθούν οι ανάγκες που καλύπτει η ραδιοτηλεόραση - ενημέρωση, ψυχαγωγία, μόρφωση - με άλλα μέσα επικοινωνίας παρουσιάζει σημαντικές δυσκολίες.

Σημειώνεται ότι στην προσπάθεια για την κάλυψη του ελληνικού χώρου αντιμετωπίζονται ιδιαίτερα σοβαρά προβλήματα. Τα κυριότερα από αυτά είναι το δυσανάλογα μεγάλο κόστος της σχετικής υποδομής - που βασικά οφείλεται στη μορφολογία του ελληνικού χώρου - και οι περιορισμοί που υπάρχουν σχετικά με τις συχνότητες και την ισχύ των πομπών της ραδιοτηλεόρασης που μπορεί να εγκατασταθούν. Οι δυσκολίες για την τηλεοπτική κάλυψη του ελληνικού χώρου με τα μέσα που χρησιμοποιούνται μέχρι τώρα, είναι τέτοιες που οι αρμόδιοι φορείς (ΟΤΕ και ΕΡΤ) προβληματίζονται για τη δυνατότητα κάλυψής του με τηλεπικοινωνιακό δορυφόρο. Στα πλαίσια του προβληματισμού αυτού αντιμετωπίζεται και η εκπόνηση σχετικής μελέτης από τον ΟΤΕ και την ΕΡΤ.

Πέρα από αυτά, αδυναμίες θεωρούνται η ανυπαρξία στερεοφωνικής ραδιοφωνικής εκπομπής και η ανυπαρξία τοπικών τηλεοπτικών σταθμών. Δεν υπάρχουν τηλεοπτικοί σταθμοί που να επιτρέπουν την μετάδοση τοπικής σημασίας προγραμμάτων στην περιφέρεια.

Στη διάρκεια του προγράμματος θα επιδιωχθεί η πλήρης ραδιοτηλεοπτική κάλυψη του ελληνικού χώρου. Η προσπάθεια για την κάλυψη του ελληνικού χώρου πιστεύεται ότι θα διευκολυνθεί σημαντικά και από τον καλύτερο συντονισμό της δραστηριότητας των ΕΡΤ 1 και ΕΡΤ2. Η μελέτη για την θεσμική και οργανωτική μορφή που θα πάρει τελικά ο συντονισμός της δραστηριότητας των δυο φορέων βρίσκεται ακόμη στο στάδιο της κατάρτισης.

Στο πρόγραμμα που καταρτίζεται από τις ΕΡΤ 1 και ΕΡΤ 2 για την περίοδο 1983-87 προβλέπονται επενδύσεις σέ όλο το φάσμα της σχετικής υποδομής. Ειδικότερα από την ΕΡΤ 1 προγραμματίζονται επενδύσεις (συνολικής δαπάνης γύρω στα 5.000 εκατ. δρχ.) για τις εξής ενότητες: Κτιριακές εγκαταστάσεις (1720 εκατ. δρχ.), ισχυροποίηση υφιστάμενων και εγκατάσταση νέων πομπών και αναμεταδοτών για την τηλεόραση (700 εκατ. δρχ.), ισχυροποίηση υφιστάμενων και εγκατάσταση νέων πομπών και αναμεταδοτών για το ραδιόφωνο (1470 εκατ. δρχ.), και λοιπός εξοπλισμός (Στούντιο, όχημα εξωτερικών μεταδόσεων κλπ.), τα υπόλοιπα.

Πίνακας

Δαπάνες για έργα που προγραμματίζονται στις επικοινωνίες

		σε εκατ. δρχ σε τιμές 1982
Προγράμματα	Φορέας	1983-87
I. Τηλεπικοινωνίες	ΟΤΕ	97.140
1. Πρ/μα Τηλεφωνίας	ΟΤΕ	62.580
περίοδος 1983-85		35.580
περίοδος 1985-87 (εκτιμήσεις)		27.000
2. Πρ/μα Τηλετυπίας	ΟΤΕ	700
3. Πρ/μα Μεταβίβασης Στοιχείων (α φάση)	ΟΤΕ	1.400
4. Πρ/μα INMARSAT	ΟΤΕ	800
5. Πρ/μα Κινητής τηλεφωνίας	ΟΤΕ	800
6. Πρ/μα Διεθνών τηλεπ/νιών	ΟΤΕ	5.860
7. Μισθοδοσία Τεχνικού Προσωπικού	ΟΤΕ	25.000
II. Ταχυδρομεία	ΕΛΤΑ	5.000
III. Ραδιοτηλεόραση	ΕΡΤ	5.000
Σύνολο		107.140

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII
Εμπορική Ναυτιλία

I. Εισαγωγή

Όπως έχει γραφτεί και στα προκαταρκτικά του Πενταετούς Προγράμματος Ανάπτυξης κύριες επιδιώξεις και στόχοι της ασκούμενης πολιτικής στην εμπορική ναυτιλία είναι: η επανατοποθέτηση της σχέσης της ελληνικής ναυτιλίας με την αναπτυσσόμενη ελληνική οικονομία, η αντιμετώπιση των άμεσων προβλημάτων που δημιούργησε η ναυτιλιακή κρίση και μακροχρόνια η σωστότερη διάρθρωση της ναυτιλίας.

Η πραγματοποίηση της πρώτης επιδίωξης θα απαιτήσει την αναβάθμιση της ναυτιλιακής υποδομής της χώρας και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της. Η ανάπτυξη των κλάδων επισκευών πλοίων, εφοδιασμού και διάλυσης πλοίων αποτελεί στόχο πρωταρχικής σημασίας προς αυτή την κατεύθυνση εξ αιτίας των μεγάλων δυνατοτήτων που παρουσιάζονται στους κλάδους αυτούς.

Η ανάπτυξη της υποδομής θα συμπληρωθεί σε δεύτερο στάδιο και με την ανάπτυξη των κλάδων της ναυτασφάλισης και της χρηματοδότησης και με την επέκταση της δραστηριότητας του ελληνικού νηογνώμονα. Μέσα στο πλαίσιο αυτό η βελ-

τίωση των τηλεπικοινωνιών, η ανάδειξη ειδικευμένων στελεχών και η δημιουργία της αναγκαίας ερευνητικής υποδομής με τη δημιουργία ναυτιλιακού ερευνητικού οργανισμού, θα συμπληρώσει την ανάδειξη του Πειραιά, σε ναυτιλιακό κέντρο με διεθνή ακτινοβολία.

Η σωστή αντιμετώπιση των άμεσων προβλημάτων του ναυτεργατικού δυναμικού απαιτεί ενίσχυση του συνδικαλιστικού κινήματος και βελτίωση της κοινωνικής πρόνοιας, ασφάλισης και συνθηκών ζωής πάνω στα πλοία όπως και τη δημιουργία μηχανισμού συνεχούς απασχόλησης. Στον εσωτερικό χώρο θα ενισχυθούν οι υπηρεσίες ελέγχου και αστυνόμευσης για την αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης ενώ στα λιμάνια και στην ακτοπλοΐα θα επιδιωχθεί για μεν τα πρώτα αύξηση της αποδοτικότητας λειτουργίας των μεγάλων λιμανιών και χάραξη ενιαίας εθνικής λιμενικής πολιτικής για όλα τα λιμάνια της χώρας, για δε την ακτοπλοΐα ριζική βελτίωση της συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης και επιτυχέστερη εκμετάλλευση του ακτοπλοϊκού στόλου.

Για την προάσπιση των ελληνικών ναυτιλιακών συμφερόντων μακροχρόνια θα επιδιωχθεί η προσφορά υψηλής ποιοτικής στάθμης ελληνικού ναυτεργατικού δυναμικού, η βελτίωση της ποιοτικής στάθμης του με ελληνική σημαία στόλου και η στενότερη συνεργασία του Κράτους και των ναυτιλιακών φορέων με την ενίσχυση του ρόλου της Ελλάδος στη διαμόρφωση της διεθνούς πολιτικής των θαλασσίων μεταφορών, την εξασφάλιση των ελληνικών συμφερόντων στα πλαίσια της ΕΟΚ και την προώθηση ελληνικών εταιρειών στις τακτικές γραμμές, τουλάχιστον εκείνες που εξυπηρετούν το ελληνικό εξωτερικό εμπόριο.

Για την υλοποίηση όλων των πιο πάνω στόχων θα απαιτηθεί η ριζική αναβάθμιση και αναδιάρθρωση του Κρατικού Φορέα (ΥΕΝ) και η ενίσχυσή του με εξειδικευμένα και πεπειραμένα στελέχη.

2. Βασικά Μέτρα και Έργα

Η πραγμάτωση των επεδιώξεων και στόχων που παραπάνω αναφέρθηκαν θα γίνει με την λήψη μιας σειράς μέτρων και την πραγματοποίηση ορισμένων βασικών έργων και επενδύσεων. Κατά μεγάλες ενότητες τα μέτρα αυτά και οι επενδύσεις είναι τα εξής:

α) Ναυπηγοεπισκευαστική βιομηχανία.

Με βασικό στόχο την αξιοποίηση όλων των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που έχει η χώρα στις επισκευές πλοίων θα επιδιωχθεί η αύξηση και η καλύτερη αξιοποίηση του παραγωγικού δυναμικού. Παράλληλα στις νεοκατασκευές θα επιδιωχθεί η διατήρηση και κατά το δυνατόν η αξιοποίηση του υπάρχοντος δυναμικού και εμπειρίας.

Κύρια μέτρα και έργα για την υλοποίηση των επιδιώξεων αυτών είναι:

Πληρέστερη αξιοποίηση του παραγωγικού δυναμικού της περιοχής Πειραιά για επισκευές, με χρησιμοποίηση των επισκευαστικών κρηπιδωμάτων μόνον από τα επισκευαζόμενα πλοία με τη χρήση διαφορικών τιμολογίων αναλόγως του χρόνου χρησιμοποίησης της θέσεως και του ύψους του κόστους επισκευής. Φορέας: ΟΛΠ

Καθορισμός του αναγκαίου χώρου για ναυπηγοεπισκευαστική βιομηχανία στην περιοχή Πειραιά. Φορείς: ΥΕΝ, ΥΧΟΠ, ΟΛΠ.

Ενοποίηση του χώρου που καταλαμβάνουν τα μικρά ναυπηγεία στο Πέραμα και εξοπλισμός του με Synchrolift και κρηπιδώματα με την ίδρυση ιδιωτικής ή κρατικής ή μικτής επιχείρησης δεξαμενισμών και επισκευών. Φορείς: ΥΠΕΘΟ, ΥΕΝ, ΟΛΠ, ιδιοκτήτες Ναυπηγείων Περάματος, Τ.Α., ανεξάρτητοι επισκευαστές.

Καθορισμός ζωνών για εγκατάσταση ναυπηγοεπισκευαστικών βιομηχανιών στην Ελλάδα και ιδίως στις περιοχές Ν.Δ. Πελοποννήσου, Κρήτης, Θεσ/κης, Αλιβερίου, Χαλκίδας και Βόλου και σταδιακή αποκέντρωση της δραστηριότητας στον Ελλαδικό χώρο με την παροχή κινήτρων και κατάλληλης υποδομής. Φορείς: ΥΠΕΘΟ, ΥΧΟΠ, ΥΕΝ.

Εξασφάλιση νέων παραγγελιών με τον εκσυγχρονισμό του ακτοπλοϊκού στόλου και του πολεμικού ναυτικού με βελτίωση, όπου είναι αναγκαία, των όρων εγγυήσεων του Δημοσίου για καλή εκτέλεση των εργασιών. Φορείς: ΥΠΕΘΟ, Τραπεζικό σύστημα, ναυπηγεία.

Παροχή κινήτρων στις Τράπεζες για τη χορήγηση επισκευαστικών δανείων. Φορείς: ΥΠΕΘΟ, Τραπεζικό σύστημα.

Απλούστευση των τελωνειακών διαδικασιών για εκτέλεση επισκευών πλοίων. Φορείς: Υπουργείο Οικονομικών, Υ.Ε.Ν.

β) Διαλύσεις πλοίων

Στον κλάδο της διάλυσης πλοίων επιδιώκεται η γρήγορη ανάπτυξή του και η υποκατάσταση των εισαγωγών παλαιοσιδήρου για τις ανάγκες της ελληνικής χαλυβουργίας από την εγχώρια παραγωγή. Κύρια μέτρα και έργα για την υλοποίηση των επιδιώξεων αυτών είναι:

Ίδρυση σύγχρονης μεγάλης μονάδας διάλυσης πλοίων. Φορέας: Εμπορική Τράπεζα. Ύψος επένδυσης: Α' φάση: 180 εκ δρχ. Β' φάση 220 εκατ. δρχ. Υποκατάσταση εισαγωγών 1,2 δισ. δρχ./χρόνο. Καθαρό συναλλαγματικό όφελος 650 εκατ./χρόνο. Απασχόληση: 220 άτομα.

Καθορισμός χώρου μετεγκατάστασης των λειτουργουσών μικρών βιοτεχνιών διάλυσης πλοίων της περιοχής Πειραιώς, καθώς και περιοχών εγκατάστασης νέων μονάδων στον υπόλοιπο Ελλαδικό χώρο. Φορείς: ΥΧΟΠ, ΥΕΝ.

Δημιουργία άτυπου χρηματιστηρίου μεταχειρισμένων υλικών. Φορείς: Υπ. Εμπορίου, Σύνδεσμος διαλυτών πλοίων, ΕΒΕΠ.

γ) Εφοδιασμός πλοίων

Στον τομέα του εφοδιασμού πλοίων επιδιώκεται η επέκταση της δραστηριότητας των ελληνικών εταιρειών εφοδιασμού πλοίων και η δυναμική προώθηση των ελληνικών προϊόντων τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Κύρια μέτρα και έργα για την υλοποίηση των επιδιώξεων αυτών είναι:

Απλούστευση των διαδικασιών με την καθιέρωση ενιαίου λογιστικού συστήματος που θα ικανοποιεί τις απαιτήσεις των φορολογικών, τελωνειακών και συναλλαγματικών αρχών. Φορείς: Υπ. Οικονομικών, Τράπεζα Ελλάδος.

Μηχανοργάνωση Τελωνειακών Υπηρεσιών. Φορέας: Υπ. Οικονομικών.

Δημιουργία ελεύθερου τελωνειακού συγκροτήματος με κατάλληλους αποθηκευτικούς χώρους στην περιοχή του Πειραιά, μέσα στα πλαίσια της δημιουργίας του Διεθνούς Εμπορευματικού Κέντρου της Αθήνας στο Θριάσιο Πεδίο. Φορέας: ΠΑΕΓΑΕ. Ύψος επένδυσης 3 δισ. δρχ. έναρξη έργου: 1984. Περάτωση 1986. Τμηματική λειτουργία του από το 1985. (Το έργο περιγράφεται αναλυτικότερα στο κεφάλαιο του Προγράμματος Εμπόριο-Διανομή.

Δημιουργία συνεταιριστικών αποθηκών εφοδίων πλοίων από ελληνικές εφοδιαστικές επιχειρήσεις στα κυριότερα λιμάνια του εξωτερικού με συνεργασία του ΟΠΕ για την προώθηση των ελληνικών προϊόντων. Φορείς: Υπ. Εμπορίου, ΟΠΕ, Σύλλογος Εφοδιαστών πλοίων.

δ) Ειδικοί τομείς ενίσχυσης του Πειραιά σε διεθνές ναυτιλιακό κέντρο

Πέρα από την ανάπτυξη των τριών πιο πάνω κλάδων που ως ένα βαθμό βοηθούν την ανάπτυξη του Πειραιά σαν διεθνές ναυτιλιακό κέντρο, καθοριστικής σημασίας είναι η διεύρυνση της υποδομής στους τομείς ναυτασφάλιση, χρηματοδότηση, τηλεπικοινωνίες, δικαιοσύνη - διαιτησία, ναυλώσεις, και τους Οργανισμούς που ασχολούνται με τους κανόνες ασφαλείας (Ελληνικός νηογνώμονας). Κύρια μέτρα και έργα για την ανάπτυξη των τομέων αυτών είναι:

Ίδρυση Ελληνικού αλληλοασφαλιστικού οργανισμού. Φορέας: Υπ. Εμπορίου.

Ανάπτυξη εθνικής ασφαλιστικής και αντασφαλιστικής α-

γοράς με τη συνεργασία παραδοσιακών ναυτιλιακών χωρών. Φορείς : Υπ. Εμπορίου, ΥΕΝ.

Ίδρυση χρηματοδοτικού ναυτιλιακού οργανισμού για την εξυπηρέτηση, κυρίως των μικρομεσαίων ναυτιλιακών επιχειρήσεων. Φορείς : ΕΤΒΑ, ΕΤΕ.

Θέσπιση χρηματοδοτικού πλαίσιου για προτιμησιακή χρηματοδότηση μικρομεσαίων ναυτιλιακών επιχειρήσεων, για αγορά μεταχειρισμένων σκαφών, υπό τον όρο της ελληνικής σημαίας και γνήσιου δεσμού στη διάρκεια του δανείου. Φορέας : Τράπεζα Ελλάδος.

Δημιουργία χρηματιστηρίου προθεσμιακής αγοράς σχετικά με το επίπεδο των ναύλων. Φορείς : Υπ. Εμπορίου, ΕΒΕΠ.

Προώθηση της απαραίτητης οργάνωσης για την ανάληψη από το ΥΕΝ της ευθύνης διαχείρισης και εξυπηρέτησης των σημάτων κινδύνου, επείγοντος και ασφάλειας μέσω του συστήματος INMARSAT. Βελτίωση των τηλεπικοινωνιακών μέσων του ΥΕΝ. Φορέας : ΥΕΝ, Προϋπολογισμός συνεχιζομένων και νέων επενδύσεων 252 εκ. δρχ. Επενδύσεις Πενταετίας : 174 εκ δρχ.

Βελτίωση του τηλεφωνικού δικτύου του Πειραιά. Ενίσχυση του διεθνούς τηλεφωνικού κέντρου και αύξηση του αριθμού ζεύξεων στον Πειραιά και δημιουργία τηλετυπικού κέντρου ικανής χωρητικότητας καθώς και προμήθεια τηλετυπικών συσκευών για την ικανοποίηση της ζήτησης από μέρους των ναυτιλιακών γραφείων. Φορέας : ΟΤΕ.

Μετεκπαίδευση δικαστών στο ναυτικό δίκαιο και δημιουργία ειδικής ναυτικής δικαιοσύνης. Φορέας : Υπ. Δικαιοσύνης.

Προσαρμογή, εκσυγχρονισμός και κωδικοποίηση των διατάξεων της ναυτιλιακής νομοθεσίας και εκείνων της διαιτησίας. Φορείς : Υπ. Δικαιοσύνης, ΥΕΝ.

Επαγγελματική επιμόρφωση ναυλομεσιτών και στελεχών ναυλομεσιτικών γραφείων. Φορείς: ΥΕΝ, Σύλλογος Ναυλομεσιτών.

Στελέχωση, εξοπλισμός και επέκταση των δραστηριοτήτων της ΕΕΠ και του Ελληνικού Νηογνώμονα. Φορέας : ΥΕΝ.

ε) Ναυτεργατικό Δυναμικό.

1 Βελτίωση εκπαίδευσης

Σύσταση ειδικής υπηρεσίας για τη συνεχή προσαρμογή των εκπαιδευτικών και μετεκπαιδευτικών προγραμμάτων, μεθόδων, μέσων και δομών. Φορείς : ΥΕΝ, Υπ. Παιδείας.

Αναμόρφωση και εκδημοκρατισμός της ναυτικής εκπαίδευσης και κατάργηση των Ιδιωτικών ναυτικών Σχολών με υπαγωγή των τίτλων σπουδών που χορηγούν οι ναυτικές σχολές στις ίδιες βαθμίδες με τους τίτλους σπουδών των αντίστοιχων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων του Υπ. Παιδείας. Φορείς : ΥΕΝ και Υπ. Παιδείας.

Επίλυση εκκρεμούντων θεμάτων του διδακτικού και διοικητικού προσωπικού και λειτουργικότητας των Σχολών (προσόντα, θέσεις, αποδοχές, μετεκπαδεύσεις, κανονισμοί εκπαίδευσης και λειτουργίας σχολών κλπ.). Φορείς : ΥΕΝ και Υπ. Παιδείας.

Εκσυγχρονισμός του εξοπλισμού των Δημόσιων ναυτικών σχολών, προμήθεια εκπαιδευτικών οργάνων, επέκταση και βελτίωση των κτιριακών εγκαταστάσεων. Φορέας : ΥΕΝ. Προϋπολογισμός νέων και συνεχιζομένων Έργων : 2,8 δισ. δρχ. Επενδύσεις πενταετίας : 1,4 δισ. δρχ. Μερικά από τα κυριότερα έργα που προβλέπονται είναι : Ανέγερση ΑΔΣΕΝ Πατρών, Ανέγερση ΑΔΣΕΝ Βόλου, Προμήθεια ηλεκτρονικών ναυτικών οργάνων, Εξοπλισμός Δημοσίων σχολών Ε.Ν.. Συμπλήρωση κτιριακών εγκαταστάσεων και εξοπλισμού σχολών Ε.Ν. Θεσ/νίκης και Πρεβέζης.

Μετεκπαίδευση πληρωμάτων και αξιωματικών σε ειδικούς τομείς εργασίας. Φορέας: ΥΕΝ.

Αναθεώρηση του χρόνου σπουδών σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης γενικά ώστε να παρέχεται ο απαραίτητος χρόνος για αφομοίωση της εκπαιδευτικής ύλης όπως έχει διαμορφωθεί και εμπλουτιστεί σύμφωνα με τις συμβατικές υποχρεώσεις και τις σύγχρονες απαιτήσεις. Φορέας : ΥΕΝ.

Ποσοτικός προσδιορισμός των αναγκαιούντων, κατά ειδικότητα, στελεχών Ε.Ν. μακροπρόθεσμα. Φορέας : ΥΕΝ.

2. Κίνητρα για το ναυτικό επάγγελμα

Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στα πλοία με την πρακτική εφαρμογή των διεθνών συμβάσεων. Φορείς : ΥΕΝ, ΕΕΕ, ΠΝΟ.

Καθιέρωση οικογενειακού επιδόματος στους ναυτικούς. Πραγματοποιήθηκε ήδη με το Π.Δ. 213/83.

Εφαρμογή του θεσμού της επικουρικής ασφάλισης. Φορέας : ΥΕΝ.

Παροχή κινήτρων στους ναυτικούς για τη μόνιμη εγκατάσταση των οικογενειών τους σε παραδοσιακές ναυτικές περιοχές. Φορείς : ΥΕΝ, Τραπεζικό Σύστημα.

Δημιουργία αποτελεσματικού μηχανισμού εύρεσης εργασίας σε έλληνες ναυτικούς και παρακολούθηση της διακίνησης των ξένων πληρωμάτων. Φορέας : ΥΕΝ.

Αποστρατικοποίηση, αναδιοργάνωση, εκσυγχρονισμός και επαρκής στελέχωση των ασφαλιστικών ιδρυμάτων και επιτυχέστερη εκμετάλλευση της περιουσίας τους. Φορείς : ΥΕΝ, Ασφαλιστικά Ιδρύματα.

Εκδημοκρατισμός του συνδικαλιστικού κινήματος με τη διαμόρφωση νόμου - πλαισίου. Φορέας : ΥΕΝ.

στ) Ακτοπλοΐα.

Ριζική αναδιάρθρωση του ακτοπλοϊκού συστήματος της χώρας με γνώμονα την καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου και την σύνδεση των νησιών τόσο με τον Πειραιά όσο και μεταξύ τους. Φορέας:ΥΕΝ.

Αναμόρφωση του τρόπου εκμετάλλευσης των ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών. Φορείς:ΥΕΝ, ΥΠΕΘΟ.

ζ) Λιμάνια και λιμενική πολιτική.

Προώθηση και υλοποίηση της μελέτης «Γενικός Σχεδιασμός Ανάπτυξης των Λιμανιών της Ελλάδας». Φορέας: ΥΕΝ. Ύψος επένδυσης 8 εκ. δρχ. και 300.000 ΕΛΜ χρηματοδότηση από ΕΟΚ. Συμπλήρωση μελέτης Β' εξάμηνο 1984.

Μέχρις ότου συμπληρωθεί η μελέτη αυτή που θα καθορίζει και τους ρόλους των κυριοτέρων λιμανιών, η επενδυτική προσπάθεια των λιμανιών Πειραιά και Θεσ/νίκης θα περιοριστεί στα αναγκαία έργα για προστασία των μεγάλων προβλήτων που έχουν γίνει σ' αυτά και λειτουργία των προβλήτων αυτών χωρίς άλλη επέκτασή τους. Φορείς: ΟΛΠ, ΟΛΘ. Μέχρι σήμερα οι επενδύσεις τους παρουσιάζονται στις παράλληλες επενδύσεις. Επενδύσεις πενταετίας 14.730 εκ. δρχ.

Απόδοση λιμενικών ταμείων στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και αναδιάρθρωση των υπολοίπων. Φορείς: ΥΕΝ, Υπ. Εσωτερικών.

Εγκατάσταση κέντρων υποδοχής καταλοίπων πλοίων κατά τις απαιτήσεις της MARPOL 1973/78. Φορείς: ΥΕΝ, Οργανισμοί Λιμένων, Λιμενικά Ταμεία.

Μηχανογράφηση και επάνδρωση του τομέα του ΥΕΝ, που θα ελέγχει και συντονίζει την ανάπτυξη του Εθνικού Λιμενικού Συστήματος με ειδικούς λιμενολόγους, οικονομολόγους, συγκοινωνιολόγους, κλπ. Φορέας:ΥΕΝ.

Δημιουργία περισσοτέρων περιφερειακών εργαστηρίων ελέγχου υλικών και εμπλουτισμός του εξοπλισμού των ήδη υφισταμένων. Φορέας:ΥΔΕ.

Εμπλουτισμός του ΕΤΜΛΕ με σύγχρονο μηχανικό εξοπλισμό, Φορέας : ΥΔΕ.

Κωδικοποίηση και προσαρμογή της νομοθεσίας οργανισμών λιμένων και λιμενικών ταμείων στις σύγχρονες αντιλήψεις δημόσιας διοίκησης, και περιφερειακής ανάπτυξης, και αντιμετώπιση των εργατικών προβλημάτων και των εργασιακών σχέσεων. Φορείς : ΥΕΝ, Υπ. Εσωτερικών, Υπ. Προεδρίας, Υπ. Εργασίας.

Ολοκλήρωση του εξοπλισμού του υπάρχοντος Εργαστηρίου Λιμενικών Έργων στην Πολυτεχνειούπολη του Ζωγράφου. Φορέας : Υπ. Παιδείας.

η) Λοιπές θεσμικές και οργανωτικές μεταβολές.

Ριζική αναβάθμιση των υπηρεσιών του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας και αναδιάρθρωση και ενίσχυσή του με εξειδικευμένα και πεπειραμένα στελέχη. Σε πρώτη προσέγγιση προβλέπεται η επάνδρωση του Υπουργείου με 108 νέα στελέχη. Φορέας:ΥΕΝ.

Ανέγερση κτιρίων Λιμεναρχείων σε διάφορες περιοχές της χώρας και αποθηκών στο Ικόνιο και στην Ελευσίνα. Φορέας : ΥΕΝ. Προϋπολογισμός :634 εκ. δρχ. Επενδύσεις πενταετίας 614 εκ. δρχ. Κυριότερα έργα είναι: η ανέγερση αποθηκών στο Ικόνιο και στην Ελευσίνα και Λιμεναρχείων στη Χίο, Λαύριο, Πύλο, Ναύπλιο, Πρέβεζα, Κέρκυρα, Σάμο, Ν. Μουδανιά, Κιάτο, Πρίνο.

Ενίσχυση στην αναγκαία έκταση της Υπηρεσίας Προστασίας θαλασσίου Περιβάλλοντος του ΥΕΝ με όργανα μετρήσεως και μέσα. Φορέας: ΥΕΝ Προϋπολογισμός νέων έργων και επενδύσεων πενταετίας : 2,2 δρχ. Κυριότερα έργα είναι : η δημιουργία εναερίου συστήματος ανίχνευσης και αποτύπωσης πετρελαιοκηλίδων στη θάλασσα αποτελούμενο από αεροσκάφος και σταθμό εκπομπής υπερύθρων ακτίνων, η αγορά σκάφους περισσυλογής πετρελαιοκηλίδων ανοικτής θάλασσας, και η εγκατάσταση σταθμών υποδοχής καταλοίπων πλοίων σε 11 λιμάνια της χώρας.

Ενίσχυση του Λιμενικού Σώματος για καλύτερη αστυνόμευση των ακτών και υποβοήθηση της υπηρεσίας προστασίας θαλασσίου περιβάλλοντος με χερσαία, πλωτά και εναέρια μέσα. Φορέας: ΥΕΝ. Προϋπολογισμός νέων και συνεχιζομένων επενδύσεων : 5,4 δις δρχ. Επενδύσεις πενταετίας : 4,8 δις δρχ. Κυριότερα έργα είναι : Αγορά 8 σκαφών πολλαπλής αποστολής ανοικτής θάλασσας, προμήθεια 30 ταχύπλοων περιπολικών, προμήθεια 40 ταχύπλοων περιπολικών μικρού μήκους, προμήθεια 2 δικινητηρίων αεροσκαφών και 2 ελικοπτέρων πολλαπλών αποστολών.

Ίδρυση Ναυτιλιακού Ινστιτούτου και ίδρυση ή ενίσχυση των ναυτιλιακών τμημάτων ερευνητικών οργανισμών της χώρας. Παράλληλα δημιουργία Ιδρύματος Ναυτικής Ασφάλειας στην Ελλάδα σύμφωνα με πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Φορείς : Υπ. Έρευνας και Τεχνολογίας, Υπ. Παιδείας, ΥΕΝ.

Υποστήριξη Ελληνικών Επιχειρήσεων για είσοδό τους στις τακτικές γραμμές, και κύρια αυτών που εξυπηρετούν το ελληνικό εξωτερικό εμπόριο. Φορείς: Υπ. Εξωτερικών, ΥΕΝ.

Ενεργητική παρουσία του κράτους στους διεθνείς ναυτιλιακούς οργανισμούς και στην ΕΟΚ υποβοηθούμενη από τη συστηματικότερη συνεργασία με τις ναυτιλιακές ενώσεις και τα ερευνητικά ιδρύματα της χώρας. Φορέας: ΥΕΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ

Τουρισμός

1. Βασικές επιδιώξεις και προσαρμογή μέτρων.

Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας του τομέα στη διεθνή τουριστική αγορά και η αξιοποίηση του υποαπασχολούμενου ή αργούντος παραγωγικού και εργατικού δυναμικού αποτελούν δύο από τις βασικές επιδιώξεις της τουριστικής πολιτικής για τις οποίες τα μέτρα που προτείνονται στο Πρόγραμμα πρέπει να αποδώσουν σε σύντομο χρόνο ώστε να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι δυσκολίες των τελευταίων ετών. Μεγάλης επίσης σημασίας για την επίτευξη των στόχων πολιτικής μακροχρόνιας ανάπτυξης του τομέα, είναι η άμεση λήψη μέτρων επηρεασμού της προσφοράς και ζήτησης και η κατάλληλη οργάνωση των φορέων τουριστικής πολιτικής.

Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας θα επιτευχθεί, με τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, την αύξηση της παραγωγικότητας, την οργάνωση των φορέων τουρισμού για τον περιορισμό της δράσης των μεσαζόντων και της τουριστικής γενικά παραοικονομίας, τη διαμόρφωση σωστής πολιτικής τιμών και εισοδημάτων που να εναρμονίζεται κάθε φορά, με την αντίστοιχη των ανταγωνιστριών χωρών και να λαβαίνει υπόψη της και τις προοπτικές εξέλιξης της ζήτησης, την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού για άμβλυνση της εποχικότητας και την πλήρη, κατά περιοχή, αξιοποίησης της ζήτησης.

Η αξιοποίηση του υποαπασχολούμενου ή αργούντος παραγωγικού δυναμικού θα επιτευχθεί κυρίως, με τη δημιουργία της αναγκαίας υποδομής, την παροχή κινήτρων περιορισμένης διάρκειας και την κατάλληλη οργάνωση και προβολή. Στην αντίθετη περίπτωση θα εξεταστεί η δυνατότητα μετατροπής των μονάδων σε προσφορότερες μορφές ή ακόμα και η απόδοσή τους σ' άλλες χρήσεις, (όπου οι προοπτικές δεν είναι ενθαρρυντικές). Για το υποαπασχολούμενο εργατικό δυναμικό, θα ληφθούν μέτρα για τη δημιουργία ευκαιριών συμπληρωματικής απασχόλησης, την επιμόρφωση και την εκπαίδευση.

Η πολιτική προσφοράς στοχεύει, στην επίτευξη αρμονικής, κατά περιοχή, σχέσης κύριων και βοηθητικών καταλυμάτων και υπηρεσιών, στην αξιοποίηση των παραδοσιακών οικισμών για τουριστικούς σκοπούς, στην ευρύτερη κατανομή της στο χώρο και κατά προτεραιότητα την προώθηση επενδύσεων στις προβληματικές και λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές, οι οποίες κυρίως δεν έχουν εναλλακτική δυνατότητα ανάπτυξης, στην ανάσχεση παραπέρα συγκέντρωσης τουριστικών δραστηριοτήτων σε περιοχές που εμφανίζουν έντονα σημεία κορεσμού, στην προσεκτική ανάπτυξή της σε περιοχές όπου ο τουρισμός είναι ανταγωνιστικός άλλων δυναμικών κλάδων της οικονομίας στη δημιουργία υποδομής και εγκαταστάσεων θαλάσσιου, ιαματικού ορεινού και λοιπών μορφών τουρισμού.

Τα μέτρα που ήδη θεσμοθετούνται και τα ειδικά προγράμματα που εφαρμόζονται ή πρόκειται να εφαρμοστούν σύντομα από τους φορείς για την υλοποίηση των στόχων του προγράμματος, παρουσιάζονται συνοπτικά στη συνέχεια.

α) Μέτρα που αποσκοπούν στην αλλαγή του θεσμικού πλαισίου:

Έχει καταρτισθεί προσχέδιο κανονισμού του ΕΟΤ για την περιφερειακή αποκέντρωση των υπηρεσιών του με πρόβλεψη για τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας, τις αρμοδιότητες και τη συνεργασία τους μ' άλλους τοπικούς φορείς. Βασικός στόχος της προσπάθειας αυτής είναι, οι περιφερειακές υπηρεσίες να αποτελέσουν τους αποφασιστικούς φορείς τουριστικής ανάπτυξης κάθε περιοχής. Στα πλαίσια της περιφερειακής πολιτικής, μελετάται επίσης και η οργάνωση σε «συνεταιριστική βάση» όλων των παραγόντων τουρισμού κάθε περιοχής με έναρξη εφαρμογής των προγραμμάτων αυτών από τις προβληματικές περιοχές όπου οι συνθήκες είναι καταλληλότερες δεδομένου ότι οι τουριστικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα επιβίωσης.

Άρχισε ήδη η εφαρμογή προγράμματος σταδιακής παραχώρησης περιουσιακών στοιχείων του ΕΟΤ προς τους ΟΤΑ για εκμετάλλευση καθώς και η μεταβίβαση σε μικτές εταιρίες (ΟΤΑ-εταιρίες λαϊκής βάσης). Στα πλαίσια αυτά οι ΟΤΑ προωθούνται ώστε να αναλάβουν σημαντικές δραστηριότητες μαζί με άλλους φορείς, όπως η αξιοποίηση της ελεύθερης κατασκήνωσης σε κοινόχρηστους χώρους, η προστασία του περιβάλλοντος και των πολιτιστικών αξιών, η συμμετοχή στη διαδικασία καθορισμού τρόπου, έκτασης και ενδεδειγμένης μορφής τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής δικαιοδοσίας τους κ.ά.

Επίσης μελετώνται, τρόποι ενίσχυσης των ΟΤΑ και άλλων τοπικών παραγόντων για την οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων με σκοπό την ψυχαγωγία τουριστών και ντόπιου πληθυσμού, την ανάδειξη και προστασία της πολιτιστικής κληρονομίας κ.ά.

Για την άμβλυνση της εποχικότητας, μελετάται η καθιέρωση ενός αποτελεσματικού συστήματος κινήτρων για προσέλκυση τουριστών εκτός περιόδου αιχμής, με συμμετοχή πολλών κρατικών φορέων και ιδιωτών, καθώς επίσης και η επιτάχυνση των διαδικασιών για ανάπτυξη, κατά προτεραιότητα, νέων μορφών τουρισμού (ιαματικού, ορεινού, κοινωνικού, συνεδριακού, αγροτουρισμού, οικοτουρισμού κλπ.). Προτεραιότητα δίδεται στην ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού, του αγροτουρισμού και του οικοτουρισμού που θα συμβάλουν στην ανάπτυξη προβληματικών περιοχών, σε συνδυασμό και με την αξιοποίηση των παραδοσιακών οικισμών και άλλων μορφών καταλυμάτων κυρίως βοηθητικών. Για το 1984 ο ΕΟΤ, σε συνεργασία με άλλους φορείς, θα ενισχύσει 100.000 περίπου «μη προνομιούχους έλληνες» για φθηνές διακοπές στη χώρα μας.

Έχει διαμορφωθεί το νέο θεσμικό πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας των τουριστικών επιχειρήσεων, καθώς και προδιαγραφών κατασκευής καταλυμάτων κάθε κατηγορίας και μορφής. Στα πλαίσια αυτά θα γίνει έλεγχος και υποχρεωτική ένταξη στο τουριστικό δυναμικό όσων, από τα καταλύμματα που δεν είναι δηλωμένα, πληρούν τις σχετικές προδιαγραφές του ΕΟΤ.

Έχουν χαρακτηριστεί και κηρυχθεί κορεσμένες περιοχές της χώρας για τις οποίες, πέρα από τον αποκλεισμό τους από τα κίνητρα, θα εφαρμοστούν αυστηρά μέτρα (διοικητικά, χρηματοδοτικά) ώστε να αποκλειστεί ή περιοριστεί στο ελάχιστο η παραπέρα αύξηση καταλυμάτων μέχρι τουλάχιστον να αντιμετωπιστούν τα υφιστάμενα προβλήματα (υποδομής, οργάνωσης, έλλειψης συμπληρωματικών υπηρεσιών κλπ.). Επίσης στα πλαίσια αυτά προσαρμογής της προσφοράς προς τους επιθυμητούς στόχους, εντάσσεται και η προσπάθεια αποτελεσματικής συνεργασίας και συντονισμού δράσης των κρατικών οργάνων προγραμματισμού και λήψης αποφάσεων, για έγκριση και πραγματοποίηση έργων στον τουρισμό.

β) Μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση των προγραμμάτων τεχνικής εκπαίδευσης.

Το πρόγραμμα επιμόρφωσης επαγγελματιών έχει εντατικοποιηθεί με προοπτική να επεκταθεί σύντομα σ' όλες τις τουριστικές περιοχές της χώρας (π.χ. το 1981 λειτούργησαν 5 τμήματα σε 4 πόλεις με 150 άτομα ενώ το 1984 θα λειτουργήσουν 81 σε 25 πόλεις και για 3.000 άτομα) και παράλληλα δόθηκαν αυξημένα κίνητρα για την παραμονή τους στον κλάδο (όπως αποκτούν την υπαλληλική ιδιότητα, παίρνουν αμοιβές 10 % πάνω από τους μισθούς που καθορίζονται από τις συλλογικές συμβάσεις εργασίες κ.ά.).

Μελετάται η εφαρμογή προγράμματος επιμόρφωσης των ασχολουμένων με τουριστικές δραστηριότητες επιχειρηματιών και η έναρξη δοκιμαστικών σεμιναρίων από την Πελοπόννησο. Το πρόγραμμα αυτό, μετά τη δοκιμαστική περίοδο, προβλέπεται να επεκταθεί σ' όλες τις τουριστικές περιοχές, θα δοθούν δε κίνητρα αλλά θα ληφθούν και μέτρα για υποχρεωτική συμμετοχή σ' αυτά όλων των ασχολουμένων με τουριστικά επαγγέλματα.

Επίσης θα εντατικοποιηθούν πολλά άλλα προγράμματα όπως της απασχόλησης των φοιτητών, τα διάφορα μικρά προγράμματα που γίνονται σε συνεργασία με ΟΑΕΔ κλπ.

2. Έργα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

Υπολογίζεται ότι το πρόγραμμα βασικών έργων (νέων και εκτελούμενων) των φορέων, που παρουσιάζεται στον Πίνακα 1 (κατά κατηγορίες έργων και με εκτιμήσεις προϋπολογισμών), μπορεί να καλυφθεί σε ποσοστό 50 % περίπου κατά την περίοδο του προγράμματος λαμβανόμενου υπόψη και του χρόνου που απαιτείται για την εκπόνηση των σχετικών μελετών.

Από τα στοιχεία του Πίνακα 1 συνάγεται ότι η επενδυτική προσπάθεια του δημόσιου τομέα θα στραφεί: α) στην ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού με την προώθηση σε πρώτη φάση, τριών κύριων συστημάτων (συμπλεγμάτων) (κέντρων ιαματικού τουρισμού, χιονοδρομικών κέντρων, λιμένων αναψυχής και τριών συμπληρωματικών (σπήλαια, βιότοποι/εθνικά πάρκα και ιστορικά μονοπάτια). β) Στη δημιουργία ειδικών κέντρων και εγκαταστάσεων (φεστιβαλικά κέντρα, πρότυπα κέντρα εστίασης και αναψυχής, οδικούς σταθμούς, golf, λουτρικές και αθλητικές εγκαταστάσεις και σταθμούς διοδίων) τα οποία θεωρούνται πολύ σημαντικά για την υποστήριξη και ποιοτική βελτίωση του υφιστάμενου επιπέδου τουριστικής ανάπτυξης της χώρς και χαρακτηρίζονται σαν έργα υψηλού βαθμού προτεραιότητας στο πρόγραμμα. γ) Στη δημιουργία βοηθητικών καταλυμάτων κυρίως campings (είτε άμεσα, είτε μέσω των ΟΤΑ ή άλλων φορέων), για κάλυψη υφισταμένων αναγκών και αξιοποίηση (ή περιορισμό) της ζήτησης «ελεύθερης κατασκήνωσης» σε κοινόχρηστους χώρους. δ) Στην προβολή και έρευνα και ε) Στην αξιοποίηση των παραδοσιακών οικισμών με σκοπό τη διάσωση και χρησιμοποίησή τους σε τουριστικές δραστηριότητες και κυρίως την ένταξή τους σε προγράμματα κοινωνικού τουρισμού, στ) Στην προώθηση σε πρώτη φάση προγραμμάτων εσωτερικού κοινωνικού τουρισμού και επέκτασή του στη συνέχεια με τη δημιουργία ειδικά οργανωμένων κέντρων.

Το εκτελούμενο ΠΔΕ είναι επίσης σημαντικό σε έκταση (7 δισ. δρχ. περίπου) αλλά και πλήρως εναρμονισμένο με τους στόχους και τις προτεραιότητες του προγράμματος (δημιουργία εκπαιδευτηρίων, ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού, εκσυγχρονισμός υφιστάμενων μονάδων του ΕΟΤ κλπ.). Τέλος, για πρώτη φορά, στα πλαίσια της βασικής επιδίωξης στο πρόγραμμα, ουσιαστικής αποκέντρωσης (δραστηριοτήτων, κέντρων αποφάσεων, διαχειρίσεως πόρων κλπ.), μεταβιβάστηκαν προς τις Νομαρχίες το 1983 520 εκατ. δρχ. που καλύπτουν ανάγκες για εκτέλεση μεγάλου αριθμού (πάνω από 90) μικρών έργων μεγάλης όμως τοπικής σημασίας.

Οι προϋπολογισμοί των νέων έργων καθορίστηκαν με βάση τη μέχρι τώρα εμπειρία του ΕΟΤ από την κατασκευή παρόμοιων έργων ή από διάφορες μελέτες που έγιναν στο παρελθόν. Επί πλέον, για τα έργα που αποτελούν τμήματα συμπλεγμάτων δραστηριοτήτων, δεν έχουν διαμορφωθεί ακόμη οι τελικές προτάσεις (που θα καθορίζουν π.χ. το βαθμό και τη μορφή ανάπτυξης, το μέγεθος των μονάδων, τις προτεραιότητες κλπ.) και γιαυτό το επενδυτικό πρόγραμμα πιθανόν να τροποποιηθεί σε μερικά σημεία. Έτσι η ταχεία προώθηση του προγράμματος μελετών κρίθηκε απόλυτα αναγκαία.

3. Επενδύσεις στον Ιδιωτικό Τομέα

Με βάση τις προοπτικές εξέλιξης της Τουριστικής ζήτησης (1) ο αριθμός των νέων κλινών που θα απαιτηθούν σταδιακά μέχρι το 1987 σε ξενοδοχεία, βοηθητικά καταλύματα και πλοία περιηγήσεων και θαλαμηγά σκάφη, υπολογίζεται σε 35, 110 και 5 χιλιάδες περίπου αντίστοιχα.

Γιά την κατασκευή των παραπάνω εγκαταστάσεων διαμονής (εκτός πλοίων), καθώς και εστίασης και αναψυχής, υπολογίζεται ότι θα απαιτηθούν επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου της τάξεως των 41 δισ. δρχ. περίπου (σε τιμές 1982) (πίνακας 2). Ο υπολογισμός των επενδύσεων έγινε κατά νομό αφού προσδιορίστηκε πρώτα ο δυνατός και επιθυμητός βαθμός ανάπτυξης, η ενδεδειγμένη μορφή και το μέγεθος των επιχειρήσεων καθώς και το είδος και η κατηγορία των καταλυμάτων.

Με βάση την κατανομή των επενδύσεων κατά νομό και το ισχύον σύστημα κινήτρων η χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα θεωρείται απόλυτα εξασφαλισμένη και αναλύεται περίπου ως εξής :

(1) Ηαλλοδαπή ζήτηση προβλέπεται να αυξηθεί με ρυθμό της τάξεως του 4 % - 6 % ετησίως και η ημεδαπή 3 % -5 %.

	εκατ. δρχ.	η ποσοστό
Επιχορηγήσεις (GRANTS)	7.200	18 %
Τραπεζική Χρηματοδότηση	23.800	62 %
Ίδια κεφάλαια	8.000	20 %
Σύνολο	39.000	100 %

Επίσης η επιχορήγηση επιτοκίου θα δημιουργήσει πρόσθετη επιβάρυνση στον προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων της τάξεως των 1000 εκατ. δρχ. περίπου το χρόνο.

4. Συνολικές Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου.

Από την κατανομή των συνολικών επενδύσεων παγίου κεφαλαίου κατά κατηγορίες έργων και φορείς (πίνακας 2), διαπιστώνεται πρώτο, ότι η συμμετοχή του Δημόσιου τομέα στην επενδυτική προσπάθεια θα είναι, σε σύγκριση με προηγούμενες περιόδους, πολύ αυξημένη (υπερδιπλάσια περίπου) και δεύτερο, ότι ο ρόλος του θα περιστραφεί, όπως τονίστηκε, σε τομείς που θα βελτιώσουν το ποιοτικό επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών και θα αξιοποιήσουν και νέες δυνατότητες. Εκτός από τα παραπάνω, προβλέπονται έργα διατομεακού χαρακτήρα (έργα βασικής υποδομής) που ενώ δεν χαρακτηρίζονται σαν τουριστικά, αποτελούν προϋπόθεση της τουριστικής ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών, καθώς και έργα που οι δαπάνες τους εγγράφονται σε άλλους τομείς, έστω κι αν αφορούν στον τουρισμό (πλοία περιηγήσεων και θαλαμηγά σκάφη, μνημεία κ.λπ.).

Τέλος οι επενδύσεις στον τομέα σαν ποσοστό των συνολικών επενδύσεων παγίου κεφαλαίου της οικονομίας κατά την περίοδο 1983 - 87, θα είναι της τάξεως του 2,3 % - 3,0 %, δηλαδή θα κυμανθούν σε φυσιολογικά επίπεδα και μέσα στις δυνατότητες χρηματοδοτήσεως. Η μόνη διαφοροποίηση στο πρόγραμμα αυτό σε σχέση με προηγούμενα, συνίσταται στη μεγαλύτερη συμμετοχή του Δημοσίου τομέα στις συνολικές τουριστικές επενδύσεις σαν συνέπεια της νέας πολιτικής τουριστικής ανάπτυξης της χώρας.

5. Επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης 1983 - 87 στην απασχόληση και τις συναλλαγματικές εισπράξεις.

Η άμεση απασχόληση για τη λειτουργία των νέων τουριστικών καταλυμάτων υπολογίζεται ότι θα είναι της τάξεως των 20.000 θέσεων από τις οποίες το 50 % περίπου, με βάση την προτεινόμενη σύνθεση (είδος, κατηγορία, μορφή) των καταλυμάτων και την κατανομή τους στο χώρο, θα είναι εποχικής λειτουργίας (έναντι 40 % στο σύνολο).

Σημαντικός επίσης αριθμός νέων θέσεων απασχόλησης θα δημιουργηθεί, από την κατασκευαστική δραστηριότητα, τη λειτουργία των μονάδων συμπλεγμάτων που θα ολοκληρωθούν στην πενταετία και από τη δραστηριοποίηση των διαφόρων υπηρεσιών (Δημοσίων και Ιδιωτικών) που εξυπηρετούν αποκλειστικά τον Τουρισμό. Με βάση ορισμένες εκτιμήσεις βρέθηκε ότι η συνολική άμεση απασχόληση στον τομέα θα είναι το 1987 της τάξεως των 160 χιλιάδων ατόμων κατά την περίοδο αιχμής και η συνολική (άμεση και έμμεση) σε 200 χιλιάδες.

Οι ανάγκες σε ειδικευμένο προσωπικό για το ξενοδοχειακό κυρίως δυναμικό θα είναι της τάξεως των 25.000 σε στελέχη με ανώτερη και 50.000 σε βασικό προσωπικό με στοιχειώδη εκπαίδευση, που υπολογίζεται να καλυφθεί σε μεγάλο βαθμό με την επέκταση των σχολών και την εντατικοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Βασικό πάντως πρόβλημα στο σύστημα τουριστικής εκπαίδευσης θα είναι η αδυναμία του τομέα να προσελκύσει μεγάλο αριθμό μαθητών και υψηλής στάθμης μόνιμο διδακτικό προσωπικό λόγω της μεγάλης εποχικότητας.

Οι συναλλαγματικές εισπράξεις (σε δολλάρια) από τον τουρισμό αναμένεται να αυξηθούν κατά την περίοδο 1983 -87 με ρυθμό της τάξεως 8 % - 10 %, σα συνέπεια της αύξησης των τιμών και την ποιοτική βελτίωση των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών (4 %).

Π ί ν α κ α ς 1

Προτάσεις ΕΟΤ Βασικών Τουριστικών Έργων του ΠΔΕ 1983—1987

εκατ. δραχ. τιμές 1982

α/α	Κατηγορίες Έργων	Αριθμ. Μονάδων	Προϋπ/σμός	Πιστώσεις 5ετίας	Πληρωμές 1983	Αριθμ. Νομών
	Α. ΝΕΑ ΕΡΓΑ		46.360	27.110		
1.	Κέντρα Ιαματικού τουρισμού	11	3.100	1.960		7
2.	Λιμένες Αναψυχής	69	7.990	5.020		26
3.	Χιονοδρομικά κέντρα (1)	10	7.800	2.500		11
4.	Σταθμοί διοδίων (Μεθοριακοί και Πορθμειακοί)	16	2.400	1.500		14
5.	Οδικοί σταθμοί	9	3.650	2.190		8
6.	GOLF	8	1.500	1.060		7
7.	Λουτρικές και αθλητικές εγκαταστάσεις	20	1.650	1.090		13
8.	Πρότυπα κέντρα (εστίασης και αναψυχής).	23	3.450	2.190		19
9.	Ιστορικά μονοπάτια—πεζόδρομοι	9	350	250		9
10.	Φεστιβαλικά κέντρα	6	140	140		6
11.	Παραδοσιακοί οικισμοί	21	6.650	2.900		18
12.	Εθνικά Πάρκα και βιότοποι	21	1.300	930		17
13.	Σπήλαια	2	200	200		2
14.	Ειδικά προγράμματα ΕΟΤ		5.000	4.000		51
15.	Πρόγραμμα ΕΟΚ		1.180	1.180		4
	Β. ΕΚΤΕΛΟΥΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΩΝ		6.950	6.950	1.216	
	Γ. ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (Νομαρχίες)		520	520	520	
	Δ. ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		53.830	34.580	1.736	

(1) Το Χ. Κ. Ολύμπου ανήκει σε δύο νομούς (Λάρισας και Πιερίας) και του Ν. Αχαΐας αναφέρεται στα Ειδικά Προγράμματα του ΕΟΤ.

Π ί ν α κ α ς 2.

Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου στον Τουρισμό κατά Κατηγορίες Έργων και Φορείς — Θέσεις Απασχόλησης, 1983 — 1987.
(δαπάνες σε εκ. δρχ., τιμές 1982)

Κατηγορίες έργων	Προϋπολογισμός δαπανών			Δαπάνες περιόδου			Νέες θέσεις απασχολήσεως 1983-87
	Σύνολο	Δημόσιος	Ιδιωτικός	Σύνολο	Δημόσιος	Ιδιωτικός	
1. Εγκαταστάσεις διαμονής	40.000	1.000	39.000	40.000	1.000	39.000	20.000
α. Κύρια καταλύματα	25.000	--	25.000	25.000	--	25.000	
β. Βοηθητικά καταλύματα	14.000	1.000	13.000	14.000	1.000	13.000	
γ. Διάφορα (ανανεώσεις κ.λπ.)	1.000	--	1.000	1.000	--	1.000	
2. Ειδικά συστήματα τουριστικής υποδομής	28.910	26.910	2.000	20.540	18.540	2.000	
α. Ειδικά κέντρα & εγκαταστάσεις (1)	14.790	12.790	2.000	10.170	8.170	2.000	
β. Ειδικό πρόγραμμα παραδοσιακών	6.650	6.650	--	2.900	2.900	--	
γ. Εκτελούμενο ΠΔΕ	6.950	6.950	--	6.950	6.950	--	
δ. Αποκεντρωμένο ΠΔΕ (Νομαρχίες) 1983	520	520	--	520	520		
3. Νέες μορφές τουρισμού	20.740	20.740		10.860	10.860	--	
α. Κύρια ολοκληρωμένα συμπλέγματα δραστηρ.	18.890	18.890	--	9.480	9.480		
ι. Κέντρα ιαματικού τουρισμού	3.100	3.100	--	1.960	1.960		
ιι. Μαρίνες, Σκάλες, Καταφύγια	7.990	7.990	--	5.020	5.020	--	
ιιι. Χιονοδρομικά κέντρα	7.800	7.800	--	2.500	2.500	--	
3. Συμπληρωματικά συστ/τα (2)	1.850	1.850		1.380	1.380		
4. Ειδικά προγ/τα ΕΟΤ	4.000	4.000		3.000	3.000	--	
5. Πρόγραμμα ΕΟΚ	1.180	1.180	----	1.180	1.180	--	
6. ΣΥΝΟΛΟ	94.830	54.830	41.000	75.580	34.580	41.000	
7. Κατανομή	100	56%	44%	100	45%	55%	
8. Σαν (%) των ΠΕΚ της Οικονομίας	3,9%-2,9%			3,0%-2,3%			

(1) Κέντρα : Φεστιβαλικά, Εστίασης & Αναψυχής, Ειδικών εξυπηρετήσεων (Οδικοί Σταθμοί, Golf, Λουτρ. & Αθλ, εγκατ. Στ. Διοδίων).

(2) Σπήλαια, βιότοποι και εθνικά πάρκα, Ιστορικά μονοπάτια και πεζόδρομοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Χ

Εμπόριο — Διανομή.

Γενικά :

Οι βασικές επιδιώξεις και οι στόχοι του Προγράμματος στον τομέα του Εμπορίου - Διανομής, όπως εκθέτονται στα Προκαταρκτικά, μπορούν να συνοψιστούν στα ακόλουθα :

Διασύνδεση του εμπορίου με την παραγωγή, κυρίως με τη σταδιακή επέκταση της συμμετοχής των συνεταιρισμών στο δίκτυο διανομής και την ενίσχυση του θεσμού των λαϊκών και των περιφερειακών αγορών, με σκοπό τη μείωση του χάσματος μεταξύ του παραγωγού και καταναλωτή.

Αύξηση της παραγωγικότητας με την προώθηση βασικών έργων υποδομής για την αποθήκευση και διακίνηση των εμπορευμάτων, τη βελτίωση των όρων και συνθηκών χρηματοδότησης και τη μηχανοργάνωση των κεντρικών λαχαναγορών Αθήνας και Θεσσαλονίκης.

Δημιουργία εμπορικού παρεμβατικού οργανισμού για την αντιμετώπιση στενοτήτων και αρρυθμιών της αγοράς και συγκράτηση των τιμών.

Ενίσχυση της προστασίας του καταναλωτή για την καλύτερη πληροφόρησή του, την πρόληψη της παραπλανητικής διαφήμισης και τον περιορισμό της νοθείας.

Εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου σε θέματα που αφορούν τον Αγορανομικό Κώδικα, το ωράριο λειτουργίας καταστημάτων, την επαγγελματική στέγη, το πτωχευτικό δίκαιο και το εμπορικό μητρώο.

Μέτρα Πολιτικής και έργα

1. Μέτρα Πολιτικής

Για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων του Προγράμματος προβλέπεται η λήψη των παρακάτω μέτρων.

—Χρηματοδότηση του εμπορίου

Σταδιακή διεύρυνση των ποσοτικών και χρονικών ορίων της χρηματοδότησης του εμπορίου έτσι ώστε :

α. Να καλύπτονται οι ανάγκες για κεφάλαια κινήσεως ώστε να μειωθεί κατά το δυνατό η έμμεση χρηματοδότηση και η εξάρτηση του εμπορίου από τη βιομηχανία που μειώνει τον υγιή ανταγωνισμό.

β. Να καλύπτονται οι ανάγκες για πάγιες εγκαταστάσεις και τεχνολογικό εξοπλισμό που είναι απαραίτητα για σύγχρονες εμπορικές μονάδες.

Ιδιαίτερη μέριμνα θα ληφθεί για την επαρκή χρηματοδότηση εμπορικών μονάδων που προέρχονται από ένωση ή συνεργασία μικρών μονάδων εφόσον έχουν το ελάχιστο μέγεθος που χρειάζεται για αποτελεσματική λειτουργία.

—Καταναλωτική πίστη

Ενίσχυση μέσα στα πλαίσια που επιβάλλουν οι ανάγκες και των λοιπών τομέων της οικονομίας, του θεσμού της καταναλωτικής πίστης. Με τον τρόπο αυτό θα περιοριστούν οι πωλήσεις με δόσεις που μειώνουν σημαντικά τη διαπραγματευτική ικανότητα του καταναλωτή και περιορίζουν τον ανταγωνισμό.

—Ωράριο λειτουργίας των εμπορικών καταστημάτων

Αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού κατά τρόπο που να ικανοποιεί τους καταναλωτές, τους απασχολούμενους, τους επιχειρηματίες και το συμφέρον της οικονομίας γενικότερα. Για το σκοπό αυτό θα διενεργηθεί έρευνα για τις συνήθειες και τις προτιμήσεις των καταναλωτών κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο ικανοποιήσεώς τους, και για τις συνέπειες από την εφαρμογή των προτεινομένων ωραρίων στην παραγωγικότητα και το κόστος λειτουργίας των εμπορικών επιχειρήσεων και της οικονομίας γενικότερα.

—Εμπορικό Μητρώο

Καθιέρωση του θεσμού του Εμπορικού Μητρώου και θέσπιση διατάξεων που προβλέπουν την υποχρέωση των εγγεγραμμένων να υποβάλλουν περισσότερα στοιχεία για την οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεώντους για την εδραίωση της πίστεως και την πρόληψη των πτωχεύσεων.

—Πτωχευτική νομοθεσία

Αναθεώρηση της Πτωχευτικής νομοθεσίας η οποία, εκτός από την απλούστευση και την συντόμευση των διαδικασιών θα ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις ανεξάρτητα από το μέγεθός τους και θα προβλέπει την εφαρμογή μέτρων δια την πρόληψη της πτωχεύσεως. Για το σκοπό αυτό θα μελετηθεί η δυνατότητα και οι τρόποι δημοσιότητας ορισμένων οικονομικών μεγεθών της εμπορικής επιχείρησης.

—Εμπορικά σήματα

Μηχανοργάνωση των εμπορικών σημάτων και απλοποίηση της διαδικασίας κατάθεσης μέχρι τη νομοθετική ρύθμιση των ειδικών δικαστηρίων.

—Λογιστικό σχέδιο

Εφαρμογή απλουστευμένου ενιαίου λογιστικού σχεδίου για τις ΑΕ.

—Η λειτουργία του ανταγωνισμού

Θα μελετηθεί η αναθεώρηση του νόμου περί ανταγωνισμού σύμφωνα με τα Πρότυπα της ΕΟΚ και θα επιταχυνθεί η λειτουργία των οργάνων για την εφαρμογή του νόμου αυτού με στόχο τον έλεγχο των μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και την προστασία από ενέργειες που περιορίζουν ή διαστρέφουν τον ανταγωνισμό. Για το σκοπό αυτό η Υπηρεσία Προστασία του Ανταγωνισμού θα επανδρωθεί με προσωπικό που θα είναι αριθμιτικά επαρκές και θα διαθέτει γνώσεις πάνω στα θέματα λειτουργίας του ανταγωνισμού.

—Η προστασία του καταναλωτή

Η πολιτική για την προστασία του καταναλωτή θα προσανατολιστεί στην αντίστοιχη πολιτική της ΕΟΚ της οποίας βασικοί στόχοι είναι να εξασφαλίσει αποτελεσματική προστασία έναντι κινδύνων υγείας, ασφάλειας και βλάβης των οικονομικών συμφερόντων του καταναλωτή, συμμετοχή των καταναλωτών στη λήψη αποφάσεων που έχουν επίδραση στα συμφέροντά τους, πληροφόρηση και διαπαιδαγώγηση του καταναλωτή.

Ειδικότερα θα ληφθούν τα ακόλουθα μέτρα :

—Ίδρυση Εθνικού Συμβουλίου Κατανάλωσης, που θα μετέχουν σύλλογοι καταναλωτών και γυναικείων οργανώσεων, η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος η ΕΦΕΕ και η Τοπική Αυτοδιοίκηση που θα ενισχύονται με κάθε τρόπο από το κράτος. Το Εθνικό Συμβούλιο Κατανάλωσης θα έχει συμβουλευτικό ρόλο και θα αναλαμβάνει πρωτοβουλίες διαφώτισης και ενημέρωσης των καταναλωτών.

—Υποβοήθηση της ανάπτυξης καταναλωτικών συνεταιρισμών και της δημιουργίας καταστημάτων από αυτούς.

—Αναμόρφωση του Αγορανομικού Κώδικα και του Κώδικα Τροφίμων και Ποτών και δημιουργία ενιαίου φορέα τροφίμων που εκτός των άλλων θα αντιμετωπίζει και προβλήματα αρμοδιότητας που δημιουργούνται ανάμεσα σε υπηρεσίες διαφορετικών Υπουργείων (Εμπορίου Υγείας και Πρόνοιας Γεωργίας Οικονομικών κ.λπ.)

—Αποτελεσματικός περιορισμός της νοθείας, με την απαγόρευση της κατοχής πρώτων υλών άσχετων με την σύνθεση του προϊόντος που κατασκευάζει ή πουλάει η επιχείρηση.

—Καθορισμός τιμής μονάδας για όλα τα προϊόντα που πουλιώνται συσκευασμένα ώστε να μπορεί ο καταναλωτής να συγκρίνει τις τιμές των διαφόρων προϊόντων.

—Καθιέρωση συστήματος πρόληψης της παραπλανητικής διαφήμισης και της διαφήμισης που είναι προσβλητική για την αξιοπρέπεια του ανθρώπου και ειδικότερα της γυναίκας ή οδηγεί με παραπλανητικά επιχειρήματα στην αγορά επιβλαβών για την υγεία προϊόντων.

—Δημιουργία μητρώου νοθευτών και παραβατών της νομοθεσίας με σύγχρονο σύστημα ηλεκτρονικής καταχώρησης έτσι ώστε όσοι παραπέμπονται για αγορανομικές παραβάσεις να συνοδεύονται με πληροφοριακά στοιχεία για προηγούμενες παραβάσεις.

2. Έργα

Τα έργα που προβλέπονται για την πραγματοποίηση των στόχων του προγράμματος στον τομέα του Εμπορίου είναι τα εξής :

α. Η δημιουργία διεθνούς Εμπορευματικού Κέντρου της Αθήνας από την ΑΕ Γενικών Αποθηκών Ελλάδας στο Θριάσιο Πεδίο. Το κέντρο αυτό έχει σκοπό να εξυπηρετήσει τις αυξημένες απαιτήσεις της αγοράς στον αποθηκευτικό τομέα, να εκσυγχρονίσει τις αποθηκευτικές λειτουργίες κατά τα διεθνή πρότυπα και να προλάβει ενδεχόμενο ανταγωνισμό από ξένους επενδυτές.

Οι υπηρεσίες που θα προσφέρει το Κέντρο συνοψίζονται στις εξής : Υποδοχή και αποθήκευση πρώτων υλών μηχανικού εξοπλισμού και εμπορευμάτων. Τελωνειακός έλεγχος από υπηρεσίες εγκατεστημένες στο Κέντρο. Δυνατότητα αγοραπωλησίας ή ενεχειρίασης εμπορευμάτων βάσει των τίτλων αποθήκευσης. Στέγαση των γραφείων Δημοσίων Υπηρεσιών και Εταιρειών συναφών προς την αποστολή του Κέντρου. Εξυπηρέτηση των κρατικών προμηθειών σε συναφή θέματα και των αποθεμάτων (STOCKS) των Δημοσίων Οργανισμών και Επιχειρήσεων. Η δημιουργία του κέντρου αυτού θα συμβάλει επίσης στην αποσυμφόρηση και στο χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό.

Οι ωφέλειες που θα προκύψουν στην οικονομία της χώρας από τη δημιουργία του Κέντρου θα είναι σημαντικές. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης η μείωση του κόστους αποθήκευσης και διακίνησης η ελάττωση συναλλαγματικών απωλειών από καταβολή σταλιών η πληρέστερη και ταχύτερη διεξαγωγή τελωνειακών διαδικασιών, η υποβοήθηση της ανάπτηξης του διαμετακομιστικού εμπορίου της χώρας και η εξασφάλιση προϋποθέσεων για αποσυσκευασία ανασυσκευασία, ανακατανομή κ.λπ. των αποθηκευμένων εμπορευμάτων.

Ο προϋπολογισμός του έργου, με βάσει χονδρικές εκτιμήσεις υπολογίζεται σε 3 δισ. δρχ. Η χρηματοδότησή του θα γίνει κατά κύριο λόγο με την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της Εταιρείας (2 δισ.), από ίδια διαθέσιμα (500 εκατ.) και από δάνειο από την Εθνική Τράπεζα ή την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (500 ακατ.).

Αναφορικά προς το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης του έργου επιδιώκεται να έχει αποπερατωθεί μέσα σε μία τριετία. Η πλήρης εκμετάλλευση του έργου τοποθετείται στον τέταρτο χρόνο, προγραμματίζεται όμως τμηματική λειτουργία του που θα αρχίσει το δεύτερο χρόνο.

Παρόμοια έργα υποδοχής, αποθήκευσης και διακίνησης εμπορευμάτων προβλέπεται να γίνουν και σε άλλες πόλεις όπως στη Θεσσαλονίκη, Βόλο, Καλαμάτα, καθώς και μικρότερα αποθηκευτικά κέντρα στην Πάτρα, Λάρισα, Καβάλα.

β. Η μηχανοργάνωση των Λαχαναγορών Αθήνας και Θεσσαλονίκης αποτελεί σημαντικό έργο που θα βοηθήσει στον έλεγχο και στη συγκέντρωνση πληροφοριών και τον περιορισμό της κερδοσκοπίας. Για το έργο αυτό έχει ήδη αναδειχθεί μειοδότης και έχει υπογραφεί η σχετική σύμβαση. Η συνολική δαπάνη ανέρχεται σε 81 εκατ. δρχ. και θα βαρύνει τον τακτικό προϋπολογισμό.

γ) Αναφορικά με την εμπορία και μεταποίηση των γεωργικών προϊόντων, προβλέπεται η χρηματοδότηση έργων συνολικού προϋπολογισμού 73,6 δισ. δρχ. περίπου, με επιβάρυνση του ΠΔΕ κατά 11 δισ. δρχ. (σε τιμές 1982). Τα έργα αυτά θα συμβάλλουν στη βελτίωση της υποδομής εμπορίας των αγροτικών προϊόντων (ψυγεία, αποθηκευτικοί χώροι, σφαγεία, κρεαταγορές, οινοποιεία, ελαιοδεξαμενές κ.λπ.). Το πρόγραμμα αυτό αναλυτικότερα αναπτύσσεται στο κεφάλαιο του Πρωτογενή Τομέα.

Στα πλαίσια του προγράμματος αυτού προγραμματίζεται η ίδρυση και λειτουργία 14 περιφερειακών αγορών συνολικού προϋπολογισμού 6,2 δισ. δρχ. (σε τιμές 1982), με αντίστοιχη επιβάρυνση του ΠΔΕ 1,25 δισ. δρχ. στην περίοδο του προγράμματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XI

Εξαγωγικό Εμπόριο.

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Απαραίτητο συμπλήρωμα αναπτυξιακής πολιτικής στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας (Γεωργία, Κτηνοτροφία, Αλιεία, Ορυκτός πλούτος) και στη Μεταποιητική Βιομηχανία ,είναι η πολιτική για την ανάπτυξη των εξαγωγών των προϊόντων αυτών των κλάδων στις αγορές του εξωτερικού.

Για μια μικρή και ανοικτή οικονομία όπως η Ελληνική, οι εξαγωγές αποτελούν ένα σημαντικό μέρος της συνολικής ζήτησης για τα προϊόντα της χώρας. Τούτο συμβαίνει γιατί σε πολλούς κλάδους ιδιαίτερα στους μη παραδοσιακούς, οι οικονομίες κλίμακος εξαντλούνται σε πολύ υψηλά επίπεδα παραγωγής τα οποία είναι αδύνατο να απορροφηθούν από την εγχώρια αγορά έστω και αν αυτή η τελευταία προστατεύεται αποτελεσματικά από τον εξωτερικό ανταγωνισμό.

Επιπρόσθετα, η διάρθρωση της παραγωγής στην Ελληνική Οικονομία, όπως έχει εξελιχθεί και διαμορφωθεί μέχρι σήμερα, χαρακτηρίζεται από την παραγωγή σε μεγάλες ποσότητες ορισμένων γεωργικών και παραδοσιακών βιομηχανικών προϊόντων οι οποίες και πάλι δεν είναι δυνατόν να απορροφηθούν από την εγχώρια αγορά.

Τέλος, η οικονομική ανάπτηξη που επιδιώκεται με την αναδιάρθρωση και επέκταση της γεωργικής παραγωγής και την αναβάθμιση της παραγωγικής δομής του βιομηχανικού τομέα της χώρας μας συνεπάγεται σημαντικές εισαγωγές μηχανολογικού εξοπλισμού, τεχνολογίας κ.λπ., οι οποίες θα γίνει δυνατόν να πραγματοποιηθούν μόνο αν οι εξαγωγές μας από τους υπάρχοντας κλάδους αναπτυχθούν τα επόμενα χρόνια ικανοποιητικά, για να εξασφαλιστεί και η επιβίωση αυτών των κλάδων, αλλά και το απαραίτητο συνάλλαγμα για την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων σε τομείς προηγμένης τεχνολογίας.

Όπως τονίζεται στα προκαταρκτικά του Προγράμματος όχι μόνο η ευρωστία αλλά και αυτή καθεαυτή η βιοσιμότητα της Ελληνικής Οικονομίας κρίνεται στο στίβο του διεθνούς ανταγωνισμού.

Η διεθνής ανταγωνιστικότητα της οικονομίας επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες μεταξύ των οποίων η εξέλιξη της παραγωγικότητας στην παραγωγή των εγχώριων εμπορευσιμων προϊόντων, η εξέλιξη του κόστους εργασίας, η ποιότητα των προϊόντων, η συναλλαγματική πολιτική κ.λ.π. Αλλά εκτός από αυτούς του παράγοντες, σημαντική επίδραση στην ανταγωνιστικότητα και διεθνή προβολή των εξαγωγών μιας χώρας έχει το ισχύον θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο για τη διενέργεια και προώθηση των εξαγωγών της.

Ο εξαγωγικός τομέας μιας οικονομίας αποτελείται από ένα περίπλοκο σύνολο οργανισμών και θεσμών οι οποίοι από τη μια μεριά καθορίζουν τις διαδικασίες διενέργειας των εξαγωγών της χώρας και από την άλλη παρέχουν σημαντικές υπηρεσίες για την αποτελεσματική προώθηση και τοποθέτηση των προϊόντων της στις ξένες αγορές. Έτσι η ανταγωνιστικότητα των εξαγωγών της χώρας αυξάνει όσο το θεσμικό και οργανωτικό αυτό πλαίσιο βελτιώνεται και αναπτύσσεται με αποτέλεσμα την αύξηση της ποιότητας και της ποσότητας των παρεχομένων από αυτό υπηρεσιών και επίσης τη σμίκρυνση του κόστους αυτών των υπηρεσιών για τις εγχώριες εξαγωγικές επιχειρήσεις.

Όπως τονίστηκε στα προκαταρκτικά του Προγράμματος το υπάρχον θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο για τη διενέργεια και προώθηση των Ελληνικών εξαγωγών είναι τελείως ανεπαρκές και με κανένα τρόπο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι καλύπτει ικανοποιητικά τις υπάρχουσες σήμερα ανάγκες. Πολύ περισσότερο δεν μπορεί να καλύψει ανάγκες εξυπηρέτησης εξαγωγικών προσπαθειών που θα προκύψουν από την προγραμματιζόμενη επέκταση της προαγωγής ενδιάμεσων βιομηχανικών προϊόντων προηγμένης τεχνολογίας. Περι-

ληπτικά, τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζονται στον εξαγωγικό τομέα της Ελληνικής Οικονομίας είναι τα ακόλουθα :

ΙΙ. Προβλήματα του υπάρχοντος πλαισίου.

α) Το μικρό μέγεθος των εξαγωγικών Επιχειρήσεων· Οι υπάρχουσες ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις είναι στη συντριπτική τους πλειοψηφία μικρές με περιορισμένες οικονομικές, τεχνικές και οργανωτικές δυνατότητες. Ακόμα πιο περιορισμένη είναι η δυνατότητά τους να αναλάβουν κάποια συστηματική εξαγωγική δραστηριότητα. Τα κύρια προβλήματα του αντιμετωπίζονται εξαιτίας του μικρού μεγέθους των βιομηχανικών επιχειρήσεων αναλύονται στα προκαταρκτικά του Προγράμματος (σελίδες 59 - 60). Επίσης τα προβλήματα που δημιουργούνται από το μικρό μέγεθος της μέσης γεωργικής εκμετάλλευσης στην Ελλάδα και από τις πρωτόγονες συνθήκες εμπορίας (στο εσωτερικό ή το εξωτερικό) των γεωργικών προϊόντων της χώρας εξετάζονται στα προκαταρκτικά (σελίδες 48 και 75).

β) Η ανεπάρκεια στην παροχή βασικών βοηθητικών υπηρεσιών.

Το θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο δεν διευκολύνει την παροχή (από ιδιωτικούς ή κρατικούς φορείς) των βασικών βοηθητικών υπηρεσιών, όπως οι υπηρεσίες προώθησης εξαγωγών, οι υπηρεσίες χρηματοδότησης και ασφάλισης, οι υπηρεσίες εμπορίας, οι μεταφορικές υπηρεσίες κλπ., σε ικανοποιητική ποιότητα και ποσότητα και σε ανταγωνιστικό κόστος.

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζονται σε σχέση με την παροχή των πιο πάνω βοηθητικών υπηρεσιών για την επιτυχή διενέργεια και ανάπτυξη των εξαγωγών μπορούν να συνοψιστούν ως εξής :

Υπηρεσίες προώθησης εξαγωγών : i) Η σημερινή διάρθρωση των γραφείων εμπορικών συμβούλων και ακολούθων της χώρας μας στο εξωτερικό, χαρακτηρίζεται από τη συγκέντρωση των περισσότερων στις Ελληνικές Πρεσβείες των Ευρωπαϊκών χωρών και μάλιστα των κρατών - μελών της Κοινής Αγοράς, και δεν είναι κατάλληλη για την εξυπηρέτηση των σημερινών αναγκών της Ελληνικής οικονομίας για προώθηση παλαιών ή νέων προϊόντων σε νέες αγορές, π.χ. στις αγορές της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής. Επίσης παρατηρείται έλλειψη ειδικευμένων Γεωργικών συμβούλων σε σημαντικές αγορές Ελληνικών γεωργικών προϊόντων σε χώρες του εξωτερικού. ii) Στα Υπουργεία Εθνικής Οικονομίας, Εξωτερικών, κ.λ.π. λειτουργούν ειδικές υπηρεσίες για την προώθηση των διμερών και διακρατικών σχέσεων της χώρας μας με χώρες του εξωτερικού και για την προώθηση και προπαρασκευή της υπογραφής διακρατικών συμφωνιών με κύριο στόχο την ανάπτυξη των εμπορικών συναλλαγών ανάμεσα στη χώρα μας και σε χώρες του εξωτερικού, κυρίως της Ανατολικής Ευρώπης. Οι υπηρεσίες αυτές χαρακτηρίζονταν μέχρι σήμερα από οργανωτικές και λειτουργικές αδυναμίες καθώς και από έλλειψη συντονισμού των δραστηριοτήτων τους. Αποτέλεσμα ήταν να μην επιτυγχάνεται σε σημαντικό βαθμό η επίτευξη των στόχων τους, ιδιαίτερα ο στόχος της προώθησης των ελληνικών εξαγωγών. iii) Για την κάλυψη αδυναμιών που αντιμετωπίζουν οι μικρομεσαίες ελληνικές επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να αναπτύξουν εξαγωγική δραστηριότητα, δημιουργήθηκε το 1977 ο Οργανισμός Προώθησης Εξαγωγών Α.Ε. (ΟΠΕ). Η δραστηριότητά του όμως περιορίστηκε κυρίως στη διοργάνωση της συμμετοχής της χώρας μας σε διεθνείς εκθέσεις, διαφημίσεις, μερικές δημοσιεύσεις, ενημέρωση, κ.λ.π. Αντίθετα σημαντικές δραστηριότητες που δεν έχουν μέχρι σήμερα αναληφθεί με κάποιο συστηματικό και εντατικό τρόπο είναι: 1) Η επιτόπια έρευνα των ξένων αγορών σε σχέση με τις προοπτικές προώθησης συγκεκριμένων ελληνικών προϊόντων [1]. 2) Η διοργάνωση εμπορικών αποστολών στο εξωτερικό. 3) Η υποβοήθηση της οργάνωσης και ανάπτυξης των φορέων εξαγωγικού εμπορίου. 4) Η συστηματική παρακολούθηση της πορείας της εξαγωγικής προσπάθειας της χώρας και η διαμόρφωση ενός ενιαίου πλαισίου πολιτικής για τη βελτίωση και εντατικοποίηση αυτής της προσπάθειας, κ.λ.π.

Χρηματοδότηση Εξαγωγών : Ο κύριος όγκος των εξαγωγών της χώρας μας μέχρι σήμερα αποτελείται από αγροτικά και παραδοσιακά (καταναλωτικά) βιομηχανικά προϊόντα. Η χρηματοδότηση των εξαγωγών αυτών των προϊόντων γίνεται κυρίως από τις εμπορικές Τράπεζες και συνίσταται μόνο σε προχρηματοδότηση (μέχρι 10 μήνες) και σε χρηματοδότηση έναντι φορτωτικών εγγράφων (μέχρι 3 μήνες). Μεσομακροχρόνια χρηματοδότηση εξαγωγών (διάρκειας περισσότερο από ένα χρόνο) αν και δεν αποκλείεται, είναι σχεδόν ανύπαρκτη στη χώρα μας.

Έτσι, ενώ οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες έχουν επιδοθεί σε έναν σκληρότατο ανταγωνισμό στον τομέα της παροχής μεσομακροχρόνιας χρηματοδότησης (είτε στον εγχώριο προμηθευτή, είτε στον ξένο αγοραστή των προϊόντων της χώρας τους, είτε τέλος στις ανατολικές χώρες των οποίων οι εισαγωγές διενεργούνται από κρατικούς οργανισμούς), ανταγωνισμό που αφορά είτε τη διάρκεια των παρεχόμενων πιστώσεων είτε τους όρους με τους οποίους παρέχονται αυτές οι πιστώσεις, στην Ελλάδα το θέμα αυτό δεν έχει ακόμα αντιμετωπιστεί. Στα πλαίσια όμως μιας ριζικής αναδιάρθρωσης των εξαγωγών οι ανάγκες για μεσομακροχρόνια χρηματοδότηση και ασφάλιση θα γίνουν πιεστικές.

Γεγονός είναι ότι οι εμπορικές τράπεζες δεν έχουν τη δυνατότητα να εισέλθουν στο χώρο της μεσο - μακροχρόνιας χρηματοδότησης των εξαγωγών και τούτο γιατί καμιά από αυτές δεν διαθέτει την οργάνωση που είναι απαραίτηση γι' αυτό το σκοπό. Για παράδειγμα, εκτός από την Εθνική Τράπεζα οι υπόλοιπες δεν διαθέτουν παραρτήματα στο εξωτερικό ή τμήματα εξαγωγών στο εσωτερικό, τα οποία να είναι σε θέση να εξυπηρετούν τις διάφορες ειδικές ανάγκες των Ελλήνων εξαγωγέων, ιδιαίτερα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Υπηρεσίες Ασφάλισης Εξαγωγών.

Η πώληση των προϊόντων μιας επιχείρησης στο εξωτερικό με προθεσμιακό διακανονισμό της αξίας τους είναι μια δραστηριότητα που περικλείει πολύ μεγαλύτερους κινδύνους από ότι η πώληση των προϊόντων επί πιστώσει στην εγχώρια αγορά. Τούτο συμβαίνει γιατί στις περισσότερες περιπτώσεις είναι πολύ δύσκολο για την εγχώρια επιχείρηση να αποκτήσει αξιόπιστες πληροφορίες για την οικονομική επιφάνεια και τις σημερινές οικονομικές συνθήκες κάτω από τις οποίες εργάζεται ο ξένος αγοραστής, και επομένως είναι πολύ δύσκολο να εκτιμηθεί ικανοποιητικά η πιστοληπτική του ικανότητα (εμπορικοί κίνδυνοι).

Εκτός από τους πιο πάνω εμπορικούς κινδύνους το εξωτερικό εμπόριο περικλείει και μεγάλους μη εμπορικούς κινδύνους οι οποίοι οφείλονται σε γεγονότα που είναι έξω από τον έλεγχο του προμηθευτή και του αγοραστή.

Η ασφάλιση των εξαγωγικών πιστώσεων (ιδιαίτερα των μεσομακροχρόνιων είναι ένα αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας χρηματοδότησης των εξαγωγών και οι ασφαλιστικοί οργανισμοί που παρέχουν αυτού του είδους την ασφάλιση λειτουργούν γενικά συμπληρωματικά με τους εν γένει χρηματοδοτικούς οργανισμούς.

Η ασφάλιση των εξαγωγικών πιστώσεων στην Ελλάδα γίνεται από ιδιωτικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις και κυρίως από το Κεφάλαιο Ασφαλίσεως Πιστώσεων Εξαγωγών (ΚΑΠΕ). Για πολλούς λόγους, αλλά κυρίως γιατί οι μεσομακροχρόνιες πιστοδοτήσεις εξαγωγών στην Ελλάδα είναι σχεδόν ασήμαντες, η ζήτηση των εξαγωγικών επιχειρήσεων για ασφάλιση των εξαγωγών τους είναι εξαιρετικά μικρή. [1]

([1]) Αξιοσημείωτη εξαίρεση σ' αυτή τη διαπίστωση αποτελεί η επιτόπια διερεύνηση της αγοράς οκτώ αραβικών χωρών, σε σχέση με τις προοπτικές τοποθέτησης σ' αυτές μιας σειράς προϊόντων, η οποία έγινε το 1982.

([1]) Σε τούτο συμβάλλει οπωσδήποτε και το γεγονός ότι οι παρεχόμενες υπηρεσίες ασφάλισης από τους υπάρχοντες ασφαλιστικούς οργανισμούς είναι πολύ χαμηλής ποιότητας και ποσότητας ενώ το κόστος τους είναι υψηλό.

Επομένως μπορούμε να πούμε ότι ο Ασφαλιστικός τομέας πολύ λίγο έχει συμβάλλει μέχρι σήμερα στην προώθηση των Ελληνικών εξαγωγών.

Υπηρεσίες Μεταφοράς.

Στον τομέα των μεταφορών των ελληνικών εξαγωγών, ιδιαίτερα των εξαγωγών ευπαθών γεωργικών προϊόντων, αντιμετωπίζονται επίσης μέχρι σήμερα σημαντικά προβλήματα και λόγω της χαμηλής ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών και λόγω του υψηλού τους κόστους. Τα πιο σημαντικά από αυτά τα προβλήματα είναι τα ακόλουθα: ι) Ο αριθμός των αδειών διελεύσεως των Ελληνικών φορτηγών αυτοκινήτων μέσω της Γιουγκοσλαβίας προς τις αγορές της Δυτικής Ευρώπης είναι ανεπαρκής. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την παρακώλυση της ομαλής ροής των Ελληνικών εξαγωγών προς αυτές τις αγορές ιι) Σημαντική αύξηση του κόστους μεταφοράς με αυτοκίνητα ψυγεία κυρίως κατά τις περιόδους αιχμής εξαγωγών νωπών γεωργικών προϊόντων. ιιι) Το κόστος μεταφοράς ευπαθών αγροτικών προϊόντων με την ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ είναι πολύ ψηλό σε σχέση με ανταγωνίστριες χώρες (πράγμα που δεν δικαιολογείται μόνο από το γεγονός ότι οι διανυόμενες αποστάσεις από την Ελλάδα είναι μεγαλύτερες), ενώ οι προσφερόμενες υπηρεσίες είναι σχετικά χαμηλής ποιότητας και ποσότητας. ιν) Προβλήματα αντιμετωπίζονται επίσης στις σιδηροδρομικές μεταφορές και στις οδικές μεταφορές από τη μη πλήρωση των (υποχρεωτικών) τεχνικών κανόνων ασφάλειας στα μέσα μεταφοράς (αυτοκίνητα, βαγόνια κλπ.) με συνέπεια σημαντικές καθυστερήσεις στα σύνορα διαφόρων χωρών και ως εκ τούτου ποιοτική υποβάθμιση των μεταφερομένων προϊόντων. Επίσης, ανεπάρκειες χώρων και έλλειψη ελεγκτηρίων που παρατηρούνται σε πολλά τελωνεία της χώρας (ιδιαίτερα στο Λιμάνι του Πειραιά) παρεμποδίζουν και δυσχεραίνουν τη διακίνηση των εξαγωγών.

Υπηρεσίες Εμπορίας.

Όπως έχουμε ήδη τονίσει η συντριπτική πλειοψηφία των βιομηχανικών επιχειρήσεων και των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι μικρομεσαίου μεγέθους. Ως εκ τούτου αυτές οι επιχειρήσεις δεν έχουν κατά κανόνα τη δυνατότητα να δημιουργήσουν απευθείας εμπορικές σχέσεις με τις ξένες αγορές και να διαθέτουν άμεσα τα προϊόντα τους σ' αυτές τις αγορές. Στο βιομηχανικό τομέα το μικρό μέγεθος των μονάδων, η μικρή παραγωγική δυναμικότητα, η έλλειψη εξειδικευμένων ξενόγλωσσων στελεχών, το σχετικά ψηλό κόστος έρευνας αγορών του εξωτερικού, η έλλειψη σχετικών πληροφοριών και το υψηλό κόστος τοποθέτησης των προϊόντων σ' αυτές τις αγορές, αποτελούν βασικούς ανασταλτικούς παράγοντες για την προώθηση των εξαγωγών βιομηχανικών προϊόντων. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα σημαντικές εξαγωγικές ευκαιρίες και δυνατότητες να παραμένουν αναξιοποίητες. Στα ανωτέρω πρέπει να προστεθεί και η έλλειψη εξαγωγικής νοοτροπίας και εμπειρίας εκ μέρους των παραγωγικών επιχειρήσεων.

Αυτές οι αδυναμίες του τομέα των βιομηχανικών εξαγωγών παρέμειναν σχεδόν αναλλοίωτες τα τελευταία τριάντα χρόνια. Από την άλλη μεριά δεν προωθήθηκαν είτε εκ μέρους του ιδιωτικού τομέα, είτε εκ μέρους των αρμόδιων κρατικών Οργανισμών θεσμοί όπως αυτοί των εμπορικών εταιρειών, των εξαγωγικών κοινοπραξιών, των αστικών συνεταιρισμών, κ.λ.π., οι οποίοι θα μπορούσαν να εξειδικευτούν στον τομέα των εξαγωγών και του εμπορίου γενικότερα, να συγκεντρώσουν τα απαιτούμενα κεφάλαια, να δημιουργήσουν την απαιτούμενη οργάνωση και να στελεχωθούν με εξειδικευμένο προσωπικό, κατά τέτοιο τρόπο ώστε να λύσουν σε σημαντικό βαθμό τα προβλήματα εμπορίας των προϊόντων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Στο γεωργικό τομέα τα προβλήματα εμπορίας των γεωργικών προϊόντων που αντιμετωπίζονται μέχρι σήμερα είναι ακόμα πιο πιεστικά και καταστρεπτικά για την ανάπτυξη του τομέα. Το ιδιωτικό εμπόριο σ' αυτόν τον τομέα παίζει κυρίως το ρόλο του μεσάζοντα με κύριο σκοπό την αποκόμιση τεράστιων κερδών σε βάρος του παραγωγού και του καταναλωτή ενώ οι συνεταιριστικές οργανώσεις δεν έχουν κατορθώσει να λύσουν μέχρι σήμερα κανένα πρόβλημα, ιδιαίτερα στο εξαγωγικό εμπόριο κυρίως λόγω της κακής τους οργάνωσης και της έλλειψης συντονισμού, των δραστηριοτήτων τους. Προβλήματα οργάνωσης και έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού αντιμετωπίζουν επίσης η ΑΓΡΕΞ Α.Ε., καθώς και οι κύριοι κρατικοσυνεταιριστικοί φορείς εμπορίας ξηρών γεωργικών προϊόντων όπως η ΚΥΔΕΠ, η ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ κ.λ.π.

γ) Περίπλοκες και μη αποτελεσματικές διαδικασίες διενέργειας εξαγωγών.

Δεν έχει ακόμα καταστεί δυνατό να θεσπισθούν κανόνες και διαδικασίες διενέργειας εξαγωγών τέτοιες που από τη μια μεριά να κατοχυρώνουν τα δικαιώματα και τα συμφέροντα του κράτους και του συνόλου των εξαγωγέων και από την άλλη να μη δημιουργούν σημαντικές επιβαρύνσεις, καθυστερήσεις και άλλα εμπόδια στις προσπάθειες των εξαγωγικών επιχειρήσεων για τη διενέργεια και πιο πέρα προώθηση των εξαγωγών τους.

δ) Προβληματικό και δαπανηρό σύστημα παροχής χρηματοδοτικών κινήτρων.

Το υπάρχον σύστημα παροχής χρηματοδοτικών και δημοσιονομικών κινήτρων προς τις εξαγωγικές επιχειρήσεις, χαρακτηρίζεται σαν εξαιρετικά περίπλοκο, δύσκολο και πολύ δαπανηρό στη διαχείρησή του, αντιαναπτυξιακό κ.λπ. Βασικό του χαρακτηριστικό είναι οι σημαντικές καθυστερήσεις που παρατηρούνται στην απόδοση από τους κρατικούς φορείς των διαφόρων επιστροφών που προβλέπονται με αποτέλεσμα τη δημιουργία μη ευνοϊκών καταστάσεων στο νευραλγικό αυτό τομέα της οικονομίας.

III. Βασικές Επιδιώξεις Πολιτικής.

Οι πιο πάνω διαπιστώσεις σκιαγραφούν και την ανάγκη για μια σφαιρική θεώρηση των προβλημάτων του εξαγωγικού τομέα της οικονομίας καθώς και για μια σημαντική αναδιάρθρωση και ενίσχυση του θεσμικού και οργανωτικού πλαισίου για τη διενέργεια και προώθηση των εξαγωγών προκειμένου να αντιμετωπιστούν συστηματικά αυτά τα προβλήματα.

Βασική επιδίωξη του προγράμματος στον τομέα του εξαγωγικού εμπορίου αποτελεί η δημιουργία κατάλληλων οικονομικών συνθηκών και θεσμών οι οποίοι να ευνοούν και να προωθούν την ανάπτυξη ισχυρών και καλά οργανωμένων παραγωγικών ή και εξαγωγικών φορέων. Μεγάλη φροντίδα θα δειχθεί στην υποστήριξη της εξαγωγικής προσπάθειας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που σήμερα αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της οικονομικής δομής του τόπου μας.

Θα επιδιωχθεί σε βάθος μελέτη θεμάτων σχετικών με την ποιοτική βελτίωση των εξαγώγιμων προϊόντων της χώρας μας, τη βελτίωση της συσκευασίας αυτών των προϊόντων (η κακή συσκευασία αποτελεί σήμερα έναν από τους πιο βασικούς ανασταλτικούς παράγοντες των εξαγωγών μας), την καθιέρωση επώνυμων εξαγωγών και εμπορικού σήματος (το οποίο θα εγγυάται την ποιότητα του προϊόντος), ιδιαίτερα για συγκεκριμένα παραδοσιακά μας προϊόντα κ.λ.π.

Για την αντιμετώπιση των σημαντικών προβλημάτων τα οποία απορρέουν από το εξαιρετικά μικρό μέγεθος των παραγωγικών και των εξαγωγικών μονάδων της χώρας μας στους δύο κύριους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας, προβλέπονται τα εξής :

Στο γεωργικό τομέα θα επιδιωχθεί η ενίσχυση του ρόλου των συνεταιρισμών στο εξαγωγικό εμπόριο για να αποφευχθεί η κερδοσκοπία των ιδιωτών εξαγωγέων σε βάρος των παραγωγών, και θα αναδιοργανωθούν οι κρατικο - συνεταιριστικοί φορείς εμπορίας ξηρών γεωργικών προϊόντων (ΚΥΔΕΠ, ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ, ΑΣΟ, κ.λ.π.) Σημαντική επιδίωξη θα είναι η αναδιάρθρωση των φορέων εξαγωγών νωπών γεωργικών προϊόντων για την επίτευξη μιας συντονισμένης και καλά οργανωμένης εμπορικής πολιτικής ώστε

να αποφευχθούν ο Ελληνοελληνικός πόλεμος που παρατηρείται στις αγορές του εξωτερικού, και η δημιουργία καταστάσεων υπερπροσφοράς ή ελλειπούς ζήτησης σ' αυτές τις αγορές με αποτελέσματα την απώλεια τεράστιων ποσών συναλλάγματος και μεγάλες ζημιές για τους έλληνες παραγωγούς και εξαγωγείς και για την ελληνική οικονομία. Ο ρόλος της ΑΓΡΕΞ Α.Ε. σ' αυτήν την προσπάθεια θα είναι καθοριστικός.

Στον τομέα της Βιομηχανίας θα επιδιωχθεί η ενίσχυση και η προώθηση κοινοπρακτικών και συνεταιριστικών εξαγωγικών φορέων ομοειδών προϊόντων, για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα και οι αδυναμίες που αντιμετωπίζονται κατά την άσκηση εξαγωγικής δραστηριότητας από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Για τον ίδιο λόγο θα εισαχθεί με νομοθετική ρύθμιση και ο θεσμός των «Γενικών Εμπορικών Εταιρειών» κύριος σκοπός των οποίων θα είναι η παροχή υπηρεσιών εμπορίας στις ξένες αγορές των προϊόντων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Όλες αυτές οι θεσμικές και οργανωτικές ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλλουν σημαντικά και στην ποιοτική αναβάθμιση των ελληνικών βιομηχανικών και βιοτεχνικών προϊόντων, καθώς και στην οργανωτική αναβάθμιση και ανάπτυξη των επιχειρήσεων που τα παράγουν. Τέλος, θα επιδιωχθεί η οργανωμένη προώθηση και ανάπτυξη των εξαγωγών των επιχειρήσεων του βρίσκονται κάτω από κρατικό έλεγχο, με τη σύσταση, Ειδικής Ανώνυμης Εταιρείας Διεθνούς Εμπορίου.

Για να αντιμετωπιστούν οι αδυναμίες και τα προβλήματα που απορρέουν από τις ανεπάρκειες που σημειώνονται στην παροχή βασικών βοηθητικών υπηρεσιών για τη διενέργεια και προώθηση των εξαγωγών της χώρας, προβλέπονται τα ακόλουθα :

Σχετικά με τις υπηρεσίες προώθησης των εξαγωγών θα επιδιωχθεί :

1) Ο εκσυγχρονισμός, η κατάλληλη αναδιάρθρωση και η αναβάθμιση του θεσμού των Εμπορικών Συμβούλων - Ακολούθων της χώρας μας στο εξωτερικό. 2) Ο συντονισμός των δραστηριοτήτων και η βελτίωση της Οργάνωσης και της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών των υπουργείων Εθνικής Οικονομίας και Εξωτερικών, οι οποίες ασχολούνται με την προώθηση των διμερών και διακρατικών εμπορικών σχέσεων της χώρας με χώρες του εξωτερικού, με σκοπό την ανάπτυξη των ελληνικών εξαγωγών 3) η συστηματικοποίηση και εντατικοποίηση της επιτόπιας έρευνας των ξένων αγορών με τη χρησιμοποίηση εξειδικευμένου γι' αυτό το σκοπό επιστημονικού προσωπικού, και η όσο το δυνατό καλύτερη αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της. 4) Η διοργάνωση εμπορικών αποστολών σε χώρες του εξωτερικού, για να δοθεί η δυνατότητα σε ενδιαφερόμενους παραγωγούς και σε εξειδικευμένα στελέχη παραγωγικών επιχειρήσεων και κρατικών οργανισμών, να γνωρίσουν από κοντά συγκεκριμένες αγορές του εξωτερικού και να έρθουν σε άμεση επαφή με επιχειρηματίες, εισαγωγείς και πιθανούς αγοραστές ελληνικών προϊόντων σ' αυτές τις αγορές. 5) Η υποβοήθηση της οργάνωσης και ανάπτυξης κατάλληλων φορέων εξαγωγικού εμπορίου, η μελέτη θεμάτων ποιοτικής βελτίωσης των προϊόντων που εξάγουν αυτοί οι φορείς, η παροχή κινήτρων για την καθιέρωση σήματος εγγυήσεως και ποιότητας και για την προώθηση επώνυμων εξαγωγών ιδιαίτερα για συγκεκριμένα παραδοσιακά μας προϊόντα, παροχή πληροφοριών και βοήθειας για την καθιέρωση της κατάλληλης συσκευασίας. κ.λ.π., 6) Η συστηματική παρακολούθηση της πορείας της εξαγωγικής προσπάθειας της χώρας, με σκοπό την αυτόματη διαπίστωση των αδυναμιών που υπάρχουν και των παραλείψεων ή λαθών που ενδεχομένως σημειώνονται σε συγκεκριμένους τομείς, και η διαμόρφωση ενός ενιαίου πλαισίου πολιτικής για τη βελτίωση και εντατικοποίηση αυτής της προσπάθειας.

Σχετικά με τη χρηματοδότηση των εξαγωγών θα επιδιωχθεί : 1) Η εξυγείανση του κυκλώματος της βραχυχρόνιας χρηματοδότησης ώστε να αποφευχθούν οι διάφορες αρνητικές συνέπειες που συνεπάγεται, όπως, καθυστέρηση εισαγωγής του συναλλάγματος, διαρροή πιστώσεων σε ανεπιθύμητες δραστηριότητες, κ.λ.π. 2) Για την αντιμετώπιση κυρίως μελλοντικών αναγκών, που θα προκύπτουν με την αναδιάρθρωση της βιομηχανίας και την επέκταση των εξαγωγών ενδιάμεσων βιομηχανικών προϊόντων, μηχανημάτων, διαρκών καταναλωτικών αγαθών και γενικά προϊόντων προηγμένης τεχνολογίας, θα επιδιωχθεί η βελτίωση και επέκταση των δυνατοτήτων για την παροχή μεσομακροχρόνιας χρηματοδότησης και ανάλογης ασφαλιστικής κάλυψης.

Στον τομέα της ασφάλισης των εξαγωγών θα επιδιωχθεί η δημιουργία των προϋποθέσεων για την όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική κάλυψη των κινδύνων του απορρέουν από την ανάληψη εξαγωγικών δραστηριοτήτων και για τη διατήρηση του κόστους αυτών των υπηρεσιών σε χαμηλά επίπεδα.

Τέλος, στον τομέα των μεταφορών των ελληνικών εξαγωγών θα επιδιωχθεί η επίλυση των προβλημάτων που υπάρχουν, 1) με την εξασφάλιση του αναγκαίου αριθμού αδειών διελεύσεως από Ευρωπαϊκές χώρες μέσω διμερών συμφωνιών, και 2) με την αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων της αύξησης του κόστους μεταφοράς με αυτοκίνητα ψυγεία σε περιόδους αιχμής, της μεταφοράς ευπαθών αγροτικών προϊόντων με την ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ, τους σιδηροδρόμους, κ.λ.π.

Σημαντική προσπάθεια θα καταβληθεί για την άρση των αντικινήτρων εκείνων που εξακολουθούν ακόμα και σήμερα να υπάρχουν στην εφαρμογή των συστημάτων διενέργειας των εξαγωγικών διαδικασιών και παροχής κινήτρων, ή απαλλαγής από επιβαρύνσεις των εξαγωγών. Συγκεκριμένα :

Θα επιδιωχθεί η απλούστευση και εκλογίκευση των διαδικασιών ελέγχου και διενέργειας των εξαγωγών κατά τέτοιο τρόπο ώστε από τη μια μεριά να κατοχυρώνονται τα δικαιώματα και τα συμφέροντα του κράτους και του συνόλου των εξαγωγέων (τεχνικοί έλεγχοι στα μέσα μεταφοράς, έλεγχοι ποιότητας των εξαγόμενων προϊόντων κ.λπ. είναι σημαντικότατα στάδια διενέργειας μιας εξαγωγής) και από την άλλη να μη δημιουργούν παράλογες επιβαρύνσεις, καθυστερήσεις και άλλα εμπόδια στις εξαγωγικές επιχειρήσεις.

Το σύστημα των εξαγωγικών κινήτρων και τα συστήματα απαλλαγής ή επιστροφής αναίτιων επιβαρύνσεων στις εξαγωγές, θα απλουστευθούν κατά το δυνατόν και θα επιδιωχθεί η σημαντική αύξηση της αποτελεσματικότητάς τους και η αποφυγή γραφειοκρατικών διαδικασιών κατά την εφαρμογή τους.

IV. Μέτρα Πολιτικής.

Για την σημαντική βελτίωση του θεσμικού και οργανωτικού πλαίσιου για την διενέργεια και προώθηση των ελληνικών εξαγωγών και γενικά για την επίτευξη των επιδιώξεων του προγράμματος στον τομέα αυτό, προβλέπεται να πραγματοποιηθούν, κατά την περίοδο του προγράμματος με συγκεκριμένες νομοθετικές ρυθμίσεις οι ακόλουθες θεσμικές και οργανωτικές μεταβολές.

α) Συστηματοποιείται η λειτουργία των φορέων που ασχολούνται άμεσα ή έμμεσα με την κατοχύρωση και την προάσπιση των οικονομικοεμπορικών συμφερόντων της Ελλάδας στο εξωτερικό. Την ευθύνη της εξαγωγικής πολιτικής έχει το ΥΠΕΘΟ το οποίο συντονίζει, σε συνεργασία με τους λοιπούς φορείς, είτε υπάγονται σ' αυτό είτε είναι ημιαυτόνομοι, την εκάστοτε εφαρμοζόμενη πολιτική,

β) Δημιουργείται το Συμβούλιο Εξαγωγών, σαν συμβουλευτικό όργανο παρά τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας για την χάραξη ενιαίας εξαγωγικής πολιτικής και τη δημιουργία διαλόγου ανάμεσα στην ηγεσία των παραγωγικών τάξεων και την Κυβέρνηση.

γ) Θα προωθηθεί και θα επεκταθεί η διοργάνωση εμπορικών αποστολών σε χώρες του εξωτερικού με σκοπό τη δυναμική διερεύνηση και αξιοποίηση των δυνατοτήτων προβολής και τοποθέτησης των ελληνικών προϊόντων στις ξένες

αγορές. Τέτοιες αποστολές έχουν ήδη πραγματοποιηθεί στις ΗΠΑ, και στο Αλγέρι, και προετοιμάζονται στις Αραβικές και άλλες χώρες.

δ) Στον τομέα των εξαγωγών νωπών αγροτικών προϊόντων προγραμματίζεται η αναδιοργάνωση της «ΑΓΡΕΞ» Α.Ε. και η ενίσχυση του ρόλου της σαν συντονιστικού και οργανωτικού φορέα της εξαγωγικής προσπάθειας σ' αυτόν τον τομέα. Πιο συγκεκριμένα στον τομέα των εξαγωγών εσπεριδοειδών ιδρύεται κεντρικός φορέας εξαγωγών στον οποίο συμμετέχουν ιδιώτες εξαγωγείς και συνεταιρισμοί , σπονδυλική στήλη του οποίου είναι η ΑΓΡΕΞ. Πρόκειται για ένα πλαίσιο «Συμβάσεως Συνεργασίας» κάτω από την αιγίδα της ΑΓΡΕΞ στο οποίο συμβαλλόμενοι είναι οι διάφοροι εξαγωγικοί φορείς (σε πρώτη φάση εσπεριδοειδών προϊόντων).

Κατά το πνεύμα της Συμβάσεως σκοπός της ιδρύσεως του Κεντρικού Φορέα Εξαγωγών (Κ.Φ.Ε.) είναι :

Η έρευνα της αγοράς.

Η χάραξη και υλοποίηση μιας ενιαίας εξαγωγικής εμπορικής πολιτικής.

Η διαφήμιση και οργάνωση της διαθέσεως των Ελληνικών Προϊόντων που εξάγονται μέσω του Κ.Φ.Ε. κλπ.

Από το 1984 ιδρύονται κεντρικοί φορείς εξαγωγών και στους τομείς των εξαγωγών ροδακίνων, βερυκόκων και πατάτας με τους ίδιους σκοπούς και πάνω στην ίδια βάση που λειτούργησε στην περίοδο 1983 - 84 ο Κ.Φ.Ε. εσπεριδοειδών.

ε) Λαμβανομένης υπόψη της ανάγκης που υπάρχει για τη δημιουργία νέων μορφών οργάνωσης στον εξαγωγικό τομέα της Ελληνικής Οικονομίας ιδρύεται Ανώνυμη Εταιρεία Διεθνούς Εμπορίου η οποία θέτει σαν θεμελιώδεις σκοπούς της :

Τη διεξαγωγή συνολικών πωλήσεων, με πακέτο προϊόντων και υπηρεσιών, που παράγουν οι ελληνικές βιομηχανίες στις οποίες το δημόσιο συμμετέχει πάνω από 50%. Στο ίδιο πακέτο μπορούν να συμπεριλαμβάνονται και προϊόντα του ιδιωτικού τομέα. Ειδικότερα η Εταιρεία δραστηριοποιείται σε θέματα υλοποίησης των συμφωνιών που συνάπτονται μέσω των διακρατικών σχέσεων.

Την προσφορά εξειδικευμένων πληροφοριών και πληροφόρησης προς ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα.

Την ίδρυση νέων επιχειρήσεων με εξειδικευμένους σκοπούς για την άμεση βελτίωση των εξαγωγικών επιδόσεων της χώρας. Επίσης η Εταιρεία θα μπορεί να συμμετάσχει σε άλλες επιχειρήσεις που ήδη υπάρχουν.

Η ανώνυμη Εταιρεία Διεθνούς Εμπορίου, δημιουργείται και καθοδηγείται από τέσσερις Τραπεζικούς Οργανισμούς (ΕΤΒΑ, ΑΤΕ, ΕΤΕΒΑ, Τράπεζα Επενδύσεων). Το αρχικό της κεφάλαιο ανέρχεται σε 80 εκ. δρχ. που μέσα στο 1984 θα αυξηθεί σε 400 εκ. δρχ.

Η δομή και η οργανωτική διάρθρωση της εξαγωγικής Εταιρείας θα ανταποκρίνεται στις πιο αυστηρές προδιαγραφές που απορρέουν από τη διεθνή εμπειρία στον τομέα των εξειδικευμένων φορέων εξαγωγικού εμπορίου.

Η Εταιρεία θα δημιουργήσει ένα αυτόνομο δίκτυο προώθησης των εξαγωγών, που θα στηρίζεται σε σύγχρονες μεθόδους διεύρυνσης των αγορών, χρησιμοποιώντας γι' αυτό ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια.

στ) Ιδρύεται Οργανισμός Ελληνικών Εξαγωγών (ΟΕΕ). Με την ίδρυση αυτού του Οργανισμού επιδιώκεται :

Η βελτίωση του συντονισμού και της λειτουργικότητας των διαφόρων οργανισμών και θεσμών που εμπλέκονται στο χώρο των εξαγωγών. Ιδιαίτερα θα επιδιωχθεί η όσο το δυνατόν πιο συγκεκριμένη κατανομή αρμοδιοτήτων ανάμεσα στα διάφορα όργανα που συμμετέχουν στη διαδικασία του εξωτερικού εμπορίου, κυρίως όσον αφορά τα όργανα εκείνα που συμμετέχουν στη διαδικασία προώθησης των εξαγωγών.

Η ανάπτυξη ενός σταθερού πλαισίου πολιτικής στο χώρο του εξωτερικού εμπορίου το οποίο από τη μια μεριά θα συμβάλει στην οριοθέτηση της μακροχρόνιας στρατηγικής και των στόχων της οικονομικής πολιτικής όπως προσδιορίζονται στα πλαίσια του Προγράμματος Οικονομικής Ανάπτυξης της χώρας, και από την άλλη θα είναι σύμφωνο κατά την εφαρμογή του με τη στρατηγική και τους στόχους αυτούς όπως έχουν καθοριστεί.

Ο αποτελεσματικότερος καταμερισμός και αξιοποίηση των χρηματοδοτικών και ανθρώπινων πόρων στον τομέα του εξαγωγικού εμπορίου καθώς και η εισαγωγή των απαραίτητων θεσμικών ρυθμίσεων.

Οι συγκεκριμένες λειτουργίες του ΟΕΕ θα αφορούν :

Τον προσδιορισμό εξαγωγικών στόχων στις διάφορες χώρες.

Τη διερεύνηση των δυνατοτήτων προσφοράς εξαγωγών και προσδιορισμό των προοπτικών ανάπτυξης εξαγωγών.

Την προώθηση και τοποθέτηση των Ελληνικών προϊόντων στις ξένες αγορές με τη χρησιμοποίηση αποτελεσματικών μηχανισμών και μεθόδων.

Την παροχή εξειδικευμένων εμπορικών εξαγωγικών υπηρεσιών.

Την παροχή συμβουλών στην Κυβέρνηση σε ζητήμ εξωτερικού εμπορίου.

Την παροχή σχετικής εκπαίδευσης στο ίδιο το προσωπικό του, στα στελέχη του δημόσιου τομέα και στα στελέχη ιδιωτικών ή συνεταιριστικών εξαγωγικών φορέων. (Η άσκηση ή ο βαθμός άσκησης αυτής της λειτουργίας εξαρτάται από την ύπαρξη ειδικού ινστιτούτου).

Τις άμεσες, ή έμμεσες ενέργειες σε ζητήματα όπως η χρηματοδότηση, ασφάλιση, κίνητρα, ποιοτικός έλεγχος, κλπ·

Την ανάπτυξη ειδικών προγραμμάτων για την υλοποίησπ του εμπορικού μέρους των διακριτικών σχέσεων.

Τη διαχείριση ορισμένων εξαγωγικών κινήτρων.

ζ) Θα αναμορφωθεί η πολιτική χρηματοδότησης των εξαγωγών και θα δημιουργηθεί το κατάλληλο οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο ώστε να καταστεί δυνατή και η μεσομακροχρόνια χρηματοδότηση στις περιπτώσεις όπου τούτο κρίνεται απαραίτητο.

η) Θα αναδιοργανωθεί και θα ενισχυθεί ο Οργανισμός ασφάλισης εξαγωγών (ΚΑΠΕ) για την αποτελεσματικότερη ασφαλιστική κάλυψη των Ελληνικών Εξαγωγών.

θ) Θα δημιουργηθεί ινστιτούτο Συσκευασίας καθώς και Ινστιτούτο Τυποποίησης και ποιοτικού ελέγχου, σε συνδυασμό με την εξειδίκευση και δραστηριότητα του ΕΛΟΤ.

ι) Σε νομοσχέδιο που πρόκειται να συνταχθεί θα συμπεριμαλβάνονται :

Διατάξεις για τη δημιουργία εξαγωγικών κοινοπραξιών.

Θεσμικό πλαίσιο κινήτρων για τη συνένωση της εξαγωγικής δραστηριότητας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, κ.λ.π.

κ) Για την ενίσχυση των εξαγωγικών δραστηριοτήτων συγκεκριμένων επιχειρήσεων ή κλάδων όταν παρίσταται ανάγκη θα συνεχιστεί η εφαρμογή του συστήματος των Προγραμματικών συμφωνιών για εξαγωγές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XII

Οικιστική πολιτική και πολεοδομία

1. Εισαγωγή :

Οι κυριότερες επιδιώξεις και στόχοι της οικιστικής και πολεοδομικής πολιτικής που περιλαμβάνονται στα Προκαταρκτικά σε συνάρτηση με τις βασικές επιλογές του Προγράμματος και με τους στόχους της χωροταξικής πολιτικής για το δίκτυο των οικισμών είναι περιληπτικά οι εξής :

Ανασυγκρότηση του δικτύου των αστικών κέντρων και του δικτύου των αγροτικών οικισμών ώστε να γίνει οργανική σύνδεση της ανάπτυξης των αστικών κέντρων με την αγροτική ενδοχώρα τους και συσχέτηση των διαφόρων συ-

στημάτων πόλεων - ενδοχωρών για την ανάπτυξη του νομού. Ολοκληρωμένος αναπτυξιακός και πολεοδομικός σχεδιασμός όλων των πόλεων της χώρας και των κωμοπόλεων που θα επιλεγούν σαν πυρήνες ανασυγκρότησης στον αγροτικό χώρο.

Κοινωνική ανασυγκρότηση των πόλεων και συμπλήρωση των ελλείψεων σε τεχνικό και κοινωνικό εξοπλισμό με κοινωνικές προτεραιότητες.

Διευκόλυνση της παραγωγικής αναδιάρθρωσης των οικισμών. Άσκηση πολιτικής γης και οργάνωση των χρήσεων γης.

Προστασία και αναβίωση των στοιχείων της αρχιτεκτονικής και πολεοδομικής πολιτιστικής κληρονομιάς και οργανική τους ένταξη στη σύγχρονη ζωή. Προώθηση της αποκατάστασης της φυσιογνωμίας των χωριών και διευκόλυνση της ανανέωσης του κτιριακού τους αποθέματος.

Προστασία και οργάνωση του περιαστικού και αγροτικού χώρου από την απρογραμμάτιστη εγκατάσταση μη αγροτικών δραστηριοτήτων.

Αλλαγή και συμπλήρωση του θεσμικού και οργανωτικού πλαισίου της πολεοδομίας για την άρση των υφισταμένων ατελειών και την προσαρμογή του στους στόχους της πολεοδομικής πολιτικής.

Οικολογική αναβάθμιση και βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών της Πρωτεύουσας και της Θεσ/νίκης, ειδικότερα ως προς τις συνθήκες κατοίκησης, κυκλοφορίας και υπαίθριας αναψυχής. Άμβλυνση των ανισοτήτων μεταξύ περιοχών με την δίκαιη κατανομή έργων και υπηρεσιών τεχνικής και κοινωνικής υποδομής. Προστασία και ανάδειξη των πολιτιστικών στοιχείων, που προσδιορίζουν την ιδιαίτερη φυσιογνωμία και ταυτότητα των περιοχών αυτών.

Για την επίτευξη των παραπάνω επιδιώξεων και στόχων της οικιστικής και πολεοδομικής πολιτικής θα ληφθούν τα μέτρα πολιτικής που αναφέρονται ήδη στα Προκαταρκτικά. Στη συνέχεια, αναλύονται και εξειδικεύονται ορισμένα από τα μέτρα αυτά καθώς και οι βασικές θεσμικές και οργανωτικές μεταβολές και τα σημαντικότερα έργα και μελέτες που θα υλοποιήσουν την οικιστική και πολεοδομική πολιτική.

2. Μέτρα πολιτικής :

Σε εφαρμογή του πρόσφατου Οικιστικού Νόμου 1337/83 για την «Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και τις σχετικές ρυθμίσεις» θα γίνουν βασικές θεσμικές και οργανωτικές μεταβολές στην πολεοδομική νομοθεσία και την πολεοδομική πρακτική που εξειδικεύονται στη λήψη των εξής μέτρων πολιτικής (Προεδρικά Δ/τα και Υπουργικές Αποφάσεις) :

α) Άσκηση πολιτικής γης. Τρόπος και διαδικασία καθορισμού Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) στην ευρύτερη περιοχή των πόλεων και των οικισμών ή σε περιοχές ειδικής προστασίας και καθορισμός κυρώσεων στις περιπτώσεις παράβασης των επιτρεπομένων ορίων κατάτμησης της γης. Επίσης καθορισμός διαδικασίας δια την άσκηση του δικαιώματος προτίμησης του δημοσίου ή των ΟΤΑ κατά τη μεταβίβαση ακινήτων στις περιοχές επεκτάσεων του Ν. 1337/83 και στις Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ). Θέσπιση κινήτρων για τη διασφάλιση της γεωργικής γης στον περιαστικό χώρο.

β) Κοινωνικός συντελεστής. Καθορισμός όρων και διαδικασιών για τη χρήση του πέραν του 0,80 συντελεστή δόμησης (ονομάζεται Κοινωνικός συντελεστής ο συντελεστής δόμησης μεταξύ 0,80 και 2,40) σε τμήματα των περιοχών επεκτάσεων του Ν. 1337/83 που προορίζονται για στεγαστικά προγράμματα, ή προγράμματα κοινής ωφέλειας ή προσφέρονται για μεταφορά συντελεστή δόμησης.

Στα πλαίσια αυτά θα γίνεται εκχώρηση στο Δημόσιο, τους ΟΤΑ κλπ, από τους ιδιοκτήτες ακινήτων των πιο πάνω τμημάτων μέρους της επί πλέον ωφέλειας που προκύπτει από την αύξηση του συντελεστού δόμησης και θα καταρτίζονται οι σχετικές συμβάσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών.

γ) Κίνητρα. Καθορισμός χρηματοδοτικών και πολεοδομικών κινήτρων στις Ζώνες Ειδικών Κινήτρων (ΖΕΚ) που αφορούν τα κέντρα των πολεοδομικών ενοτήτων για να κατασκευάζονται ή να διαμορφώνονται τα αναγκαία κτίρια (όπως π.χ. κτίρια αναψυχής, πολιτιστικών δραστηριοτήτων, στάθμευσης αυτοκινήτων κ.λπ.).

δ) Εισφορές. Καθορισμός του τρόπου καταβολής της εισφοράς σε χρήμα (δόσεις κλπ.) από τους ιδιοκτήτες ακινήτων που περιλαμβάνονται σε περιοχές ένταξης στο πολεοδομικό σχέδιο ή επέκτασης εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων.

ε) Αυθαίρετα. Τρόπος και διαδικασία εκτίμησης της αξίας αυθαιρέτου κτίσματος, ύψος του προστίμου, τρόπος βεβαίωσης και είσπραξης, απόδοσης στο ΕΤΕΡΠΣ, θέματα αναπροσαρμογής της αξίας κλπ. Επίσης, όροι, προϋποθέσεις, διαδικασία διαπίστωσης και χαρακτηρισμός κτίσματος σαν αυθαιρέτου, διαδικασία εκκένωσης, τρόπος κατεδάφισης κλπ.

στ) Προστασία ακτών. Καθορισμός των κατ' εξαίρεση περιπτώσεων που επιτρέπεται η περίφραξη ακτών (π.χ. προστασία καλλιεργειών ή άλλων ειδικών χρήσεων) και επίσης καθορισμός λεπτομερειών για ρύθμιση θεμάτων παραλίας και αιγιαλού.

ζ) Κοινωνική ανασυγκρότηση της πόλης. Σύνθεση, τρόπος και χρόνος ανάδειξης και αρμοδιότητες των Πολεοδομικών Επιτροπών Γειτονιάς (ΠΕΓ) και σχέσεις με τον αντίστοιχο Δήμο ή Κοινότητα. Η ΠΕΓ θα αναδεικνύεται από τους κατοίκους κάθε γειτονιάς με ευθύνη του αντίστοιχου ΟΤΑ, για την παρακολούθηση των πολεοδομικών μελετών και τη συμμετοχή των κατοίκων στη διαμόρφωση και εφαρμογή του πολεοδομικού σχεδιασμού. Καθορισμός λεπτομερειών για την διαδικασία εφαρμογής του θεσμού της οικογενειακής στέγης (έγκριση, κατά παρέκκλιση από τους όρους δόμησης της περιοχής, ειδικής άδειας αποκλειστικά για την κατασκευή κυρίας κατοικίας του ιδιοκτήτη του οικοπέδου και της οικογενειάς του).

η) Αποκέντρωση πολεοδομικών αρμοδιοτήτων. Καθορισμός περιπτώσεων μεταβίβασης αρμοδιοτήτων Υπουργού ΧΟΠ προς τον Νομάρχη για έγκριση Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων και Πολεοδομικών Μελετών Επέκτασης καθώς και για τροποποιήσεις Σχεδίων Πόλεων (άνω των 20.000 κατοίκων). Επίσης περιπτώσεις μεταβίβασης αρμοδιοτήτων του Υπουργού ΧΟΠ για έγκριση Πολεοδομικών Μελετών και Τροποποιήσεων στους ΟΤΑ.

θ) Αγροτικοί οικισμοί αρμοδιότητας Υπουργείου Γεωργίας. Καθορισμός διαδικασίας έγκρισης ή επέκτασης ρυμοτομικών σχεδίων αγροτικών οικισμών (κάτω των 4.000 κατοίκων) αρμοδιότητας Υπουργείου Γεωργίας (Ν.Δ. 3958/1959 περί διατάξεων της Εποικιστικής Νομοθεσίας) σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1337/83. Καθορισμός διαδικασίας και κριτηρίων προσδιορισμού των δικαιούχων νέων οικοπέδων των παρά πάνω περιπτώσεων. Επίσης, καθορισμός περιπτώσεων μεταβίβασης των πάρα πάνω αρμοδιοτήτων Υπουργού προς Νομάρχη και τους ΟΤΑ.

ι) Οικοδομικοί Συνεταιρισμοί. Καθορισμός όρων, περιορισμών και διαδικασιών για την πολεοδόμηση εκτάσεων που ανήκουν σε οικοδομικούς συνεταιρισμούς κυρίας ή παραθεριστικής κατοικίας. Αναμόρφωση, εκσυγχρονισμός και ενοποίηση της Νομοθεσίας περί Οικοδομικών Συνεταιρισμών. Επίσης, καθορισμός όρων, προϋποθέσεων και διαδικασιών για την πολεοδόμηση περιοχών παραθεριστικής κατοικίας μέσα στις ΖΟΕ.

κ) Στάσιμοι οικισμοί. Καθορισμός όρων, προϋποθέσεων και διαδικασιών για την έγκριση της πολεοδόμησης και επέκτασης οικισμών πληθυσμού 500 - 2.000 κατοίκων (απογραφής 1981) που δεν είναι παραδοσιακοί, παραλιακοί, τουριστικοί, περιαστικοί ούτε παρουσιάζουν ταχύ ρυθμό ανάπτυξης. Για τις περιπτώσεις αυτές καθορίζονται ευνοϊκότεροι όροι και περιορισμοί δομήσεως και χαμηλότερα

ποσοστά εισφοράς σε γη και χρήμα σαν κίνητρα για την αναζωογόνηση των οικισμών αυτών.

λ) Πληροφόρηση στην Πολεοδομία - Κτηματολόγιο. Καθορισμός όρων και διαδικασιών για τη δημιουργία Τράπεζας στοιχείων γης που θα συνδέεται με τις υφιστάμενες υπηρεσίες χαρτογραφήσεων, τοπογραφήσεων, κτηματολογίου κ.λ.π. Τούτο αποτελεί απαραίτητο εργαλείο για τη διαμόρφωση και εφαρμογή της πολεοδομικής πολιτικής και τον έλεγχο των χρήσεων γης.

3. Πολεοδομικές Μελέτες.

Εφαρμογή επίσης του οικιστικού Νόμου 1337/1983 αποτελεί η Επιχείρηση Πολεοδομική Ανασυγκρότηση του ΥΧΟΠ της οποίας η Α' Φάση (1983-1985) περιλαμβάνει εκπόνηση και έγκριση Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων και Πολεοδομικών Μελετών Επέκτασης και Αναθεώρησης των σημαντικών οικισμών της χώρας, Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου, και συμπλήρωση-επέκταση των πολεοδομικών μελετών που έχουν ανατεθεί σύμφωνα με τις κατευθύνσεις των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων που οριστικοποιούν τα όρια των περιοχών επέκτασης. Η Β' Φάση (1985-1987) περιλαμβάνει την εφαρμογή των πιο πάνω μελετών με προτεραιότητες τη διάνοιξη οδών, εξασφάλιση και διαμόρφωση κοινοχρήστων χώρων, έργα υποδομής κλπ.

Η Α' Φάση περιλαμβάνει πολεοδομικές μελέτες σε 438 πόλεις και οικισμούς της χώρας συνολικής δαπάνης 2257 εκ. δρχ. χρηματοδοτούμενες από το πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων. Οι μελέτες θα παρακολουθούνται σε επίπεδο Νομού στα πλαίσια της διαδικασίας αποκέντρωσης της πολεοδομικής διοίκησης. Στις μελέτες αυτές δεν περιλαμβάνονται τα ρυθμιστικά σχέδια περιοχής Πρωτεούσης και Θεσσαλονίκης που εκπονούνται από το ΥΧΟΠ. Ειδικότερα, για την Πρωτεύουσα και Θεσσαλονίκη, θα γίνει θεσμοθέτηση των ρυθμιστικών σχεδίων που σκοπεύουν στη θέσπιση στόχων, γενικών κατευθύνσεων και μέτρων για την ανάπτυξη των νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης, για την κατανομή των διαφόρων δραστηριοτήτων στο χώρο και για το συντονισμό των επιτελουμένων λειτουργιών και εκπονουμένων προγραμμάτων. Ου δύο αυτοί νομοί θα καθορίζουν και τις μορφές συνέχισης των διαδικασιών σχεδιασμού, υλοποίησης και παρακολούθησης της ανάπτυξης καθώς και τους φορείς, υφιστάμενους ή νέους, που θα αναλαμβάνουν έργο προς αυτή την κατεύθυνση. Επίσης, στην περίοδο του Προγράμματος, προβλέπεται η εκπόνηση μελετών αναγνώρισης αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας σε διάφορους οικισμούς δαπάνης 783 εκατ. δρχ. και ειδικών μελετών περιοχών προστασίας δαπάνης 545 εκατ. δρχ.

Παράλληλα προβλέπεται η προώθηση ενός προγράμματος σχεδιασμού ανοικτών πόλεων (χωριών). Για την υλοποίηση του στόχου της ανασυγκρότησης του δικτύου αγροτικών οικισμών οργανώνονται οι αγροτικοί οικισμοί σε ένα Εθνικό σύστημα 500 περίπου «ανοικτών πόλεων». Κάθε ανοικτή πόλη αποτελεί ενιαίο οικιστικό σύστημα που αναπτύσσεται γύρω από ένα οικιστικό πυρήνα (κωμόπολη-κεφαλοχώρι) και περιλαμβάνει όλα τα χωριά που μαζί με τον πυρήνα αποτελούν οικιστική ενότητα.

Η εφαρμογή αυτής της πολιτικής περιλαμβάνει εκπόνηση μελετών σχεδιασμού των ανοικτών πόλεων της χώρας που γίνεται σε τρεις φάσεις. Η πρώτη περιλαμβάνει τον επανακαθορισμό των ορίων των χωριών καθώς και θέσπιση όρων δόμησης που επιτρέπουν την σωστή πολεοδομική ανάπτυξη με ταυτόχρονη διατήρηση της αισθητικής φυσιογνωμίας τους· η δεύτερη περιλαμβάνει γενικά σχέδια χρήσης γης και δικτύων υποδομής· και η τρίτη περιλαμβάνει πολεοδομικές μελέτες προβληματικών οικισμών και τοπογραφήσεις που θα προκύψουν από τη δεύτερη φάση. Η εκπόνηση των μελετών αυτών θα απαιτήσει δαπάνη 1.506 εκ. δρχ. από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

Συμπερασματικά, η συνολική δαπάνη για πολεοδομικές κλπ. μελέτες στην περίοδο του προγράμματος 1983-1987 ανέρχεται σε 5.091 εκατ. δρχ. που θα χρηματοδοτηθούν από το Π.Δ.Ε.

4. Έργα.

Γενικά, όλα τα έργα που εμπίπτουν στην περιοχή μελέτης ενός Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου, πρέπει να εντάσσονται σ' αυτό.

Εξάλλου σε εφαρμογή των παραπάνω πολεοδομικών μελετών το ΥΧΟΠ προβλέπει έργα σ' ολόκληρη τη χώρα συνολικού προϋπολογισμού 55.020 εκατ. δρχ. που κατανέμονται στις εξής κατηγορίες :

α. Εφαρμογή σχεδίων πόλεων : Προϋπολ. 19.920 εκατ. δρχ. με χρηματοδότηση από τον Τακτικό Προϋπολογισμό.

β. Έργα διαμόρφωσης κοινόχρηστων χώρων : Προϋπ. 14.200 δρχ. με χρηματοδότηση από το ΕΤΕΡΠΣ.

γ. Έργα κυκλοφοριακών βελτιώσεων : Προϋπολ. 10.750 εκατ. δρχ. με χρηματοδότηση από το ΕΤΕΡΠΣ.

δ. Έργα ανάδειξης αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας : Προϋπολ. 10.150 δρχ. με χρηματοδότηση από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

Στον πίνακα που ακολουθεί συνοψίζεται το παραπάνω πρόγραμμα του ΥΧΟΠ για μελέτες και έργα στην περίοδο 1983-1987.

	Προϋπολογισμός εκ. δρχ. (τιμές 82)	Πηγές Χρηματοδότησης
Α. ΜΕΛΕΤΕΣ		
α. Πολεοδομικές μελέτης (Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια, Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου κ.λπ.)	2.257	Δημόσιες επενδύσεις
β. Μελέτες αναγνώρισης αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας	783	»
γ. Ειδικές μελέτες περιοχών προστασίας	545	»
δ. Μελέτες σχεδιασμού ανοικτών πόλεων	1.506	»
Σύνολο Μελετών	5.091	»
Β. ΕΡΓΑ		
α. Εφαρμογή σχεδίων πόλεων ..	19.920	Τακτικός προϋπολογισμός
β. Διαμόρφωση Κοινόχρ. χώρων	14.200	ΕΤΕΡΠΣ*
γ. Κυκλοφοριακές βελτιώσεις	10.750	ΕΤΕΡΠΣ*
δ. Ανάδειξη Αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας	10.150	Δημόσιες επενδύσεις
ΣΥΝΟΛΟ ΕΡΓΩΝ	55.020	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	60.111	

* Επιχορήγηση του ΕΤΕΡΠΣ από Δημόσιες Επενδύσεις.

Γενικά, οι πιστώσεις για την περίοδο του Προγράμματος 1983—87 προβλέπεται να είναι της τάξης του 50 % του παραπάνω συνολικού προϋπολογισμού δηλαδή περίπου 30.060 εκατ. δρχ. Τα κονδύλια όμως που αφορούν τις μελέτες προβλέπεται να δαπανηθούν ολόκληρα και κατά προτεραιότητα μέσα στην περίοδο του Προγράμματος.

Εξάλλου, παράλληλα, πολλοί νομοί προτείνουν πρόσθετες μελέτες και έργα πολεοδομίας για την περίοδο του Προ-

γράμματος που αναφέρονται σε καθορισμό γραμμών Αιγιαλού και Παραλίας, σε κτηματογραφίσεις εκτός του προγράμματος ΕΠΑ, σε αξιοποίηση παραδοσιακών οικισμών, σε εφαρμογή σχεδίων πόλεων και διαμορφώσεις κοινοχρήστων χώρων κ.λπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XIII

Κατοικία.

1. Εισαγωγή

Η βασική μακροχρόνια επιδίωξη της πολιτικής κατοικίας είναι η διασφάλιση για κάθε οικογένεια της δυνατότητας να κατοικεί σε κατοικία που να πληροί τους ελάχιστους ανεκτούς όρους από άποψη μεγέθους, υγιεινής, ποιότητας περιβάλλοντος και κοινωνικών εξυπηρετήσεων και να είναι προσιτή από άποψη τιμής, ανεξάρτητα από το αν η κατοικία είναι ιδιόκτητη ή ενοικιαζόμενη.

Στα πλαίσια αυτά, οι βασικότερες επιδιώξεις της πολιτικής κατοικίας που περιλαμβάνονται στα Προκαταρκτικά, συνδυάζονται με τους στόχους της οικιστικής και πολεοδομικής πολιτικής του Προγράμματος και ειδικότερα αποβλέπουν στην ενιαία αντιμετώπιση των θεμάτων κατοικίας και πολεοδομίας. Οι επιδιώξεις αυτές έχουν ως εξής :

Βελτίωση κατά προτεραιότητα των κατοικιών ως προς το πολεοδομικό και κοινωνικό περιβάλλον, την ποιότητα κατασκευής, τον εξοπλισμό, τις ανέσεις, τη συνοδευτική υποδομή κυρίως για τις ασθενέστερες εισοδηματικές τάξεις και στις περιοχές όπου υπάρχουν οι σχετικές ελλείψεις.

Μείωση των ποιοτικών διαφορών και ανισοτήτων στις συνθήκες κατοικίας μεταξύ περιοχών μέσα στην ίδια την πόλη και μεταξύ αστικών κέντρων κοι λοιπών οικισμών.

Στα πλαίσια αυτά οι πιο συγκεκριμένοι στόχοι της πολιτικής κατοικίας, αναφέρονται :

Στην οργανωμένη επέκταση των σχεδίων πόλεων (οργανωμένη ανάπτυξη περιοχών πολεοδομημένης γης) στα πλαίσια του νέου πολεοδομικού σχεδιασμού.

Στην ενίσχυση της οργανωμένης και ελεγχόμενης δόμησης κατοικιών με ιδιαίτερη έμφαση στον κοινωνικό τομέα της κατοικίας και στις αναπτυσσόμενες και εθνικής σημασίας περιοχές.

Στην προσφορά ενοικιαζόμενων κατοικιών για τα μικρά και μεσαία εισοδήματα.

Στην ανάπτυξη προγραμμάτων οργανωμένης παραθεριστικής κατοικίας.

Στην ορθολογική διατύπωση των όρων χορήγησης των στεγαστικών δανείων και των κάθε είδους διευκολύνσεων με κοινωνικά κριτήρια ώστε η μεγαλύτερη βοήθεια να παρέχεται σε όσους έχουν πραγματική ανάγκη στεγαστικής συνδρομής.

Στην μέριμνα για την κατοικία ευπαθών ομάδων του πληθυσμού (ανάπηροι, ηλικιωμένοι, οικογένειες πολυτέκνων κλπ.)

Στην συγκράτηση των τιμών της κατοικίας, στην αύξηση της παραγωγικότητας στον τομέα των κατασκευών κατοικιών και στον περιορισμό του κόστους γης και κατασκευής.

Στην συντήρηση, εκσυγχρονισμό και βελτίωση του υφισταμένου οικοδομικού πλούτου σε κατοικίες και στην εξοικονόμηση ενέργειας.

Η συνολική κατασκευαστική δραστηριότητα σε αριθμό νέων κατοικιών κατά την περίοδο του Προγράμματος θα διαμορφωθεί στο επίπεδο των 600.000 μονάδων περίπου ανάλογα και με την εξέλιξη των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου.

Οι επενδύσεις όμως του δημόσιου τομέα στην κατοικία θα αυξηθούν με γρήγορους ρυθμούς σε συνέπεια με τις προτεραιότητες του Προγράμματος για αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και ειδικότερα των ασθενέστερων εισοδηματικών τάξεων. Στα πλαίσια αυτά εκτιμάται ότι στην περίοδο του Προγράμματος και κατά προτεραιότητα θα καλυφθούν οι στεγαστικές ανάγκες μεγάλου μέρους από τους 50.000 δικαιούχους του Υπ. Υγείας και Πρόνοιας (κυρίως θεομηνιόπληκτοι) και 80.000 δικαιούχους του ΛΟΕΚ που πληρούν τις σχετικές προϋποθέσεις και επίσης θα ικανοποιηθεί μεγάλο μέρος από τις 100.000 περίπου αιτήσεις για χορήγηση στεγαστικών δανείων που εκκρεμούν στην ΕΚΤΕ, την ΑΤΕ, το ΤΤ και το Τ.Π.Δ. .

2. Μέτρα πολιτικής.

Για την επίτευξη των πάρα πάνω επιδιώξεων και στόχων της πολιτικής κατοικίας και την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση θεμάτων αυτών, απαιτείται καταρχήν η θεσμοθέτηση, σε διοικητικό επίπεδο, του συντονισμού των διαφόρων φορέων που έχουν σχέση με την κατοικία και, που μέχρι σήμερα δρουν αποσπασματικά ή και ανεξάρτητα και η ένταξη της δραστηριότητάς των στη γενικότερη οικονομική και κοινωνική πολιτική και ειδικότερα στα πλαίσια των διαδικασιών της Επιχείρησης Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης (ΕΠΑ) του ΥΧΟΠ.

Στη συνέχεια, ορισμένα από τα μέτρα πολιτικής που αναφέρονται ήδη στα προκαταρκτικά εξειδικεύονται πάρα κάτω ως εξής :

2.1. Προγράμματα παραγωγής κατοικιών, πολεοδομημένης γης και οικιστικής ανάπτυξης.

1. Η παρέμβαση του δημοσίου τομέα στην παροχή στέγης και στην οργανωμένη οικιστική ανάπτυξη θα είναι σημαντική. Για το σκοπό αυτό παράλληλα προς τη δραστηριότητα των υφισταμένων φορέων κατοικίας θα ενθαρρυνθεί η ίδρυση νέων αποκεντρωμένων φορέων (π.χ. εταιρειών ενεργού πολεοδομίας ή εταιρειών μικτής οικονομίας) σε εφαρμογή του Ν. 1337/83, για την προώθηση βελτιωμένης ποιότητας προγραμμάτων κατοικίας σε περιοχές οικιστικής ανάπτυξης και για την αξιοποίηση ιδιόκτητων εκτάσεών τους. Κάθε φορέας κατοικίας θα μπορεί να κινείται αυτόνομα στα πλαίσια όμως του πολεοδομικού σχεδιασμού κάθε πόλης καθώς και της νέας οικιστικής πολιτικής.

2. Σημαντικό νέο στοιχείο και νέα διάσταση του προγράμματος 1983 - 87 θα αποτελέσει η ανάπτυξη νέων προγραμμάτων κοινωνικής κατοικίας και παροχής πολεοδομημένης γης σε κοινωνικά πλαίσια με κύριους φορείς ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο τους ΟΤΑ, (Δημοτικές Επιχειρήσεις), οικοδομικούς συνεταιρισμούς ή εταιρείες μικτής οικονομίας σε συνεργασία με τη ΔΕΠΟΣ και μη συμμετοχή φορέων όπως ο ΑΟΕΚ, η ΕΚΤΕ (ΕΚΤΕΝΕΠΟΛ), κλπ. Ειδικότερα για την ανάπτυξη των οικοδομικών συνεταιρισμών θα διαμορφωθεί νέο θεσμικό πλαίσιο. Τα πάρα πάνω προγράμματα θα ενταχθούν στην πολεοδομική πολιτική για την ανασυγκρότηση των πόλεων της χώρας (ΕΠΑ) που εφαρμόζεται στα πλαίσια της νέας οικιστικής νομοθεσίας.

Εξ άλλου το ΥΧΟΠ θα προωθήσει το θεσμό της οικογενειακής στέγης για επίλυση κοινωνικών αναγκών οικογενειών ιδιαίτερα χαμηλού εισοδήματος με διατήρηση ανεκτών όρων δόμησης. Με το θεσμό αυτό προβλέπεται η χορήγηση ειδικής άδειας κατά παρέκκλιση από τους όρους και περιορισμούς δόμησης στους ιδιοκτήτες μικρών οικοπέδων για ανέγερση κύριας κατοικίας για στέγαση των οικογενειών των και μόνο.

3. Τα επίπεδα δραστηριότητας των προγραμμάτων κατασκευής κατοικιών του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας (ΑΟΕΚ) και του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας θα αυξηθούν σε σημαντικό βαθμό, συγκριτικά με την 5/τία 1978 - 82. Ειδικότερα τα προγράμματα του ΑΟΕΚ θα αυξηθούν και θα εκσυγχρονισθούν ώστε να καλύπτονται πληρέστερα, ταχύτερα και δικαιότερα οι ανάγκης σε

κατοικία των εργαζομένων και να εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις και τους στόχους της πολιτικής για τη χωροθέτηση των οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων καθώς και τη στρατηγική για την αποκέντρωση. Επίσης θα βελτιωθεί η ποιότητα των παρεχομένων κατοικιών και οικισμών από τον ΑΟΕΚ με τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου και την πρόβλεψη κοινωνικού εξοπλισμού.

4. Για τη βελτίωση της ποιότητας των κατοικιών και γενικά του πολεοδομικού περιβάλλοντος θα διαμορφωθεί και θα θεσμοθετηθεί κανονισμός ποιοτικών προδιαγραφών, θα προωθηθούν προγράμματα ανάπλασης και αναβάθμισης περιοχών, θα ολοκληρωθούν ο νέος Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός και ο νέος Κτιριοδομικός Κανονισμός καθώς και ο νόμος για την κατοικία. Επίσης θα δραστηριοποιηθεί ο θεσμός των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών.

5. Στα πλαίσια της σύνταξης προδιαγραφών για εγχώρια οικοδομικά υλικά, θα εξεταστεί η περίπτωση επιδότησης ορισμένων τοπικών οικοδομικών υλικών, παραδοσιακών βιοτεχνιών και συνεργείων εργατοτεχνιτών για ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης.

2.2. Το σύστημα στεγαστικών δανείων και άλλων στεγαστικών ενισχύσεων.

1. Για την περίοδο του Προγράμματος προβλέπεται περιοδική αναπροσαρμογή του ύψους των δανείων ώστε να καλύπτονται οι αυξήσεις στο κόστος των κατοικιών, σταδιακή αύξηση του αριθμού των δανείων και αύξηση του ποσοστού του ενυπόθηκου δανεισμού σύμφωνα όμως και με τα όρια και τις προϋποθέσεις που καθορίζονται κάθε φορά από το ετήσιο νομισματοπιστωτικό πρόγραμμα.

2. Ειδικότερα, θα αναληφθεί προσπάθεια, για εκλογίκευση των όρων χορήγησης των στεγαστικών δανείων έτσι ώστε τα υψηλά ποσά που χορηγούνται κάθε χρόνο σε ορισμένες κατηγορίες δικαιούχων (εργατική, λαϊκή και αγροτική κατοικία, σεισμοδάνεια κλπ). με χαμηλό μέσο επιτόκιο (5 - 6 %) και που επιδοτούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό, να συμβάλλουν στην προώθηση της νέας οικιστικής πολιτικής που συνδυάζει αναπτυξιακούς και κοινωνικούς στόχους για τη δημιουργία καλλίτερης ποιότητας κατοικίας σε βελτιωμένο πολεοδομικό περιβάλλον.

Στα πλαίσια αυτά, τα προγράμματα χαμηλότοκων στεγαστικών δανείων για κοινωνική κατοικία των δικαιούχων του Υπ. Υγείας και Πρόνοιας και του ΑΟΕΚ που πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για αναγνώριση στεγαστικού δικαιώματος, διαμορφώνονται ως εξής :

α) Υπ. Υγείας και Πρόνοιας.

Το πρόγραμμα στεγαστικών δανείων (μέσω ΕΚΤΕ) κατά κατηγορίες δικαιούχων του Υπ. Υγείας και Πρόνοιας περιλαμβάνει τα εξής :

Θεομηνιόπληκτοι :40.000 στεγαστικά δάνεια από τα οποία 28.000 δάνεια για αγορά ή ανέγερση νέας κατοικίας συνολικού προϋπολογισμού 22.400 εκατ. δρχ. και 12.000 δάνεια για επισκευές κατοικιών συνολικού προϋπολογισμού 1.200 εκατ. δρχ.

Δικαιούχοι Λαϊκής κατοικίας :8.500 στεγαστικά δάνεια για αγορά ή ανέγερση νέας κατοικίας συνολικού προϋπολογισμού 7.650 εκατ. δρχ.

Παλαιοί Πρόσφυγες : 1.770 στεγαστικά δάνεια για αγορά ή ανέγερση νέας κατοικίας συνολικού προϋπολογισμού 2124 εκατ. δρχ.

Το σύνολο του αριθμού των παραπάνω στεγαστικών δανείων του Υπ. Υγείας και Πρόνοιας ανέρχεται σε 50.000 περίπου, συνολικού προϋπολογισμού 33.000 εκατ. δρχ. (χρηματοδότηση ΕΚΤΕ 90 %, Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων 10 % περίπου).

β) ΑΟΕΚ

Το πρόγραμμα στεγαστικών δανείων στους δικαιούχους του ΑΟΕΚ περιλαμβάνει τα εξής :

Μέσω ΕΚΤΕ :15.000 στεγαστικά δάνεια κατά μέσο όρο το χρόνο, για αγορά διαμερισμάτων ή ανέγερση κατοικιών σε ιδιόκτητα οικόπεδα των δικαιούχων (2 εκ. δρχ. κάθε δάνειο κατά μέσο όρο). Η χρηματοδότηση είναι κατά 75 % της ΕΚΤΕ και κατά 25 %του ΑΟΕΚ.

Μέσω ΑΟΕΚ :3.000 στεγαστικά δάνεια κατά μέσο όρο το χρόνο για τη βελτίωση του υφισταμένου αποθέματος κατοικιών δηλαδή για επισκευή, επέκταση ή αποπεράτωση υφισταμένης κατοικίας (1 εκατ. δρχ. κάθε δάνειο κατά μέσο όρο).

3. Η Υπηρεσία Αποκαταστάσεως Σεισμοπλήκτων (ΥΑΣ) του Υπ. Δημοσίων Έργων, θα συνεχίσει στην περίοδο 1983 - 87 τη χορήγηση στεγαστικών δανείων συνολικού ύψους 13.600 εκ δρχ. περίπου για επισκευές και ανακατασκευές οικοδομών που πλήγηκαν από τους σεισμούς. Τα δάνεια για επισκευές περιλαμβάνουν δωρεάν αρωγή 30% και δάνειο 70% του συνολικού ύψους του δανείου ενώ στα δάνεια για ανακατασκευές η δωρεάν αρωγή είναι 10 %και το δάνειο 90 %.

4. Το σύστημα κατανομής των δανείων θα αναμορφωθεί ώστε σημαντικό μέρος των στεγαστικών δανείων από τα υφιστάμενα προγράμματα να διοχετευθεί σε κατοικίες σε ειδικές ζώνες οικονομικής ενίσχυσης και σε προγράμματα οικιστικής ανάπτυξης και ανάπλασης στα αστικά κέντρα όπως προβλέπεται και από τον Ν. 1337/1983.

5. Τα κριτήρια παροχής στεγαστικών δανείων από τα προγράμματα του ΑΟΕΚ, του ΤΤ και του ΤΠΔ θα αναπροσαρμοστούν ώστε να συμπεριληφθούν σε μεγαλύτερα ποσοστά «νέα νοικοκυριά» και νοικοκυριά με χαμηλότερα επίπεδα εισοδήματος και περιουσιακών στοιχείων. Ειδικότερα, τα στεγαστικά δάνεια του ΑΟΕΚ θα καλύψουν σημαντικό αριθμό εργαζομένων και θα εξασφαλισθεί η έγκριση, η προτεραιότητα και η χορήγησή τους με αντικειμενικά κριτήρια (επεξεργασία μέσω Η.Υ.) καθώς και η αποκέντρωση των σχετικών διαδικασιών. Επίσης, θα καλυφθούν με ειδικά προγράμματα, ειδικές κατηγορίες δικαιούχων όπως πολύτεκνοι, ανάπηροι με 67% αναπηρία πάσχοντες από ανίατες ασθένειες καθώς και νέα ζευγάρια

6. Για ορισμένες περιπτώσεις δικαιούχων κοινωνικής κατοικίας προβλέπεται επιδότηση ενοικίου που αποτελε την πιο άμεση εκδήλωση της κρατικής μέριμνας σε όσους έχουν πραγματική ανάγκη αφού συνδέεται άμεσα με τις ειδικότερες συνθήκες διαβίωσης και το ύψος του εισοδήματος του δικαιούχου στεγαστικής συνδρομής. Στα πλαίσια αυτά προβλέπεται για τους δικαιούχους του ΑΟΕΚ που είναι συνταξιούχοι άνω των 60 ετών χωρίς παιδιά, η διαμόρφωση ειδικού προγράμματος επιδότησης ενοικίου (για κάλυψη μέρους του ενοικίου που καταβάλλουν) αντί της χορηγήσεως στεγαστικού δανείου. Υπολογίζεται ότι για 8.000 περίπου περιπτώσεις συνταξιούχων που πληρούν τις πάρα πάνω προϋποθέσεις η ετήσια δαπάνη για τον ΑΟΕΚ θα είναι περίπου 400 εκατ. δρχ. Επίσης, η ΔΕΠΟΣ σε συνεργασία με το Υπ. Υγείας και Πρόνοιας προτίθεται να αναλάβει συγκεκριμένες πρωτοβουλίες στον τομέα των επιδοτήσεων ενοικίου κυρίως στις περιπτώσεις των προγραμμάτων Λαϊκής και Προσφυγικής κατοικίας του Υπ. Υγείας και Πρόνοιας ή σε περιπτώσεις ανάπλασης αναβάθμισης παλαιοτέρων προσφυγικών οικισμών (π.χ. ανάπλαση Καισαριανής).

7. Η Τραπεζική αποταμίευση με σκοπό την επένδυση στην κατοικία (Στεγαστικά Ταμιευτήρια κλπ) θα ενθαρρυνθεί με κατάλληλη πολιτική κινήτρων.

3. Έργα

Τα προγράμματα οργανωμένης δόμησης κατοικιών από τους δημόσιους ή παράλληλους φορείς (Υπ. Υγείας και Πρόνοιας, ΑΟΕΚ, ΔΕΠΟΣ, κλπ) για τις ασθενέστερες εισοδηματικές τάξεις συμβάλλουν στην υλοποίηση επιδιώξεων και στόχων του Προγράμματος που αναφέρονται

στη βελτίωση της ποιότητας, του μεγέθους, της συνοδευτικής υποδομής και του περιβάλλοντος της κατοικίας, την προσιτότητα της τιμής, την περιφερειακή ανάπτυξη, και την μείωση των ποιοτικών διαφορών και ανισοτήτων μεταξύ περιοχών, στην αύξηση της παραγωγικότητας στον τομέα κατασκευής κατοικιών και στην ελεγχόμενη παραγωγή κατοικιών για τον κοινωνικό τομέα της στέγης. Οι Ελληνικές συνθήκες επιτρέπουν την αποφυγή των προβλημάτων που προκύπτουν από τα μεγάλα μεγέθη των συγκροτημάτων κατοικίας στο διεθνή χώρο, με την υιοθέτηση μικρότερης κλίμακας μονάδων και με την αποδοχή διαδικασιών κοινωνικής συμμετοχής των ενδιαφερομένων στο σχεδιασμό και την οργάνωση των χώρων και του περιβάλλοντος της κατοικίας.

Ειδικότερα οι φορείς οργανωμένης δόμησης κατοικιών θα προωθήσουν στην περίοδο του Προγράμματος τα παρά κάτω προγράμματα κατοικίας σε διάφορες περιοχές της χώρας.

α) Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας.

Το συνολικό πρόγραμμα οργανωμένης δόμησης κατοικιών του Υπουργείου είναι η κατασκευή 3700 περίπου κατοικιών συνολικού προϋπολογισμού 8500 περίπου εκατ. δρχ. Από αυτές οι 2400 κατοικίες αφορούν νέα έργα προϋπολογισμού 6000 περίπου εκατ. δρχ. και οι 1300 κατοικίες αφορούν συνεχιζόμενα έργα προϋπολογισμού 2500 εκατ. δρχ. και δαπάνης για την 5ετία 1950 περίπου εκατ. δρχ. Η χρηματοδότηση είναι του ΠΔΕ και του ΤΑΠΑΠ (Ταμείο Ανταλλάξιμης Περιουσίας). Τα κυριότερα από τα έργα αυτά είναι η ανέγερση 400 κατοικιών στα Άνω Λιόσια (Τσουκνίδι) Αττικής, 300 κατοικιών στα Παγούρια Κομοτηνής, 472 κατοικιών και εμπορικού κέντρου στη Μέγκαβλη Ρόδου, 150 κατοικιών φρουρίου πόλεως Χανίων, 150 κατοικιών Ηρακλείου Κρήτης κλπ.

β) ΔΕΠΟΣ.

Το πρόγραμμα οργανωμένης δόμησης της ΔΕΠΟΣ είναι η κατασκευή 3.000 περίπου νέων κατοικιών καθώς και καταστημάτων, γραφείων κλπ. συνολικού προϋπολογισμού 6.000 εκατ. δρχ. περίπου.

Τα κυριότερα από τα έργα αυτά είναι η ανάπλαση προσφυγικού οικισμού στην Καισαριανή με την ανέγερση σε Α΄. φάση 2.000 κατοικιών, καταστημάτων κλπ. και η οικιστική επέκταση της Καβάλας στην περιοχή Καλαμίτσας με την ανέγερση σε Α΄ Φάση, 600 κατοικιών, τη διευθέτηση 700 οικοπέδων κλπ.

Παράλληλα, στα πλαίσια της νέας οικιστικής πολιτικής το ΥΧΟΠ και η ΔΕΠΟΣ έχουν επεξεργασθεί ένα Πρόγραμμα πολεοδομημένης γης και κατοικίας σε συντονισμό με την επιχείρηση Πολεοδομική Ανασυγκρότηση (ΕΠΑ). Σημαντικό μέρος του προγράμματος αυτού αποτελεί η οικιστική ανάπτυξη Μενιδίου–Άνω Λιοσίων σε συνδυασμό με την προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος των διάσπαρτων αυθαιρέτων στην περιοχή. Το πρόγραμμα αυτό βασίζεται κυρίως στην οργανωμένη πολεοδόμηση και παροχή οικοπέδων με υποδομή και στην χορήγηση στεγαστικών δανείων για την οικοδόμησή τους και συμπληρώνεται με πρόγραμμα κατασκευής κατοικιών που σε Α΄ Φάση θα είναι της τάξης των 2.500 κατοικιών. Στο πρόγραμμα προβλέπεται συμμετοχή των ΟΤΑ και νέων φορέων όπως στεγαστικοί συνεταιρισμοί πρώτης κατοικίας, εταιρείες μικτής οικονομίας αλλά και συνεργασία με άλλους φορείς όπως ο ΑΟΕΚ κλπ. Γενικά η χρηματοδότηση του προγράμματος θα βασίζεται στους πιστωτικούς φορείς, στη δημιουργία ενός αυτόνομου πόρου για την κατοικία που θα τεθεί στη διάθεση της ΔΕΠΟΣ ώστε να επέμβει αποφασιστικά στην αγορά γης και το χρηματο πιστωτικό σύστημα και, επίσης, θα βασίζεται στις αποταμιεύσεις των οικιστών που κατοικούν ή επιθυμούν να κατοικήσουν στην περιοχή. Παράλληλα προβλέπεται να γίνει η καλλίτερη δυνατή αξιοποίηση των μέσων που προσφέρει ο νέος οικιστικός νόμος 1337/83 (όπως π.χ. κοινωνικός συντελεστής, εισφορά σε γη και χρήμα κλπ).

γ) Α.Ο.Ε.Κ.

Το πρόγραμμα οργανωμένης δόμησης του Α.Ο.Ε.Κ. είναι η κατασκευή 3.000 περίπου νέων κατοικιών κατά μέσο όρο το χρόνο σε διάφορες περιοχές της χώρας (προϋπολογισμού 3 εκατ. ανά κατοικία) με την προϋπόθεση ότι θα υπάρξει η κατάλληλη εναρμόνιση με τα προγράμματα των άλλων κρατικών φορέων και ιδιαίτερα του Υ.Χ.Ο.Π. (διαδικασίες εφαρμογής του Ν. 1337/83, εφαρμογή ΕΠΑ κλπ.) για να γίνει δυνατή η έγκαιρη αγορά οικοπέδων από τον Α.Ο.Ε.Κ. η έκδοση των σχετικών Προεδρικών Διατ/των για την ανέγερση των οικισμών κ.λ.π. Στα πλαίσια του προγράμματος οργανωμένης δόμησης και σε Α΄ Φάση, ο Α.Ο.Ε.Κ. θα προωθήσει την κατασκευή 6.600 περίπου κατοικιών σε διάφορες περιοχές της χώρας συνολικού προϋπολογισμού 19.850 εκατ. δρχ. περίπου. Η χρηματοδότηση θα είναι κυρίως του Α.Ο.Ε.Κ. Τα κυριότερα από τα έργα αυτά είναι η ανέγερση στην Αττική 1.200 κατοικιών στο Μενίδι και 435 κατοικιών στη Λυκόβρυση (ηλιακό χωριό), 627 κατοικιών στη Θεσ/νίκη, 370 κατοικιών στο Αγρίνιο, 350 κατοικιών στην Πάτρα, 236 κατοικιών στο Ν. Καβάλας, 210 κατοικιών στην Κέρκυρα, 200 κατοικιών στα Δωδεκάνησα κ.λπ.

δ) ΕΚΤΕ - Εθνοκτηματική Α.Ε. Ενεργού Πολεοδομίας.

Το πρόγραμμα οργανωμένης δόμησης της Εθνοκτηματικής Α.Ε. είναι η ολοκλήρωση της κατασκευής 4.000 περίπου κατοικιών μαζί με καταστήματα κ.λπ. συνολικής δαπάνης για την περίοδο 1983 - 87, 4.700 εκατ. δρχ. Τα κυριότερα από τα έργα αυτά είναι οι οικιστικές επεκτάσεις Κομοτηνής (1.500 κατοικίες, καταστήματα) και Ξάνθης (1.250 κατοικίες, καταστήματα) που είναι συνεχιζόμενα έργα και η οικιστική επέκταση Σαπών (1.200 κατοικίες κ.λπ.) στο Ν. Ροδόπης που είναι νέο έργο.

Στα προγράμματα αυτά περιλαμβάνεται και ποσοστό νέων κατοικιών για ενοικίαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XIV

Ύδρευση – Αποχέτευση

1. Εισαγωγή

Τα δίκτυα της ύδρευσης - αποχέτευσης είναι έργα κοινωνικής υποδομής που έχουν σαν βασική τους επιδίωξη την παροχή βασικών κοινωνικών αγαθών και την προστασία της δημόσιας υγείας. Παράλληλα όμως συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας τόσο σαν πηγή απασχόλησης στον κλάδο των κατασκευών όσο και σαν μέσο ανάπτυξης άλλων παραγωγικών τομέων της οικονομίας (μεταποίηση - τουρισμός).

Σύμφωνα με τα Προκαταρκτικά οι βασικοί στόχοι του Προγράμματος, που επηρεάζουν άμεσα το επίπεδο και την εξέλιξη των υπηρεσιών ύδρευσης - αποχέτευσης, αναφέρονται:

— στην προστασία του περιβάλλοντος και ειδικότερα στην προώθηση των θεσμών και μέτρων για την ορθολογική διαχείριση και προστασία των υδατικών πόρων και προστασία των φυσικών αποδεκτών από τα λύματα.

— στην διαμόρφωση νέου και ενιαίου θεσμικού πλαισίου για τη μελέτη και κατασκευή έργων (ενιαία κριτήρια σχεδιασμού των έργων, σύγχρονες και ολοκληρωμένες προδιαγραφές και κοινωνικός έλεγχος στη διαδικασία παραγωγής των έργων).

— στην ανάπτυξη της έρευνας και ελληνικής τεχνολογίας και στην αξιοποίηση του ελληνικού τεχνικού δυναμικού, ιδιαίτερα στον τομέα κατασκευών των εγκαταστάσεων του βιολογικού καθαρισμού.

— στην επιλογή και ιεράρχηση των έργων μέσα από τις διαδικασίες του δημοκρατικού προγραμματισμού και στη μελέτη και κατασκευή τους μέσα από αποκεντρωμένους φορείς, όπως Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης - Αποχέτευσης (Δ.Ε.Υ.Α.), Σύνδεσμοι ΟΤΑ, κ.λπ.

Το Πρόγραμμα ανάπτυξης της ύδρευσης - αποχέτευσης περιλαμβάνει τα συνεχιζόμενα έργα, τις ανάγκες για νέα έργα καθώς και τις θεσμικές αλλαγές που αφορούν κυρίως την αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου των Δ.Ε.Υ.Α.

2. Μέτρα.

α) Εφαρμογή ολοκληρωμένης και συνεπούς νομοθεσίας που θα ρυθμίζει τη διαχείριση των υδατικών πόρων και θα εξασφαλίζει αυστηρή προστασία των νερών που προορίζονται για ύδρευση. Η πρώτη φάση αυτής της προσπάθειας είναι η κατάρτιση «Νόμου Πλαίσιου» περί υδάτων.

β) Άμεση οργάνωση του εργαστηριακού ελέγχου της ποιότητας του παρεχομένου νερού και της σύνθεσης των αποβλήτων στο περιφερειακό επίπεδο με την ίδρυση κατάλληλων εργαστηρίων και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων των Περιφερειακών Πανεπιστημίων.

γ) Εφαρμογή ειδικής πολιτικής τιμών για την επιδότηση της λειτουργίας αντιοικονομικών έργων σε φθίνοντες και προβληματικούς οικισμούς ή σε οικισμούς που λειτουργούν κάτω από ειδικές συνθήκες (π.χ. παραμεθόριες περιοχές).

δ) Σύσταση Συντονιστικής Επιτροπής Ύδρευσης - Αποχέτευσης με αντικείμενο την ορθολογική οργάνωση και τον σαφή καθορισμό των αρμοδιοτήτων κάθε φορέα που άμεσα ή έμμεσα εμπλέκεται για να μην υπάρχουν επικαλύψεις και να εξασφαλίζεται μεγαλύτερη υπευθυνότητα και αποτελεσματικότητα.

ε) Εκσυγχρονισμός και οργάνωση της τεχνικής υποδομής των μελετών και έργων του τομέα με βάση το νέο και ενιαίο θεσμικό πλαίσιο για την κατασκευή Δημοσίων Έργων. Ειδικότερα καθορισμός νέων και ολοκληρωμένων προδιαγραφών για τη μελέτη, κατασκευή και λειτουργία των έργων ιδιαίτερα για τις μονάδες επεξεργασίας λυμάτων. Εκμετάλλευση των εγχώριων δυνατοτήτων στην παραγωγή και χρησιμοποίηση των υλικών και του εξοπλισμού για έργα ύδρευσης - αποχέτευσης, παράλληλα με την οργάνωση της έρευνας για την εισαγωγή σύγχρονων τεχνολογικών μεθόδων προσαρμοσμένων στις συνθήκες της χώρας.

στ) Αναθεώρηση του Ν. 1069/80 για την ίδρυση Δ.Ε.Υ.Α. Με βάση τις αδυναμίες του νόμου κυρίως σε σχέση με τη χρηματοδότηση των δαπανηρών έργων αποχέτευσης και μέσα στο νέο θεσμικό πλαίσιο των δημοτικών επιχειρήσεων εξετάζεται :

— η δυνατότητα σύστασης μικρής Δημοτικής Επιχείρησης και σε δήμους με πληθυσμό μικρότερο των 10 χιλ. κατ. με αυξημένη συμβολή του Π.Δ.Ε.

— η διαφοροποίηση του ειδικού τέλους και της συμβολής του Π.Δ.Ε. ώστε να γίνουν κοινωνικά δικαιότερα.

3. Έργα.

3.1 Περιοχή Αθηνών.

α) Το πρόγραμμα έργων ύδρευσης της Ε.Υ.Δ.Α.Π. αφορά στη συμπλήρωση του υπάρχοντος δικτύου στο Λεκανοπέδιο Αττικής (κατασκευή διυλιστηρίων, δεξαμενών, αγωγών σύνδεσης, δικτύων ύδρευσης και αντικατάσταση παλαιών δικτύων) στην εκμετάλλευση νερών από πηγές εκτός Μόρνου για κάλυψη μελλοντικών αναγκών, στην επέκταση του δικτύου σε περιοχές που δεν έχουν υδροδοτηθεί και στην ύδρευση γειτονικών περιοχών (όπως Θριάσιο Πεδίο, παραλία Ευβοϊκού κόλπου, περιοχή Θηβών κ.λπ.) προϋπολογισμού 8,9 δισ. δραχμών για την Πενταετία. Η πρώτη κατηγορία έργων χαρακτηρίζεται Α' Προτεραιότητας και αντιστοιχεί στο μισό περίπου των συνολικών πόρων για ύδρευση.

β) Το πρόγραμμα έργων αποχέτευσης και βιολογικού καθαρισμού της Ε.Υ.Δ.Α.Π. αποβλέπει στην κατασκευή των συμπληρωματικών κεντρικών αγωγών του δικτύου στη συντήρηση, συμπλήρωση και επέκταση κύρια στα Προάστια και στον Πειραιά του δικτύου ακαθάρτων, προϋπολογισμού 6,9 δισ. δρχ. γιά την Πενταετία, στην περάτωση του κέντρου βιολογικού καθαρισμού στη Μεταμόρφωση μέσα στο 1984, και στην έναρξη κατασκευής του κέντρου επεξεργασίας Ψυττάλειας και του νέου Κεντρικού Αποχετευτικού Αγωγού (Κ.Α.Α.) αρμοδιότητας Υπουργείου Δημοσίων Έργων. Τα δύο έργα βιολογικού καθαρισμού μαζί με τα απαραίτητα κέντρα επεξεργασιας βιομηχανικών αποβλήτων συμβάλλουν άμεσα και ουσιαστικά στην προστασία του περιβάλλοντος και ειδικότερα του Σαρωνικού Κόλπου από τα απόβλητα της Πρωτεύουσας.

γ) Το πρόγραμμα έργων Α' Προτεραιότητας για αντιπλημμυρική προστασία (διευθέτηση ρεμμάτων, δίκτυα ομβρίων) προϋπολογισμού 11 δισ. δρχ. για την πενταετία απαιτεί περίπου το μισό των πόρων του προγράμματος Α' προτεραιότητας της Ε.Υ.Δ.Α.Π. Βασικά χαρακτηρίζονται τα έργα, που έχουν σαν στόχο την προστασία των χαμηλότερων περιοχών του Λεκανοπεδίου, καθώς και το έργο της «αναδιευθέτησης του Κηφισσού και εκβολής» αρμοδιότητας Υπουργείου Δημοσίων Έργων.

Με βάση τα παραπάνω το πρόγραμμα επενδύσεων της Ε.Υ.Δ.Α.Π. για την Πενταετία του Προγράμματος εκτιμάται σε 28,6 δισ. δρχ. από τα οποία τα 21,3 δισ. δρχ. αφορούν σε έργα νέα Α' προτεραιότητας τα δε 1,7 δισ. δρχ. σε συνεχιζόμενα τα οποία αναμένεται να τελειώσουν μέσα στο 1984. Σημειώνεται ότι η χρηματοδότηση των έργων γίνεται με τραπεζικό δανεισμό παρακολουθείται δε από το πρόγραμμα παράλληλων επενδύσεων.

3. 2 Περιοχή Θεσσαλονίκης.

Περάτωση μέσα στο 1984 των συνεχιζόμενων έργων ύδρευσης, έναρξη της κατασκευής των έργων ύδρευσης των δυτικών και ανατολικών περιοχών της πόλης, των συμπληρωματικών έργων ύδρευσης μείζονος Θεσσαλονίκης από τα νερά του ποταμού Αλιάκμονα, και των συμπληρωματικών έργων ύδρευσης ευρύτερης περιογής.

Ολοκλήρωση μέχρι το 1985 του μεγάλου έργου του κεντρικού αγωγού ακαθάρτων, έναρξη κατασκευής και περάτωση μέσα στην πενταετία του κέντρου βιολογικού καθαρισμού και του καταθλιπτικού αγωγού Αξιού - Γαλλικού ποταμού για την προστασία του Θερμαϊκού Κόλπου από τα απόβλητα της πόλης, διευθέτηση της κοίτης του Δενδροποτάμου και εκτέλεση άλλων μικρότερων αποχετευτικών και αντιπλημμυρικών έργων που χαρακτηρίζονται επείγοντα.

Ο προϋπολογισμός των έργων αυτών, αρμοδιότητας του Υπουργείου Δημοσίων Έργων, στην πενταετία του προγράμματος είναι της τάξης των 13,7 δισ. δρχ. από τα οποία 3,7 δισ. δρχ. για ύδρευση με χρηματοδότηση κατά το μισό από το Π.Δ.Ε. και 10 δισ. δρχ. για αποχέτευση με αντίστοιχη επιβάρυνση του Π.Δ.Ε.

3.3. Αστικά Κέντρα.

Σε σχέση με το πρόγραμμα έργων αρμοδιότητας των Δημοτικών Επιχειρήσεων τα συνεχιζόμενα έργα σε 12 αστικά κέντρα της χώρας, από τα οποία τα κυριότερα είναι τα αποχετευτικά έργα Λάρισας, Καρδίτσας, Πτολεμαΐδας, Καλαμάτας, Βόλου, Θηβών και ύδρευση - αποχέτευση Ρεθύμνου, αναμένεται να τελειώσουν, εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις, στην πενταετία του προγράμματος. Από το έτος 1983 τα έργα που συνεχίζονται, εκτός από εκείνα που χρηματοδοτούνται και από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, αποκεντρώνονται ουσιαστικά με την ένταξή τους στο Περιφερειακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

Η πολιτική της αποκέντρωσης έχει άμεση εφαρμογή στον προγραμματισμό και εκτέλεση των νέων έργων του προγράμματος αρμοδιότητας Δημοτικών Επιχειρήσεων. Στα πλαί-

σια του δημοκρατικού προγραμματισμού έγινε καταγραφή των αναγκών αστικών κέντρων με Δημοτική Επιχείρηση καθώς και των αναγκών μεγάλων Δήμων που δεν έχουν συστήσει Δημοτική Επιχείρηση, όπως προβλέπεται από τον Ν. 1069/80 για να χρηματοδοτηθούν από το Π.Δ.Ε., αλλά αναμένεται ότι αυτό θα συμβεί στη διάρκεια του προγράμματος.

Στην πρώτη ομάδα έργων που επηρεάζει άμεσα το ύψος των αναγκαίων πιστώσεων, επειδή πολλά από αυτά μπορούν να αρχίσουν άμεσα, ξεχωρίζουν τα αποχετευτικά της Καβάλας, Ρόδου, Αλεξανδρούπολης, Κερκύρας, Λαμίας, Κατερίνης, Λειβαδιάς και ύδρευση - αποχέτευση Ηρακλείου Κρήτης και Αγρινίου. Στην δεύτερη ομάδα ανήκουν έργα που αφορούν τούς νομούς Αχαΐας, Αργολίδας, Ημαθίας, Κοζάνης και άλλους.

Από άποψη πόρων τα έργα χρηματοδοτούνται μέχρι 35 % της δαπάνης από το ΠΔΕ και το υπόλοιπο με συνεισφορά. Εκτιμάται ότι μια αύξηση της τάξης του 15 % των ετησίων πιστώσεων του ΠΔΕ για έργα ΔΕΥΑ θα επιτρέψει την κάλυψη ενός σημαντικού μέρους από τις παραπάνω ανάγκες των οποίων ο προϋπολογισμός ανέρχεται περίπου σε 40 δισ. δρχ. στην πενταετία του προγράμματος.

3.4. Λοιποί Οικισμοί

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν έργα ύδρευσης - αποχέτευσης σε μικρότερα οικιστικά κέντρα νομών, ομαδικά έργα συνήθως ύδρευσης που εξυπηρετούν περισσότερους οικισμούς (π.χ. Έργα Συνδέσμων Ο.Τ.Α. και μεμονωμένα έργα σε κοινότητες). Τα έργα προγραμματίζονται σε τοπικό επίπεδο, χρηματοδοτούνται από το Νομαρχιακό Ταμείο ή και από το πρόγραμμα του Υπουργείου Δημοσίων Έργων όταν πρόκειται για ειδικότερα έργα ή έργα γενικότερου ενδιαφέροντος.

Με βάση τις εκτιμήσεις για την πορεία εκτέλεσης στην πενταετία των συνεχιζόμενων έργων και τις προτάσεις για νέα έργα μέσα από τις διαδικασίες του δημοκρατικού προγραμματισμού οι αναγκαίες πιστώσεις του ΠΔΕ για τα νομαρχιακά έργα του τομέα υπολογίζονται σε 40 περίπου δισ. δρχ. ποσό που αντιστοιχεί σχεδόν στο μισό των πόρων που απαιτούνται από το ΠΔΕ για ύδρευση - αποχέτευση.

4. Χρηματοδότηση

Σύμφωνα με τα παραπάνω ο συνολικός προϋπολογισμός των αναγκαίων έργων, συνεχιζόμενων και νέων, είναι της τάξης των 190 δισ. δρχ. περίπου.

Εξάλλου οι αναγκαίες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου για έργα ύδρευσης - αποχέτευσης στην περίοδο 1983-87, ανέρχονται στο ποσό των 140 δισ. δρχ. περίπου. Η αντίστοιχη επιβάρυνση του δημόσιου τομέα εκτιμάται σε 112 δισ. δρχ. από τα οποία τα 83.7 αφορούν έργα που χρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ (26.7 δισ. δρχ. δια ύδρευση, 57 δισ. δρχ. για αποχέτευση) και 28.6 δισ. δρχ. για έργα ΕΥΔΑΠ που χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα παράλληλων επενδύσεων.

Η κάλυψη των αναγκών για έργα που χρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ προϋποθέτει, με έτος βάσης το 1983, αύξηση των ετησίων πιστώσεων με μέσο ετήσιο ρυθμό 30 % περίπου. Σημειώνεται ότι η περάτωση των συνεχιζόμενων και η εξέλιξη των νέων έργων του πρώτου έτους του προγράμματος απορροφούν περισσότερο από το μισό των αναγκαίων πιστώσεων στην πενταετία. Στόχος του προγράμματος είναι η αύξηση των ετήσιων πιστώσεων του ΠΔΕ τουλάχιστο κατά 15 %, πράγμα που θα επιτρέψει την αντιμετώπιση των οξύτερων προβλημάτων ύδρευσης - αποχέτευσης μέχρι το 1987, αφού με το ποσό αυτό καλύπτονται οι ανάγκες χρηματοδότησης των συνεχιζόμενων έργων και σημαντικού τμήματος των νέων έργων.

Σε σχέση με το πρόγραμμα έργων αρμοδιότητας ΕΥΔΑΠ η περάτωση των συνεχιζόμενων και εκτέλεση των νέων έργων Α' προτεραιότητας συνεπάγεται, με βάση το έτος 1983, μέσο ρυθμό αύξησης των ετήσιων πιστώσεων κατά 4 % περίπου ενώ το σύνολο του προγράμματος απαιτεί αντίστοιχη αύξηση κατά 15 %

Κατανομή Χρηματοδοτήσεων για Ύδρευση-Αποχέτευση
Ανάγκες σε Συνεχιζόμενα και Νέα Έργα

εκ δρχ., τιμές 1982

Φορέας	Προϋπ/σμός 31.12.82	Χρηματοδότηση 1983 - 87 Δημοσ. Επεν.	Συνεισφορά	Υπόλοιπο μετά το 1987
Έργα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων				
Υδρεύσεις	57194	26738	7742	22714
Αποχετεύσεις	103456	56998	20198	26260
Σύνολο	160650	83736	27940	48974
Έργα Προγράμματος ΕΥΔΑΠ				
Υδρεύσεις	9573	8923	–	650
Αποχετεύσεις	20199	19763	—	436
Σύνολο	29772	28686	—	1086
Γενικό Σύνολο (δισ.δρχ)	190	112	28	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XV

Εκπαίδευση

Παιδεία, Εκπαίδευση και Λαϊκή Επιμόρφωση

1. Θεμελιακές Επιδιώξεις και Βασικοί Στόχοι

Η δυνατότητα κινητοποίησης και αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού της Χώρας, είναι η βασικότερη προϋπόθεση, όπως τονίζεται και στα Προκαταρκτικά, για την επίτευξη των κοινωνικών και πολιτικών επιλογών του Προγράμματος και, γενικότερα, για την πραγματοποίηση του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού. Η παιδεία, η εκπαίδευση και η λαϊκή επιμόρφωση είναι, από το άλλο μέρος, τα ισχυρότερα μέσα για κατοχύρωση αυτής της δυνατότητας. Με αφετηρία αυτές τις θεμελιακές θέσεις της Κυβέρνησης, οι βασικές επιδιώξεις του Προγράμματος για το τρίπτυχο παιδεία - εκπαίδευση - λαϊκή επιμόρφωση, συνοψίζονται στα εξής :

Στην ελεύθερη και πολύπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου μέσα όμως από μια εκπαιδευτική διαδικασία και πρακτική η οποία απαιτεί προσεκτική και ιεραρχημένη επιλογή στόχων με τελικό σκοπό την κατοχύρωση, μακροπρόθεσμα, της εκπαιδευτικής και πολιτιστικής αλλαγής. Στην αρμονική σύνδεση των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών προτεραιοτήτων - πολλές φορές αντιφατικών - με γνώμονα πάντοτε την αρχή ότι η παιδεία είναι κοινωνικό αγαθό και η Πολιτεία έχει υποχρέωση να το διασφαλίζει για όλους τους πολίτες. Στην υποχρέωση της Πολιτείας να πληροφορεί αξιόπιστα ,μέσα από τις διαδικασίες του δημοκρατικού προγραμματισμού, κάθε πολίτη για τις μελλοντικές προοπτικές απασχόλησης στους διάφορους τομείς της οικονομίας για τους οποίους τα άτομα μπορεί να ενδιαφέρονται περισσότερο, γιαυτό ίσως, έκαναν και τις εκπαιδευτικές τους επιλογές. Στην κοινωνική αναγνώριση της αξίας της εργασίας και στην αποσύνδεση των δικαιωμάτων για παιδεία - μόρφωση και για απασχόληση. Στην αναθεώρηση όλων των αναλυτικών προγραμμάτων με γνώμονα την ανάγκη διδασκαλίας σύγχρονων γενικών γνώσεων και τη δημιουργία μετατρέψιμων διεπιστημονικών επαγγελμάτων. Στη θεμελίωση ενός συστήματος λαϊκής επιμόρφωσης και εκλαΐκευσης των επιστημονικών

γνώσεων που θ' αναπτύσσεται και θα κινείται παράλληλα προς το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα σε τρόπο ώστε να συμπληρώνει και να υποστηρίζει το ένα το άλλο. Και, τέλος, στη θεσμοθέτηση την κατοχύρωση και την ουσιαστικοποίηση της λαϊκής συμμετοχής σε ό,τι αφορά τη χάραξη και την υλοποίηση της εκπαιδευτικής πολιτικής.

Η Κυβέρνηση έκρινε ότι, την υλοποίηση θεμελιακών επιδιώξεων σαν τις παραπάνω, δεν ήταν δυνατόν να την στηρίξει στο εκπαιδευτικό σύστημα που παρέλαβε. Στις δομές του αυτό το σύστημα ήταν τελείως ακατάλληλο (κάθετη δομή και συγκεντρωτική αντί της οριζόντιας και αποκεντρωτικής την οποία ευνοεί η Κυβέρνηση.). Σε άλλα βασικά του στοιχεία (υλικοτεχνική υποδομή, διδακτικό και άλλο προσωπικό, αναλυτικά προγράμματα, διοίκηση και διαχείριση κ.τ.λ.) η κατάσταση κυμαινότανε μεταξύ τελείως ανεπιθύμητης και απλώς υποφερτής. Με γνώμονα αυτές τις διαπιστώσεις οι στόχοι αλλαγής του εκπαιδευτικού συστήματος – και όχι συντήρησης – συνοψίζονται στα εξής :

Στην αναμόρφωση των θεσμικών πλαισίων όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης και όλων των οργάνων και ιδρυμάτων του Υπουργείου Παιδείας – νέοι θεμελιακοί νόμοι για τη δομή και λειτουργία των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΑΕΙ), των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΤΕΙ), της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, κ. ά.

Στην αναμόρφωση των αναλυτικών προγραμμάτων όλων των κατηγοριών και βαθμίδων εκπαίδευσης. Στη σύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με τις μακροχρόνιες ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας.

Στην κατάργηση των φραγμών για μόρφωση σε όλες τις βαθμίδες και κατηγορίες εκπαίδευσης (υποστήριξη της οριζόντιας και κάθετης κινητικότητας των διδασκόντων και διδασκομένων). Στην κατάργηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης και την αρμονική ένταξή της στο Δημόσιο Εθνικό Σύστημα Παιδείας. Στη διασφάλιση ταχύρρυθμης αποκεντρωμένης και προγραμματισμένης εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων. Και, τέλος, στην ανάπτυξη, από τώρα, ενός φιλόδοξου προγράμματος για μερική λύση μέσα στην πενταετία του κτιριακού —ενός από τα σοβαρότερα προβλήματα για όλες τις κατηγορίες και βαθμίδες εκπαίδευσης – και για ολική λύση στα μέσα της επόμενης πενταετίας σε ό,τι τουλάχιστον αφορά την περιοδική προσέλευση μαθητών στο σχολείο τους, (μερικές μέρες της βδομάδας πρωί, μερικές απόγευμα).

Οι λιγότερο γενικοί στόχοι αναλυτικά - παρουσιάζονται στα Προκαταρκτικά συνοψίζονται εδώ στους εξής : Στην κάλυψη μεγαλύτερου μέρους της κοινωνικής ζήτησης για προσχολική αγωγή (190 χιλιάδες θέσεις έναντι 150 χιλιάδων που είναι σήμερα) και στη δημιουργία των προϋποθέσεων για ολική κάλυψη μέσα στην επομένη πενταετία. Στη δημιουργία ευνοϊκότερων συνθηκών διδασκαλίας και μάθησης για όλους στη δημοτική εκπαίδευση, και στην ανάπτυξη προγραμμάτων ειδικής εκπαίδευσης για όσα παιδιά χρειάζονται πράγματι τέτοια εκπαίδευση. Στην εδραίωση της ισοτιμίας γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης (ίδρυση περιορισμένου στην αρχή αριθμού ενιαίων πολυκλαδικών λυκείων, αλλά με προοπτική επέκτασης του θεσμού στις έδρες των νομών και στις άλλες πόλεις, εμπλουτισμός των αναλυτικών προγραμμάτων των γυμνασίων και λυκείων με νέα τεχνολογικά μαθήματα κ. ά). Στην κατάλληλη στελέχωση και στον εξοπλισμό των σχολείων ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται ισότιμα στις ανάγκες των νέων για είσοδο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ισότιμες ευκαιρίες στο λύκειο, όχι στο φροντιστήριο).

Στην παροχή δυνατοτήτων εκπαίδευσης στο προπτυχιακό επίπεδο σ' ένα πολύ ευρύτερο φάσμα επιστημών, γραμμάτων και τεχνών και για έναν σημαντικά μεγαλύτερο αριθμό σπουδαστών. Στην παροχή ανάλογων δυνατοτήτων εκπαίδευσης αλλά και ουσιαστικής έρευνας στο μεταπτυχιακό επίπεδο. Στην κατάργηση των Κέντρων Ανώτερης Τεχνικής – Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΚΑΤΕΕ), και στην ίδρυση, με γνώμονα την ανάγκη για αυτοδύναμη ανάπτυξη του τόπου, Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΤΕΙ) που θα ανήκουν τυπικά και ουσιαστικά στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Και, τέλος, στην αρμονική σύζευξη ερευνητικών και εκπαιδευτικών αναγκών στα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και στα κέντρα ερευνών.

Στους παραπάνω στόχους πρέπει να προστεθούν κι εκείνοι για τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση και τη λαϊκή επιμόρφωση. Η Κυβέρνηση, σε αντίθεση με μια ελιτιστική νοοτροπία που καλλιεργήθηκε στο παρελθόν, θεωρεί υποχρέωσή της να βρίσκεται σε συνεχή επικοινωνία με το Λαό από τον οποίο θέλει να αντλεί, άλλωστε, σε μόνιμη βάση, τη δύναμή της. Γι' αυτό στους βασικούς στόχους περιλαμβάνονται η ανάπτυξη σε όσο το δυνατόν ευρύτερη κλίμακα, προγραμμάτων συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και λαϊκής επιμόρφωσης. Τα πρώτα προγράμματα θα αναπτύσσονται και θα υποστηρίζονται με γνώμονα την ανάγκη να διευκολύνεται η κινητικότητα της εργασίας με το μικρότερο δυνατό κοινωνικό και οικονομικό κόστος (καταπολέμηση της ανεργίας, μείωση της υποαπασχόλησης, αύξηση της παραγωγικότητας κ.τ.λ.). Ενώ τα δεύτερα θα αναπτύσσονται με γνώμονα την ανάγκη εκλαΐκευσης των επιστημονικών και άλλων γνώσεων για να μπορέσει ο Λαός – παίρνοντας μέρος σε όλες τις φάσεις του δημοκρατικού προγραμματισμού – να αποκτήσει την καθοριστική δύναμη που του ανήκει στην εξέλιξη των οικονομικών και κοινωνικών μετασχηματισμών.

2. Μέτρα Πολιτικής.

Η υλοποίηση των παραπάνω επιδιώξεων και στόχων, υποστηρίζεται από μια σειρά μέτρων πολιτικής και από ένα αριθμό αναπτυξιακών έργων. Τα βασικά μέτρα πολιτικής διατυπώνονται στα Προκαταρκτικά. Περισσότερο αναλυτικά τα μέτρα αυτά έχουν, κατά βαθμίδα ως εξής :

α. Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

(ι) Μέτρα για κατοχύρωση της λαϊκής συμμετοχής.

Ιδρύεται το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας (ΕΣΥΠ) στο οποίο συμμετέχουν : εκπρόσωποι των Υπουργείων Παιδείας, Εθνικής Οικονομίας, Εσωτερικών, Πολιτισμού και Επιστημών. Έρευνας και Τεχνολογίας, Υγείας και Πρόνοιας, Προεδρίας, (Υφυπουργείο Νέας Γενιάς), Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος, των πολιτικών κομμάτων που αντιπροσωπεύονται στη Βουλή, της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων, της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας, της Πανελλήνιας Συνομοσπονδίας Γεωργικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, της Γενικής Συνομοσπονδίας Αγροτικών Συλλόγων Ελλάδας, του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών, της Συνομοσπονδίας Αγροτικών Συλλόγων Ελλάδας, του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών, της Συνομοσπονδίας Γονέων και Κηδεμόνων Ελλάδας κ. ά, και το οποίο εισηγείται στην Κυβέρνηση θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής, παιδείας, συνεχιζομένης εκπαίδευσης και λαϊκής επιμόρφωσης. Ειδικότερα εισηγείται θέματα σχετικά με τη χάραξη των κατευθυντήριων γραμμών της εκπαιδευτικής πολιτικής, την προσαρμογή του περιεχόμενου της εκπαίδευσης προς τα προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης του τόπου, την εφαρμογή του επαγγελματικού προσανατολισμού, τη διάρθρωση της εκπαίδευσης και τον προσδιορισμό των εξειδικεύσεων στην κατηγορία της τεχνικής – επαγγελματικής εκπαίδευσης σύμφωνα με τις ανάγκες της οικονομίας και κοινωνίας.

Θεσμοθετείται σε περιφερειακό επίπεδο, η Επιτροπή Παιδείας (με πρόεδρο το Νομάρχη και μέλη εκπροσώπους των μαζικών εκπαιδευτικών, κοινωνικών, επαγγελματικών και επιστημονικών φορέων του Νομού) η οποία εισηγείται στο Νομαρχιακό Συμβούλιο τα θέματα παιδείας και πολιτισμού, όπως π.χ. ίδρυσης, κατάργησης και συγχώνευσης σχολικών μονάδων, κατανομής πιστώσεων στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, οργάνωσης βιβλιοθηκών, ανάπτυξης προγραμμάτων συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, λαϊκής επιμόρ-

φωσης και άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων, οργάνωσης σεμιναρίων γονέων και κηδεμόνων κ. ά.

Θεσμοθετείται η Δημοτική ή Κοινοτική Επιτροπή Παιδείας (με πρόεδρο το δήμαρχο ή τον πρόεδρο της κοινότητας, ανάλογα, και μέλη εκπροσώπους των εκπαιδευτικών, των παραγωγικών τάξεων, και των άλλων αναπτυξιακών φορέων του δήμου ή της κοινότητας) η οποία επιλαμβάνεται -σε επίπεδο δήμου, γεωγραφικού διαμερίσματος ή κοινότητας- θεμάτων αναλόγων με εκείνα της Επιτροπής Παιδείας σε περιφερειακό επίπεδο. Σε επίπεδο σχολείου, τέλος, θεσμοθετούνται το Σχολικό Συμβούλιο και η Σχολική Επιτροπή με αρμοδιότητες την υγιεινή των μαθητών και τις διαπροσωπικές σχέσεις διδασκόντων διδασκομένων και γονέων το πρώτο, και τη συντήρηση και τη διαχείριση της υλικοτεχνικής υποδομής το δεύτερο.

(ιι) Μέτρα για την οργάνωση και τη διοίκηση της σχολικής περιουσίας.

Επανεκτιμώνται ο ρόλος και η αποστολή των τεχνικών υπηρεσιών που είναι υπεύθυνες σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο για μελέτες, κατασκευές και επισκευές σχολικών κτιρίων και επαναπροσδιορίζονται οι αρμοδιότητές τους με κριτήρια την αποτελεσματικότητα, την οικονομία και την αποκέντρωση. Η κυριότητα των σχολικών κτιρίων μεταβιβάζεται στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Καταργούνται τα Σχολικά Ταμεία. Σε κάθε δήμο ή δημοτικό διαμέρισμα και σε κάθε Κοινότητα, εφόσον λειτουργεί δημόσιο σχολείο πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ιδρύεται Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου με τον τίτλο Εφορεία Σχολείων το οποίο (α) έχει δική του περιουσία την οποία αποκτά με κάθε νόμιμο τρόπο, (β) διοικείται από τον πρόεδρο και τα μέλη της Επιτροπής Παιδείας που αναφέρθηκε ήδη στα μέτρα για κατοχύρωση της λαϊκής συμμετοχής και (γ) έχει ως αποστολή την εξεύρεση και διάθεση πόρων για την ανέγερση ή επέκταση διδακτηρίων στην περιοχή της αρμοδιότητάς του. Ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων περιορίζεται, πλέον, σε επιτελικές λειτουργίες (σχεδιασμός σχολικών εγκαταστάσεων ανάλογα με τις ιδιομορφίες κάθε περιοχής και σε αρμονική σύνδεση με τα χωροταξικά και ρυθμιστικά σχέδια του Υπουργείου Χωροταξίας) και μόνον στο Λεκανοπέδιο της Αττικής μπορεί να συμβάλει και στην κατασκευαστική προσπάθεια (δευτερεύουσα δραστηριότητα).

Σχολικά κτίρια που χρησιμοποιούνται για τη στέγαση δημόσιων σχολείων - πολύ περισσότερο κτίρια που δεν χρησιμοποιούνται για στέγαση – μπορούν με πρόταση της Επιτροπής Παιδείας και απόφαση του Νομάρχη να χρησιμοποιούνται για άλλες χρήσεις κοινής ωφέλειας και πολιτισμού εφόσον δεν αποβαίνει σε βάρος του εκπαιδευτικού έργου των σχολείων. Σε κάθε σχολείο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ιδρύεται σχολική βιβλιοθήκη για χρήση των μαθητών, του διδακτικού προσωπικού και των κατοίκων της περιοχής του σχολείου. Όπως οι υποχρεώσεις κατασκευής έτσι και οι υποχρεώσεις επισκευής και συντήρησης των σχολικών κτιρίων και οι υποχρεώσεις λειτουργίας (καθαριότητα, θέρμανση, φωτισμός, προμήθεια εποπτικών μέσων, βιβλίων για τις βιβλιοθήκες κτλ.), μεταβιβάζονται στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (Επιτροπές Παιδείας των σχολείων) και γίνονται εξολοκλήρου από πόρους που επίσης μεταβιβάζονται στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

(ιιι) Μέτρα για τον επιστημονικό σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής.

Καταργείται το Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμόρφωσης (ΚΕΜΕ) και επανιδρύεται το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο το οποίο απαλλάσσεται από διοικητικές, λειτουργίες τριβής, επαναπροσδιορίζεται η γνωμοδοτική ερευνητική και άλλη επιστημονική του αποστολή και συνδέεται με το φυσικό κορμό του εκπαιδευτικού κόσμου της χώρας, με τα ιδρύματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, με τα Ερευνητικά Ιδρύματα της Χώρας, και με τις διαδικασίες του δημοκρατικού προγραμματισμού. Παράλληλα θεσμοθετούνται έξι κεντρικά εκπαιδευτικά συμβούλια τα οποία θα ενεργούν ως γνωμοδοτικά - εισηγητικά όργανα. Τα υπόψη όργανα - τα οποία σχεδιάζονται να λειτουργήσουν ως όργανα υποδοχής νέων επιστημονικών μηνυμάτων (αξιοποίηση σε προσωρινή βάση, όχι σε μόνιμη, των επιστημονικών επιδόσεων και των εμπειριών νέων επιστημόνων) και ως όργανα αποστολής νέων επιστημονικών μεθόδων και καινοτομιών (διδασκαλίας, διοίκησης, διαχείρισης, κ.τ.λ. του εκπαιδευτικού συστήματος) -πρόκειται να είναι : Το Συμβούλιο Προσχολικής Αγωγής (ΣΠΑ), το Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΣΠΕ), το Συμβούλιο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΣΔΕ), το Συμβούλιο Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΣΕΠ), το Συμβούλιο Ειδικής Αγωγής (ΣΕΑ), και το Συμβούλιο Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (ΣΕΕ).

Στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων των παραπάνω συμβουλίων εντάσσονται : Η κατάργηση των πρότυπων σχολείων που στην πραγματικότητα είναι προνομιακά σχολεία και η δημιουργία καθαρά πειραματικών σχολείων. Η ένταξη στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα της καλλιτεχνικής παιδείας και εκπαίδευσης. Ο συντονισμός, στους υπό θεώρηση εκπαιδευτικούς χώρους, των προγραμμάτων των άλλων υπουργείων με εκείνα του Υπουργείου Παιδείας με κριτήρια την αποτελεσματικότητα, την οικονομία, τη διασφάλιση της στάθμης σπουδών και την αποφυγή επικαλύψεων. Η αξιολόγηση του έργου και της αποστολής του Οργανισμού Έκδοσης Διδακτικών Βιβλίων (ΟΕΔΒ) και του Εργοστασίου Κατασκευής Εποπτικών Μέσων Διδασκαλίας και η αναμόρφωσή τους με γνώμονα την αποτελεσματικότητά τους και την εξοικονόμηση δημοσίου χρήματος. Ο εκσυγχρονισμός η ανάπτυξη και η κοινωνικοποίηση του θεσμού της ειδικής αγωγής και της ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και αποκατάστασης. Πιο συγκεκριμένα γίνεται αντικατάσταση όλων των σημερινών δομών με νέες, εξυγιαίνεται ο ρόλος της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, και αναπτύσσονται προγράμματα στο σχολείο και στον περίγυρο του σχολείου που αποσκοπούν στην κοινωνική αποπεριθωριοποίηση και ένταξη παιδιών και γονιών στο κοινωνικό σύνολο.

(ιν) Μέτρα για άμβλυνση οικονομικών, κοινωνικών και άλλων ανισοτήτων.

Καταργούνται οι Πανελλήνιες Εξετάσεις, οι οποίες είχαν σχεδιαστεί με σκοπό την εξισορρόπηση μιας μεγάλης ζήτησης πανεπιστημιακής εκπαίδευσης με μια μικρή προσφορά θέσεων, και αντικαθίστανται με ένα δικαιότερο μηχανισμό επιλογής εκείνων που θα συνεχίζουν σπουδές σε ιδρύματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (αύξηση του αριθμού εισακτέων, δέσμες, απεριόριστος αριθμός συμμετοχών στις σχετικές εξετάσεις κ. ά). Για ελαχιστοποίηση και σταδιακή εξάλειψη της ανάγκης των νέων να καταφεύγουν σε ιδιωτικά φροντιστήρια, ιδρύονται σε ολόκληρη τη χώρα περισσότερα από 220 Μεταλυκειακά Προπαρασκευαστικά Κέντρα. Τέλος ιδρύονται μέσα στο 1984, τα πρώτα Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια (τρία στην Αθήνα και ανά ένα στον Πειραιά, Πάτρα, Βόλο, Κατερίνη και Βέροια) και σχεδιάζεται η ίδρυση μέχρι το τέλος του 1985 δώδεκα νέων με τελικό στόχο τη λειτουργία στο τέλος της πενταετίας 40 τουλάχιστον Ενιαίων Πολυκλαδικών Λυκείων. Παράλληλα θα γίνει, αυτή την πενταετία, ο σχεδιασμός για ίδρυση την επομένη πενταετία, όλων εκείνων των μονάδων που χρειάζονται για μια δυναμική ανάπτυξη της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ισόρροπη προς την Πρωτοβάθμια και την Τριτοβάθμια, αλλά σε αρμονική σχέση, ταυτόχρονα, με τις αντίστοιχες ανάγκες της ελληνικής οικονομίας.

(ν) Μέτρα για την εκπαίδευση και επιμόρφωση του προσωπικού

Για τη διατήρηση, βελτίωση ή ενίσχυση της επιστημονικής στάθμης του διδακτικού και μη διδακτικού επιστημονικού προσωπικού, στα σημαντικότερα μέτρα πολιτικής εντασσονται : Η χορήγηση, με αυστηρά αντικειμενικά κριτήρια επιλογής, υποτροφιών σε νέους εκπαιδευτικούς και διοικητικούς υπαλλήλους που έχουν τη φιλοδοξία και τη

διάθεση για μεταπτυχιακές σπουδές και έρευνα στο εσωτερικό ή και το εξωτερικό. Η αξιοποίηση των εκπαιδευτικών και διοικητικών υπαλλήλων που έχουν κάνει σοβαρές μεταπτυχιακές σπουδές. Η εναλλαγή στελεχών σε διοικητικά, διδακτικά και ερευνητικά καθήκοντα. Η κατάργηση, μόλις αρχίσουν να λειτουργούν τα παιδαγωγικά τμήματα στα πανεπιστήμια, των Διδασκαλείων Μέσης και Δημοτικής Εκπαίδευσης. Ο επαναπροσδιορισμός της αποστολής των σχολών επιμόρφωσης λειτουργών μέσης και δημοτικής εκπαίδευσης (γενικής και τεχνικής - επαγγελματικής). Για βελτίωση, τέλος, της απόδοσης και, γενικά, για ανύψωση της επαγγελματικής στάθμης του μέσου προσωπικού (διοικητικού, βοηθητικού, διδακτικού κ.α) θα αναπτυχθούν, στα πλαίσια γενικότερων στόχων, ειδικά προγράμματα ταχύρρυθμης εκπαίδευσης και επιμόρφωσης του εν λόγω προσωπικού στο κέντρο και στην περιφέρεια.

β. Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Στα πλαίσια υλοποίησης σχετικού στόχου για αναβάθμιση της τεχνολογικής εκπαίδευσης, ιδρύονται ως αυτοδιοικούμενα ΝΠΔΔ τα ΤΕΙ Αθήνας, Θεσσαλονίκης, Πειραιά, Πάτρας, Λάρισσας με παραρτήματα στη Λαμία και την Καρδίτσα, Ηρακλείου με παράρτημα στα Χανιά, Καβάλας, Κοζάνης με παράρτημα στη Φλώρινα, Χαλκίδας, Σερρών, Μεσολογγίου με παράρτημα στο Καρπενήσι και σχεδιάζεται η ίδρυση του ΤΕΙ Ιωαννίνων. Μέσα από τις διατάξεις του θεμελιακού νόμου που τα ιδρύει (Ν. 1404/83) κατοχυρώνονται το άσυλο, οι ακαδημαϊκές ελευθερίες στη διδασκαλία και την έρευνα, και η ελεύθερη και αδογμάτιστη διακίνηση των θεωρητικών και εμπειρικών γνώσεων. Παράλληλα θεσμοθετούνται και ιδρύονται τρία νέα συλλογικά όργανα : Το Συμβούλιο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΣΤΕ), το Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΙΤΕ), και τα Περιφερειακά Συμβούλια Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΠΣΤΕ).

Στις αρμοδιότητες του πρώτου - στο οποίο εκπροσωπούνται οι ίδιοι σχεδόν επιστημονικοί και. άλλοι μαζικοί φορείς, που εκπροσωπούνται στο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας και στο Εθνικό Συμβούλιο Ανωτάτης Παιδείας - περιλαμβάνονται : Η ίδρυση, κατάργηση, συγχώνευση, ή κατάτμηση ΤΕΙ, παραρτημάτων σχολών ή τμημάτων ΤΕΙ, με κριτήρια τις ανάγκες της οικονομίας. Ο επαγγελματικός προσανατολισμός σε συνδυασμό με την παρακολούθηση των τεχνολογικών και άλλων απαιτήσεων των διαφόρων επαγγελμάτων και τη συνεχή παρακολούθηση και αναθεώρηση του περιεχομένου σπουδών. Οι εκτιμήσεις του αριθμού εισακτέων στα ΤΕΙ. Η κατανομή των πιστώσεων στα ΤΕΙ. Ο καθορισμός των αναγκών σε τομείς εξειδίκευσης με κριτήρια τις αντίστοιχες απαιτήσεις των προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Η ανάπτυξη στα ΤΕΙ προγραμμάτων επιμόρφωσης για την ικανοποίηση αναγκών όχι μόνον προσωπικού των ΤΕΙ ή άλλων μονάδων της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας ή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αλλά και προσωπικού των διαφόρων παραγωγικών κλάδων.

Το ΙΤΕ ιδρύεται ως συμβουλευτικό - επιστημονικό όργανο με κύρια αποστολή την παρακολούθηση της εσωτερικής οργάνωσης και λειτουργίας των ΤΕΙ. Πιο συγκεκριμένα παρακολουθεί τα θέματα : σύνταξης και τήρησης των εσωτερικών κανονισμών των ΤΕΙ, μεταγραφών και κατατάξεων των σπουδαστών, ισοτιμίας των τίτλων σπουδών, αξιολόγησης του διδακτικού και μη διδακτικού προσωπικού των ΤΕΙ, υποτροφιών μετεκπαίδευσης και επιστημονικής ή και εμπειρικής εν γένει ενημέρωσης του ίδιου προσωπικού, συνεργασίας δύο ή περισσότερων ΤΕΙ μεταξύ τους ή και με άλλα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή και με ερευνητικά κέντρα για να αχθεί σε πέρας καλύτερα μια εκπαιδευτική ή ερευνητική αποστολή, κ.α.

Ο τελευταίος τύπος συλλογικού οργάνου (ΠΣΤΕ) θεσμοθετείται και λειτουργεί στις έδρες των ΤΕΙ. Έχει πρόεδρο το Νομάρχη και μέλη εκπροσώπους των τοπικών, παραγωγικών, εργατικών και άλλων μαζικών φορέων. Ενεργεί πάντοτε ως συμβουλευτικό όργανο για θέματα, κυρίως. πρακτικής άσκησης των φοιτητών, αποσχόλησης και επιμόρφωσης των αποφοίτων, ανταπόκρισης ή όχι προγραμμάτων των ΤΕΙ στις τοπικές ανάγκες, φοιτητικής μέριμνας, πολιτιστικών δραστηριοτήτων κ.ά.

Για την υλοποίηση, τέλος, σχετικών στόχων στην ανώτατη εκπαίδευση (παροχή δυνατοτήτων εκπαίδευσης σε ένα ευρύτερο φάσμα επιστημών, γραμμάτων και τεχνών, ίδρυση δεύτερου πανεπιστημίου στο Νομό Αττικής, του Αττικού Πανεπιστημίου, ανάπτυξη των περιφερειακών πανεπιστημίων που λειτουργούν σήμερα και ίδρυση τριών νέων –Αιγαίου, Ιονίου και Θεσσαλίας – επιστημονική θεμελίωση των παιδαγωγικών επιστημών και των επιστημών φυσικής αγωγής και αθλητισμού, ίδρυση μεταπτυχιακών σχολών και οργάνωση της έρευνας στα ΑΕΙ για την ικανοποίηση ταυτόχρονα ερευνητικών αναγκών κ.ά.) στα γενικά μέτρα πολιτικής περιλαμβάνονται : Η ίδρυση και λειτουργία δυο συλλογικών οργάνων, του Εθνικού Συμβουλίου Ανωτάτης Παιδείας (ΕΣΑΠ) και της Εθνικής Ακαδημίας Γραμμάτων και Τεχνών (ΕΑΓΕ) τα οποία κατοχυρώνουν, τη λαϊκή συμμετοχή, τον επιστημονικό σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής στον υπό θεώρηση χώρο, και τον κοινωνικό έλεγχο. Η ίδρυση σχολών τεχνών (μουσικής, θεάτρου, κινηματογράφου, χορού, εικαστικών και άλλων τεχνών) με κριτήρια που διαγράφονται αναλυτικά στα Προκαταρκτικά. Η ανάπτυξη των πανεπιστημίων της περιφέρειας με ιδιαίτερη έμφαση σε τομείς, τμήματα και σχολές που λείπουν από τα ΑΕΙ του Κέντρου. Με γνώμονα το τελευταίο μέσα στην πενταετία θα ιδρυθούν :

Το Πανεπιστήμιο του Αιγαίου με τα εξής τμήματα : Ιατρικής. Επιστημών Περιβάλλοντος με έμφαση σε δύο κύριες κατευθύνσεις: στη μελέτη και αξιοποίηση του θαλάσσιου και υποθαλάσσιου χώρου του Αιγαίου η μία, και των ήπιων μορφών ενέργειας η άλλη (ηλιακή, αιολική, γεωθερμική και ενέργεια ωκεανών). Διοίκησης Επιχειρήσεων με επίκεντρο, σε πρώτη φάση, τις ναυτιλιακές και τουριστικές επιχειρήσεις. Μαθηματικών, Ιστορίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας με ιδιαίτερη έμφαση στις μελέτες του Αιγαιακού χώρου τόσο σε σχέση με το ρόλο και την ιστορική πορεία του ελληνισμού και του ελληνικού έθνους όσο και σε σχέση με τις αλληλεπιδράσεις των ασιατικών και αφρικανικών λαών στην ιστορική πορεία τους στον ίδιο χώρο. Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης. Και Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών.

Το Πανεπιστήμιο του Ιονίου με τμήματα : Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, Ιστορίας, Νομικών Σπουδών, Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας. Σε όλες της περιπτώσεις πρόκειται για τμήματα που θα λειτουργήσουν για πρώτη φορά στον ελληνικό πανεπιστημιακό χώρο.

Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας με τμήματα, σε πρώτη φάση, Γεωπονίας, Επιστημών Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης, και Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών. Ταυτόχρονα θα πρέπι να εξασφαλιστούν, εντός της πενταετίας, οι προϋποθέσεις για την ίδρυση και άλλων τμημάτων (ιατρικής, ψυχολογίας, μηχανολόγων μηχανικών κ.ά.) γιατί έτσι, υποστηρίζεται όχι μόνον η οικονομική και η κοινωνική ανάπτυξη του Θεσσαλικού χώρου, αλλά παράλληλα και η εκπαιδευτική αποκέντρωση και η αποσυμφόρηση των δύο μεγάλων πανεπιστημίων της χώρας (Αθήνας και Θεσσαλονίκης).

Το Αττικό Πανεπιστήμιο με τμήματα : Οικονομικής Επιστήμης, Πολιτικής Επιστήμης, Κοινωνιολογίας, Διοίκησης Επιχειρήσεων, Δημόσιας Διοίκησης, Αγροτικής Τεχνολογίας και Ανάπτυξης, Αγροτικής Παραγωγής. Βιομηχανικής και Ενεργειακής Τεχνολογίας και Ανάπτυξης. και Ψυχολογίας. Τα εφτά πρώτα τμήματα θ' απορροφήσουν τις σημερινές δραστηριότητες της Ανωτάτης Εμπορικής, της Παντείου, της Ανωτάτης Βιομηχανικής Σχολής Πειραιώς και της Ανωτάτης Γεωπονικής Αθηνών που προβλέπεται να συγχωνευτούν με το Αττικό Πανεπιστήμιο. Τα δύο τε-

λευταία τμήματα ιδρύονται για πρώτη φορά στον ελληνικό πανεπιστημιακό χώρο και εντάσσονται στο γενικότερο σκεπτικό ίδρυσης του Αττικού Πανεπιστημίου : τη σύγχρονη, δηλαδή, ανάπτυξη των κοινωνικών και τεχνολογικών επιστημών και την αρμονική σύνδεσή τους μέσα από μια διεπιστημονική θεώρηση και ανάπτυξη προγραμμάτων.

Με βάση αυτό το σκεπτικό κρίνεται σκόπιμο να μπούν από τώρα οι βάσεις και να δημιουργηθούν «εν τη γενέσει» οι προϋποθέσεις ώστε το Αττικό πανεπιστήμιο να περιλάβει – όχι αναγκαστικά αυτή την πενταετία – και τμήμα Κοινωνικών Λειτουργών, Σχολή Γραμμάτων και Τεχνών (με τα ανάλογα τμήματα), Σχολή Παιδείας και Εκπαίδευσης (παιδαγωγικά τμήματα για νηπιαγωγούς και δασκάλους, αλλά και αντίστοιχα τμήματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης καθηγητών μέσης εκπαίδευσης – γενικής και τεχνικής επαγγελματικής – μεταπτυχιακά τμήματα σχεδιασμού, αξιολόγησης, διοίκησης και διαχείρισης του εκπαιδευτικού συστήματος κ.ά). και Σχολή Θετικών Επιστημών (με τμήματα τουλάχιστον, μαθηματικών, στατιστικής και επιστημών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών· για την εκπαίδευση όχι κατανάγκην ενός μεγαλύτερου αριθμού σπουδαστών, στην εν λόγω σχολή, όσο για την υποστήριξη της εκπαιδευτικής και ερευνητικής αποστολής όλων των άλλων τμημάτων και σχολών και Πανεπιστημίου).

Στά μέτρα πολιτικής για την Ανωτάτη Εκπαίδευση περιλαμβάνονται ακόμα : Η πλήρης ανάπτυξη των ιατρικών σχολών των πανεπιστημίων Πατρών, Ιωαννίνων, Κρήτης και Θράκης και η ανέγερση αντίστοιχων μεγάλων και συγχρόνων νοσοκομειακών μονάδων. Η σύνταξη εσωτερικών κανονισμών όλων των ΑΕΙ. Η ίδρυση ΝΠΔΔ για τους σκοπούς που ορίζονται στο άρθρο 3 παραγρ.β του Ν. 1268/1982 (ανεύρεση και απόκτηση γης για τον προγραμματισμό των δημοσίων επενδύσεων, για τη χωροθέτηση και το συντονισμό των μελετών των κατασκευών και των επιβλέψεων κάθε φύσης πανεπιστημιακών εγκαταστάσεων όπως και για την προμήθεια όλου του απαραίτητου εξοπλισμού των ΑΕΙ). Η επανεκτίμηση του μηχανισμού χρηματοδότησης της Ανωτάτης Εκπαίδευσης και η επεξεργασία των λεπτομερειών ενός Γενικού Σχεδίου Χρηματοδότησης των ΑΕΙ σε αρμονία με το Ν. 1268/1982 απαλλαγμένο από τον αυστηρό κρατικό και άλλο έλεγχο.

γ) Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Λαϊκή Επιμόρφωση.

Στα μέτρα πολιτικής για τη Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και τη Λαϊκή Επιμόρφωση περιλαμβάνονται : Η ανάπτυξη με τη συνεργασία Υπουργείου Παιδείας, Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού, Υφυπουργείου Νέας Γενιάς, και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, προγραμμάτων τεχνικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης (ειδικευμένων τεχνικών) και ειδικών προγραμμάτων ταχύρρυθμης εκπαίδευσης.

Μεγάλη βαρύτητα και προτίμηση θα δοθεί στα προγράμματα επιμόρφωσης των νέων και ιδιαίτερα όσων επιχείρησαν αλλά απέτυχαν να εισαχθούν σε ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επίσης στην ανάπτυξη ειδικών προγραμμάτων για τους παλιννοστούντες και τους εργαζόμενους. Για τη θεμελίωση τέλος, της Λαϊκής Επιμόρφωσης τα σημαντικότερα μέτρα πολιτικής θα είναι η δημιουργία Γενικής Γραμματείας στο Υπουργείο Παιδείας στην οποία θα πέσει και η κύρια ευθύνη της υλοποίησης του Κανονισμού Λαϊκής Επιμόρφωσης και της δυναμικής εν γένει ανάπτυξης του θεσμού σε συνεργασία με όλους τους μαζικούς φορείς, την Τοπική Αυτοδιοίκηση, τους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, και κάθε άλλον ειδικό : επιστήμονα, έμπειρο επαγγελματία ή έμπειρο τεχνικό.

3. Αναπτυξιακά 'Εργα.

'Οπως τονίζεται στα Προκαταρκτικά, ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης είναι το κτιριακό. Για μια ικανοποιητική λύση, απαιτούνται 250 τουλάχιστον δισεκατομμύρια δραχμές (150 για κατασκευές και 100 για οικόπεδα) σε τιμές 1982. Ποσόν δηλαδή, που είναι αδύνατο να δαπανηθεί στην πενταετία του προγράμματος. Αναγνωρίζοντας αυτή την αδυναμία η Κυβέρνηση έβαλε τους εξής στόχους : Την αποπεράτωση μέσα στην πενταετία, εφόσον τούτο είναι τεχνικά δυνατόν, όλων εκείνων των έργων που εκτελούνταν την 31.12.1982. Το σχεδιασμό πριν το τέλος της πενταετίας–και την ένταξη σε σχετικά προγράμματα — όλων των έργων που χρειάζονται ώστε να έχει λυθεί στα μέσα της επόμενης πενταετίας στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το πρόβλημα της περιοδικής προσέλευσης μαθητών στο σχολείο τους (μερικές μέρες πρωί, μερικές απόγευμα). Την επανεκτίμηση των επενδυτικών προγραμμάτων όλων των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Και τέλος, την εξασφάλιση και κατοχύρωση για λογαριασμό παλαιών και νέων περιφερειακών πανεπιστημίων και για λογαριασμό του Αττικού Πανεπιστημίου όλων εκείνων των εκτάσεων που χρειάζονται για μια δυναμική πλήρη ανάπτυξή τους.

Τα έργα που εκτελούνταν την 31.12.1982 ήταν περισσότερα από 1200 και το ποσό που απαιτείται για την αποπεράτωσή τους υπολογίζεται, σε τιμές 1982, σε 52.000 εκατ. δραχμές : 15.000 (28,8%) για έργα πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, 22.000 (42,1%) για έργα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και 15.000 (28,8%) για έργα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. 'Ολα αυτά τα έργα χαρακτηρίζονται πρώτης προτεραιότητας την πενταετία 1983-1987 και εμφανίζονται πολύ συνοπτικά στον Πίνακα που ακολουθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Εκπαίδευση, όλες οι βαθμίδες : Συνεχιζόμενα έργα την 31.12.1982 στην Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και νέα έργα πρώτης προτεραιότητας που προτείνονται γιά ένταξη στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων την πενταετία 1983-1987.

εκατ. δραχμές , τιμές 1982

Συνεχιζόμενα και νέα έργα κατά βαθμίδα Εκπαίδευσης	Προϋπολογισμός Δαπάνης	Υπόλοιπο Προϋπολογ. την 31.12.1982	Πιστώσεις πενταετίας 1983-1987	Υπόλοιπο Προϋπολ. την 31.12.1987	% στήλη 5 / στήλη 3
Σύνολο έργων	156.000	131.000	103.000 (1)	28.000	21,2
Συνεχιζόμενα έργα	77.000	52.000	50.000	2.000	4,0
1. Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	23.000	15.000	15.000	—	—
2. Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	31.000	22.000	22.000	—	—
3. Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	23.000	15.000	13.000	2.000	13,3
— ΤΕΙ	1.100	1.100	1.100		—
— ΑΕΙ	21.900	13.900	11.900	2.000	14,4
Νέα Έργα (2)	79.000	79.000	53.000 (1)	26.000	32,9
1. Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση) 2. Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση)	51.000	51.000	27.000	24.000	47,1
3. Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	28.000	28.000	26.000 (1)	2.000	7,1
— ΤΕΙ	1.000	1.000	1.000	—	—
— ΑΕΙ	27.000	27.000	25.000 (1)	2.000	7,4

(1) Περιλαμβάνει 18.600 εκατ. δραχμές που αντιστοιχούν στη δαπάνη των Πανεπιστημιακών Νοσοκομείων Ιωαννίνων 6.000 εκατ. Πατρών 6.000 εκατ. Ηρακλείου 6.000 εκατ. και Αλεξανδρούπολης 600 εκατ. δραχμές.

(2) Έγιναν προτάσεις νέων έργων για το ποσό των 134 δισεκατομμυρίων δραχμών περίπου. Σ' αυτόν τον Πίνακα, όμως, συμπεριλάβαμε μόνον τα έργα πρώτης προτεραιότητας (79 δισ.).

Από τις προτάσεις νέων έργων (134 δισ. δραχμές), εκείνα που χαρακτηρίζονται πρώτης προτεραιότητας υπολογίζονται σε 79 δισ. δραχμές : 51 δισ. (64,6 %) της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και 28 δισ. (35,4 %) της τριτοβάθμιας. Στη διάρκεια της πενταετίας το ποσό που μπορεί να διατεθεί από το πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, για την Εκπαίδευση είναι 103 δισ. δρχ. περίπου σε τιμές 1982. Κάτω από αυτόν τον περιορισμό, πρώτη προτίμηση θα δοθεί - όπως άλλωστε το απαιτεί και σχετικός στόχος - στην αποπεράτωση των συνεχιζομένων έργων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά 100 %, στα ΤΕΙ κατά 100 % επίσης και στα ΑΕΙ κατά 88 %. Οι πιστώσεις που θα απαιτηθούν για υλοποίηση αυτών των συγκεκριμένων στόχων είναι 50 δισ. δραχμές. Τα υπόλοιπα, 53 δισ. δραχμές, θα διατεθούν για νέα έργα. Στα πλαίσια αυτών των οικονομικών δυνατοτήτων τα έργα που, από πλευράς μεγέθους, θεωρούνται πιο σημαντικά, και τα οποία πρόκειται ν' αποπερατωθούν μέσα στην πενταετία, συνοψίζονται εδώ στα εξής (αναλυτικά παρουσιάζονται σε πίνακα του Παραρτήματος).

—11 Πολυδύναμα Συγκροτήματα Μέσης Εκπαίδευσης (Αθήνας, Πειραιά, Θεσσαλονίκης, Χανίων, Καλαμάτας; Αγρινίου, Βόλου, Ιωαννίνων και Κατερίνης) προϋπολογισμού μεταξύ 310 και 550 εκατ. δραχμών το καθένα και συνολικών πιστώσεων την πενταετία 3.210 εκατ. δραχ. σε τιμές 1982.

—30 Κέντρα Επαγγελματικής - Τεχνικής Κατάρτισης (1ο ,2ο, και 3ο Αθήνας, Μεσολογγίου, Αιγίου, Καρδίτσας, Μυτιλήνης, Κομοτηνής, Θεσσαλονίκης, Γιαννιτσών, Αιγάλεω, Πυλαίας, Θεσσαλονίκης, Νέας Κρήνης Θεσσαλονίκης, 1ο Πειραιά, Σεπολίων, Καβάλας, Πύργου, Βόλου, Λαμίας, Κυπαρισσίας, Αρτας ,Αμαλιάδας, Φλώρινας, Ιωαννίνων, Κατερίνης, Λάρισας, Αργους, Ναυπλίου, Σπάρτης και 3ο Πειραιά) προϋπολογισμού μεταξύ 100 και 600 εκατ. δραχμές το καθένα και συνολικών πιστώσεων την πενταετία 4.045 εκατ. δραχμών.

—13 Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης Ενηλίκων (Αιγάλεω, Ν. Ηρακλείου, Αγρινίου, Ιωαννίνων, Καλαμάτας, Χαλκίδας, Κοζάνης, Βέροιας, Κομοτηνής, Ρόδου Καρδίτσας και Δράμας) προϋπολογισμού μεταξύ 110 και 325 εκατ. δραχμών το καθένα και συνολικών πιστώσεων στη διάρκεια της πενταετίας 1.550 εκατ. δραχμών.

—Στα παραπάνω μεγέθη θα πρέπει να προστεθούν και οι πιστώσεις για την αποπεράτωση, συνέχιση ή έναρξη περισσότερων από 140 έργα ΑΕΙ συνολικού προϋπολογισμού 30.300 εκατ. δραχμών σε τιμές 1982 και αντίστοιχων συνολικών πιστώσεων στη διάρκεια της πενταετίας 18.300 εκατ. δραχμών. Πιο αναλυτικά οι πιστώσεις για κάθε ίδρυμα, με βάση τις κτιριολογικές μελέτες και τα οικονομικά ή άλλα στοιχεία που ήταν διαθέσιμα στην αρχή της πενταετίας, έχουν προεκτιμηθεί ως εξής : Πανεπιστήμιο Αθήνας 1.910 εκατ. δραχμές, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο 2.760 εκατ., Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης 2.300 εκατ., Πανεπιστήμιο Πάτρας 3.700 εκατ., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων 1.330 εκατ., Αττικό Πανεπιστήμιο 1.900 εκατ., Πανεπιστήμιο Κρήτης 1.140 εκατ., Πανεπιστήμιο Θράκης 1.110 εκατ., Πολυτεχνείο Κρήτης 426 εκατ. Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών 5 εκατ., Πανεπιστήμιο Αιγαίου 600 εκατ. Πανεπιστήμιο Ιονίου 300 εκατ., και Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας 800 εκατ.

Σε σχέση με το παραπάνω πρόγραμμα Αναπτυξιακών Έργων στην Εκπαίδευση, είναι απαραίτητο να γίνουν οι εξής επισημάνσεις : Πρώτο, ότι 18,6 δισ. δρχ. - από τα 103 δισ. δραχμές που προϋπολογίζονται τα συνεχιζόμενα και νέα έργα Α' προτεραιότητας - αφορούν τις νέες νοσηλευτικές μονάδες των Πανεπιστημίων Ιωαννίνων, Πατρών, Κρήτης και Θράκης (ανά 6 δηλαδή δισ. δραχμές οι 3 πρώτες και 600 εκατ. η τελευταία). Κατά συνέπεια, το ποσοστό που εναπομένει για καθαρά αναπτυξιακά έργα στην εκπαίδευση είναι 84 δισ. δρχ. περίπου. Δεύτερο, ότι 11 τουλάχιστον δισ. δραχμές απαιτούνται για απαλλοτριώσεις και εξασφάλιση οικοπέδων εκτός των νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης. Αν πρέπει να υπολογιστούν τα ποσά όλων των απαλλοτριώσεων οι πιστώσεις που εναπομένουν για κατασκευές μειώνονται σημαντικά. Τρίτο ,ότι ορισμένα έργα, που έχουν ενταχθεί στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και εμφανίζονται σαν συνεχιζόμενα

την 31.12.1982, δεν θα εντάσσονταν με τα σημερινά δεδομένα (π.χ. αναπτυξιακά έργα για τη στέγαση ιδρυμάτων που καταργούνται, συγχωνεύονται ή εντάσσονται σε ευρύτερες ενότητες κ.τ.λ.). Για ορισμένα από αυτά τα έργα η Κυβέρνηση δεν έχει άλλη εκλογή είναι υποχρεωμένη - επειδή έχουν προχωρήσει σε μεγάλο βαθμό να τα ολοκληρώσει. Για μερικά όμως άλλα επιβάλλεται να προβεί σέ κάποιες επανεκτιμήσεις.

Με γνώμονα τα παραπάνω και με αφορμή τη θέση της Κυβέρνησης ότι η λύση του κτιριακού προβλήματος είναι δύσκολη, αν επιχειρηθεί μόνο μέσω του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων (βλέπε Προκαταρκτικά), ένα από τα πρώτα μελήματα της Κυβέρνησης θα είναι η επανεκτίμηση των επενδυτικών προγραμμάτων όλων των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης όπως άλλωστε το απαιτεί και ο σχετικός στόχος, αλλά και η εφαρμογή του Ν. 1268/82 για τα ΑΕΙ και του Ν. 1404/83 για τα ΤΕΙ. Ως γνωστό τα κτιριολογικά και άλλα σχέδια των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σχεδιάστηκαν και προτάθηκαν με τρόπο ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις παλαιών προδιαγραφών και δομών του συστήματος (έδρα κ.τ.λ.) Σήμερα όμως έχει διαμορφωθεί μια νέα πανεπιστημιακή και εξωπανεπιστημιακή κατάσταση (π.χ. ρυθμιστικό σχέδιο Αθηνών, χωροταξικά σχέδια ΥΧΟΠ με βιομηχανικές και άλλες ζώνες κτλ.) που υποχρεώνει τις νέες πανεπιστημιακές αρχές αλλά και τα συλλογικά όργανα της Πολιτείας που θεσμοθετήθηκαν πρόσφατα (ΕΣΑΠ,ΕΑΓΕ,ΙΤΕ,ΣΤΕ), να επανεκτιμήσουν τα σχέδια ανάπτυξης των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μια επανεκτίμηση – λιγότερο βέβαια επιτακτική – χρειάζεται να γίνει στο χώρο της μέσης εκπαίδευσης τη στιγμή που η Κυβέρνηση είναι αποφασισμένη (α) να προχωρήσει στη σταδιακή ένταξη της ιδιωτικής εκπαίδευσης στη δημόσια εκπαίδευση με τις προϋποθέσεις που διαγράφονται στα Προκαταρκτικά και (β) να ιδρύσει τα Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια, κατοχυρώνοντας έτσι, από κάθε άποψη, την ισοτιμία γενικής και τεχνικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XVI

Έρευνα και Τεχνολογία

Εισαγωγή :

Βασικός στόχος του Προγράμματος Ανάπτυξης Έρευνας και Τεχνολογίας (ΠΑΕΤ 1983 - 87) είναι η δημιουργία θεσμικής, οργανωτικής, υλικοτεχνικής και ανθρώπινης υποδομής για ένα ευέλικτο σύστημα, που θα εξασφαλίζει την καλύτερη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων και θα ανταποκρίνεται με επιτυχία στις ανάγκες της χώρας.

Η επίτευξη του παραπάνω στόχου είναι αναγκαία προκειμένου να πραγματοποιηθούν μερικές από τις βασικές επιδιώξεις του Προγράμματος, όπως π.χ. η αυτοδύναμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων, η υλοποίηση της πολιτικής προσφοράς και έμμεσα της μείωσης της ανεργίας, η ενίσχυση της εθνικής άμυνας, η αξιοποίηση των εγχώριων πόρων. Μέσα στα πλαίσια του ΠΑΕΤ θα διαμορφωθούν κλαδικά προγράμματα ερευνών για τη γεωργία, βιομηχανία, ενέργεια, κ.λπ. και θα ενθαρυνθεί η προώθηση των τεχνολογιών αιχμής. Μέσα στα ίδια πλαίσια θα ενθαρρυνθεί η καινοτομία και θα γίνει αξιοποίηση και έλεγχος της μεταφοράς τεχνολογίας.

Μέτρα :

Προκειμένου να υλοποιηθούν οι στόχοι του προγράμματος για την έρευνα και τεχνολογία τεχνολογία είναι απαραίτητο να αυξηθούν οι πόροι που διατίθενται γι' αυτή τη δραστηριότητα Έτσι προβλέπεται το ποσοστό του ΑΕΠ που διατίθεται για Επιστημονική και Τεχνολογική Έρευνα (ΕΤΕ) να ανέλθει το 1987 σε 0,7 % έναντι του 0,2 % που ήταν το 1982. Η συνολική κρατική δαπάνη για ΕΤΕ την περίοδο 1983 - 87 προβλέπεται να ανέλθει σε 47 δισ. δρχ. (τιμές 1982). Μια ενδεικτική κατανομή του ποσού αυτού κατά κλάδο δίνεται στον Πίνακα 1. Εξ. άλλου ένα επί πλέον ποσό 5 δισ. δρχ. θα διατεθεί την ίδια περίοδο για την προώθηση θεμάτων μεταφοράς τεχνολογίας, πληροφόρησης και καινοτομίας.

Οι αυξημένες δαπάνες προβλέπεται να απορροφηθούν από τις ανάγκες σε προσωπικό (ερευνητικό και τεχνικό) και εξοπλισμό.

Υποδομή :

Για τη βελτίωση της υπάρχουσας υποδομής προβλέπεται να ληφθούν επί μέρους μέτρα.

Για την αύξηση του υπάρχοντος ερευνητικού προσωπικού και την καλύτερη αξιοποίησή του. Καταγραφή των αναγκών σε ειδικευμένο επιστημονικό και τεχνικό προσωπικό, συμβολή στην προώθηση των μεταπτυχιακών σπουδών, μετάκληση ελλήνων ερευνητών από το εξωτερικό, δημιουργία προοπτικών ερευνητικής σταδιοδρομίας και ευνοϊκών συνθηκών εργασίας που να εξασφαλίζουν την καλύτερη δυνατή απόδοση του ερευνητικού προσωπικού και να ενθαρρύνουν την επιστροφή των επιστημόνων του εξωτερικού.

Γιά την απόκτηση των απαραιτήτων μέσων και υλικοτεχνικού εξοπλισμού.

Γιά την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της Επιστημονικής και Τεχνολογικής Έρευνας.

Γιά τη δημιουργία νέων ερευνητικών κέντρων όπου αυτό είναι αναγκαίο και τον εκσυγχρονισμό του τρόπου λειτουργίας των ήδη υπαρχόντων.

Γιά την προώθηση της συνεργασίας της βιομηχανίας και των ερευνητικών φορέων επί συγκεκριμένιν ερευνητικών στόχων.

Το πρόγραμμα επιστημονικής και τεχνολογικής Έρευνας (ΕΤΕ) κατά κλάδο.

Στον πρωτογενή τομέα θα ενισχυθούν ερευνητικά προγράμματα, τα οποία κατά κλάδο θα έχουν τους κάτωθι στόχους.

Στη γεωργία θα ενισχυθούν τα προγράμματα ερευνών που αποβλέπουν στη γενετική βελτίωση των καλλιεργουμένων ειδών. στη μελέτη των ασθενειών και ζιζανίων γιά τη βελτίωση της φυτοπροστασίας των καλλιεργειών, στη μελέτη του οικολογικού περιβάλλοντας και στη μελέτη της προσαρμοστικότητας και φυσιολογίας των καλλιεργούμενων φυτών.

Γιά τον κλάδο της κτηνοτροφίας η έμφαση θα δοθεί στη μελέτη των συστημάτων εκτροφής και παραγωγής γιά τον εκσυγχρονισμό της τεχνολογίας στη διαδικασία παραγωγής καθώς και στη μελέτη βελτίωσις του γενετικού υλικού.

Στη δασική έρευνα η προτεραιότητα θα δοθεί στα προβλήματα προστασίας δασών από επιβλαβή ζώα και έντομα, παθογόνους μύκητες και πυρκαϊές καθώς και στη βελτίωση της υδατικής οικονομίας των λεκανών υπορροής. Πεδίο έρευνας επίσης θα αποτελέσει η δυνατότητα παραγωγής βοσκήσιμης ύλης, η αξιοποίηση της βιομάζας των δασών και η αλιεία σε ορεινά ρέοντα ύδατα.

Στον κλάδο της αλιείας όπου υπάρχει μεγάλη έλλειψη επιστημονικών παρατηρήσεων οι στόχοι της ερευνητικής προσπάθειας θα είναι η δυναμική των ιχθυοπληθυσμών και η κατανομή των αλιευτικών αποθεμάτων στις ελληνικές θάλασσες, η ανακάλυψη νέων αλιευτικών πεδίων, η πειραματική καλλιέργεια υδρόβιων ζώων και η μελέτη των επιπτώσεων της ρυπάνσεως των θαλασσών και των γλυκέων υδάτων στην αλιεία.

Ειδικής μέριμνας θα τύχει η ιχθυοκαλλιέργεια. Συγκεκριμένο πρώτο έργο αποτελεί η μονάδα ιχθυοκαλλιέργειας του Μεσολογγίου σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση.

Γιά την αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου οι στόχοι του προγράμματος θα συγκεντρωθούν στην ανάπτυξη μεθόδων γιά την αναζήτηση ορυκτών πόρων, στην ανάπτυξη μεταλλευτικής τεχνολογίας, μεθόδων εμπλουτισμού, μεταλλουργικής τεχνολογίας στα μη σιδηρούχα μέταλλα, ανάπτυξη νέων προϊόντων από βιομηχανικά ορυκτά, ανακύκλωση των κατάλοιπων της μεταλλευτικής βιομηχανίας. Εκτός από την

υποστήριξη προγραμμάτων με τους ανωτέρω στόχους θα ιδρυθούν ένα κλαδικό κέντρο χαλυβοσιδήρου και ένα ινστιτούτο λιγνιτικών ερευνών.

Στον τομέα της ενέργειας επιδίωξη του προγράμματος είναι η διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών με στόχο την μείωση της εξάρτησης από το πετρέλαιο. Γι' αυτό και η ερευνητική πολιτική θα στηρίζει προγράμματα που έχουν σαν στόχο την ανάπτυξη τεχνολογίας γιά την αξιοποίηση της ηλιακής ενέργειας, αιολικής ενέργειας, γεωθερμικής ενέργειας, βιομάζας, λιγνίτη και υδατικού δυναμικού.

Η νέα τεχνολογία είναι αποφασιστικής σημασίας γιά τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων του βιομηχανικού τομέα. Γι' αυτό θα ενθαρρυνθεί η βιομηχαναί στη διατύπωση ερευνητικών προγραμμάτων και ανάθεση διεξαγωγής αυτών στα πανεπιστήμια και στα ερευνητικά κέντρα. Θα χρηματοδοτηθούν ερευνητικά προγράμματα που διατυπώνονται από τη βιομηχανία και έχουν στόχο ι) την ανάπτυξη νέων μεθόδων παραγωγής προϊόντων με υψηλή προστιθέμενη αξία, ιι) τη βελτίωση και αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής τροφίμων και ποτών, ιιι) τη βελτίωση της ποιότητας και ανάπτυξη νέων προϊόντων με ελληνικές πρώτες ύλες, ιν) τη βιομηχανική αξιοποίηση φυτικών και γενικών πρώτων υλών που δεν χρησιμοποιούνται γιά διατροφήκαι ν) τη διερεύνηση της τεχνολογικής κατάστασης της ελληνικής βιομηχανίας κατά κλάδο και προσδιορισμό των καταλλήλων νέων τεχνολογιών γιά τη χώρα.

Περαιτέρω θα δημιουργηθούν κλαδικά εργαστήρια με συμμετοχή του δημόσιου.

Συγκεκριμένα θα δημιουργηθούν ι) εργαστήριο ελέγχου υλικών, ιι) εργαστήριο κλωστουφαντουργικών υλικών, χρωμάτων, πρόσθετων κι ιιι) εργαστήριο τροφίμων και ποτών. ιν) κέντρο σχεδιασμού κατασκευών, ν) κέντρο τηλεπικοινωνιών. νι) κέντρο μεταλλουργίας χάλυβα.

Στον τομέα της Υγείας, εκτός από τη βασική έρευνα, θα χρηματοδοτηθούν : ι) η ανάπτυξη της υποδομής (κατασκευή μικροσισκευών, εκτροφή πειραματοζώων, παραγωγή βιολογικών αντιδραστηρίων, τράπεζα κυτταρικών καλλιεργειών κ.α., ιι) οι κλινικές μελέτες (προγράμματα γιά την αντιμετώπιση νεοπλασιών, καρδιακών παθήσεων, λοιμώξεων, νευρολογικών και ψυχιατρικών νόσων κ.λ.π. ή την πρόληψη γενετικών νοσημάτων, νόσων φθοράς κ.α. ιιι) οι επιδημιολογικές έρευνες ιν) τα συντονισμένα προγράμματα σε θέματα νεοπλασιών, μεσογειακής αναιμίας, αιμοσφαιρινοπαθειών, ψυχικής υγείας κ.α.

Στις κοινωνικές επιστήμες, κύριος στόχος είναι η μελέτη των σημερινών κοινωνικών και πολιτιστικών προβλημάτων της νεοελληνικής κοινωνίας η οποία είναι απαραίτητη για την ορθολογική χάραξη της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής προγράμματα. Κοινωνικές και πολιτιστικές επιδράσεις του τουρισμού δομή λειτουργία και προοπτικές της Ελληνικής Οικογένειας, κοινωνικές και πολιτιστικές επιπτώσεις από την χρησιμοποίηση νέων τεχνολογιών και την εισαγωγή θεσμικών αλλαγών Προσδιορισμός και αντιμετώπιση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών ανισοτήτων, κοινωνικές και πολιτιστικές επιπτώσεις από την ένταξη στην ΕΟΚ.

Η βιοτεχνολογία και η μικροηλεκτρονική είναι δύο τεχνολογίες αιχμής που συγκεντρώνουν έντονα το ενδιαφέρον λόγω των σημαντικών επιπτώσεων που θα έχουν μελλοντικά στις παραγωγικές διαδικασίες.

Όσον αφορά τη βιοτεχνολογία στόχος είναι η θεμελίωση του κλάδου αυτού εντός μιας δεκαετίας. Κατά την πρώτη πενταετία ή έμφαση θα δοθεί στη δημιουργία της απαραίτητης υποδομής ερευνητικών φορέων. Ήδη στο ερευνητικό κέντρο Κρήτης έχει ιδρυθεί Ινστιτούτο Μοριακής Βιολογίας και Βιοτεχνολογίας. Επίσης θα ιδρυθούν βιοτεχνολογικά εργαστήρια είναι αυτόνομα, είτε μέσα σε ερευνητικά κέντρα όπου η έμφαση της ερευνητικής προσπάθειας θα είναι στην ανάπτυξη βιοτεχνολογικών μεθόδων παραγωγής, και τέλος θα ιδρυθεί εθνική Εταιρεία προώθησης της βιοτεχνολογίας στο παραγωγικό σύστημα.

Η μικροηλεκτρονική είναι ένας τομέας όπου η χώρα δύναται να αναπτύξει σημαντική δραστηριότητα, παρ' ότι απαιτούνται υψηλές επενδύσεις, σ' όλο το φάσμα της. Οι λόγοι που επιτρέπουν τέτοια αισιοδοξία είναι ι) η ύπαρξη στο εξωτερικό ελλήνων ερευνητών εξειδικευμένων στη μικροηλεκτρονική οι οποίοι δύνανται να προσελκυθούν με κατάλληλα κίνητρα ιι) η δυνατότητα βαθμιαίας εισόδου στον κλάδο της μικροηλεκτρονικής και ιιι) η εγχώρια ζήτηση από τις ένοπλες δυνάμεις, ΟΤΕ βιομηχανία υπολογιστών δύναται να στηρίξει μια τέτοια σταδιακή είσοδο.

Βασικό μέτρο για την προώθηση της δημιουργίας κλάδου μικροηλεκτρονικών είναι η ίδρυση Κέντρου Σχεδιασμού και Ελέγχου Ολοκληρωμένων Κυκλωμάτων (ο.κ.)

Το κέντρο θα ασχοληθεί μόνο με το σχεδιασμό και έλεγχο των ο.κ. και όχι με την κατασκευή τους που θα ανατίθεται σε οίκους επεξεργασίας πυριτίου. Θα ιδρυθούν επίσης τομείς μικροηλεκτρονικής στα ΑΕΙ για θέματα σχεδιασμού ο.κ. καθώς και φυσικής και μοντέλων τρανζίστορς. Τέλος θα ιδρυθεί κέντρο μικροηλεκτρονικής που θα συγκεντρώνει τις δραστηριότητες του στο σχεδιασμό και έλεγχο ο.κ., στη φυσική ημιαγωγών και στοιχείων και στην ανάπτυξη εργαλείων SoftWare.

Τα σύνθετα υλικά είναι ένας άλλος τομέας όπου για την παραγωγή τους χρησιμοποιούνται υψηλές τεχνολογίες. Λόγω της διαδεδομένης χρήσεως των σύνθετων υλικών θα γίνει ανάλυση αγοράς κυρίως στον κατασκευαστικό τομέα, θα μελετηθούν η σκοπιμότητα ενός ερευνητικού- τεχνολογικού εργαστηρίου υλικών υψηλής τεχνολογίας και οι δυνατότητες μακροπρόθεσμα παραγωγής και οι όροι μεταφοράς τεχνολογίας στον τομέα των σύνθετων υλικών.

Η πληροφορική και η τεχνολογία θαλασσών είναι δύο περιπτώσεις τεχνολογιών αιχμής όπου θα διατεθούν αυξημένα ποσά κυρίως για την απόκτηση της κατάλληλης υποδομής και την εκπαίδευση ειδικού προσωπικού.

Τα βασικά σημεία ενός σχεδίου ανάπτυξης της πληροφόρησης στην χώρα μας είναι τα εξής : καταγραφή αναγκών και προτεραιοτήτων, δημιουργία υποδομής ανάπτυξη ελληνικών συστημάτων πληροφόρησης. Για την οργάνωση και λειτουργία του Εθνικού Πληροφοριακού Συστήματος για την Έρευνα και Τεχνολογία καθοριστική θα είναι η δράση του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης το οποίο θα λειτουργήσει σαν πυρήνας που θα συνδέει και θα συντονίζει τις επί μέρους δραστηριότητες.

Οι στόχοι της Ε+Τ πολιτικής στο χώρο των διεθνών σχέσεων και μεταφοράς τεχνολογίας αποβλέπουν κυρίως στη βελτίωση και έλεγχο των όρων μεταφοράς και αφομοίωσης της ξένης τεχνολογίας, στην ανύψωση του επιπέδου των γνώσεων σε νέους Ε+Τ κλάδους και στην προώθηση της εξαγωγής ελληνικής τεχνολογίας. Οι μηχανισμοί για την υλοποίηση των στόχων αυτών είναι διμερείς και πολυμερείς διακρατικές συμφωνίες συμφωνίες ανάμεσα σε Ε+Τ φορείς δύο η περισσοτέρων χωρών ενεργοποίηση συμμετοχής σε επιτροπές διεθνών οργανισμών.

Καινοτομία

Η καινοτομία έχει χαρακτηριστεί διεθνώς σαν ένα από τα κυριότερα μέσα ανάπτυξης της ανταγωνιστικότητας. Τα μέτρα που προβλέπονται για την προώθηση της καινοτομίας είναι :

α) Επισήμανση κλάδων, μονάδων η φορέων που έχουν δυνατότητες να καινοτομήσουν.

β) Διαμόρφωση του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου και συντονισμός των δράσεων για την ανάπτυξη της καινοτομίας σε εθνικό επίπεδο.

γ) Άμεση υποστήριξη της καινοτομικής δράσης με απευθείας προσέγγιση στον καινοτόμο και παροχή πληροφόρησης, τεχνικής βοήθειας, χρηματοδότησης.

δ) Ίδρυση τοπικών τεχνολογικών γραφείων για την υποστήριξη της καινοτομίας σε περιφερειακή βάση. Προβλέπεται η κατ' αρχή ίδρυση πέντε τεχνολογικών γραφείων.

Μεταφορά Τεχνολογίας :

Σαν πρώτα μέτρα στη δημιουργία υποδομής στον τομέα άσκησης Τεχνολογικής Πολιτικής και ελέγχου μεταφοράς τεχνολογίας προβλέπονται :

α) Η ανάπτυξη στο ΥΠΕΤ δραστηριοτήτων σε θέματα καθορισμού κριτηρίων και επιλογής και «κατάλληλης» τεχνολογίας, αξιοποίησης μηχανισμών παροχής τεχνολογικών πληροφορικών διεθνών Οργανισμών, κατάρτησης και διάθεσης πρότυπων συμβολαίων κ.α.

β) Η εκπόνηση μελετών βάσης (απογραφές τεχνολογικού περιεχομένου, συγκέντρωση υλικού από κλαδικές και περιφερειακές μελέτες) με σκοπό την κωδικοποίηση όρων προμήθειας ξένης τεχνολογίας, την κατάρτηση πρότυπων συμβολαίων και γενικά τη δημιουργία συνελικής τεχνολογικής πολιτικής.

γ) Η δημιουργία Ανωνύμου Εταιρείας-Φορέα Συμβούλων Μελετών (Engineering-Design-Consulting) με αρμοδιότητες σε θέματα αγοράς ευρεσιτεχνιών, εμπορικών σημάτων και τεχνικών συμβουλών, κατάρτισης κλαδικών τεχνολογικών μηχανημάτων παροχής πληροφοριών και άλλων θεμάτων που σχετίζονται με την υλοποίηση της πολιτικής μεταφοράς τεχνολογίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ

ΠΑΕΓ 1983-87, ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
Επιστημονικής και Τεχνολογικής Έρευνας

Σύνολο δαπανών Πενταετούς

εκ δρχ. (Τιμές 1982)

Θέματα		Ποσά
1. Γεωργία		10.344
2. Ορυκ. + υδατ. πόροι		2.334
3. Ενέργεια		8.278
4. Βιομηχανία		422
5. Κοινωνικά		3.795
6. Υγεία		3.388
7. Περιβάλλον		2.725
8. Τεχν. Αιχμής (σύνολο)		5.416
8.1 Βιοτεχνολογία	3.089	
8.2 Μικροηλεκτρονική	1.118	
8.3 Σύνθετα υλικά	208	
8.4 Τεχνολογία Θαλασσών	336	
8.5 Πληροφορική	665	
9. Γενική προαγωγή των γνώσεων		10.527
Σύνολο		47.229

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XVII
ΡΙΖΙΚΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

1. Βασικές επιδιώξεις και μέτρα πολιτικής.

Η δημιουργία ενός συστήματος υγείας υψηλού επιπέδου και κοινωνικά δίκαιου, που θα εξασφαλίζει το δικαίωμα για ίση και υψηλής στάθμης περίθαλψη σ' όλους τους πολίτες, την καταπολέμηση των βασικών ασθενειών της εποχής μας, και την αποτελεσματική και ορθολογική λειτουργία των υπηρεσιών υγείας, αποτελεί τη συνισταμένη της αναπτυξιακής πολιτικής για την υγεία. Για την υλοποίηση της πολιτικής αυτής προωθούνται ριζικές αλλαγές θεσμικού και οργανωτικού χαρακτήρα για την περίθαλψη που καθορίζουν τις διαδικασίες και τους τρόπους ενεργοποίησης του Δημοσίου Τομέα για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της υπάρχουσας κατάστασης. Ο ρόλος που θα διαδραματίσει ο Δημόσιος Τομέας είναι επίσης αποφασιστικής σημασίας και σε επενδυτικές πρωτοβουλίες. Σημαντικοί πόροι θα διατεθούν για την πραγματοποίηση των θεμελιακών επιταγών της Πολιτείας στο χώρο της υγείας.

Οι αδυναμίες και οι ανεπάρκειες της υπάρχουσας κατάστασης καθώς και οι συγκεκριμένες αλλαγές στη δομή και τους θεσμούς, που προβλέπονται για την υλοποίηση των στόχων της Κυβέρνησης, αναπτύσσονται στα Προκαταρκτικά του Προγράμματος. Ειδικότερα, για την εξασφάλιση σύγχρονης υγειονομικής περίθαλψης προγραμματίζεται η θεμελίωση ενός Εθνικού Συστήματος Υγείας και η οργάνωση των υπηρεσιών υγείας σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για να αντιμετωπιστεί ο συγκεντρωτισμός του συστήματος και η πανσπερμία των ασφαλιστικών φορέων, και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για μία ορθολογική οργάνωση των υπηρεσιών υγείας στη χώρα μας. Η ενεργή συμμετοχή των ενδιαφερομένων στο σχεδιασμό και τη λειτουργία των συγκεκριμένων φορέων θα διασφαλίζει την κάλυψη των αναγκών υγείας του λαού και θα συμβάλει στην προαγωγή σχέσεων ανάμεσα στην Πολιτεία, τον πολίτη και το υγειονομικό προσωπικό, που συντελούν στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος. Προβλέπεται ακόμα η εφαρμογή του θεσμού του νοσοκομειακού γιατρού πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης για να αντιμετωπιστεί ο έντονος επαγγελματισμός, η κατακερματισμένη απασχόληση και η καταπόνηση του γιατρού. Παράλληλα με το θεσμό αυτό προάγεται η ποιοτική αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού, (γιατροί, νοσηλευτικό και διοικητικό προσωπικό) η ισόμερη κατανομή του στο χώρο και η αποκέντρωση των υπηρεσιών.

Η φροντίδα της Πολιτείας για την προστασία της υγείας θα στηριχθεί σ' ένα σύγχρονο και ποιοτικά επαρκές πλέγμα υπηρεσιών προσιτό στους πολίτες. Η προστασία θα γενικευτεί με την επέκταση των παροχών ασθένειας σ' ολόκληρο τον πληθυσμό. Προβλέπεται σχετικά η παροχή αποτελεσματικής πρωτοβάθμιας περίθαλψης με τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου δικτύου κέντρων υγείας σε συνδυασμό με την εφαρμογή του θεσμού του Οικογενειακού γιατρού. Η πρωτοβάθμια περίθαλψη θα καλύπτει ακόμα ένα πλήρες φάσμα υπηρεσιών από ειδικούς γιατρούς των νοσοκομείων και των κέντρων υγείας. Η ανάπτυξη Εθνικής Υπηρεσίας Αντιμετώπισης Εκτάκτων Περιστατικών θα παρέχει έγκαιρη αντιμετώπιση σε 24ωρη βάση στους πολίτες. Για την διαφύλαξη εξάλλου της υγείας του λαού προγραμματίζεται κατά προτεραιότητα η ανάπτυξη προληπτικής ιατρικής φροντίδας για τις επίτοκες και τα νεογνά και για τις κοινωνικές και επαγγελματικές ομάδες με δυσμενείς δείκτες βιολογικής φθοράς καθώς και η ανάπτυξη πανελλήνιου προγράμματος οικογενειακού προγραμματισμού. Η διαφύλαξη της υγείας του πληθυσμού θα αναληφθεί από τα τμήματα προληπτικής των Κέντρων Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας.

Θα καλυφθούν επίσης οι ανεπάρκειες της φαρμακευτικής περίθαλψης ορισμένων ομάδων του πληθυσμού. Ήδη από 1.7.1983 θεσπίστηκε η πλήρης φαρμακευτική περίθαλψη των αγροτών. Για την αντιμετώπιση εξάλλου της εκμετάλλευσης στο χώρο των φαρμάκων και την εξασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος στον τομέα της παραγωγής, εισαγωγής και διακίνησης των φαρμάκων θεσπίστηκε η κοινωνικοποίηση του κυκλώματος παραγωγής και εμπορίας φαρμάκων. (Νομ. ρυθμίσεις για τον Εθνικό Οργανισμό Φαρμάκων, την Εθνική Φαρμακοβιομηχανία και την Εθνική Φαρμακαποθήκη).

Η παροχή αποτελεσματικής νοσοκομειακής περίθαλψης στον τόπο μόνιμης διαμονής θα εξασφαλιστεί με τη δημιουργία της αναγκαίας υποδομής σε νοσοκομεία στο επίπεδο του νομού και της περιφέρειας. Έχει καταρτιστεί σχετικά

εκτεταμένο πρόγραμμα νέων έργων για την εξασφάλιση της αναγκαίας υποδομής και τη ριζική βελτίωση της υπάρχουσας νοσοκομειακής υποδομής.

Κατάλληλη επίσης υποδομή προβλέπεται για σωστή νοσοκομειακή και εξωνοσοκομειακή ψυχιατρική περίθαλψη. Προβλέπεται η αποσυμφόρηση των μεγάλων ψυχιατρικών μονάδων, η λειτουργία ψυχιατρικών τομέων στα γενικά νοσοκομεία για βραχεία νοσήλεια, και η δημιουργία κέντρων ψυχικής υγείας για εξωνοσοκομειακή περίθαλψη (ψυχοκοινωνική μέριμνα, πρόληψη, θεραπεία, συμβολή στην κοινωνική ένταξη του αρρώστου). Ειδικά προγράμματα εξωνοσοκομειακής περίθαλψης θα αναπτυχθούν επίσης με χρηματοδότηση του Κοινωνικού Ταμείου των Ε.Κ.

Τέλος θα καταβληθεί ιδιαίτερη προσπάθεια για την κάλυψη των αναγκών σε νοσηλευτικό και τεχνικό προσωπικό. Προγραμματίζονται σχετικά εκπαιδευτικά προγράμματα με συμμετοχή των Ε.Κ. στη δαπάνη κατά 50%.

2. Διάθεση πόρων.

Για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων και τη λήψη των αναγκαίων μέτρων θα διατεθούν σημαντικοί πρόσθετοι πόροι από το δημόσιο για τρέχουσες δαπάνες και επενδύσεις. Οι δαπάνες του Δημοσίου για την Υγεία στο τέλος της 5ετίας του Προγράμματος υπολογίζεται ότι θα είναι της τάξης του 5,5% του ΑΕΠ έναντι 4% σήμερα. Οι πρόσθεται αυτοί πόροι του Δημοσίου θα υποκαταστήσουν σε σημαντικό βαθμό δαπάνες ιδιωτών, που υποχρεώνονται σήμερα να προσφύγουν στην ιδιωτική περίθαλψη. Πρόκειται κατά βάση για μεταβίβαση εισοδήματος ιδιαίτερα αξιόλογη για άτομα με επιβαρυμένη υγεία και ανεπαρκή κάλυψη. Ας σημειωθεί ότι στη 10ετία του 1970 η δαπάνη των ιδιωτών για την υγεία υπολογίζεται ότι ήταν της τάξης του 55% της συνολικής δαπάνης (δημοσίου και ιδιωτών) για τα φάρμακα και 70% και 25% αντίστοιχα για την ιατρική περίθαλψη, και τη νοσοκομειακή περίθαλψη.

Οι τρέχουσες δαπάνες του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας για τα κρατικά νοσοκομεία, την εξωνοσοκομειακή περίθαλψη του Δημοσίου, την υγειονομική περίθαλψη των αγροτών, τη νοσοκομειακή περίθαλψη των δημοσίων υπαλλήλων και άλλες λειτουργικές δαπάνες από 48 δισ. δρχ. περίπου το 1982 υπολογίζεται, ότι θα είναι της τάξης των 95 δισ. δρχ. το 1987 σε τιμές 1983, θα σημειωθεί δηλαδή αύξηση των τρεχουσών δαπανών για την υγεία στο τέλος της 5ετίας της τάξης του 90% σε σταθερές τιμές. Η πρόσθετη αυτή δαπάνη είναι αναγκαία για την ικανοποίηση των αναγκών σε προσωπικό των υπηρεσιών υγείας (13.000 περίπου άτομα), τη θέσπιση κινήτρων για τη στελέχωση των επαρχιακών κέντρων και την ένταξη εξειδικευμένων επιστημόνων στο σύστημα, τη βελτίωση των αμοιβών που συνεπάγεται η θεσμοθέτηση της πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης των γιατρών, τη βελτίωση - ποιοτική και ποσοτική - των παροχών υγείας, την κάλυψη των ανασφάλιστων και την παροχή πλήρους εξωνοσοκομειακής περίθαλψης στις ομάδες του πληθυσμού που δεν έχουν επαρκή κάλυψη, όπως λ.χ. στους αγρότες.

Σημαντικοί θα είναι εξάλλου οι πόροι που θα διατεθούν για επενδύσεις στην 5ετία του Προγράμματος για την εξασφάλιση της αναγκαίας εξωνοσοκομειακής και νοσοκομειακής υποδομής, ο σχεδιασμός της οποίας στηρίχτηκε στις προτεραιότητες των προκαταρκτικών του Προγράμματος για την υγεία και τις ειδικές χωροταξικές προτεραιότητες κατά νομό, όπως εκφράστηκαν από τα νομαρχιακά συμβούλια. Ας σημειωθεί ότι οι επενδύσεις του Δημοσίου ήταν στην περίοδο 1980-81 2 δισ. δρχ. περίπου το χρόνο, ενώ για την περίοδο 1983-87 προβλέπονται επενδύσεις της τάξης των 16 δισ. δρχ. το χρόνο. Η κατά 700% αύξηση των επενδύσεων είναι αναγκαία για να καλυφθεί η υστέρηση που παρατηρήθηκε στη 10ετία του 1970 για την κάλυψη των βασικών αναγκών σε υποδομή. Η σημαντική αυτή κινητοποίηση πόρων υπέρ της υγείας, όπως προκύπτει από τα παραπάνω μεγέθη επενδυτικών και καταναλωτικών δαπανών κατά την ερχόμενη 5ετία αντανακλά την προτεραιότητα που δίνει η σοσιαλιστική Κυβέρνηση στην κάλυψη των αναγκών υγείας.

3. Βασικά έργα υποδομής του ΠΔΕ.

Οι επενδύσεις στο χώρο της υγείας αφορούν σημαντικό αριθμό έργων σ' ολόκληρη τη χώρα με τα οποία θα εξασφαλιστεί ίση, προσιτή και σύγχρονη περίθαλψη σ' όλους τους πολίτες. Για την νοσοκομειακή υποδομή προβλέπεται η δημιουργία νέων νοσοκομειακών μονάδων, καθώς και επεκτάσεις, κτιριακές διαρυθμίσεις και βελτιώσεις των νοσοκομείων της χώρας, και ανανέωση του εξοπλισμού τους, ώστε να επιτευχθεί ολοκληρωμένη και αποτελεσματική αντιμετώπιση των αναγκών. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται επίσης στην κτιριακή επέκταση και αναμόρφωση των εξωτερικών ιατρείων των νοσοκομείων. Η επιλογή των έργων στηρίζεται σε βασικές αρχές ορθολογικής οργάνωσης και κατανομής στο χώρο του νοσοκομειακού δυναμικού της χώρας τόσο από την άποψη του αριθμού κλινών σε σχέση με τον πληθυσμό, τη διάρθρωση και τη νοσηρότητά του, όσο και από την άποψη μεγέθους των θεραπευτηρίων και ποιοτικής επάρκειας της περίθαλψης που παρέχουν. Ειδικότερα προβλέπεται :

ι) δημιουργία 18 νέων περιφερειακών και νομαρχιακών νοσοκομείων με συνολική δύναμη 4.000 κλίνες. Η δαπάνη για τις μελέτες, την κατασκευή και τον εξοπλισμό είναι της τάξης των 22 δισ. δρχ. Ας σημειωθεί ότι προωθείται επίσης η κατασκευή 3 νέων πανεπιστημιακών νοσοκομείων - Πάτρας Ηρακλείου, Ιωαννίνων - με συνολική δύναμη 1.800 κλίνες για τα οποία θα δαπανηθούν 18 δισ. δρχ. περίπου.

ιι) επεκτάσεις 20 νοσοκομειακών μονάδων. Τα έργα αυτά θα συμβάλλουν στην αναβάθμιση των μονάδων αυτών. Η αύξηση των κλινών των μονάδων αυτών, της τάξης των 2.000 κλινών περίπου, και άλλες διαρρυθμίσεις θα επιτρέψουν τη διεύρυνση και ουσιαστική βελτίωση του φάσματος των υπηρεσιών που παρέχουν. Η δαπάνη για επεκτάσεις νοσοκομείων θα είναι της τάξης των 9 δισ. δρχ.

ιιι) αποπεράτωση των εργασιών ανέγερσης και επέκτασης 10 νοσοκομείων (συνεχιζόμενα έργα). Θα διατεθούν για την ολοκλήρωση των έργων αυτών, από τα οποία θα προκύψει αύξηση του δυναμικού κλινών κατά 1.900 περίπου, πιστώσεις 6 δισ. δρχ.

ιν) ανανέωση του εξοπλισμού των νοσοκομείων της επαρχίας. Η σχετική δαπάνη στην 5ετία του Προγράμματος υπολογίζεται σε 4 δισ. δρχ.

Με την προώθηση των παραπάνω έργων, νέων και συνεχιζόμενων, συνολικής δύναμης 9.700 κλινών περίπου (βλέπε αναλυτικό πίνακα βασικών έργων στο παράρτημα) θα αυξηθούν οι κλίνες των γενικών θεραπευτηρίων του Δημοσίου κατά 55% περίπου και θα δημιουργηθεί ένα ορθολογικά κατανεμημένο δίκτυο πανεπιστημιακών, περιφερειακών και νομαρχιακών μονάδων, που θα καλύψει τις ανάγκες σε νοσοκομειακή υποδομή των περιφερειών και των νομών της χώρας. Η αύξηση αυτή του δυναμικού κλινών του Δημοσίου θα διευρύνει σημαντικά τη συμμετοχή του Δημοσίου στο νοσηλευτικό έργο και σε συνδυασμό με τα άλλα θεσμικά μέτρα, που προβλέπονται, θα συμβάλλει ουσιαστικά στην ποιοτική αναβάθμιση της περίθαλψης. Ας σημειωθεί, ότι ενισχύεται κατά προτεραιότητα η νοσοκομειακή υποδομή στις περιφέρειες, που βρίσκονται σε δυσμενή θέση από την άποψη του αριθμού των κλινών σε σχέση με τον πληθυσμό, της συμμετοχής των κρατικών κλινών στο σύνολο των κλινών καιτου μεγέθους των θεραπευτηρίων.

Για την κάλυψη εξάλλου των σημαντικών αναγκών σε εξωνοσοκομειακή υποδομή προβλέπονται επενδύσεις της τάξης των 20 δισ. δρχ. (αγορά οικοπέδων και κτιρίων, κατασκευές κτιρίων και εξοπλισμός για τη δημιουργία των Κέντρων Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας). Με

λειτουργική διάταξη στο χώρο των κέντρων υγείας διασφαλίζεται η παροχή προσιτών υπηρεσιών για τη διαφύλαξη και αποκατάσταση της υγείας. Πέρα από τον αναγκαίο ιατρικό εξοπλισμό τα κέντρα υγείας θα διαθέτουν τα απαραίτητα μέσα μεταφοράς και επικοινωνίας για την άμεση διασύνδεση των ασθενών με το κέντρο υγείας και τις λοιπές ιατρικές και κοινωνικές υπηρεσίες.

Στη διετία 1984-85 θα γίνουν τα κέντρα υγείας αγροτικού τύπου (185) που θα λειτουργήσουν από το 1985 και στη συνέχεια θα γίνουν σταδιακά τα κέντρα υγείας αστικού τύπου. Η λειτουργία των κέντρων υγείας αστικού τύπου θα ολοκληρωθεί στην περίοδο 1984-87.

Τέλος για την ανάπτυξη ενός συστήματος αντιμετώπισης των έκτακτων περιστατικών σε 24ωρη βάση προβλέπεται η δημιουργία υπηρεσίας άμεσης βοήθειας με κεντρική, περιφερειακή και νομαρχιακή διάρθρωση. Η κεντρική υπηρεσία άμεσης βοήθειας θα λειτουργεί στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας. Στο περιφερειακό επίπεδο θα λειτουργούν αυτοδύναμοι σταθμοί άμεσης βοήθειας, όπου θα υπάρχουν κέντρα ιατρικής παρουσίασης - ανάγνωση λ.χ. καρδιογραφημάτων - που θα επεκτείνονται στο νομαρχιακό επίπεδο, στα νοσοκομεία της πρωτεύουσας των νομών. Για την έγκαιρη μεταφορά των έκτακτων περιστατικών προβλέπεται ο εξοπλισμός της υπηρεσίας αντιμετώπισης έκτακτων περιστατικών με επαρκή κίνητά ασθενοφόρα μέσα - 180 αυτοκίνητα, 4 ελικόπτερα με πλοήγηση νύκτας και 2 πλωτά μέσα με πλήρη εξοπλισμό για τις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα. Τα κινητά μέσα θα χρησιμοποιούνται επίσης για τις ανάγκες της εβδομαδιαίας περιοδείας των γιατρών των νοσοκομείων στα κέντρα υγείας. Η δαπάνη για μεταφορικά μέσα υπολογίζεται σε 1 δισ. δρχ. περίπου. Τα έκτακτα περιστατικά στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα θα αντιμετωπίζονται με ειδικά συστήματα εφημερίας των νοσοκομείων.

Οι επενδύσεις του προγράμματος για βασικά έργα υποδομής δίνονται στον πίνακα 1. Ιδιαίτερα αξιόλογες είναι οι επενδύσεις για τη βελτίωση της νοσοκομειακής υποδομής στην Ήπειρο, την Κρήτη, την Πελοπόννησο και Δυτ. Στερεά Ελλάδα. Με τα έργα που προγραμματίζονται οι περιφέρειες αυτές θα γίνουν αυτοδύναμες και ανεξάρτητες από την άποψη της κάλυψης των αναγκών υγείας. Ικανοποιητική είναι εξάλλου η ενίσχυση της νοσοκομειακής υποδομής στη Θεσσαλία και στη Θράκη. Αντίθετα στη Κεντρική και Δυτική Μακεδονία και κατά κύριο λόγο στην περιφέρεια Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας και Νησιών δίνεται ιδιαίτερη προτεραιότητα στην κάλυψη των αναγκών σε εξωνοσοκομειακή υποδομή. Η Επιλογή αυτή οφείλεται στην υποβάθμιση της ανοιχτής περίθαλψης που παρατηρείται στα 2 μεγάλα αστικά κέντρα των περιφερειών αυτών, στην οποία συνέβαλε επίσης η μη ανάπτυξη της εξωνοσοκομειακής υποδομής τους παρά τη σημαντική αύξηση του πληθυσμού, με συνέπεια να μη εξασφαλίζονται επαρκείς συνθήκες λειτουργίας.

Πίνακας 1.
Επενδύσεις για βασικά έργα εξωνοσοκομειακής και νοσοκομειακής υποδομής.
Πρόγραμμα 1983-87.

Σε εκατ. δρχ.

Περιφέρειες	Εξωνοσοκομειακή υποδομή	Νοσοκομειακή υποδομή	Σύνολο
1. Ανατ. Στ. Ελλάδα & Νησιά	11.185	9.440	20.625
2. Κεντρ. & Δυτ. Μακεδονία	2.470	5.470	7.940
3. Πελοπόνησος & Δυτ. Στερ. Ελλάδα	2.345	13.175*	15.520
4. Θεσσαλία	1.010	3.795	4.805
5. Ανατολική Μακεδονία	660	1.650	2.310
6. Κρήτη	710	7.705*	8.415
7. Ήπειρος	785	8.995*	9.780
8. Θράκη	540	1.780	2.320
9. Νησιά Ανατολικού Αιγαίου	560	1.875	2.435
	20.265	53.885*	74.150

* Περιλαμβάνονται οι επενδύσεις για τα 3 πανεπιστημιακά νοσοκομεία.

4. Η συμβολή της πολιτικής για την υγεία στην υλοποίηση βασικών στόχων του Προγράμματος.

Με τις θεσμικές και οργανωτικές αλλαγές και τα νέα έργα που προβλέπονται από το Πρόγραμμα θα αντιμετωπιστεί η καθυστέρηση, που παρουσιάζει η προστασία της υγείας του λαού. Θα επιτευχθεί ορθολογική και ισόμερη κατανομή πόρων (υποδομής, ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού, πιστώσεων κλπ.) που θα κατοχυρώνουν ίσα δικαιώματα στους πολίτες για περίθαλψη και διαφύλαξη της υγείας. Οι περιφέρειες της χώρας θα διαθέτουν την αναγκαία υποδομή. Θα παρέχεται έτσι επαρκές φάσμα υπηρεσιών και οι ασθενείς δεν θα είναι υποχρεωμένοι να καταφεύγουν στα 2 μεγάλα αστικά κέντρα, όπου συγκεντρώνονται τα μεγάλα νοσηλευτικά ιδρύματα, τα πανεπιστημιακά θεραπευτήρια, οι ειδικευμένοι και πιο ενήμεροι στις επιστημονικές εξελίξεις γιατροί.

Η νέα υγειονομική οργάνωση της χώρας εναρμονίζεται με τις επιδιώξεις της πολιτικής για την περιφερειακή ανάπτυξη. Το πρόγραμμα υγείας συμβάλλει στην άνοδο του χαμηλού επιπέδου στην ποιότητα ζωής στις περιφέρειες της χώρας με την αναβάθμιση των υπηρεσιών που παρέχει ο Δημόσιος τομέας. Η κινητοποίηση εξάλλου σημαντικών πόρων για έργα εξωνοσοκομειακής και νοσοκομειακής υποδομής στις περιφέρειες της χώρας θα ενισχύσει τις θετικές προοπτικές ανάπτυξης των περιφερειών και των νομών και θα δημιουργήσει νέες θέσεις απασχόλησης εργατικού δυναμικού για την κατασκευή τους και μόνιμες θέσεις απασχόλησης επιστημονικού και βοηθητικού υγειονομικού προσωπικού και διοικητικού προσωπικού για την αποτελεσματική λειτουργία των νοσοκομείων και των Κέντρων Υγείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XVIII

Κοινωνική Πρόνοια.

Θεμελιώδεις επιλογές του προγράμματος 1983- 87 είναι η εξασφάλιση κοινωνικής δικαιοσύνης, και η βελτίωση της συνεισφοράς του δημοσίου τομέα στο βιοτικό επίπεδο και στην ποιότητα ζωής του λαού. Επειδή οι υπηρεσίες της Κοινωνικής Πρόνοιας συμβάλουν ουσιαστικά στην υλοποίηση των επιλογών αυτών η Κυβέρνηση δίνει προτεραιότητα στην ανάπτυξή τους.

Δεν φτάνει όμως, η ποσοτική ανάπτυξη των υπηρεσιών πρόνοιας στην παραδοσιακή τους μορφή. Απαιτείται ριζική αλλαγή του ρόλου της Κοινωνικής Πρόνοιας ώστε οι προνοιακές υπηρεσίες να βοηθούν ολόκληρο το πληθυσμό στη δημιουργία αξιοπρεπών συνθηκών ζωής, στην αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων τους και στην ενεργητική και ίση συμμετοχή όλων των ομάδων στην κοινωνικοοικονομική ζωή και στην ανάπτυξη της χώρας.

Σύμφωνα με τις επιλογές του Προκαταρκτικού Προγράμματος, για να παίξουν οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας το πρωτοπορειακό αυτό ρόλο χρειάζονται ριζικές αλλαγές στη δομή και στη μορφή τους, με έμφαση στην αποκέντρωση και στην παροχή προσιτών υπηρεσιών σε αντικατάσταση όσο είναι δυνατόν, των σημερινών ιδρυματικών υπηρεσιών, στην επιστράτευση και συντονισμό όλων των φορέων κοινωνικής πρόνοιας προς ένα κοινό σκοπό, και στην συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων στη λήψη αποφάσεων.

1. Θεσμικά και οργανωτικά μέτρα

Για την επίτευξη των αλλαγών αυτών θα ληφθούν τα εξής θεσμικά και οργανωτικά μέτρα :

Για την χάραξη της γενικής αναπτυξιακής πολιτικής της Κοινωνικής Πρόνοιας στα πλαίσια της κοινωνικοοικονομικής πολιτικής της χώρας και το συντονισμό των δραστηριοτήτων όλων των αρμοδίων φορέων, θα δημιουργηθεί Κεντρικό Συμβούλιο Κοινωνικής Πρόνοιας. Στο Συμβούλιο αυτό θα συμμετέχουν εκπρόσωποι όλων των Υπουργείων που έχουν αρμοδιότητες για υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας, της τοπικής αυτοδιοίκησης των συναφών επαγγελμάτων, του ακαδημαϊκού χώρου και των εξυπηρετουμένων.

Για την επίτευξη της κυβερνητικής στρατηγικής για την αποκέντρωση και την περιφερειακή ανάπτυξη, μακροχρόνια προβλέπεται η αρμοδιότητα για τις υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας να δοθεί στην τοπική αυτοδιοίκηση, πρώτης, δεύτερης και τρίτης βαθμίδας. Μέχρι να είναι σε θέση η τοπική αυτοδιοίκηση να αναλάβει πλήρως τις ευθύνες αυτές ως μεταβατική λύση στην περίοδο του προγράμματος, θα δημιουργηθούν στο επίπεδο του νομού, Οργανισμοί Κοινωνικής Πρόνοιας. Οι υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας που είναι σήμερα αρμοδιότητα των διαφόρων Υπουργείων και των μεγάλων Οργανισμών (ΠΙΚΠΑ, ΕΟΠ, ΕΙΝ), και που δεν θα μεταφερθούν στην πενταετία του προγράμματος στην τοπική αυτοδιοίκηση θα επιδιωχθεί να συγχωνευθούν βαθμιαία στους Οργανισμούς αυτούς.

Το Κεντρικό Συμβούλιο Κοινωνικής Πρόνοιας και οι Οργανισμοί Πρόνοιας στο επίπεδο του νομού θα επιδιώξουν στενή συνεργασία με τους μη κρατικούς Οργανισμούς (μη κερδοσκοπικούς ιδιωτικής πρωτοβουλίας) ώστε να συντονίζονται οι δραστηριότητες του κράτους και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και να εξασφαλίζεται η εναρμόνιση των δραστηριοτήτων των μη κρατικών οργανισμών με τις επιδιώξεις του Κράτους.

Η συλλογή μηχανογράφηση και επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων που είναι απαραίτητα για τον προγραμματισμό του τομέα της Κοινωνικής Πρόνοιας, θα οργανωθεί σε ορθολογική και μόνιμη βάση μετά από σχετική μελέτη.

2. Άλλα γενικά μέτρα

Άλλα γενικά μέτρα που είναι αναγκαία για την αλλαγή της μορφής της κοινωνικής πρόνοιας, την ανάπτυξη της κοινωνικής εργασίας και των προληπτικών υπηρεσιών, τον εκσυγχρονισμό και εξανθρωπισμό των ιδρυματικών υπηρεσιών είναι τα εξής :

Εκπαίδευση και μετεκπαίδευση νέων στελεχών των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας, και ταχεία επιμόρφωση του υφιστάμενου προσωπικού όλων των βαθμίδων. Η δημιουργία ειδικευμένου προσωπικού θεωρείται βασική προϋπόθεση της επίτευξης των άλλων σκοπών του προγράμματος για την πρόνοια γι' αυτό δίνεται πρώτη προτεραιότητα στη διαπίστωση των αναγκών για στελέχη διαφόρων ειδικοτήτων και στη διασφάλιση των μέσων για την επαρκή θεωρητική και πρακτική τους εκπαίδευση. Όσον αφορά τους κοινωνικούς λειτουργούς, μία πρώτη προσέγγιση δείχνει την ανάγκη για την εκπαίδευση πολλών νέων κοινωνικών λειτουργών, για τη λήψη μέτρων για τη προαγωγή του επαγγελματικού τους επιπέδου για τον καθορισμό του αντικειμένου εργασίας τους, για τη διασφάλιση των προϋποθέσεων άσκησης αυτού του έργου και για τον επαναπροσδιορισμό των στόχων και δραστηριοτήτων των Κρατικών Περιφερειακών Υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας.

Δημιουργία μονάδας προγραμματισμού στα πλαίσια των Νομαρχιακών Οργανισμών Κοινωνικής Πρόνοιας (ή σε διανομαρχιακό επίπεδο, ανάλογα με τα γεωγραφικά και πληθυσμιακά δεδομένα), για την σφαιρική αντιμετώπιση των προβλημάτων της κοινωνικής πρόνοιας.

Αξιολόγηση των ιδρυματικών υπηρεσιών που παρέχονται σήμερα, και λήψη μέτρων για τον εκσυγχρονισμό τους, όπως και δημιουργία νέων πρότυπων μονάδων, σε πειραματική βάση.

Απογραφή των πόρων που διατίθενται για την κοινωνική πρόνοια από την ιδιωτική πρωτοβουλία, όπως και της εθελοντικής εργασίας που προσφέρεται ώστε να προγραμματιστεί η πιο αποδοτική αξιοποίηση των οικονομικών και ανθρώπινων αυτών πόρων, και ο εθελοντισμός να τοποθετηθεί σε νέες βάσεις ώστε ν' αποτελέσει δυναμικό θεσμό για τη συμμετοχή του πολίτη στο χώρο της κοινωνικής πρόνοιας.

Μέτρα για τη συμμετοχή των εργαζομένων και των εξυπηρετουμένων, στην λήψη αποφάσεων τόσο για τον προγραμματισμό όσο για την λειτουργία των υπηρεσιών Πρόνοιας.

Δημιουργία πολυδύναμων μονάδων για την παροχή υπηρεσιών πρόνοιας και συστέγασή τους, όπου θεωρείται σκόπιμο με άλλες κοινωνικές, υγειονομικές ή πολιτιστικές υπηρεσίες.

3. Επιμέρους τομείς

Τα κυριότερα από τα μέτρα και έργα που προγραμματίζονται για τους επιμέρους τομείς της κοινωνικής πρόνοιας είναι τα εξής :

3. 1. Οικογένεια, μητρότητα, παιδί

Προτεραιότητα θα δοθεί στην υποστήριξη της οικογένειας για να ανταποκριθεί στο ρόλο της σαν βασική μονάδα για την φροντίδα των μελών της, για την ικανοποίηση των αναγκών όλων των μελών της, για ανεξάρτητη ανάπτυξη και αξιοποίηση των δυνατοτήτων τους, και για τη δημιουργία συνθηκών που θα εξασφαλίζουν ίσες ευκαιρίες και προοπτικές στα δύο φύλα.

Ιδιαίτερη φροντίδα θα δοθεί σε μονογονειακές οικογένειες (οικογένειες χηρευμένων, διαζευγμένων, αγάμων μητέρων), σε οικογένειες που έχουν την φροντίδα ηλικιωμένων ή ατόμων με αναπηρία ή χρόνια πάθηση, και σε οικογένειες που αντιμετωπίζουν προσωρινά προβλήματα (αρρώστεια, φυλάκιση γονέα, μετανάστευση γονέα κλπ.)

Για την φροντίδα και στήριξη της οικογένειας με την ανίχνευση, πρόληψη ή αντιμετώπιση των κοινωνικών προ-

βλημάτων της, τα κυριότερα μέτρα που θα παρθούν στην περίοδο του προγράμματος είναι:

-ανέγερση στη διάρκεια της πενταετίας 230 περίπου παιδικών και βρεφικών σταθμών, όπως και ίδρυση και λειτουργία 600 νέων παιδικών σταθμών και 250 βρεφικών τμημάτων, που θα κατανεμηθούν σε όλους τους νομούς της χώρας, με ιδιαίτερη έμφαση στις περιοχές όπου προβλέπεται αυξημένη συμμετοχή γυναικών στο εργατικό δυναμικό.

-δημιουργία Συμβουλευτικών Κέντρων Οικογένειας που θα περιλαμβάνουν προγαμιαία και οικογενειακή ενημέρωση, οικογενειακό προγραμματισμό και γενικές υπηρεσίες κοινωνικής εργασίας, υπηρεσίες οικιακής βοήθειας, υπηρεσία εθελοντών, νομικές υπηρεσίες, υπηρεσία ανάπτυξης πολιτιστικών εκδηλώσεων και αναψυχής.

Τα κέντρα αυτά θα δημιουργηθούν βαθμιαία μετά από μελέτη των τοπικών αναγκών και των δυνατοτήτων μετατροπής η συστέγασης με υφιστάμενες ή προγραμματισμένες κοινωνικές υπηρεσίες.

-δημιουργία του θεσμού του «οικογενειακού βοηθού» και λήψη μέτρων για την κατάλληλη επιμόρφωση και παρακολούθηση των ατόμων αυτών που θα προσφέρουν υπηρεσίες για την συντήρηση του νοικοκυριού (μαγείρεμα, καθαριότητα, μικρά θελήματα κλπ.) σε οικογένειες ή άτομα που αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα,

-ενιαία επιδοματική πολιτική για όλες τις έγκυες γυναίκες, σύμφωνα με το στόχο για κοινωνική δικαιοσύνη,

-αύξηση της χορηγούμενης μετά τον τοκετό άδειας στις εργαζόμενες μητέρες,

-μελέτη για την δυνατότητα μερικής απασχόλησης, ή παροχής αδείας σε ένα από τους γονείς για την φροντίδα μικρών παιδιών, και για την φροντίδα παιδιών σε περίπτωση ασθενείας τους, κλπ.

-εφαρμογή ενιαίας επιδοματικής πολιτικής για όλα τα παιδιά της χώρας, ώστε να εκλείψουν οι κοινωνικές ανισότητες,

-μελέτη για τη δυνατότητα παροχής κατάλληλης κατοικίας με φτηνό ενοίκιο, για πολυμελείς και μονογονειακές οικογένειες,

-εξασφάλιση των προϋποθέσεων για την σωστή εφαρμογή της νομοθεσίας και των διαδικασιών υιοθεσίας,

-ανάπτυξη του θεσμού της ανάδοχης οικογένειας, καλύτερη επιλογή, παρακολούθηση και υποστήριξη των ανάδοχων οικογενειών και αύξηση του μηνιαίου χρηματικού ποσού που πληρώνεται σ' αυτές,

-πειραματική λειτουργία «τεχνητής οικογένειας» για την φροντίδα παιδιών που χρειάζονται ιδρυματική περίθαλψη (μικρός αριθμός παιδιών με τεχνητούς «γονείς» που μένουν σε κανονική κατοικία),

-λήψη εναλλακτικών μέτρων για τα παιδιά που ζούν σήμερα σε ιδρύματα στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό (π.χ. επιδότηση και ενίσχυση με κοινωνική εργασία για την παραμονή του παιδιού στη φυσική του οικογένεια, τοποθέτηση σε συγγενική οικογένεια, ή σε άλλη ανάδοχη οικογένεια κλπ.),

-μελέτη των αναγκαίων μέτρων για την ελαχιστοποίηση των μειονεκτημάτων της ιδρυματικής φροντίδας, και για την εξατομίκευση των ιδρυματικών υπηρεσιών, (προσαρμογή των υπηρεσιών στις ανάγκες κάθε ατόμου),

-δημιουργία σε πειραματική βάση ενός ή δυο Κέντρων Υποδοχής για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών, παιδιών και νέων προς αποτροπή μόνιμης εγκατάλειψης των σπιτιών τους.

3. 2. Φροντίδα ηλικιωμένων και χρονίως πασχόντων

Το ποσοστό των ηλικιωμένων και ιδιαίτερα των ατόμων 75 ετών και πάνω, που έχουν αυξημένες ανάγκες κοινωνικών υπηρεσιών στο σύνολο του πληθυσμού αυξάνεται στη χώρα μας με ρυθμό πιο γρήγορο απ' όλες τις χώρες της Ευρώπης, λόγω της μείωσης του ρυθμού γεννήσεων, και κυρίως λόγω της μεγαλύτερης διάρκειας προσδοκώμενης ζωής. Για την πρόληψη τυχόν κοινωνικών προβλημάτων από τις δημογραφικές αυτές μεταβολές, και την εξασφάλιση της συμμετοχής των ηλικιωμένων στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της χώρας, έμφαση θα δοθεί στην αντιμετώπιση των αναγκών τους μέσα στην κοινότητα με την ανάπτυξη έξω-ιδρυματικής φροντίδας.

Για την αντιμετώπιση των αναγκών τόσο των αυτοεξυπηρετούμενων ηλικιωμένων όσο και των ηλικιωμένων που ενώ δεν είναι πλήρως αυτοεξυπηρετούμενοι, δεν χρειάζονται ιδρυματική περίθαλψη, προτείνεται η σύσταση από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης 280 περίπου Κέντρων Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων. Τα Κέντρα αυτά θα προσφέρουν στα μέλη τους με την φροντίδα κοινωνικών λειτουργών, κοινωνική δραστηριότητα και συντροφιά, κοινωνική εργασία, δημιουργική απασχόληση, φυσιοθεραπεία, ιατρική και νοσηλευτική φροντίδα, όπως και περιορισμένη φαρμακευτική περίθαλψη, και υπηρεσίες οικογενειακού βοηθού.

Στην ανάπτυξη εξω - ιδρυματικής φροντίδας τόσο των ηλικιωμένων όσο και των χρονίως πασχόντων θα συμβάλει ουσιαστικά ο θεσμός του οικογενειακού βοηθού που αναφέρεται παρά πάνω, όπως και η παροχή νοσηλευτικών υπηρεσιών στο σπίτι.

Κατά την διάρκεια της πενταετίας θα δημιουργηθούν σε πειραματική βάση νέες μορφές, στέγασης για τους ηλικιωμένους, με κύρια κριτήρια την ένταξή τους στην κοινότητα.

Για τα ηλικιωμένα άτομα που παρουσιάζουν σοβαρά προβλήματα σωματικής η ψυχικής υγείας και δεν μπορούν να παραμένουν στην κοινότητα, θα μελετηθούν και θα εφαρμοσθούν σε πειραματική βάση νέες μορφές ιδρυματικής περίθαλψης που θα εξασφαλίσουν την ατομικευμένη φροντίδα των ατόμων αυτών και την επαφή τους με την κοινοτική ζωή.

Για την φροντίδα των χρόνια πασχόντων στην πενταετία 1983-87 θα αναπτυχθούν 4.400 νέα κρεβάτια και βαθμιαία θα δημιουργηθούν μονάδες προστατευμένης εργασίας στα ιδρύματα για χρόνια πάσχοντες. Σύμφωνα με την κυβερνητική πολιτική για την περιφερειακή ανάπτυξη, τα κρεβάτια αυτά θα αναπτυχθούν ανάλογα με τις ανάγκες όπως διαπιστώνονται στο τοπικό επίπεδο.

3. 3 Φροντίδα αναπήρων

Για την πρόληψη αναπηριών, στην οποία δίνεται προτεραιόρητα θα ληφθούν μέτρα στον τομέα της υγείας, για την σωστή προγενετική και περιγενετική φροντίδα και την έγκαιρη διάγνωση αναπηριών, όπως και μέτρα για την μείωση των ατυχημάτων. Στη διάρκεια της πενταετίας θα δημιουργηθούν 20 Ειδικά Διαγνωστικά και Συμβουλευτικά Κέντρα για το σκοπό αυτό.

Έμφαση θα δοθεί στη μη ιδρυματική περίθαλψη των αναπήρων και στην ένταξή τους στην κοινότητα και στην ενεργό τους συμμετοχή στην κοινωνικοοικονομική ζωή του τόπου, με τα εξής μέτρα:

-δημιουργία ιατροπαιδαγωγικών κέντρων κωφαλάλων στη Θεσσαλονίκη, και στη Πάτρα, δημιουργία σχολών κωφαλάλων στην Κοζάνη, στην Αλεξανδρούπολη, στην Τρίπολη και στα Ιωάννινα, τριών νέων κέντρων για την περίθαλψη παιδιών με νοητικές καθυστερήσεις, 11 νέων κέντρων για παιδιά με χρόνιες παθήσεις, τα οποία θα δέχονται παιδιά και για ανοικτή περίθαλψη, 2 Διαγνωστικών και Συμβουλευτικών Κέντρων για τυφλά άτομα (1 στην Αθήνα, 1 στη Θεσσαλονίκη) και παραρτημάτων του Εθνικού Ιδρύματος Αποκαταστάσεως Αναπήρων στη Θεσσαλονίκη, στην Πάτρα, στα Ιωάννινα και στο Ηρράκλειο,

-επέκταση των υφισταμένων ιδρυμάτων για να δεχθούν άτομα για ανοικτή περίθαλψη,

-προαγωγή της ειδικής αγωγής και υπαγωγή της εκπαίδευσης αναπήρων παιδιών στο Υπουργείο Ε.Π.Θ.

-παροχή υπηρεσιών πρόνοιας για την διευκόλυνση αναπήρων παιδιών και νέων να σπουδάζουν στα πλαίσια του γενικού συστήματος παιδείας,

-διεύρυνση της επαγγελματικής εκπαίδευσης των αναπήρων (μεγαλύτερο φάσμα επαγγελμάτων κλπ.),

-ένταση των προσπαθειών για την επαγγελματική αποκατάσταση των αναπήρων στην ελεύθερη αγορά εργασίας,

-οικονομική υποστήριξη οικογενειών που έχουν την φροντίδα αναπήρων μελών που δεν είναι σε θέση να εργαστούν,

-δημιουργία 14 μονάδων σε διάφορες περιοχές της χώρας, για την παροχή υπηρεσιών σε σπαστικά παιδιά που έχουν πολλαπλές αναπηρίες βαριές κινητικές διαταραχές κλπ,

-λήψη μέτρων από το Υπ. ΧΟΠ για την εξάλειψη εμποδίων στην κινητικότητα των αναπήρων,

-χορήγηση δανείων για την κατάλληλη διαμόρφωση των κατοικιών των αναπήρων.

Τέλος, για τους ανάπηρους οι οποίοι δεν είναι δυνατό να τοποθετούνται στην ελεύθερη αγορά εργασίας θα επιδιωχθεί: η δημιουργία 21 Κέντρων Προστατευμένης Εργασίας, σε διάφορες περιοχές της χώρας.

Με την ανάπτυξη των παραπάνω υπηρεσιών θα δημιουργηθούν θέσεις για εκπαιδευμένο προσωπικό διαφόρων ειδικοτήτων.

3. 4. Κοινωνική παθολογία

Στα πλαίσια της ανάπτυξης της κοινωνικής εργασίας και ιδιαίτερα στα πλαίσια των Κέντρων Οικογένειας που αναφέρονται παρά πάνω, θα ληφθεί μέριμνα με τη βοήθεια ειδικευμένου προσωπικού για τις οικογένειες των φυλακισμένων και των ανήλικων που αναπτύσσουν εγκληματικές δραστηριότητες ή που κινδυνεύουν να παρασυρθούν σε τέτοιες δραστηριότητες, όπως και για ανήλικα που είναι έκθετα σε άλλους κινδύνους όπως τη χρήση ναρκωτικών. Αναμένεται ότι η ανάπτυξη πολιτιστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων που αναφέρονται στα αντίστοιχα κεφάλαια του Προγράμματος, θα συμβάλουν σημαντικά στη πρόληψη προβλημάτων κοινωνικής παθολογίας. Θα δημιουργηθούν επίσης κέντρα για την αποτοξίνωση και φροντίδα ατόμων που χρησιμοποιούν ναρκωτικά

Θα μελετηθεί το ενδεχόμενο να μεταφερθεί η αρμοδιότητα για τη λειτουργία των αναμορφωτηρίων από το Υπουργείο Δικαιοσύνης στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας και θα ερευνηθούν οι συνθήκες λειτουργίας των κέντρων αυτών ώστε να διαπιστωθούν και να εφαρμοσθούν οι απαραίτητες βελτιώσεις, για την επανένταξη των νεαρών αυτών ατόμων στην κοινότητα.

4. Επενδυτικοί πόροι.

Για την εφαρμογή των κυριοτέρων προγραμμάτων στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας, στη διάρκεια της πενταετίας θα χρειασθούν επενδύσεις της τάξης των 10 δισ. δρχ. Υπολογίζεται επίσης ότι η ανάπτυξη των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας θα δημιουργήσει 10.600 περίπου νέες θέσεις εργασίας.

Κοινωνική Πρόνοια - Απαιτούμενες επενδύσεις 1983-87

	δισεκ. δρχ. τιμές 1983
ΤΟΜΕΑΣ	1983-87
Παιδική προστασία	6,0
Προστασία ηλικιωμένων και χρ. πασχόντων	1,4
Προστασία αναπήρων	1,5
Δημόσια αντίληψη	1,5
ΣΥΝΟΛΟ	10,4

Δεν έχει γίνει η χωροταξική επεξεργασία των προτάσεων για την ανάπτυξη παιδικών σταθμών και ΚΑΠΗ. Επειδή οι υπηρεσίες αυτές έχουν τοπική σημασία, ο προγραμματισμός για την χωροταξική τους τοποθέτηση θα γίνει σε συνεργασία του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, του Υ.Χ.Ο.Π. και των τοπικών αρχών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XIX.

Κοινωνική Ασφάλιση

Η εξυγίανση του συστήματος της Κοινωνικής Ασφάλισης θα επιτευχθεί σταδιακά με τη δημιουργία ενός σύγχρονου εθνικού συστήματος, που θα εξασφαλίζει σε όλους τους πολίτες δίκαιη και αποτελεσματική κοινωνική προστασία για σιγουριά στη ζωή και αξιοπρέπεια στα γηρατειά. Η υλοποίηση των αναγκαίων θεσμικών και διαρθρωτικών αλλαγών, όπως προσδιορίζεται στα Προκαταρκτικά, είναι εφικτή σε μια μακρόχρονη περίοδο και προϋποθέτει τη ριζική παρέμβαση της Πολιτείας.

Η επίλυση των οξυμένων ασφαλιστικών προβλημάτων και η οικοδόμηση των βάσεων για τη σταδιακή πραγματοποίηση των μακροπροθέσμων στόχων θα καλύψει το χρονικό ορίζοντα του Προγράμματος. Ειδικότερα, θα επιδιωχθεί η διασφάλιση επάρκειας των κοινωνικών παροχών και η αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών, η ασφάλιση όλων των ελλήνων και η ευρύτερη εναρμόνιση του νομικού καθεστώτος της προστασίας των διάφορων ομάδων του πληθυσμού. Η ισότητα στην κοινωνική ασφάλιση θα προαχθεί με τη βαθμιαία μείωση των ανισοτήτων προστασίας, την ενίσχυση του εισοδήματος των χαμηλοσυνταξιούχων, και τη θέσπιση νέων δικαιωμάτων για τις γυναίκες με προοπτική την εξίσωση της προστασίας τους με την αντίστοιχη των ανδρών. Θα επιδιωχθεί ακόμα καλύτερη λειτουργία του συστήματος της κοινωνικής ασφάλισης με τη σταδιακή αποκατάσταση της οικονομικής ισορροπίας των φορέων, ώστε να ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους, τον εκσυγχρονισμό της οργάνωσής τους, και τον εκδημοκρατισμό της διοίκησής τους.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων προγραμματίζεται δέσμη γενικών και ειδικών μέτρων που αναφέρονται με λεπτομέρεια στα Προκαταρκτικά. Προβλέπεται σχετικά η γενίκευση της ασφαλιστικής προστασίας (κύριας και επικουρικής) με την επέκταση της ασφάλισης σ' ολόκληρη την επικράτεια, τη διεύρυνση της έννοιας της εξαρτημένης εργασίας κλπ., η αναγνώριση και εξαγορά της στρατιωτικής θητείας, και η κατοχύρωση των ασφαλιστικών δικαιωμάτων με μέτρα, που αποτρέπουν τη φαλκίδευση των δικαιωμάτων των ασφαλισμένων (διαδοχική ασφάλιση, προαιρετική ασφάλιση, διεθνείς συμβάσεις κοινωνικής ασφάλισης κλπ.). Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας της χρηματοδότησης της κοινωνικής ασφάλισης θα επιτευχθεί με την πάταξη της εισφοροδιαφυγής και την κατάργηση των απαλλαγών και των μειωμένων εισφορών. Για τη στήριξη των παροχών εξάλλου προγραμματίζεται ευρύτερη συμμετοχή του προϋπολογισμού στις δαπάνες για την κύρια ασφάλιση των οικονομικά ασθενέστερων ομάδων του πληθυσμού, η συμμετοχή των ενδιαφερομένων στα βάρη ανάλογα με τις δυνατότητές τους και η άσκηση υγειούς πολιτικής για τους κοινωνικούς πόρους. Τέλος για την επίτευξη μιας νέας δομής στην ασφάλιση προβλέπεται σταδιακά η ομαδοποίηση συγγενών φορέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης με την βαθμιαία ένταξή τους εφόσον είναι δυνατό, όπως είναι επιθυμητό σ' ένα ενιαίο φορέα (ΙΚΑ). Σε πρώτη φάση θα συγχωνευθούν οι προβληματικοί φορείς κύριας ασφάλισης με συγγενείς φορείς.

Με βάση το ευρύτερο αυτό πλαίσιο στόχων και γενικών μέτρων η πολιτική για τους συγκεκριμένους κλάδους ασφάλισης στην 5ετία του Προγράμματος αποσκοπεί στην κάλυψη των κενών ασφάλισης, και τη βελτίωση της προστασίας. Θα επιδιωχθεί ακόμα η στήριξη του ανεπαρκούς εισοδή-

ματος των ασθενέστερων λαϊκών στρωμάτων, η ενιαία ρύθμιση για βασικά θέματα προστασίας και η άμβλυνση της προνομιακής προστασίας. Το καθεστώς της προστασίας θα προσαρμοστεί στην εξέλιξη των αναγκών και τις σύγχρονες συνθήκες και τρόπους ζωής. Τα μέτρα που προβλέπονται από το Πρόγραμμα για τους κλάδους ασφάλισης είναι :

Κλάδος συντάξεων

1. Κύρια Ασφάλιση

Για τις συντάξεις γήρατος προβλέπεται βελτίωση των κατωτάτων ορίων συντάξεων των παλαιών συνταξιούχων για τη στήριξη του ανεπαρκούς εισοδήματος των απερχομένων γενεών. Προγραμματίζεται η θέσπιση ενιαίων κανόνων για τη θεμελίωση δικαιώματος για πλήρη σύνταξη με ελάχιστες εξαιρέσεις για ειδικές συνθήκες απασχόλησης. Η συνταξιοδότηση για ειδικούς λόγους (παραίτηση, μητέρες με παιδιά) θα περιοριστεί σταδιακά. Τα βαρέα επαγγέλματα θα επανακαθοριστούν και θα αποχαρακτηριστούν ορισμένα επαγγέλματα χωρίς να θίγουν κεκτημένα δικαιώματα. Θεσπίζεται ακόμα άμεση καταβολή στους συνταξιούχους της κατώτατης σύνταξης μετά τη διαπίστωση των αναγκαίων προϋποθέσεων ηλικίας και χρόνου ασφάλισης και εκκαθάριση του οφειλόμενου πρόσθετου ποσού μετά την ολοκλήρωση όλων των διαδικασιών για να αποφεύγεται η παρέμβαση μεσαζόντων και να αντιμετωπίζεται μερικά η καθυστέρηση της απονομής συντάξεων. Προγραμματίζεται επίσης σταδιακή μείωση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης των ανασφάλιστων υπερηλίκων, το όριο ηλικίας των οποίων έχει ήδη μειωθεί στο 68ο έτος.

Για τις συντάξεις αναπηρίας προβλέπεται η αναδιάρθρωση των απαιτούμενων χρονικών προϋποθέσεων που θα καλύπτει και τη θεμελίωση δικαιώματος με μειωμένες προϋποθέσεις χρόνου ασφάλισης για νεαρά άτομα μέχρι 30 ετών, και ανακαθορισμός της αναπηρίας και του τρόπου απονομής των συντάξεων αναπηρίας.

Για τις συντάξεις επιζώντων προβλέπεται η αναθεώρηση των σχετικών ρυθμίσεων, ώστε να προσαρμοσθούν στα σύγχρονα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα. Προγραμματίζεται ακόμα κάλυψη των κενών ασφάλισης για τις διαζευγμένες γυναίκες με τη δυνατότητα χορήγησης της σύνταξης του πρώην συζύγου ή του επιμερισμού της σύνταξης μεταξύ συζύγων ανάλογα με τα χρόνια γάμου.

Για να αποφευχθεί φαλκίδευση των δικαιωμάτων των δικαιούχων συντάξεων θεσπίζεται ολοκλήρωση του θεσμού της διαδοχικής ασφάλισης στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα και η αναγνώριση και εξαγορά της στρατιωτικής θητείας. Παράλληλα προγραμματίζεται η κάλυψη του θέματος διαδοχικής ασφάλισης μεταξύ ΟΓΑ και λοιπών ασφαλιστικών φορέων και η δυνατότητα προαιρετικής ασφάλισης προκειμένου να εξασφαλιστεί η κάλυψη των αναγκαίων προϋποθέσεων για τη θεμελίωση δικαιώματος συνταξιοδότησης. Λόγω των ειδικών συνθηκών της αγοράς εργασίας θα επιδιωχθεί εξάλλου ο περιορισμός της απασχόλησης συνταξιούχων με ελάχιστες εξαιρέσεις για την περίπτωση ανεπάρκειας προσφοράς προσωπικού σε ορισμένους κλάδους. Δικαίωμα για ταυτόχρονη σύνταξη και αμοιβή θα έχουν κατά βάση οι δικαιούχοι χαμηλών συντάξεων και εφόσον η αμοιβή της εργασίας δεν υπερβαίνει το ποσό της κατώτατης σύνταξης. Τέλος για την ορθολογική κάλυψη του ελληνισμού της διασποράς προγραμματίζεται η καθιέρωση συστήματος προαιρετικής ασφαλιστικής προστασίας για τους ομογενείς της αλλοδαπής.

2. Επικουρική Ασφάλιση

Προβλέπεται αύξηση των κατωτάτων ορίων συντάξεων ΤΕΑΜ (Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών) και σταδιακή εξίσωση στο όριο αυτό των κατώτερων συντάξεων άλλων ταμείων επικουρικής ασφάλισης για να ενισχυθεί το εισόδημα των χαμηλοσυνταξιούχων. Τα έσοδα των ταμείων επικουρικής ασφάλισης θα συνεισπράττονται από τους φορείς κύριας ασφάλισης και θα παταχθεί η εισφοροδιαφυγή με λήψη αναγκαστικών μέτρων. Για τη βελτίωση της λειτουργικότητας των ταμείων επικουρικής ασφάλισης προβλέπεται απλοποίηση διαδικασιών, μηχανοργάνωση και αποκέντρωση αρμοδιοτήτων. Θα επανεξεταστούν οι ασφαλιστικές παροχές των επικουρικών ταμείων και θα γίνουν οι αναγκαίες παρεμβάσεις για τη σωστή οικονομική στήριξη των φορέων. Τα προβληματικά ταμεία επικουρικής ασφάλισης θα συγχωνευθούν. Προγραμματίζεται ακόμη η ενοποίηση των Ταμείων Αρωγής Δημοσίων Υπαλλήλων και η υπαγωγή όλων των φορέων επικουρικής ασφάλισης και πρόνοιας στο Υπουργείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων για να εξασφαλιστούν ενιαίες κατευθύνσεις πολιτικής. Το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Εκπροσώπων Επαγγελματικών Οργανώσεων θα καταργηθεί και οι ασφαλισμένοι του θα ενταχθούν στο ΤΕΑΜ. Για τον περιορισμό των ανισοτήτων ασφάλισης θα καθοριστεί ανώτατο όριο ασφαλιστέου εισοδήματος και ανώτατο και κατώτατο όριο συντάξεων και θα αναμορφωθούν οι προϋποθέσεις για τη θεμελίωση δικαιώματος για σύνταξη. Θα καθοριστεί ακόμα γενική πολιτική για τους νεοεισερχόμενους στην ασφάλιση προκειμένου να υπαχθούν σε καθεστώς ασφάλισης ανάλογο προς αυτό που ισχύει για τις μεγάλες ομάδες εργαζομένων που ασφαλίζονται στο ΤΕΑΜ.

Εφάπαξ

Θα επεκταθεί η προστασία, εφόσον κριθεί επιθυμητή από τους ενδιαφερόμενους, στους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα και σ' άλλες ομάδες του πληθυσμού. Προβλέπεται ακόμη διεύρυνση της προστασίας ώστε να καλυφθεί η πρόωρη αναγκαστική διακοπή της ασφάλισης (περίπτωση πρόωρου θανάτου), και καθιέρωση ενιαίων ρυθμίσεων για το εφάπαξ. Για τους μισθωτούς ειδικότερα τα εφάπαξ θα υπολογίζονται με βάση τις τακτικές αποδοχές και την προσαύξηση χρόνου υπηρεσίας και θα θεσπιστεί ανώτατο όριο.

Παροχές ασθένειας σε χρήμα.

Για να εξασφαλιστεί αποτελεσματική προστασία σε περίπτωση απώλειας του μισθού λόγω ασθένειας προγραμματίζεται η λήψη των αναγκαίων μέτρων στις περιπτώσεις που η κάλυψη του θέματος είναι σήμερα ατελής.

Παροχές μητρότητας

Θα επιδιωχθεί εναρμόνιση των παροχών στις εξελίξεις των αναγκών και των τρόπων ζωής. Προβλέπεται η σταδιακή επέκταση της παροχής μαιευτικής περίθαλψης και υπηρεσιών οικογενειακού προγραμματισμού σ' ολόκληρο τον πληθυσμό. Θα αυξηθεί επίσης η χρονική διάρκεια της άδειας αποχής από την εργασία πριν και μετά τον τοκετό με επιδότηση ίση με το μισθό.

Κλάδος ανεργίας

Η προστασία της ανεργίας θα αναμορφωθεί για να επιτευχθεί ευρύτερη και δικαιότερη κάλυψη του κινδύνου και συντονισμός της προστασίας της ανεργίας με την πολιτική για την απασχόληση. Για τη βελτίωση της κάλυψης προβλέπεται η επέκταση της προστασίας στους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας και σ' άλλες κατηγορίες εργαζομένων (δασεργάτες, ξεναγούς κλπ.). Για τη βελτίωση της προστασίας θεσπίζεται τακτικό βοήθημα για τους ανέργους μετά τη λήξη της τακτικής επιδότησης και αύξηση και κλιμάκωση των τακτικών επιδομάτων ανάλογα με τη διάρκεια της προϋπηρεσίας, την οικογενειακή κατάσταση του δικαιούχου και άλλα κριτήρια. Η έκτακτη επιδότηση θα καταργηθεί. Προγραμματίζεται ακόμα η υπαγωγή στην ασφάλιση ανεργίας των μισθωτών με μόνιμη ή σταθερή απασχόληση - δημοσίων υπαλλήλων, υπαλλήλων δημοσίων υπηρεσιών και ΝΠΔΔ κλπ. - προκειμένου να επιτευχθεί ευρύτερη κοινωνική αλληλεγγύη στην αντιμετώπιση της

ανεργίας μεταξύ μισθωτών με σταθερή και περιοδική απασχόληση.

Για την επανένταξη εξάλλου των ανέργων στην παραγωγική διαδικασία προβλέπεται επιδότηση θέσεων ανέργων για τη μείωση της ανεργίας των νέων, ειδικά έκτακτα επενδυτικά προγράμματα για την καταπολέμηση της ανεργίας, ταχύρρυθμη και ευέλικτη εκπαίδευση, επανεκπαίδευση και επαγγελματικός προσανατολισμός και προγραμματισμός, και λήψη ειδικών μέτρων για την επαγγελματική αποκατάσταση των αναπήρων και των ομάδων εργαζομένων που πλήττονται από υψηλή ανεργία.

Κλάδος οικογενειακών επιδομάτων

Η ενίσχυση της οικογένειας για την αντιμετώπιση των οικογενειακών βαρών θα γενικευτεί σταδιακά. Προβλέπεται βελτίωση των οικογενειακών επιδομάτων για δύο ή περισσότερα παιδιά και ευρύτερη προστασία για τις ασθενέστερες οικονομικά οικογένειες προκειμένου να επιτευχθεί συγκράτηση της πτωτικής τάσης της γεννητικότητας του πληθυσμού. Θα ενισχυθούν επίσης οι οικογένειες με ένα γονέα και κατά προτεραιότητα οι άγαμες μητέρες καθώς και οι οικογένειες με ανάπηρο γονέα. Τα προγράμματα των φορέων για οικογενειακά επιδόματα και προνοιακά βοηθήματα καθώς και οι σχετικές διατάξεις φορολογίας εισοδήματος - απαλλαγές για οικογενειακά βάρη - θα συντονιστούν με στόχο την ενοποίησή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΧΧ
ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ

Στην πορεία της Αλλαγής για την οικοδόμηση μιας Σοσιαλιστικής κοινωνίας, η ουσιαστική ισότητα των δύο φύλων είναι απαραίτητη όχι μόνο σαν στοιχείο κοινωνικής δικαιοσύνης αλλά και σαν στοιχείο αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του τόπου μας. Η Ελληνίδα που, εκτός από την ταξική της καταπίεση, ζει σε ιδιαίτερο καθεστώς διάκρισης εξαιτίας και μόνο του φύλου της, βρίσκεται στο περιθώριο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής του τόπου, χωρίς να μπορεί να επηρεάσει αποφασιστικά, αφού δεν συμμετέχει στα «κέντρα λήψης αποφάσεων», την παραγωγική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας μας.

Οι λύσεις στο πρόβλημα της ισότητας των δύο φύλων θα προέλθουν από το ενιαίο κυβερνητικό πρόγραμμα, τα επιμέρους Υπουργεία, τους Κοινωνικούς φορείς, με τον συντονισμό, την παρακολούθηση και την προώθηση του ζητήματος από το Συμβούλιο της Ισότητας των δύο φύλων που συστήθηκε με το Νόμο 1288/82, από τις Νομαρχιακές Επιτροπές Ισότητας, καθώς και τη συνεργασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η αύξηση της συμμετοχής της γυναίκας στην παραγωγική διαδικασία του τόπου καθώς και στην πολιτική, οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας και η συμμετοχή της στα «κέντρα λήψης αποφάσεων» αποτελεί βασική επιδίωξη και κατεύθυνση πολιτικής. Ειδικότερα για την περίοδο του Προγράμματος, οι κεντρικοί άξονες πολιτικής είναι, όπως έχει λεχθεί, στα Προκαταρκτικά :

α) Η κατάργηση των θεσμοθετημένων διακρίσεων σε βάρος της γυναίκας και εισαγωγή θεσμικών μέτρων που προωθούν και βελτιώνουν τη θέση της στην κοινωνία.

β) Η δημιουργία της κατάλληλης υποδομής και βελτίωση του συστήματος κοινωνικών παροχών για τη γυναίκα και την οικογένεια, και

γ) Η θεμελίωση ενός Προγράμματος που θα αποσκοπεί στο ξεπέρασμα των προκαταλήψεων και των κοινωνικά καθυστερημένων αντιλήψεων, με την αναμόρφωση του περιεχομένου της εκπαίδευσης και της παιδείας και την εξασφάλιση μιας πλατιάς και πολύπλευρης ενημέρωσης και πληροφόρησης στα θέματα που αφορούν την ισότητα των δύο φύλων.

Στόχοι και Μέτρα

Πέρα από τα συγκεκριμένα μέτρα και τους θεσμούς που περιλαμβάνονται στα αντίστοιχα κεφάλαια τα μέτρα που θα προωθήσουν την ισότητα των δύο φύλων και θα συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των ιδιαίτερων κοινωνικών προβλημάτων που απωθούν τη γυναίκα στην περιφέρεια της εργασίας της κοινωνικής και πολιτικής ζωής και οι θεσμοί που θα δημιουργηθούν με σκοπό να αποδοθεί στη γυναίκα η θέση που δικαιούται να έχει μέσα σε μια σοσιαλιστική κοινωνία αναλύονται παρακάτω κατά τομέα :

Ι. Εργασία : Για τη βελτίωση της κοινωνικής θέσης της Ελληνίδας ουσιαστικός στόχος είναι η εξασφάλιση πλήρους και αποδοτικής απασχόλησης κάτω από συνθήκες ισότητας στην εξεύρεση απασχόλησης, στην αμοιβή εργασίας και στην εξέλιξή της που θα επιτευχθεί με :

– Συμμετοχή των γυναικών σε όλα τα επαγγέλματα.

– Επαγγελματική εκπαίδευση των γυναικών σε παραδοσιακά ανδρικά επαγγέλματα με προγράμματα που θα ενταχθούν μέσα σε ενιαίο πρόγραμμα επαγγελματικής εκπαίδευσης και εξειδίκευσης από κρατικούς φορείς (ΟΑΕΔ, ΕΛΚΕΠΑ).

– Προώθηση της πρόσληψης των γυναικών σε παραδοσιακά ανδρικά επαγγέλματα που θα εξασφαλιστεί με κίνητρα όπου τούτα είναι δυνατόν.

– Ποιοτική βελτίωση των παραγωγικών χαρακτηριστικών της εργαζόμενης γυναίκας που θα προέλθει από εκπαίδευση, εξειδίκευση, και επιμόρφωση μέσα ή έξω από το χώρο της εργασίας της.

– Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης για ένταξη και επανένταξη των γυναικών στην παραγωγική διαδικασία.

– Ευαισθητοποίηση, πληροφόρηση του πληθυσμού για την ισότητα στην εργασία μέσα από τα μαζικά μέσα ενημέρωσης.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη της ισότητας στην εργασία είναι και οι παρακάτω νομοθετικές ρυθμίσεις :

α) Αλλαγή της εργατικής νομοθεσίας και συμμόρφωση των κανονιστικών διατάξεων όλων των εργασιακών φορέων προς την αρχή της ισότητας.

β) Καθιέρωση «Ειδικού Ένδικου Μέσου» (ασφαλιστικού ή τακτικού) για την εκδίκαση και των αγωγών εργαζομένων γυναικών που αντιμετωπίζουν διακρίσεις εξαιτίας του φύλου τους στο χώρο εργασίας τους και της επαγγελματικής τους εκπαίδευσης.

Για την εξασφάλιση όλων των παραπάνω θα νομιμοποιηθεί το Συμβούλιο Ισότητας να παρεμβαίνει στις περιπτώσεις καταστρατήγησης της αρχής της ισότητας στην εργασία. Θα διασφαλισθεί η εκπροσώπηση και αποφασιστική επιρροή του Συμβουλίου Ισότητας στη διαμόρφωση των προγραμμάτων των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Η προώθηση σε εθνικό επίπεδο ερευνών και μελετών για τον εντοπισμό των προβλημάτων που συνδέονται με τη συμμετοχή της γυναίκας στην αγορά εργασίας θα συμβάλει στην επίλυση του γυναικείου ζητήματος θεωρείται συνεπώς απαραίτητη η ανάληψη των παρακάτω ερευνών και μελετών.

α) Έρευνα σε εθνικό επίπεδο για την καταγραφή του αριθμού των εργαζομένων γυναικών που δεν εμφανίζονται στα επίσημα στατιστικά στοιχεία κατά τομέα δραστηριότητας.

ι) Συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη (αγρότισσαγυναίκες που εργάζονται στις οικογενειακές επιχειρήσεις).

ιι) Ανασφάλιστη εργασία (δουλειά με το κομμάτι, μεροκάματα στα σπίτια, φασόν, αγροτοεργάτρια). Έρευνα για τη διαπίστωση της υφιστάμενης κατάστασης και προτάσεις για ένταξη και επανένταξη γυναικών στην παραγωγική διαδικασία.

β) Ποσοστά συμμετοχής γυναικών και ανδρών, κατά κλάδο και επάγγελμα, αμοιβές εξέλιξη.

γ) Καταγραφή των επαγγελμάτων στην Ελλάδα με σκοπό τον εντοπισμό των επαγγελμάτων που είναι κλειστά στις γυναίκες και τους λόγους του αποκλεισμού.

δ) Μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης επαγγελματικού προσανατολισμού στα σχολεία.

ε) Μελέτη των προγραμμάτων των φορέων που προσφέρουν επαγγελματική κατάρτιση για τον εντοπισμό διακρίσεων ανάμεσα στα δύο φύλα (περιεχόμενο προγραμμάτων, τρόποι προσέλκυσης και αποκλεισμού των γυναικών στα διάφορα προγράμματα) έμμεσοι και άμεσοι αποκλεισμοί.

II. Αγρότισσα : Τα ιδιαίτερα προβλήματα της αγρότισσας και το δύσκολο έργο του τριπλού της ρόλου (νοικοκυράς, μητέρας, εργαζόμενης) θα αντιμετωπισθούν με :

Επιδόματα και κοινωνικές παροχές που δικαιούται κάθε εργαζόμενη και κάθε μητέρα.

Κοινωνική υποδομή που θα ανεβάσει την ποιότητα ζωής της (συμβουλευτικοί σταθμοί, βρεφονηπιακοί, και παιδικοί σταθμοί).

Υλοποίηση του μέτρου για ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Προσαρμογή του αγροτικού Κώδικα από το Υπουργείο Γεωργίας βάσει της αρχής της ισότητας.

Αναγνώριση της αγρότισσας σαν αρχηγού αγροτικής εκμετάλλευσης (συμμετοχή στον κλήρο, προσωπικά δάνεια, φορολογικές απαλλαγές).

Ίδρυση αγροτοβιομηχανικών και αγροτοτουριστικών συνεταιρισμών που θα συμβάλλουν και στην απορρόφηση του πλεονάζοντος γυναικείου δυναμικού, που υποαπασχολείται ή εργάζεται εποχιακά.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, η Δ/νση της Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας (ΑΟΟ) και οι Συνεταιρισμοί θα προωθήσουν τις αγρότισσες και θα ενθαρρύνουν τη συμμετοχή τους στις δραστηριότητες και στις διοικήσεις τους.

Τα παραπάνω μέτρα θα βοηθήσουν στην προσωπική, οικονομική ανεξαρτησία της αγρότισσας, απαραίτητη προϋπόθεση για την κοινωνική της ανεξαρτησία Η συμμετοχή της στους αγροτοβιομηχανικούς και αγροτοτουριστικούς συνεταιρισμούς θα τη βγάλει από την απομόνωση και θα την ωθήσει με τη βοήθεια και της λαϊκής επιμόρφωσης σε συλλογικές διαδικασίες που θα δυναμώσουν την πορεία για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας μας αφού ένα σημαντικό τμήμα της το πιο περιθωριοποιημένο κοινωνικά θα αρχίσει να δρά και να εκφράζεται συλλογικά.

III. Παιδεία Εκπαίδευση : Η ουσιαστική εξίσωση των δύο φύλων απαιτεί την ανατροπή της υπάρχουσας κοινωνικής αντίληψης και την αλλαγή της νοοτροπίας που θα επιτευχθούν με τη βοήθεια της παιδείας και εκπαίδευσης.

Η συνειδητοποίηση του λαού μας πάνω στο θέμα της ισότητας των δύο φύλων μέσα από το γενικότερο φάσμα της παιδείας μας.

Ο προσανατολισμός του εκπαιδευτικού συστήματος πρός την κατάργηση κάθε μορφής διάκρισης ιδιαίτερα εξαιτίας του φύλου,

η αύξηση των δυνατοτήτων επαγγελματικής και κοινωνικής κινητικότητας της γυναίκας και η προσπέλασή της στα κέντρα λήψης των αποφάσεων θα υλοποιηθούν με την :

Πληροφόρηση και εκπαίδευση του κοινωνικού συνόλου πάνω στα θέματα της ισότητας των δύο φύλων, Το Συμβούλιο Ισότητας και οι Νομαρχιακές Επιτροπές Ισότητας, η Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, τα ανοιχτά Λαϊκά Πανεπιστήμια, οι Σχολές Γονέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης θα συνεργασθούν για να καταρτίσουν Προγράμματα ειδικά για την ευαισθητοποίηση των ατόμων που έχουν υπερβεί τα όρια της σχολικής ηλικίας. Επίσης η εξασφάλιση μιάς πλατιάς ενημέρωσης και σωστής πληροφόρησης στα θέματα της ισότητας θα ενισχυθεί και από τα κρατικά μαζικά μέσα ενημέρωσης.

Ισότητα των ευκαιριών στη μόρφωση και στην επαγγελματική κατάρτιση σε όλα τα κέντρα (αστικά, ημιαστικά και αγροτικά).

Στελέχωση των βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών με επιλεγμένο ειδικά επιμορφωμένο προσωπικό και των δύο φύλων, και εξοπλισμός τους με τα κατάλληλα εποπτικά όργανα και διδακτικά μέσα ώστε να ανατρέφονται τα παιδιά με αρχές ισότητας.

Αναμόρφωση του περιεχομένου της προσφερόμενης εκπαίδευσης (σταδιακός επαναπροσανατολισμός ωρολογίων και αναλυτικών προγραμμάτων, σχολικά βιβλία, εκπαιδευτικές μέθοδοι κλπ.) με βάση την ισότητα των δύο φύλων.

Επιμόρφωση διδακτικού προσωπικού με την εισαγωγή στα επιμορφωτικά προγράμματα (ΣΕΔΔΕ, ΣΕΛΜΕ, σεμινάρια ΣΕΤ) θεμάτων ισότητας.

Ευαισθητοποίηση στα θέματα της ισότητας του μαθητικού και σπουδαστικού δυναμικού με ειδικά προγράμματα (ομιλίες, διαλέξεις και άλλες εκδηλώσεις).

Εισαγωγή μαθήματος για την ισότητα των δύο φύλων, σταδιακά στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες και στις Καθηγητικές Σχολές.

Παροχή σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού, βασισμένου στην ισότητα από ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό για την καταπολέμηση των διακρίσεων στην εκπαίδευση, κατάρτιση και εξειδίκευση της νέας γενιάς.

Εισαγωγή του μαθήματος της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στα εκπαιδευτικά προγράμματα.

IV. Υγεία : Τα προβλήματα υγείας της γυναίκας και τα ειδικά που δημιουργούνται στην περίοδο της μητρότητας όπως επίσης και τα προβλήματα υγείας των βρεφών θα αντιμετωπισθούν ανεξάρτητα από την οικονομική κατάσταση και τον τόπο κατοικίας των γυναικών με :

Άσκηση προληπτικής ιατρικής για τις γυναίκες και τα βρέφη.

Προγράμματα ιατρικής παρακολούθησης όλων των επιτόκων τόσο στην ύπαιθρο όσο και τα αστικά κέντρα καθώς και δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στις επίτοκες και στα νεογνά.

Δημιουργία κινητών υγειονομικών μονάδων για ΠΑΠ τέστ για μαστογραφίες ιδιαίτερα για τις ημιαστικές και αγροτικές περιοχές.

Νομιμοποίηση των αμβλώσεων και πλήρη κάλυψή τους από τους ασφαλιστικούς φορείς.

Ανάπτυξη Πανελλήνιου Προγράμματος για τον οικογενειακό προγραμματισμό έτσι που η άμβλωση να είναι η τελευταία λύση στο πρόβλημα της ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης.

Δωρεάν παροχή μέσων αντισύλληψης.

Υπεύθυνη πληροφόρηση για τα ιδιαίτερα προβλήματα σωματικής και ψυχικής υγείας που αφορούν τη γυναίκα. Επιμορφωτικά Προγράμματα από τους Δήμους σε συνεργασία με τη Λαϊκή Επιμόρφωση για θέματα οικογενειακού προγραμματισμού σεξουαλικής πληροφόρησης και τα ειδικά προβλήματα της τρίτης ηλικίας.

Διεξαγωγή πανελλήνιας έρευνας γύρω από τις στάσεις και αντιλήψεις του πληθυσμού για το θέμα του οικογενειακού προγραμματισμού.

Στα Νέα Νοσοκομεία που θα κατασκευαστούν, μέσα στην πενταετία καθώς και στις επεκτάσεις και βελτιώσεις που θα γίνουν θα δοθεί προτεραιότητα στην ίδρυση Μαιευτικών τμημάτων και Παιδιατρικών που θα παρέχουν και συμβουλές στους γονείς για την περιποίηση των βρεφών.

V. Πρόνοια : Για την προστασία της μητρότητας και την εξασφάλιση των απαραίτητων προϋποθέσεων και συν-

θηκών για τη γέννηση και την ανάπτυξη υγιών παιδιών και τη διευκόλυνση της συμμετοχής των γονιών στο εργατικό δυναμικό θα νομοθετηθούν τα πιο κάτω μέτρα που αφορούν όλες τις κατηγορίες γυναικών (έγγαμες, άγαμες), σ' όλες ανεξαιρέτως τις εργαζόμενες γυναίκες.

Σταδιακή επέκταση της διάρκειας των αδειών και αύξηση των επιδομάτων μητρότητος πριν και μετά τον τοκετό.

Παροχή δωρεάν ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής περίθαλψης για την περίοδο εγκυμοσύνης, τοκετού και λοχείας καθώς και «επίδομα τοκετού».

Προστασία από επικίνδυνες για την υγεία της εργασίες κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης.

Απαγόρευση απόλυσης (αυτοδίκαια άκυρης) της εργαζόμενης με σχέση εργασίας ορισμένου ή αορίστου χρόνου και αναστολή της λήξης της σύμβασης κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης και τους πρώτους 6 μήνες μετά τον τοκετό.

Η διακοπή εργασίας (μειωμένα ωράρια) που θα δίνονται για την ανατροφή των παιδιών μπορεί να μοιράζονται μεταξύ των δύο γονέων.

Η φροντίδα των προβληματικών παιδιών θα πρέπει να βαρύνει εξίσου και τους δύο γονείς.

Για την εφαρμογή όλων των παραπάνω διατάξεων θα ασκείται εποπτεία από τα αρμόδια υπουργεία σε συνεργασία με το Συμβούλιο Ισότητας των δύο φύλων.

Για την προστασία του παιδιού και την ανάπτυξη υγιών ατόμων μελών μιάς ελεύθερης σοσιαλιστικής κοινωνίας:

α) θα δημιουργηθεί αποκεντρωμένο σύστημα βρεφονηπιακών σταθμών με την πρωτοβουλία και την οικονομική βοήθεια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (με την επίβλεψη και τον έλεγχο του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας) και με συμμετοχή των ίδιων των γονιών και β) θα προωθηθεί η προσαρμογή των ωρών λειτουργίας των βρεφονηπιακών σταθμών και σχολείων με τα ωράρια εργασίας.

Η οικονομική βοήθεια της οικογένειας θα ενισχυθεί με α) φορολογικές απαλλαγές και β) παροχή στεγαστικών δανείων δημιουργίας νέου νοικοκυριού στο διαζευγμένο ανύπαντρο γονέα που έχει την επιμέλεια των παιδιών και στα νέα ζευγάρια.

VI. Ασφάλιση: Η επίτευξη ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην κοινωνική ασφάλιση, θα επιτευχθεί με την περαιτέρω μελέτη, των παρακάτω μέτρων και σταδιακή υλοποίησή τους:

Άμεση υποχρεωτική ασφάλιση όλων των εργαζομένων γυναικών, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που εργάζονται σε οικογενειακές επιχειρήσεις.

Άμεση ασφάλιση των γυναικών που εργάζονται σε οικογενειακές επιχειρήσεις.

Μεταβίβαση της σύνταξης της εργαζόμενης στην οικογένειά της και άμεση ασφάλιση του συζύγου της και των συγγενικών της προσώπων με τους ίδιους ακριβώς όρους και προϋποθέσεις με τον άνδρα συνάδελφο της.

Ρύθμιση της κοινωνικής ασφάλισης των διαζευγμένων.

Τα μέτρα για επέκταση, βελτίωση και διαμόρφωση της κοινωνικής ασφάλισης θα βασίζονται στην αρχή της ισότητας των δύο φύλων.

VII. Πολιτιστικά και αθλητισμός: Η γυναικεία πολιτιστική δημιουργία που συνέβαλε να διαμορφωθεί η Εθνική Πολιτιστική μας ταυτότητα θα αξιοποιηθεί και θα αρχίσει προσπάθεια για την παραπέρα ανάπτυξή της, με:

Ενίσχυση γυναικών δημιουργών, για την ανάπτυξη της έντεχνης και λαϊκής τέχνης.

Έρευνες για το ρόλο της γυναίκας στην ανάπτυξη της κοινωνίας, στην πολιτιστική λαϊκή δημιουργία.

Αναπροσανατολισμό των κρατικών μέσων μαζικής ενημέρωσης ώστε να εξασφαλίζεται ο σεβασμός της προσωπικότητας της γυναίκας σαν άτομο.

Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων που προωθούν την ισότητα των δύο φύλων.

Για την εξασφάλιση της σωματικής και ψυχικής υγείας της γυναίκας: α) θα προωθηθούν προγράμματα για τη συμμετοχή της γυναίκας στον αθλητισμό και β) θα παρθούν θετικά μέτρα για την προώθηση της συμμετοχής των γυναικών στις διοικήσεις των αθλητικών ενώσεων και σωματείων.

VIII. Περιφερειακή ανάπτυξη: Το θέμα της ισότητας των δύο φύλων θα λυθεί με τρόπο αποκεντρωτικό σε συνεργασία με το «Συμβούλιο Ισότητας των δύο Φύλων» (ΣΙΦ), με τις Νομαρχιακές Επιτροπές Ισότητας (ΝΕΙ), το φορέα Λαϊκής Επιμόρφωσης και την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Άρχισε ήδη η δημιουργία των Νομαρχιακών Επιτροπών Ισότητας (ΝΕΙ) των δύο φύλων (κατά το πρότυπο της Λαϊκής Επιμόρφωσης), που θα ασχοληθούν:

α) Με την ανίχνευση των αναγκών, σχετικών με το θέμα της ισότητας σε περιφερειακό επίπεδο, και

β) Με την κατάρτιση προγράμματος δραστηριοτήτων και μέτρων προς αντιμετώπιση των αναγκών αυτών.

Θα ιδρυθούν ακόμη Δημοτικά και Κοινοτικά Κέντρα (Γραφεία) Ισότητας, διευθυνόμενα από υπεύθυν(ες)ους που σε συνεργασία με τ' αντίστοιχα Νομαρχιακά Συμβούλια Ισότητας και τους κατοίκους της περιοχής:

α) θα υλοποιούν το πρόγραμμα των ΝΣΙ, και

β) θα αξιολογούν τ' αποτελέσματα για την επίτευξη της ουσιαστικής Ισότητας ανάμεσα στα δύο φύλα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXI

Προστασία και Αναβάθμιση του Περιβάλλοντος.

Τα βασικά μέτρα πολιτικής για την προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος περιέχονται στα Προκαταρκτικά του Πενταετούς Προγράμματος και αφορούν θεσμικές ρυθμίσεις και μηχανισμούς για την προστασία, ανάδειξη και ορθή διαχείριση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, καθώς και για την αντιμετώπιση της ρύπανσης.

Πέρα από τα μέτρα, το πρόγραμμα προβλέπει την ανάληψη μελετών και την εκτέλεση έργων για την προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος.

1. Μελέτες:

Οι μελέτες αφορούν αναγνώριση της κατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος με ιδιαίτερη έμφαση στα υδάτινα, συστήματα (ποτάμια, λίμνες, λιμνοθάλασσες, θάλασσες. ακτές, κόλπους), καθώς και στη χλωρίδα και πανίδα του τόπου.

Επίσης οι μελέτες αφορούν τρόπους αποκατάστασης και διαφύλαξης του περιβάλλοντος και καταπολέμησης της ρύπανσης, με ιδιαίτερη έμφαση στην ατμοσφαιρική ρύπανση, στη θαλάσσια ρύπανση, στην ρύπανση των γλυκών νερών και στη διαχείριση των απορριμμάτων.

Οι μελέτες αυτές θα αναληφθούν α) από τον προβλεπόμενο να συσταθεί Ενιαίο Φορέα Περιβάλλοντος και αφορούν συστηματικές μετρήσεις και παρακολούθηση ατμοσφαιρικής ρύπανσης σε αστικές και βιομηχανικές περιοχές και μέτρα ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, β) από ΑΕΙ, επιστημονικές ενώσεις και επιμελητήρια, κέντρα και Ινστιτούτα ερευνών μετά από ανάθεση από το ΥΧΟΠ και παρακολούθηση από ΥΧΟΠ και Υπουργείο Γεωργίας, με βάση ένα πενταετές πρόγραμμα περιβαλλοντικών ερευνών που καταρτίστηκε από το Υπουργείο αυτό.

Οι έρευνες αφορούν επίσης την ατμοσφαιρική ρύπανση αλλά το μεγαλύτερο βάρος δίνεται σε υδρολογικές έρευνες ποιότητας των υπόγειων νερών (Νομοί Αττικής, Βοιωτίας,

Καβάλας, Εύβοιας, Λακωνίας, κλπ), σε υδροβιολογικά συστήματα λιμνών και ποταμών (Βιστωνίδας, Βεγορίτιδας, Καστοριάς, Ιωαννίνων, Τριχωνίδας, Μικρής Πρέσπας, Πηνειού, Νέστου, Καλαμά, Αξιού κλπ.), σε κλειστούς και ανοιχτούς θαλάσσιους κόλπους (Θερμαϊκός, Κορινθιακός, Πατραϊκός, Σαρωνικός, Παγασητικός κλπ.), στην ορνιθοπανίδα και τη θαλάσσια πανίδα και τους βιοτόπους τους (Δέλτα Έβρου, Πόρτο Λάγος, Β. Αιγαίο, Ν. Εύβοια, Β. Σάμος, Δέλτα Αλιάκμονα, Λουδία, Αξιού, λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου, Καλογριά Ν. Αχαΐας, , κλπ.), στη χλωρίδα ορεινών περιοχών, κοιλάδων, παρόχθιων περιοχών, στη μέτρηση ραδιενέργειας στο περιβάλλον, στη ρύπανση από βιομηχανικά - βιοτεχνικά αέρια, υγρά και στερεά απόβλητα, τρόπους διάθεσης απορριμμάτων κλπ.) γ) από άλλους φορείς, για την περίπτωση ειδικών μελετών (π.χ. Υπουργείο Εσωτερικών για μελέτες αξιοποίησης απορριμμάτων ή Υπουργείο Γεωργίας για προώθηση συστήματος μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων εγγειοβελτιωτικών έργων και παράλληλη προσπάθεια για δημιουργία βιοτόπων στους τεχνητούς ταμιευτήρες).

Οι πιστώσεις που θα διατεθούν για προγραμματισμένες μελέτες διάγνωσης και εφαρμογής μέτρων προστασίας περιβάλλοντος είναι 1.400 εκατ. δρχ. Μέρος της δαπάνης για μελέτες χρηματοδοτείται από την ΕΟΚ ή διεθνείς οργανισμούς.

2. Έργα :

Όπως ειπώθηκε, στην πενταετία του προγράμματος θα διατεθούν πιστώσεις για έργα και δράση για το περιβάλλον, είτε που το αφορούν άμεσα, δηλαδή γίνονται μόνο για προστασία του περιβάλλοντος είτε που το αφορούν έμμεσα, δηλαδή η σκοπιμότητά τους είναι ευρύτερη αλλά έχουν και σημαντική ευνοϊκή επίπτωση στην προστασία του περιβάλλοντος.

Οι πιστώσεις που θα διατεθούν από το δημόσιο τομέα χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και από παράλληλους φορείς. Μέρος της δαπάνης αναλαμβάνει η ΕΟΚ, διεθνείς τράπεζες επενδύσεων ή διεθνείς ειδικοί οργανισμοί.

Διευκρινίζεται εδώ, ότι τα έργα και οι πιστώσεις πενταετίας που αναφέρονται παρακάτω, κατά ένα μεγάλο μέρος ανταποκρίνονται και σε άλλες σκοπιμότητες πέρα από την προστασία του περιβάλλοντος και έτσι δεν πρέπει να προσμετρηθούν στο σύνολό τους και να αποδοθούν στις δαπάνες προστασίας του περιβάλλοντος. Επίσης διευκρινίζεται ότι δαπάνες προστασίας του περιβάλλοντος θα επιβαρύνουν και τον ιδιωτικό τομέα και ότι η τελική καθαρή δαπάνη είναι μικρότερη λόγω οικονομιών που δημιουργούνται (ανακύκληση, παραγωγή ενέργειας, χρησιμοποίηση υποπροϊόντων αντιρρύπανσης, αύξηση εσόδων από τέλη, τουριστική αξιοποίηση ή καλλίτερη αξιοποίηση πόρων, κ.λ.π.).

Συγκεκριμένα τα έργα του δημοσίου τομέα, στην πενταετία είναι :

Για την οργάνωση, τον εξοπλισμό και για άλλες δαπάνες φορέων που έχουν σαν άμεσο και έμμεσο αντικείμενο την προστασία του περιβάλλοντος (Ενιαίος Φορέας Περιβάλλοντος, Κέντρα Τεχνικού Ελέγχου Οχημάτων, Κλιμάκια Ελέγχου Προστασίας Περιβάλλοντος, Σταθμοί Υποδοχής Καταλοίπων Πλοίων, Μεσογειακό Κέντρο Περιβάλλοντος, ΕΤΒΑ), θα διατεθούν πιστώσεις της τάξης των 30.000 εκ. δρχ.

Για την προμήθεια σκαφών και οργάνων ανίχνευσης και ελέγχου της θαλάσσιας ρύπανσης θα διατεθούν πιστώσεις 2.000 εκατ. δρχ.

Πιστώσεις 18.000 εκατ. δρχ. θα διατεθούν για την προστασία και βελτίωση των δασών της χώρας και για την οργάνωση και κατάλληλη διαχείριση εθνικών δρυμών, αισθητικών δασών, μνημείων της φύσης, βιοτόπων.

Για την προστασία από τη βιομηχανική ρύπανση και τη ρύπανση από παραγωγή ενέργειας θα διατεθούν 20.000 εκατ. δρχ.

Για αποχετεύσεις και βιολογικούς καθαρισμούς λυμάτων θα διατεθούν πιστώσεις 77.000 εκατ. δρχ. Σημειώνεται εδώ ότι μόνο για το έργο βιολογικού καθαρισμού στην Αττική (Ψυττάλειας) θα διατεθούν 11.500 εκατ. δρχ.

Για έργα πολεοδομικής και κυκλοφοριακής ρύθμισης, θα διατεθούν 130.000 εκατ. δρχ. Σημειώνεται ότι η αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού της Αθήνας θα απορροφήσει 100.000 εκατ. δρχ. και αφορά έργα διαπλατύνσεων, ανισόπεδων κόμβων, νέων οδικών αρτηριών, σηματοδοτήσεων, προμήθεια και βελτίωση τροχαίου υλικού, κλπ. Ποσό 14.320 εκατ. δρχ. αφορά άμεσα την προστασία του περιβάλλοντος από κυκλοφοριακή ρύπανση.

Για έργα που θα αναλάβουν οι ΟΤΑ, όπως είναι η καθαριότητα ακτών, η συλλογή, μεταφορά και κατάλληλη διάθεση ή αξιοποίηση απορριμμάτων, το κατάβρεγμα δρόμων για περιορισμό της σκόνης, θα διατεθούν 6.200 εκατ. δρχ.

Ποσό 9.000 περίπου εκατ. δρχ. θα διατεθεί για βελτίωση καυσίμων (αποθείωση, αφαίρεση μολύβδου, χρήση αερίου από βιομηχανίες.)

Για βελτίωση της καύσης στα οχήματα και στις κεντρικές θερμάνσεις θα διατεθεί ποσό 12.000 εκατ. δρχ., ενώ ποσό 11.000 εκατ. δρχ. θα διατεθεί στην πενταετία του προγράμματος για θερμομόνωση κτιρίων.

Για την προστασία του διατηρητέου ανθρωπογενούς περιβάλλοντος θα διατεθούν από το ΥΠ.Ε. πιστώσεις Π.Δ.Ε. ύψους 7.640 εκ δρχ., από τον ΕΟΤ 2.000 εκ. δρχ. ενώ το 10 % από τις πιστώσεις για μελέτες και έργα πολεοδομικής ρύθμισης ύψους 30.000 εκ. δρχ. δηλαδή 3.000 εκ. δρχ. θα διατεθεί για προστασία του διατηρητέου πολεοδομικού και κτιριακού περιβάλλοντος απευθείας από το ΥΧΟΠ.

3. Ειδικό πρόγραμμα καταπολέμησης ατμοσφαιρικής ρύπανσης Αθήνας.

Σαν τμήμα του ελληνικού μνημονίου προς την ΕΟΚ και μετά τη λήψη απόφασης για ένταξη της περιβαλλοντικής πολιτικής για την Αθήνα στο μνημόνιο, συντάχθηκε από το Πρόγραμμα Ελέγχου Ρύπανσης της Αθήνας (ΠΕΡΠΑ) έκθεση, με συγκεκριμένα έργα για την αντιμετώπιση και ατμοσφαιρικής ρύπανσης στο Λεκανοπέδιο της Αθήνας και το Θριάσιο Πεδίο για μερική χρηματοδότηση από ΕΟΚ.

Το πρόγραμμα αυτό απαιτεί σύνολο δαπανών 48.510 εκ. δρχ.

Συγκεκριμένα το πρόγραμμα ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης της Αθήνας προβλέπει διάφορα μέτρα και έργα. Αυτά είναι : αποθείωση και αφαίρεση μολύβδου από καύσιμα, μείωση οξειδίων του αζώτου από τα αέρια απόβλητα βιομηχανιών, μείωση καπνού από τα καυσαέρια οχημάτων, βιομηχανιών και κεντρικών θερμάνσεων, θερμική μόνωση κτιρίων, μείωση βιοαερίων και οξειδίου του άνθρακα από εργαστήρια και διυλιστήρια, από δίκτυα διανομής αερίου πόλης και διάθεσης απορριμμάτων, από οχήματα, μείωση σκόνης δρόμων.

Επίσης το πρόγραμμα προβλέπει δαπάνες δημοσίου τομέα για μετεγκατάσταση βιομηχανιών, στην πενταετία 1983-87.

Πιστώσεις Πενταετίας 1983-87 από το Π.Δ.Ε. για προστασία του περιβάλλοντος.

Κατηγορία	Πιστώσεις που αφορούν το περιβάλλον	
	Έμμεσα	Άμεσα
Γενικά	–	24.082
Φυσικό περιβάλλον	16.300	3.230
Πολιτιστική κληρονομιά	30.000	12.640
Προστασία από ρύπανση	133.776	126.438
Σύνολο	180.076	166.435

Σημείωση:

Από τις πιστώσεις του πίνακα εντάσσονται μόνο στο κεφάλαιο αυτό του Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983-87 ποσά 10.667 (έμμεσων) και 72.964,5 (άμεσων) πιστώσεων. Οι λοιπές εντάσσονται και σε κεφάλαια άλλων κλάδων και θεμάτων του Προγράμματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXII

Αθλητισμός

1. Εισαγωγή

Οι βασικές κατευθύνσεις πολιτικής που διέπουν το προγραμματισμό του αθλητισμού στα πλαίσια του πενταετούς Προγράμματος 1983-87 στη χώρα μας είναι οι εξής:

α) Ανάπτυξη του μαζικού αθλητισμού στην υπηρεσία όσο δυνατόν ευρύτερου κοινωνικού φάσματος ανθρώπων οποιασδήποτε ηλικίας, φύλου ή ασχολίας και κυρίως της νεολαίας και των εργαζομένων. Βεβαίως χωρίς να παραγνωρίζεται η σημασία του αγωνιστικού αθλητισμού. Στα πλαίσια αυτά επιδιώκεται πλήρης αναμόρφωση της δομής του Ελληνικού Αθλητισμού, ώστε να εξελιχθεί σε βασικό συντελεστή υγείας, παιδείας, πολιτιστικής εξύψωσης του λαού και μέσο συναδέλφωσής του με άλλους λαούς καθώς και συνδυασμός των αθλητικών εγκαταστάσεων με άλλες βασικές λειτουργίες και δραστηριότητες του οικισμού (αθλητικές εγκαταστάσεις σε χώρους κατοικίας, εκπαίδευσης, εργασίας, τουρισμού, στρατοπέδων, ιδρυμάτων πρόνοιας).

β) Η συμμετοχή όλων των φορέων της αποκεντρωμένης διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη λήψη των αποφάσεων στα πλαίσια του Δημοκρατικού Προγραμματισμού.

Με βάση τις παραπάνω αρχές οι κύριοι στόχοι γύρω από τους οποίους κεντρώνεται η πολιτική της είναι:

Ο σχεδιασμός μιάς βραχυπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης Εθνικής Αθλητικής Πολιτικής.

Η παροχή Τεχνικής και Διοικητικής συνδρομής στους αρμόδιους φορείς για την εκτέλεση του έργου τους.

Ο αποτελεσματικός έλεγχος και η εποπτεία της εφαρμογής του εθνικού προγράμματος καθώς και η εφαρμογή της αθλητικής νομοθεσίας.

2. Μέτρα Πολιτικής.

Η νέα αναπτυξιακή διαδικασία θα στηριχθεί στην αμφίδρομη σχέση του κέντρου με την αποκεντρωμένη διοίκηση και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, που μέσα από μια πλήρη αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου θα συμπεριληφθεί μέσα σ' ένα ενιαίο σύστημα σχεδιασμού και υλοποίησης έργων. Στα πλαίσια αυτά θα επαναπροσδιοριστεί ο ρόλος της Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού (ΓΓΑ) σαν επιτελικού φορέα και θα δυναμώσει εκείνος της περιφέρειας.

Ήδη η ΓΓΑ από το 1982 έχει περάσει σε διαδικασίες αποκέντρωσης. Σύμφωνα με το Νόμο 1235/82 που θεσμοθετεί τη λαϊκή εκπροσώπηση και συμμετοχή σε επίπεδο Νομού, με τα οικεία «Νομαρχιακά Συμβούλια», για να εξασφαλιστεί η ορθολογική και σύμφωνα με τις ανάγκες και δυνατότητες του τόπου κατανομή αθλητικών εγκαταστάσεων εκχωρήθηκε:

Στα Νομαρχιακά Συμβούλια:

Η αρμοδιότητα προγραμματισμού των έργων που πρόκειται να γίνουν.

α) Σε κοινότητες που δεν υπάγονται πια σε κεντρικό σχεδιασμό.

β) Στα σχολεία που βρίσκονται σ' αυτές τις κοινότητες αλλά και στους Δήμους και στις πρωτεύουσες των Νομών.

γ) Για τη συντήρηση και βελτίωση των εγκαταστάσεων των Εθνικών και Δημοτικών Γυμναστηρίων του Νομού.

Η ιεράρχηση των στόχων και του τρόπου κατανομής της χρηματοδότησης που δίδεται από τον κεντρικό φορέα στα Νομαρχιακά Ταμεία για τους παραπάνω σκοπούς.

Στις Τεχνικές Υπηρεσίες των Νομών:

Η αρμοδιότητα σύνταξης ή έγκρισης μελέτης και κατασκευής έργων σχετικά απλής τεχνολογίας. Η ΓΓΑ κρατά ακόμα στη δικαιοδοσία της εκείνα τα έργα που απαιτούν μια πιο σύνθετη τεχνολογία (κλειστά γυμναστήρια, κολυμβητήρια, χιονοδρομικές εγκαταστάσεις, ναυταθλητικές εγκαταστάσεις) άσχετα εάν έχουν Νομαρχιακή, Περιφερειακή ή Εθνική σημασία. Σκοπός της είναι η σταδιακή εκχώρηση και αυτής της αρμοδιότητας με προοπτική να παραμείνουν στο κέντρο μόνο οι αρμοδιότητες Περιφερειακού και Εθνικού επιπέδου.

Στην Τοπική Αυτοδιοίκηση Α' βαθμού:

Η δυνατότητα διαχείρησης ίδιου προγράμματος αθλητικών έργων μέσω απ' ευθείας χρηματοδότησης που υλοποιείται με πρόγραμμα - πιλότο.

Στους Νομάρχες:

Η δυνατότητα άσκησης αθλητικής πολιτικής με τις αρμοδιότητες που εκχωρούνται από το Π.Δ. υπ αριθμ. 48/ (ΦΕΚ 15Α/21.2.84) (άσκηση εποπτείας και ελέγχου πρωτοβαθμίων αθλητικών σωματείων, έγκρισης αθλητικών αγώνων, παροχή αδειών λειτουργίας, διορισμός και αντικατάσταση επιτροπών διοίκησης Εθνικών, Δημοτικών και Κοινοτικών Γυμναστηρίων, ανταλλαγές ακινήτων κλπ.).

Όσον αφορά το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη δομή του ελληνικού αθλητισμού ήδη η ΓΓΑ έχει επεξεργαστεί σχέδια νόμου βάσει των παρακάτω κατευθύνσεων:

Οργάνωση ολων των Γυμναστηρίων που στερούνται και των πλέον στοιχειωδών κανονισμών και οργανισμών λειτουργίας, σε συνεργασία με την ΚΕΔΚΕ, το Υπουργείο Εσωτερικών και παράλληλα προωθείται η διαδικασία για την απόδοση των Εθνικών Γυμναστηρίων -που είναι στην ουσία τους εγκαταστάσεις τοπικής εμβέλειας- στους οικείους Δήμους και Κοινότητες.

Επεξεργασία - σε συνεργασία με τους αντίστοιχους φορείς-νέων νόμων, που θα καθορίζουν το επαγγελματικό ποδόσφαιρο και τη λειτουργία Γυμναστηρίων.

Θεσμική αναμόρφωση και οριστικοποίηση των εθνικών κατηγοριών ποδοσφαίρου.

Εξυγίανση και ριζική αλλαγή του Σωματειακού Αθλητισμού και κατοχύρωση του Μαζικού-Λαϊκού Αθλητισμού.

Αναθεώρηση του τρόπου επιχορήγησης των Αθλητικών Ομοσπονδιών, ενώσεων, σωματείων.

Αναδιάρθρωση της Αθλητικής Δικαιοσύνης.

Αναδιάρθρωση του θεσμού της Διαιτησίας.

Αντιμετώπιση των ζητημάτων που δημιουργούνται από την άσκηση του λειτουργήματος του προπονητή. Για το λόγο αυτό καθιέρωσε Σχολές και Σεμινάρια επιμόρφωσης για προπονητές.

Αναβάθμιση της Σχολής Φυσικής Αγωγής σε Ανώτατη Σχολή και αύξηση των εισακτέων (από 250 το 1981 σε 1.000 το 1983).

Καθιέρωση ειδικών κινήτρων, αλλά και υποχρεώσεων των αθλητών.

Δημιουργία Εθνικού Συμβουλίου Έρευνας και Υγείας.

Διερεύνηση των Διεθνών Αθλητικών μας Σχέσεων με την εφαρμογή προγραμμάτων ανταλλαγής αθλητών, προπονητών και ερευνητών.

Εκσυγχρονισμό και κατοχύρωση του κύρους και της αξιοπιστίας των δύο Οργανισμών ΟΠΑΠ και ΟΔΙΕ, που αποτελούν τη βασική πηγή εσόδων για το πρόγραμμα ανάπτυξης του Ελληνικού Αθλητισμού.

Καθιέρωση και ανάπτυξη του Μαζικού-Λαϊκού Αθλητισμού, μέσα από την εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων και τη συνεργασία των αντίστοιχων φορέων στις συνοικίες και τους χώρους δουλειάς καθώς επίσης και στο Στρατό.

Αναβάθμιση και εμπλουτισμό της Φυσικής Αγωγής στην εκπαιδευτική διαδικασία και στην ουσιαστική ενίσχυση του Σχολικού Αθλητισμού.

Διαμόρφωση και εφαρμογή προγραμμάτων Αθλητισμού για «ειδικές κατηγορίες» ατόμων, ιδίως παιδιών και εφήβων.

Σταθερή και οργανωμένη Άθληση στις Φυλακές, στα Αναμορφωτήρια και τα άλλα ιδρύματα.

Μαζική εφαρμογή στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη και την επέκτασή του στα άλλα αστικά κέντρα του επιστημονικού προγράμματος «Αθλητισμός και Παιδί».

Διαμόρφωση και εφαρμογή προγραμμάτων άθλησης για γυναίκες οποιασδήποτε ηλικίας.

3. Ενέργειες που προδιαγράφουν τον επιτελικό ρόλο του Κεντρικού Φορέα.

Το πενταετές Πρόγραμμα προσδιορίζει για τη ΓΓΑ ένα νέο μεταβατικό ρόλο. Ήδη οι ενέργειες μέσα στο 1983 προδιαγράφουν την κατεύθυνση της βαθμιαίας μετατροπής της ΓΓΑ σε επιτελική υπηρεσία. Έτσι :

α) Έγινε η κωδικοποίηση σε πρότυπα σχέδια και τεχνικές προδιαγραφές για τις απλές αθλητικές εγκαταστάσεις και εφοδιάστηκαν οι Τεχνικές Υπηρεσίες των Νομαρχιών μ' αυτό το υλικό.

β) Με εγκυκλίους που στάλθηκαν στις Νομαρχίες προσδιορίζονται οι αρμοδιότητες, το περιεχόμενο και η μεθοδολογία προγραμματισμού.

γ) Δημιουργήθηκε το τμήμα προδιαγραφών της Διευθύνσεως Μελετών με σκοπό την κωδικοποίηση των κατασκευαστικών σχεδίων και Τεχνικών προδιαγραφών των εγκαταστάσεων που αντιστοιχούν σε όλα τα αθλήματα. Στόχος άμεσος της εργασίας αυτής είναι μέσα στο 1984 να μεταβιβαστεί στις Τεχνικές Υπηρεσίες των Νομαρχιών και Δήμων η γνώση κατασκευής έργων παντός τύπου. Ευρύτερος στόχος είναι να προσδιοριστούν και οι προδιαγραφές υλικών και να υπάρξει παρέμβαση στην παραγωγή τους σε συνεργασία με άλλες κρατικές υπηρεσίες (π.χ. ΕΟΜΜΕΧ) και τελικά με την Ελληνική Βιοτεχνία και Βιομηχανία.

δ) Άρχισε η εργασία απογραφής των αθλητικών εγκαταστάσεων όλης της χώρας. Η μηχανογράφηση της βασικής αυτής απογραφής θα δημιουργήσει τη βάση για την πλήρη γνώση των αθλητικών εγκαταστάσεων της χώρας.

ε) Θα προκηρυχθούν μελέτες που στοχεύουν στη γενικότερη επιστημονική έρευνα του πλέγματος : ελληνική κοινωνία - αθλητισμός - οικισμός - αθλητικές εγκαταστάσεις.

στ) Εγκαινιάστηκε η διαδικασία της διεξαγωγής αρχιτεκτονικών διαγωνισμών για τη μελέτη και κατασκευή ειδικών έργων σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

ζ) Στον τομέα της εξοικονόμησης ενέργειας η ΓΓΑ έχει εντάξει από το 1984 ένα πρόγραμμα αντικατάστασης σ' όλη τη χώρα των ηλεκτρικών θερμαντήρων νερού με ηλιακούς συλλέκτες, τη χρήση φωταερίου στις εγκαταστάσεις που βρίσκονται στα πλαίσια του νέου δικτύου φωταερίου του Δήμου Αθηνών, και διάφορες μελέτες σχετικές με το θέμα εξοικονόμησης ενέργειας.

4. Εισαγωγή της Πληροφορικής.

Η στρατηγική ανάπτυξης της πληροφορικής περιλαμβάνει τα πληροφοριακά συστήματα των Υπηρεσιών Νέας Γενηάς και ΓΓΑ και των εποπτευόντων Οργανισμών ΟΠΑΠ, ΟΔΙΕ, ΕΠΟ ΟΑΚΑ κλπ. Έχει σα στόχο τον εκσυγχρονισμό των πληροφοριακών συστημάτων του χώρου αυτού μέσω της τεχνολογίας ηλεκτρονικής επεξεργασίας στοιχείων, σε μια κατεύθυνση ομογενοποίησης - ολοκλήρωσής τους.

Στη διάρκεια του προγράμματος μηχανογραφούνται :

α) Το διοικητικό-οικονομικό κύκλωμα της ΓΓΑ

β) Η υποδομή του αθλητικού πληροφοριακού κυκλώματος της ΓΓΑ.

γ) Η παρακολούθηση της κατασκευαστικής δραστηριότητας.

δ) Έχουν αναπτυχθεί σ' ένα ολοκληρωμένο επίπεδο τα προγράμματα μηχανογραφικής κάλυψης στατικών μελετών, προμετρήσεων, προϋπολογισμών, ΑΤΟΕ, τοπογραφικών μελετών.

Από το περιεχόμενό του ο προγραμματισμός και σχεδιασμός αποτελείται από δύο συνιστώσες :

Προγραμματισμός αθλητικών δραστηριοτήτων.

Προγραμματισμός αθλητικών εγκαταστάσεων.

5.1. Προγραμματισμός αθλητικών δραστηριοτήτων.

Ο μαζικός αθλητισμός έχει σαν κύριο χαρακτηριστικό την άθληση. Με την ενεργό συμμετοχή των ΟΤΑ πρέπει να δημιουργηθούν αθλητικές εγκαταστάσεις άμεσης και ελεύθερης πρόσβασης για το κοινό. Ξεφεύγοντας τις περισότερες φορές από κάποια αυστηρά πλαίσια αθλητικών κανόνων θα δίνουν τη δυνατότητα, με τη συνύπαρξη αθλητισμού με άλλες κοινωνικές δραστηριότητες, να χρησιμοποιηθεί και να αξιοποιηθεί ο ελεύθερος χρόνος.

Η ψυχαγωγία, το αθλητικό παιγνίδι, η επαφή, η γνωριμία και η μικρή αγωνιστική αθλητική λειτουργία -κύρια χαρακτηριστικά της άθλησης- δίνουν τη μορφή, το περιεχόμενο και προσδιορίζουν τη χρήση των ανάλογων χώρων άθλησης σαν κύτταρα της αθλητικής ανάπτυξης, την εκπαίδευση και τη στρατιωτική θητεία.

Ο αθλητισμός υψηλού συναγωνισμού (πρωταθλητισμός) προϋποθέτοντας έντονες τις λειτουργίες της άσκησης, της προπόνησης και του αγώνα, είναι αντικείμενο αποκλειστικά και μόνο των σωματείων. Τα αθλητικά σωματεία είναι τα κύτταρα του αθλητισμού των επιδόσεων (ρεκόρ), είναι εκείνα που με την κάθετη οργάνωση τους (ένωση κατά νομό και ομοσπονδία κατ' άθλημα) βρίσκουν, αξιολογούν, συγκεντρώνουν και αξιοποιούν τα ταλέντα που παρουσιάζονται στους χώρους άθλησης.

Θα καταβληθεί προσπάθεια για τη σφαιρική αντιμετώπιση του προγραμματισμού των αθλητικών δραστηριοτήτων σε διαπεριφερειακό και διανομαρχιακό επίπεδο, έτσι ώστε να αποκαλυφθούν οι σημαντικές μεταξύ των περιφερειών διαφοροποιήσεις. Θα ληφθεί επίσης υπόψη η ανάπτυξη των πιο διαδομένων και προσφιλών αθλημάτων στη χώρα μας, κυρίως των αθλημάτων που πηγάζουν από την ιστορικότητα και τον τρόπο ζωής του τόπου και συμβαδίζουν με τη φύση και το περιβάλλον και όχι τα εξειδικευμένης σημασίας αθλήματα. (Golf, Patinaz, Hokey, Bowling, κλπ.).

Ενισχύεται η ιδιαίτερη φυσιογνωμία του νομού γύρω από την άθληση ώστε να γίνει δυνατή η ιεράρχηση των αθλητικών δραστηριοτήτων που προωθούνται.

Αυτή η κατά νομό ιεράρχηση αθλημάτων και το αθλητικό παρελθόν της χώρας, μας οδηγούν σε επιλογές αθλημάτων σε εθνικό επίπεδο.

1.2. Προγραμματισμός αθλητικών εγκαταστάσεων.

α) Χωροθετικά πρότυπα αθλητικών εγκαταστάσεων.

Ο προγραμματισμός των αθλητικών εγκαταστάσεων που θα αποτελέσουν τη στοιχειώδη αθλητική υποδομή του μαζικού αθλητισμού σε όλα τα επίπεδα της λειτουργίας του, στηρίζεται στη χρήση των παρακάτω προτύπων :

Στο πρότυπο της αναγκαίας επιφάνειας αθλητικών εγκαταστάσεων, που τη θεωρούμε σε 5,5 τετραγωνικά μέτρα ανά άτομο, περιλαμβανομένης και της επιφάνειας των εξειδικευμένων αθλητικών εγκαταστάσεων όπως σκοπευτηρίων, ναυταθλητικών εγκαταστάσεων κλπ. εκτός των χιονοδρομικών κέντρων.

Στη δημιουργία πυρήνων αθλητικών εγκαταστάσεων, ώστε να γίνει η απαραίτητη εξοικονόμηση χώρου και ο περιορισμός των δαπανών λειτουργίας και διοίκησης.

Οι πυρήνες αυτοί έχουν τα εξής χαρακτηριστικά :

ΠΥΡΗΝΑΣ Α (Ελάχιστο εμβαδόν οικοπέδου 25.000 Μ2 χωρίς χώρους Parking)

Στίβος πλήρης/(400 μ. βαλβίδες, σκάμματα)
Γήπεδο ποδοσφαίρου/(στην Κονίστρα του στίβου)
2 γήπεδα μικτής χρήσης αθλοπαιδιών
Αποδυτήρια και βοηθητικοί χώροι
Πρόβλεψη κερκίδων
Κόστος : 25.000.000 χωρίς τις κερκίδες
30.000.000 με κερκίδες

ΠΥΡΗΝΑΣ Β (Ελάχιστο εμβαδόν 40.000 Μ2 χωρίς χώρους Parking)

Κλειστό Γυμναστήριο
Κολυμβητήριο με κερκίδες
Πυρήνας Α (με περισσότερα γήπεδα αθλοπαιδιών)
Γήπεδο αντισφαίρισης
Γήπεδο χειροσφαίρισης
Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων για αθλήματα
Κόστος : 200.000.000

Δεδομένης της υπάρχουσας κατάστασης που τις περισσότερες φορές δημιουργεί απαγορευτικά όρια, (στενότητα αστικής γής, απαλλοτριώσεις), στους υπολογισμούς των αναγκαίων τετραγωνικών μέτρων για αθλητικές εγκαταστάσεις ανά οικισμό, συνοικία, πόλη, αφαιρείται το σύνολο της ήδη δημιουργημένης υποδομής και από τις εγκαταστάσεις του πυρήνα δημιουργούνται μόνο εκείνες που δεν έχουν γίνει.

Αν και ο πυρήνας θεωρητικά πρέπει να δημιουργείται σε ενιαία έκταση, πράγμα που θα προωθηθεί με τις επεκτάσεις και αναπλάσεις των Σχεδίων Πόλεως, προς το παρόν γίνεται αποδεκτή κατά περίπτωση η διάσπασή του σε διασκορπισμένα γήπεδα διαφόρων αθλητικών λειτουργιών, έτσι ώστε το σύνολο των αθλητικών εγκαταστάσεων μιάς περιοχής, να έχει τα συνολικά αναγκαία τετραγωνικά σε εγκατάσταση, να πληρεί το πρότυπο 5,5 Μ2/κάτοικο αλλά και όλες τις αθλητικές λειτουργίες του πυρήνα.

β) Αθλητικές εγκαταστάσεις σε οικισμούς :

Η επιλογή οικισμών για τη δημιουργία πυρήνων έγινε σε πρώτη φάση με βάση τα κέντρα που το Υπουργείο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος κατά προτεραιότητα έχει προτείνει μέσα στην «Επιχείρηση Πολεοδομική Ανασυγκρότηση» σε κάθε χωρικό επίπεδο, έτσι ώστε το Πρόγραμμα να είναι εναρμονισμένο με τη χωροταξική πολιτική.

Βάσει του επιθυμητού προτύπου της αναλογίας 5,5 Μ2/ κάτοικο, σε οικισμούς μέχρι 5.000 κατοίκους θα γίνεται Πυρήνας Α. Εάν ο οικισμός είναι πρωτεύουσα επαρχίας ή εξυπηρετεί ολόκληρο νησί (π.χ. Λήμνος, Ικαρία κλπ.) θα γίνεται Πυρήνας Β.

Εάν ο οικισμός έχει λύκειο ή γυμνάσιο τότε θα πρέπει να προστίθεται και στον Πυρήνα Α μια κλειστή αίθουσα ικανών διαστάσεων για αθλοπαιδειές για τις ανάγκες της εκπαίδευσης.

Σε οικισμούς 5.000 έως 30.000 κατοίκων θα γίνεται Πυρήνας Β και από ένας Πυρήνας Α για κάθε συνοικία 5.000 κατοίκων.

Για οικισμούς τέλος, άνω των 30.000 κατοίκων ισχύουν τα εξής :

Για κάθε 30.000 κατοίκους θα γίνεται Πυρήνας Β και συγχρόνως για κάθε συνοικία 5.000 κατοίκων μετά τις πρώτες 5.000 ΧΝ (όπου Ν ο αριθμός των πυρήνων Β) θα γίνεται ένας Πυρήνας Α.

γ) Αθλητικές εγκαταστάσεις σε χώρους εργασίας :

Σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν οι αθλητικές εγκαταστάσεις που πρέπει να γίνονται σε μαζικούς χώρους εργασίας και κυρίως σε μαζικές περιοχές εργασίας όπως βιομηχανικές περιοχές, μεγάλες βιομηχανικές μονάδες, ναυπηγεία, διυλιστήρια, οργανωμένες αγορές, συγκεντρωμένα διοικητικά κέντρα κλπ. Δίνεται έτσι η ευκαιρία στους εργαζόμενους στους χώρους αυτούς, ν' αθληθούν ομαδικά, ξεφεύγοντας από το μονότονο περιβάλλον εργασίας, και να δημιουργήσουν περισσότερες προσωπικές σχέσεις και ενδιαφέροντα στο χώρο εργασίας τους.

Δικαιολογούμε κατ' αρχάς Πυρήνες Α σε κάθε βιομηχανική περιοχή ή βιομηχανική συγκέντρωση. Εκεί όπου υπάρχει δυνατότητα δικαιολογούμε Πυρήνα Β.

Οι αθλητικές εγκαταστάσεις θα πρέπει να συνδυαστούν με χώρους πράσινου. Η εξυγίανση και οργάνωση των περιοχών, που είναι εγκατεστημένη η βιομηχανία προσφέρεται ιδιαίτερα για την υλοποίηση αυτού του προγράμματος.

δ) Αθλητικές εγκαταστάσεις στην Ανώτερη και Ανώτατη Εκπαίδευση.

Εκεί που είναι δυνατό αθλητικές εγκαταστάσεις στην εκπαίδευση, θα πρέπει να συνδυαστούν με τις εγκαταστάσεις του οικισμού. Όπου υπάρχει χώρος δημιουργείται Πυρήνας Β. και αν κριθεί αναγκαίο εγκαταστάσεις ειδικών αθλημάτων. Για τη δημιουργία εγκαταστάσεων που ν' ανταποκρίνονται στις ειδικές αθλητικές επιδόσεις και επιλογές του Πανεπιστημίου και της περιοχής απαιτείται ιδιαίτερη μελέτη, έτσι ώστε να υπάρξει η αναγκαία διαφοροποίηση, δίνοντας μέσα από ένα σύστημα ανταλλαγών τη δυνατότητα όχι μόνο εξειδίκευσης, αλλά και πολύπλευρης άθλησης.

ε) Αθλητικές εγκαταστάσεις που αναφέρονται σε Ιδρύματα Πρόνοιας, Σωφρονιστικά Ιδρύματα και στις Φυλακές.

Πρόκειται για αθλητικές εγκαταστάσεις που πρέπει να γίνουν στα Ιδρύματα αυτά. Επειδή όμως είναι γνωστή η στενότητα των οικοπέδων, η επέμβασή μας θα γίνει κατ' αρχάς εκεί που είναι δυνατή, στηριζόμενη στη συνεργασία με άλλους φορείς ανάλογως του είδους του Ιδρύματος.

στ) Αθλητικές εγκαταστάσεις σε στρατιωτικούς χώρους. Στα πλαίσια του Προγράμματος θα ξεκινήσει η δημιουργία Πυρήνων Α και Β καθώς και αθλητικών εγκαταστάσεων ειδικών αθλημάτων σε στρατιωτικούς χώρους. Η επιλογή των πυρήνων θα εξαρτάται από το μέγεθος της στρατιωτικής μονάδας και του χρόνου παραμονής των στρατιωτικών σ' αυτή. Προϋπόθεση δημιουργίας τους είναι η κοινή χρήση τους με τους πολίτες της περιοχής και θα λειτουργήσουν για την άθληση όλης της στρατευμένης νεολαίας και όχι για πρωταθλητισμό.

ζ) Αθλητικές εγκαταστάσεις για το σωματειακό αθλητισμό.

Η πολιτική έργων στον τομέα αυτό, προβλέπει τη συντήρηση και βελτίωση των σωματειακών γυμναστηρίων, που έχουν ήδη δημιουργηθεί, σαν ιδιοκτησία σωματείων, χωρίς να προσανατολίζεται στην ενίσχυση της δημιουργίας νέων.

η) Αθλητικές εγκαταστάσεις εκτός οικιστικού ιστού.

Οι αθλητικές εγκαταστάσεις που θα δημιουργηθούν εκτός οικισμού είναι :

Τα ορειβατικά και χιονοδρομικά κέντρα, τα σκοπευτήρια, οι εγκαταστάσεις για ιππασία καθώς και οι ναυταθλητικές εγκαταστάσεις κατά περίπτωση.

Άμεση προτεραιότητα δίνεται στη δημιουργία ναυταθλητικών εγκαταστάσεων για μαζικό αθλητισμό στις ναυτικές περιοχές της χώρας.

Τα σκοπευτήρια θα δημιουργηθούν σε περιοχές που υπάρχει έντονη η παρουσία των Ενόπλων Δυνάμεων ή έχουν κάποιά κυνηγητική παράδοση.

Με τη συνεργασία του Υπουργείου Γεωργίας θα ξεκινήσει η δημιουργία αθλητικών πάρκων στις παρυφές των πόλεων. Τα πάρκα αυτά θα περιέχουν οργανωμένους αθλητικούς χώρους σε συνδυασμό με χώρους πράσινου, αναψυκτήρια, τοποθεσίες για διημέρευση κλπ.

Σε συνεννόηση με τους Δήμους, θα χρηματοδοτηθούν προγράμματα αξιοποίησης ελεύθερων χώρων, για τη δημιουργία χώρων ανοικτής μαζικής άθλησης, αναψυχής, περιπάτου, ανοικτών πολιτιστικών εκδηλώσεων κ.λ.π.

θ) Εγκαταστάσεις πολιτιστικής υποδομής.

Στους πυρήνες και στα αθλητικά κέντρα, θα δημιουργηθούν αίθουσες πολλαπλής χρήσης – όπου αυτό είναι δυνατόν – για πολιτιστικές και κοινωνικές δραστηριότητες, στη προοπτική διαμόρφωσης ενός ολόκληρου πολιτιστικού δικτύου που θα προάγει την καλλιέργεια αλλά και την κοινωνική συμμετοχή της νεολαίας, σε συνδυασμό με την αλθητική της δραστηριότητα.

Σε σχέση με τις ήδη υπάρχουσες αθλητικές εγκαταστάσεις θα εκπονηθούν μελέτες και θα γίνουν έργα επέκτασης, στις περιοχές που θα θεωρηθούν πρώτης προτεραιότητας.

Είναι προφανές ότι οι αθλητικές εγκαταστάσεις – είτε αυτές αναφέρονται στο σχολικό αθλητισμό, είτε στον εργοστασιακό και εργασιακό είτε στο στρατιωτικό – θα χρησιμοποιούνται από όλους όσους θέλουν να αθληθούν και θα αποτελούν μέρος της υποδομής του Δήμου ή της Κοινότητας στο χώρο που ανήκουν.

ι) Ολυμπιακές εγκαταστάσεις.

Προγραμματίζεται, η χωροταξική μελέτη Ολυμπιακών εγκαταστάσεων, τόσο στην Αθήνα, όσο και Πανελλήνια, ώστε να γίνει δυνατό να διοργανωθούν αγώνες μεγάλης κλίμακας και διεθνούς επιπέδου. (Μεσογειακοί Αγώνες, Ολυμπιακοί Αγώνες, Παγκόσμια Πρωταθλήματα).

Σε πρώτη φάση αξιοποιούμε πλήρως τις υπάρχουσες Ολυμπιακές εγκαταστάσεις (Ολυμπιακό Στάδιο, Ξενώνες, κλπ.) έτσι ώστε να γίνεται η μεγαλύτερη δυνατή χρήση τους τόσο από τους αθλητές που συγκροτούν την επιλεγμένη ομάδα στίβου, την Εθνική Ακαδημία Σωματικής Αγωγής, όσο και από τους πολίτες που θα ήθελαν να αθληθούν στις ελεύθερες ώρες τους. Για το λόγο αυτό μετατράπηκε η αίθουσα Τύπου του Ολυμπιακού Σταδίου σε χώρο κλειστού προπονητηρίου των αθλητών της επιλεγμένης ομάδας στίβου.

6. Χρηματοδότηση για την ανάπτυξη της υποδομής του αθλητισμού.

α) Ολυμπιακές εγκαταστάσεις.

Η χρηματοδότηση Ολυμπιακών εγκαταστάσεων θα διαφοροποιηθεί ανάλογα με τη διεξαγωγή στην Ελλάδα των Μεσογειακών Αγώνων (1987) και των Ολυμπιακών Αγώνων. Στην περίπτωση αυτή η χρηματοδότηση θα πρέπει να ενισχυθεί από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

Για τις βασικές Ολυμπιακές εγκαταστάσεις απαιτείται χρηματοδότηση της τάξεως των 3.200.000.000.

β) Περιφερειακές εγκαταστάσεις.

Τα έργα περιφερειακού επιπέδου που φαίνονται από το πρόγραμμα μπορούν να βελτιώσουν την υπάρχουσα υποδομή καλύπτοντας μια πλήρη διάρθρωση έργων περιφερειακού επιπέδου. Απαιτείται χρηματοδότηση 7.500.000.000.

γ) Εγκαταστάσεις μαζικού λαϊκού αθλητισμού.

Η χρηματοδότηση που απαιτείται για τον αναγκαίο εξοπλισμό για τα κέντρα μαζικού – λαϊκού αθλητισμού είναι της τάξεως των 24.600.000.000 και αναλύεται σε διάφορους τομείς όπως φαίνεται από τον Πίνακα 1 και τους Πίνακες της περιφερειακής ανάπτυξης.

Εδώ περιλαμβάνονται :

ι) Το αποκεντρωμένο πρόγραμμα της ΓΓΑ που περιέχει την απ' ευθείας χρηματοδότηση προς τα Νομαρχιακά Ταμεία για την εκτέλεση έργων σε κοινότητες που δεν υπάγονται σε Κεντρικό Σχεδιασμό καθώς και για έργα βελτίωσης και συντήρησης εθνικών αθλητικών εγκαταστάσεων.

ιι) Το πρόγραμμα απ' ευθείας χρηματοδότησης (πρόγραμμα Πιλότος) προς την Τοπική Αυτοδικοίκηση για τη διαχείριση του δικού της προγράμματος αθλητικών έργων.

δ) Σωματειακός αθλητισμός

Η χρηματοδότηση 1.300.000.000 αναφέρεται σε έργα συμπλήρωσης, συντήρησης και βελτίωσης αθλητικών εγκαταστάσεων που αποτελούν ιδιοκτησία Σωματείων αλλά η ΓΓΑ έχει ήδη χρηματοδοτήσει σε μεγάλο ποσοστό την υποδομή της.

Το 70 % της χρηματοδότησης του Πενταετούς θα καλυφθεί από τα έσοδα της ΓΓΑ μέσω ΟΠΑΠ και ΟΔΙΕ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Διάρθωση Χρηματοδότησης Πενταετούς Προγράμματος Έργων.

	Εκατ. δρχ. Σε τιμές 1983
Α. Έργα Ολυμπιακού Επιπέδου	3.120
Β. Έργα Εθνικού–Περιφερειακού Επιπέδου	7.428
Γ. Κέντρα Μαζικού – Λαϊκού Αθλητισμού	24.549
Γ. 1. Νομαρχιακού και Τοπικού Επιπέδου	13.914
Γ. 2. Αποκεντρωμένο Πρόγραμμα	3.860
Γ. 3. Πρόγραμμα Πιλότος σε Δήμους	2.530
Γ. 4. Σχολικός Αθλητισμός	1.200
Γ. 5. Έργα στην Ανωτέρα και Ανώτατη Εκπαίδευση	1.430
Γ. 6. Έργα για τον Εργασιακό Αθλητισμό	540
Γ. 7. Έργα σε Κοινωνικά Ιδρύματα	405
Γ.8. Έργα για Στρατιωτικό Αθλητισμό	670
Δ. Σωματειακά	1.285
ΣΥΝΟΛΟ	36.382

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXIII

Πολιτιστική Ανάπτυξη.

Εισαγωγή.

Σύμφωνα με τα Προκαταρκτικά του Προγράμματος, στα πλαίσια των μακροχρονίων επιδιώξεων, της αποκατάστασης της εθνικής πολιτιστικής ταυτότητας, της αναγωγής των πολιτιστικών αγαθών και κριτηρίων σε στοιχεία οργανικά της καθημερινής ζωής και της επίτευξης συνειδητής και ενεργού συμμετοχής των πολιτών στην πολιτιστική ζωή του τόπου, με την ιδιότητα των δημιουργών κι όχι απλά των καταναλωτών πολιτιστικών αγαθών, θ' ακολουθηθεί στον πολιτιστικό τομέα, στην περίοδο του Προγράμματος, μια πολύπλευρη κρατική πολιτιστική πολιτική, που θα στοχεύει:

α) Στην καλλιέργεια και στην διεθνή προβολή των αξιών του ελληνικού πολιτισμού.

β) Στην αποτελεσματική προστασία της εθνικής πολιτιστικής κληρονομίας.

γ) Στην πλατειά διάδοση κι αύξηση των ευκαιριών από·

λαυσης των πολιτιστικών αγαθών, πέρα από φραγμούς που δημιούργησαν οι διαφορές των οικονομικών, κοινωνικών ή γεωγραφικών δεδομένων.

δ) Στη στήριξη και διάδοση της σύγχρονης καλλιτεχνικής και πνευματικής δημιουργίας, και στην εξασφάλιση συνθηκών που θα επιτρέψουν την ανάπτυξη και άσκηση των ατομικών δημιουργικών ικανοτήτων στον πολιτιστικό τομέα.

Οι παραπάνω επιδιώξεις θα υλοποιηθούν, όπως αναφέρεται και στα Προκαταρκτικά, με την αποκέντρωση της Κρατικής δραστηριότητας στον πολιτιστικό τομέα, με την ενθάρρυνση κι ενίσχυση του αυτοφυούς πολιτιστικού κινήματος, ιδίως στην επαρχία και με την αναδιοργάνωση των φορέων άσκησης της Κρατικής πολιτιστικής πολιτικής και την εξασφάλιση της συντονισμένης λειτουργίας τους.

Η πολιτιστική αποκέντρωση, στα πλαίσια του Προγράμματος, θα έχει γεωγραφικό, διοικητικό και λειτουργικό χαρακτήρα. Θα συμβάλει στην επισήμανση πολιτιστικών πόρων, στην αξιοποίηση των τοπικών πολιτιστικών δυνατοτήτων και στην ανάπτυξη πολιτιστικής δράσης αναλόγως με τις συνθήκες κα ιδιοτυπίες κάθε περιοχής. Αναμένεται ότι θα οδηγήσει σε τόνωση της κοινωνικής ζωής στην περιφέρεια και στην παραγωγή συλλογικού πολιτιστικού έργου, πολύμορφου και αντιπροσωπευτικού.

Η ανάπτυξη ενός αυτοδύναμου και αποκεντρωμένου πολιτιστικού κινήματος που θα στηρίξει τους παραπάνω στόχους και θα εμπλουτιστεί με νέα στοιχεία και ρόλους, θα συμβάλει αποφασιστικά στην ανανέωση της πολιτιστικής ζωής του τόπου.

Απο τήν πλευρά της, η Πολιτεία θα ενισχύει το πολιτιστικό κίνημα με θεσμική κατοχύρωση (πρότυπα οργάνωσης και προστασίας της αυτονομίας του), τη δημιουργία και εκχώρηση υλικοτεχνικής υποδομής (σπίτια πολιτίσμού, επιχορηγήσεις κλπ.), και με την ενθάρρυνση πηγαίων πρωτοβουλιών σε όσο γίνεται μικρότερες μονάδες ή γεωγραφικές περιοχές.

Η αναδιοργάνωση των φορέων άσκησης της πολιτιστικής πολιτικής είναι απαραίτητο αλλά όχι εύκολο έργο, δεδομένου ότι, εκτός από την Πολιτεία, αναγνωρίζονται τέτοιοι ρόλοι σε κάθε αντιπροσωπευτικό θεσμό, στο αυτοφυές πολιτιστικό κίνημα και στις κάθε μορφής εκφράσεις του. Αποφασιστικό θα είναι το παράδειγμα του Κράτους που θα προχωρήσει στην αναμόρφωση και στον εκσυγχρονισμό των δικών του οργάνων και μηχανισμών με τρόπο που να εγγυάται την καλή τους λειτουργία και απόδοση. Ιδιαίτερη έμφαση και ψηλή προτεραιότητα θα δοθεί στην κατοχύρωση της συμμετοχικής διαδικασίας σε τοπικό ή τομεακό επίπεδο αλλά και στον ενιαίο σχεδιασμό της πολιτικής και στον συντονισμό της δράσης των φορέων άσκησής της σε Κυβερνητικό επίπεδο.

Ειδικότερα για την προστασία και ανάπλαση των παραδοσιακών οικισμών, ήδη προωθείται με συνεργασία των Υπουργών Πολιτισμού και Επιστημών, Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος και του Ε.Ο.Τ. η κατάρτιση κι εφαρμογή κοινών προγραμμάτων προστασίας.

Μέτρα Πολιτικής και Έργα.

1. Η καλλιέργεια και η διεθνής προβολή των αξιών του ελληνικού πολιτισμού θα επιτευχθεί με την άσκηση ενιαίας και συνεπούς εξωτερικής πολιτιστικής πολιτικής που θα αποβλέπει :

- στην προβολή της ενότητας και της συνέχειας του ελληνικού πολιτισμού, από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας,

- στη διεύρυνση των μορφωτικών σχέσεων και ανταλλαγών, με την παγκόσμια κοινότητα και με τους διεθνείς οργανισμούς,

- στη στενή συνεργασία με τον απόδημο ελληνισμό για τη διατήρηση και προστασία της πολιτιστικής ταυτότητας των ομογενών μας και για τη σωστή προβολή των εθνικών μας θεμάτων.

Σ' αυτά τα πλαίσια, στη περίοδο του Προγράμματος προβλέπεται ότι θα ληφθούν τα παρακάτω μέτρα πολιτικής :

- η οργάνωση στο εξωτερικό κύκλων εκδηλώσεων, πνευματικών και καλλιτεχνικών, χρονικά συνδυασμένων που θα συνδέουν διάφορες ιστορικές εποχές της Ελλάδας και του πολιτισμού της (όπως π.χ., στο πρόσφατο παρελθόν, τα Ευρωπάλια, ή ο Ελληνικός μήνας στην Ολλανδία).

–η προώθηση σε διεθνές επίπεδο του γενικότερου ζητήματος της προστασίας και κατοχής των θησαυρών της πολιτιστικής κληρονομιάς και των αντίστοιχων διεθνών υποχρεώσεων, με κορυφαία προσπάθεια την επιστροφή των Ελγινείων.

– η προώθηση της συγκρότησης μόνιμων επιτροπών, σε διμερή ή μικτή βάση, για πολιτιστικές ανταλλαγές ή και συμπαραγωγές (Κινηματογράφος - Τηλεόραση - Μορφωτικά Θέματα, κλπ.).

– η διασύνδεση και συστηματοποίηση της συνεργασίας με τους ελληνικούς φορείς στο εξωτερικό, μέσα από πρωτοβουλίες και προγράμματα για ενότητες εκδηλώσεων, μικτά συνέδρια, επισκέψεις κλπ.

Ειδικότερα για την εφαρμογή των παραπάνω μέτρων σχεδιάζεται ουσιαστική αύξηση του αριθμού των θέσεων μορφωτικών ακολούθων στις ελληνικές πρεσβείες στο εξωτερικό και η κατάλληλη στελέχωσή τους. Παράλληλα προβλέπεται η δημιουργία μόνιμων ελληνικών πολιτιστικών κέντρων στο εξωτερικό (ελληνικά σπίτια, κλπ) και ιδίως στις χώρες όπου υπάρχουν κοινότητες αποδήμων ελλήνων, η ενίσχυση εδρών και κέντρων νεοελληνικών σπουδών σε μεγάλα ξένα Πανεπιστήμια κλπ.

2. Η αποτελεσματικότερη προστασία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς θα επιτευχθεί, όπως αναφέρεται και στα Προκαταρκτικά, με :

– την ουσιαστική αύξηση των πόρων και των μέσων που θα διατεθούν γι' αυτόν τον σκοπό,

– την αναδιοργάνωση και στελέχωση των νέων αποκεντρωμένων υπηρεσιών και την εκχώρηση σ' αυτές περισσότερων αποφασιστικών αρμοδιοτήτων,

– την απλοποίηση των γραφειοκρατικών διαδικασιών και την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος των συναρμοδιοτήτων και παράλληλων αρμοδιοτήτων, σε ανώτατο κυβερνητικό επίπεδο,

– την θέσπιση συστήματος οικονομικών κινήτρων προστασίας (παροχές, ενισχύσεις, επιδοτήσεις, φορολογικές απαλλαγές κλπ.).

– την ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα προστασίας.

Χαρακτηριστικό της ανάγκης για την αύξηση των οικονομικών πόρων που διατίθενται για τον τομέα είναι το αίτημα των αποκεντρωμένων υπηρεσιών του ΥΠΠΕ και των εποτευόμενων φορέων που φέρουν το βάρος της προστασίας, για τριπλασιασμό, κατά μέσον όρο, στην περίοδο του Προγράμματος, των διαθέσιμων πιστώσεων έναντι εκείνων της τελευταίας πενταετίας, για την αντιμετώπιση σημαντικών ανασκαφικών έργων πρώτης προτεραιότητας. Μεγαλύτερες ακόμη αναλογικά εμφανίζονται οι απαιτούμενες αυξήσεις για έργα συντήρησης και αποκατάστασης. Όπως φαίνεται και στον Πίνακα 1, το αίτημα αυτό ικανοποιείται μερικά, με ουσιαστική αύξηση των προβλεπόμενων αντίστοιχων κονδυλίων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, στην πενταετία.

Επειδή εκτιμάται ότι, και παρά την αύξηση αυτή των πιστώσεων θα μείνει ακάλυπτο μέρος μεγάλο των σχετικών αναγκών κρίθηκε απαραίτητη η παράλληλη προσέλκυση ιδιωτικών πόρων, σε μεγάλη κλίμακα. Αυτή θα επιδιωχθεί με τη θέσπιση ειδικών ισχυρών κινήτρων, που θ' απευθύνονται σε άτομα, συλλογικούς φορείς και Ο.Τ.Α., εφόσον κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, θα ήθελαν και θα μπορούσαν να συμβάλουν στο έργο της προστασίας των

Νεώτερων Μνημείων και των Παραδοσιακών Οικισμών. Η νέα αυτή δέσμη κινήτρων «θετικής» προστασίας, θα παρέχεται σε συμπλήρωση της βοήθειας που ως τώρα δίνεται γι' ανάλογους σκοπούς και θα περιλαμβάνει από τη μια μεριά τεχνική βοήθεια (οδηγίες, μελέτες, πρότυπα, υποδείξεις μεθόδων, υλικών και μέσων, ειδικά στελέχη ή συνεργασία για συγκεκριμένες εργασίες κλπ.) κι από την άλλη, σειρά οικονομικών διευκολύνσεων (παροχές, ενισχύσεις, επιδοτήσεις, εγγυήσεις, φορολογικές εκπτώσεις ή και απαλλαγές), αρκετά ισχυρών ώστε ν' αντισταθμίζουν το βάρος της προστασίας.

Μολονότι η πολιτική αυτή δεν έχει ακόμη πλήρως διαμορφωθεί, ήδη προβλέπεται η διάθεση από το ΥΠΠΕ και από τον ΕΟΤ πιστώσεων ύψους 3.500 και 2.000 εκατ. δραχμών, αντίστοιχα στα πλαίσια του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων,. Παράλληλα προβλέπεται η διάθεση πρόσθετων πόρων για τον ίδιο σκοπό από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, με τη μορφή επιχορηγήσεων στα πλαίσια των ειδικών κινήτρων του Ν. 1262/1982 και από άλλους φορείς όπως η Ε.Κ.Τ.Ε. (δάνεια) ή το ΕΤΕΡΠΣ (επιχορηγήσεις).

Τα μέτρα αυτά αποβλέπουν στην προσέλκυση κι εξασφάλιση της συνεργασίας και της ουσιαστικής συμμετοχής των άμεσα ενδιαφερόμενων πολιτών (ιδιοκτητών ή χρηστών παραδοσιακών και διατηρητέων κτιρίων) στο έργο της ανάπλασης κι ιδίως της μακρόχρονης συντήρησής τους, για την αποτελεσματικότερη κάλυψη των πολύ εκτεταμένων αναγκών αυτής της κατηγορίας.

Παράλληλα με την αύξηση των οικονομικών μέσων, απαιτείται και θα επιδιωχθεί η ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων του τομέα, με την αύξηση του αριθμού των θέσεων και τη συμπλήρωση του φάσματος των απαραίτητων ειδικοτήτων. Απαιτείται επίσης άμεση κινητοποίηση για την προσέλκυση ή και ειδίκευση ικανού αριθμού στελεχών διαφόρων κλάδων στο έργο της συντήρησης και της προστασίας. Για την κάλυψη των αναγκών αυτών, που έχουν πρόσφατα υπολογιστεί με ικανοποιητική προσέγγιση, και των σοβαρών ελλείψεων που επισημάνθηκαν, προβλέπεται, στη διάρκεια του Προγράμματος, η ίδρυση και λειτουργία Ινστιτούτου Συντήρησης στο εθνικό επίπεδο και Κέντρων Συντήρησης στις περιφέρειες, με εργαστήρια εξειδικευμένα στις τοπικές ανάγκες και παράδοση.

Στις οργανωτικές μεταβολές που προβλέπονται στην περίοδο του Προγράμματος περιλαμβάνεται η ανάπτυξη των υπηρεσιών προστασίας, για την κάλυψη, σε ισότιμη βάση, του αντικειμένου σε όλο το εύρος του, ανεξάρτητα από τη χρονική περίοδο και την ιστορική και καλλιτεχνική σημασία των στοιχείων που προστατεύονται. Ειδικότερα, για τα Νεώτερα Μνημεία (και ιδίως για τα «ζώντα» μνημεία) θα δημιουργηθεί επαρκής αριθμός αποκεντρωμένων υπηρεσιών του αρμόδιου φορέα (ΥΠΠΕ), κατ' αναλογία προς αυτές που λειτουργούν για τα Αρχαία και Μεσαιωνικά Μνημεία και σε στενή συνεργασία μαζί τους ή και υπό ενιαία διοίκηση. Οι νέες αυτές υπηρεσίες, θα στελεχωθούν και θα εξοπλιστούν κατάλληλα για την εκπλήρωση της διπλής αποστολής τους που είναι : η εποπτεία της προστασίας που θ' ασκηθεί με ιδιωτική πρωτοβουλία μέσα στα πλαίσια του πλέγματος των νέων κινήτρων που αναφέρθηκαν παραπάνω και η επιλεκτική επέκταση της Κρατικής παρέμβασης για μνημειακή συντήρηση και αποκατάσταση σε ορισμένα Νεώτερα Μνημεία (με κριτήρια την μοναδικότητά τους ή την καταλληλότητά τους για τη δημιουργία πρότυπων αποκατάστασης).

Ανάλογη προσπάθεια γεωγραφικής ανάπτυξης υπηρεσιών θα καταβληθεί και στον τομέα προστασίας των Εναλίων Αρχαιοτήτων, που παρουσιάζει οξύτατες και κατεπείγουσες ανάγκες. Το αντίστοιχο πρόγραμμα έργων ξεπερνά το μισό δισεκατομμύριο δραχμές σε πιστώσεις, στην πενταετία του προγράμματος, και περιλαμβάνει τη δημιουργία κεντρικής μονάδας υποβρύχιων αρχαιολογικών ερευνών στο Φρούριο της Πύλου και την κατασκευή κι εξοπλισμό των πρώτων από σειρά ολόκληρη Σταθμών υποβρύχιων ερευνών, σ' ένα δίκτυο που προβλέπεται να καλύψει σταδιακά ολόκληρο τον ελληνικό νησιωτικό και παράκτιο χώρο.

Θεσμική μεταβολή, σε όφελος της αποτελεσματικότητας της προστασίας αποτελεί η σχεδιαζόμενη ενίσχυση και επέκταση των αρμοδιοτήτων των τοπικών Συμβουλίων Μνημείων καθώς και η απλοποίηση των περίπλοκων και χρονοβόρων διαδικασιών που απαιτούνται σήμερα στις περισσότερες περιπτώσεις για την προστασία, συντήρηση και ανάπλαση, κι αποθαρρύνουν τις σχετικές πρωτοβουλίες και προσπάθειες.

'Ολες οι παραπάνω ρυθμίσεις υπηρετούν ουσιαστικά τη γενική επιδίωξη για την ανάπτυξη των τοπικών και περιφερειακών υπηρεσιών και για αποκέντρωση, ενώ ταυτόχρονα θα επιταχύνουν σημαντικά το έργο και θ' αυξήσουν την αποτελεσματικότητα της προστασίας.

Παράλληλα, σημαντική οργανωτική βελτίωση στο χώρο αυτό θ' αποτελέσει η εισαγωγή συστήματος και προγραμμάτων μηχανογραφικής επεξεργασίας των στοιχείων, αρχικά του Μητρώου και στη συνέχεια, του Αρχείου των Μνημείων, Συνόλων και 'Εργων Τέχνης της Χώρας, όλων των εποχών. Τα συστήματα αυτά και το ξεκίνημα του Μητρώου θα απαιτήσουν δαπάνες περίπου 200 εκατ. δρχ. από το Πρόγραμμα Δ.Ε. στην πενταετία. Υπολογίζεται ότι θ' αρχίσουν ν' αποδίδουν στο τέλος της χρονικής περιόδου του Προγράμματος, αυξάνοντας σημαντικά τη δυνατότητα εποπτείας και μελέτης των Μνημείων και στοιχείων της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, συντέμνοντας εντυπωσιακά τις χρονικές απαιτήσεις των υπηρεσιακών ανταλλαγών ανάμεσα στο Κέντρο και τις αποκεντρωμένες υπηρεσίες, και διευκολύνοντας γενικά τη λειτουργία τους.

Μια άλλη σημαντική μεταβολή στην οργάνωση των υπηρεσιών αποτελεί και η δημιουργία Κέντρου Αρχαιομετρίας, στη διάρκεια της Πενταετίας του Προγράμματος.

Τέλος, η ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα προστασίας και η κατάλληλη κινητοποίηση της κοινής γνώμης θα επιχειρηθεί με τη συστηματική ενημέρωση για την αξία των μνημείων και έργων τέχνης στην ιχνιλάτηση και αποτίμηση της ιστορικής πορείας του έθνους, με την ενίσχυση τοπικών πρωτοβουλιών στον τομέα της προστασίας και της συλλογικής δραστηριότητας στη λαογραφική - εθνολογική έρευνα, με εκτεταμένη απογραφική εργασία στον τομέα των λαϊκών χορών και της παραδοσιακής μουσικής, με τη συγκέντρωση, μελέτη και αναπαραγωγή αξιόλογων αντικειμένων και στοιχείων του ελληνικού βίου.

Στα πλαίσια της παραπάνω πολιτικής εντάσσεται, ανάμεσα σε άλλα έργα, και η χρηματοδότηση της συγκρότησης λαογραφικών συλλογών και της στέγασης ,επέκτασης και εξοπλισμού Λαογραφικών Μουσείων στην επαρχία, με ποσά που ξεπερνούν τα 200 εκατ. δρχ. στη διάρκεια του Προγράμματος, καθώς και εθνικών μουσείων γενικού ενδιαφέροντος.

3. Η πλατειά διάδοση κι η αύξηση των ευκαιριών απόλαυσης των πολιτικών αγαθών αποτελεί, σύμφωνα με τα Προκαταρκτικά, βασικό στόχο της Κυβερνητικής πολιτικής στην πενταετία. Επιδιώκεται ειδικότερα η εξάλειψη των ανισοτήτων και το ξεπέρασμα των φραγμών που ως τώρα δημιούργησε και στο χώρο αυτό η κοινωνική προέλευση, το μορφωτικό επίπεδο και η γεωγραφική θέση των ατόμων και των κοινωνικών ομάδων. Για την επίτευξη του στόχου η Κρατική παρέμβαση θα εκδηλωθεί ταυτόχρονα και συντονισμένα από δύο κατευθύνσεις, και συγκεκριμένα :

— με παροχή των πολιτιστικών αγαθών στο ευρύ κοινό σε βαθμό και έκταση μεγαλύτερη και ποσοτικά και ποιοτικά πιο ικανοποιητική από ότι σήμερα,

— με την προσέλκυση του κοινού στις πολιτιστικές υπηρεσίας και αγαθά κάτω από νέες ειδικές προϋποθέσεις.

Για την πλατύτερη προσφορά και την καλλίτερη προβολή των πολιτιστικών αγαθών, θ' αξιοποιηθούν οι δυνατότητες που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία και η υποδομή της Χώρας για μαζική πληροφόρηση, με τη συστηματική παρουσίαση των καλλιτεχνικών και πνευματικών εκδηλώσεων,

του έργου και των απόψεων των δημιουργών (ή εκτελεστών) με κατάλληλη ανάλυση των προβλημάτων κάθε κλάδου ή φορέα καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Παράλληλα θα επιδιωχθεί η συμπλήρωση των κενών στη λειτουργική διάρθρωση των πολιτιστικών φορέων καθώς και στη γεωγραφική τους κατανομή στον ελληνικό χώρο. Η ακριβής χωροθέτηση των αντίστοιχων έργων θα γίνει σταδιακά στη διάρκεια της Πενταετίας.

Ήδη επιχειρείται, στην κατεύθυνση αυτή, η σύνταξη «πολιτιστικού χάρτη» με την καταγραφή, με τη βοήθεια και συνεργασία των Ο..Τ.Α. και των Πολιτιστικών φορέων, όλων των χώρων, κλειστών ή ανοιχτών, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη «στέγαση» πολιτιστικών λειτουργιών και εκδηλώσεων.

Στα πλαίσια αυτά εντάσσεται η συγκρότηση Εθνικού Δικτύου Βιβλιοθηκών, που πρόσφατα ανακοινώθηκε, και προβλέπει την ένταξη κι αξιοποίηση της υφισταμένης υποδομής, (Εθνική Βιβλιοθήκη, Δημόσιες Βιβλιοθήκες κλπ.) τη διασύνδεση και ανταλλαγές ανάμεσα στις μονάδες, τη στελέχωση και την ενίσχυσή τους με πρόσθετα μέσα, ειδικά τμήματα και κινητές μονάδες για την αύξηση της αποτελεσματικότητας και της απόδοσης του συστήματος. Προβλέπεται ακόμα η δημιουργία, στη διάρκεια του Προγράμματος, 30 νέων σύγχρονων μονάδων, σε πρωτεύουσες Νομών ή σε σημαντικά τοπικά κέντρα, με έργα συνολικού προϋπολογισμού 450 εκατ. δραχμών. Τον ίδιο σκοπό υπηρετούν τα έργα στέγασης Ωδείων στην Β. Ελλάδα και Θεσσαλία και η ενίσχυση του θεσμού των Δημοτικών–Περιφερειακών Θεάτρων, με την ίδρυση, στέγαση και εξασφάλιση της λειτουργίας, στη διάρκεια της πενταετίας των πρώτων δέκα βασικών μονάδων περιφερειακής εμβέλειας, (συνεχιζόμενα ή νέα έργα με πιστώσεις που ξεπερνούν τα 500 εκατ. δρχ. στην 5ετία) που σταδιακά θα συμπληρωθούν με μικρότερες μονάδες, ανάλογα με τις τοπικές πρωτοβουλίες και τις δυνατότητες των Ο.Τ.Α. να τις στηρίζουν.

Στη διάρκεια του προγράμματος θα γίνει ανάπτυξη και συστηματική χρήση κινητών μονάδων, για την κάλυψη των αναγκών γεωγραφικά απομακρυσμένων περιοχών, όχι μόνο στις γνωστές σήμερα εφαρμογές τους (κινητές βιβλιοθήκες) αλλά και σε άλλους τομείς ή χώρους πολιτιστικής δράσης (εκθέσεις, θεατρικές ομάδες, εργαστήρια κλπ.).

Η προσέλκυση του κοινού στις πολιτιστικές υπηρεσίες και αγαθά θα απαιτήσει ριζική μεταβολή του τρόπου και των μεθόδων λειτουργίας όλων των μονάδων που υπηρετούν, άμεσα ή έμμεσα, τον σκοπό της διάδοσης των πολιτιστικών αγαθών, όπως είναι τα Μουσεία, οι Βιβλιοθήκες, τα Πνευματικά Κέντρα κλ.π. Εδικότερα για τα Μουσεία, εθνικά ή τοπικά προβλέπεται, στη διάρκεια του Προγράμματος, η διάθεση πιστώσεων από το Π.Δ.Ε. που φθάνουν τα 2 δισ. δρχ. για νέα κτιριακά έργα και για ένα ευρύ πρόγραμμα επανέκθεσης και εκσυγχρονισμού διάταξης και λειτουργίας, ώστε ν' ανταποκρίνονται πληρέστερα στον παιδευτικό τους ρόλο και να καταστούν κέντρα μελέτης και δημιουργίας. Τους ίδιους στόχους υπηρετούν : η σχεδιαζόμενη τροποποίηση στις ώρες λειτουργίας των Μουσείων, Βιβλιοθηκών, Αρχαιολογικών Χώρων κ.λ.π., η πρόβλεψη αύξησης των δυνατοτήτων ελεύθερης ή με μειωμένο εισιτήριο εισόδου στις Κρατικές, ή εποπτευόμενες από το Κράτος, αντίστοιχες υπηρεσίες, και η συμπλήρωση του προσωπικού των υπηρεσιών αυτών ώστε όσοι προσέρχονται ν' αποκομίζουν πραγματικά οφέλη και θετικές εμπειρίες από την επαφή τους με τους παραπάνω φορείς.

Τέλος, θα δοθεί προτεραιότητα στην επέκταση και διεύρυνση του θεσμού των Ελευθέρων Ανοιχτών Πανεπιστημίων, για την ισόρροπη κάλυψη όλων των περιφερειών της Χώρας και στον εμπλουτισμό και τη συστηματοποίηση της θεματολογίας τους, ώστε ν' ανταποκρίνεται στις τοπικές αναπτυξιακές και κοινωνικές ανάγκες.

4. Η στήριξη κι ενίσχυση της καλλιτεχνικής και πνευματικής δημιουργίας, ατομικής και συλλογικής, θα επιτευχθεί, όπως αναφέρεται στα Προκαταρκτικά, με την ενεργοποίηση της Πολιτείας :

–στην αναδιοργάνωση του χώρου της γενικής και ειδικής καλλιτεχνικής εκπαίδευσης και στην αύξηση των δυνατοτήτων συμμετοχής στα νέα αυτά εκπαιδευτικά προγράμματα

–στη δημιουργία συνθηκών ασφάλειας και ελευθερίας για τον καλλιτέχνη και τον πνευματικό δημιουργό.

Για τη βελτίωση της παρεχόμενης καλλιτεχνικής εκπαίδευσης στη διάρκεια του Προγράμματος, θ' αναθεωρηθεί η νομοθεσία που ρυθμίζει τη σύσταση και λειτουργία των Σχολών καλλιτεχνικής γενικής κι επαγγελματικής κατεύθυνσης και θα καταρτισθούν νέα προγράμματα για τις Σχολές αυτές. Παράλληλα θα εξεταστεί και θα αναθεωρηθεί το περιεχόμενο και οι μέθοδοι διδασκαλίας των Τεχνών, σε όλα τα επίπεδα της γενικής εκπαίδευσης (βασικής και μέσης) σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας. Τέλος, θα συμπληρωθούν τα κενά στο πλέγμα των αντίστοιχων εκπαιδευτικών αναγκών αυτής της κατηγορίας, με τη δημιουργία των κατάλληλων σε θέση και μέγεθος ειδικών Κρατικών μονάδων και θα προβλεφθεί ικανός αριθμός Κρατικών υποτροφιών για σπουδές σε καλλιτεχνικούς κλάδους, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Ειδικότερα, συμπληρώνεται και αναπτύσσεται η καλλιτεχνική εκπαίδευση στην Ανώτατη Βαθμίδα, με τη δημιουργία αντίστοιχων Τμημάτων (Εικαστικές Τέχνες, Χορός, Μουσική, Κινηματογράφος–Τηλεόραση, Θέατρο κ.α.) στο Κέντρο και στην Περιφέρεια.

Για τη δημιουργία συνθηκών ασφάλειας κι ελευθερίας για τον καλλιτέχνη και τον πνευματικό δημιουργό. πέρα από την κατάργηση κάθε μορφής, άμεσης ή έμμεσης λογοκρισίας, τίθεται σε άμεση προτεραιότητα η ριζική αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου για τα πνευματικά δικαιώματα. Παράλληλα θα επιδιωχθεί στην πενταετία του Προγράμματος, η αναγνώριση των λοιπών κοινωνικών του δικαιωμάτων και η ενίσχυση του εισοδήματός του.

Ειδικότερα, για τη βελτίωση της κοινωνικής θέσης και του γοήτρου των καλλιτεχνών θα μελετηθεί σύστημα κάλυψης των ασφαλιστικών τους αναγκών (υγείας, πρόνοιας, γήρατος), και θα εισαχθεί ο θεσμός της παροχής χαμηλότοκων δανείων για δαπάνες σπουδών, για την ενίσχυση πειραματικής δουλειάς στον χώρο τον Τεχνών και για απόκτηση χώρου εργασίας.

Για την ενίσχυση του εισοδήματος των καλλιτεχνών και λογοτεχνών προβλέπονται σημαντικές δαπάνες για αγορές έργων Τέχνης με σκοπό τη δημιουργία παρακαταθήκης και τη διοχέτευση και εκθεσή τους στο κοινό, σε μόνιμη ή περιοδική βάση, μέσα από τους ειδικούς Κρατικούς ή κοινωνικούς φορείς και χρηματικές ενισχύσεις για ειδικές εκδόσεις ποιότητας, για τη μετάφραση και έκδοση σε ξένες γλώσσες έργων καλλιτεχνικής λογοτεχνίας και ποίησης, για την εκτέλεση και εγγραφή σε δίσκους σύγχρονης ελληνικής έντεχνης ή λαϊκής μουσικής. Παράλληλα σχεδιάζονται ουσιαστικές θεσμικές ρυθμίσεις, όπως η αναγνώριση «δικαιώματος» υπέρ του δημιουργού (λογοτέχνη, καλλιτέχνη) ανάλογα με τη χρήση των έργων του, η υποχρέωση διάθεσης τμήματος (ποσοστού) του προϋπολογισμού κάθε Δημόσιου Έργου για παραγγελίες έργων τέχνης για τη διακόσμησή του και ιδίως για έργα που θα ανσωματώνονται σ' αυτό και μάλιστα στα κοινόχρηστα τμήματα ή στον άμεσο περίγυρό του.

Η ανάπτυξη και άσκηση των ατομικών δημιουργικών ικανοτήτων στον πολιτιστικό τομέα, αποτελεί μακρόπνοο στόχο της Κυβερνητικής πολιτικής. Στη διάρκεια του Προγράμματος θα επιδιωχθεί στο μέτρο του δυνατού, ενεργοποίηση των πολιτών στην πολιτιστική διαδικασία. Για το σκοπό αυτό θα ενθαρρυνθούν ατομικές και συλλογικές πρωτοβουλίες με την παροχή άμεσης και έμμεσης Κρατικής ενίσχυσης και ειδικότερα :

–με τη διάθεση σημαντικών πόρων για την χρηματοδότηση συγκεκριμένων προγραμμάτων και δραστηριοτήτων που

προέρχονται από πρωτοβουλίες ιδιωτικών ή μικτών φορέων τοπικής ή περιφερειακής σημασίας.

– με την εξασφάλιση της οργανωτικής και κτιριακής υποδομής για την ανάπτυξη ή στέγαση δημιουργικών κινήσεων και πρωτοβουλιών.

Σημαντικό έργο για την υλοποίηση του παραπάνω στόχου, στη διάρκεια του προγράμματος, αποτελεί το πρόγραμμα κατασκευής 30 περίπου Πνευματικών Κέντρων, σε έδρες Νομών ή και σε μικρότερα κέντρα που παρουσιάζουν ελλείψεις στον τομέα αυτό, με προϋπολογιζόμενη συνολική δαπάνη ύψους 700 εκατ. δρχ. και πιστώσεις 400 εκατ. δρχ. στη πενταετία.

Αξίζει ακόμα να αναφερθεί η δημιουργία Εθνικής Συμφωνικής Ορχήστρας Νέων, που θα λειτουργήσει ως φυτώριο μουσικών, αλλά και ως κίνητρο για επαγγελματικό προσανατολισμό των ταλαντούχων νέων.

Τέλος, στην ανάπτυξη κτιριακής υποδομής για την στέγαση πολιτιστικών δραστηριοτήτων στη διάρκεια του Προγράμματος, θα συμβάλει αποφασιστικά ή σχεδιαζόμενη διάθεση πιστώσεων ύψους 1 δισ. δρχ. για τη στερέωση και αποκατάσταση διατηρητέων κτιρίων σ' ολόκληρη τη Χώρα, πολλά από τα οποία αποτελούν ιδανικό πλαίσιο για τον σκοπό αυτό αι θα βρούν, με τον τρόπο αυτό, επάξια χρήση.

Χρηματοδότηση

Η χρηματοδότηση του τομέα από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.) δια του ΥΠΠΕ εκτιμάται σε 18 δισεκ. δρχ. σε τιμές 1982, για την περίοδο 1983–87. Η κατανομή αυτών των πόρων κατά βασική δραστηριότητα και κλάδο (Αρχαιότητες, Μουσεία, Μνημεία, Πολιτιστικά κλπ.) φαίνεται στον Πίνακα 1.

Επίσης στο παράρτημα δίνονται οι Πίνακες των βασικών και επώνυμων έργων, συνεχιζομένων ή νέων, που ολοκληρώνονται ή ξεκινούν στη διάρκεια της πενταετίας του Προγράμματος και υποστηρίζουν την πολιτική του ΥΠΠΕ.

Ένα μέρος από τα επώνυμα αυτά μεγάλα έργα έχει υποβληθεί ήδη σε όργανα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή σε διεθνείς Οργανισμούς (Ε.Τ.Π.Α. ΟΥΝΕΣΚΟ, κλπ.) για χρηματοδότηση και υπάρχουν θετικές ενδείξεις για την πορεία των σχετικών αιτήσεων και μεγάλες πιθανότητες αποδέσμευσης σημαντικού ποσοστού του προϋπολογισμού τους σε όφελος άλλων αναπτυξιακών προγραμμάτων του ΥΠΠΕ.

Χαρακτηριστική είναι η ουσιαστική αύξηση του συνόλου των δαπανών για τον πολιτιστικό τομέα, αλλά και η συνέχιση των τάσεων του 1982 σε ότι αφορά την εσωτερική διάρθρωση των δαπανών μεταξύ των επί μέρους κλάδων πολιτιστικής δραστηριότητας.

Αυτό που δεν φαίνεται στον συνοπτικό Πίνακα που ακολουθεί, αλλά είναι αρκετά σαφές στον Πίνακα Βασικών Έργων του παραρτήματος και ιδίως στα περιφερειακά κεφάλαια, είναι η ουσιαστική διαφοροποίηση της γεωγραφικής διάρθρωσης/κατανομής των δαπανών του Π.Δ.Ε. για τον πολιτιστικό τομέα, σε σύγκριση με το πρόσφατο παρελθόν.

Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι, σε αρκετούς τομείς, κυρίως όμως στον τομέα της συντήρησης της νεώτερης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (Νεοκλασσικά και Λαϊκά διατηρητέα κτίρια ή σύνολα) τα ποσά που αναφέρονται στον προϋπολογισμό του ΥΠΠΕ αφορούν αποκλειστικά τις επιχορηγήσεις του ίδιου του φορέα, προς τους Ο.Τ.Α., συλλογικά όργανα ή και ιδιώτες, στα πλαίσια της νέας πολιτικής του για την ενίσχυση των δικών τους πρωτοβουλιών προστασίας. Όπως είναι γνωστό, και άλλοι Κρατικοί φορείς, όπως το ΥΧΟΠ και ο ΕΟΤ δαπανούν, και προβλέπεται να συνεχίσουν να διαθέτουν για παρόμοιους σκοπούς, σημαντικά κονδύλια που αναφέρονται σε άλλα κεφάλαια του Προγράμματος, και υπηρετούν δικές τους παράλληλες προσπάθειες και ειδικά προγράμματα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Πιστώσεις του Προγράμματος Δημ. Επενδύσεων του ΥΠΠΕ στην 5ετία (1983–87)

σε εκατ. δρχ.
(τιμές 1982)

ΤΟΜΕΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ 5ΕΤΙΑΣ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ	
Ανασκαφές	1.915
Μουσεία	2.320
Μνημεία	3.645
Λοιπά	2.720
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	
Λαογραφικά	350
Μουσεία–Βιβλιοθήκες–Αρχεία	1.420
Νεώτερα Μνημεία	720
Λοιπά	4.910
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	18.000

ΠΕΝΤΑΕΤΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 1983-87

ΤΕΛΙΚΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ

ΤΕΥΧΟΣ ΙΙΙ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

I. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΚΑΙ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

Η Περιφέρεια Ανατολικής Στερεάς και Κυκλάδων αποτελείται από τους νομούς Αττικής, Βοιωτίας, Εύβοιας, Ευρυτανίας, Κυκλάδων, Φθιώτιδας και Φωκίδας.

Διακρίνεται από μεγάλη γεωγραφική, οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανομοιογένεια. Περιέχει, από τη μια μεριά το νομό Αττικής, που έρχεται πρώτος στη χώρα σε δείκτες κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης, και, από την άλλη το νομό Ευρατανίας, που έρχεται τελευταίος. Επίσης περιέχει, από τη μια μεριά δύσβατους ορεινούς όγκους και πολυάριθμα νησιά και, από την άλλη εκτεταμένες πεδιάδες.

Εξαιτίας αυτής της ανομοιογένειας κρίθηκε σκόπιμη η παρουσίαση του προγράμματος της περιφέρειας κατά τις παρακάτω γεωγραφικές–οικονομικές ενότητες :

Νομός Αττικής

Νομοί Βοιωτίας, Εύβοιας, Ευρατανίας, Φθιώτιδας, Φωκίδας.

Νομός Κυκλάδων

1. Νομός Αττικής

1. 1. Εικόνα του νομού Αττικής. Προβλήματα. Δυνατότητες.

Ο νομός Αττικής αποτελεί ιδιαίτερη περίπτωση νομαρχίας, γιατί πέρα από τη νομαρχιακή διοίκηση Αττικής, όπου υπάρχει νομαρχιακό συμβούλιο και νομαρχιακό ταμείο έχει και τέσσερες ακόμα νομαρχιακές διοικήσεις, των διαμερισμάτων Αθήνας, Πειραιά, Δυτικής Αττικής και Ανατολικής Αττικής.

Στο νομό Αττικής υπάρχει η Πρωτεύουσα της χώρας, που αποτελεί μεγάλο πολεοδομικό συγκρότημα, ένα από τα μεγαλύτερα της Ευρώπης, με προβλήματα ρύπανσης, κυκλοφοριακής συμφόρησης, πολεοδομικής υποβάθμισης, ιδίως στις δυτικές του περιοχές, και αυθαίρετης δόμησης.

Ο νομός Αττικής είναι ο πιο αστικοποιημένος και ο πιο πυκνοματοικημένος νομός της χώρας.

Το 1981 ο νομός Αττικής είχε 3.370 χιλ. κατοίκους, δηλαδή το 35 % του πληθυσμού της χώρας.

Οι εξελίξεις των μεγεθών ήταν πολύ ευνοϊκές στο νομό Αττικής στη δεκαετία 1960–70, πολύ ευνοϊκότερος από ότι στη λοιπή χώρα. Οι ψηλοί ρυθμοί όμως, κάμφθηκαν στη δεκαετία 1970–80 για πρώτη φορά στη μεταπολεμική περίοδο, ενώ στη λοιπή χώρα έγιναν πιο ευνοϊκοί. Σε απόλυτους αριθμούς οι αυξήσεις συνέχισαν να είναι εξαιρετικά ψηλές στο νομό Αττικής και στη δεύτερη αυτή περίοδο.

Κατά νομαρχιακό διαμέρισμα παρατηρήθηκε, ότι, στη δεκαετία 1970–80 τη μικρότερη πληθυσμιακή αύξηση παρουσίασε το Διαμέρισμα Αθηνών, από τις χαμηλότερες των νομών της χώρας, και τη μεγαλύτερη το Διαμέρισμα Ανατολικής Αττικής, μεγαλύτερη από όλους τους νομούς της χώρας.

Το Διαμέρισμα Αθηνών και ειδικότερα ο Δήμος Αθηναίων, λόγω ψηλών πυκνοτήτων και υπερβολικής συγκέντρωσης δραστηριοτήτων μεταβάλλεται σταδιακά, ο μόνιμος πληθυσμός μειώνεται, παρατηρείται εγκατάλειψη των κατοικιών στο κέντρο και μετατροπή τους σε επαγγελματικές στέγες και σταδιακή υποβάθμιση των κεντρικών συνοικιών.

Τα Διαμερίσματα Δυτικής Αττικής και Πειραιά είναι τα πιο υποβαθμισμένα. Εκεί είναι εγκαταστημένες οι περισσότερο οχλούσες δραστηριότητες του νομού, όπως η Κεντρική Αγορά Χονδρεμπορίου, οι βασικές εθνικές οδικές αρτηρίες και οι σιδηροδρομικές γραμμές μεταφορών, οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις του Ρέντη, της οδού Πειραιώς, των περιοχών Κηφισσού οι οχλούσες βιομηχανίες του Θριασίου Πεδίου, του Πειραιά, της Ελευσίνας, του Ασπροπύργου και του Χαϊδαρίου, οι κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις του Θριασίου Πεδίου, οι εγκαταστάσεις του Πολεμικού Ναυτικού, τα Ναυπηγεία, οι χαβούζες και άλλοι τελικοί αποδέκτες των διάφορων μορφών ρύπανσης της Πρωτεύουσας.

Οι περιοχές εργατικής κατοικίας του Δυτικού Λεκανοπεδίου έχουν τα λιγότερα ποσοστά σε χώρους πρασίνου, κοινωνικών εξυπηρετήσεων, τις εντονότερες ανάγκες για λαϊκή στέγη, τις περισσότερες μετακινήσεις που σχετίζονται με λειτουργίες και χρήσεις εκτός περιοχής και τα εντονότερα φαινόμενα ρύπανσης του εδάφους, της ατμόσφαιρας και των θαλασσών.

Το Ανατολικό Διαμέρισμα, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, σημείωσε την μεγαλύτερη οικιστική ανάπτυξη την τελευταία δεκαετία και αποτελεί πλέον τον φυσικό υποδοχέα της πληθυσμιακής ανάπτυξης της Πρωτεύουσας.

Στο Ανατολικό Διαμέρισμα υπάρχουν συνοικίες και προάστεια μεσαίων και ψηλών εισοδημάτων, πολλά νοσοκομεία, ιδιωτικές κλινικές και ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμοί, οι μεγαλύτερες εκτάσεις πρασίνου.

Τα σημαντικότερα προβλήματα του Διαμερίσματος εντοπίζονται στις περιοχές δεύτερης κατοικίας (παραθεριστικής), όπως είναι η Λούτσα, ο Μαραθώνας, το Πόρτο Ράφτη, κλπ. οι οποίες έχουν οικοδομηθεί στο μεγαλύτερο μέρος τους αυθαίρετα χωρίς συνοδευτική υποδομή.

Τέλος στο νομό Αττικής ανήκει μια σειρά από νησιά, η Σαλαμίνα που έχει κάποια γεωργική παραγωγή, βιομηχανίες και παραθεριστικές κατοικίες, η Αίγινα, τα Μέθανα, ο Πόρος, η Ύδρα, που η οικονομία τους κυριαρχείται από την τουριστική δραστηριότητα, τα Κήθυρα, που έχουν γεωργική και τουριστική δραστηριότητα.

Τα κυριότερα προβλήματα στο νομό Αττικής είναι :

α. Υποβάθμιση του περιβάλλοντος και των συνθηκών ζωής των κατοίκων της Αττικής.

Για την Αττική ανακύπτει πλέον οξύ το πρόβλημα της χωρητικότητας σαν ισορροπίας μεταξύ ανθρωπίνων δραστηριοτήτων και περιβάλλοντος. Η ρύπανση όλων των φυσικών αποδεκτών, θάλασσας, αέρα, εδάφους και από όλες τις πηγές έχει φθάσει σε απαράδεκτα ψηλά επίπεδα.

β. Μεγάλες ελλείψεις στην τεχνική και κοινωνική υποδομή.

Στα ψηλά ποσοστά συγκέντρωσης πληθυσμού και οικονομικής δραστηριότητας στο νομό Αττικής δεν αντιστοιχούν ανάλογα ψηλά ποσοστά συγκέντρωσης δημόσιων επενδύσεων επί των συνολικών χώρας, όπως δείχνουν τα κατά κεφαλή ποσά. Αυτά γίνονται απαράδεχτα χαμηλά, όταν αφαιρεθούν τα εθνικά έργα και λογαριασθούν μόνο τα έργα τοπικής σημασίας (επαρχιακοί και τοπικοί δρόμοι, αποχέτευση και ύδρευση, συνοικιακά κέντρα παροχής υπηρεσιών, κλπ.).

Η στέρηση του νομού Αττικής από επαρκείς δημόσιες επενδύσεις για εξυπηρέτηση του πληθυσμού του και η πλήρης, μέχρι σήμερα, απουσία θεσμών ουσιαστικού πολεοδομικού ελέγχου και προστασίας του περιβάλλοντος, παράλληλα με την έντονη ιδιωτική επενδυτική δραστηριότητα κυρίως στην Πρωτεύουσα, δημιούργησαν κρίσιμη υποβάθμιση της ποιότητας ζωής και αλλοίωση πολύτιμων στοιχείων, όπως είναι το εξαιρετικό αττικό κλίμα, οι φυσικές καλλονές και η πολιτιστική κληρονομιά.

γ. Κερδοσκοπικές πιέσεις στη γη.

Στο νομό Αττικής, περισσότερο απότι σε άλλους νομούς, επενδύονται σε μεγάλο βαθμό ιδιωτικά κεφάλαια σε ακίνητα. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, τη στροφή των επενδύσεων από παραγωγικές δραστηριότητες, όπως η γεωργία και βιομηχανία, σε δραστηριότητες με περιορισμένη συμβολή στην ανάπτυξη, μη παραγωγικές και τριτογενοποίηση της οικονομίας.

δ. Πολλαπλοί ρόλοι του νομού Αττικής.

Πρόβλημα αποτελεί στο νομό Αττικής για την άσκηση σαφούς και συντονισμένης πολιτικής, ότι είναι ταυτόχρονα διεθνές κέντρο, εθνικό κέντρο και περιφέρεια διανομαρχιακή (λόγω των τέσσερων νομαρχιακών διαμερισμάτων στα οποία υποδιαιρείται). Τα διάφορα αυτά επίπεδα ρόλων του νομού Αττικής δημιουργούν σύγχυση, έντονες αλληλεπικαλύψεις ή, αντίθετα, μεγάλα κενά, εφαρμογή αντιφατικής πολιτικής, από τη μια μεριά αποκεντρωτικής, από την άλλη αναδεικτικής και εξυπηρετικής του διεθνούς, εθνικού και περιφερειακού του ρόλου. Οι ισχυρότατες πιέσεις για ανάπτυξη και επέκταση στο νομό βρίσκουν διέξοδο, κάτω από τις συνθήκες αυτές, σε δραστηριότητες έξω από κάθε πρόγραμμα, οργάνωση και έλεγχο (παραοικονομία και παρασιτισμός, πολεοδομική αναρχία και αυθαιρεσία).

Πέρα από τα προβλήματα ο νομός Αττικής παρουσιάζει, με την κεντροβαρική του θέση, τη μεγάλη αγορά των 4 εκ. καταναλωτών, τη σημασία του σαν εθνικού και διεθνούς κέντρου, σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης δραστηριοτήτων που είναι πολλαπλά σκόπιμο να αναπτυχθούν και δεν έχουν μέχρι σήμερα αναπτυχθεί, όπως είναι οι δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα και ορισμένες του δευτερογενή.

Στον πρωτογενή τομέα οι δυνατότητες εντοπίζονται σε προϊόντα ευαίσθητα που προορίζονται για τη μεγάλη αγορά της Αθήνας ή για ταχεία διακίνηση έξω από το νομό (ανθοκομικά στην Τροιζηνία και Μεσογαία, κηπευτικά στον Ασπρόπυργο, στην Τροιζηνία και στη Σαλαμίνα, γάλα και αυγά στα Μέγαρα και στον Ασπρόπυργο, ιχθυοπαραγωγή και οστρακοπαραγωγή στα Μέγαρα, στο Πόρτο Γερμενό και στην Τροιζηνία). Επίσης οι δυνατότητες εντοπίζονται σε ορισμένα παραδοσιακά προϊόντα της Αττικής, όπως είναι η φυστικοπαραγωγή στην Αίγινα και στα Μέγαρα, η αμπελουργία στη Μεσογαία, τα Μέγαρα, τις Αφίδνες, τις Ερυθρές, την Οινόη, το Μαραθώνα, η μελισσοτροφία στην Οινόη.

Στο δευτερογενή τομέα, το συγκριτικό πλεονέκτημα του νομού Αττικής εντοπίζεται σε κλάδους που έχουν ανάγκη από ερευνητική υποδομή, ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό, τεχνική υποδομή και υπηρεσίες. Τέτοιοι είναι οι κλάδοι υψηλής τεχνολογίας (ηλεκτρονική, τηλεματική, βιοενέργεια και βιοτεχνολογία).

1.2. Επιδιώξεις.

Η πολιτική που αναφέρεται στα Προκαταρκτικά για την Πρωτεύουσα είναι η ανάσχεση της μεγέθυνσής της και η αποκέντρωση διοικητικών μονάδων και υπηρεσιών σε άλλες περιοχές της χώρας, η εξυγίανση του περιβάλλοντος και η αντιμετώπιση της ανεργίας. Για το τελευταίο αυτό στα Προκαταρκτικά προβλέπεται η αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων υποδομής και εξειδικευμένης εργασίας, η προώθηση για εγκατάσταση επιλεγμένων μονάδων έντασης εξειδικευμένης εργασίας και εξαιρετικά προηγμένης τεχνολογίας και μικρομεσαίων επιχειρήσεων αναγκαίων για την εξυπηρέτηση των αναγκών των κατοίκων. Για εξυγίανση του περιβάλλοντος θα αναληφθούν έργα αστικής ανάπλασης και γενικότερης χωροταξικής ρύθμισης, θα περιοριστεί η εγκατάσταση μεγάλων βιομηχανιών στην Αττική και γενικά επιχειρήσεων εθνικής κλίμακας.

Για αξιοποίηση των δυνατοτήτων και αντιμετώπιση των προβλημάτων του νομού Αττικής, μέσα στους περιορισμούς που θέτουν οι παραπάνω βασικοί στόχοι του προγράμματος κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης της χώρας οι επιδιώξεις για το νομό Αττικής είναι :

Ικανοποίηση αναγκών κοινωνικού χαρακτήρα κατά προτεραιότητα, όπως είναι η κατοικία, η εκπαίδευση, η ύδρευση και αποχέτευση, η απορρύπανση του αέρα, των ακτών, του εδάφους, η κοινωνική προστασία και περίθαλψη, η μόρφωση και η πολιτιστική ζωή στις υποβαθμισμένες δυτικές περιοχές του νομού. Επίσης η πολεοδομική βελτίωση και ρύθμιση των περιοχών αυθαίρετης επέκτασης, παραθεριστικής, κύρια, κατοικίας.

Εξυγίανση της οικονομίας και ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων υπό τον αυστηρό περιορισμό, ότι θα προωθηθούν στο νομό Αττικής δραστηριότητες εθνικής και διεθνούς σημασίας, που αποδειγμένα λειτουργούν στο νομό αυτό πολύ καλλίτερα απότι σε άλλες περιοχές της χώρας και έτσι η πολιτική δεν αντιβαίνει στην προτεραιότητα που δίνεται στο πρόγραμμα για περιφερειακή ανάπτυξη.

1.3. Μέτρα και έργα.

Τα κυριότερα μέτρα και έργα για την επίτευξη των επιδιώξεων είναι :

Διοικητική αναδιάρθρωση του νομού, ως προς φορείς, είδος και έκταση αρμοδιότητας σε επίπεδα τοπικής αυτοδιοίκησης α', β' και γ' βαθμού και επιτελικής κεντρικής διοίκησης, που σχεδιάζεται από τα Υπουργεία Χ.Ο.Π. και Εσωτερικών, στα πλαίσια της προωθούμενης σχετικής πολιτικής.

Έγκριση και εφαρμογή του Ρυθμιστικού 83 που έχει εκπονήσει το ΥΧΟΠ σε συνεργασία με άλλους φορείς και τις νομαρχίες Αττικής και αφορά όλο το νομό Αττικής.

Με το έργο αυτό γίνεται εξυγίανση υποβαθμισμένων περιοχών, προστασία και ανάδειξη μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, αποσυμφόρηση του κέντρου, δημιουργία πλατειών, πράσινων και ελεύθερων χώρων, συγκρότηση γειτονιών, προστασία τους από διαμπερή κυκλοφορία και ασυμβίβαστες λειτουργίες, καθορισμός ζωνών χρήσης γης, δημιουργία βιομηχανικών και βιοτεχνικών πάρκων κλπ.

Εφαρμογή του προγράμματος μέτρων και έργων κυκλοφοριακής ρύθμισης, που έχουν προγραμματισθεί από τα Υπουργεία Συγκοινωνιών, Δημόσιων Έργων και Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος. Με τη ρύθμιση αυτή επιδιώκεται κυκλοφοριακή αποσυμφόρηση, καλύτερη κυκλοφοριακή λειτουργία, προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος. Ειδικότερα μεγάλη προσπάθεια έχει καταβληθεί ώστε τα μέτρα και τα έργα που προγραμματίζονται για τις μεταφορές στην Αθήνα στην περίοδο 1983-87 να συμβιβάζονται με το Ρ.Σ.Α. Παράλληλα αρχίζει η κατασκευή συστήματος υπογείου και επιγείου μετρό και προμετρό, που θα καλύπτει

τις ανάγκες του Λεκανοπεδίου Αθήνας. Επίσης επιδιώκεται ανετότερη σύνδεση του Λεκανοπεδίου Αθήνας με τη λοιπή χώρα για αποφυγή της συμφόρησης στις εισόδους και εξόδους του.

Εφαρμογή προγράμματος αποτροπής της ρύπανσης που έχει εκπονήσει το ΠΕΡΠΑ σε συνεργασία με άλλους φορείς για το Λεκανοπέδιο Αθήνας και το Θριάσιο Πεδίο (ατμοσφαιρική ρύπανση) και για ολόκληρο το νομό Αττικής (θαλάσσια ρύπανση, απορρίμματα, θόρυβοι ,κλπ.).

Πιο συγκεκριμένα και σε αντιστοιχία με τις βασικές επιδιώξεις τα βασικά έργα του εντάσσονται στο πρόγραμμα της πενταετίας είναι τα παρακάτω :

α) Για την κατά προτεραιότητα ικανοποίηση αναγκών κοινωνικού χαρακτήρα, θα ρυθμιστεί το κυκλοφοριακό με οδικά έργα, σηματοδοτήσεις και ηλεκτρονική ρύθμιση, συγκοινωνιακές γραμμές και μέσα, κέντρα τεχνικού ελέγχου οχημάτων, προμήθεια τροχαίου υλικού κλπ. θα γίνουν έργα χωροταξικών και πολεοδομικών εξυγιάνσεων και ρυθμίσεων σε ολόκληρη την Αττική, θα ορισθούν ζώνες χρήσης γης και θα χωροθετηθούν κατάλληλα οι διάφορες λειτουργίες που προκαλούν συμφόρηση και γενικά οχλήσεις (αποθήκες,χονδρεμπόριο, εθνικές αγορές κλπ.), θα κατασκευασθούν από την Πολιτεία κατοικίες και θα γίνουν οικιστικές αναπλάσεις σε υποβαθμισμένες οικιστικές περιοχές, θα ενταθούν και θα συμπληρωθούν τα έργα αποχέτευσης και ύδρευσης, θα γίνουν υδρογεωλογικές μελέτες και θα υδρευθούν περιοχές εκτός Λεκανοπεδίου που έχουν πρόβλημα, ενώ ταυτόχρονα θα εκτελεστούν έργα προστασίας από υγρά απόβλητα, όπως είναι το μεγάλο έργο βιολογικού καθαρισμού στην Ψυττάλεια, ο νέος Κεντρικός Αγωγός Αθηνών, και η περάτωση του κέντρου υποδοχής βοθρολυμάτων Μεταμόρφωσης. Θα γίνουν μελέτες αντιπλημμυρικών Θριασίου Πεδίου και ρέματος Ραφήνας. Θα γίνει προμήθεια αεροσκαφών, πλοίων και οργάνων για έλεγχο και καταπολέμηση των πετρελαιοκηλίδων και θα γίνουν σταθμοί υποδοχής καταλοίπων πλοίων στον Πειραιά και στην Ελευσίνα. Θα κατασκευασθούν συγκροτήματα για νέου τύπου εκπαίδευση γενική, τεχνική και επαγγελματική ανηλίκων και ενηλίκων σε κατάλληλες θέσεις, ώστε να εξυπηρετούν πυκνοκατοικημένες περιοχές, θα οργανωθεί το Αττικό Πανεπιστήμιο, θα κατασκευασθούν νοσοκομεία στην Ελευσίνα, στην Νέα Ιωνία και σε άλλες χαμηλού - μέσου εισοδήματος περιοχές και θα επεκταθεί το Γενικό Νοσοκομείο Ευαγγελισμού, που εξυπηρετεί ανάγκες όχι μόνο του ντόπιου πληθυσμού, αλλά και του λοιπού πληθυσμού της χώρας (μέχρι να συμπληρωθεί το δίκτυο περιφερειακών νοσοκομείων που προβλέπεται να γίνει). Θα γίνουν χώροι πράσινου, πλατείες, πεζόδρομοι και ελεύθεροι χώροι υπαίθριας αναψυχής μέσα στις αστικές περιοχές και στον περιαστικό δασικό και παραλιακό χώρο, θα παρθούν μέτρα προστασίας των περιαστικών δασών. Θα μελετηθούν και θα εφαρμοστούν βελτιωμένοι τρόποι συλλογής, αποκομιδής και διάθεσης - αξιοποίησης απορριμμάτων.

β) Για εξυγίανση της οικονομίας και ανάπτυξη των παραγωγικών τομέων θα γίνουν γεωργικές βιομηχανίες (οινοδεξαμενές και οινοποιεία, συσκευαστήρια - ψυγεία - επεξεργασία οπωροκηπευτικών, συσκευαστήρια - ψυγεία ανθέων, εκσυγχρονισμένα σφαγεία), διάφορες εγκαταστάσεις συγκέντρωσης και διακίνησης γεωργικών προϊόντων, σταθμοί συγκέντρωσης και πρόψυξης γάλακτος; κέντρα συσκευασίας αυγών, ανθαγορά, ιχθυαγορά, κρεαταγορά και μηχανοργάνωση της λαχαναγοράς της Αθήνας, θα δημιουργηθεί ιχθυόσκαλα στο Λαύριο και κέντρο καθαρισμού οστράκων. Για καλύτερη οργάνωση των δραστηριοτήτων του δευτερογενή τομέα θα χωροθετηθούν κατάλληλα τα λατομεία αδρανών υλικών και τα λατομεία μαρμάρου Πεντέλης, θα γίνει μεταλλευτική - μεταλλουργική μονάδα στο Λαύριο από την ΕΛΕΒΜΕ, θα γίνουν μονάδες μετατροπής μαζούτ και μονάδα παραγωγής αερίου πόλης από την ΕΛΔΑ, καθώς και δίκτυα αερίου Αθήνας από τη ΔΕΦΑ. Θα γίνει μεγάλο εμπορευματικό κέντρο στο Θριάσιο Πεδίο, θα γίνουν αναγκαίες συπληρώσεις στην υποδομή και στους εξοπλισμούς του λιμανιού του Πειραιά, θα γίνουν έργα στα λιμάνια Ελευσίνας και Ραφήνας για αποσυμφόρηση του Πειραιά. ορισιτκές όμως διευθετήσεις και συμπληρώσεις θα γίνουν στα λιμάνια Αττικής σύμφωνα με το πρόγραμμα λιμανιών που συντάσσεται στα πλαίσια της μελέτης που έχει ανατεθεί και εκπονείται για το εθνικό σύστημα λιμανιών της χώρας. Θα γίνουν συμπληρώσεις στην υποδομή του αεροδρομίου Ελληνικού και θα γίνει αεροδρόμιο στα Κύθηρα για καλύτερη σύνδεσή του με το κέντρο. Θα βελτιωθούν και θα συμπληρωθούν οι συνδέσεις του Λεκανοπεδίου και του Θριασίου με τους γύρω νομούς για αποφυγή της συμφόρησης στις εισόδους - εξόδους, θα γίνουν δακτύλιοι (εσωτερικός, ενδιάμεσος, εξωτερικός) παράκαμψης των κεντρικών περιοχών του Λεκανοπεδίου. Τέλος, θα αναλάβουν οι ΟΤΑ τουριστικές και άλλες δημοτικές επιχειρήσεις.

Λόγω της σημασίας της Αθήνας ως διεθνούς πολιτιστικού και ιστορικού κέντρου, θα γίνουν ορισμένα έργα συνδεμένα με την ιδιαίτερη αυτή σημασία της Αθήνας, Θα κατασκευασθεί το Μουσείο της Ακρόπολης και έργα αναστήλωσης Ακρόπολης και συντήρησης Παρθενώνα. Θα γίνει μουσείο πόλης Αθηνών και νομισματικό μουσείο σε διατηρητέα παλιά κτίρια, αποκατάσταση κτιρίου Μακρυγιάννη, στερέωση και συντήρηση σπιτιών στην Πλάκα. Θα γίνουν έργα αποκατάστασης διατηρητέου κτιρίου Εθνικού Θεάτρου και επέκτασής του, κτίριο Γενικών Αρχείων του Κράτους, επισκευή συντήρηση Μονής Δαφνίου.

2. Ενότητα Ανατολικής Στερεάς (εκτός Νομού Αττικής).

2.1. Εικόνα της ενότητας. Προβλήματα, Δυνατότητες.

Η ενότητα αποτελείται από τους νομούς Βοιωτίας, Ευβοίας, Ευρυτανίας, Φθιώτιδας και Φωκίδας. Γειτονεύει με το νομό Αττικής και οι πεδινές της περιοχές είναι πάνω στον κύριο μεταφορικό άξονα της χώρας. Εξαιτίας αυτού οι περιοχές αυτές έχουν γίνει χώρος υποδοχής «δορυφορικών» δραστηριοτήτων της Πρωτευούσας, που δημιούργησαν θέσεις εργασίας και έφεραν οικονομική άνθιση (ιδίως στην εικοσαετία 1950-1970) αλλά και υποβάθμιση του περιβάλλοντος και οικονομική, κοινωνικοπολιτιστική εξάρτηση από την Πρωτεύουσα.

Οι νομοί της ενότητας διαθέτουν αξιόλογο υπεδάφιο πλούτο, βασικά βωξίτη, λιγνίτη, λευκόλιθο, σιδηρονικέλιο, θειούχα μικτά μεταλλεύματα και δολομίτη. Επίσης διαθέτουν και άλλους σημαντικούς φυσικούς πόρους (δάση, ιαματικές πηγές, εύφορες πεδιάδες), καθώς και χώρους αρχαιολογικού και τουριστικού ενδιαφέροντος.

Πιο συγκεκριμένα, η ενότητα αυτή έχει αναπτυγμένη βιομηχανία στη Βοιωτία (περιοχή Χαλκίδας), αναπτυγμένη γεωργία στις εύφορες πεδιάδες Κωπαΐδας στη Βοιωτία και Σπερχειού στη Φθιώτιδα αλλά έχει και παραδοσιακή γεωργία και κτηνοτροφία στις άγονες εκτάσεις όλης της Ευρυτανίας, της Παρνασσίδας και Δωρίδας του νομού Φωκίδας, της νότιας Βοιωτίας που είναι επιπλέον και άνυδρη, του ορεινού πετάλου των νομαρχιακών ορίων της Φθιώτιδας και μεγάλου μέρους της Εύβοιας. Έχει ακόμα αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές γύρω από τον Ευβοϊκό και στην περιοχή Δελφών.

Οι πέντε νομοί της ενότητας είχαν το 1981 540 χιλ. κατοίκους. Στη δεκαετία 1971-1981 αυξήθηκαν τα απόλυτα μεγέθη πληθυσμού στους νομούς, με εξαίρεση την Ευρυτανία ενώ στην προηγούμενη δεκαετία οι νομοί αυτοί είχαν παρουσιάσει αρνητική μεταβολή πληθυσμού. Αυξήθηκε συνολικά η απασχόληση σ' όλους τους νομούς με εξαίρεση το νομό Βοιωτίας και σ' όλους τους νομούς παρατηρήθηκε σημαντική μείωση του ποσοστού απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα. Αυξήθηκε το ακαθάριστο περιφερειακό προϊόν με πολύ ψηλούς ρυθμούς στους νομούς Βοιωτίας, Ευβοίας, Ευρυτανίας και με μέτριους στους νομούς Φθιώτιδας και Φωκίδας. Όλοι οι νομοί παρουσιάζουν δείκτες ευημερίας χαμηλότερους από τους αντίστοιχους μέσους χώρας, με χαμηλότερους στο νομό Ευρυτανίας που έχει και τους χαμηλότερους στη χώρα και υψηλότερους στο νομό Βοιωτίας.

Κατά τομέα παρατηρούνται τα παρακάτω :

Στον πρωτογενή τομέα, τα κυριότερα γεωργικά προϊόντα είναι λάδι, βρώσιμες ελιές, κρασί, ντομάτες, πατάτες, βαμβάκι, σιτάρι, λαχανικά, καπνός, κτηνοτροφικά, πτηνοτροφικά (Εύβοια). Υπάρχει σ' όλους τους νομούς πρόβλημα μικρής και πολυτεμαχισμένης γεωργικής γής. Στις ορεινές περιοχές παρατηρείται εγκατάλειψη γεωργικής γης. Πολλές εκτάσεις έχουν αγοραστεί από κατοίκους των πόλεων, που δεν σκοπεύουν να τις καλλιεργήσουν αλλά πρόκειται να τις χρησιμοποιήσουν μελλοντικά για διαφορετικούς σκοπούς. Υπάρχουν επίσης εκτάσεις που ανήκουν σε μοναστήρια και δεν καλλιεργούνται. Παρατηρείται έλλειψη αποθηκευτικών και ψυκτικών χώρων και εκσυγχρονισμένων συσκευαστηρίων. Επίσης παρατηρείται γενικά έλλειψη αγροτικών και δασικών δρόμων. Στην Βοιωτία και στη Φθιώτιδα μεγάλο πρόβλημα δημιουργείται από πλημμύρες του Βοιωτικού Κηφισσού και του Σπερχειού αντίστοιχα. Στην Φωκίδα και στην Εύβοια υπάρχουν προβλήματα πλημμυρών από χειμάρρους και δεν υπάρχουν εγγειοβελτιωτικά έργα. Κυριότερες αλιευτικές περιοχές είναι ο Ευβοϊκός, και οι ακτές της Εύβοιας προς το Αιγαίο, ο Μαλιακός, ο Κορινθιακός. Σ' όλες τις περιοχές παρατηρείται ανεπάρκεια της αναγκαίας υποδομής (καταφύγια, ιχθυόσκαλες κλπ.). Ο δασικός πλούτος της περιφέρειας εντοπίζεται κύρια στο σύμπλεγμα Παρνασσού - Γκιώνας - Τυμφρηστού με βασικό πυρήνα την Ευρυτανία (52% της έκτασης της Ευρυτανίας καλύπτεται από δάση, σε μεγάλο βαθμό πρακτικά ανεκμετάλλευτα εξαιτίας της έλλειψης οργάνωσης και αναγκαίων έργων υποδομής) και στη βόρεια και κεντρική Εύβοια.

Στον δευτερογενή τομέα και ειδικά στη μεταποίηση παρατηρείται, ότι υπάρχουν βιομηχανίες όλων των κλάδων. Ο άξονας Οινοφύτων, Θήβας - Χαλκίδας, Λαμίας συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό της βαρειάς βιομηχανίας της ενότητας και ένα από τα μεγαλύτερα της χώρας. Παρατηρείται, όμως ανεπάρκεια τεχνικής υποδομής. Παρά τη μεγάλη συγκέντρωση βιομηχανίας, Βι.Πε. σε λειτουργία στην ενότητα αυτή υπάρχει μόνο στη Στυλίδα Φθιώτιδας. Παρατηρείται ρύπανση από υγρά βιομηχανικά απόβλητα στο Βοιωτικό Κηφισσό, στο Μαλιακό, στον Ευβοϊκό. Υπάρχουν στην ενότητα μεγάλα προβλήματα ρύπανσης του περιβάλλοντος από την εξορυκτική δραστηριότητα, ειδικά την εξόρυξη βωξίτη στη Φωκίδα και Βοιωτία, σιδηρονικελίου στη Φθιώτιδα (Λάρυμνα) και στην Εύβοια, λιγνίτη στην Εύβοια (ΑΠλιβέρι), λευκολίθου στην Εύβοια (Μαντούδι).

Στον τριτογενή τομέα και ειδικά στις μεταφορές - επικοινωνίες παρατηρείται ότι η υποδομή του δικτύου μεταφορών (οδικό - σιδηροδρομικό) δεν είναι ικανοποιητική και δεν ανταποκρίνεται στις αυξημένες ανάγκες που έχει η ενότητα λόγω της κεντροβαρικής της θέσης μέσα στη χώρα (αν και σε σύγκριση με την υπόλοιπη χώρα οι δείκτες είναι ψηλοί). Πρόβλημα δημιουργεί η μη αποπεράτωση της διαπεριφερειακής αρτηρίας Ναυπάκτου - Άμφισσας - Λαμίας και η ανυπαρξία συνδέσεων, όπως Ναυπάκτου - Καρπενησίου και Καρπενησίου - Αμφιλοχίας. Η βατότητα των οδικών συνδέσεων εκτιμάται γενικά σαν καλή (με σημαντικές βέβαια ενδοπεριφερειακές αποκλίσεις). Στην Ευρυτανία που είναι 100% ορεινή και στην ορεινή Φωκίδα το επαρχιακό και κοινοτικό δίκτυο είναι σχεδόν ανύπαρκτο και το τηλεφωνικό είναι υποτυπώδες.

Ο τουρισμός, όπως ειπώθηκε ήδη, είναι άνισα κατανεμημένος στο χώρο, και αφορά παραθεριστική, κυρίως, δραστηριότητα, μεγάλο μέρος της οποίας είναι των κατοίκων της Πρωτεύουσας.

Ως προς την υγειονομική εξυπηρέτηση παρατηρείται ανισοκατανομή γιατρών και νοσηλευτικών κλινών αλλά και γενική ανεπάρκεια νοσηλευτικής υποδομής, σοβαρή αδυναμία υγειονομικής εξυπηρέτησης του πλυθυσμού, κυρίως των ορεινών δύσβατων περιοχών της ενότητας.

Ως προς το οικιστικό δίκτυο παρατηρείται ύπαρξη και διασπορά πολύ μικρών οικισμών. Από τα αστικά κέντρα, η Θήβα και η Χαλκίδα έχουν ρόλο βιομηχανικού δορυφορικού κέντρου της Πρωτεύουσας. Η Χαλκίδα και η Λαμία εξυπηρετούν σημαντική γεωργική ενδοχώρα και είναι, ακόμα, πόλοι έλξης των ορεινών πληθυσμών των νομών τους, με αποτέλεσμα οι δύο αυτές πόλεις να κυριαρχούν έντονα στο δίκτυο των οικισμών του νομού τους. Η ενότητα έχει ένα μόνο ακόμη αστικό κέντρο, τη Λειβαδιά, πρωτεύουσα του νομού Βοιωτίας. Οι πρωτεύουσες των νομών Ευρυτανίας (Καρπενήσι) και Φωκίδας (Άμφισσα) είναι ημιαστικοί οικισμοί.

Η ενότητα έχει αρκετές προβληματικές περιοχές. Σαν τέτοιες χαρακτηρίζονται οι νομοί Ευρυτανίας, Φωκίδας και οι ορεινές περιοχές της Φθιώτιδας, της Εύβοιας και της Βοιωτίας.

Η ενότητα χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα προβληματική ως προς τις χρήσεις γης. Σε πολλές περιοχές παρατηρείται εκτεταμένη ανοργάνωτη ανάπτυξη παραθεριστικών και τουριστικών περιοχών (ακτές Ευβοϊκού), εκτεταμένη ανοργάνωτη ανάπτυξη βιομηχανικών συγκεντρώσεων (Οινόφυτα - Χαλκίδα - Θήβα), ανοργάνωτη οικιστική επέκταση πόλεων (Λαμία, Θήβα, Λειβαδιά, Χαλκίδα) και τουριστικών κέντρων, ανάμιξη μη συμβιβαστών χρήσεων γης π.χ. γεωργική και βιομηχανική (Θηβαϊκό πεδίο - Κοιλάδα Σπερχειού), παραθεριστική και βιομηχανική (ακτές Ευβοϊκού).

Προβλήματα δημιουργούνται από τη διαφορετική γεωγραφική έκταση αρμοδιότητας των περιφερειακών υπηρεσιών των Υπουργείων στην ενότητα.

Σε συντομία, τα κυριότερα προβλήματα της ενότητας είναι :

Έλλειψη αναπτυξιακής αυτοδυναμίας (μεγάλη εξάρτηση από την Πρωτεύουσα).

Ανοργάνωτη ταχύτατη ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα (μεταποίηση, εξόρυξη, οικοδομήσεις), έντονα περιβαλλοντικά προβλήματα.

Στην ενότητα υπάρχουν και σημαντικοί αξιοποιήσιμοι πόροι, που σε συντομία είναι :

Σημαντικοί πόροι για δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα.

Σημαντικοί τουριστικοί πόροι.

Σημαντικός ορυκτός πλούτος.

2.2. Επιδιώξεις.

Οι κυριώτερες γενικές επιδιώξεις για αντιμετώπιση των προβλημάτων και αξιοποίηση των δυνατοτήτων της ενότητας είναι :

Μείωση της αναπτυξιακής εξάρτησης από την Πρωτεύουσα (ενίσχυση της ντόπιας επιχειρηματικής δραστηριότητας, μεγιστοποίηση της ωφέλειας για τον ντόπιο πληθυσμό κάθε αναπτυξιακής δραστηριότητας στην ενότητα).

Αξιοποίηση των εξορυκτικών, δασικών, γεωργικών, τουριστικών πόρων της περιοχής.

Προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος στην ενότητα και αντιπλημμυρική προστασία.

2.3. Μέτρα και έργα πενταετίας.

Πρωτογενής τομέας. Η ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα στην ενότητα θα επιδιωχθεί με προστασία της γεωργικής γης από οικοπεδοποίηση, με εντατικοποίηση, επέκταση και, γενικά, εφαρμογή του αναδασμού και των ομαδικών καλλιεργειών, τακτοποίηση του θέματος των μοναστηριακών εκτάσεων, τσιφλικιών, εγκαταλειμμένων εκτάσεων που πρέπει να δοθούν σε καλλιέργεια, δραστηριοποίηση όλων γενικά των συνεταιρισμών της ενότητας σε αγροτοβιομηχανική βάση.

Για αντιπλημμυρική προστασία θα γίνουν στη Φθιώτιδα έργα στη λεκάνη Σπερχειού στην παλιά και νέα κοίτη του και στην πλημμυρική ζώνη Λαμίας, στη Βοιωτία έργα στη λεκάνη Βοιωτικού Κηφισσού και στην Κωπαΐδα. Θα γίνουν τα αρδευτικά έργα του Σοφαδίτη Σμοκόβου, των Μεξιατών Κομποτάδων, του Αμουρίου για άρδευση της Φθιώ-

τίδας, θα γίνουν αρδευτικά στην Ευρυτανία και στη Βοιωτία, θα γίνει το αρδευτικό Κωπαΐδας, θα γίνει υδρογεωλογική μελέτη Βοιωτίας, και Βόρειας Εύβοιας. Θα γίνουν γεωργικές βιομηχανίες σε όλους τους νομούς. περιφερειακές αγορές (Βοιωτία), αποθηκευτικοί χώροι, σφαγεία, ξηραντήρια. Θα γίνουν μελέτες γεωργικής αξιοποίησης Κωπαΐδικού και Θηβαϊκού πεδίου. Θα γίνει δασική οδοποιία στην Εύβοια και θα ενισχυθεί η δασοπονία και η ρητινοσυλλογή στο νομό αυτό. Θα γίνει ιχθυογεννητικός σταθμός στο Βόρειο Ευβοϊκό, πειραματική αλιεία στον Κορινθιακό, υδροβιολογική μελέτη και εμπλουτισμός Μόρνου και τεχνικοοικονομική μελέτη αντιμετώπισης της ρύπανσης στον ταμιευτήρα του, ενίσχυση της ιχθυοκαλλιέργειας στη Βόρεια και Νότια Εύβοια, στη Σκύρο, στην Αταλάντη, σε 5 ποταμούς της Ευρυτανίας (πέστροφα) και στη λίμνη Κρεμαστών, βελτίωση της χρηματοδότησης, της οργάνωσης και της χωροθέτησης αιγοπροβατοτροφικών, χοιροτροφικών και πτηνοτροφικών (Εύβοια) εκμεταλλεύσεων, βελτίωση βοσκοτόπων και καθορισμός ελευθέρων ζωνών για βοσκή, βελτίωση του ελαιώνα της Άμφισσας και τεχνικοοικονομική μελέτης άρδευσής του.

Δευτερογενής τομέας. Η ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα θα επιδιωχθεί με ίδρυση μονάδας αλουμίνας και παράλληλη ανάπτυξη μεταλλείων βωξίτη στη Βοιωτία και Φωκίδα, με βελτίωση των μηχανισμών χρηματοδότησης και ενίσχυση της οργάνωσης και ανάπτυξης μικρομεσαίων βιομηχανικών - βιοτεχνικών επιχειρήσεων και κοινοπραξιών στην ενότητα, με ένταξη της ανατολικής Εύβοιας και της Φωκίδας σε ευνοϊκότερες περιοχές κινήτρων βιομηχανικής ανάπτυξης, με δημιουργία βιομηχανικών περιοχών σε όλους τους νομούς, όπου δεν υπάρχουν σήμερα, με προώθηση προγραμματισμένης έρευνας του υπόγειου πλούτου και ακριβή εντοπισμό οικονομικά εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων, με ενίσχυση και οργάνωση της λατομευτικής δραστηριότητας (μάρμαρα Καρύστου και Σκύρου, λιγνίτης Κύμης και Αλιβερίου), της μεταλλευτικής δραστηριότητας (σιδηρονικελίου Φθιώτιδας και Εύβοιας, δολομίτη, θειούχων μικτών και λευκολίθου Εύβοιας). Ταυτόχρονα, όμως, θα επιδιωχθεί έλεγχος και, σε μερικές περιπτώσεις, περιορισμός εγκατάστασης βιομηχανιών κατά μήκος της εθνικής οδού Αθήνας - Λαμίας - Λάρισας, στην ευρύτερη περιοχή Λαμίας και άλλων οικισμών και στα παράλια θα γίνει πολεοδομική εξυγίανση και θα εγκατασταθούν μηχανισμοί προστασίας από τη ρύπανση στις περιοχές βιομηχανικών συγκεντρώσεων Οινοφύτων, Χαλκίδας, Θήβας στην θαλάσσια χερσαία περιοχή της Πεσσινέ, στα μεταλλεία εξόρυξης βωξίτη, στο Αλιβέρι.

Τριτογενής τομέας. Για αστική εξυγίανση και ανάπτυξη θα γίνουν πολεοδομικές μελέτες και έργα σε όλους τους νομούς και θα χτιστούν κατοικίες από τον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας (ΟΕΚ) στη Βοιωτία, Εύβοια και Φθιώτιδα, στη Θήβα θα γίνει ανάπλαση παλιού προσφυγικού συνοικισμού από τη Δημόσια Επιχείρηση Πολεοδομίας και Στέγασης (ΔΕΠΟΣ), θα γίνουν εκπαιδευτήρια ΤΕΙ και ΚΕΚΑΤΕ στη Χαλκίδα και Εκκλησιαστική Σχολή στο Καρπενήσι, θα γίνουν νοσοκομεία στη Χαλκίδα, Θήβα, Λεβαδιά, Άμφισσα και Λαμία, καθώς και 25 Κέντρα Υγείας στους διάφορους νομούς, θα γίνει σταθμός υποδοχής καταλοίπων πλοίων στη Χαλκίδα, θα γίνουν έργα ύδρευσης στη Χαλκίδα, αποχέτευσης και βιολογικού καθαρισμού λυμάτων στη Θήβα, Λειβαδιά, Λαμία, Χαλκίδα, Ορχομενό και στις τουριστικές πόλεις Καμμένων Βούρλων, Καρύστου, Σκύρου, Αιδηψού και θα γίνει μελέτη επισήμανσης προβλημάτων επεξεργασίας λυμάτων οικισμών Βοιωτικού Κηφισσού, θα γίνουν αναστηλωτικές εργασίες στη Μονή Οσίου Λουκά και Οσίου Μελετίου στη Βοιωτία, μελέτη και έργα προστασίας και ανάδειξης αρχαιολογικού χώρου Δελφών και θα γίνει μνημείο Αντίστασης στο Γοργοπόταμο.

Παραπέρα ανάπτυξη του τουρισμού θα επιδιωχθεί στην ανατολική Εύβοια και Σκύρο, στις ακτές του Κορινθιακού, στις ορεινές περιοχές με δημιουργία χιονοδρομικού κέντρου στο Βελούχι και ολοκλήρωση του χιονοδρομικού κέντρου Παρνασσού, με οργάνωση και ανάπτυξη των ιαματικών κέντρων Καμμένων Βούρλων, Πλατυστόμου, Θερμοπυλών, Υπάτης και με δημιουργία πρότυπου ιαματικού κέντρου Αιδηψού, με την τουριστική αξιοποίηση των τεχνικών λιμών Μόρνου και Κρεμαστών. Ταυτόχρονα όμως θα γίνει εξυγίανση πολεοδομική, οργάνωση και βελτίωση των τουριστικών - παραθεριστικών περιοχών των ακτών του Ευβοϊκού και της περιοχής Αράχωβας - Δελφών, θα παρθούν μέτρα προστασίας των σημαντικών αρχαιολογικών χώρων, ελκυστικών τοπίων και διατηρητέων οικισμών της ενότητας από αλλοιώσεις, θα γίνουν έργα οργάνωσης της προστασίας και τουριστικής αξιοποίησης των εθνικών δρυμών Παρνασσού, Οίτης και των αισθητικών δασών Τιθορέας και Δομοκού, θα γίνουν σκάλες και μαρίνες στη Σκύρο, Κάρυστο, Κύμη, Χαλκίδα από τον ΕΟΤ.

Πρόγραμμα - Πιλότος Ν. Ευρυτανίας. Ο νομός Ευρυτανίας έχει επιλεγεί για μελέτη και εφαρμογή ενός προγράμματος - πιλότου ολοκληρωμένων μεσογειακών προγραμμάτων που θα χρηματοδοτήσει η ΕΟΚ. Το γρόγραμμα περιλαμβάνει άρδευση, ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, βιομηχανίες ξύλου, τουριστική ανάπτυξη κλπ.

3. Νομός Κυκλάδων.

3.1. Εικόνα του νομού Κυκλάδων. Προβλήματα. Δυνατότητες.

Ο νομός Κυκλάδων αποτελείται από 32 νησιά, από τα οποία 24 είναι κατοικημένα. Ο νομός υποδιαιρείται σε 8 επαρχίες, 6 δήμους και 114 κοινότητες. Ο μεγάλος αυτός αριθμός νησιών και διοικητικών μονάδων αντιστοιχεί σε πληθυσμό 89 χιλ. κατοίκων μόνο και σε επιφάνεια 2.753 τετρ. χλμ. Ο νομός έχει τη χαμηλότερη πυκνότητα κατοίκων ανά τετρ. χλμ. από όλους τους νομούς.

Στη δεκαετία 1961-71 ο πληθυσμός μειώθηκε ενώ στη δεκαετία 1971-91 αυξήθηκε λίγο.

Την οικονομική βάση των Κυκλάδων αποτελεί ο τουρισμός και η ναυτιλία και σε μικρότερο βαθμό τα ορυχεία και η βιομηχανία.

Ο τουρισμός στο νομό Κυκλάδων είναι άνισα κατανεμημένος στο χώρο του. Σε ορισμένα νησιά υπάρχουν περιοχές κορεσμένες ενώ σε άλλα νησιά ο τουρισμός είναι πολύ λίγο αναπτυγμένος. Αρχικά ο τουρισμός ήταν εσωτερικός και η εξυπηρέτησή του γίνοταν με ενοικιαζόμενα δωμάτια και ξενώνες. Σταδιακά όμως αναπτύχθηκε ταχύτερα ο αλλοδαπός τουρισμός και η ξενοδοχειακή υποδομή.

Η βιομηχανία άνθισε στη Σύρο τον περιασμένο αιώνα. Σήμερα αντιμετωπίζει προβλήματα. Οι περισσότερες βιομηχανικές μονάδες στο νυμό είναι πολύ παλιές. Οι υφαντουργικές βιομηχανίες, το ναυπηγείο Νεώριο, οι βιομηχανίες επεξεργασίας μη μεταλλικών ορυκτών είναι οι κυριότεροι κλάδοι στο νομό. Υπάρχουν και βιομηχανίες σε παραδοσιακούς κλάδους (οινοποιία στη Σαντορίνη, ταπητουργία και υφαντά στη Σύρο και στη Μύκονο, καλαθοπλεκτική στην Τήνο, κεραμεική στη Σίφνο).

Ο νομός Κυκλάδων έχει σημαντικούς ορυκτούς πόρους (βαρυτίνη στη Μήλο και Μύκονο, σμίριδα στη Νάξο, κίσσηρι και θηραϊκή γη στη Θήρα, καολίνη στη Μήλο, Κίμωλο και Πολύαιγο, μάρμαρα στην Πάρο, Τήνο και Νάξο, περλίτη στη Μήλο). Μεγάλες επιχειρήσεις εκμεταλλεύονται τα ορυκτά βαρυτίνη, καολίνη, περλίτη, μπετονίτη και τάλκη, ενώ με τη σμύριδα ασχολείται το Κράτος. Οι ντόπιοι χρησιμοποιούνται, κύρια, σαν χειρόνακτες. Υπάρχει έντονο πρόβλημα επαγγελματικών ασθενειών από ρύπανση.

Στον πρωτογενή τομέα ασχολούνται το 1971 το μεγαλύτερο μέρος του εργατικού δυναμικού, όχι όμως και το 1981, όπου το μεγαλύτερο μέρος παρουσιάζεται να ασχολείται στον τριτογενή τομέα. Το προϊόν από τον πρωτογενή τομέα αποτελεί το μικρότερο μέρος του συνολικού προϊόντος, αντίθετα από το προϊόν του τριτογενή, που και το 1970 και το

1979 είναι το κύριο προϊόν του νομού. Μόνο 18% της γης καλλιεργείται και είναι ανεπαρκής η άρδευση. Η αλιεία είναι σημαντική αλλά έχει προβλήματα ανεπαρκούς ή παλιού εξοπλισμού, χρήσης απαγορευμένων μέσων, έλλειψης οργάνωσης της εμπορίας, μείωσης του αλιευτικού πλούτου στους ψαρότοπους της Πάρου, Νάξου, Μήλου. Η μελισσοκομία έχει μακρυά παράδοση και είχε σημαντική ανάπτυξη τα ελευταία χρόνια.

Μεγάλο είναι το συγκοινωνιακό πρόβλημα στις Κυκλάδες, όπου υπάρχει πλήρης εξάρτηση από το πλέγμα των θαλάσσιων συγκοινωνιών για την ανάπτυξη, αλλά και την επιβίωση των κατοίκων. Το συγκοινωνιακό σύστημα έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά: Απουσία οποιουδήποτε προγραμματισμού και εξασφάλισης για τον εφοδιασμό σε καύσιμα, βασικά προϊόντα καθημερινής χρήσης, μεταφορά ασθενών κλπ. Απόλυτη εξάρτηση από την ιδιωτική πρωτοβουλία. Ελλειπής λιμενική υποδομή.

Οι δημόσιες επενδύσεις κατά άτομο στο νομό αυξήθηκαν μεταξύ 1976 και 1981 με ψηλότερο μέσο ετήσιο ρυθμό,απ'ότι στο σύνολο χώρας. Όμως, οι δύσκολες γεωγραφικές συνθήκες και η έλλειψη ελέγχου και συντονισμού μείωσαν την αποτελεσματικότητά τους.

Οι δείκτες ευημερίας είναι γενικά χαμηλοί σε σχέση με του συνόλου χώρας. Σε δύο όμως στοιχεία (συνολικές καταθέσεις ιδιωτών και αριθμός νέων κατοικιών το 1981) οι Κυκλάδες παρουσιάζουν ψηλότερους δείκτες από του συνόλου χώρας. Ψηλότερη είναι επίσης και η μέση ετήσια μεταβολή του ΑΠΠ του νομού, απ' ότι στην περιφέρεια και στο σύνολο χώρας. Αυτά δείχνουν ότι υπάρχουν δυνατότητες για ανάπτυξη του ιδιωτικού ή μικτού τομέα της οικονομίας, οργανωθεί η ανάπτυξη αυτή κατάλληλα.

3. 2. Επιδιώξεις.

Στα Προκαταρκτικά του Προγράμματος δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία και ενίσχυση των ειδικών ιστορικών - γεωγραφικών και πολιστικών νησιωτικών ενοτήτων (Κυκλάδες, Ν. Ιονίου, Ν.Α. Αιγαίου, Δωδεκάνησα).

Οι επιδιώξεις για τις Κυκλάδες στα πλαίσια της πολιτικής για προστασία του περιβάλλοντος και περιφερειακή ανάπτυξη είναι:

αποκατάσταση φυσιολογικής δημογραφικής δομής, διατήρηση πληθυσμού

αξιοποίηση φυσικών και ανθρώπινων πόρων

βελτίωση των συνδέσεων και της επικοινωνίας.

3.3. Μέτρα και έργα.

Τα μέτρα και τα έργα για την πενταετία είναι:

Διοικητική αναδιάρθρωση στα πλαίσια της προωθουμένης οργάνωσης της χώρας σε ΟΤΑ α', β' και γ' βαθμού και συμπλήρωση της στελέχωσης των υπηρεσιών.

Μεταφορά αρμοδιότητας επίβλεψης - παρακολούθησης από τις κεντρικές υπηρεσίες στο τοπικό επίπεδο.

Ειδικά, μεταφορά αρμοδιότητας παρακολούθησης έργων από τις κεντρικές υπηρεσίες του Υπουργείου Δημοσίων Έργων στη Δ/νση Τεχνικών Υπηρεσιών για όλα τα έργα του νομού.

Μελέτη και έναρξη εφαρμογής μέσα στην πενταετία 1983-1987 προγράμματος βέλτιστης διάρθρωσης (ι) της ακτοπλοΐας και των επικοινωνιών (ιι) της διοικητικής και διαχειριστικής μηχανής (ιιι) των τομέων και κλάδων της οικονομίας, (ιν) της παραγωγής και χρήσης ενέργειας, (ν) της υδροδότησης, (νι) της προστασίας, ανάδειξης και ορθολογικής χρήσης των περιβαλλοντικών στοιχείων, μέσα από ανάπτυξη και εφαρμογή κατάλληλων τεχνολογικών καινοτομιών. Η μελέτη αυτή θα γίνει στα πλαίσια προγράμματος για τα ελληνικά νησιά που έχει καταρχήν εγκρίνει η ΕΟΚ.

Στον πρωτογενή τομέα θα γίνει αύξηση της παραγωγής ποικιλιών οπωροκηπευτικών, αμπελιών ονομασίας προέλευσης, ενίσχυση της αλιευτικής παραγωγής, πάταξη της παράνομης αλιείας και έλεγχος της ερασιτεχνικής αλιείας οργάνωση της διάθεσης αλιευμάτων, προστασία θηραμάτων (αιγάγρων Κιμώλου), βελτίωση των καταφυγίων θηραμάτων και οργάνωση του κυνηγιού, προστασία της μελισσοκομίας από ασθένειες που πλήττουν τη λοιπή χώρα. Στην πενταετία του προγράμματος θα γίνει μελέτη και κατασκευή ιχθυόσκαλας στην Πάρο και διάφορα μικρότερα έργα για ανάπτυξη της αλιείας, σύγχρονο οινοποιείο στη Θήρα και άλλο στη Νάξο, συσκευαστήρια και ψυγεία στη Σύρο και Νάξο και θα γίνει εκσυγχρονισμός του κονσερβοποιείου Θήρας, θα γίνουν ομβροδεξαμενές σε διάφορα νησιά και αγροτικός εξηλεκτρισμός.

Στον δευτερογενή τομέα θα γίνει ορθολογική διαχείριση του ορυκτού πλούτου, καθετοποίηση - επεξεργασίας προϊόντων εξόρυξης, ενίσχυση της συμμετοχής των ΟΤΑ στη λατομευτική δραστηριότητα, προστασία του περιβάλλοντος και της υγείας των εργαζομένων από τη ρύπανση που προκαλεί η εξορυκτική δραστηριότητα. Στη Νάξο θα γίνει ανάπτυξη λατομείων Σμύριδας. Επίσης θα προωθηθούν παραδοσιακοί κλάδοι καλλιτεχνικής βιοτεχνίας με οικονομική ενίσχυση, τεχνική βοήθεια, εκπαίδευση και θα γίνει ενίσχυση της δημιουργίας κοινοπραξιών για παραγωγή, μεταφορά, εμπορία προϊόντων. Θα ενισχυθούν και θα επεκταθούν τα προγράμματα παραγωγής γεωθερμικής, ηλιακής και αιολικής ενέργειας και της χρήσης της και θα δημιουργηθεί βιομηχανική περιοχή στη Σύρο.

Στον τριτογενή τομέα, γίνεται, από ειδική ομάδα, μελέτη των ακτοπλοϊκών γραμμών και μέσων για διαμόρφωση κατάλληλου συστήματος που θα εξυπηρετεί τα νησιά στη διακίνηση επιβατών και προϊόντων αλλά και καυσίμων και νερού όλο το χρόνο και εξετάζονται οικονομικές, τεχνολογικές και οργανωτικές λύσεις στο πρόβλημα. Παράλληλα βελτιώνεται η λιμενική υποδομή, στα μεγάλα και, κυρίως στα μικρά νησιά, βελτιώνονται οι εναέριες συνδέσεις και θα γίνει χρήση πλωτών μέσων και ελικοπτέρων για μεταφορά ασθενών, θα γίνουν αποθήκες και δεξαμενές για επαρκείς προμήθειες σε καύσιμα, νερό και προϊόντα άμεσης ανάγκης και θα επεκταθούν σημαντικά οι επικοινωνίες, θα γίνουν έργα βελτίωσης οδικού δικτύου σε πολλά νησιά, θα κατασκευαστούν από τον ΟΕΚ κατοικίες στη Νάξο και Σύρο και θα γίνουν πολεοδομικές μελέτες και έργα σε οικισμούς διαφόρων νησιών, θα γίνουν έργα ύδρευσης Ερμούπολης, Θήρας, Μήλου, Σίφνου, έργα αποχέτευσης Ερμούπολης, Πάρου, Νάξου και έργα διαμόρφωσης χώρου για απόθεση απορριμμάτων στη Σύρο, Πάρο, Νάξο και Θήρα. Θα γίνουν νέα ή θα επισκευασθούν υπάρχοντα σχολεία στοιχειώδους εκπαίδευσης και νηπιαγωγεία, καθώς και συγκρότημα Γυμνασίου-Λυκείου στη Σύρο και τεχνικές Σχολές στη Νάξο, θα επεκταθεί και διαρρυθμιστεί το Βαρδάκειο Νοσοκομείο, θα γίνουν 8 κέντρα Υγείας σε διάφορα νησιά και παιδικοί σταθμοί στην Ερμούπολη, στην Πάρο και στη Νάξο. Θα γίνει αθλητικό κέντρο και γυμναστήρια σε διάφορα νησιά, θα γίνουν κέντρα νεότητας σε όλες τις κοινότητες του νομού, και θα γίνει επισκευή του Θεάτρου «Απόλλων» Σύρου. Για την προστασία, αποκατάσταση και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς θα γίνουν σε διάφορα νησιά αναστηλώσεις, στερεώσεις αρχαιοτήτων, επισκευή, ανέγερση μουσείων, θεσμοθέτηση κινήτρων και επιδότηση χρήσης παραδοσιακών υλικών για επισκευές ή προσθήκες σε διατηρητέα κτίρια, καλντερίμια, κλπ. οριοθέτηση οικισμών που έχουν χαρακτηριστεί παραδοσιακοί, καθορισμός ζωνών προστασίας και όρων δόμησης μέσα στα όρια αυτά, επίλυση οικονομικών προβλημάτων που δημιουργούνται στους ιδιοκτήτες.

Στον τουριστικό τομέα θα γίνει διατήρηση στα σημερινά επίπεδα και σταδιακή αποφόρτιση των υπερκορεσμένων τουριστικών περιοχών, με ενίσχυση της ανάπτυξης άλλων περιοχών στο νομό, δημιουργία κοινοτικών επιχειρήσεων τουριστικών κατασκηνώσεων και κέντρων εξυπηρέτησης κολυμβητών, θα γίνει καθορισμός ζώνης αιγιαλού κλπ., θα δημιουργηθούν γραφεία ΕΟΤ στο νομό και περίπτερα ενημέρωσης σε συνεργασία με ΟΤΑ στα μεγάλα τουριστικού ενδιαφέροντος νησιά. Το Πρόγραμμα του ΕΟΤ προβλέπει για τις Κυκλάδες έργα σε παραδοσιακούς οικισμούς, δημιουρ-

για πρότυπων κέντρων εστίασης και αναψυχής, σκάλες και μικρές μαρίνες στην Άνδρο, Τήνο, Κέα, Κύθνο, Σέριφο, Σίφνο, Μήλο, Θήρα, Αμοργό και ειδικά προγράμματα τουριστικής οργάνωσης.

ΝΟΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα (σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την Πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις			
	Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετ. Κεντρικ. Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	3.970	90.871	94.841	31,6
Ύδρευση-Αποχέτευση	6.235	28.202	34.437	11,4
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	350	20	370	0,1
Γεωργία-Κτηνοτροφία	—	—	—	—
Δάση	1.312	2.070	3.382	1,1
Αλιεία	146	—	146	0,0
Γεωργ. Βιομηχανίες	193	4.101	4.294	1,4
Ορυχεία	—	—	—	—
Μεταποίηση	—	—	—	—
Ενέργεια	—	23.378	23.378	7,8
Τηλεπικοινωνίες	—	8.300	8.300	2,8
Εμπόριο	—	3,021	3,021	1,0
Δημόσια Διοίκηση	988	—	988	0,3
Κατοικία	—	13.194	13.194	4,4
Πολεοδομία	4.083	5.050	9.133	3,0
Εκπαίδευση	250	22.750	23.000	7,6
Υγεία-Πρόνοια	—	15.470	15.470	5,1
Τουρισμός	550	1.850	2.400	0,8
Πολιτιστικά	480	3.115	3.595	1,2
Αθλητισμός	990	7.996	8.986	3,0
Διάφορα (Περιβάλλον)	1.255	50.720	51.975	17,4
Σύνολο	20.802	280.108	300.910	100,0

ΝΟΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα (σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την Πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις			
	Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετ. Κεντρ. Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	820	5.562	6.382	23,5
Ύδρευση-Αποχέτευση	1.980	—	1.980	7,3
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	2.610	600	3.210	11,9
Γεωργία-Κτηνοτροφία	730	—	730	2,7
Δάση	130	206	336	1,2
Αλιεία	—	5	5	0,0
Γεωργ. Βιομηχανίες	—	2.871	2.871	10,6
Ορυχεία	—	4.400	4.400	16,3
Μεταποίηση	—	—	—	—
Ενέργεια	—	593	593	2,2
Τηλεπικοινωνίες	—	470	470	1,7
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημόσια Διοίκηση	100	—	100	0,4
Κατοικία	70	954	1.024	3,8
Πολεοδομία	200	390	590	2,2
Εκπαίδευση	500	500	1.000	3,7
Υγεία-Πρόνοια	700	1.235	1.935	7,2
Τουρισμός	560	460	1.020	3,8
Πολιτιστικά	—	80	80	0,3
Αθλητισμός	60	275	335	1,2
Διάφορα	—	—	—	—
Σύνολο	8.460	18.601	27.061	100,0

ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα (σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την Πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις			
	Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετ. Κεντρ. Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	1.373	3.182	4.555	17,7
Ύδρευση-Αποχέτευση	1.430	860	2.290	8,9
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	3.607	2.130	5.737	22,4
Γεωργία-Κτηνοτροφία	2.460	747	3.207	12,4
Δάση	345	507	852	3,3
Αλιεία	—	—	—	—
Γεωργ. Βιομηχανίες	—	2.044	2.044	7,9
Ορυχεία	—	—	—	—
Μεταποίηση	897	—	897	3,5
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	436	436	1,7
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημόσια Διοίκηση	220	—	220	0,9
Κατοικία	—	60	60	0,2
Πολεοδομία	100	530	630	2,4
Εκπαίδευση	944	590	1.534	6,0
Υγεία-Πρόνοια	795	450	1.245	4,8
Τουρισμός	387	770	1.157	4,5
Πολιτιστικά	—	33	33	0,1
Αθλητισμός	465	388	853	3,3
Διάφορα	—	—	—	—
Σύνολο	13.023	12.727	25.750	100,0

ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα (σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την Πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις			
	Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετ. Κεντρικ. Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	1.530	1.200	2.730	16,9
Ύδρευση-Αποχέτευση	1.310	80	1.390	8,6
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	1.333	—	1.333	8,3
Γεωργία-Κτηνοτροφία	—	—	—	—
Δάση	9	400	409	2,5
Αλιεία	432	22	454	2,8
Γεωργ. Βιομηχανίες	—	9	9	0,0
Ορυχεία	—	4.400	4.400	27,2
Μεταποίηση	—	—	—	—
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	2.245	2.245	13,9
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημόσια Διοίκηση	360	—	360	2,2
Κατοικία	—	—	—	—
Πολεοδομία	—	170	170	1,1
Εκπαίδευση	272	144	416	2,6
Υγεία-Πρόνοια	760	660	1.420	8,8
Τουρισμός	—	25	25	0,2
Πολιτιστικά	305	92	397	2,5
Αθλητισμός	240	100	340	2,1
Διάφορα	—	48	48	0,3
Σύνολο	6.551	9.595	16.146	100,0

ΝΟΜΟΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την Πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις			
	Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετ. Κεντρικ. Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	3.030	1.000	4.030	37,0
Ύδρευση-Αποχέτευση	900	—	900	8,3
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	124	—	124	1,1
Γεωργία-Κτηνοτροφία	—	—	—	—
Δάση	1.300	—	1.300	11,9
Αλιεία	—	—	—	—
Γεωργ. Βιομηχανίες	13	19	32	0,3
Ορυχεία	—	—	—	—
Μεταποίηση	—	—	—	—
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	106	106	1,0
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημόσια Διοίκηση	—	—	—	—
Κατοικία	—	—	—	—
Πολεοδομία	—	150	150	1,4
Εκπαίδευση	—	139	139	1,3
Υγεία-Πρόνοια	2.200	—	2.200	20,0
Τουρισμός	980	200	1.180	10,8
Πολιτιστικά	200	35	235	2,2
Αθλητισμός	—	10	10	0,1
Διάφορα	500	—	500	4,6
Σύνολο	9.247	1.659	10.906	100,0

ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την Πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις			
	Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετ. Κεντρικ. Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	6.950	—	6.950	25,1
Ύδρευση-Αποχέτευση	1.400	—	1.400	5,0
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	780	30	810	2,9
Γεωργία-Κτηνοτροφία	—	—	—	—
Δάση	215	—	215	0,8
Αλιεία	320	—	320	1,1
Γεωργ. Βιομηχανίες	500	142	642	2,3
Ορυχεία	—	9.862	9.862	35,5
Μεταποίηση	—	—	—	—
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	715	715	2,6
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημόσια Διοίκηση	400	—	400	1,4
Κατοικία	—	435	435	1,6
Πολεοδομία	130	670	800	2,9
Εκπαίδευση	1.300	600	1.900	6,9
Υγεία-Πρόνοια	500	1.540	2.040	7,4
Τουρισμός	410	—	410	1,5
Πολιτιστικά	—	72	72	0,3
Αθλητισμός	370	376	746	2,7
Διάφορα	—	—	—	—
Σύνολο	13.275	14.442	27.717	100,0

ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την Πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις			
	Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετ. Κεντρικ. Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	3.995	689	4.684	32,1
Ύδρευση-Αποχέτευση	2.350	—	2.350	16,1
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	—	—	—	—
Γεωργία-Κτηνοτροφία	640	—	640	4,4
Δάση	—	—	—	—
Αλιεία	80	63	143	1,0
Γεωργ. Βιομηχανίες	103	815	918	6,3
Ορυχεία	—	180	180	1,2
Μεταποίηση	80	—	80	0,5
Ενέργεια	160	—	160	1,1
Τηλεπικοινωνίες	—	746	746	5,1
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημόσια Διοίκηση	220	—	220	1,5
Κατοικία	—	288	288	2,0
Πολεοδομία	500	650	1.150	7,9
Εκπαίδευση	500	—	500	3,4
Υγεία-Πρόνοια	500	—	500	3,4
Τουρισμός	200	720	920	6,3
Πολιτιστικά	150	130	280	1,9
Αθλητισμός	300	146	446	3,1
Διάφορα	210	180	390	2,7
Σύνολο	9.988	4.607	14.595	100,0

ΒΑΣΙΚΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΕΡΓΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΚΑΙ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

(σε εκατ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Συνεχιζόμ. ή Νέο	Προϋπολ.	Πιστώσεις 5ετίας	Νομός	Φορέας
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ					
1. Έργα Αθήνας	Ν	28.061	28.061	Αττικής	Υπ. Δ.Ε.
2. Τροχαίο υλικό/λοιπή υποδομή Αστ. συγκ. Αθήνας, μετρό, προμετρό		30.016	30.016	Αττικής	Υπ. Συγκ.
3. Οδός Ελευσίνας - Θήβας	Ν	8.000	2.500	Αττικής	Υπ. Δ.Ε.
4. Οδός Αθήνα - Σχηματάρι	Σ	3.500	3.500	Αττικής Βοιωτίας	Υπ. Δ.Ε.
5. Οδός Αθήνα - Όρια Κορινθίας	Σ	2.000	2.000	Αττικής	»
6. Οδός Καρπενήσι - Όρια Νομού Καρδίτσας	Ν	2.000	350	Ευρυτανίας	»
7. Ψηλή γέφυρα Ευρίπου, παράκαμψη Χαλκίδας	Ν	1.800	1.500	Εύβοιας	»
8. Εθνική οδός Σχηματάρι - όρια Νομού Λάρισας	Ν	2.500	1.600	Βοιωτίας Φθιώτιδας	»
9. Εκσυγχρονισμός Σιδηροδρ. γραμμής Αθήνα-Δομοκός		1.150	1.150	Αττικής Βοιωτίας Φθιώτιδας	Υπ. Συγκ.
10. Ηλεκτροκίν. γραμ. Αθήνα-Οινόη-όρια Νομού Λάρισας		2.000	2.000	Αττικής Βοιωτίας Φθιώτιδας	»
11. Συγκρότημα εγκαταστάσεων ΟΣΕ στο Θριάσιο Πεδίο		1.000	1.000	Αττικής	»
12. Σχηματάρι - όρια Νομού Μαγνησίας		1.428	914	Βοιωτίας Φθιώτιδας	Υπ. Δ.Ε.
13. Εθνική οδός Σχηματάρι - Χαλκίδα - Κύμη	Ν	800	800	Εύβοιας Βοιωτίας	»
14. Οδός Αιδηψός - Λίμνη - Στροφυλιά	Ν	750	750	Εύβοιας	»
15. Οδικό δίκτυο Εύβοιας (Βελτίωση)	Ν	600	600	»	»
16. Οδός Καρπενήσι - Λαμία	Ν	1.000	1.000	Ευρυτανίας Φθιώτιδας	»
17. Οδός Σταυρός - Ραφήνα	Ν	2.000	300	Αττικής	»
18. Οδός Σταυρός - Λαύριο	Ν	2.000	200	»	»
19. Οδός Καρπενήσι - όρια Νομού Αιτωλοακαρνανίας (Αμφιλοχία)	Ν	200	200	Ευρυτανίας	»
20. Οδός Καρπενήσι - όρια Νομού Αιτωλοακαρνανίας (Αγρίνιο)	Σ	100	100	»	»
21. » » (Παραλλαγή)	Ν	125	125	»	»
22. Οδός Θερμοπύλες-Ιτέα-όρια Νομού Αιτωλ/νίας	Σ Ν	300	300	Φωκίδας Φθιώτιδας	»
23. Παράκαμψη Λειβαδιάς	Ν	300	300	Βοιωτίας	Υπ. Δ.Ε.
24. » Αράχωβας	Ν	800	400	Φωκίδας	»
25. » Δελφών	Ν	500	300	»	»
26. Αιδηψός - Λίμνη - Στροφυλιά (βελτίωση)	Ν	750	750	Εύβοιας	»
27. Λιμάνι Πειραιά	Ν	10.000	10.000	Αττικής	Ο Λ.Π.
28. » Κύμης	Ν	500	500	Εύβοιας	Υπ. Δ.Ε.
29. » Ελευσίνας		300	300	Αττικής	»
30. » Ραφήνας		400	400	»	»
31. » Σύρου		350	350	Κυκλάδων	»
32. Αεροδρόμιο Ελληνικού	Σ	923	790	Αττικής	»
33. » Κυθήρων		340	320	»	»
34. » Μυκόνου		362	339	Κυκλάδων	»
ΥΔΡΕΥΣΕΙΣ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΙΣ					
1. Κέντρο επεξεργασίας λυμάτων στην Ψυττάλεια	Ν	11.500	11.500	Αττικής	Υπ. Δ.Ε.
2. Αποχέτευση Αθήνας	Ν	7.700	7.580	»	ΕΥΔΑΠ
3. Αναδιευθέτηση Κηφισού	Ν	6.000	6.000	»	Υπ. Δ.Ε.
4. Κέντρο βοθρολυμάτων Μεταμόρφωσης	Σ	1.028	622	»	»
5. Αποχέτευση Βιολ. Καθαρ. Θήβας	Σ	1.036	1.028	Βοιωτίας	Υπ. Εσ.
6. Αποχέτευση Βιολ. Καθαρ. Λειβαδιάς	Ν	660	660	»	»
7. Αποχέτευση-Επεξεργ. Λαμίας	Ν	850	850	Φθιώτιδας	»
8. » » Καμένων Βούρλων	Ν	360	360	Φθιώτιδας	»

(σε εκατ. δρχ. τιμές 1982)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
9. Ύδρευση Χαλκίδας	Σ	350	293	Εύβοιας	Υπ. Εσ.
10. Αποχέτ. και Βιολ. Καθ. Χαλκίδας	Σ	650	650	»	»
11. Αποχέτευση Ερμούπολης	Ν	350	300	Κυκλάδων	»
12. Αποχέτευση Βιολ. Καθ. Καρύστου	Ν	200	200	Εύβοιας	»
13. Αποχέτευση Σκύρου	Ν	250	140	»	»
14. Αποχέτευση Βιολ. Καθ. Αιδηψού	Ν	200	150	»	»
15. Αποχέτευση Βιολ. Καθ. Ορχομενού	Ν	140	140	Βοιωτίας	»
16. Επισήμανση προβλημάτων επεξεργασίας λυμάτων Οικισμών Βοιωτικού Κηφισού (Μελέτη)		0,5	0,5	Βοιωτίας	Υπ. Δ.Ε.
ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ :					
1. Φράγμα ποταμού Σοφαδίτη Σμοκόβου και αρδευτικά	Σ	3.127	3.127	Φθιώτιδας	Υπ. Δ.Ε.
2. Αρδευτ. Μεξιατών - Κομποτάδων	Ν	850	850	»	Υπ. Γ.
3. Αρδευτ. έργο Αμουρίου	Ν	800	800	»	Υπ. Γ.
4. Διευθέτηση και διεύρυνση νέας κοίτης Σπερχειού. Αντιπλημμυρικά έργα Αλαμάνας	Ν	600	600	»	Υπ. Δ.Ε.
5. Διεύρυνση-εκβάθυνση τάφρου Λαμίας, επέκτασή της στη ζώνη πλημμυρών περιοχής Λαμίας	Ν	250	250	»	»
6. Επείγοντα έργα και μελέτη αντιπλημμυρικής προστασίας παρόχθιων εκτάσεων ποταμού Σπερχειού	Σ	493	72	Φθιώτιδας	Υπ. Δ.Ε.
7. Αντιπλημμυρικά λεκάνης Βοιωτικού Κηφισού	Σ	400	70	Βοιωτίας	»
8. Διευθέτηση πεδινής κοίτης Βοιωτικού Κηφισού	Σ	800	400	»	»
9. Υδρολογική μελέτη περιοχής Τροιζηνίας	Σ	20	20	Αττικής	Υπ. Γ.
10. Υδρογεωλογική μελέτη Βόρειας Εύβοιας	Σ	15,0	10,7	Εύβοιας	Υπ.Γ.
11. Αντιπλημμυρικά Κωπαΐδας	Ν	817	417	Βοιωτίας	Υπ. Δ.Ε.
12. Αρδευτικό Κωπαΐδας	Ν	6.000	600	»	»
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ ΚΑΙ ΑΓΟΡΕΣ					
1. Συσκευαστήρια - ψυγεία ανθέων - ανθαγορά (4)	Ν	838	838	Αττικής	ΑΤΕ
2. Σφαγείο - Κρεαταγορά - Αλλαντοποιΐα (2)	Ν	1.671	1.671	»	»
3. Βιομηχανία γάλακτος (1)	Σ	813	813	»	»
4. Κέντρα συσκευασίας και μεταποίησης αυγών (2)	Ν	342,5	342,5	»	»
5. Οινοποιΐα & οινοδεξαμενές (3)	Ν	254	254	»	»
6. Οινοποιείο	Ν	412	412	Εύβοιας	
7. Πτηνοσφαγείο	Ν	100	100	»	»
8. Περιφερειακή αγορά	Ν	800	800	Βοιωτίας	»
9. Οινοποιείο	Ν	640	640	»	»
10. Αποθηκ. χώροι σιτηρών-Ξηραντήρια αραβοσίτου (2)	Ν	356	356	»	»
11. Βιομηχανίες επεξ. νωπών οπωροκηπευτικών (2)	Ν	290	290	»	»
12. Οινοποιεία (2)	Ν	722	722	Κυκλάδων	»
13. Μονάδες επεξεργασίας Επιτραπέζιας Ελιάς (2)	Ν	660	660	Φθιώτιδας	»
14. Αποθηκ. χώροι σιτηρών-Ξηραντήρια αραβοσίτου (3)	Ν	298,5	298,5	»	»
15. Αποθηκ. χώροι σιτηρών-Ξηραντήρια αραβοσίτου (3)	Σ	165	165	»	»
ΔΑΣΗ					
1. Αναδασώσεις φυτώρια	Σ	830	830	Αττικής	Υπ. Γ.
2. Εθνικοί δρυμοί Πάρνηθας και Σουνίου-Αισθητικό δάσος Καισαριανής - Άλση αναψυχής	Σ	800	800	Αττικής	»
3. Δασική οδοποιία Ευρυτανίας	Σ	245	245	Ευρυτανίας	»
ΑΛΙΕΙΑ					
1. Μελέτη και κατασκευή ιχθυόσκαλας Λαυρίου	Ν	82,5	82,5	Αττικής	
2. Μελέτη και κατασκευή ιχθυαγοράς Αθήνας	Ν	85	85	Αττικής	
3. Ιχθυογεννητικός Σταθμός στο Β. Ευβοϊκό	Ν	10	10	Βοιωτίας Εύβοιας Φθιώτιδας	
4. Κέντρο καθαρισμού οστράκων	Ν	25	25	Αττικής	
5. Πειραματική αλιεία στον Κορινθιακό	Ν	5	5	Φωκίδας Βοιωτίας	
6. Υδροβιολογική μελέτη και εμπλουτισμός λίμνης Μόρνου	Ν	20	20	Φωκίδας	
7. Μελέτη και κατασκευή ιχθυόσκαλας στην Πάρο	Ν	63	63	Κυκλάδων	

ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ - ΟΡΥΧΕΙΑ					
1. Μονάδα παραγωγής αλουμίνας	Ν	30.000		Βοιωτίας Φωκίδας	ΥΠΕΘΟ ΕΤΕΑ
2. Ανάπτυξη μεταλλείων βωξίτη	Ν	8.800	8.800	Βοιωτίας Φωκίδας	Υπ. Ενεργ. Φυσ. Πόρων
3. Ανάπτυξη μεταλλείων σιδηρονικελείου		8.800	8.800	Εύβοιας	»
4. » ορυχείων μαρμάρων		1.062	1.062	»	»
5. » λατομείων σμύριδας	Ν	180	180	Κυκλάδες	», ΟΤΑ
ΕΝΕΡΓΕΙΑ					
1. Υδροηλεκτρικός σταθμός Γκιώνας	Ν	593	593	Βοιωτίας	ΔΕΗ
2. Μονάδα μετατροπής μαζούτ	Ν	21.600	21.600	Αττικής	ΕΛΔΑ
3. Αέριο Πόλης	Ν	546	546	»	»
4. Έργα αερίου Αθήνας	Ν	1.232	362	»	ΔΕΦΑ
5. Δεξαμενές αργού	Ν	550	550	»	ΕΛΔΑ
6. Αερόψυκτα	Ν	250	250	»	»
7. STYDELEC	Ν	250	250	»	»
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ					
1. Νέα τηλέφωνα και τηλέτυπα Αττικής		8.300,3	8.300,3	Αττικής	ΟΤΕ
2. Νέα τηλέφωνα και τηλέτυπα Βοιωτίας		469,5	469,5	Βοιωτίας	»
3. Νέα τηλέφωνα και τηλέτυπα Εύβοιας		714,5	714,5	Εύβοιας	»
4. Νέα τηλέφωνα και τηλέτυπα Φθιώτιδας		436,4	436,4	Φθιώτιδας	»
5. Νέα τηλέφωνα και τηλέτυπα Φωκίδας		2.245	2.245	Φωκίδας	»
6. Νέα τηλέφωνα και τηλέτυπα Κυκλάδων		746,5	746,5	Κυκλάδων	»
7. Νέα τηλέφωνα και τηλέτυπα Ευρυτανίας		106	106	Ευρυτανίας	»
ΕΜΠΟΡΙΟ					
1. Διεθνές εμπορευμ. κέντρο Αθήνας (Θριάσιο Πεδίο)	Ν	3.000	3.000	Αττικής	ΠΑΕΓΑΕ
ΚΑΤΟΙΚΙΑ					
1. Ανέγερση 400 κατ. στα Άνω Λιόσια	Ν	1.000	1.000	Αττικής	Υπ. Υ.Π.
2. » 140 » στον Ταύρο	Ν	500	500	»	»
3. » 120 » στη Δραπετσώνα	Ν	300	300	»	»
4. » 1.200 » στο Μενίδι	Ν	3.000	3.000	»	ΟΕΚ
5. » 435 » στη Λυκόβρυση (ηλιακό χωριό)	Ν	3.000	3.000	»	»
6. » 270 » στην Κάντζα	Ν	675	675	»	»
7. » 180 » στα Ν. Λιόσια	Ν	450	450	»	»
8. » 244 » στο Λαύριο	Ν	732	732	»	»
9. » 44 » στο Μαρούσι	Ν	132	132	»	»
10. » 56 » στη Σαλαμίνα	Ν	168	168	»	»
11. » 84 » στο Καματερό	Ν	252	252	»	»
12. » 120 » στη Νίκαια	Ν	400	400	»	ΥΔΕ ΕΚΤΕΝΕΠΟΛ
13. Ανάπλαση προσφυγικού οικισμού Καισαριανής (α' φάση, 2.000 κατ., γραφεία κλπ)	Ν	3.240	2.360	»	ΔΕΠΟΣ
14. Ανάπλαση σεισμόπληκτων οικοδομικών τετραγώνων στη Ν. Φιλαδέλφεια	Ν	225	225	»	»
15. Ανάπλαση παλιού προσφυγικού συνοικισμού Θήβας (300 κατ. καταστ., κλπ.)	Ν	750	750	Βοιωτίας	»
16. Κατασκευή 68 κατ. στη Θήβα	Ν	204	204	»	ΟΕΚ
17. » 117 » στη Χαλκίδα	Ν	435	435	Εύβοιας	»
18. » 20 » στη Λαμία	Ν	60	60	Φθιώτιδας	»
19. » 52 » στη Νάξο	Ν	156	156	Κυκλάδων	»
20. » 44 » στη Σύρο	Ν	132	132	»	»
21. Πολεοδομικές μελέτες και έργα					
Αττικής	Ν	5.050	5.050	Αττικής	
Βοιωτίας	Ν	390	390	Βοιωτίας	
Εύβοιας	Ν	670	670	Εύβοιας	
Ευρυτανίας	Ν	150	150	Ευρυτανίας	
Φθιώτιδας	Ν	530	530	Φθιώτιδας	
Φωκίδας	Ν	170	170	Φωκίδας	
Κυκλάδων	Ν	650	650	Κυκλάδων	
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ					
1. Αττικό Πανεπιστήμιο	Σ + Ν	4.300	3.000	Αττικής	Υπ.Εθν.Οικ.
2. 4 ΚΕΤΕ Αθήνας	Σ + Ν	1.025	1.025	»	» ΟΣΚ
3. 1 ΚΕΚΑΤΕ Πειραιά	Σ + Ν	140	140	»	ΟΑΕΔ
4. 1 ΚΕΚΑΤΕ Χαλκίδας	Σ	200	170	Εύβοιας	»

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
5. ΤΕΙ Πειραιά	Ν	850	850	Αττικής	Υπ.Εθν.Οικ. ΔΕΕΣ
6. ΤΕΙ Χαλκίδας	Σ	540	495	Εύβοιας	ΔΕΕΣ
7. Β' Φοιτητ. Εστία Αθήνας	Ν	550	380	Αττικής	Υπ.Πρ. Ε.Ι.Ν.
8. Εκκλησιαστική Σχολή Καρπενησίου		100	58	Ευρυτανίας	
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ					
1. Νοσοκομείο Ελευσίνας	Ν	2.200	2.200	Αττικής	Υπ. Υ.Π.
2. Νοσοκομείο Χαλκίδας	Ν	1.760	1.760	Εύβοιας	»
3. Νοσοκομείο Λειβαδιάς	Ν	1.100	1.100	Βοιωτίας	»
4. Γενικό Νοσοκομείο Ευαγγελισμού	Σ	1.170	1.170	Αττικής	»
5. Νοσοκομείο Ν. Ιωνίας	Ν	990	990	Αττικής	»
6. Νοσοκομείο Άμφισσας	Ν	660	660	Φωκίδας	»
7. Νοσοκομείο Θήβας	Ν	135	135	Βοιωτίας	»
8. Νοσοκομείο Λαμίας	Ν	450	450	Φθιώτιδας	»
9. Κέντρα Υγείας					
3 στο Ν. Φωκίδας	Ν	100	100	Φωκίδας	»
8 στο Ν. Φθιώτιδας	Ν	260	230	Φθιώτιδας	»
2 στο Ν. Ευρυτανίας	Ν	650	650	Ευρυτανίας	»
7 στο Ν. Εύβοιας	Ν	280	280	Εύβοιας	»
5 στο Ν. Βοιωτίας	Ν	200	200	Βοιωτίας	»
60 στο Ν. Αττικής	Ν	10.000	10.000	Αττικής	»
8 στο Ν. Κυκλάδων	Ν	250	250	Κυκλάδων	»
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ					
1. Διάφορα έργα στο Ν. Αττικής	Σ + Ν	2.250	1.850	Αττικής	ΕΟΤ
2. Έργα τουριστικής ανάπτυξης από ΟΤΑ	Ν	550	550	Αττικής	ΟΤΑ
3. Χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού	Σ	1.200	360	Βοιωτίας	ΕΟΤ
4. Διαμόρφωση Κρύας Λειβαδιάς	Ν	100	100	»	»
5. Ιαματικό κέντρο Καμ. Βούρλων, Πλατυστόμου, Θερμοπυλών	Ν	1.000	600	Φθιώτιδας	»
6. Χιονοδρομικό κέντρο Βελουχίου	Ν	600	200	Ευρυτανίας	»
7. Παραδοσιακοί οικισμοί Κυκλάδων	Ν	1.500	600	Κυκλάδων	»
8. Πρότυπο ιαματικό κέντρο Αιδηψού	Σ + Ν	200	200	Εύβοιας	»
9. Σκάλες - μαρίνες Σκύρου, Καρύστου, Κύμης, Χαλκίδας	Ν	200	200	»	»
ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΑΜΑΤΑ					
1. Πρόγραμμα - πιλότος Ευρυτανίας (άρδευση, κτηνοτροφία, κέντρο χιονοδρομιών, βιομηχανία ξύλου κλπ.)	Ν	715	715	Ευρυτανίας	Υπ. Γ.,ΕΟΚ
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΝΑΥΤΙΛΙΑ					
1. Εγκατάσταση σταθμού υποδοχής καταλοίπων πλοίων στα λιμάνια					
Πειραιά	Ν	180	180	Αττικής	ΟΛΠ
Ελευσίνας	Ν	180	180	Αττικής	Λ.Τ. Ελευ/νας
Χαλκίδας	Ν	180	180	Εύβοιας	Λ.Τ. Χαλ/δας
Σύρου	Ν	180	180	Κυκλάδων	Λ.Τ. Σύρου
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ					
1. Μουσείο Ακρόπολης	Ν	1.000	500	Αττικής	ΥΠΠΕ
2. Νομισματικό Μουσείο	Ν	60	60	»	»
3. Μουσείο πόλης Αθηνών	Ν	800	200	»	»
4. Αναστηλωτικά έργα Ακρόπολης και συντήρηση Παρθενώνα	Σ	600	300	»	»
5. Αποκατάσταση κτιρίου WELLER (Μακρυγιάννη)	Ν	150	150	»	»
6. Στερέωση και συντήρηση σπιτιών στην Πλάκα	Σ	300	180	»	»
7. Αποκατάσταση όψεως διατηρητέου κτιρίου Εθν. Θεάτρου	Ν	40	40	»	»
8. Γενικά αρχεία του Κράτους	Σ	330	330	»	»
9. Νέο κτίριο Εθνικού Θεάτρου	Ν	1.200	500	»	»
10. Κτίριο ιστορικού αρχείου Ύδρας	Σ	50	50	»	»
11. Επισκευή - συντήρηση Μονής Δαφνίου	Σ	80	20	»	»
12. Μελέτη και έργα προστασίας και ανάδειξης αρχαιολογικού χώρου Δελφών	Ν	120	50	Φωκίδας	»
13. Αναστηλωτικές εργασίες στην Ιερή Μονή Οσίου Λουκά	Σ	100	30	Βοιωτίας	»
14. Στερεωτικές εργασίες στην Ιερή Μονή Οσίου Μελετίου	Ν	55	20	Βοιωτίας	»
15. Θέατρο «Απόλλων» Σύρου	Ν	130	130	Κυκλάδων	ΟΤΑ
16. Ανέγερση μνημείου Αντίστασης στο Γοργοπόταμο	Ν	50	50	Φθιώτιδας	ΥΠΠΕ

Σημείωση : Σε περιπτώσεις που τα έργα αφορούν και νομούς άλλων περιφερειών, εδώ αναγράφεται το ποσό που αναλογεί στους νομούς της περιφέρειας.

II. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

1. Προβλήματα, δυνατότητες και προοπτικές.

Η Κεντρική και Δυτική Μακεδονία (10 Νομοί) είναι η δεύτερη σε μέγεθος και πληθυσμό περιφέρεια της χώρας και είναι συγκριτικά πλούσια με φυσικούς και ανθρώπινους πόρους. Οι πόροι, ωστόσο, είναι άνισα κατανεμημένοι μεταξύ των διαφόρων τμημάτων της περιφέρειας και η ανάπτυξη υπήρξε επίσης άνιση στο παρελθόν. Από την άποψη αυτή η περιφέρεια μπορεί να διακριθεί σε δύο βασικές περιοχές, τη Δυτική και την Κεντρική Μακεδονία.

Η Δ. Μακεδονία (Νομοί Κοζάνης, Φλώρινας, Καστοριάς και Γρεβενών) έχει μόνο το 17% του πληθυσμού της περιφέρειας. Είναι κατεξοχήν ορεινή, σχετικά απομονωμένη, με ανεπαρκές συγκοινωνιακό δίκτυο σύνδεσης με τις άλλες περιφέρειες και με δριμύ ηπειρωτικό κλίμα. Με εξαίρεση τους βοσκότοπους, τα λιγνιτικά κοιτάσματα και ορισμένα άλλα ορυκτά, οι πόροι της είναι περιορισμένοι. Αντίθετα η Κ. Μακεδονία (Νομοί Θεσ/κης, Κιλκίς, Πέλλης, Ημαθίας, Πιερίας και Χαλκιδικής) είναι από τις πιο πλούσιες γεωργικά περιοχές της χώρας, με συγκριτικά καλύτερες συνθήκες εκμετάλλευσης και καλλίτερο εξοπλισμό και υποδομή. Ιδιαίτερο τμήμα της είναι η Χαλκιδική, ορεινή και αραιοκατοικημένη περιοχή, με εκτεταμένα δάση, πλούσιο υπέδαφος και μεγάλο μήκος ακτών.

Ο νομός Γρεβενών, η περιοχή Πρεσπών και Κορεστίων του νομού Φλώρινας, η επαρχία Βοίου και η περιοχή Σερβίων του νομού Κοζάνης, η Αλμωπία του νομού Πέλλης και ορισμένες ορεινές περιοχές των νομών Καστοριάς, Κιλκίς, Χαλκιδικής και Πιερίας, θεωρούνται προβληματικές, γιατί έχουν περιορισμένους φυσικούς πόρους, δυσμενείς εδαφοκλιματολογικές συνθήκες, φθίνοντα πληθυσμό, υποαπασχόληση καθώς και μεγάλες ελλείψεις σε υποδομή (οδικό δίκτυο, ηλεκτρικό, τηλεπικοινωνίες, ύδρευση κ.λπ.). Οι κύριες δραστηριότητες στις περιοχές αυτές είναι η κτηνοτροφία και η δασοπονία, παρατηρείται όμως συνεχής μείωση του ζωικού κεφαλαίου, ενώ υστερεί η αξιοποίηση των δασικών πόρων.

Στη μεταπολεμική περίοδο η μετανάστευση έπληξε σοβαρά την περιφέρεια και ειδικότερα τις ορεινές περιοχές. Κατά τη δεκαετία όμως 1971 - 81 ο πληθυσμός της περιφέρειας αυξήθηκε κατά 15% και με ταχύτερο ρυθμό από τον αντίστοιχο εθνικό. Σ' όλους τους Νομούς αυξήθηκε ο πληθυσμός εκτός από το Ν. Κιλκίς (-3,3%) και το Ν. Φλώρινας που έμεινε στάσιμος. Στην πραγματικότητα όλη η αύξηση του πληθυσμού της περιφέρειας απορροφήθηκε από τη Θεσσαλονίκη και από μια δωδεκάδα περίπου μικρότερα αστικά κέντρα.

Στην ίδια περίοδο, η απασχόληση στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα, αυξήθηκε σημαντικά (κατά 114.000 άτομα) και από 57,4% στο σύνολο της απασχόλησης το 1971 πέρασε στο 72,1% το 1981, ενώ το κατά κεφαλήν ακαθάριστο περιφερειακό προϊόν πλησίασε το μέσο της χώρας. Η απασχόληση όμως στη γεωργία χαρακτηρίζεται από έντονη εποχικότητα με αιχμή τους θερινούς μήνες συγκομιδής και επεξεργασίας των γεωργικών προϊόντων.

Ειδικότερα, τα κυριότερα προβλήματα κατά τομείς είναι τα εξής :

Στον πρωτογενή τομέα, τα προβλήματα αφορούν τη διάρθρωση και αξιοποίηση της γεωργικής παραγωγής, το σύστημα εμπορίας, διακίνησης και διανομής των γεωργικών και ζωοκομικών προϊόντων, το χαμηλό μέσο ποσοστό αρδευομένων εκτάσεων (7-8%) στη Δ. Μακεδονία και τους νομούς Κιλκίς και Χαλκιδικής. Ειδικότερα στη Δ. Μακεδονία η εκμηχάνιση των καλλιεργειών είναι περιορισμένη, η γεωργική γη μειώνεται από την επέκταση των λιγνιτωρυχείων και των υδροηλεκτρικών έργων, οι τοπικοί υδάτινοι πόροι δεσμεύονται για άλλες χρήσεις (ΔΕΗ, ύρδευση Θεσσαλονίκης κ.ά.). Αυξημένα προβλήματα υπάρχουν στο Ν. Γρεβενών που έχει περιορισμένη καλλιεργήσιμη γη (19%), το χαμηλότερο ποσοστό αρδεύσεων (2%), μεγάλη απασχόληση στον πρωτογενή τομέα, χαμηλή παραγωγικότητα, χαμηλό γεωργικό εισόδημα και πολυτεμαχισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Στην κτηνοτροφία υπάρχουν προβλήματα εκσυγχρονισμού των κτηνοτροφικών μονάδων, ρύπανσης από τη λειτουργία βουστασίων και χοιροστασίων, ασθενειών και έλλειψης σύγχρονων σφαγείων. Στις ορεινές περιοχές η υποδομή των βοσκοτόπων και των δασών είναι ανεπαρκής και η προσπέλασή τους δυσχερής. Η δασική παραγωγή είναι περιορισμένη σε σχέση με το δυναμικό των δασικών εκτάσεων και υπάρχουν ιδιοκτησιακά και διαχειριστικά προβλήματα σε όλους τους Νομούς. Στην αλιεία το κυριότερο πρόβλημα είναι η ρύπανση του Θερμαϊκού και των λιμνών της περιφέρειας που περιορίζουν την αλιευτική παραγωγή και επίσης η έλλειψη αλιευτικών εγκαταστάσεων (ιχθυόσκαλες, ιχθυογεννητικοί σταθμοί, αλιευτικά καταφύγια κ.λπ.).

Στον κλάδο ορυχείων - μεταλλείων, στους νομούς Κοζάνης και Χαλκιδικής, γίνεται κυρίως εντατική εκμετάλλευση λιγνίτη και μεικτών θειούχων και λευκόλιθου, αντίστοιχα, που όμως έχει προκαλέσει σοβαρά προβλήματα στη γεωργία, τον τουρισμό και το περιβάλλον. Η παραγωγή ενέργειας στην περιοχή Κοζάνης - Πτολεμαΐδας δημιουργεί σύνθετα περιβαλλοντικά προβλήματα και ειδικότερα ρύπανση των λιμνών Βεγορίτιδας και Πολυφύτου και του ποταμού Αλιάκμονα.

Στη μεταποίηση, το κυριότερο πρόβλημα είναι η συνεχιζόμενη συγκέντρωση όλων σχεδόν των κλάδων στην περιοχή Θεσσαλονίκης και η ανεπάρκεια υποδομής στη λοιπή περιφέρεια. Στις περιοχές Καστοριάς και Σιάτιστας η βιομηχανία γουναρικών αντιμετωπίζει προβλήματα οργάνωσης του κλάδου και οξύτατου ανταγωνισμού από χώρες με φθηνότερη εργασία (Ανατολικής Ασίας κ.α.).

Στον τουρισμό, οι μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες στη Χαλκιδική αντιμετωπίζουν προβλήματα λειτουργίας και χαμηλής πληρότητας. Στις ακτές της Χαλκιδικής και Πιερίας, η ανοργάνωτη τουριστική και οικιστική ανάπτυξη είχε συχνά σαν αποτέλεσμα τη χαμηλή ποιότητα των παραθεριστικών καταλυμάτων (ενοικιαζόμενα δωμάτια, κάμπινγκ κλπ.) της υποδομής και των υπηρεσιών και τη ρύπανση, αλλοίωση και γενικά υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Ο χειμερινός τουρισμός, που έχει μεγάλες δυνατότητες, βρίσκεται σε εντελώς αρχικό στάδιο ανάπτυξης.

Στις μεταφορές, τα κυριότερα προβλήματα είναι η έλλειψη ενός τουλάχιστον βασικού οδικού άξονα που να συνδέει ικανοποιητικά τη Δ. Μακεδονία με την Ήπειρο και τη Θεσ/νίκη, η ανεπάρκεια του σιδηροδρομικού δικτύου στις περιοχές μεγάλης διακίνησης γεωργικών προϊόντων, η έλλειψη σιδηροδρομικής σύνδεσης Δ. Μακεδονίας και Θεσσαλίας, η έλλειψη κατάλληλης οδικής σύνδεσης της Χαλκιδικής με την Ανατολική Μακεδονία, η ανεπάρκεια των εγκαταστάσεων του λιμένα Θεσσαλονίκης, η έλλειψη θαλάσσιας συγκοινωνίας με τα νησιά του Αιγαίου κλπ.

Η ευρύτερη περιοχή Θεσσαλονίκης έχει οξύτατα πολεοδομικά προβλήματα και προβλήματα από τη βιομηχανική συγκέντρωση, μεγάλες ελλείψεις σε κοινωνική και τεχνική υποδομή (σχολικά κτίρια, δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης, εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού κλπ.). Παρόμοια προβλήματα, έχουν και μικρότερες πόλεις της περιφέρειας με γρήγορη αύξηση πληθυσμού (Καστοριά, Πτολεμαΐδα, Κοζάνη, Κατερίνη, Γρεβενά, Αλεξάνδρεια κλπ.), καθώς και αναπτυσσόμενοι οικισμοί κυρίως στις πεδιάδες της Κεντρικής Μακεδονίας. Επίσης, οξύτατα προβλήματα αποτελούν η ρύπανση από αστικά και βιομηχανικά απόβλητα του κλειστού κόλπου της Θεσσαλονίκης, του Θερμαϊκού, του Αξιού από τη Γιουγκοσλαβία και των λιμνών Καστοριάς, Βεγορίτιδας, Λαγκαδά κλπ.

Η περιφέρεια σαν σύνολο έχει σημαντικές δυνατότητες και προοπτικές για παραπέρα ανάπτυξη. Τα κυριότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα είναι η ύπαρξη διαθέσιμου εργατικού δυναμικού, οι πλούσιοι φυσικοί, εδαφικοί, ενεργειακοί και υδάτινοι πόροι, το πλούσιο υπέδαφος, η ευνοϊκή γεωγραφική

θέση και η πολιτιστική της ακτινοβολία, η παρουσία της Θεσσαλονίκης με την αντίστοιχη εμπορική και βιομηχανική παράδοση και την τεχνική και κοινωνική υποδομή στη διασταύρωση των διεθνών και εθνικών αξόνων μεταφορών Βορρά - Νότου και Ανατολής - Δύσης, καθώς και ένα δίκτυο μικρότερων αστικών κέντρων σύμμετρα κατανεμημένων στο χώρο της περιφέρειας που μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για παραπέρα ανάπτυξη. Βασικό επίσης στοιχείο είναι οι υφιστάμενες δυνατότητες για αναδιάρθρωση και παραπέρα ανάπτυξη της γεωργικής, κτηνοτροφικής, δασικής και αλιευτικής παραγωγής με την επέκταση των αρδεύσεων και των εξειδικευμένων καλλιεργειών, τη δημιουργία συνθηκών μεθοδικότερης γεωργικής εκμετάλλευσης (ομαδικές, συνεταιριστικές καλλιέργειες) την προώθηση καλλιεργειών για εξασφάλιση ζωοτροφών, την εξυγίανση των υδάτινων πόρων κ.λπ.

Ειδικότερα, σημαντικές δυνατότητες και προοπτικές έχει στην περιφέρεια ο κλάδος ορυχείων - μεταλλείων με την παραπέρα εκμετάλλευση και αξιοποίηση του λιγνίτη και του μεταλλευτικού πλούτου της Χαλκιδικής, της Κοζάνης κ.λπ.

2. Επιδιώξεις και στόχοι.

Οι υφιστάμενες διαφορές στο επίπεδο και τις δυνατότητες ανάπτυξης μεταξύ των διαφόρων τμημάτων της περιφέρειας επιβάλλουν την ανάληψη μεγάλης προσπάθειας για τη μείωση των ανισοτήτων αυτών. Έτσι οι κυριότερες επιδιώξεις και στόχοι για την ανάπτυξη της περιφέρειας, πέρα από τις μακροχρόνιες επιδιώξεις και στόχους που αναφέρονται στα Προκαταρκτικά (Κεφ. Περιφερειακή και Χωροταξική Πολιτική) είναι οι εξής :

Συγκράτηση της αύξησης του πληθυσμού στην περιοχή Θεσσαλονίκης.

Έλεγχος και οργάνωση της ανάπτυξής της με έμφαση στην προώθηση δραστηριοτήτων που ενισχύουν το διεθνή ρόλο της πόλης και το χαρακτήρα της σαν κέντρου παροχής υπηρεσιών ψηλού επιπέδου στη Βόρεια Ελλάδα. Μετακίνηση από τη Θεσσαλονίκη προς τη περιφέρεια, σε ειδικές βιομηχανικές περιοχές, των οχλουσών βιομηχανιών.

Προτεραιότητα στην κάλυψη άμεσων κοινωνικών αναγκών (π.χ. υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, ύδρευσης, αποχέτευσης κ.λπ.). Παράλληλη προσπάθεια για δημογραφική σταθεροποίηση ή ανασυγκρότηση περιοχών που χάνουν πληθυσμό (π.χ. Ν. Κιλκίς) και ειδικότερα των παραμεθόριων περιοχών.

Βελτίωση και ανάπτυξη της τεχνικής και κοινωνικής υποδομής των λοιπών αστικών κέντρων και των κυριότερων οικισμών της περιφέρειας για υποστήριξη της οικονομικής ανάπτυξης των περιοχών και για βελτίωση της ποιότητας ζωής του πληθυσμού και των οικιστικών και περιβαλλοντικών συνθηκών. Προτεραιότητα στην πολεοδομική οργάνωση της περιοχής Κοζάνης - Πτολεμαΐδας, ώστε να γίνει πόλος ανάπτυξης στη Δυτική Μακεδονία, αλλά και σε άλλα αναπτυσσόμενα αστικά κέντρα της περιφέρειας.

Προτεραιότητα στην ανάπτυξη των προβληματικών και παραμεθόριων περιοχών. Ειδικότερα, επιτάχυνση της ανάπτυξης της Δ. Μακεδονίας και των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών των λοιπών νομών, με την αξιοποίηση υφιστάμενων πόρων, παραδοσιακών τεχνικών και ανθρώπινου δυναμικού για τη δημιουργία ικανοποιητικού αριθμού ευκαιριών απασχόλησης και τη συγκράτηση του πληθυσμού.

Ειδικότερα, κατά τομείς, οι επιδιώξεις είναι οι ακόλουθες :

Στον πρωτογενή τομέα, παραπέρα ανάπτυξη της εντατικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, των γεωργικών βιομηχανιών και των βιομηχανιών τροφίμων στην Κ. Μακεδονία, ταυτόχρονα με τη δημιουργία της αναγκαίας υποδομής για την προστασία του περιβάλλοντος. Βελτίωση του συστήματος εμπορίας και διανομής των γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων, άνοιγμα νέων αγορών για τη διάθεση της αγροτικής παραγωγής, αξιοποίηση υφιστάμενων εγγειοβελτιωτικών έργων και επέκταση των αρδεύσεων και της αντιπλημμυρικής προστασίας για τη βελτίωση και αναδιάρθρωση της γεωργικής παραγωγής και αύξηση του γεωργικού εισοδήματος, αύξηση της παραγωγής ζωοτροφών (αραβόσιτος, μηδική), ανάπτυξη της δασικής και αλιευτικής υποδομής και της ιχθυοκαλλιέργειας στους κόλπους και τις λίμνες της περιφέρειας, ορθολογική χρήση των υδάτινων πόρων (ισοζύγιο μεταξύ των βασικών χρήσεων δηλαδή ενέργεια, άρδευση, ύδρευση, αλιεία) κ.λπ. Ενίσχυση εξειδικευμένων καλλιεργειών (π.χ. ανθοκομία, αρωματικά φυτά, κ.λπ.) που αποδίδουν υψηλό εισόδημα καθώς και δραστηριοτήτων όπως π.χ. η μελισσοκομία στη Χαλκιδική.

Στο δευτερογενή τομέα, εντατικοποίηση της έρευνας για εντοπισμό και αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου στη Δ. Μακεδονία και Χαλκιδική (χρωμίτες, μικτά θειούχα, άστριοι - χαλαζίας, λευκόλιθος κ.λπ.) και καθετοποίηση της εκμετάλλευσής τους, εντατική εκμετάλλευση των ενεργειακών πόρων της Δ. Μακεδονίας με την κατασκευή νέων θερμοηλεκτρικών και υδροηλεκτρικών μονάδων, εξειδίκευση της βιομηχανίας σε κλάδους υψηλής τεχνολογίας, εξυγίανση του κλάδου της γουνοποιίας και αντιμετώπιση του διεθνούς ανταγωνισμού, προώθηση των νέων βιομηχανικών περιοχών, κ.λπ.

Στον τουρισμό, δημιουργία κατάλληλων προϋποθέσεων για αναψυχή και παραθερισμό του πληθυσμού της περιφέρειας, ενίσχυση της δημιουργίας βοηθητικών καταλυμάτων οικογενειακής μορφής στις ορεινές περιοχές, ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού, έλεγχος και οργάνωση των τουριστικών δραστηριοτήτων και ανάπτυξη ελαφρών βοηθητικών καταλυμάτων (κάμπιγκ κλπ.) στη Χαλκιδική και Πιερία, ενθάρρυνση του τουρισμού συνεδρίων για τη βελτίωση της πληρότητας του ξενοδοχειακού δυναμικού Θεσσαλονίκης και Χαλκιδικής και των τουριστικών περιηγητικών κυκλωμάτων που με κέντρο τη Θεσ/νίκη θα περιλαμβάνουν : α) τη Δυτ. Μακεδονία και τους αρχαιολογικούς χώρους Πέλλης, Βεργίνας, Δίου κ.λπ. και β) τη Χαλκιδική και το Άγ. Όρος. Ανάπτυξη των ιαματικών πηγών.

Στις μεταφορές, βελτίωση της σύνδεσης της Δυτ. Μακεδονίας με την Κεντρ. Μακεδονία και τις λοιπές γειτονικές περιφέρειες για τη μείωση της σχετικής της απομόνωσης, βελτίωση των οδικών αξόνων προς τις γειτονικές χώρες και των διαπεριφερειακών εθνικών οδών, αύξηση της μεταφορικής ικανότητας του συγκοινωνιακού δικτύου στις περιοχές με μεγάλη εποχική παραγωγή γεωργικών προϊόντων, παράκαμψη συμφορημένων κυκλοφοριακά αστικών κέντρων από την κυκλοφορία διέλευσης, εκσυγχρονισμός και βελτίωση του σιδηροδρομικού δικτύου, δημιουργία νέων συνδετικών σιδηροδρομικών γραμμών μεταξύ Δ. Μακεδονίας και Θεσσαλίας και Βόρεια της Θεσσαλονίκης για την παράκαμψή της, ανάπτυξη του λιμένα Θεσσαλονίκης και επέκταση και εκσυγχρονισμός των αεροδρομίων της περιφέρειας για την εξυπηρέτηση των διεθνών μεταφορών.

Στην εκπαίδευση και υγεία, επίλυση κατά προτεραιότητα των στεγαστικών αναγκών σε διδακτήρια όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης και δημιουργίας κέντρων υγείας στις κατάλληλες θέσεις σ' όλη την Περιφέρεια. Προώθηση της κατασκευής ή επέκτασης των Γενικών Νοσοκομείων στις πρωτεύουσες των Νομών και άλλες πόλεις (π.χ. Γιαννιτσά) και των ειδικών νοσηλευτικών ιδρυμάτων στη Θεσ/νίκη. Ίδρυση Κέντρων Υγείας σε επαρκή αριθμό σε όλους τους Νομούς.

Στις πολιτιστικές δραστηριότητες, ενίσχυση της πολιτιστικής ταυτότητας και ακτινοβολίας της περιφέρειας και ειδικότερα προστασία και ανάδειξη των αρχαιολογικών και ιστορικών μνημείων και των παραδοσιακών οικισμών.

3. Μέτρα πολιτικής σε συνδυασμό με τα Προκαταρκτικά.

Τα μέτρα πολιτικής που αναφέρονται στα Προκαταρκτικά και φαίνεται να εξυπηρετούν ειδικότερα την προώθηση της ανάπτυξης της Περιφέρειας Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, εκτός από τη διοικητική και οικονομική αποκέντρωση, την αξιοποίηση του ντόπιου ανθρώπινου δυναμικού, την ενίσχυση του ρόλου των Νομαρχιών και των ΟΤΑ στη διαμόρφωση του Νομαρχιακού Προγράμματος Ανάπτυξης και του Σχεδίου Χωροταξικής δομής στο επίπεδο του Νομού κ.λ.π. είναι σε συντομία τα εξής :

Στον πρωτογενή τομέα, μείωση του πολυτεμαχισμού της γεωργικής γης, αύξηση του μέσου μεγέθους της εκμετάλλευσης, προώθηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης κλάδων και ειδικότερα ζωοτροφών (π.χ. κτηνοτροφικών φυτών κ.λπ.) αναδιάρθρωση της παραγωγής οπωροκηπευτικών προς μεταποιήσιμες ποικιλίες, καθιέρωση του θεσμού των καλλιεργητικών συμβολαίων μεταξύ αγροτών και μεταποιητικών μονάδων, αύξηση των προϊόντων βοοτροφίας, οργάνωση περιφερειακών αγορών, οριοθέτηση βοσκοτόπων και δασών, ρύθμιση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των δασών και της αντιπυρικής προστασίας, δημιουργία αισθητικών δασών γύρω από τις μεγάλες πόλεις (π.χ. Θεσ/νίκη - δάσος Σέιχ Σού), προώθηση δασικού κτηματολογίου, προστασία ενάλιου πλούτου και υδάτινου περιβάλλοντος, ανάπτυξη του αλιευτικού συνεταιριστικού κινήματος κ.λπ.

Στο δευτερογενή τομέα, χωροταξική οργάνωση βιομηχανιών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων (βιομηχανικές περιοχές κ.λπ.) διαμόρφωση και εφαρμογή κριτηρίων βιομηχανικής χωροθέτησης, λήψη μέτρων για τη ρύθμιση των συγκρούσεων των μεταλλευτικών δραστηριοτήτων με άλλες χρήσεις (τουριστικές, οικιστικές, γεωργικές κ.λπ.) όπως π.χ. στην περίπτωση των Νομών Κοζάνης και Χαλκιδικής, καταγραφή, αξιολόγηση και μελέτη ορθολογικής αξιοποίησης του υφιστάμενου λιγνιτικού δυναμικού για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, λιγνιταερίου, κ.λπ., απογραφή του αναξιοποίητου υδροηλεκτρικού δυναμικού και μελέτη των επί μέρους έργων, ανάπτυξη της γεωλογικής και κοιτασμολογικής έρευνας, ίδρυση επαγγελματικών σχολών τεχνικών μεταλλωρύχων και μεταλλουργών σ' όλες τις πόλεις που γειτνιάζουν με τα μεγάλα μεταλλευτικά κέντρα και λατομεία, ανάπτυξη και ανανέωση του εξοπλισμού μεταλλείων, εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης μαρμάρων.

Στον τουρισμό, χωροταξική οργάνωση των δραστηριοτήτων τουρισμού, υπαίθριας αναψυχής και παραθεριστικής κατοικίας (π.χ. περίπτωση Νομών Χαλκιδικής, Πιερίας, Θεσ/νίκης) συμμετοχή των ΟΤΑ και τοπικών συλλογικών φορέων στην τουριστική ανάπτυξη, υποχρεωτικός έλεγχος και ένταξη όλων των ενοικιαζομένων δωματίων (π.χ. Χαλκιδική, Πιερία) που πληρούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις λειτουργίας, στο τουριστικό δυναμικό και καθορισμός των σχετικών με τη λειτουργία τους υποχρεώσεων, κίνητρα για την προσέλκυση διαφόρων κατηγοριών τουριστών εκτός περιόδου αιχμής για άμβλυνση της εποχικότητας, προστασία του ευρύτερου περιβάλλοντος των τουριστικών περιοχών, εκπόνηση, θεσμοθέτηση και εφαρμογή ρυθμιστικών και χωροταξικών σχεδίων στις τουριστικές περιφέρειες, προστασία και αξιοποίηση των εθνικών δρυμών, των υγροτόπων (π.χ. Πρέσπας), των τοπίων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους κ.λπ.

Στο εμπόριο, δημιουργία και λειτουργία κέντρων υποδομής, αποθήκευσης και διακίνησης εμπορευμάτων στη Θεσ/νίκη με βασικό φορέα την Εταιρεία Γενικών Αποθηκών Ελλάδας, προώθηση εγκαταστάσεων μοναδοποιημένων φορτίων (CONTAINERS) στη Θεσ/νίκη κ.λπ.

Στην πολεοδομική οργάνωση, στα πλαίσια της επιχείρησης πολεοδομικής ανασυγκρότησης, σε εφαρμογή του Ν. 1337/83 θα πραγματοποιηθεί πολεοδομικός σχεδιασμός σε 65 Δήμους και Κοινότητες σε όλους τους Νομούς της Περιφέρειας από τους οποίους 25 Δήμοι και Κοινότητες στο Ν. Θεσ/νίκης για την περιβαλλοντική εξυγίανση και αναβάθμιση του οικιστικού ιστού και την ορθολογική ανάπτυξη των πόλεων.

4. Βασικά αναπτυξιακά έργα :

Στο μέρος αυτό αναφέρονται τα σημαντικότερα από τα μεγάλα έργα Α' προτεραιότητος κυρίως του Προγράμματος Δημόσιων Επενδύσεων αλλά και ορισμένων παράλληλων φορέων που προτείνονται από τα Νομαρχιακά Συμβούλια των Νομών της Περιφέρειας Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, τις διανομαρχιακές συσκέψεις και τους κεντρικούς φορείς. Τα έργα αυτά, συνδυαζόμενα κατά γεωγραφικές ενότητες χώρου, θα συμβάλλουν αποφασιστικά στην παραπέρα ανάπτυξη της περιφέρειας και θα καθορίσουν τη μελλοντική της φυσιογνωμία. Παράλληλα σε ορισμένους Νομούς (π.χ. Χαλκιδικής, Γρεβενών, Φλώρινας, Καστοριάς) η φυσιογνωμία αυτή μπορεί να καθοριστεί περισσότερο από την ταυτόχρονη προώθηση πολλών μικρών έργων που υπάρχει δυνατότητα να εκτελεστούν και να αποδώσουν γρήγορα, συμβάλλοντας έτσι στη βελτίωση των τοπικών συνθηκών παραγωγής αλλά και διαβίωσης.

Τα σπουδαιότερα από τα μεγάλα έργα που υλοποιούν τις επιδιώξεις και τους στόχους του Προγράμματος για την Περιφέρεια είναι κατά τομείς και κλάδους τα εξής :

4.1. Συγκοινωνιακά έργα :

Για την ενίσχυση του ρόλου της περιφέρειας και ειδικότερα της Θεσ/νίκης σαν κέντρου διεθνών και διαπεριφερειακών μεταφορών, την άρση της σχετικής συγκοινωνιακής απομόνωσης της Δυτικής Μακεδονίας από τις γειτονικές Περιφέρειες και την αύξηση της μεταφορικής ικανότητας του συγκοινωνιακού δικτύου στις περιοχές μεγάλης διακίνησης προϊόντων προβλέπεται να γίνουν τα εξής έργα :

α. Οδικά :

Οδός Θεσ/κης - Τουρκικών Συνόρων (τμήμα Ν. Θεσ/κης)

Αυτοκινητόδρομος Θεσ/νίκης - Βόλου, Τμήμα Γέφυρας Γαλλικού - Κόμβου Αξιού - Κόμβου Κλειδιού.

Βελτίωση των οδικών αξόνων που συνδέουν τη Θεσ/νίκη με τη Δ. Μακεδονία και ειδικότερα βελτίωση :

α) της οδού Θεσ/νίκης - Έδεσσας - Φλώρινας σε συνδυασμό με τη νέα γέφυρα Αξιού, τις προσβάσεις γέφυρας Αξιού και Βαρδαρόβαση και την Παραβεγορίτιδα (νομοί Φλώρινας, Κοζάνης και Πέλλης) για παράκαμψη της ορεινής διάβασης Κέλλας.

β) της οδού Βέρροιας - Κοζάνης με τη νέα χάραξη Βέρροιας - Πολύμυλου για παράκαμψη της ορεινής διάβασης Καστανιάς και παρακαμπτήριοι οδοί στις πόλεις Βέρροιας και Κοζάνης.

Οδός από αεροδρόμιο Θεσ/νίκης μέχρι κόμβο Ν. Καρδιάς και στη συνέχεια βελτίωση εθνικής οδού προς Πολύγυρο Χαλκιδικής.

Ανατολική περιφερειακή Θεσ/νίκης, κάλυψη Δενδροποτάμου και Νέα Διαγώνιος Θεσ/νίκης (για τη βελτίωση των κυκλοφοριακών συνθηκών της αστικής περιοχής).

Βελτίωση Εθνικής Οδού Φλώρινας - Καστοριάς μέχρι την Παραεγνατία οδό και μέχρι τα Αλβανικά σύνορα και βελτίωση σύνδεσης περιοχής Πρεσπών με Φλώρινα και Καστοριά.

Οδός Νέας Σάντας - Κιλκίς.

Εθνική οδός Κατερίνης - Αγ. Δημητρίου (προς Ελασσώνα)

Ολοκλήρωση ή βελτίωση κυκλώματος Χαλκιδικής και των οδικών τμημάτων Ν. Καλλικράτεια - Ν. Μουδανιά - Αγ. Μάμας, Σταυρός - Στρατώνι, Αγ. Νικόλαος - Πυργαδίκια κλπ.

Σύνδεση Ν. Γρεβενών και Ιωαννίνων με τη νέα οδό Γρεβενών - Κρανέας - Μηλέας - Μετσόβου, οδός Γρεβενών - Μπάρας και Κορυδαλού Κρανέας.

β. Σιδηρόδρομοι - αεροδρόμια - λιμάνια.

Βελτίωση γραμμής Θεσ/νίκη - Ορμένιο (τμήμα Ν. Θεσσαλονίκης).

Ηλεκτροκίνηση γραμμής Λάρισα - Θεσ/νίκη και Θεσσαλονίκη - Ειδομένη (Γιουγκοσλαβικά σύνορα).

Εκσυγχρονισμός γραμμής Λάρισα - Πλατύ - Θεσ/νίκη και Θεσ/νίκη - Ειδομένη.

Σηματοδότηση γραμμής Πλατύ - Αμύνταιο - Κοζάνη - Φλώρινα.

Διπλασιασμός της σιδηροδρομικής γραμμής Βέρροια - Σκύδρα στους Ν. Ημαθίας και Πέλλης.

Βελτίωση αεροδρομίων Θεσ/νίκης, Καστοριάς και Κοζάνης.

Έργα υποδομής στο λιμάνι Θεσ/νίκης (2η και 6η προβλήτα) εξοπλισμός σταθμού εμπορευματοκιβωτίων και μηχανολογικός εξοπλισμός σημερινού λιμανιού Θεσ/νίκης.

4.2. Ύδρευση - Αποχέτευση.

Για την αντιμετώπιση των οξυμένων προβλημάτων ύδρευσης - αποχέτευσης των αστικών περιοχών και την προστασία των υδάτινων πόρων από τη ρύπανση προβλέπεται να γίνουν στην περιφέρεια τα εξής βασικά έργα :

Θεσ/νίκη : Ύδρευση Δυτικών και Ανατολικών οικισμών, Ανατολικών περιοχών, υψηλής και χαμηλής ζώνης Δυτικών περιοχών, συμπληρωματικά έργα ύδρευσης μείζονος Θεσ/νίκης κ.λ.π.

Ύδρευση Βέροιας, Αλεξάνδρειας (Ν. Ημαθίας), Κατερίνης και Κιλκίς.

Ύδρευση συνδέσμων κοινοτήτων Βοΐου και Ελάτης Τριγωνικού (Ν. Κοζάνης) κ.λπ.

Αποχέτευση Θεσσαλονίκης, βιολογικός καθαρισμός και καταθληπτικός αγωγός Αξιού - Γαλλικού. Αποχέτευση Δενδροποτάμου και Καλαμαριάς, δίκτυα ομβρίων Θεσσαλονίκης.

Αποχέτευση ακαθάρτων και ομβρίων Βέρροιας, Νάουσας, Μελίκης, Αλεξάνδρειας, Πτολεμαΐδας, Έδεσσας, αποχέτευση Παραλίας Λιτοχώρου, Γιαννιτσών, Σκύδρας, Αριδαίας.

Αποχέτευση και βιολογικός καθαρισμός Καστοριάς Άργους Ορεστικού, Κοζάνης, Σιάτιστας, Σερβίων, Κατερίνης, Αιγινίου, Λιτοχώρου, Φλώρινας, Αμυνταίου, Πολυκάρπου.

4.3. Εγγειοβελτιωτικά - αρδευτικά έργα.

Για την πληρέστερη αξιοποίηση των πλούσιων φυσικών πόρων και την παραπέρα ανάπτυξη εντατικής γεωργίας και κτηνοτροφίας στην περιφέρεια Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας προβλέπεται να γίνουν βασικά έργα για νέες αρδεύσεις και βελτιώσεις αρδεύσεων. Τα μεγαλύτερα από τα έργα αυτά είναι το αρδευτικό λιμνών Αγ. Βασιλείου - Βόλβης (60.000 στρεμ.) στην επαρχία Λαγκαδά του Ν. Θεσ/νίκης, το αρδευτικό Ανατολικού Βερμίου (72.000 στρ. νέων αρδεύσεων 152.000 στρεμ. βελτιώσεων αρδευομένων) στους Ν. Ημαθίας και Πέλλης, τα αρδευτικά έργα Κατερίνης - Λιτοχώρου (30.000 στρεμ. νέων αρδεύσεων) στο Ν. Πιερίας, τα αρδευτικά δίκτυα Πολυφύτου (13.000 στρεμ. Νότια ζώνη) στο Ν. Κοζάνης, το αρδευτικό δίκτυο Γιαννιτσών (99.000 στρεμ. νέων αρδεύσεων, 55.000 στρεμ. βελτιώσεων αρδευομένων) και το αρδευτικό Δροσερού (43.000 στρεμ.) στο Ν. Πέλλης κλπ. Παράλληλα ορισμένα μικρότερα αρδευτικά έργα που έχουν όμως μεγάλη τοπική σημασία είναι η άρδευση πεδιάδας Φλώρινας από υπόγεια νερά (6.000 στρεμ.) τα αρδευτικά ΤΟΕΒ Ευαγγελισμού και Νυμφόπετρας στην επαρχία Λαγκαδά, το αρδευτικό ΤΟΕΒ Τρικάλων Ν. Ημαθίας, τα αρδευτικά Κοκκινιάς και Πολυδένδρου στο Ν. Γρεβενών κλπ.

Επίσης, βασικά εγγειοβελτιωτικά έργα είναι τα αντιπλημμυρικά - αποχετευτικά έργα Αρζάν - Αματόβου στο Ν. Κιλκίς, το δεξιό ανάχωμα Αλιάκμονα για αντιπλημμυρική προστασία 70.000 στρεμ. στους Ν. Ημαθίας και Πιερίας, τα επείγοντα αντιπλημμυρικά έργα Πιερίας κλπ. Παράλληλα προωθούνται μελέτες σημαντικών έργων όπως τα έργα περιοχής λιμνών Αγ. Βασιλείου - Βόλβης, τα αρδευτικά δίκτυα Αλμωπίας Πέλλης, τα φράγματα Χαβρία και Ολυνθίου Χαλκιδικής, τα αρδευτικά έργα Καρπερού - Δήμητρας, Τρικοκιάς - Άνοιξης στο Ν. Γρεβενών, το αρδευτικό δίκτυο Δροσερού κλπ.

4.4. Δάση.

Για την προστασία των δασών και γενικότερα του φυσικού περιβάλλοντος και την αύξηση της δασικής παραγωγής, προβλέπεται η κατασκευή διαφόρων δασικών έργων στις δασικές περιοχές της Περιφέρειας από τα οποία τα κυριότερα αφορούν εθνικούς δρυμούς - αισθητικά δάση στο Ν. Θεσ/νίκης, τον Όλυμπο, τις Πρέσπες κ.λπ., αναδασώσεις και φυτώρια στους Ν. Θεσ/νίκης, Γρεβενών Καστοριάς, Κοζάνης και Χαλκιδικής, διευθέτηση χειμάρρων στους Ν. Πέλλης και Κοζάνης, δασική οδοποιία παντού και κυρίως στους Ν. Πέλλης, Καστοριάς, Γρεβενών, Κοζάνης, Χαλκιδικής, Κιλκίς, Πιερίας, δασικούς βοσκοτόπους στους Ν. Πέλλης, Κοζάνης κ.λπ. Επίσης προβλέπονται μικρότερα έργα για αντιπυρική προστασία και θηραματοπονία - ιχθυοπονία ορεινών υδάτων. Οι μεγαλύτερες επενδύσεις συγκεντρώνονται στους Ν. Θεσ/νίκης, Πέλλης, Κοζάνης, Γρεβενών κ.λπ.

4.5 Αλιεία.

Για την προστασία του ενάλιου πλούτου και του υδάτινου περιβάλλοντος (Θερμαϊκός, λίμνες κ.λπ.) και αύξηση της αλιευτικής παραγωγής και της παραγωγικότητας του κλάδου, προβλέπεται να γίνουν έργα αλιευτικής υποδομής τα κυριότερα από τα οποία είναι ίδρυση ιχθυογεννητικών σταθμών στους Ν. Θεσ/νίκης, και Καστοριάς, κατασκευή ιχθυόσκαλας στο Ν. Θεσ/νίκης (Ν. Μηχανιώνα) ίδρυση κέντρου καθαρισμού οστρακοειδών στη Θεσ/νίκη και ιχθυαγοράς στη Θεσ/νίκη, εμπλουτισμός λιμνών Βεγορίτιδας και Πολυφύτου κ.λπ.

4.6 Γεωργικές βιομηχανίες

Για την καλύτερη αξιοποίηση, εμπορία και διακίνηση της μεγάλης γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής και τη δημιουργία της κατάλληλης υποδομής στην Περιφέρεια Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας προβλέπεται να ιδρυθούν διάφορα είδη γεωργικών βιομηχανιών σε κατάλληλα σημεία της περιφέρειας. Οι μεγαλύτερες από τις βιομηχανίες αυτές συγκεντρώνονται στους Ν. Θεσ/νίκης, Ημαθίας, Πέλλης και Κοζάνης. Αναλυτικότερα, οι κυριότερες γεωργικές βιομηχανίες είναι οι εξής :

Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών - Ξηραντήρια αραβοσίτου σε όλους τους νομούς.

Βιομηχανίες επεξεργασίας νωπών οπωροκηπευτικών στους Ν. Πέλλης, Ημαθίας, Θεσ/νίκης και Καστοριάς.

Βιομηχανία γάλακτος (μετεγκατάσταση ΑΓΝΟ) στην Επ. Λαγκαδά (Ν. Θεσ/νίκης).

Πτηνοσφαγείο και κέντρο συσκευασίας και μεταποίησης αυγών στο Ν. Θεσ/νίκης.

Μονάδες επεξεργασίας επιτραπέζιας ελιάς στη Χαλκιδική.

Οινοποιείο στο Ν. Ημαθίας.

Συσκευαστήρια - Ψυγεία οπωροκηπευτικών στους Ν. Ημαθίας, Καστοριάς, Πέλλης, Θεσ/νίκης, Χαλκιδικής κ.λπ.

Σήραγγες κατάψυξης - ψυγεία στους Ν. Θεσ/νίκης και Χαλκιδικής.

Συσκευαστήριο - ψυγείο ανθέων - ανθαγορά στο Ν. Θεσσαλονίκης.

Σφαγεία - Κρεαταγορές - Αλλαντοποιεία στους Ν. Θεσσαλονίκης, Ημαθίας, Κοζάνης, Πιερίας, Πέλλης και Κιλκίς.

Περιφερειακές αγορές στους Ν. Θεσ/νίκης, Πέλλης και Ημαθίας.

Εκκοκιστήρια βάμβακος στο Ν. Θεσ/νίκης.

Εγκαταστάσεις διαλογής και συσκευασίας καπνοφύλλων στους Ν. Κιλκίς, Θεσ/νίκης, Κοζάνης, Πιερίας κ.λπ.

4.7 Ορυχεία - Μεταλλεία.

Για την καλύτερη εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου στην Περιφέρεια, προβλέπεται η εκτέλεση σημαντικών έργων για την ανάπτυξη των μεταλλείων μικτών Θειούχων στη Χαλκιδική (υπό την προϋπόθεση κατασκευής του συγκροτήματος Μολύβδου - Ψευδαργύρου - Θειϊκού Οξέως), των μεταλλείων χρωμίτη στους Ν. Κοζάνης και Γρεβενών, την ανάπτυξη λατομείων μαρμάρου στην Αριδαία (Ν. Πέλλης), ορυχείων Αστρίων - Χαλαζία - Χαλαζίτη στους Ν. Χαλκιδικής και Ημαθίας κ.λπ.

4.8. Μεταποίηση.

Για την ανάπτυξη της βιομηχανίας και στη λοιπή περιφέρεια (εκτός Θεσ/νίκης) την καλύτερη οργάνωση, χωροταξική κατανομή και εξειδίκευσή της και την ορθολογικότερη αξιοποίηση των εγχώριων πρώτων υλών, προβλέπεται η δημιουργία μονάδας παραγωγής CHAMOTTE (πρώτη

ύλη για πυρίμαχα προϊόντα κεραμικής) της ΕΤΒΑ και των Ελληνικών Μεταλλευμάτων στο Ν. Φλώρινας, μονάδας επεξεργασίας καλλιούχων αστρίων - χαλαζία στο Λαγκαδά της ΜΕΒΙΟΡ - ΕΤΕΒΑ κ.λπ.

4.9. Ενέργεια

Για την εντατική και ορθολογικότερη εκμετάλλευση των ενεργειακών πόρων της Δυτικής Μακεδονίας, η ΔΕΗ προβλέπει για την περίοδο του Προγράμματος την κατασκευή μεγάλων ατμοηλεκτρικών και υδροηλεκτρικών έργων καθώς και την δημιουργία λιγνιτορυχείων ως εξής :

Λιγνιτορυχεία Αμυνταίου (ν. Φλώρινας) Πτολεμαΐδας και Κομνηνών (Ν. Κοζάνης) .

2 Ατμοηλεκτρικοί Σταθμοί (ΑΗΣ) Αμυνταίου (Ν. Φλώρινας) 5 ΑΗΣ Αγ. Δημητρίου και 2 ΑΗΣ Κομνηνών (Ν. Κοζάνης) συνολικής ισχύος 2720 MW.

Υδροηλεκτρικοί Σταθμοί (ΥΗΣ) Σφηκιάς και Ασωμάτων στον Αλιάκμονα (Ν. Ημαθίας) ισχύος 423 MW.

4.10. Τηλεπικοινωνίες.

Στις επικοινωνίες ο ΟΤΕ προβλέπει κυρίως την εγκατάσταση 100.000 νέων τηλεφώνων σ' ολόκληρη την περιφέρεια από τα οποία 54.000 στο Ν. Θεσ/νίκης καθώς και νέων TELEX σε όλους τους Νομούς.

4.11. Κατοικία

Από τους δημόσιους φορείς κατοικίας προβλέπεται η κατασκευή 1500 κατοικιών περίπου στη Θεσ/νίκη, το Κιλκίς, την Πτολεμαΐδα, τον Πολύγυρο Χαλκιδικής κ.λπ. για τη στέγαση δικαιούχων τους.

4.12. Πολεοδομία

Για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής και της ποιότητας του πολεοδομικού περιβάλλοντος στις πόλεις και τους οικισμούς της Περιφέρειας, προβλέπεται για την περίοδο του Προγράμματος η εκπόνηση πολεοδομικών μελετών δαπάνης 912 εκατ. δρχ. για όλη την περιφέρεια και η εκτέλεση έργων για την εφαρμογή των σχεδίων πόλεων, τη διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων, τις κυκλοφοριακές βελτιώσεις και την ανάδειξη της Αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας των οικισμών συνολικού προϋπολογισμού 11.133 εκατ. δρχ. σε όλους τους Νομούς της Περιφέρειας.

4.13. Δημόσια Διοίκηση

Στην κατηγορία αυτή τα κυριότερα έργα που προβλέπονται είναι τα κτίρια Υπηρεσιών και Χωροφυλακής, ο Πυροσβεστικός σταθμός και το Πυροσβεστικό συνεργείο στη Θεσ/νίκη και τα Διοικητήρια Κατερίνης, Φλώρινας, Βέροιας και το Τελωνείο Βέροιας.

4.14. Εκπαίδευση

Για την αντιμετώπιση των μεγάλων στεγαστικών αναγκών της περιφέρειας σε διδακτήρια και την ανάπτυξη της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης προβλέπεται η κατασκευή έργων Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης και έργων Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Ειδικότερα θα κατασκευασθούν 2 ΠΟΣΜΕ στη Θεσ/κη και την Κατερίνη, 6 ΚΕΤΕ στους νομούς Θεσ/νίκης, Φλώρινας, Πιερίας και Πέλλης, και 2 ΚΕΚΑΤΕ στην Κοζάνη και Βέροια. Επίσης προβλέπεται η ανέγερση και προσθήκη αιθουσών σε διάφορα διδακτήρια σ' όλη την περιφέρεια. Ειδικότερα στη Θεσσαλονίκη προβλέπεται για την περίοδο του Προγράμματος η κατασκευή έργων στο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης (συνεχιζόμενων και νέων) δαπάνης 2300 εκατ. δρχ. Επίσης προβλέπεται η ολοκλήρωση του ΤΕΙ Κοζάνης.

4.15. Υγεία.

Για την βελτίωση των συνθηκών περίθαλψης του πληθυσμού και την αποκέντρωση των υπηρεσιών Υγείας σε όλη την Περιφέρεια, προβλέπεται κατ' αρχήν η ίδρυση Κέντρων Υγείας σ' ολόκληρη την Περιφέρεια από τα οποία, τα μισά προβλέπεται να ιδρυθούν στο Ν. Θεσ/νίκης. Στον τομέα της Νοσοκομειακής περίθαλψης, τα κυριότερα έργα που προβλέπεται να γίνουν είναι στην κατηγορία των Γενικών Νοσοκομείων το Ιπποκράτειο στη Θεσ/νίκη και τα Γενικά Νοσοκομεία Έδεσσας και Πολύγυρου Χαλκιδικής, τα Νοσοκομεία Γρεβενών, Κατερίνης και Γιαννιτσών και η επέκταση των Νοσοκομείων Βέροιας και Καστοριάς.

4.16. Τουρισμός

Για την ανάπτυξη του ορεινού και χειμερικού τουρισμού, τον έλεγχο και οργάνωση των τουριστικών δραστηριοτήτων στη Πιερία, την καλύτερη διακίνηση των τουριστικών κ.λπ. προβλέπεται να γίνουν τα εξής βασικά έργα:

Χιονοδρομικά κέντρα Βερμίου (Ν. Ημαθίας), Βασιλίτσας Πίνδου (Ν. Γρεβενών) και Βίγλας Πισοδερίου (Ν. Φλώρινας).

Εθνικά πάρκα και Βιότοποι στις λίμνες Πρεσπών και Καστοριάς.

Οδικοί σταθμοί (πρότυποι) εξυπηρέτησης και σταθμοί διοδίων στους Ν. Θεσ/κης, Κιλκίς, Πιερίας, Καστοριάς, Χαλκιδικής και Φλώρινας.

Πρότυπο Κέντρο Ιαματικού τουρισμού στον Λαγκαδά (Ν. Θεσ/κης).

GOLF στην Επανωμή Ν. Θεσ/νίκης.

Πρότυπα κέντρα εστίασης και αναψυχής στους Ν. Πιερίας, Χαλκιδικής και Θεσ/νίης.

Μαρίνες Θεσ/νίκης και Γλαροκάβου Χαλκιδικής.

Προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών οικισμών Καστοριάς, Σιάτιστας κ.λπ.

Αξιοποίηση δάσους Σεΐχ - Σου Θεσ/νίκης.

Επέκταση κάμπινγκ Ολύμπου (Ν. Πιερίας).

4.17. Πολιτιστικές δραστηριότητες.

Στην κατηγορία αυτή των έργων τα σημαντικότερα εί. . τα έργα προστασίας (στερέωση, αναστύλωση και αποκατάσ.αση ζημιών από τους σεισμούς) και ανάδειξης μνημείων Θεσ/νίκης, η ανέγερση Βυζαντινού Μουσείου στη Θεσ/νίκη και Βυζαντινού Μουσείου στην Καστοριά, η μελέτη και τα έργα προστασίας και ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου Βεργίνας, η στερέωση και συντήρηση διατηρητέων σπιτιών σε διάφορους οικισμούς της περιφέρειας κ.λπ.

4.18. Περιβάλλον

Για βελτίωση του περιβάλλοντος τα σημαντικότερα έργα που προβλέπονται είναι :

Εθνικοί δρυμοί, αισθητικά δάση και μνημεία της φύσης στο Ν. Φλώρινας (περιοχή Πρεσπών).

Εγκαταστάσεις αντιρύπανσης από την παραγωγή ενέργειας στους Ν. Κοζάνης και Φλώρινας.

Εγκατάσταση Κέντρων Τεχνικού Ελέγχου Οχημάτων (ΚΤΕΟ) σε όλους τους Νομούς της Περιφέρειας.

Εγκατάσταση σταθμού υποδοχής καταλοίπων πλοίων στη Θεσ/νίκη.

5. Λοιπές ενέργειες.

Για την προώθηση πολλών από τα πάρα πάνω έργα απαιτείται να γίνουν ορισμένες σημαντικές διατομεακές ενέργειες και μελέτες στην περίοδο του Προγράμματος για την καλύτερη οργάνωση, ένταξη και συντονισμό των έργων. Βασικές τέτοιες ενέργειες είναι οι εξής :

α. Προπαρασκευαστική πρότυπη ενέργεια στη περιοχή Πρεσπών Ν. Φλώρινας.

Γενικοί στόχοι : Άμεση εφαρμογή (1984 - 1985) μιας σειράς μέτρων που αφορούν πολλούς τομείς και αποβλέπουν στην ισόρροπη ανάπτυξη της περιοχής, στη βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών διαβιώσεως και στη βελτίωση της υποδομής της.

Δοκιμή της συνδυασμένης χρηματοδότησης των μέτρων από διάφορα όργανα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (FEOGA, ΕΤΠΑ, κονδύλι 550, Κοινωνικό Ταμείο) αλλά και από ελληνικούς πόρους, ώστε να προσδιοριστούν στην πράξη οι προϋποθέσεις για την επιτυχία των Ολοκληρωμένων Μεσο-

γειακών Προγραμμάτων (που προβλέπεται ν' αρχίσει το 1986).

Μέτρα :

Γεωργία - Κτηνοτροφία : Γεωργικές εφαρμογές, αρδεύσεις γεωργικών εκτάσεων, βελτίωση βοσκοτόπων, μεταποίηση και διακίνηση των γεωργικών προϊόντων.

Αλιεία : Ιχθυογεννητικός σταθμός, αλιευτικές εγκαταστάσεις και εμπλουτισμός Λ. Μικρής Πρέσπας.

Βιοτεχνία : Παροχή κοινών υπηρεσιών σε ΜΜΕ και εκπαιδευτικά σεμινάρια.

Υποδομή : Μελέτες για βελτίωση οδικών συνδέσεων με Φλώρινα και Καστοριά, εχιονιστικός σταθμός και μηχανήματα, βελτίωση οδών, κατασκευή πολιτιστικού κέντρου και ξενώνων.

Περιβάλλον : Μελέτη για την προστασία και διατήρηση Εθνικού Δρυμού Μ. Πρέσπας, Η συνολική δαπάνη του Προγράμματος Πρεσπών προβλέπεται να είναι 401 εκατ. δρχ.

β. Μελέτες ισοζυγίου και προστασίας υδάτινων πόρων

Υπάρχει έντονο το γενικότερο πρόβλημα της ορθολογικής χρήσης και διαχείρισης των υδάτινων πόρων (ισοζύγιο υδάτινων πόρων) μεταξύ των διαφόρων βασικών χρήσεων που αφορούν παραγωγή ενέργειας, άρδευση, ύδρευση και αλιεία κυρίως στη Δυτική Μακεδονία και στους Ν. Ημαθίας και Θεσ/νίκης. Τα προτεινόμενα νέα έργα στους παραπάνω τομείς, πρέπει να διαμορφωθούν στα πλαίσια μιας τέτοιας θεώρησης και μελέτης. Επίσης, η ανάγκη προστασίας των υδάτινων πόρων από κάθε είδους ρύπανση και ειδικότερα από τα βιομηχανικά απόβλητα, είναι σημαντικό πρόβλημα περιφερειακής και Νομαρχιακής) κλίμακας και αφορά κυρίως τις λίμνες Καστοριάς, Βεγορίτιδας και Λαγκαδά, τους ποταμούς Λουδία, Αξιό, Γαλλικό και Αλιάκμονα, τον κόλπο της Θεσ/κης κ.λπ. και τα έργα που σχετίζονται με τα ύδατα αυτά.

γ. Μελέτη αποκατάστασης τοπίου κ.λπ.

Προώθηση μελετών αποκατάστασης τοπίου και γεωργικής εκμετάλλευσης των εκτάσεων, μετά το πέρας της δραστηριότητας της ΔΕΗ (π.χ. εξαντλημένα λιγνιτορυχεία του Ν. Κοζάνης) ή των ορυχείων - μεταλλείων στο Ν. Χαλκιδικής, κ.λπ.

6. Πρόγραμμα Ανάπτυξης 1983 - 87 κατά Νομό

Στους 10 πίνακες που ακολουθούν εμφανίζονται οι προτάσεις των Νομαρχιακών Συμβουλίων κατά Νομό για το Πρόγραμμα Αναπτυξιακών Έργων κατά κλάδους στην περίοδο του Προγράμματος 1983 - 87 καθώς και οι πρόσθετες προτάσεις των κεντρικών φορέων. Στις προτάσεις αυτές περιλαμβάνονται ορισμένα έργα παράλληλων φορέων που συμβάλλουν αποφασιστικά στην ανάπτυξη όχι μόνο του Νομού ή της Περιφέρειας αλλά και της χώρας. Έχουν περιληφθεί επίσης ορισμένα βασικά έργα που έχουν προταθεί και εγκριθεί στις διανομαρχιακές συσκέψεις, που έγιναν κατά Περιφέρεια.

ΝΟΜΟΣ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα (σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

Κλάδος	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987 — Με βάση τις προτάσεις: Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	8.090	7.728	15.818	22,6
Ύδρευση-Αποχέτευση	5.403	7.003	12.406	17,7
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	1.468	1.035	2.503	3,6
Γεωργία-Κτηνοτροφία	—	—	—	—
Δάση	180	909	1.089	1,6
Αλιεία	265	153	418	0,6
Γεωργ. Βιομηχανίες	570	6.529	7.099	10,2
Ορυχεία	—	—	—	—
Μεταποίηση	—	—	—	—
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	2.336	2.336	3,3
Εμπόριο	—	20	20	0,0
Δημόσια Διοίκηση	448	—	448	0,6
Κατοικία	—	2.425	2.425	3,5
Πολεοδομία	55	3.000	3.055	4,4
Εκπαίδευση	10.020	4.791	14.811	21,2
Υγεία-Πρόνοια	1.162	1.905	3.067	4,4
Τουρισμός	395	1.068	1.463	2,1
Πολιτιστικά	460	260	720	1,0
Αθλητισμός	—	2.198	2.198	3,1
Διάφορα	—	47	47	0,1
Σύνολο	28.516	41.407	69.923	100,0

ΝΟΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημοσίου Τομέα (σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987 — Με βάση τις προτάσεις: Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	1.375	1.350	2.725	23,0
Ύδρευση-Αποχέτευση	878	157	1.035	8,7
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	450	200	650	5,5
Γεωργία-Κτηνοτροφία	100	—	100	0,8
Δάση	—	400	400	3,4
Αλιεία	200	85	285	2,4
Γεωργ. Βιομηχανίες	—	841	841	7,1
Ορυχεία	—	2.670	2.670	22,5
Μεταποίηση	200	—	200	1,7
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	583	583	4,9
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημόσια Διοίκηση	100	—	100	0,8
Κατοικία	—	120	120	1,0
Πολεοδομία	50	190	240	2,0
Εκπαίδευση	—	364	364	3,1
Υγεία-Πρόνοια	50	560	610	5,1
Τουρισμός	50	395	445	3,7
Πολιτιστικά	45	—	45	0,4
Αθλητισμός	200	213	413	3,5
Διάφορα	—	46	46	0,4
Σύνολο	3.698	8.174	11.872	100,0

ΝΟΜΟΣ ΚΙΛΚΙΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα (σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987 — Με βάση τις προτάσεις: Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	1.656	1.850	3.506	27,4
Ύδρευση-Αποχέτευση	451	—	451	3,5

Εγγειοβ.-Αρδευτικά	1.970	—	1.970	15,4
Γεωργία-Κτηνοτροφία	550	—	550	4,3
Δάση	546	—	546	4,3
Αλιεία	—	15	15	0,1
Γεωργ. Βιομηχανίες	—	1.386	1.386	10,8
Ορυχεία	—	150	150	1,2
Μεταποίηση	—	—	—	—
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	505	505	3,9
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημόσια Διοίκηση	—	—	—	—
Κατοικία	—	700	700	5,5
Πολεοδομία	—	250	250	2,0
Εκπαίδευση	621	—	621	4,9
Υγεία-Πρόνοια	685	—	685	5,4
Τουρισμός	50	390	440	3,4
Πολιτιστικά	—	—	—	—
Αθλητισμός	770	241	1.011	7,9
Διάφορα	—	—	—	—
Σύνολο	7.299	5.487	12.786	100,0

Εγγειοβ.-Αρδευτικά	1.400	2.370	3.770	16,2
Γεωργία-Κτηνοτροφία	—	—	—	—
Δάση	200	52	252	1,1
Αλιεία	—	—	—	—
Γεωργ. Βιομηχανίες	1.100	4.045	5.145	22,1
Ορυχεία	—	—	—	—
Μεταποίηση	—	—	—	—
Ενέργεια	—	5.971	5.971	25,5
Τηλεπικοινωνίες	—	3 5	315	1,4
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημόσια Διοίκηση	300	—	300	1,3
Κατοικία	—	—	—	—
Πολεοδομία	—	560	560	2,4
Εκπαίδευση	768	—	768	3,3
Υγεία-Πρόνοια	550	—	550	2,4
Τουρισμός	—	400	400	1,7
Πολιτιστικά	150	307	457	2,0
Αθλητισμός	300	149	449	1,9
Διάφορα	—	—	—	—
Σύνολο	7.528	15.769	23.297	100,0

ΝΟΜΟΣ ΠΙΕΡΙΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα (σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις			
	Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	1.115	3.510	4.625	31,6
Ύδρευση-Αποχέτευση	1.734	—	1.734	11,8
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	2.100	400	2.500	17,0
Γεωργία-Κτηνοτροφία	—	—	—	—
Δάση	190	381	571	3,9
Αλιεία	245	—	245	1,7
Γεωργ. Βιομηχανίες	150	779	929	6,3
Ορυχεία	150	—	150	1,0
Μεταποίηση	—	—	—	—
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	—	—	—
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημόσια Διοίκηση	300	—	300	2,0
Κατοικία	62	288	350	2,4
Πολεοδομία	20	430	450	3,1
Εκπαίδευση	984	—	984	6,7
Υγεία-Πρόνοια	1.000	—	1.000	6,8
Τουρισμός	126	—	486	3,3
Πολιτιστικά	—	—	—	—
Αθλητισμός	—	357	357	2,4
Διάφορα	—	—	—	—
Σύνολο	8.176	6.505	14.681	100,0

ΝΟΜΟΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα (σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις			
	Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	900	1.400	2.300	9,9
Ύδρευση-Αποχέτευση	1.860	200	2.060	8,8

ΝΟΜΟΣ ΠΕΛΛΗΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα (σε. εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις			
	Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	1.010	485	1.495	11,7
Ύδρευση-Αποχέτευση	630	—	630	4,9
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	2.050	2.020	4.070	31,8
Γεωργία-Κτηνοτροφία	100	—	100	0,8
Δάση	400	323	723	5,7
Αλιεία	—	13	13	0,1
Γεωργ. Βιομηχανίες	—	2.171	2.171	17,0
Ορυχεία	50	—	50	0,4
Μεταποίηση	—	—	—	—
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	598	598	4,7
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημόσια Διοίκηση	80	—	80	0,6
Κατοικία	—	—	—	—
Πολεοδομία	120	400	520	4,1
Εκπαίδευση	698	127	825	6,5
Υγεία-Πρόνοια	375	—	375	2,9
Τουρισμός	560	100	660	5,2
Πολιτιστικά	50	—	50	0,4
Αθλητισμός	175	239	414	3,2
Διάφορα	—	—	—	—
Σύνολο	6.298	6.476	12.774	100,0

ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα (σε. εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις			
	Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	592	550	1.142	1,9
Ύδρευση-Αποχέτευση	781	—	781	1,3

Εγγειοβ.-Αρδευτικά	865	295	1.151	1,9
Γεωργία-Κτηνοτροφία	160	—	160	0,3
Δάση	248	—	248	0,4
Αλιεία	31	—	31	0,0
Γεωργ. Βιομηχανίας	505	165	670	1,1
Ορυχεία	—	—	—	—
Μεταποίηση	940	1.200	2.140	3,5
Ενέργεια	—	52.209	52.209	8,7
Τηλεπικοινωνίες	—	256	256	0,4
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημόσια Διοίκηση	260	—	260	0,4
Κατοικία	—	—	—	—
Πολεοδομία	477	210	687	1,1
Εκπαίδευση	225	—	225	0,4
Υγεία-Πρόνοια	280	—	280	0,5
Τουρισμός	260	90	350	0,6
Πολιτιστικά	90	—	90	0,1
Αθλητισμός	100	83	183	0,3
Διάφορα	—	55	55	0,1
Σύνολο	5.805	55.113	60.918	100,0

ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα (σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987 — Με βάση τις προτάσεις: Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	250	350	600	11,6
Ύδρευση-Αποχέτευση	500	350	850	16,3
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	370	—	370	7,2
Γεωργία-Κτηνοτροφία	—	—	—	—
Δάση	494	—	494	9,5
Αλιεία	16	—	16	0,3
Γεωργ. Βιομηχανίες	530	71	601	11,6
Ορυχεία	—	—	—	—
Μεταποίηση	—	—	—	—
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	243	243	4,7
Εμπόριο	300	—	300	5,8
Δημόσια Διοίκηση	—	—	—	—
Κατοικία	—	192	192	3,7
Πολεοδομία	100	220	320	6,2
Εκπαίδευση	262	—	262	5,1
Υγεία-Πρόνοια	177	—	177	3,4
Τουρισμός	200	150	350	6,8
Πολιτιστικά	134	—	134	2,6
Αθλητισμός	—	220	220	4,3
Διάφορα	44	—	44	0,9
Σύνολο	3.377	1.796	5.173	100,0

ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημοσίου Τομέα (σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987 — Με βάση τις προτάσεις: Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	1.100	170	1.270	1,3
Ύδρευση-Αποχέτευση	1.130	1.207	2.337	2,4
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	1.415	--	1.415	1,5
Γεωργία-Κτηνοτροφία	--	--	--	--
Δάση	280	371	651	0,7
Αλιεία	20	--	20	0,0
Γεωργ. Βιομηχανίες	1.285	1.321	2.606	2,7
Ορυχεία	--	4.400	4.400	4,6
Μεταποίηση	180	--	180	0,2
Ενέργεια	--	78.397	78.397	82,2
Τηλεπικοινωνίες	--	463	463	0,5
Εμπόριο	--	--	--	--
Δημόσια Διοίκηση	50	--	50	0,1
Κατοικία	--	479	479	0,5
Πολεοδομία	380	530	910	0,9
Εκπαίδευση	727	527	1.254	1,3
Υγεία-Πρόνοια	300	150	450	0,5
Τουρισμός	--	100	100	0,1
Πολιτιστικά	180	--	180	0,2
Αθλητισμός	80	231	311	0,3
Διάφορα	--	--	--	--
Σύνολο	7.127	88.346	95.473	100,0

ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα (σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987 — Με βάση τις προτάσεις: Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	950	300	1.250	22,4
Ύδρευση-Αποχέτευση	162	--	162	2,9
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	265	--	265	4,8
Γεωργία-Κτηνοτροφία	--	--	--	--
Δάση	612	--	612	11,0
Αλιεία	--	--	--	--
Γεωργ. Βιομηχανίες	1.200	453	1.658	29,7
Ορυχεία	--	--	--	--
Μεταποίηση	--	--	--	--
Ενέργεια	--	--	--	--
Τηλεπικοινωνίες	50	46	96	1,7
Εμπόριο	--	--	--	--
Δημόσια Διοίκηση	--	--	--	--
Κατοικία	200	--	200	3,6
Πολεοδομία	--	160	160	2,9
Εκπαίδευση	170	--	170	3,1
Υγεία-Πρόνοια	130	--	130	2,3
Τουρισμός	700	--	700	12,5
Πολιτιστικά	--	--	--	--
Αθλητισμός	--	120	120	2,2
Διάφορα	--	49	49	0,9
Σύνολο	4.439	1.133	5.572	100,0

ΒΑΣΙΚΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΕΡΓΑ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

(σε εκατ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Συνεχ. ή Νέο	Προϋπ/σμός	Πιστώσεις 5ετίας 1983-87	Νομός	Φορέας
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ					
α. Εθνικό Οδικό Δίκτυο					
1. Θεσ/νίκη - Τουρκικά Σύνορα	Σ	16.000	5.000	Θεσ/νίκης Α. Μακεδονία Θράκη	ΥΔΕ
2. Αυτοκινητόδρομος Θεσ/νίκης - Βόλου. Τμήματα Γαλλικού - Αξιού και Αξιού - Κλειδίου	Σ	2.500	2.500	Θεσ/νίκης, Ημαθίας	»
3. Θεσ/νίκη - Έδεσσα	Ν	500	500	Θεσ/νίκης Πέλλης Φλώρινας	»
4. Γέφυρα Αξιού	Σ	400	400	Θεσ/νίκης	»
5. Προσβάσεις γέφυρας Αξιού και Βαρδαρόβασι	Σ	470	470	Θεσ/νίκης	»
6. Παραβεγορίτιδα	Σ	450	450	Κοζάνης Φλώρινας Πέλλης	»
7. Πτολεμαΐδα - Παραβεγορίτιδα	Ν	500	500	Κοζάνης Φλώρινας	»
8. Νέα Διαγώνιος Θεσ/νίκης	Σ	800	800	Θεσ/νίκης	»
9. Ανατολική Περιφερ. Θεσ/νίκης	Σ	2.000	1.700	Θεσ/νίκης	»
10. Θεσ/νίκη - Κόμβος Καρδιάς	Ν	250	250	Θεσ/νίκης	»
11. Κάλυψη Δενδροποτάμου	Ν	1.500	700	Θεσ/νίκης	»
12. Ενωτική Οδός Σίνδου	Ν	300	300	Θεσ/νίκης	»
13. Νέα Σάντα - Κιλκίς	Σ	240	240	Κιλκίς	»
14. Καστοριά - Φλώρινα (βελτίωση)	Ν	400	400	Καστοριάς Φλώρινας	»
15. Βογατσικό - Νεάπολις	Ν	540	540	Κοζάνης Καστοριάς	»
16. Παράκαμψη Βέροιας	Σ	500	500	Ημαθίας	»
17. Βέροια - Πολύμυλος	Ν	4.000	1.200	Ημαθίας Κοζάνης	»
18. Δακτύλιος Κοζάνης (Α' και Β' Φάση)	Ν	370	220	Κοζάνης	»
19. Ρύμνιο - Τριγωνικό	Ν	300	300	Κοζάνης	»
20. Κατερίνη - Αγ. Δημήτριος	Σ	160	160	Πιερίας	»
21. Εθνική Οδός 1 (Σχηματάρι - Κατερίνη)	Ν	5.000	3.200	Τμήμα Πιερίας	»
22. Σταυρός - Στρατώνι	Σ	250	250	Χαλκιδικής	»
23. Βασιλικά - Πρόδρομος	Σ	500	500	Χαλκιδικής	»
24. Αγ. Νικόλαος - Πυργαδίκια	Ν	150	150	Χαλκιδικής	»
25. Ν. Καλλικράτεια - Μουδανιά - Αγ. Μάμας	Ν	1.000	600	Χαλκιδικής	»
26. Γρεβενά - Κρανέα - Μηλέα - Μέτσοβο	Σ	300	300	Γρεβενών Ιωαννίνων	»
27. Κορυδαλός - Κρανέα	Ν	500	150	Γρεβενών	»
28. Γρεβενά - Μπάρα	Ν	1.000	300	Γρεβενών	»
β. Σιδηρόδρομοι					
1. Εκσυγχρονισμός γραμμής Αθήνας - Θεσ/νίκης					ΟΣΕ
Λάρισα - Πλατύ		10.000	6.400	Λάρισας Ημαθίας Πιερίας	
Πλατύ - Θεσ/νίκη		1.500	600	Ημαθίας Θεσ/νίκης	»
Θεσ/νίκη - Ειδομένη		2.500	2.500	Θεσ/νίκης Κιλκίς	»
2. Ηλεκτροκίνηση γραμμής Αθήνας - Θεσ/νίκης - Ειδομένης					
Θεσ/νίκη - Ειδομένη		1.200	1.200	Θεσ/νίκης Κιλκίς	»
Λάρισα - Θεσ/νίκη		3.400		Λάρισας Πιερίας Θεσ/νίκης	»

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
3. Βελτίωση γραμμής Θεσ/νίκης - Ορμενίου		6.500	1.400	Θεσ/νίκης Αν. Μακ/νία Θράκη	ΟΣΕ
4. Διπλασιασμός γραμμής Βέροιας - Σκύδρας		350	350	Ημαθίας Πέλλης	»
5. Σηματοδότηση γραμμής Πλατύ - Αμύνταιο - Κοζάνη - Φλώρινα		3.000	650	Ημαθίας Πέλλης Κοζάνης Φλώρινας	»
γ. Αερολιμένες					
1. Αεροδρόμιο Θεσ/νίκης		663	573	Θεσ/νίκης	ΥΠΑ
2. » Καστοριάς		508	378	Καστοριάς	»
3. » Κοζάνης		12	9	Κοζάνης	»
δ. Λιμένες					
1. Έργα υποδομής 6ου προβλήτα Θεσ/νίκης	Ν	1.430	1.430	Θεσ/νίκης	ΟΛΘ
2. Εξοπλισμός σταθμού εμπορευματοκιβωτίων λιμένα Θεσ/νίκης	Ν	680	470	Θεσ/νίκης	»
3. Μηχανολογικός εξοπλισμός σημερινού λιμανιού Θεσ/κης	Σ	895	895	Θεσ/νίκης	»
ΥΔΡΕΥΣΗ – ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ					
1. Συμπληρωματικά έργα ύδρευσης	Ν	1.675	1.490	Θεσ/νίκης	»
2. Ύδρευση Δυτικών και Ανατολικών οικισμών πόλεως Θεσ/νίκης	Σ	480	165	Θεσ/νίκης	»
3. Ύδρευση Ανατολικών περιοχών Θεσ/νίκης	Ν	370	370	Θεσ/νίκης	»
4. Ύδρευση Δυτικών περιοχών Θεσ/νίκης χαμηλής ζώνης	Ν	719	419	Θεσ/νίκης	»
5. Ύδρευση Δυτικών περιοχών Θεσ/νίκης υψηλής ζώνης	Ν	330	40	Θεσ/νίκης	»
6. Νέα βασικά έργα ύδρευσης Θεσ/νίκης	Ν	10.050	50	Θεσ/νίκης	»
7. Ύδρευση Βέροιας	Ν	200	200	Ημαθίας	»
8. Ύδρευση Συνδέσμου Αλεξάνδρειας	Σ	335	32	Ημαθίας	»
9. Ύδρευση Συνδέσμου Αλεξάνδρειας Β' Φάση	Ν	300	300	Ημαθίας	»
10. Ύδρευση Κιλκίς	Ν	330	50	Κιλκίς	»
11. Ύδρευση Κατερίνης	Ν	161	161	Πιερίας	»
12. Ύδρευση Συνδέσμου Αρναίας - Ιερισσού	Ν	150	75	Χαλκιδικής	»
13. Ύδρευση Συνδέσμου Βοΐου	Ν	1.000	530	Κοζάνης	»
14. Ύδρευση Συνδέσμου Ελάτης - Τριγωνικού	Ν	400	230	Κοζάνης	»
15. Αποχέτευση Θεσ/νίκης	Σ	4.000	3.426	Θεσ/νίκης	»
16. Αποχέτευση Θεσ/νίκης, βιολογικός καθαρισμός και καταθληπτικός αγωγός Αξιού	Ν	3.200	3.200	Θεσ/νίκης	»
17. Αποχέτευση Δενδροποτάμου	Σ	657	266	Θεσ/νίκης	»
18. Αποχέτευση Καλαμαριάς	Ν	800	300	Θεσ/νίκης	»
19. Διευθέτηση Χειμάρρων	Ν	600	600	Θεσ/νίκης	»
20. Διευθέτηση Δενδροποτάμου	Ν	1.800	1.300	Θεσ/νίκης	»
21. Αποχετευτικά δίκτυα ομβρίων Θεσ/νίκης	Ν	500	500	Θεσ/νίκης	»
22. Αποχέτευση ακαθάρτων και ομβρίων Βέροιας	Ν	500	300	Ημαθίας	»
23. Αποχ. ακαθ. και ομβρ. Νάουσας	Ν	200	200	Ημαθίας	»
24. Αποχ. ακαθ. και ομβρ. Συνδέσμου Αλεξάνδρειας	Ν	560	560	Ημαθίας	»
25. Αποχ. ακαθ. και ομβρ. Πτολεμαΐδας	Σ	1.400	1.207	Κοζάνης	»
26. Αποχέτευση ακαθάρτων και βιολογικός καθαρισμός Καστοριάς	Σ	480	350	Καστοριάς	»
27. Αποχ. ακαθ. και βιολ/κός καθ/σμός Άργους Ορεστικού	Ν	150	100	Καστοριάς	»
28. Αποχ. ακαθ. και βιολ/κός καθ/σμός Πολυκάστρου	Ν	205	40	Κιλκίς	»
29. Αποχ. ακαθ. και βιολ/κός καθ/σμός Κοζάνης	Ν	1.000	600	Κοζάνης	»
30. Αποχ. ακαθ. και βιολ/κός καθ/σμός Σερβίων	Ν	150	20	Κοζάνης	»
31. Αποχ. ακαθ. και βιολ/κός καθ/σμός Σιάτιστας	Ν	150	20	Κοζάνης	»
32. Αποχ. ακαθ. και βιολ/κός καθ/σμός Κατερίνης	Ν	872	872	Πιερίας	»
33. Αποχ. ακαθ. και βιολ/κός καθ/σμός Αιγινίου	Σ	210	190	Πιερίας	»
34. Αποχ. ακαθ. και βιολ/κός καθ/σμός Λιτοχώρου	Ν	150	120	Πιερίας	»
35. Αποχέτευση Κιλκίς	Ν	460	200	Κιλκίς	»
36. Αποχέτευση ακαθάρτων Γιανιτσών	Ν	250	250	Πέλλης	»
37. Αποχέτευση ακαθάρτων Σκύδρας	Ν	180	180	Πέλλης	»
38. Αποχέτευση ακαθάρτων Αριδαίας	Ν	190	50	Πέλλης	»
39. Αποχέτευση ομβρίων Έδεσσας	Ν	350	300	Πέλλης	»

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
40. Αποχέτευση ακαθ. Παραλίας	Σ	180	170	Πιερίας	
41. Αποχέτευση και επεξεργ. λυμμάτων Φλώρινας	Ν	250	250	Φλώρινας	
42. Αποχέτευση και επεξεργ. λυμμάτων Αμυνταίου	Ν	150	80	Φλώρινας	
ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ					
α. ('Εργα)					
1. Αρδευτικά δίκτυα Γιαννιτσών	Σ	4.600	1.255	Θεσ/νίκης Ημαθίας Πέλλης	ΥΔΕ
2. Αναδασμός, συμπληρωματικά έργα Γιαννιτσών	Σ	600	455	Θεσ/νίκης Ημαθίας Πέλλης	ΥΓ
3. Αρδευτικό έργο Ανατολικού Βερμίου	Σ	5.050	2.900	Ημαθίας Πέλλης	ΥΓ
4. Εγγειοβελτιωτικά έργα περιοχής λιμνών Αγ. Βασιλείου - Βόλβης, διευθέτηση χειμάρρων Λαγκαδικίου - Σχολαρίου κλπ.	Ν	2.800	550	Θεσ/νίκης	ΥΔΕ
5. Αρδευτικό έργο Ν. Μαγνησίας Θεσ/νίκης	Σ	215	125	Θεσ/νίκης	ΥΓ
6. Συντήρηση περιφερειακής διώρυγας Αλιάκμονα και Τάφρου Δροσερού Πέλλης	Σ	200	200	Πέλλης	ΥΔΕ
7. Αρδευτικό έργο Δροσερού	Ν	1.400	400	Πέλλης	ΥΔΕ
8. Αντιπλημμυρικά - Αποχετευτικά έργα Αρζάν Αματόβου (περιφ/κές και συλλεκτ. τάφροι, αντλιοστάσια κλπ.)	Ν	1.000	450	Κιλκίς	ΥΔΕ
9. Δεξιό ανάχωμα Αλιάκμονα (αντιπλημμυρική προστασία 70.000 στρεμ.)	Ν	350	350	Πιερίας Ημαθίας	ΥΔΕ
10. Αρδευτικά έργα Κατερίνης - Λιτοχώρου	Ν	3.000	1.450	Πιερίας	
11. Αρδευτικά κλπ. δίκτυα Νότιας ζώνης Πολυφύτου	Ν	1.200	800	Κοζάνης	ΥΔΕ
12. 'Αρδευση πεδιάδας Φλώρινας από υπόγεια νερά	Σ	300	265	Φλώρινας	ΥΓ
13. Επείγοντα αντιπλημμυρικά έργα Πιερίας	Σ	450	450	Πιερίας	ΥΔΕ
β. (Μελέτες)					
1. Προκαταρκτική μελέτη γεωργικής αξιοποίησης Ν. Γρεβενών	Σ	4	4	Γρεβενών	ΥΓ
2. Αρδευτικό έργο Καρπερού - Δήμητρας	Ν	10	10	»	»
3. Αρδευτικό έργο Κοκκινιάς κλπ.	Ν	10	10	»	»
4. Αρδευτικό έργο Τρικοκιάς - 'Ανοιξης	Ν	10	5	»	»
5. Αρδευτικό δίκτυο Δροσερού	Σ	26	26	Πέλλης	ΥΔΕ
6. Αρδευτικά έργα Κατερίνης - Λιτοχώρου (Α' + Β' Φάση)	Σ	80	80	Πιερίας	ΥΓ
7. Δεξιά προσαγωγός διώρυγα Αλιάκμονα - 'Εργα Υδροδότησης Βεργίνας - Αιγινίου.	Σ	25,5	4	Πιερίας Ημαθίας	ΥΔΕ
8. 'Εργα εγγείου βελτιώσεως περιοχών Βεργίνας - Αιγινίου	Σ	39,5	2	Πιερίας Ημαθίας	
9. Εγγειοβελτιωτικά έργα περιοχής λιμνών Αγίου Βασιλείου - Βόλβης, διευθέτηση χειμάρρων και διευθέτηση ενωτικής τάφρου.	Σ	43	43	Θεσ/νίκης	ΥΔΕ
10. Φράγμα Χαβρία και αρδευτικό δίκτυο	Σ	44	40	Χαλκιδικής	ΥΓ
11. Φράγμα Ολυνθίου	Ν	60	60	Χαλκιδικής	ΥΔΕ
12. Αρδευτικά δίκτυα Αλμωπίας Πέλλης	Ν	35	20	Πέλλης	ΥΔΕ
13. Ταμιευτήρας Παπαδιάς (Λεκάνη Σακουλέβα)	Ν	30	30	Φλώρινας	ΥΔΕ
14. Αρδευτικό έργο Καραγιαννίων Κοζάνης	Ν	15	15	Κοζάνης	ΥΓ
ΔΑΣΗ					
1. Βελτιώσεις υποβαθμισμένων δασών			340	7 Νομοί	ΥΓ
2. Αντιπυρική προστασία			95	4 Νομοί	ΥΓ
3. Εθνικοί δρυμοί-Αισθητικά δάση			374	8 Νομοί	ΥΓ
4. Δασική οδοποιΐα			1.257	10 Νομοί	ΥΓ
5. Δασικά κτίρια			77	Πιερίας	ΥΓ
6. Αναδασώσεις-φυτώρια			1.170	9 Νομοί	ΥΓ
7. Μη δημόσια δασοπονία			370	9 Νομοί	ΥΓ
8. Δασοτεχνικά-Διευθέτηση χειμάρρων			570	8 Νομοί	ΥΓ
9. Θηραματοπονία-Αλιεία ορεινών υδάτων			35	Θεσ/νίκης Χαλκιδικής	ΥΓ
10. Δασικοί βοσκότοποι			484	8 Νομοί	ΥΓ
11. Ορεινή οικονομία			60	5 Νομοί	ΥΓ
12. Λοιπά έργα			320	9 Νομοί	ΥΓ

(1)		(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ΑΛΙΕΙΑ						
1. Ιχθυόσκαλα Ν. Μηχανιώνας		Ν	127	127	Θεσ/νίκης	ΥΓ
2. Ιχθυαγορά		Ν	165	37	Αττικής Θεσ/νίκης	ΥΓ
3. Ιχθυογεννητικός Σταθμός Θεσ/νίκης		Ν	25	25	Θεσ/νίκης	ΥΓ
4. Ιχθυογεννητικός Σταθμός Καστοριάς		Ν	15,5	15,5	Καστοριάς	ΥΓ
5. Υδροβιολογικές μελέτες και εμπλουτισμοί λιμνών Βεγορίτιδας, Πολυφύτου, Μόρνου, Ταυρωπού		Ν	66	66	Φλώρινας Πέλλης Κοζάνης Φωκίδας Καρδίτσας	ΥΓ
6. Κέντρο καθαρισμού οστράκων στο Θερμαϊκό		Ν	25	25	Θεσ/νίκης	ΥΓ
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ *	(Αρ. Μον.)					
1. Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών και ξηραντήρια αραβοσίτου	38	Σ+ Ν	3.703	3.703	10 Νομοί	ΥΓ
2. Μονάδες επεξεργασίας επιτραπέζιας ελιάς	3	Σ+ Ν	191	191	Χαλκιδικής	ΥΓ
3. Ελαιοδεξαμενές	1	Ν	11	11	Χαλκιδικής	ΥΓ
4. Οινοποιεία	1	Ν	252	252	Ημαθίας	ΥΓ
5. Τεχνολογικές Βελτιώσεις σε οινοποιεία-Οινοδεξαμενές	3	Σ	79	79	Ημαθίας Κοζάνης	ΥΓ
6. Συσκευαστήρια-ψυγεία οπωροκηπευτικών	13	Ν	1.843	1.843	6 Νομοί	ΥΓ
7. Βιομ. επεξεργ. νωπών οπωροκηπευτικών	6	Σ + Ν	3.321	3.321	5 Νομοί	ΥΓ
8. Σήραγγες κατάψυξης-ψυγεία	2	Ν	206	206	Θεσ/νίκης Χαλκιδικής	ΥΓ
9. Ανθαγορές και συσκευαστ. ψυγεία ανθέων	1	Ν	227	227	Θεσ/νίκης	ΥΓ
10. Περιφερειακές αγορές	3	Ν	1.750	1.750	3 Νομοί	ΥΓ
11. Σφαγεία-Κρεαταγ.-Αλλαντοπ.	7	Σ + Ν	3.179	3.179	6 Νομοί	ΥΓ
12. Πτηνοσφαγεία	1	Ν	85	85	Θεσ/νίκης	ΥΓ
13. Βιομηχανίες γάλακτος	2	Σ+Ν	1.690	1.690	Θεσ/νίκης	ΥΓ
14. Κέντρα συσκευασ. και μεταποίησης αυγών	1	Ν	46	46	Θεσ/νίκης	ΥΓ
15. Εκκοκιστήρια βάμβακος	1	Ν	50	50	Θεσ/νίκης	ΥΓ
16. Εγκαταστάσεις διαλογής και συσκευασίας καπνοφύλλων	49	Ν	1.148	1.148	5 Νομοί	ΥΓ
17. Διάφορες εγκαταστάσεις	4	Σ+Ν	361	361	Θεσ/νίκης Χαλκιδικής Κοζάνης	ΥΓ

* Οι πιστώσεις θα καλυφθούν κατά 20 % από επιδότηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, κατά 50 % από επιδότηση FEOGA και το υπόλοιπο από δανειοδότηση του φορέα από την ΑΤΕ.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ΟΡΥΧΕΙΑ					
1. Ανάπτυξη λατομείων μαρμάρου (Τραβερτίνο Αριδαίας)		45		Πέλλης	
2. Ανάπτυξη ορυχείων αστρίων-χαλαζία-χαλαζίτη		265		Χαλκιδικής Ημαθίας Δράμας	ΓΕΜΕΕ- -ΕΤΒΑ-
2. Ανάπτυξη μεταλλείων μικτών θειούχων		8.160		Χαλκιδικής	ΕΤΒΑ
3. Ανάπτυξη μεταλλείων χρωμίτη		4.400		Κοζάνης Γρεβενών	ΕΛΕΒΜΕ
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ-ΕΜΠΟΡΙΟ					
1. Μονάδα παραγωγής CHAMOTTE (πυρίμαχη ύλη)	Ν	1.200		Φλώρινας	ΕΤΒΑ Ελλην. Μετ/τα
2. Μονάδα επεξεργασίας καλλιούχων αστρίων-χαλαζία	Ν	255		Θεσ/νίκης (Λαγκαδάς)	ΜΕΒΙΟΡ ΕΤΕΒΑ
3. Εκθετήριο γούνας	Ν	300	300	Καστοριάς	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ΕΝΕΡΓΕΙΑ					
1. ΥΗΣ Σφηκιάς	Σ		3.884	Ημαθίας	ΔΕΗ
2. ΥΗΣ Ασωμάτων	Σ		2.087	Ημαθίας	ΔΕΗ
3. ΑΗΣ Αγ. Δημητρίου (1,2)	Σ		10.204	Κοζάνης	ΔΕΗ
4. ΑΗΣ Αγ. Δημητρίου (3,4)	Σ		17.886	Κοζάνης	ΔΕΗ
5. ΑΗΣ Αμυνταίου (1,2)	Σ		23.416	Φλώρινας	ΔΕΗ
6. ΑΗΣ Κομνηνών (1,2)	Ν	24.697	3.750	Κοζάνης	ΔΕΗ
7. ΑΗΣ Αγ. Δημητρίου (5)	Ν	11.488	775	Κοζάνης	ΔΕΗ
8. Λιγν/χείο Κομνηνών	Ν	23.700	6.760	Κοζάνης	ΔΕΗ
9. Λιγν/χείο Αμυνταίου	Ν	29.693	28.793	Φλώρινας	ΔΕΗ
10. Λιγν/χείο Πτολεμαΐδας	Ν	39.696	38.986	Κοζάνης	ΔΕΗ
ΚΑΤΟΙΚΙΑ					
1. Οικισμός Λεβαντή Θεσ/νίκης (115 κατοικ. κλπ.)	Ν	230	230	Θεσ/νίκης	ΔΕΠΟΣ
2. Στέγαση Αξιού (42 κατ. κλπ.)	Σ	240	240	Θεσ/νίκης	Υπ.Υγ.Πρ.
3. Οικισμός Μαινεμένης Θεσ/νίκης (40 κατ.)	Ν	150	150	Θεσ/νίκης	Υπ. Υγ.Πρ.
4. Κατασκευή 627 κατοικιών στη Θεσ/νίκη (VII, VIII, XIII)	Ν	1.805		Θεσ/νίκης	ΟΕΚ
5. Κατασκευή 48 κατ. στον Πολύγυρο (I)	Ν	120		Χαλκιδικής	ΟΕΚ
6. Κατασκευή 94 κατ. στο Κιλκίς (I,II)	Ν	250		Κιλκίς	ΟΕΚ
7. Κατασκευή 150 κατ. στο Κιλκίς	Ν	450	450	Κιλκίς	Υπ.Υγ.Πρ.
8. Κατασκευή 96 κατ. στην Κατερίνη (IV)	Ν	288		Πιερίας	ΟΕΚ
9. Κατασκευή 64 κατοικ. στην Καστοριά (I)	Ν	192		Καστοριάς	ΟΕΚ
10. Κατασκευή 138 κατ. στην Πτολεμαΐδα (II,III,IV)	Ν	356		Κοζάνης	ΟΕΚ
11. Κατασκευή 41 κατοικ. στη Σιάτιστα (I)	Ν	123		Κοζάνης	ΟΕΚ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ					
1. Κτίριο Υπηρεσιών Χωροφυλακής Θεσ/νίκης	Σ	500	250	Θεσ/νίκης	
2. Πυροσβεστικό συνεργείο Θεσ/νίκης	Σ	72	72	Θεσ/νίκης	
3. Πυροσβεστικός σταθμός Θεσ/νίκης	Σ	106	86	Θεσ/νίκης	
4. Τελωνείο Βέροιας	Ν	100	100	Ημαθίας	
5. Διοικητήριο Βέροιας	Ν	250	250	Ημαθίας	
6. Διοικητήριο Κατερίνης	Ν	200	200	Πιερίας	
7. Διοικητήριο Φλώρινας	Σ	260	260	Φλώρινας	
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ					
1. ΠΟΣΜΕ Θεσ/νίκης	Σ	480	420	Θεσ/νίκης	ΥΠΕΠΘ ΔΙΕΦΕΣ
2. » Κατερίνης	Σ	310	230	Πιερίας	»
3. ΚΕΤΕ Θεσ/νίκης	Ν	550	550	Θεσ/νίκης	ΥΠΕΠΘ ΔΤΥ
4. » Πυλαίας	Ν	100	100	Θεσ/νίκης	»
5. » Νέας Κρήνης	Ν	100	100	Θεσ/νίκης	»
6. » Γιαννιτσών	Ν	240	240	Πέλλης	»
7. » Φλώρινας		120	73	Φλώρινας	
8. » Κατερίνης		145	57	Πιερίας	
9. ΚΕΚΑΤΕ Κοζάνης	Σ	220	100	Βέροια	ΟΑΕΔ
10. » Βέροιας	Σ	200	122	Ημαθίας	»
11. ΤΕΙ Κοζάνης	Σ	630	530	Κοζάνης	ΥΠΕΠΘ ΔΙΕΦΕΣ
12. Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης	Σ	3.200	1.800	Θεσ/νίκης	ΥΠΕΠΘ ΠΘ
13. Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης	Ν	630	500	Θεσ/νίκης	»

ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ

1.	Νοσοκομείο Γρεβενών	Ν	550		Γρεβενών	Υγ.Υγ.+Π.
2.	» Κατερίνης	Ν	1.650		Πιερίας	»
3.	» Γιαννιτσών	Ν	990		Πέλλης	»
4.	Επέκταση Νοσοκομείου Βέροιας	Ν	270		Ημαθίας	»
5.	» » Καστοριάς	Ν	315		Καστοριάς	»
6.	Γενικό Νοσοκομείο Έδεσσας	Σ	525		Πέλλης	»
7.	» » Πολυγύρου	Σ	420		Χαλκιδικής	»
8.	» » Ιπποκράτειο Θεσσαλονίκης	Σ	750		Θεσ/νίκης	»
9.	60 Κέντρα Υγείας	Ν	2.470	2.470	Όλοι οι Νομ.	»

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1.	Κέντρο Ιαματικού Τουρισμού στο Λαγκαδά (πρότυπο)	Ν	500	300	Θεσ/νίκης	ΕΟΤ
2.	Μαρίνα Θεσ/νίκης	Ν	315	315	»	»
3.	» Γλαροκάβου	Ν	255	155	Χαλκιδικής	»
4.	Χιονοδρομικό κέντρο Βερμίου	Ν	1.200	360	Ημαθίας	»
5.	» » Βασιλίτσας (Πίνδου)	Ν	400	400	Γρεβενών	»
6.	» » Βίγλας Πισοδερίου	Ν	60	60	Φλώρινας	»
7.	Πρότυπο κέντρο εστίασης και αναψυχής Θεσ/νίκης	Ν	150	90	Θεσ/νίκης	»
8.	Πρότυπο κέντρο εστίασης και αναψυχής Πιερίας	Ν	150	150	Πιερίας	»
9.	Πρότυπο κέντρο εστίασης και αναψυχής Χαλκιδικής	Ν	150	90	Χαλκιδικής	»
10.	Πρότυπος οδικός σταθμός Θεσ/νίκης	Ν	500	300	Θεσ/νίκης	»
11.	» » » Κιλκίς	Ν	500	300	Κιλκίς	»
12.	Οδικός σταθμός Πιερίας	Ν	150	90	Πιερίας	»
13.	Σταθμός διοδίων Καστοριάς	Ν	150	150	Καστοριάς	»
14.	Σταθμός διοδίων Χαλκιδικής	Ν	150	90	Χαλκιδικής	»
15.	Σταθμός διοδίων Κιλκίς	Ν	150	90	Κιλκίς	»
16.	Σταθμός διοδίων Φλώρινας	Ν	150	90	Φλώρινας	»
17.	GOLF Επανωμής	Ν	180	180	Θεσ/νίκης	»
18.	Επέκταση κάμπινγκ Κρυοπηγής Καλάνδρας	Ν	60	60	Χαλκιδικής	»
19.	Επέκταση κάμπινγκ Ολύμπου και αξιοποίηση Κάστρου Πλαταμώνα	Ν	120	120	Πιερίας	»
20.	Εθνικό πάρκο-βιότοπος Πρεσπών	Ν	250	50	Φλώρινας	»
21.	Εθνικό Πάρκο - βιότοπος λίμνης Καστοριάς	Ν	50	50	Καστοριάς	ΕΟΤ
22.	Εθνικό Πάρκο - Αξιοποίηση Λίμνης	Ν	50	50	Πέλλης	»
23.	Παραδοσιακοί οικισμοί Καστοριάς, Σιάτιστας κ.λπ.	Ν	400	250	Καστοριάς Κοζάνης	»
24.	Ιστορικά μονοπάτια πεζόδρομοι	Ν	50	50	Πέλλης Ημαθίας	»
25.	Αξιοποίηση Δάσους Σέϊχ - Σου	Ν	500	270	Θεσ/νίκης	»

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ

1.	Βυζαντινό Μουσείο Θεσ/νίκης	Ν	600	300	Θεσ/νίκης	ΥΠΠΕ
2.	Βυζαντινό Μουσείο Καστοριάς	Ν	60	60	Καστοριάς	»
3.	Μελέτη και έργα προστασίας και ανάδειξης αρχαιολογικού χώρου Βεργίνας	Ν	150	80	Ημαθίας	»
4.	Στερέωση-αναστήλωση μνημείων	Σ	350	350	Θεσ/νίκης	»

ΙΙΙ. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ & ΔΥΤΙΚΗ ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ

1. Η Γενική Εικόνα της Περιφέρειας.

Την περιφέρεια αποτελούν δέκα (10) νομοί, που είναι οι επτά (7) της Πελοποννήσου, ο νομός Αιτωλοακαρνανίας από τη Στερεά Ελλάδα και οι νομοί Ζακύνθου και Κεφαλλονιάς από τα νησιά του Ιονίου. Η έκτασή της είναι το 21,3 % της συνολικής έκτασης της χώρας και ο πληθυσμός της (απογραφή 1981) το 13,3 %.

Το επίπεδο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της περιφέρειας στο σύνολό της υστερεί σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας και βρίσκεται περίπου στο μέσο όρο όλων των περιφερειών, χωρίς συνυπολογισμό της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης.

Ο χαρακτήρας της οικονομίας της είναι έντονα αγροτικός. Σύμφωνα με την απογραφή 1981, 50,4 % του δυναμικού απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα έναντι 30,7 % στο σύνολο της χώρας. Κι αυτό παρά το ότι τα εδάφη της περιφέρειας είναι σε μεγάλο ποσοστό ορεινά και από τις καλλιεργούμενες εκτάσεις οι πεδινές είναι συγκριτικά μικρή αναλογία.

Κύριο χαρακτηριστικό της περιφέρειας είναι οι έντονες ενδοπεριφερειακές ανισότητες και διαφορές που αφορούν τόσο την παρούσα κατάσταση όσο και τις προοπτικές.

Οι νομοί Αχαΐας, Κορινθίας και Αργολίδας που απαρτίζουν το βόρειο και βορειο - ανατολικό τμήμα της Πελοποννήσου είναι κατά σειρά οι περισσότερο αναπτυγμένοι. Στην 10ετία 1971 - 81 παρουσίασαν πληθυσμιακή αύξηση με ετήσιους ρυθμούς 1,4 %, 0,8 % και 0,4 % αντίστοιχα, ενώ όλοι οι άλλοι νομοί της περιφέρειας παρουσίασαν μείωση. Η ανάπτυξη των νομών αυτών συγκριτικά με τους άλλους νομούς είναι περισσότερο ισόρροπη, καθώς η μεταποίηση και οι υπηρεσίες - κύρια ο τουρισμός - έχουν αναπτυχθεί και αποτελούν πλέον σημαντικά τμήματα στη διάρθρωση της οικονομίας τους. Την ανάπτυξή τους οφείλουν κύρια στην ύπαρξη αξιόλογων εδαφικών και τουριστικών πόρων, στή γειτνίασή τους με την Αθήνα και στην καλή συγκοινωνιακή τους υποδομή. Όμως και στους νομούς αυτούς η ανάπτυξη περιορίζεται σε ορισμένες μόνο περιοχές, που είναι, ολόκληρη η πεδινή παραλιακή ζώνη από την Κόρινθο μέχρι την Πάτρα, η περιοχή γύρω από τον Ισθμό και η ευρύτερη πεδινή περιοχή Άργους - Ναυπλίου, ενώ οι περιοχές στα ενδότερα των νομών είναι πολύ καθυστερημένες. Ακόμη, οι αναπτυγμένες αυτές περιοχές αντιμετωπίζουν ταυτόχρονα, σοβαρά και διαρκώς επιδεινούμενα πρβλήματα που δημιουργούν δυσλειτουργίες και προμηνύουν αδιέξοδα στην παραπέρα ανάπτυξη, ενώ έχουν ήδη αρχίσει να υποβαθμίζουν την ποιότητα ζωής του πληθυσμού. Τα προβλήματα αυτά έχουν τη ρίζα τους στην χωροταξική αναρχία που χαρακτηρίζει έντονα όλες τις οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες. Η βιομηχανία και ο τουρισμός ανταγωνίζονται στην αφαίρεση εύφορης γεωργικής γης από τη γεωργική χρήση, τα υπόγεια νερά υπεραντλούνται και καταστρέφονται, τα αστικά κέντρα επεκτείνονται και νέοι οικισμοί δημιουργούνται χωρίς κανένα πολεοδομικό σχεδιασμό, οι παραλίες έχουν οικοπεδοποιηθεί σε τεράστια έκταση και το περιβάλλον έχει ρυπανθεί σε επικίνδυνο βαθμό.

Ολόκληρο το άλλο τμήμα της περιφέρειας υστερεί σε σημαντικό βαθμό. Η ανάπτυξη του στηρίζεται κατά κύριο λόγο στην αγροτική οικονομία, υπάρχει κάποια συμβολή του τουρισμού, ενώ ο δευτερογενής τομέας είναι ελάχιστα αναπτυγμένος.

Στο τμήμα αυτό βρίσκονται και όλες - με εξαίρεση την επαρχία Καλαβρύτων του νομού Αχαΐας - οι προβληματικές περιοχές που καλύπτουν το 60 % της έκτασης και έχουν το 30 % του πληθυσμού της περιφέρειας. Στις περιοχές αυτές οι φυσικοί και άλλοι οικονομικοί πόροι είναι πολύ περιορισμένοι, η συγκοινωνιακή προσπέλαση δύσκολη, οι κοινωνικές υπηρεσίες ανεπαρκείς, οι πολιτιστικές δραστηριότητες ανύπαρκτες και γενικά το επίπεδο διαβίωσης των κατοίκων απαράδεκτα χαμηλό. Ο αποπληθυσμός στις περιοχές αυτές συνεχίζεται και τις απειλεί με πλήρη ερήμωση.

Πιο αναλυτικά, το κεντρικό και νοτιο-ανατολικό τμήμα της Πελοποννήσου που το αποτελούν οι νομοί Αρκαδίας και Λακωνίας, είναι κατ' εξοχή ορεινό με περιορισμένους εδαφικούς και υδάτινους πόρους. Οι πεδινές καλλιεργήσιμες εκτάσεις είναι 19,6% και 26,4% στο σύνολο της γεωργικής γης αντίστοιχα, έναντι 43,8% της περιφέρειας και 55,7% της χώρας και οι αρδευόμενες 10,3% και 13,2% έναντι 21,7% της περιφέρειας και 24,0% της χώρας. Αξιόλογος ορυκτός πλούτος δεν υπάρχει ή τουλάχιστο δεν έχει ακόμη ανακαλυφθεί στην περιφέρεια, με εξαίρεση τα κοιτάσματα λιγνίτη στη Μεγαλόπολη Αρκαδίας και ορισμένα αξιόλογα κοιτάσματα μαρμάρου στην Αργολίδα, Αρκαδία και Λακωνία. Οι τουριστικοί πόροι της Αρκαδίας είναι συγκριτικά μάλλον φτωχοί ενώ η Λακωνία έχει στον τομέα αυτό μάλλον αξιόλογο δυναμικό. Όμως και οι δύο νομοί είναι απομακρυσμένοι από τους δυναμικούς αναπτυξιακούς άξονες της χώρας και πάσχουν σε πολύ μεγάλο βαθμό από την έλλειψη ταχείας και οικονομικής συγκοινωνιακής διασύνδεσής τους με τους άξονες αυτούς αλλά και με τις άλλες περιοχές της Πελοποννήσου. Στους νομούς αυτούς ανήκουν οι περισσότερες προβληματικές περιοχές της περιφέρειας με κύριο χαρακτηριστικό την ύπαρξη σ' αυτές μεγάλου αριθμού πολύ μικρών θνησιγενών οικισμών που θα επιβιώσουν μόνο με τη συνένωσή τους σε μεγαλύτερες οικιστικές μονάδες.

Το νότιο και νοτιοδυτικό τμήμα της Πελοποννήσου είναι οι νομοί Μεσσηνίας και Ηλείας. Σ' αυτούς υπάρχουν μεγάλες και εύφορες πεδινές εκτάσεις. Η καλλιεργήσιμη γη είναι 43,0% και 48,8% της συνολικής τους έκτασης αντίστοιχα, έναντι 30,8% της περιφέρειας και 29,7 της χώρας και η πεδινή καλλιεργήσιμη γη είναι 48% και 74,9% της καλλιεργήσιμης αντίστοιχα. Ο νομός Μεσσηνίας αντιμετωπίζει το ίδιο οξύ πρόβλημα συγκοινωνιακής διασύνδεσης που αναφέρθηκε για τους νομούς Αρκαδίας και Λακωνίας. Ακόμη τα αρδευτικά έργα είναι ανεπαρκή με αποτέλεσμα από την εύφορη γεωργική γη του νομού να αρδεύεται μόνο το 11,7%. Ο νομός Ηλείας δεν αντιμετωπίζει παρόμοια προβλήματα. Η συγκοινωνιακή του σύνδεση με τον βόρειο άξονα της Πελοποννήσου είναι επαρκής και γίνεται ακόμη καλλίτερη με την κατασκευή της αρτηρίας Πάτρας -Πύργου-Ολυμπίας. Το 24,4% της γεωργικής γης του νομού αρδεύεται ήδη, κύρια από τα μεγάλα αρδευτικά έργα του Αλφειού και Πηνειού που με την ολοκλήρωσή τους θα αυξήσουν κατά πολύ ακόμα το παραπάνω ποσοστό. Στο νομό υπάρχουν επίσης πολύ αξιόλογοι τουριστικοί πόροι με κυριώτερους τις αρχαιότητες της Ολυμπίας και τις απέραντες ακτές εξαιρετικής ποιότητας για παραθαλάσσιο τουρισμό.

Η Ζάκυνθος έχει μεγάλη αναλογία πεδινής γεωργικής γης - 64,4% της συνολικά καλλιεργήσιμης - από την οποία αρδεύεται ελάχιστο ποσοστό - 2,5% - γιατί δεν έχουν κατασκευαστεί αρδευτικά έργα. Ορυκτός πλούτος δεν υπάρχει στο νησί. Ο δευτερογενής τομέας απασχολεί μόνο το 11,9% του εργατικού δυναμικού και η οικονομία του νομού βασίζεται κύρια στη γεωργία και κατά δεύτερο λόγο στον τουρισμό.

Η Κεφαλλονιά είναι ο λιγώτερο αναπτυγμένος νομός της περιφέρειας με δείκτη του κατά κεφαλή ΑΕΠ 67,6 έναντι 88,1 της περιφέρειας και 100 της χώρας. Η καθυστέρηση αυτή οφείλεται κύρια στο ότι τα εδάφη του νησιού είναι ορεινά και άγονα, με ποσοστό καλλιεργήσιμης γης μόλις 16,7% της συνολικής έκτασης. Κύρια πηγή εισοδήματος του νησιού είναι ο τουρισμός.

Ο νομός Αιτωλοακαρνανίας είναι επίσης ορεινός με γεωργική γη 20,8% της συνολικής του έκτασης που όμως έχει καλή αναλογία πεδινών εκτάσεων (43,8%) και αρδεύεται σε εξαιρετικά μεγάλο ποσοστό (45,9%), κύρια από τα μεγάλα αρδευτικά έργα του Αχελώου. Τα έργα αυτά έχουν βοηθήσει σημαντικά στην ανάπτυξη του γεωργικού τομέα του νομού που απασχολεί το 61,8% του εργατικού δυναμικού

και παράγει το 40,9% του ΑΕΠ. Ο νομός διαθέτει τους σημαντικότερους πόρους αλιείας εσωτερικών υδάτων της χώρας που είναι η λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου και ο Αμβρακικός κόλπος.

2. Επιδιώξεις και στόχοι.

Πέρα από τις γενικές επιδιώξεις που συνδέονται με την εθνική πολιτική της αποκέντρωσης και της περιφερειακής ανάπτυξης και που αφορούν τις περισσότερες ή όλες τις περιφέρειες, οι κύριες επιδιώξεις που στοχεύουν στη θεραπεία των προβλημάτων και αδυναμιών που χαρακτηρίζουν ειδικά την περιφέρεια Πελοποννήσου και Δυτικής Στερεάς Ελλάδας είναι :

– επιτάχυνση της ανάπτυξης των περιοχών της κεντρικής, νότιας και νοτιοδυτικής Πελοποννήσου, των νησιών Ζακύνθου και Κεφαλονιάς και του νομού Αιτωλοακαρνανίας. Η επιτάχυνση αυτή θα βασιστεί στην καλλίτερη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και των φυσικών - κυρίως γεωργικών και τουριστικών - πόρων που υπάρχουν σ' αυτές τις περιοχές και θα δημιουργήσει κατάσταση μονιμότερης δημογραφικής και γενικότερα οικονομικής και κοινωνικής ισορροπίας στο σύνολο της περιφέρειας.

– για τις προβληματικές περιοχές, η συγκράτηση σ'αυτές ενός πληθυσμού που θα μπορεί, αξιοποιώντας στο μέγιστο δυνατό βαθμό τους υφιστάμενους φυσικούς και λοιπούς πόρους, να εξασφαλίζει ένα ανεκτό επίπεδο οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας. Για να πετύχει η επιδίωξη αυτή θα χρειαστεί σημαντική πολύπλευρη και μακροχρόνια ενίσχυση των περιοχών αυτών από την πολιτεία.

– για το περισσότερο αναπτυγμένο τμήμα της Βόρειας και Βορειανατολικής Πελοποννήσου αλλά και για τις αστικές περιοχές ολόκληρης της περιφέρειας, αποτελεσματική προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος ώστε να προληφθεί η δημιουργία αδιέξοδων στην οικονομική ανάπτυξη και να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής του πληθυσμού.

Οι ειδικότεροι στόχοι για την περιφέρεια κατά τομέα δραστηριότητας, συνοψίζονται στα εξής :

Πρωτογενής τομέας.

– Αναδιάρθρωση των καλλιεργειών με στόχο την αύξηση των πρώιμων κηπευτικών στη νότια και νοτιο-δυτική Πελοπόννησο, των κτηνοτροφικών φυτών στις πεδιάδες των νομών Ηλείας, Αχαΐας και Αιτωλοακαρνανίας και την αλλαγή-βελτίωση των ποικιλιών στα εσπεριδοειδή των νομών Λακωνίας, Μεσσηνίας και Αργολίδας.

– Ανάπτυξη της κτηνοτροφίας μεγάλων ζώων (βοοειδή) στους νομούς Αιτωλοακαρνανίας, Ηλείας και Αχαΐας, τόσο για παραγωγή κρέατος, όσο και γαλακτοκομικών προϊόντων.

– Ενίσχυση της αιγοπροβατοτροφίας σε όλες σχεδόν τις προβληματικές περιοχές.Μεγάλη συμβολή στην επίτευξη του στόχου αυτού θα έχει η ρύθμιση του θέματος των βοσκοτόπων.

– Προστασία, ανάπτυξη και αξιοποίηση του δασικού πλούτου της κεντρικής Πελοποννήσου, κύρια στις οροσειρές του Ταΰγετου, Πάρνωνα και Μαίναλου.

– Προστασία και ανάπτυξη του αλιευτικού πλούτου τόσο της θάλασσας όσο και των εσωτερικών υδάτων και λιμνοθαλασσών, κύρια του νομού Αιτωλοακαρνανίας (Μεσολόγγι-Αμβρακικός).

Δευτερογενής τομέας.

– Ευρεία ανάπτυξη του κλάδου των γεωργικών βιομηχανιών, προπάντων στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές που όμως έχουν σημαντικές δυνατότητες αύξησης της γεωργικής, κτηνοτροφικής και δασικής παραγωγής.

– Ανάπτυξη βιοτεχνίας - οικοτεχνίας στις προβληματικές περιοχές της περιφέρειας, για δημιουργία του απαραίτητου συμπληρωματικού εισοδήματος στον πληθυσμό των περιοχών αυτών.

– Χωροθέτηση της βιομηχανικής δραστηριότητας με τη δημιουργία ικανού αριθμού ΒΙΠΕ στην περιφέρεια.

Τουρισμός.

– Ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού και αγροτοτουρισμού, κύρια στις προβληματικές περιοχές όπου και υπάρχουν αντίστοιχοι τουριστικοί πόροι.

– Ενίσχυση του τουρισμού με βελτίωση της υποδομής και αύξηση του δυναμικού καταλυμάτων σε όλες τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της περιφέρειας που διαθέτουν αξιόλογους τουριστικούς πόρους, όπως είναι η Μάνη στο νομό Λακωνίας, η παραλιακή Μεσσηνία, Ηλεία, η Ζάκυνθος και η Κεφαλονιά.

– Για τις περισσότερο αναπτυγμένες περιοχές της Β και ΒΑ Πελοποννήσου, προτεραιότητα θα δοθεί στο χωροταξικό προγραμματισμό και έλεγχο της τουριστικής ανάπτυξης που θα πρέπει να αποτελέσει μέρος γενικότερου προγράμματος χρήσεων γης τουλάχιστον για ολόκληρη την παράκτια περιοχή από Λουτράκι- Άγιους Θεοδώρους μέχρι την Πάτρα και για όλες τις παράκτιες ζώνες του νομού Αργολίδας.

Λοιποί Τομείς.

Στον τομέα των συγκοινωνιών προτεραιότητα έχει η βελτίωση της οδικής σύνδεσης του κεντρικού και νότιου τμήματος της Πελοποννήσου με το βόρειο τμήμα της και η επέκταση και εκσυγχρονισμός των σημαντικών λιμανιών της περιφέρειας.

Στους τομείς της Υγείας, Πρόνοιας και Παιδείας η αναπτυξιακή πολιτική για την περιφέρεια καλύπτεται από τις γενικότερες ρυθμίσεις που προωθεί η Κυβέρνηση σε πανελλαδική κλίμακα, όπως είναι η κοινωνικοποίηση του τομέα της υγείας, η αναμόρφωση του θεσμού των υγειονομικών σταθμών και αγροτικών ιατρείων, η καθολική συνταξιοδοτική κάλυψη και γενικότερη φροντίδα και περίθαλψη των αναξιοπαθούντων, ο εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος κλπ.

Στους τομείς της αστικής υποδομής και της κατοικίας, τα εξαιρετικά σοβαρά προβλήματα που υπάρχουν θα αντιμετωπιστούν κύρια με το πρόγραμμα πολεοδομικής ανασυγκρότησης του ΥΧΟΠ, την κατασκευή αποχετευτικών δικτύων και κέντρων καθαρισμού λυμμάτων και την διεύρυνση και υλοποίηση των προγραμμάτων κατασκευής κατοικιών από τον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας, την ΔΕΠΟΣ και άλλους δημόσιους και μικτούς φορείς. Μεγάλη επίσης θα είναι η συμβολή από την επιχειρηματική δραστηριοποίηση των ΟΤΑ.

3. Μέτρα πολιτικής.

Τα μέτρα πολιτικής που προτείνεται να εφαρμοστούν για να επιτευχθούν οι στόχοι της αναπτυξιακής προσπάθειας στην πρεριφέρεια είναι :

α. Στον Πρωτογενή τομέα.

— γενικά μέτρα που θα συμβάλουν σε μεγάλο βαθμό στην επίτευξη πολλών επί μέρους στόχων για την ανάπτυξη του τομέα είναι η ενίσχυση της συλλογικής επαγγελματικής δραστηριοποίησης των αγροτών, η επαγγελματική τους εκπαίδευση, η πληρέστερη στελέχωση των Δημοσίων Υπηρεσιών, η αποκέντρωση πόρων και αρμοδιοτήτων, η απλούστευση των διαδικασιών στις συναλλαγές/επαφές μεταξύ αγροτών και Δημοσίου και η βελτίωση της υποδομής και της οργάνωσης για τη διακίνηση και εμπορία της παραγωγής του Τομέα.

— για την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών βασικό μέτρο θα αποτελέσει η εφαρμογή καλλιεργητικών συμβολαίων μεταξύ αγροτών και μεταποιητικών μονάδων, που θα επικυρώνονται από τους αγροτικούς συνεταιρισμούς.

– για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, βασικά μέτρα είναι η ενίσχυση της παραγωγής ζωοτροφών και η ρύθμιση του θέματος των βοσκοτόπων.

– για την αύξηση του μεγέθους των αγροτικών εκμεταλλεύσεων θα ενισχυθεί γενικά ο αναδασμός και θα μελετηθούν τρόποι για να εμποδιστεί η δια κληρονομίας ή άλλων τρόπων παραπέρα κατάτμηση της αγροτικής ιδιοκτησίας. Θα ενισχυθεί επίσης ο θεσμός των ομαδικών καλλιεργειών, κύρια στις περιοχές των εγγειοβελτιωτικών έργων του Δημοσίου και θα ληφθούν μέτρα-αντικίνητρα - για την αδρανοποίηση της γεωργικής γης και των βοσκοτόπων.

– θα αξιοποιηθούν οι εκτάσεις της εκκλησίας και του Δημοσίου με παραχώρησή τους σε γεωργικούς-κτηνοτροφικούς συνεταιρισμούς και σε επιχειρήσεις των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

– για την προστασία των δασών και την ανάπτυξη της δασικής οικονομίας, τα βασικά μέτρα αναφέρονται στην καλλίτερη οργάνωση των υπηρεσιών προστασίας των δασών από πυρκαγιές, την αναδάσωση εκτεταμένων περιοχών και την παραχώρηση της εκμετάλλευσης των δασών στους αγρότοβιομηχανικούς δασικούς συνεταιρισμούς.

– για την ανάπτυξη της αλιείας θα ληφθούν αυστηρά μέτρα για την προστασία των αλιευτικών πεδίων από την παράνομη καταστροφική αλιεία και την ρύπανση, θα οργανωθούν σε σύγχρονη βάση οι ιχθυοτροφικοί συνεταιρισμοί και θα δημιουργηθούν υδροβιολογικοί σταθμοί στο νομό Αιτωλοακαρνανίας.

Στο Δευτερογενή τομέα.

Δεδομένου ότι η περιφέρεια με εξαίρεση τους λιγνίτες της Μεγαλόπολης, δεν έχει αξιόλογο ορυκτό πλούτο που θα μπορούσε να στηρίξει αντίστοιχες βιομηχανίες μεγάλου μεγέθους, η έμφαση για την ανάπτυξη του τομέα δίνεται κύρια στις γεωργικές βιομηχανίες και τις βιομηχανίες παραγωγής εξοπλισμού των αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

Βασικά μέτρα πολιτικής που θα παρθούν στη διάρκεια της 5ετίας είναι :

– θα δοθεί αμέριστη κρατική συμπαράσταση και θα θεσπιστούν κίνητρα για τη δημιουργία αγροτοβιομηχανικών συνεταιρισμών που θα αποτελέσουν τη βάση για την ανάπτυξη σύγχρονων μονάδων επεξεργασίας, βιομηχανοποίησης και διάθεσης των αγροτικών προϊόντων.

– θα εφαρμοστούν προγράμματα συνένωσης μικρών ομοειδών μεταποιητικών επιχειρήσεων σε μεγαλύτερες και αρτιότερες βιομηχανικές μονάδες.

– για την κάλυψη σημαντικών κενών στην εγχώρια παραγωγή βασικών βιομηχανικών προϊόντων, στις περιπτώσεις όπου διαπιστώνεται έλλειψη ενδιαφέροντος από τον ιδιωτικό τομέα, οι απαιτούμενες βιομηχανίες θα δημιουργηθούν ως αμιγείς ή μικτές επιχειρήσεις από το Δημόσιο και τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης.

– για τη δημιουργία της αναγκαίας συμπληρωματικής απασχόλησης και εισοδήματος στον πληθυσμό των προβληματικών περιοχών της περιφέρειας, θα εκπονηθούν και εφαρμοστούν από τον ΕΟΜΜΕΧ προγράμματα ανάπτυξης στις περιοχές αυτές χειροτεχνικών-βιοτεχνικών συνεργατικών δραστηριοτήτων, με συμμετοχή και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

– τέλος, εκτός από την αποκέντρωση των πόρων και αρμοδιοτήτων που αποτελεί γενική πολιτική για όλους τους τομείς και όλες τις περιφέρειας, θα επιταχυνθεί η ολοκλήρωση και λειτουργία των βιομηχανικών περιοχών και η δημιουργία βιομηχανικών ζωνών στην περιφέρεια, και κύρια στο βόρειο τμήμα της Πελοποννήσου που αντιμετωπίζει οξυμένα προβλήματα βιομηχανικής ρύπανσης.

Στον Τουρισμό.

– Πρώτο και κύριο γενικό μέτρο για την τουριστική εξυγίανση και ορθολογική ανάπτυξη του τουρισμού στην περιφέρεια είναι ο καθορισμός των τουριστικών περιοχών-ζωνών και ο χωροταξικός προγραμματισμός της τουριστικής τους αξιοποίησης. Σημαντικό γεγονός είναι επίσης και η επανεξέταση και συμπλήρωση – βελτίωση των προδιαγραφών για τις τουριστικές εγκαταστάσεις όλων των κατηγοριών και των κανονισμών λειτουργίας τους.

'Αλλα κάπως ειδικότερα μέτρα είναι :

– Παροχή κινήτρων για την προσέλκυση τουριστών εκτός περιόδου αιχμής.

– Ενίσχυση και προβολή του αγροτουρισμού.

– Δραστηριοποίηση στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης σε επιχειρήσεις για την αξιοποίηση των τουριστικών πόρων κοινωνικής ιδιοκτησίας σε τοπική κλίμακα.

– Αποκέντρωση πόρων και αρμοδιοτήτων του ΕΟΤ.

Τα βασικά Αναπτυξιακά 'Εργα της Περιφέρειας.

Από τα έργα–συνεχιζόμενα και νέα–που προτάθηκαν από τα νομαρχιακά συμβούλια των νομών και τα πρόσθετα που έχουν προγραμματιστεί από κεντρικούς φορείς, σαν πιο σημαντικά για την παραπέρα ανάπτυξη των επιμέρους νομών και της περιφέρειας στο σύνολό της θεωρούνται τα εξής :

Συγκοινωνιακά.

Θεμελιακό έργο υποδομής που θα βοηθήσει σε πολύ μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη της κεντρικής νότιας και νοτιοανατολικής Πελοποννήσου είναι ο οδικός άξονας Κορίνθου–Τρίπολης–Καλαμάτας. Το έργο αυτό είναι το σημαντικότερο σε ολόκληρο το χώρο της περιφέρειας και για όλους τους τομείς-κλάδους οικονομικής δραστηριότητας. Μακροπρόθεσμα, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την επέκταση του κεντρικού αναπτυξιακού άξονα της χώρας δια μέσου της Κεντρικής Πελοποννήσου μέχρι το νοτιώτερο τμήμα της ηπειρωτικής Ελλάδας.

'Αλλα βασικά έργα στον τομέα των συγκοινωνιών είναι η αποπεράτωση της εθνικής οδού Πάτρας- Πύργου-Ολυμπίας και ο δρόμος Βυτίνας- Ολυμπίας. Επίσης οι βελτιώσεις στη χάραξη, διαπλατύνσεις και συμπληρώσεις ασφαλτοστρώσεων αρκετών διανομαρχιακών και ενδονομαρχιακών οδικών συνδέσεων όπως είναι οι δρόμοι, Σπάρτη-Γύθειο, Κυπαρισσία-Πύλος- Καλαμάτα κλπ.

Συντόμευση των συγκοινωνιών και ταυτόχρονα κυκλοφοριακή αποσυμφόρηση πολλών αστικών κέντρων της περιφέρειας θα επιτευχθούν με την κατασκευή παρακαμπτηρίων δρόμων, με κυριώτερους της Πάτρας, της Μεγαλόπολης του 'Αργους και της Ναυπάκτου.

Σημαντικό έργο για την ανάπτυξη των συγκοινωνιών είναι επίσης ο εκσυγχρονισμός της σιδηροδρομικής σύνδεσης Αθήνας- Κορίνθου- Πάτρας. Το έργο από συνολικού προϋπολογισμού 25 δισ. δρχ. αρχίζει μέσα στην 5ετία με προϋπολογιζόμενη δαπάνη 1,2 δισ. δρχ.

'Εχουν τέλος προγραμματιστεί έργα ανάπτυξης σε αρκετά λιμάνια και αεροδρόμια της περιφέρειας, με κυριώτερα τα έργα ανάπτυξης των λιμανιών Πάτρας, Καλαμάτας, Ζακύνθου και Ναυπλίου και των αεροδρομίων Αράξου, Καλαμάτας και Κεφαλληνίας.

'Υδρευση- Αποχέτευση.

Στον τομέα της ύδρευσης πολλά αστικά κέντρα και μικρότεροι οικισμοί της περιφέρειας έχουν σοβαρές ελλείψεις, γιαυτό τα προτεινόμενα έργα είναι πάρα πολλά. Είναι όλα πολύ σημαντικά, τόσο για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του πληθυσμού όσο και σαν έργα βασικής υποδομής, απαραίτητης για τη γενικότερη αναπτυξιακή πολιτική στην περιφέρεια. Επιχειρώντας να ξεχωρίσουμε τα βασικά

αναφέρουμε τα έργα ύδρευσης της Πάτρας, της νοτιοανατολικής Κυνουρίας, Ζακύνθου, Αργοστολίου, Ληξουρίου, Αγρινίου, Μακρυνείας και αρκετών ομάδων κοινοτήτων του νομού Αιτωλοακαρνανίας.

Όσον αφορά τον τομέα της αποχέτευσης και του καθαρισμού των λυμάτων, η σπουδαιότητα των προτεινόμενων έργων είναι προφανής, κύρια στα μεγάλα αστικά κέντρα της περιφέρειας αλλά και για πολλούς μικρότερους οικισμούς που βρίσκονται κοντά στις ακτές και αποτελούν κέντρα τουριστικής ανάπτυξης. Η κατασκευή αποχετευτικών δικτύων και σταθμών βιολογικού καθαρισμού απαιτεί πολύ μεγάλες δαπάνες, που όμως επιβάλλεται να αντιμετωπιστούν. Κάθε αναβολή στην κατασκευή των έργων αυτών οδηγεί, με την επέκταση των πόλεων και την ανάπτυξη του τουρισμού και άλλων δραστηριοτήτων, σε δυσανάλογη διόγκωση των απαιτούμενων δαπανών και σε ίσως ανεπανόρθωτη καταστροφή του περιβάλλοντος, κύρια στις παραθαλάσσιες περιοχές. Τα έργα που προτείνονται στην περιφέρεια είναι πολλά και πιστεύουμε ότι είναι όλα σημαντικά και πρέπει όλα να συνεχιστούν - αρχίσουν και να περατωθούν όσο γίνεται πιο σύντομα. Η ανάληψη των έργων αυτών από επιχειρήσεις των ΟΤΑ, όπως έχει ήδη αποφασιστεί από την πολιτεία και έχει μάλιστα ξεκινήσει σε αρκετές περιπτώσεις, θα βοηθήσει ανυπολόγιστα στη σύντομη, σωστή και οικονομική κατασκευή τους. Με βασικό κριτήριο το ύψος της απαιτούμενης δαπάνης, τα κυριώτερα έργα της κατηγορίας αυτής για την περιφέρεια είναι των πόλεων Πάτρας, Ναυπλίου, Άργους, Κορίνθου, Λουτρακίου, Κιάτου, Τρίπολης, Σπάρτης, Γυθείου, Καλαμάτας, Φιλιατρών, Πύργου, Αμαλιάδας, Ανδραβίδας, Βαρθολομιού, Αργοστολίου, Ιθάκης, Αγρινίου, Ναυπάκτου και Αμφιλοχίας.

Έργα στον Πρωτογενή Τομέα.

Τα έργα που έχουν προγραμματιστεί για την περιφέρεια στον πρωτογενή τομέα είναι τα περισσότερα αρδευτικά και διάφορα άλλα εγγειοβελτιωτικά για την ανάπτυξη της γεωργίας, έργα προστασίας, ανάπτυξης και εκμετάλλευσης δασών, έργα βελτίωσης βοσκοτόπων και δημιουργίας υποδομής για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας και έργα προστασίας του αλιευτικού πλούτου και ανάπτυξης της αλιείας, κύρια των εσωτερικών υδάτων.

Αρδευτικά και λοιπά εγγειοβελτιωτικά έχουν προγραμματιστεί σε όλους τους νομούς της περιφέρειας. Σαν σημαντικώτερα για την ανάπτυξη της γεωργίας μπορεί να θεωρηθούν τα εξής : το αρδευτικό του Ανάβαλου που θα καλύψει τις ανάγκες του κάμπου της Αργολίδας, που γίνονται διαρκώς πιεστικότερες, καθώς τα υπόγεια νερά της περιοχής υπεραντλούνται και έχουν γίνει υφάλμυρα. Στο νομό Αρκαδίας, τα αρδευτικά Κανδήλας και κάμπου Λεωνιδίου και τα αντιπλημμυρικά της κοιλάδας Δάρα Μαντινείας. Στο νομό Λακωνίας η άρδευση της περιοχής του κάτω ρου του Ευρώτα θα δώσει μεγάλη ώθηση στη γεωργική ανάπτυξη της περιοχής. Το ίδιο ισχύει για το νομό Μεσσηνίας σε σχέση με τα αρδευτικά της Γιάλοβας και της περιοχής άνω Μεσσηνίας. Στο νομό Ηλείας ξεχωρίζουν τα αρδευτικά του Πηνειού και Αλφειού και στο νομό Αχαΐας έχει προγραμματιστεί η κατασκευή/ολοκλήρωση των αρδευτικών του Πηνειού, Βουραϊκού, Καλαμιάς Αιγιαλείας, Αροάνειου και Δάφνης Σκοτάνης. Για τη Ζάκυνθο χρειάζεται να γίνει γενική υδρολογική μελέτη του νησιού που θα αποτελέσει τη βάση για τον προγραμματισμό έργων άρδευσης σημαντικού τμήματος της γεωργικής του γης. Στην Κεφαλληνία βασικό έργο είναι το αρδευτικό Κουτάβου και Σκάλας. Στην Αιτωλοακαρνανία τα προγραμματισμένα αρδευτικά έργα είναι πολλά και μεγάλα, με κυριώτερα τα έργα άρδευσης της πεδιάδας Βόνιτσας–Μοναστηριακίου και της περιοχής Γαλατά–Ευηνοχωρίου. Τέλος στο νομό Κορινθίας βασικά έργα ανάπτυξης της γεωργίας είναι η κατασκευή ταμιευτήρα για την άρδευση της περιοχής Σκουπέϊκων και τα έργα για την αξιοποίηση της λεκάνης Φενεαιού.

Για την αξιοποίηση των Δασών και την ανάπτυξη της αλιείας της περιφέρειας βασικά έργα μπορεί να χαρακτηριστούν τα Δασοτουριστικά του Αίνου στην Κεφαλληνία και η κατασκευή ιχθυόσκαλας στο Μεσολόγγι αντίστοιχα.

Δευτερογενής Τομέας.

Τα παραγωγικά έργα που έχουν προγραμματιστεί στους διάφορους νομούς της περιφέρειας στον τομέα αυτό αφορούν κύρια εγκαταστάσεις αποθήκευσης, διανομής, συσκευασίας και επεξεργασίας γεωργικών προϊόντων καθώς και μονάδες αξιοποίησης της κτηνοτροφικής παραγωγής. Φορείς των έργων αυτών στις περισσότερες περιπτώσεις προβλέπεται να είναι οι κατά τόπους γεωργικοί, κτηνοτροφικοί και αγροτοβιομηχανικοί συνεταιρισμοί. Τα έργα ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τις δυνατότητες των νομών κατά περίπτωση και δεδομένου ότι δεν απαιτούν πολύ μεγάλες δαπάνες, μπορεί και πρέπει όλα να κατασκευαστούν και να λειτουργήσουν μέσα στην περίοδο του προγράμματος.

Τα βασικά έργα υποδομής του τομέα αφορούν κύρια την ίδρυση και ολοκλήρωση βιομηχανικών περιοχών (ΒΙΠΕ), με κυριώτερα την ολοκλήρωση της ΒΙΠΕ Πάτρας και την κατασκευή των ΒΙΠΕ Άργους–Ναυπλίου, Τριπόλεως και Καλαμάτας.

Λοιποί Τομείς.

Στον τομέα της ενέργειας το πρόγραμμα της ΔΕΗ περιλαμβάνει τρία μεγάλα έργα για την περιφέρεια. Τα έργα αυτά είναι, η 4η θερμοηλεκτρική μονάδα στο συγκρότημα της Μεγαλόπολης, με αντίστοιχη ανάπτυξη του λιγνιτωρυχείου, συνολικής δαπάνης μέσα στην 5ετία 18,5 δισ. δρχ. και τα υδροηλεκτρικά έργα Στράτου και Αυλακίου στον Αχελώο του νομού Αιτωλοακαρνανίας, συνολικής δαπάνης 11 δισεκ. δρχ.

Στον τομέα του εμπορίου τα βασικά έργα εξυγίανσης και γενικώτερης ανάπτυξης είναι η κατασκευή και λειτουργία περιφερειακών αγορών στις πρωτεύουσες των περισσότερων νομών.

Στην εκπαίδευση τα περισσότερα έργα αφορούν την κατασκευή/ανακαίνιση σχολικών κτιρίων που εκφράζουν ανάγκες όλων των νομών της περιφέρειας. Έχει επίσης προγραμματιστεί η κατασκευή/αποπεράτωση και λειτουργία ΚΕΤΕ στα περισσότερα μεγάλα αστικά κέντρα της περιφέρειας, καθώς και η ίδρυση άλλων επαγγελματικών σχολών αγροτοτεχνικής παιδείας. Στην ανώτατη παιδεία βασικό αναπτυξιακό έργο είναι η ολοκλήρωση των κτιριακών εγκαταστάσεων και η συμπλήρωση του εξοπλισμού του πανεπιστημίου της Πάτρας.

Στον τομέα της Υγείας και Πρόνοιας τα σημαντικότερα έργα που έχουν προγραμματιστεί είναι το πανεπιστημιακό νοσοκομείο της Πάτρας, η κατασκευή νοσοκομείων στο Αίγιο, Αγρίνιο, Μεσολόγγι και Αργοστόλι και οι επεκτάσεις-εκσυγχρονισμοί των νοσοκομείων Άργους, Ναυπλίου, Κορίνθου, Πύργου, Αμαλιάδας, Σπάρτης και Καλαμάτας. Επίσης η δημιουργία κέντρων υγείας σε όλους τους νομούς και η ίδρυση/κατασκευή βρεφονηπιακών σταθμών και ευαγών ιδρυμάτων σε αρκετά αστικά κέντρα της περιφέρειας.

Στον τομέα του Τουρισμού τονίζεται η ανάγκη εκπόνησης χωροταξικών μελετών και προγραμμάτων καθώς και μελετών χρήσεων γης, που θα αποτελέσουν την αφετηρία της εξυγίανσης των τουριστικών περιοχών της περιφέρειας και τη βάση της παραπέρα τουριστικής ανάπτυξης. Συγκεκριμένα βασικά έργα που έχουν προγραμματιστεί για τον τομέα είναι τα έργα αξιοποίησης των περιοχών Καϊάφα και Κυλλήνης, η ανάπτυξη των χιονοδρομικών κέντρων Ζήρειας, Ταϋγέτου και Μαινάλου, η κατασκευή οδικών σταθμών σε επιλεγμένα σημεία των μεγάλων οδικών αρτηριών της περιφέρειας και η κατασκευή μαρίνων σε πολλά παραθαλάσσια κέντρα τουρισμού.

Τέλος, βασικό αναπτυξιακό έργο πολιτιστικού χαρακτήρα αποτελεί η ίδρυση κέντρου υποβρυχίων αρχαιολογικών ερευνών στην Πύλο του νομού Μεσσηνίας.

ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημοσίου Τομέα (σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την πενταετία 1983-1987 — Με βάση τις προτάσεις: Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετ. Κεντρικ. Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	850	4.250	5.100	37,1
Ύδρευση-Αποχέτευση	850	430	1.280	9,3
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	752	140	892	6,5
Γεωργία-Κτηνοτροφία	515	—	515	3,7
Δάση	—	196	196	1,4
Αλιεία	—	35	35	0,3
Γεωρ/κές Βιομηχανίες	—	1.627	1.627	11,8
Ορυχεία	—	—	—	—
Μεταποίηση	—	—	—	—
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	458	458	3,3
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημοσία Διοίκηση	300	—	300	2,2
Κατοικία	—	218	218	1,6
Πολεοδομία	—	360	360	2,6
Εκπαίδευση	—	636	636	4,6
Υγεία-Πρόνοια	100	230	330	2,4
Τουρισμός	795	300	1.095	8,0
Πολιτιστικά	170	29	199	1,4
Αθλητισμός	75	193	268	1,9
Διάφορα	260	—	260	1,9
Σύνολα	4.667	9.102	13.769	100,0

ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημοσίου Τομέα. (σε εκ δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987 — Με βάση τις προτάσεις: Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετ. Κεντρικ. Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	945	1.860	2.805	18,3
Ύδρευση-Αποχέτευση	1.260	—	1.260	8,2
Εγγειοβ.-Αρδευτικά Γεωργία-Κτηνοτροφία	4.750	860	5.610	36,6
Δάση	75	40	115	0,7
Αλιεία	155	—	155	1,0
Γεωργ. Βιομηχανίες	390	808	1.198	7,8
Ορυχεία	—	200	200	1,3
Μεταποίηση	300	—	300	2,0
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	255	255	1,7
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημοσία Διοίκηση	40	—	40	0,3
Κατοικία	—	—	—	—
Πολεοδομία	70	300	370	2,4
Εκπαίδευση	784	235	1.019	6,7
Υγεία-Πρόνοια	675	170	845	5,5
Τουρισμός	—	290	290	1,9
Πολιτιστικά	550	117	667	4,4
Αθλητισμός	—	190	190	1,2
Διάφορα	—	—	—	—
Σύνολα	9.994	5.325	15.319	100,0

ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημοσίου Τομέα. (σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την πενταετία 1983-1987 — Με βάση τις προτάσεις: Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετ. Κεντρικ. Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	10.077	—	10.077	26,8
Ύδρευση-Αποχέτευση	4.686	—	4.686	12,5
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	2.668	—	2.668	7,1
Γεωργία-Κτηνοτροφία	629	—	629	1,7
Δάση	809	—	809	2,2
Αλιεία	—	—	—	—
Γεωργ. Βιομηχανίες	1.673	—	1.673	4,5
Ορυχεία	—	—	—	—
Μεταποίση	613	1.247	1.860	5,0
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	642	642	1,7
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημοσία Διοίκηση	170	—	170	0,5
Κατοικία	—	976	976	2,6
Πολεοδομία	—	1.300	1.300	3,5
Εκπαίδευση	5.866	1.585	7.451	19,9
Υγεία-Πρόνοια	1.569	—	1.569	4,2
Τουρισμός	185	1.560	1.745	4,7
Πολιτιστικά	—	21	21	0,1
Αθλητισμός	400	537	937	2,5
Διάφορα	200	—	200	0,5
Σύνολα	29.545	7.868	37.413	100,0

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημοσίου Τομέα. (σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την πενταετία 1983-1987 — Με βάση τις Προτάσεις: Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετ. Κεντρικ. Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	870	—	870	7,1
Ύδρευση-Αποχέτευση	690	—	690	5,6
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	1.853	—	1.853	15,0
Γεωργία-Κτηνοτροφία	—	—	—	—
Δάση	221	—	221	1,8
Αλιεία	—	—	—	—
Γεωργικ.-Βιομηχανίες	655	—	655	5,3
Ορυχεία	—	—	—	—
Μεταποίηση	32	—	32	0,3
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	3,371	3.371	27,4
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημοσία Διοίκηση	200	—	200	1,6
Κατοικία	100	498	598	4,8
Πολεοδομία	—	440	440	3,6
Εκπαίδευση	1.019	—	1.019	8,3
Υγεία-Πρόνοια	690	—	690	5,6
Τουρισμός	855	—	855	6,9
Πολιτιστικά	—	156	156	1,3
Αθλησμός	300	370	670	5,4
Διάφορα	—	—	—	—
Σύνολα	7.485	4.835	12.320	100,0

ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημοσίου Τομέα
(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987 — Με βάση τις προτάσεις			
	Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετ. Κεντρικ. Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	540	260	800	8,8
Ύδρευση-Αποχέτευση	1.649	—	1.649	18,1
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	312	360	672	7,4
Γεωργία-Κτηνοτροφία	280	—	280	3,1
Δάση	—	250	250	2,7
Αλιεία	14	83	97	1,1
Γεωργικ.-Βιομηχανίες	—	1.195	1.195	13,1
Ορυχεία	—	—	—	—
Μεταποίηση	—	—	—	—
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	832	832	9,1
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημοσία Διοίκηση	—	—	—	—
Κατοικία	—	30	30	0,3
Πολεοδομία	—	610	610	6,7
Εκπαίδευση	1.598	10	1.608	17,7
Υγεία-Πρόνοια	—	40	40	0,4
Τουρισμός	—	25	25	0,3
Πολιτιστικά	—	130	130	1,4
Αθλητισμός	440	170	610	6,7
Διάφορα	280	—	280	3,1
Σύνολα	5.113	3.995	9.108	100,0

ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημοσίου Τομέα.
(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987 — Με βάση τις προτάσεις			
	Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετ. Κεντρικ. Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	2.105	4.250	6.355	19,1
Ύδρευση-Αποχέτευση	1.380	—	1.380	4,1
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	1.535	—	1.535	4,6
Γεωργία-Κτηνοτροφία	1.313	—	1.313	3,9
Δάση	450	—	450	1,4
Αλιεία	6	—	6	0,0
Γεωργικ. Βιομηχανίες	480	—	480	1,4
Ορυχεία	—	—	—	—
Μεταποίηση	200	—	200	0,6
Ενέργεια	—	18.432	18.432	55,4
Τηλεπικοινωνίες	—	605	605	1,8
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημοσία Διοίκηση	270	—	270	0,8
Κατοικία	—	—	—	—
Πολεοδομία	109	350	459	1,4
Εκπαίδευση	480	—	480	1,4
Υγεία-Πρόνοια	55	220	275	0,8
Τουρισμός	500	—	500	1,5
Πολιτιστικά	200	—	200	0,6
Αθλητισμός	150	182	332	1,0
Διάφορα	50	—	50	0,2
Σύνολα	9.283	24.039	33.322	100,0

ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημοσίου Τομέα.
(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987 — Με βάση τις προτάσεις			
	Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετ. Κεντρικ. Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	1.006	450	1.456	15,2
Ύδρευση-Αποχέτευση	470	—	470	4,9
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	1.922	—	1.922	20,1
Γεωργία-Κτηνοτροφία				
Δάση	337	—	337	3,5
Αλιεία	—	—	—	—
Γεωργικ. Βιομηχανίες	249	843	1.092	11,4
Ορυχεία	—	123	123	1,3
Μεταποίηση	—	—	—	—
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	568	568	5,9
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημοσία Διοίκηση	90	—	90	0,9
Κατοικία	—	—	—	—
Πολεοδομία	—	580	580	6,1
Εκπαίδευση	630	350	980	10,2
Υγεία-Πρόνοια	600	—	600	6,3
Τουρισμός	10	735	745	7,8
Πολιτιστικά	228	11	239	2,5
Αθλητισμός	260	115	375	3,9
Διάφορα	—	—	—	—
Σύνολα	5.802	3.775	9.577	100,0

ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημοσίου Τομέα.
(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987 — Με βάση τις προτάσεις			
	Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετ. Κεντρικ. Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	2.000	580	2.580	9,1
Ύδρευση-Αποχέτευση	1.000	434	1.434	5,1
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	3.200	—	3.200	11,3
Γεωργία-Κτηνοτροφία	900	—	900	3,2
Δάση	900	164	1.064	3,8
Αλιεία	100	—	100	0,4
Γεωργικ. Βιομηχανίες	—	669	669	2,4
Ορυχεία	60	—	60	0,2
Μεταποίηση	—	—	—	—
Ενέργεια	—	10.789	10.789	38,2
Τηλεπικοινωνίες	—	762	762	2,7
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημοσία Διοίκηση	200	—	200	0,7
Κατοικία	650	1.678	2.328	8,3
Πολεοδομία	50	570	620	2,2
Εκπαίδευση	1.000	720	1.720	6,1
Υγεία-Πρόνοια	1.000	—	1.000	3,5
Τουρισμός	100	215	315	1,1
Πολιτιστικά	40	158	198	0,7
Αθλητισμός	100	178	278	1,0
Διάφορα	—	—	—	—
Σύνολα	11.300	16.917	28.217	100,0

ΝΟΜΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημοσίου Τομέα.
(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την πενταετία 1984 - 1987 — Με βάση τις προτάσεις: Νομαρχ. Συμβουλ.	Πρόσθετ. Κεντρικ. Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	470	—	470	18,7
Ύδρευση-Αποχέτευση	497	—	497	19,6
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	100	—	100	4,0
Γεωργία-Κτηνοτροφία	—	—	—	—
Δάση	—	59	59	2,3
Αλιεία	—	—	—	—
Γεωργικές Βιομηχανίες	—	163	163	6,5
Ορυχεία	—	—	—	—
Μεταποίηση	—	—	—	—
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	191	191	7,6
Εμπόριο	—	—	—	—
Δημόσια Διοίκηση	60	—	60	2,4
Κατοικία	—	375	375	14,9
Πολεοδομία	—	140	140	5,6
Εκπαίδευση	—	61	61	2,4
Υγεία-Πρόνοια	20	35	55	2,2
Τουρισμός	25	275	300	11,9
Πολιτιστικά	—	—	—	—
Αθλητισμός	—	8	8	0,3
Διάφορα	—	39	39	1,6
Σύνολα	1.172	1.346	2.518	100,0

ΝΟΜΟΣ ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημοσίου Τομέα.
(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987 — Με βάση τις προτάσεις: Νοναρχ. Συμβ.	Πρόσθετ. Κεντρικ. Φορέων	Σύνολο	%
Συγκοινωνιακά	4.170	—	4.170	37,1
Ύδρευση-Άρδευση	2.800	—	2.800	24,9
Εγγειοβ.-Αρδευτικά	430	—	430	3,8
Γεωργία-Κτηνοτροφία	400	—	400	3,6
Δάση	180	83	263	2,3
Αλιεία	120	—	120	1,1
Γεωργικ. Βιομηχανίες	655	—	655	5,8
Ορυχεία	—	—	—	—
Μεταποίηση	—	—	—	—
Ενέργεια	—	—	—	—
Τηλεπικοινωνίες	—	264	264	2,4
Εμπόριο	—	14	14	0,1
Δημοσία Διοίκηση	30	—	30	0,3
Κατοικία	14	—	14	0,1
Πολεοδομία	200	180	380	3,4
Εκπαίδευση	165	—	165	1,5
Υγεία-Πρόνοια	520	—	520	4,6
Τουρισμός	280	175	455	4,1
Πολιτιστικά	250	—	250	2,2
Αθλητισμός	120	180	300	2,7
Διάφορα	—	—	—	—
Σύνολα	10.334	896	11.230	100,0

ΒΑΣΙΚΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΕΡΓΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΚΑΙ ΔΥΤ. ΣΤΕΡ. ΕΛΛΑΔΑΣ

(εκ. δρχ. τιμές 1982)

Κλάδοι και Έργα	Προϋπολογισμός	Πιστώσεις 1983-87	Νομοί
(1)	(2)	(3)	(4)
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ			
1. Νέα Ε.Ο. «Κόρινθος—Τρίπολη—Καλαμ.»	13.700	8.180	Κορινθίας - Αργολίδας Αρκαδίας - Μεσσηνίας
2. Ε.Ο. «Πάτρα—Πύργος—Ολυμπία»	1.350	1.350	Αχαΐας—Ηλείας
3. Δρόμος «Βυτίνα—Ολυμπία» (Α' φάση)	1.000	740	Αρκαδίας—Ηλείας
4. Παράκαμψη Πάτρας	2.500	1.700	Αχαΐας
5. Αρτηρία με κάλυψη Διακονιάρη	800	800	»
6. Δρόμος «Πούντα—Καλάβρυτα»	600	600	»
7. » «Πάτρα—Ίσωμα»	400	400	»
8. Παράκαμψη Μεγαλόπολης	700	700	Αρκαδίας
9. » Άργους	600	600	Αργολίδας
10. Δρόμος «Σπάρτη—Γύθειο»	450	450	Λακωνίας
11. » «Σάμη—Πυργί—Τζανάτες»	260	260	Κεφαλληνίας
12. Βελτίωση Δικτύου Κεφαλληνίας	250	250	»
13. Δρόμος «Νεμέα—Σκοτεινή—Κανδήλα»	250	250	Κορινθίας—Αρκαδίας
14. » «Κυπαρισ.—Πύλος—Καλαμάτα»	600	120	Μεσσηνίας
15. » «Αμφιλοχία—Καρπενήσι»	400	400	Αιτωλ/νίας—Ευρυτανίας
16. Παράκαμψη Ναυπάκτου	700	700	Αιτωλ/νίας
17. Εκσυγχρ. Σιδηρ. γραμ. «Αθήνα—Πάτρα»	25.000	1.200	Αττικής-Κορινθ.-Αχαΐας
18. Αεροδρόμιο Αράξου	726	645	Αχαΐας
19. » Καλαμάτας	300	300	Μεσσηνίας
20. » Κεφαλληνίας	631	446	Κεφαλληνίας
21. Διώρυγα Κορίνθου	4.000	3.000	Κορινθίας
22. Ανάπτυξη Λιμένα Πάτρας	600	600	Αχαΐας
23. Έργα Λιμένα Καλαμάτας	200	200	Μεσσηνίας
24. Λιμένας Ζακύνθου	400	400	Ζακύνθου
25. » Ναυπλίου και Μαρίνα	300	300	Αργολίδας

(1)	(2)	(3)	(4)
ΥΔΡΕΥΣΗ—ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ			
1. Αποχέτευση Πάτρας	3.500	900	Αχαΐας
2. Ύδρευση »	1.500	300	»
3. Αποχετ. & Βιολ. Καθαρ. Ναυπλίου	1.300	500	Αργολίδας
4. » » » » Άργους	2.000	400	»
5. » Κορίνθου	800	430	Κορινθίας
6. » Λουτρακίου	600	400	»
7. » Κιάτου	600	110	»
8. » Τρίπολης	180	180	Αρκαδίας
9. Ύδρευση Ν.Α. Κυνουρίας	160	160	»
10. » Ζακύνθου	440	277	Ζακύνθου
11. Αποχέτ. »	600	190	»
12. Ύδρευση Πύργου	240	240	Ηλείας
13. Αποχετ. »	300	300	»
14. » Αμαλιάδας	170	170	»
15. » Ανδραβίδας	240	120	»
16. » Βαρθολομιού	180	120	»
17. Ύδρευση Αργοστολίου	200	120	Κεφαλληνίας
18. » Ληξουρίου (Έργ. Ασφαλ.)	150	150	»
19. Αποχέτ. & Βιολ. Καθαρ. Αργοστολίου	550	470	»
20. » » » » Ιθάκης	170	170	»
21. Ύδρευση Γυθείου	600	230	Λακωνίας
22. Αποχέτ. & Βιολ. Καθαρ. Σπάρτης	350	350	»
23. » » » » Γυθείου	150	150	»
24. » » » » Καλαμάτας	1.107	1.080	Μεσσηνίας
25. » Φιλιατρών	300	150	»
26. Ύδρευση Αγρινίου	404	404	Αιτωλ/νίας
27. » Συνδ. Ξηρομέρου	229	229	»
28. » » Δοκίμιου—Αγ. Κων/νου	200	200	»
29. » Μακρυνείας	300	150	»
30. » Συνδ. Αστακού—Καραϊσκ.	220	220	»

(εκ. δρχ. τιμές 1982)

(1)	(2)	(3)	(4)
31. Αποχέτ. & Βιολ. Καθαρ. Αγρινίου	1.131	900	Αιτωλ/νίας
32. » » » » Ναυπάκτου	150	150	»
33. » » » » Αμφιλοχίας	200	200	»
ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ — ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ			
1. Β' τμήμα διώρυγας Κιβερίου	1.000	1.000	Αργολίδας
2. Αρδευτικά δίκτυα 'Αργους—Τύρινθας—Μυκ.	2.400	1.800	»
3. 'Αρδευση περιοχής κάτω ρου Ευρώτου	2.000	1.450	Λακωνίας
4. » πεδ. Βόνιτσας—Μοναστηρ.	730	730	Αιτωλ/νίας
5. Συμπλ. αρδευτ. Ζ11, 11Α και Αγ. Γεωργ.	600	440	»
6. Αρδευτικό Κανδήλας	150	150	Αρκαδίας
7. Αντιπλημμυρικά Δάρα Μαντινείας	250	250	»
8. Αρδευτικό κάμπου Λεωνιδίου	150	150	»
9. » Πηνειού—επέκτ. Β.Ζ.	570	570	Αχαΐας
10. » Βουραϊκού	170	170	»
11. » Καλαμιάς Αιγιαλείας	100	100	»
12. » Αροανείου	350	150	»
13. » Δάφνης Σκοτάνης	120	120	»
14. » Πηνειού Ηλείας—Ζ.Α17, Α18	900	900	Ηλείας
15. » Πηνειού—Περιοχή Αμαλιάδας	1.060	260	»
16. » Αλφειού—Ζ. Θ, Ι, Η	1.070	220	»
17. Αξιοποίηση λεκάνης Φεναιού	1.700	140	Κορινθίας
18. Ταμιευτήρας άρδευσης Σκουπέικων	1.200	140	»
19. 'Αρδευση 'Ανω Μεσσηνίας (υπόγ. νερά)	300	210	Μεσσηνίας
20. Αρδευτικό Γιάλοβας	580	580	»
21. Ολοκλήρωση έργου Τυρνάσσου	150	150	Λακωνίας
22. Αποστραγγιστικό Αγρίας	100	100	Ζακύνθου
23. Αρδευτικό Κουτάβου και Σκάλας	260	260	Κεφαλληνίας
24. Αρδευτικό Γαλατά—Ευηνοχωρίου	700	450	Αιτωλ/νίας
ΓΕΩΡΓΙΑ — ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ			
1. Αντιπαγετική προστασία εσπεριδ.	1.000	1.000	Αργολίδας
2. Εγκατάστ. διαλ. και συσκ. καπνοφύλλων	1.294	195	Αιτωλ/νίας
3. Σφαγεία Αγρινίου	300	300	»
4. Σφαγεία—Κρεαταγορές—Αλλαντοποιεία	200	40	Λακωνίας
5. Ελαιουργεία	224	39	Μεσσηνίας
6. Οινοποιεία	554	111	»
7. Σφαγεία—Κρεαταγορές—Αλλαντοποιεία	591	118	Αχαΐας
8. Συσκευαστ. οπωροκ/κών Αιγίου	100	100	»
9. Συσκευαστ. ψυγεία οπωροκ/κών	300	60	Κορινθίας
10. Οινοποιεία	543	104	»
11. Ινστιτούτο Εσπεριδοειδών			Αργολίδας
ΔΑΣΗ—ΑΛΙΕΙΑ			
1. Δασοτουριστικά Αίνου	300	180	Κεφαλληνίας
2. Ιχθυόσκαλα Μεσολογγίου	150	150	Αιτωλ/νίας
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ			
1. ΒΙΠΕ Πάτρας (β' φάση)	500	500	Αχαΐας
2. » 'Αργους—Ναυπλίου	300	300	Αργολίδας
3. » Τριπόλεως	200	200	Αρκαδίας
4. » Καλαμάτας	400	400	Μεσσηνίας
5. Βιομηχ. επεξεργ. οπωροκ/κών	739	148	Κορινθίας
6. Μονάδα επεξεργ. πατάτας Κ. Αχαΐας	100	75	Αχαΐας
ΕΝΕΡΓΕΙΑ			
1. Αναπτ. Λιγνιτωρ. και σταθμός Μεγαλ.	26.861	18.432	Αρκαδίας
2. Υδροηλ. έργο Στράτου		8.044	Αιτωλ/νίας
3. » » Αυλακίου	8.014	2.745	»
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ			
1. Παροχές τηλεφώνων μέχρι 30.9.85		457	Κορινθίας
2. »		253	Αργολίδας
3. »		620	Αχαΐας
4. »		570	Ηλείας

(εκ. δρχ., τιμές 1982)

(1)	(2)	(3)	(4)
5. Παροχές τηλεφώνων μέχρι 30.9.85		830	Μεσσηνίας
6. »		568	Λακωνίας
7. »		605	Αρκαδίας
8. »		761	Αιτωλ/νίας
9. »		191	Ζακύνθου
10. »		264	Κεφαλληνίας
ΕΜΠΟΡΙΟ			
1. Περιφερειακές αγορές	900	180	Αρκαδίας
2. » »	400	80	Αχαΐας
3. » »	700	140	Αργολίδας
4. » »	900	180	Κορινθίας
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ			
1. Διοικητήριο Πάτρας	750	300	Αχαΐας
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ			
1. Έργα ανάπτυξης Πανεπιστ. Πάτρας	5.700	3.700	Αχαΐας
2. ΚΕΤΕ Αιγίου	250	250	»
3. » Καλαμάτας	195	149	Μεσσηνίας
4. ΠΟΣΜΕ »	410	400	»
5. » Αγρινίου	440	370	Αιτωλ/νίας
6. ΚΕΤΕ Μεσολογγίου	290	290	»
7. Συγκρότημα Σχολικών Κτιρίων Άργους	104	104	Αργολίδας
8. ΚΕΤΕ Άργους—Ναυπλίου	100	85	»
9. » Σπάρτης	100	90	Λακωνίας
10. » Πύργου	125	80	Ηλείας
ΥΓΕΙΑ—ΠΡΟΝΟΙΑ			
1. Πανεπιστ. Νοσοκομείο Πάτρας	6.000	6.000	Αχαΐας
2. Νοσοκομείου Αιγίου	420	80	»
3. » Αγρινίου	1.375		Αιτωλ/νίας
4. » Μεσολογγίου	660		»
5. » Αργοστολίου	550		Κεφαλληνίας
6. Επέκταση Νοσοκ. Άργους	360		Αργολίδας
7. » » Ναυπλίου	135		»
8. » » Κορίνθου	450		Κορινθίας
9. » » Πύργου	450		Ηλείας
10. » » Αμαλιάδας	450		»
11. » » Σπάρτης	135		Λακωνίας
12. » » Καλαμάτας	540		Μεσσηνίας
13. Κέντρα Υγείας και Κοινων. Πρόνοιας			
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ			
1. Αξιοποίηση Καϊάφα—Κυλλήνης	1.000	600	Ηλείας
2. Οδικοί Σταθμοί	500	200	Αχαΐας
3. Μαρίνα Πάτρας	220	90	»
4. Χιονοδρομικό Κέντρο Ταϋγέτου	500	200	Αρκαδίας
5. » » Ζήρειας	1.200	360	Κορινθίας
6. Μαρίνες Σκάλας—Αργοστολίου—Ιθάκης	150	100	Κεφαλληνίας
7. Μαρίνες Γυθείου και Μονεμβασίας	150	150	Λακωνίας
ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΡΓΑ			
1. Κέντρο υποβρυχ. αρχαιολ. ερ. Πύλου	700	500	Μεσσηνίας
2. Αρχαιολ. και Βυζαντ. Μουσείο Πάτρας	500	200	Αχαΐας
3. Μελέτες και έργα προστασ. Ολυμπίας	180	100	Ηλείας
4. Ανέγερση ΑΣΔΕΝ Πάτρας	820	410	Αχαΐας

IV. ΘΕΣΣΑΛΙΑ

1. Εξελίξεις, υφιστάμενη κατάσταση, προβλήματα, περιοριστικοί παράγοντες, δυνατότητες.

Από τη μελέτη των βασικών μεγεθών προκύπτει ότι οι πληθυσμιακές εξελίξεις σε επίπεδο περιφέρειας κατά την περίοδο 1961 - 1981 ήσαν σχετικά ευνοϊκές αφού η Θεσσαλία κατά την περίοδο αυτή διατήρησε λίγο - πολύ σταθερό τον πληθυσμό της - 696 χιλ. άτομα το 1981 – και ευνοϊκότερες πληθυσμιακές εξελίξεις κατά την ίδια περίοδο σημειώθηκαν μόνο σε τρείς άλλες περιφέρειες.

Εσωτερικά, όμως, σε επίπεδο νομών εσημειώθηκαν πληθυσμιακές ανακατατάξεις ευνοϊκότερες για τους νομούς Μαγνησίας και Λάρισας και δυσμενέστερες γιά τούς νομούς Τρικάλων και Καρδίτσας. Κατά την εξεταζόμενη περίοδο οι πληθυσμοί των δύο πρώτων νομών αυξήθηκαν από 164 χιλ. σε 182 χιλ. και από 231 χιλ. σε 254 χιλ. αντίστοιχα ενώ οι πληθυσμοί των δύο τελευταίων νομών ελαττώθηκαν από 143 χιλ. σε 134 χιλ. και από 153 χιλ. σε 125 χιλ.

Ο ρυθμός αύξησης του Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος της περιφέρειας κατά την περίοδο 1970 - 1977 ήταν 6,1%, αισθητά δηλαδή ανώτερος από το ρυθμό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος χώρας που κατά την ίδια περίοδο ήταν 5,3%. Μόνον τρείς άλλες περιφέρειες είχαν ίδια ή ευνοϊκότερη εξέλιξη.

Οι ρυθμοί, όμως, ανάπτυξης του Α.Ε.Π. από νομό σε νομό κατά την ίδια περίοδο διαφοροποιήθηκαν αισθητά. Ο ρυθμός, του νομού Μαγνησίας ήταν 7,4%, δηλαδή αισθητά ανώτερος, ο ρυθμός του νομού Καρδίτσας ήταν 4,6%, δηλαδή αισθητά κατώτερος, οι δε ρυθμοί των νομών Λάρισας ή Τρικάλων ήταν ίδιοι και ίσοι προς 5,9%.

Από άποψη διάρθρωσης της οικονομίας της η περιφέρεια θα πρέπει να χαρακτηριστεί ότι έχει έντονη γεωργική διάσταση αφού το 1981 στον πρωτογενή τομέα στην περιφέρεια η απασχόληση αποτελούσε 50,2% τουσυνόλου της απασχόλησης και η παραγωγή 32,7% του συνόλου Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος ενώ στο σύνολο χώρας τα μεγέθη ήσαν αντιστοίχως 30,7% και 16,8%.

Η διάρθρωση, όμως, της οικονομίας διαφοροποιείται εντονότατα από νομό σε νομό. Οι νομοί Καρδίτσας και Τρικάλων εμφανίζονται ως κατεξοχήν γεωργικοί νομοί με ποσοστά απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα 68,8% και 56,0% αντίστοιχα και πολύ χαμηλά ποσοστά στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα, ο νομός Λάρισας εμφανίζεται με διάρθρωση απασχόλησης που πλησιάζει το μέσο όρο χώρας ενώ, τέλος, ο νομός Μαγνησίας εμφανίζεται σημαντικά αστικοποιημένος με ποσοστά απασχόλησης στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα 26,6%, 35,1% και 38,3% αντίστοιχα.

Ως προς τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα η περιφέρεια παρουσίασε κατά την εξεταζόμενη περίοδο ψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης σε σχέση πρός τις άλλες περιφέρειες έτσι ώστε να πρέπει ως πρός τούς τομείς αυτούς να χαρακτηριστεί δυναμική. Υστέρησε μόνον ως προς τον τριτογενή τομέα.

Η γρήγορη ανάπτυξη της γεωργικής παραγωγής συντελέστηκε στις πεδινές περιοχές της περιφέρειας, ιδιαίτερα στους νομούς Λάρισας, Τρικάλων και Καρδίτσας, χάρη βασικά στην ανάπτυξη των αρδεύσεων. Αρδεύονται 35% των καλλιεργούμενων εδαφών στην περιφέρεια έναντι 26% αντιστοίχως στη χώρα. Η ανάπτυξη των αρδεύσεων επέτρεψε αναδιάρθρωση των καλλιεργειών προς εντατικότερες καλλιέργειες. Συγκεκριμένα επέτρεψε μείωση των ξηρικών καλλιεργειών των σιτηρών και αύξηση της καλλιέργειας του βάμβακος, των ζαχαροτεύτλων, των κτηνοτροφικών φυτών και, περιορισμένα των δενδρώνων. Παράλληλα, τη γεωργική ανάπτυξη της Θεσσαλίας ευνόησε η πολιτική τιμών διότι η περιφέρεια αυτή ειδικεύεται στην παραγωγή γεωργικών προϊόντων τα οποία απολαμβάνουν τιμών ασφαλείας ή συγκεντρώσεως και επιδοτήσεως εξαγωγών. Για το μέλλον υπάρχουν σημαντικά ανεκμετάλλευτα ακόμη επιφανειακά και υπόγεια ύδατα και σημαντικές εκτάσεις προσφερόμενες για άρδευση. Η παραπέρα ανάπτυξη της γεωργικής αλλά και της κτην/φικής παραγωγής, εκτός από άλλους εξωτερικούς παράγοντες, θα εξαρτηθεί από τη δυνατότητα και το κόστος επέκτασης των αρδεύσεων και από τη δυνατότητα αντιμετώπισης των εποχιακών στενοτήτων εργατικών χειρών. Θα εξαρτηθεί επίσης από την αντιμετώπιση και ορισμένων άλλων προβλημάτων. Ένα μέρος της άρδευσης γίνεται τώρα με υπεράντληση των υπόγειων υδάτων με συνέπεια να υποβαθμίζεται διαρκώς ο υπόγειος ορίζων (σε ορισμένες περιοχές το βάθος άντλησης ξεπερνάει τα 150 μέτρα), να επιβαρύνεται το κόστος άρδευσης και να δημιουργούνται οικολογικά προβλήματα (να αποξηραίνονται πηγές και φρέατα και να μειώνεται η παροχή των ποταμιών). Παράλληλα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει θέμα αποστράγγισης εκτεταμένων περιοχών γιά λόγους εγγείου βελτιώσεως και υγείας του πληθυσμού όπως και θέμα προστασίας από πλημμύρες.

Στην αιγοπροβατοτροφία η Θεσσαλία το 1976 ήταν δεύτερη περιφέρεια της χώρας σε ζωϊκό κεφάλαιο με 1381,5 χιλ. πρόβατα ή 16,6% επί του συνόλου χώρας. Παρά τη σημαντική θέση που κατέχει σχετικά η Θεσσαλία ο κλάδος φθίνει συνεχώς. Βασικό πρόβλημα αποτελεί η δραστική μείωση των πεδινών ιδιωτικών βοσκοτόπων, που αποτελούσαν παραδοσιακά χειμαδιά της νομαδικής προβατοτροφίας, διότι με την επέκταση των αρδεύσεων και την εκμηχάνιση οι εκτάσεις αυτές προσφέρονται για αποδοτικότερη εκμετάλλευση σε άλλες χρήσεις. Παρ' όλα αυτά υπάρχουν δυνατότητες γιά ανάπτυξη της βοοτροφίας και ανάσχεση της κάμψης της αιγοπροβατοτροφίας, διότι η επέκταση των αρδεύσεων στις πεδινές περιοχές θα επιτρέψει σημαντική αύξηση της παραγωγής κτηνοτροφικών φυτών και εντατικότερη εκμετάλλευση των κοινοτικών βοσκοτόπων ενώ η εφαρμογή κατάλληλων προγραμμάτων στις ορεινές περιοχές είναι δυνατόν να οδηγήσει σε σημαντική αύξηση της βοσκοϊκανότητας των υφιστάμενων βοσκοτόπων.

Στη δασοπονία παρατηρείται ότι ενώ ο δασικός πλούτος της περιφέρειας είναι μεγάλος, και η περιφέρεια έρχεται τρίτη σε δασική παραγωγή με συμμετοχή 16,1% επί της παραγόμενης ποσότητας στη χώρα, η εκμετάλλευση είναι περιορισμένη διότι υπάρχει απροθυμία του υφιστάμενου εργατικού δυναμικού να εργαστεί με τούς προσφερόμενους όρους ενώ παράλληλα η εκμηχάνιση και τα έργα υποδομής είναι ανεπαρκώς αναπτυγμένα.

Στην αλιεία η Θεσσαλία το 1976 ήταν η έκτη περιφέρεια της χώρας σε αλιευτική παραγωγή με συμμετοχή 4,4% επί της παραχθείσης ποσότητας στη χώρα. Από τούς 5,1 χιλ. τόννους, όμως, της αλιευτικής παραγωγής 2,8 χιλ. τόννοι προέρχονται από τον Παγασητικό κόλπο ο οποίος παρουσιάζει σημαντική και διαρκώς αυξανόμενη ρύπανση.

Στην περίοδο 1971 - 1977 παρατηρήθηκε σχετική σταθερότητα στο μέγεθος της γεωργο - κτηνοτροφικής απασχόλησης στη Θεσσαλία σε επίπεδο περιφέρειας. Η σταθερότητα αυτή μπορεί να αποδοθεί, μεταξύ άλλων, στη μεγάλη αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων που σημειώθηκε και, αντίστοιχα στην εισαγωγή καλλιεργειών που απαιτούν περισσότερα ημερομίσθια και είναι μεγάλων αποδόσεων ανά στρέμμα και, συμπληρωματικά, στη δημιουργία ευκαιριών παράλληλης απασχόλησης στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Η σταθερότητα απασχόλησης που σημειώθηκε δεν συνεπάγεται ότι ήταν γενική σ όλους τούς επιμέρους κλάδους της γεωργίας - κτηνοτροφίας και σ' όλες τις περιοχές της περιφέρειας. Παρατηρήθηκαν σημαντικές εσωτερικές ανακατατάξεις. Επίσης, η σταθερότητα που σημειώθηκε στο παρελθόν δεν είναι διασφαλισμένο ότι θα διατηρηθεί και στο μέλλον. Ένα μέρος του εργατικού δυναμικού δεν αξιοποιεί πλήρως τις διαθέσιμες ανθρωπο - ημέρες αφενός μεν λόγω της μεγάλης στη Θεσσαλία σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα εποχικότητας των αναγκών της γεωργίας σε ημερομίσθια αφετέρου δε λόγω της απουσίας αρκετών ευκαιριών απασχόλησης εκτός γεωργίας - κτηνοτροφίας. Το πρόβλημα της υποαπασχόλησης είναι οξύτερο για 50 χιλ. περίπου εκμεταλλεύσεις μεγέθους

1 ως 29 στρέμματα που συγκεντρώνουν το 50% περίπου των αγροτικών νοικοκυριών και ιδιαίτερα οξύ στις προβληματικές περιοχές ενώ παράλληλα στις πεδινές πεδιοχές στις περιόδους συγκομιδής σημειώνεται εποχιακή στενότητα εργατικών χειρών.

Η γρήγορη ανάπτυξη της βιομηχανίας έγινε βασικά στο Βόλο και στη Λάρισα σε κλάδους που επεξεργάζονται πρώτες ύλες που προέρχονται από τη γεωργία και σε κλάδους μηχανολογικούς - μηχανουργικούς: τροφίμων, βάμβακος, χάρτου, μαρμάρων, υφαντουργίας, ένδυσης, υπόδησης, τσιμέντων, μεταλλικών προϊόντων κ.α. Οι κλάδοι της πρώτης κατηγορίας στηρίχτηκαν στον όγκο και στην ποικιλία της γεωργικής - κτηνοτροφικής παραγωγής της περιφέρειας. Οι κλάδοι της δεύτερης κατηγορίας στηρίχθηκαν στην υφιστάμενη βιομηχανική παράδοση ή εμπειρία στην περιοχή Βόλου. Γενικότερα η βιομηχανική ανάπτυξη στηρίχτηκε και στη γρήγορη ανάπτυξη της αστικής υποδομής Βόλου - Λάρισας, στην εθνική συγκοινωνιακή υποδομή της περιοχής και στην κεντρική θέση της περιφέρειας σε σχέση με Αθήνα - Θεσσαλονίκη και υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας. Παράγοντες που θα στηρίξουν την παραπέρα βιομηχανική ανάπτυξη της περιφέρειας είναι η συνέχιση της γεωργικής - κτηνοτροφικής - δασικής ανάπτυξης, η αξιοποίηση, πιθανόν, των κοιτασμάτων χαλκού στην Ελασσόνα και των μαρμάρων στα Φάρσαλα, η βελτίωση της σύνδεσης της περιφέρειας με Δυτική Ελλάδα και η βελτίωση της σύνδεσης του Βόλου με Ιταλία. Πρόβλημα αποτελεί η μονομερής βιομηχανική ανάπτυξη Βόλου - Λάρισας, αλλά υπάρχουν δυνατότητες και διαγράφονται προοπτικές για βιομηχανική προώθηση Τρικάλων και Καρδίτσας. Περιοριστικό παράγοντα για παραπέρα ανάπτυξη με βιομηχανίες που προκαλούν ρύπανση αποτελεί η δυσκολία διάθεσης των λυμάτων και το κόστος για επαρκή επεξεργασία των. Ο Παγασητικός κόλπος και ο Πηνειός ποταμός έχουν ήδη ρυπανθεί πολύ.

Η ανάπτυξη του τουρισμού είναι σημαντική στην ευρύτερη περιοχή Βόλου που περιλαμβάνει το Πήλιο και τις Σποράδες, στην περιοχή Τεμπών και στην περιοχή Καλαμπάκας - Μετεώρων. Η έλλειψη, όμως, κατάλληλων ελέγχων στις περιοχές αυτές οδήγησε σε πολεοδομικά απρογραμμάτιστη ανέγερση καταλυμάτων και ιδιωτικών κατοικιών με αποτέλεσμα υποβάθμιση του φυσικού και του παραδοσιακού οικιστικού περιβάλλοντος. Υπάρχει θέμα ποιοτικού και ποσοτικού ελέγχου της παραπέρα ανάπτυξης στις περιοχές αυτές ενώ παράλληλα υπάρχουν δυνατότητες και διαγράφονται προοπτικές για την ανάπτυξη ορεινού τουρισμού στις δυτικές περιοχές της περιφέρειας.

Οι προβληματικές περιοχές στη Θεσσαλία έχουν έκταση περίπου 7.700 χιλ. στρέμματα και καταλαμβάνουν 55% της συνολικής έκτασης της περιφέρειας έναντι 50% μέσου όρου χώρας. Οι περιοχές αυτές υπάγονται βασικά σε δύο ζώνες. Η μία εκτείνεται στο δυτικό και βόρειο τμήμα του Ν. Καρδίτσας, το δυτικό τμήμα της επαρχίας Τρικάλων, το μεγαλύτερο τμήμα της επαρχίας Καλαμπάκας του Ν. Τρικάλων και το μεγάλο μέρος της επαρχίας Ελασσόνας του Ν. Λάρισας. Η άλλη ζώνη εκτείνεται στο ανατολικό και νότιο τμήμα της περιφέρειας και περιλαμβάνει τμήμα της επαρχίας Αγιάς του Ν. Λάρισας, τμήμα της περιοχής Πηλίου της επαρχίας Βόλου και τμήμα της επαρχίας Αλμυρού. Στις ορεινότερες περιοχές ο πληθυσμός έχει εγκαταλείψει την περιοχή αλλά στο σύνολο ο πληθυσμός των προβληματικών περιοχών το 1971 ήταν περίπου 190 χιλ. άτομα. Ανά άτομο αγροτικού πληθυσμού αντιστοιχούν: 7,0 στρέμματα καλλιεργούμενων εκτάσεων, 0,1 βοοειδή, 4,0 αιγοπρόβατα, 2,0 πτηνά και 0,2 χοίροι. Παράλληλα πρέπει να σημειωθεί ότι η υφιστάμενη κοινωνική υποδομή και το συγκοινωνιακό δίκτυο είναι ελλειπή.

Παρόλα τα προβλήματα, στις προβληματικές περιοχές Θεσσαλίας υπάρχουν προϋποθέσεις ανάπτυξης. Αν γίνει συστηματική εκμετάλλευσή των, θα είναι δυνατόν να αναπτυχθεί οικονομική βάση που θα επιτρέψει τη διατήρηση ενός επιλεγμένου δικτύου ορεινών κοινοτήτων. Η εκτίμηση αυτή στηρίζεται, όπως αναπτύσσεται σε άλλα σημεία του προγράμματος, στις υφιστάμενες προοπτικές για ανάπτυξη δασο - βιομηχανικών συγκροτημάτων και, παράλληλα, ορεινού οδικού δικτύου, στις υφιστάμενες δυνατότητες για βελτίωση των ορεινών και πεδινών κοινοτικών βοσκοτόπων και εκσυγχρονισμού των συνθηκών εκμετάλλευσης της προβατοτροφίας, στα υφιστάμενα προγράμματα κατασκευής βασικών διαπεριφερειακών οδικών συνδέσεων που θα διασχίζουν τις προβληματικές περιοχές (αρτηρίες Τρικάλων - Αρτας, Καρδίτσας - Καρπενησίου κ.λπ.) στην προοπτική κατασκευής στις περιοχές αυ.ές μεγάλης κλίμακας έργων υδατικής οικονομίας για ενέργεια και άρδευση της πεδιάδας της Θεσσαλίας και στη δυνατότητα ανάπτυξης βιοτεχνίας και μεσαίας βιομηχανίας, και συνεπώς, συμπληρωματικών απασχολήσεων εντός (Ελασσόνα, Καλαμπάκα κ.α.) ή στις παρυφές (Πύλη, Μουζάκι κ.α.) των προβληματικών περιοχών.

2. Επιδιώξεις

Γενικά στη Θεσσαλία θα επιδιωχθεί: διατήρηση της εξωτερικής αλλά αποκατάσταση και της εσωτερικής πληθυσμιακής ισορροπίας, μείωση των διαπεριφερειακών και ενδοπεριφερειακών κοινωνικών ανισοτήτων, εκμετάλλευση των περιφερειακών οικονομικών πλεονεκτημάτων για δυναμική προώθηση της γεωργίας και της βιομηχανίας, ανάπτυξη της οικονομικής βάσης των προβληματικών περιοχών, προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος, ανάπτυξη του ρόλου των συλλογικών φορέων σ όλους τούς τομείς και σ' όλα τα επίπεδα. Αναλυτικότερα θα επιδιωχθούν τ' ακόλουθα:

Θα επιδιωχθεί σε επίπεδο περιφέρειας σχετική αύξηση του πληθυσμού και ενδοπεριφερειακά ανάσχεση της μετανάστευσης από τις προβληματικές περιοχές στη Λάρισα, το Βόλο ή άλλα αστικά κέντρα.

Θα επιδιωχθεί μείωση των διαπεριφερειακών και ενδοπεριφερειακών οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων που οφείλονται στις παρεχόμενες δυνατότητες απασχόλησης, στην ανισότητα των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών στις δυσχέρειες προσπέλασης των αστικών κέντρων κ.α.

Θα διευρυνθεί η οικονομική και διοικητική αποκέντρωση στο επίπεδο νομών, θα ενισχυθεί η τοπική αυτοδιοίκηση, θα ενθαρρυνθεί η συνεταιριστική και κοινοπρακτική οργάνωση και δράση και θα συστηματοποιηθεί η συμμετοχή των τοπικών και κλαδικών φορέων στις διαδικασίες λήψεως αποφάσεων στούς διάφορους τομείς ή επίπεδα.

Θα επιδιωχθεί αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης γιά πληρέστερη αξιοποίηση του διαθέσιμου χρόνου σε όλους τούς τομείς, ιδιαίτερα γιά τούς υποαπασχολούμενους στον πρωτογενή τομέα λόγω μικρής εκμεταλλεύσεως και εποχικότητας. Παράλληλα θα επιδιωχθεί βελτίωση της εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού για αύξηση των δυνατοτήτων απασχόλησης σε πλείονες του ενός τομείς. Οι πιό πάνω επιδιώξεις είναι αναγκαίες τόσο για τις πεδινές περιοχές όσο, και, ιδιαίτερα, για τις ορεινές προβληματικές περιοχές.

Γιά όλους τούς τομείς και κλάδους θα επιδιωχθεί αύξηση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας. Η αύξηση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας δεν θα επιδιωχθεί μόνο κατά κλάδο αλλά και στα πλαίσια διακλαδικών και διατομεακών συμπλεγμάτων, δηλ. με παράλληλο προώθηση γεωργίας, συναφών βιομηχανικών κλάδων, αναγκαίας τεχνικής υποδομής, εκπαιδευτικών προγραμμάτων υποστήριξης και αναγκαίων οργανωτικών μέτρων.

Γιά την τομεακή ανάπτυξη όσον αφορά στον πρωτογενή τομέα και τη βιοτεχνία - οικοτεχνία θα επιδιωχθεί ανάπτυξη που θα εξαντλεί το συγκριτικό πλεονέκτημα και τις δυνατότητες της περιφέρειας Όσον αφορά στη μεταποίηση θα αξιοποιηθούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιφέρειας ενώ παράλληλα, ιδιαίτερα για τις μεγάλες και ρυπαίνουσες μονάδες, θα εφαρμοστεί έλεγχος κλάδου στον οποίο ανήκουν και τόπου στον οποίο θα εγκατασταθούν. Οσον αφορά στον τουρισμό θα επιδιωχθεί περιορισμός της αύξησης του ξενοδοχειακού παραθεριστικού τουρισμού στις υπέρ - αναπτυγμένες παρα

θαλάσσιες περιοχές και αξιοποίηση των δυνατοτήτων των προβληματικών και ορεινών περιοχών με βάση μικρές μονάδες.

Ειδικότερα, στη φυτική παραγωγή θα επιδιωχθεί επέκταση των αρδευομένων καλλιεργειών για τις οποίες η περιφέρεια σε σχέση με τις άλλες περιφέρειες είναι πιό ευνοϊκή, δηλ. των καλλιεργειών των βιομηχανικών φυτών (βάμβακος ζαχαροτεύτλων, καπνού) και των κτηνοτροφικών φυτών (αραβοσίτου, μηδικής).

Στη ζωϊκή παραγωγή θα επιδιωχθεί ταχεία ανάπτυξη συστηματικής ενσταυλισμένης κτηνοτροφίας μεγάλων ζώων και παράλληλα υποστήριξη της αιγοπροβατοτροφίας. Η ανάσχεση της κάμψεως της προβατοτροφίας στη Θεσσαλία θεωρείται πρωτεύον στόχος διότι η προβατοτροφία αποτελεί αφενός ουσιώδες στοιχείο της οικονομικής βάσης πολλών ορεινών προβληματικών περιοχών αφετέρου προϋπόθεση γιά διεύρυνση της παραγωγής ζωοκομικών προϊόντων και τη διατήρηση της βιοτεχνίας φλοκάτης που είναι αναπτυγμένη στούς νομούς Τρικάλων και Καρδίτσας.

Στη δασική παραγωγή θα επιδιωχθεί εφαρμογή προγραμμάτων αναδασώσεων, βελτιώσεων και εκμετάλλευσης σε συνδυασμό με δημιουργία βιομηχανικού συμπλέγματος επεξεργασίας ξύλου στη Θεσσαλία ή γειτονική περιφέρεια. Η δασοπονία στη Θεσσαλία θα θεωρηθεί όχι μόνο ως παραγωγικός κλάδος αλλά και ως εγγειοβελτιωτική δραστηριότητα για τη συγκράτηση των εδαφών, την αύξηση των πολύτιμων υδατικών πόρων και τον έλεγχο των χειμάρρων.

Στη βιομηχανία θα ενθαρρυνθεί η εγκατάσταση βιομηχανικών μονάδων που : α) δεν είναι δυνατή η λειτουργία τους σε λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες, β) συνδέονται με το γεωργικό τομέα, τούς ήδη αναπτυγμένους βιομηχανικούς κλάδους καὶ τούς τομείς κατοικίας καὶ κατασκευών της Θεσσαλίας, και γ) δεν έχουν ρυπαίνοντα απόβλητα ή έχει εξασφαλιστεί η διάθεση των αποβλήτων.

Όσον αφορά στον παραθεριστικό τουρισμό στις ακτές των νομών Λάρισας και Μαγνησίας θα επιδιωχθεί, βασικά, απλώς να διατηρηθεί το παρόν επίπεδο ανάπτυξης καταλυμάτων και να αναπτυχθεί μόνον η ειδική τουριστική υποδομή και το επίπεδο γενικών υπηρεσιών. Εξαίρεση στον κανόνα αυτό θα αποτελέσει η ενίσχυση, με σκοπό τη συντήρηση, παραδοσιακών οικισμών με βάση ειδικά προγράμματα του ΕΟΤ. Κατά τα άλλα το βάρος της αναπτυξιακής προσπάθειας στη Θεσσαλία θα δοθεί στην ανάπτυξη υποδομής για θερινό τουρισμό στις προβληματικές περιοχές του νομού Καρδίτσας, του νομού Τρικάλων και της επαρχίας Ελασσόνας του νομού Λάρισας. Παράλληλα, θα επιδιωχθεί να αντιμετωπισθούν οι ανάγκες των κατοίκων της περιφέρειας για θαλάσσια αναψυχή και παραθερισμό με ανάπτυξη οργανωμένων ακτών και, περιορισμένα σε ορισμένα σημεία, οργανωμένων οικιστικών περιοχών. Ταυτόχρονα θα ληφθούν μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος και ελέγχου της οικιστικής δραστηριότητας κατά μήκος της παράκτιας ζώνης σε ικανό βάθος.

Στις οδικές μεταφορές θα επιδιωχθεί η συντήρηση, βελτίωση και ολοκλήρωση του δικτύου για την άρση των αδυναμιών επικοινωνίας και για τη διευκόλυνση της παραπέρα. ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών της περιφέρειας. Προτεραιότητα θα δοθεί στην ολοκλήρωση των κυρίων διαπεριφερειακών οδικών συνδέσεων με τη Δυτική Ελλάδα (Τρίκαλα - Αρτα), την Κεντρική Ελλάδα (Καρδίτσα - Καρπενήσι), τη βελτίωση της σύνδεσης με τη Βόρεια Δυτική Ελλάδα (Καλαμπάκα - Μέτσοβο - Γιάννενα), και στη βελτίωση των οδικών συνδέσεων με τις ορεινές περιοχές των νομών Λάρισας, Καρδίτσας και Τρικάλων. Παράλληλα θα επιδιωχθεί αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού των πόλεων, καθώς και των προβλημάτων που δημιουργούνται από τη λειτουργία του πορθμείου Βόλου. Θα βελτιωθεί, επίσης, η οδική προσπέλαση στις ακτές του Ν. Λάρισας με βάση τις προτάσεις της χωροταξικής και περιβαλλοντικής μελέτης που εκπονείται για την παράκτιο ζώνη. Στις σιδηροδρομικές μεταφορές θα συνδεθεί ο προβλήτας του σιδηροδρομικού πορθμείου με την εθνική γραμμή, θα γίνει εκσυγχρονισμός του τμήματος του κύριου άξονα Αθηνών - Θεσσαλονίκης - Ειδομένης που αντιστοιχεί στην περιφέρεια και ο εκσυγχρονισμός-επέκταση της γραμμής Βόλος - Καλαμπάκα - Κοζάνη.

Στο εμπόριο θα επιδιωχθεί η επιμετάλλευση των παρεχόμενων δυνατοτήτων για ανάπτυξη του διεθνούς διαμετακομιστικού εμπορίου στο Βόλο, θα υποστηριχθεί ο ρόλος της Λάρισας ως κέντρου χονδρικού εμπορίου Κεντρικής Ελλάδας και θα ενισχυθούν οι γεωργικοί συνεταιρισμοί να αναπτύξουν πρωτεύοντα ρόλο στη διακίνηση των προϊόντων τους στις αγορές του εσωτερικού και εξωτερικού.

Στον τομέα υγείας θα επιδιωχθεί μείωση της νοσηρότητας (με συστηματική ενημέρωση του πληθυσμού σε θέματα υγείας και βελτίωση των υγειονομικών συνθηκών) και, παράλληλα, βελτίωση των συνθηκών περίθαλψης των νοσούντων με αναβάθμιση των νοσοκομείων και δημιουργία Κέντρων Υγείας.

Στην εκπαίδευση θεμελιώδης επιδίωξη αποτελεί η δημιουργία ανώτατης βαθμίδας με προτεραιότητα σε σχολές που συνδέονται με τη γεωργική, βιομηχανική και κοινωνική ανάπτυξη της περιφέρειας.

Για τούς ποταμούς (Πηνειό κ.α.), τούς κλειστούς κόλπους (Παγασητικό) και τούς υγροτόπους (Λίμνη Ταυρωπού, Στόμιο Πηνειού, Στόμιου Αλμυρού, Λιχούρα Αλμυρού) θα επιδιωχθεί να διατηρηθεί η ρύπανση σε χαμηλά επίπεδα γιά λόγους υγείας των κατοίκων και οικολογίας και να γίνει αξιοποίησή τους ως στοιχείων αισθητικής και αναψυχής. Παράλληλα θα επιδιωχθεί ο περιορισμός της ρύπανσης από αερολύματα (τσιμεντόσκονης και σιδηροσκουργιάς). Τέλος, θα επιδιωχθεί η αναγνώριση και προστασία της πλούσιας φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς όλης της περιφέρειας.

Προκειμένου να γίνει εκμετάλλευση των συμπληρωματικοτήτων που μπορεί να αναπτυχθούν μεταξύ πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα (όσον αφορά στην απασχόληση, στα εισοδήματα στην υποδομή υπηρεσιών) και να προληφθεί η μεγέθυνση περιβαλλοντικών προβλημάτων από υπερσυγκεντρώσεις και να ενθαρρυνθεί ο πληθυσμός να μείνει στούς τόπους που γεννήθηκε, θα επιδιωχθούν τα ακόλουθα : Να περιοριστεί ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού Λάρισας και Βόλου. Να ενθαρρυνθεί, παράλληλα, η εγκατάσταση μεγάλης και μεσαίας βιομηχανίας και σχετικών υπηρεσιών στα Τρίκαλα, Καρδίτσα, Ελασσόνα και Φάρσαλα. Να ενθαρρυνθεί η ανάπτυξη μικρής βιομηχανίας και βιοτεχνίας σ όλα τα κεφαλοχώρια της περιφέρειας και σε χωριά (ιδιαίτερα μέσα και στις παρυφές των προβληματικών περιοχών ως την Πύλη, στο Μουζάκι και αλλού).

Όσον αφορά στις προβληματικές περιοχές, από κάθε απαρτισμένη ανθρωπογεωγραφική ενότητα θα επιλεγεί και θα επιδιωχθεί να διατηρηθεί ένα βασικό σύμπλεγμα οικισμών με πληθυσμό, έπειτα και από κατάλληλη προσωρινή αρωγή, ικανό να συντηρήσει και να αναβαθμίσει το τοπικό παραγωγικό σύστημα και παραδοσιακή κοινωνικο - πολιτιστική λειτουργία σε νέες, σύγχρονες, ανταγωνιστικές μορφές. Για το σκοπό αυτό θα επιδιωχθεί να προωθηθεί η ανάπτυξη των κατάλληλων δραστηριοτήτων δασοκομίας, κτηνοτροφίας, θήρας, τουρισμού, οικοτεχνίας, βιοτεχνίας κ.λπ., της κατάλληλης υποδομής μεταφορών, υγείας, παιδείας κ.λπ. ως και των ενδεικνυόμενων νέων μορφών οργάνωσης για να εξασφαλιστεί η αναγκαία ενότητα δράσης σε όλους τούς τομείς.

Όσον αφορά στις χρήσεις γής θα επιδιωχθεί οριοθέτηση δασών - βοσκοτόπων και εξασφάλιση βοσκοτόπων συνεχομένων κατά μεγάλες εκτάσεις, προστασία της περιαστικής αγροτικής γής από επέκταση των αστικών λειτουργιών, προστασία φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και αντιμετώπιση των δημιουργηθέντων προβλημάτων ασυμβίβαστων χρήσεων και έλλειψης χώρων για υποδομή πόλεων.

3. Βασικά μέτρα και προγράμματα

Στα πλαίσια της επιδιωκόμενης γεωργικής ή κτηνοτροφικής ανάπτυξης στα πεδινά τμήματα των δυναμικών νομών Λάρισας, Τρικάλων, Καρδίτσας, και, συμπληρωματικά, Μαγνησίας θα προωθηθεί η εκτέλεση εγγειοβελτιωτικών έργων, τα σημαντικότερα των οποίων είναι η εκτροπή Αχελώου, σε συνδυασμό με τα φράγματα Πύλης-Μουζακίου, το φράγμα Σοφαδίτη - Σμοκόβου και ο Ταμιευτήρας Κάρλας μαζί με τα αντίστοιχα έργα αρδεύσεων - αποστραγγίσεων, τα προγράμματα αρδεύσεως υπογείων υδάτων, το αρδευτικό έργο Γοργοβιτών Αγίων Θεοδώρων Ταυρωπού, το αρδευτικό έργο Μοσχάτου - Ξυνονερίου και το αρδευτικό έργο Πλατυκάμπου.

Στα πλαίσια της επιδιωκόμενης δασο - κτηνοτροφικής ανάπτυξης στις πλούσιες σε φυσικούς πόρους ορεινές περιοχές Ελασσόνας, επαρχίας Καλαμπάκας, δυτικού τμήματος νομού Τρικάλων, Αργιθέας, κ.α. θα προωθηθούν συνδυασμένα προγράμματα οριοθέτησης δασών - βοσκοτόπων, βελτίωσης της βοσκοϊκανότητας, βελτίωσης του ορεινού οδικού δικτύου, κατασκευής έργων ορεινής υδρονομίας κ.α.

Βασικά στοιχεία του σχεδίου γεωργικής κτηνοτροφικής και δασικής ανάπτυξης στις πεδινές και ορεινές περιοχές, είναι η εισαγωγή και χρησιμοποίηση νέων ποικιλιών σπόρων και παραγωγικών ζώων, ο εκσυγχρονισμός και η αύξηση του εργαλειακού και μηχανικού εξοπλισμού, η επέκταση και κατασκευή νέων σταύλων και αποθηκών, η βελτίωση του γεωργοτεχνικού χειρισμού των εκμεταλλεύσεων κ.α.

Παράλληλα, όσον αφορά στους φορείς, θα δημιουργηθούν οι αναγκαίοι Οργανισμοί Εγγείων Βελτιώσεων για τη διοίκηση των έργων, θα δραστηριοποιηθεί η Α.Τ.Ε. για υποστήριξη του εκσυγχρονισμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων με μακροπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα δάνεια, θα δραστηριοποιηθούν και θ'αναπτυχθούν οι Συνεταιρισμοί για προμήθεια εφοδίων και μεταποίηση - εμπορία των παραγομένων προϊόντων και θα δημιουργηθούν Κέντρα Γεωργικής Ανάπτυξης για βελτίωση της γεωργο - κτηνοτροφικής κατάρτισης των παραγωγών, την έρευνα για νέες ποικιλίες σπόρων και παραγωγικών ζώων και την παροχή τεχνικών υπηρεσιών πρός αγρότες και συνεταιρισμούς.

Τέλος θα αυξηθεί το δυναμικό γεωργικών βιομηχανιών ως εκκοκιστηρίων βαμβακιού και εργοστασίων επεξεργασίας γάλακτος και του δυναμικού συμπληρωματικών βιοτεχνικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων ως της παραγωγής γεωργικών μηχανημάτων.

Με στόχο τον έλεγχο της βιομηχανικής ανάπτυξης Βόλου- Λάρισας και την αποκέντρωση προς νομούς Τρικάλων και Καρδίτσας θα επεκταθεί η βιομηχανική περιοχή Βόλου και θα κατασκευαστεί βιοτεχνικό κέντρο, θα ολοκληρωθεί η βιομηχανική περιοχή Λάρισας και θα μελετηθεί η δημιουργία βιομηχανικής περιοχής στα Τρίκαλα και Καρδίτσα, θα μελετηθεί η δημιουργία βιομηχανικών ζωνών στην Καλαμπάκα, Ελασσόνα, Φάρσαλα, Αλμυρό, Πύλη και Μουζάκι και θα συνταχθούν προγράμματα ανάπτυξης οικοτεχνίας - βιοτεχνίας για τις προβληματικές περιοχές.

Με στόχο τη βελτίωση της συμπληρωματικής τουριστικής υποδομής στις αναπτυγμένες περιοχές θα δημιουργηθούν οργανωμένες ακτές κολύμβησης σε περιοχές ως το Στόμιο Πηνειού, ο Αγιόκαμπος, ο Άγιος Γιάννης Πηλίου κ.α. Με στόχο την ανακατανομή της τουριστικής δραστηριότητας και την ανάπτυξη των προβληματικών περιοχών θα μελετηθεί η ανάπτυξη ιαματικού τουρισμού στις περιοχές Σμοκόβου, Ρεντίνας, παραλίμνιου τουρισμού στην περιοχή λίμνης Μέγδοβα, γενικού τουρισμού, στις περιοχές φυσικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος χωριών Ασπροποτάμου, Ελάτης, Περτουλίου, Πύλης, χωριών Αργιθέας κ.α.

Με στόχο την ολοκλήρωση των διαπεριφερειακών συνδέσεων και του εθνικού δικτύου ως και τη βελτίωση των διεθνών συνδέσεων θα προωθηθούν τα οδικά έργα Βόλου - Ηγουμενίτσας, Τρικάλων - Άρτας, Καρδίτσας - Καρπενησίου - Αγρινίου, Λάρισας - Κοζάνης, Καρδίτσας - Λαμίας κ.α. Επίσης θα διαπλατυνθεί η σιδηροδρομική γραμμή Βόλου - Καλαμπάκας θα συνδεθεί με το λιμάνι - πορθμείο Βόλου και την εθνική γραμμή Αθηνών - Θεσσαλονίκης και, μελλοντικά, θα επεκταθεί πρός Κοζάνηκαι Ελληνογιουγκοσλαβικά σύνορα. Τέλος, θα μελετηθεί ο ρόλος του λιμανιού Βόλου και θα προωθηθούν τα έργα υποδομής του.

Για την προαγωγή του εμπορίου θα δημιουργηθεί σύγχρονη κεντρική αγορά γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων στη Λάρισα, θα ιδρυθούν τελωνεία στα Τρίκαλα και την Καρδίτσα, θα μελετηθεί το σύστημα και η κατανομή των αποθηκευτικών και ψυκτικών χώρων για όλη τη Θεσσαλία και θα εξεταστεί η σκοπιμότητα ανάπτυξης του Βόλου σε διεθνές λιμάνι και κέντρο διαμετακομιστικού εμπορίου.

Στην εκπαίδευση γενικά έμφαση θα δοθεί στην κάλυψη των αναγκών όλων των βαθμίδων σε διδακτήρια, εξοπλισμό και προσωπικό καθώς, επίσης, στην κατάλληλη κατανομή των διδακτηρίων στις διάφορες περιοχές. Ειδικότερα, στην ανώτατη βαθμίδα θα δημιουργηθεί πανεπιστήμιο σε πρώτη φάση με τμήμα Γεωπονίας, Τμήμα Επιστημών Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών ενώ παράλληλα θα μελετηθεί η ολοκλήρωση του Πανεπιστημίου σε δεύτερη φάση με τμήματα Ψυχολογίας, Μηχανολογίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης κ.λ.π.

Για να μειωθεί η νοσηρότητα στην περιφέρεια θα επισπευθεί η προώθηση των προγραμμάτων τα οποία βελτιώνουν τις υγειονομικές συνθήκες ως : α) προγράμματα αποστραγγίσεων, αποχετεύσεων και σύγχρονων σφαγείων, β) προγράμματα ενημερώσεως φορέων και πληθυσμού επί των υγειονομικών κανόνων. Παράλληλα θα ενταθούν τα προγράμματα προληπτικής ιατρικής και θα ιδρυθεί βιοχημικό εργαστήριο ελέγχου της ρύπανσης και μόλυνσης υδάτων, τροφίμων κ.λ.π.

Για να βελτιωθούν οι συνθήκες περίθαλψης των νοσούντων και να μειωθεί η εξάρτηση της περιφέρειας από Αθήνα και Θεσσαλονίκη στη Λάρισα θα δημιουργηθεί νοσοκομείο περιφερειακού επιπέδου και θα ολοκληρωθεί νοσηλευτική μονάδα νομαρχιακού επιπέδου. Στην Καρδίτσα, στο Βόλο και στα Τρίκαλα, οι υφιστάμενες μονάδες θα επεκταθούν και θα βελτιωθούν ώστε να ανταποκρίνονται στο νομαρχιακό επίπεδο. Σε όλη την περιφέρεια θα προωθηθεί το πρόγραμμα ανέγερσης Κέντρων Υγείας.

Όσον αφορά στην κοινωνική πρόνοια σε προτεραιότητα τοποθετείται η ίδρυση στην περιφέρεια βρεφικών και νηπιακών σταθμών.

Για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής και περιβάλλοντος θα προωθηθούν τα προγράμματα ύδρευσης - αποχέτευσης των τεσσάρων πρωτευουσών των νομών και άλλων οικισμών και θα εγκατασταθούν σταθμοί παρακολούθησης της ρύπανσης ποταμών, κόλπων και λιμνών.

Για τον έλεγχο των χρήσεων γης και τον κατάλληλο αναπτυξιακό προσανατολισμό της περιφέρειας θα συνταχθούν ρυθμιστικά και πολεοδομικά σχέδια για τις περιοχές προστασίας και ανάπτυξης της Θεσσαλίας : πόλεις Βόλου, Λάρισας, Τρικάλων, Καρδίτσας, παραλιακή ζώνη Στομίου Πηνειού - Αγιοκάμπου - Πηλίου, παραλιακή ζώνη Παγασητικού, νήσοι Βόρειοι Σποράδες, παραλίμνια ζώνη Μέγδοβα, παρόχθια ζώνη Πηνειού και κοιλάδα Τεμπών, βόρειο και νότιο Πήλιο, περιοχή Μετεώρων, οικισμοί παραδοσιακού ενδιαφέροντος.

4. Βασικά έργα

Τα βασικά έργα που επισημαίνονται εδώ θα συμβάλλουν αποφασιστικά στην ανάπτυξη της περιφέρειας και θα προσδιορίσουν καθοριστικά την μέλλουσα φυσιογνωμία της. Παράλληλα, όμως, θα πρέπει να σημειωθεί ότι για την τύχη των προβληματικών περιοχών αλλά και για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής γενικά στις αγροτικές περιοχές σημαντικό ρόλο θα παίξουν τα συντονισμένα προγράμματα πολλών μικρών έργων.

Τα σημαντικότερα από τα μεγάλα έργα κατά τομείς και κλάδους είναι τα ακόλουθα :

α) Εγγειοβελτιωτικά

Μελέτη και έργα εκτροπής Αχελώου (Σήραγγα εκτροπής, φράγματα Πύλης - Μουζακίου κ.α.).
Φράγμα Σμοκόβου επί του Σοφαδίτη στο νομό Καρδίτσας για άρδευση στούς νομούς Καρδίτσας, Λάρισας και Φθιώτιδας.
Ταμιευτήρας Κάρλας.
Αρδευτικά έργα Πλατυκάμπου, Γοργοβιτών, Αγίων Θεοδώρων Ταυρωπού και Μοσχάτου Ξυνονερίου.
Εγγειοβελτιωτικά έργα χαμηλής περιοχής Τσάγεζι.
Πρόγραμμα αρδεύσεως από τα υπόγεια ύδατα Θεσσαλίας των νομών Τρικάλων, Καρδίτσας και Λάρισας.
Φράγμα Κρύας Βρύσης.

β) Γεωργικές βιομηχανίες

Έργα εμπορίας και μεταποίησης γεωργικών προϊόντων :
Βιομηχανίες γάλακτος, βιομηχανίες ζωοτροφών, ξηραντήρια αραβοσίτου, σπορελαιουργίες, ραφιναρίες, εκκοκιστήρια βάμβακος, βιομηχανίες επεξεργασίες νωπών οπωροκηπευτικών, βιομηχανικά σφαγεία κ.α.

γ) Γεωργία, κτηνοτροφία

Πρόγραμμα οριοθέτησης και βελτίωσης βοσκοτόπων και κατασκευής κτηνοτροφικής υποδομής.

δ) Δάση αλιεία

Πρόγραμμα βελτίωσης δασών και υποδομής δασικής εκμεταλλεύσεως.
Αλιευτικό καταφύγιο στη θέση Βότση στο νησί Αλόνησος, σκάλα στη θέση Πλατανιάς και μελέτη κατασκευής ιχθυόσκαλας στο Βόλο.

ε) Μεταποίηση

Επέκταση της βιομηχανικής περιοχής Βόλου, προώθηση της βιομηχανικής περιοχής Λάρισας και μελέτη ιδρύσεως βιομηχανικής περιοχής εις Τρίκαλα - Καρδίτσα.

Ανάπτυξη λατομείων λευκού μαρμάρου στην Ζάστενη.
Δημιουργία μονάδας παραγωγής ανοξείδωτου χάλυβα στο Βόλο.

στ) Ενέργεια

Υδροηλεκτρικός Σταθμός Συκιάς - Μεσοχώρας
ζ) Οδοί
Εθνική οδός Τρικάλων - Άρτας
Οδός Καρδίτσας - Καρπενησίου (Παραμεγδόβιος)
Δακτύλιος Λάρισας
Παράκαμψη Βόλου
Πρόγραμμα αγροτικών και δασικών δρόμων

η) Σιδηρόδρομοι, αεροδρόμια, λιμάνια

Εκσυγχρονισμός και ηλεκτροκίνηση γραμμών Οινόης - Λάρισας - Πλατύ
Παράκαμψη Λάρισας
Σιδηροδρομικό πορθμείο Βόλου
Διαπλάτυνση γραμμής Παλαιοφαρσάλων - Καλαμπάκας
Αερολιμήν Αλονήσου
Λιμήν Βόλου

Τουρισμός

Χιονοδρομικό κέντρο Ολύμπου
Έργα αξιοποίησης περιοχής Μετεώρων, Καστρακίου Πύλης, Ασπροποτάμου, Περτουλίου κ.α.
Παραδοσιακοί οικισμοί
Κάμπιγκ
Οδικός σταθμός εξυπηρέτησης
Μαρίνα πλοίων Σκιάθου

η) Ύδρευση, αποχέτευση

Έργα υδρεύσεως - αποχετεύσεως Λάρισας, Βόλου, Τρικάλων, Καρδίτσας, παραλιακών οικισμών Μαγνησίας και άλλων δήμων και κοινοτήτων.

ι) Πολεοδομία

Σύνταξη χωροταξικών, ρυθμιστικών και πολεοδομικών σχεδίων για όλα τα σημαντικά κέντρα και ζώνες.

ια) Κατοικία

Στεγαστικό πρόγραμμα.

ιβ) Υγεία

Περιφερειακό νομοκομείο Θεσσαλίας
Επέκταση νοσοκομείων Λάρισας, Βόλου, Τρικάλων, Καρδίτσας.
Δημιουργία 27 κέντρων υγείας.
Δημιουργία παιδικών σταθμών

ιγ) Εκπαίδευση

Δημιουργία σχολών πανεπιστημίου
Πρόγραμμα συμπληρώσεως των ελλείψεων σε κτίρια και εξοπλισμούς σ' όλες τις βαθμίδες.
ιδ) Μουσεία, μνημεία
Ανέγερση αρχαιολογικού μουσείου στη Λάρισα.
Ίδρυση Λαογραφικού και Βυζαντινού μουσείου στα Τρίκαλα.
Συντήρηση και αναστήλωση μνημείων και παραδοσιακών κτιρίων.
Έργο Μετεώρων.

ιε) Πολιτιστικά

Ίδρυση πνευματικών κέντρων και βιβλιοθηκών

ιστ) Περιβάλλον

Έργα προστασίας εθνικών δρυμών, αισθητικών δασών και μνημείων της φύσεως. Ειδικότερα, έργα διευθετήσεως αισθητικών δασών Όσσας και Τεμπών και προστασίας λεκάνης Πηνειού.
Έργο διαχείρισης θαλάσσιου πάρκου Β. Σποράδων.
Δημιουργία σταθμού υποδοχής καταλοίπων πλοίων στο Βόλο.
Εγκατάσταση ΚΤΕΟ.

ΝΟΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ
ΚΛΑΔΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

Κλάδος	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	1.375	7.700	9.075	26,9
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	1.460	860	2.320	6,8
ΕΓΓΕΙΟΒ. ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	200	6.107	6.307	18,6
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	754	–	754	2,2
ΔΑΣΗ	530	366	896	2,6
ΑΛΙΕΙΑ	145	–	145	0,4
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	780	2.685	3.465	10,2
ΟΡΥΧΕΙΑ	–	–	–	–
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	500	–	500	1,5
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	–	–	–	–
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	–	800	800	2,4
ΕΜΠΟΡΙΟ	–	–	–	–
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	280	–	280	0,8
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	–	366	366	1,1
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	40	1.020	1.060	3,1
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	2.818	–	2.818	8,3
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	1.100	1.300	2.400	7,1
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	–	1.050	1.050	3,1
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	520	391	911	2,7
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	400	348	748	2,2
ΔΙΑΦΟΡΑ	–	–	–	-
ΣΥΝΟΛΟ	10.902	22.993	33.895	100,0

ΝΟΜΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ
ΚΛΑΔΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

(σε εκατ. δρχ. τιμές 1982)

Κλάδος	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	2.080	2.070	4.150	12,8
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	1.205	1.383	2.588	8,0
ΕΓΓΕΙΟΒ. ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	295	265	560	1,7
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	473	–	473	1,5
ΔΑΣΗ	50	310	360	1,1
ΑΛΙΕΙΑ	110	105	215	0,7
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	202	3.184	3.386	10,4
ΟΡΥΧΕΙΑ	–	–	–	–
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	280	13.500	13.780	42,4
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	–	–	–	–
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	–	790	790	2,4
ΕΜΠΟΡΙΟ	100	–	100	0,3
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	143	–	143	0,4
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	–	292	292	0,9
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	80	860	940	2,9
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	370	1.070	1.440	4,4
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	275	330	605	1,9
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	101	685	786	2,4
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	462	69	531	1,6
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	389	295	684	2,1
ΔΙΑΦΟΡΑ	81	589	670	2,1
ΣΥΝΟΛΟ	6.696	25.797	32.493	100,0

ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ
ΚΛΑΔΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

Κλάδος	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις Προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	2.160	6.510	8.670	39,4
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	750	–	750	3,4
ΕΓΓΕΙΟΒ. ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	400	4.095	4.495	20,5
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	650	–	650	3,0
ΔΑΣΗ	700	523	1.223	5,6
ΑΛΙΕΙΑ	–	–	–	–
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	–	467	467	2,1
ΟΡΥΧΕΙΑ	–	–	–	–
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	5	–	5	0,0
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	–	1.260	1.260	5,7
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	–	704	704	3,2
ΕΜΠΟΡΙΟ	–	–	–	–
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	200	–	200	0,9
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	–	150	150	0,7
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	100	500	600	2,7
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	600	218	818	3,7
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	520	170	690	3,1
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	100	135	235	1,1
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	200	212	412	1,9
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	350	300	650	3,0
ΔΙΑΦΟΡΑ	–	–	-	–
ΣΥΝΟΛΟ	6.735	15.244	21.979	100,0

ΝΟΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
ΚΛΑΔΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

(σε εκατ. δρχ. τιμές 1982)

Κλάδος	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις Προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	885	2.200	3.085	14,6
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	600	1.566	2.166	10,3
ΕΓΓΕΙΟΒ. ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	782	7.984	8.766	41,7
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	300	–	300	1,4
ΔΑΣΗ	470	637	1.107	5,2
ΑΛΙΕΙΑ	–	–	–	–
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	–	318	318	1,5
ΟΡΥΧΕΙΑ	–	–	–	–
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	5	–	5	0,0
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	–	–	–	–
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	–	429	429	2,0
ΕΜΠΟΡΙΟ	–	–	–	–
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	500	–	500	2,4
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	–	402	402	1,9
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	–	350	350	1,7
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1.900	–	1.900	9,0
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	846	–	846	4,0
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	138	225	363	1,7
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	60	–	60	0,3
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	200	253	453	2,1
ΔΙΑΦΟΡΑ	–	36	36	0,2
ΣΥΝΟΛΟ	6.686	14.400	21.086	100,0

ΒΑΣΙΚΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΕΡΓΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

(Σε εκατ. δρχ. τιμές 1982)

Κλάδος	Συνεχ. ή Νέο	Προϋπολογισμός	Πιστώσεις 5 ετίας	Νομός	Φορέας
(1)		(2)	(3)	(4)	(5)
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ					
1. Παράκαμψη Κατάρας (Οδός Ηγουμενίτσας-Βόλου)	Σ	4.500	2.250 *	Τρικ.	ΥΔΕ
2. Οδός 'Αρτας - Τρικάλων	Σ	3.500	2.500 *	Τρικ.	»
3. Βελτίωση Εθνικής Οδού 26 (Λάρισας - Γρεβενών, Α' φάση)	Σ	100	50 *	Λαρ.	»
4. Βελτίωση οδού Λάρισας - Τρικάλων	Σ	50	50	Λαρ.	»
5. Δακτύλιος Λάρισας (Β' φάση)	Σ	500	500	Λαρ.	
6. Οδός Λάρισας - Φαρσάλων (Βελτίωση, Β' φάση)	Ν	90	90	Λαρ.	»
7. Παράκαμψη Τρικάλων (Α' φάση)	Ν	120	120	Τρικ.	»
8. Οδός Λάρισας - Κοζάνης (Τμήμα Τυρνάβου - Ελασ.)	Ν	1.000	800	Λαρ.	»
9. Οδικό κύκλωμα Πηλίου (Βελτίωση)	Ν	200	200	Μαγν.	»
10. Εθνική Οδός 1 (Σχηματάρι-Κατερίνη) Α' φάση	Ν	5.000	1.070 *	Λαρ.	»
11. Οδός Λάρισας - Τρικάλων (Β' φάση)	Ν	400	300	Λαρ.Τρικ.	»
12. Οδός Καρπενησίου - Καρδίτσας (Παραμεγδόβιος)	Ν	1.800	200 *	Καρδ.	»
13. Οδός Μουργκάνης - Δεσκάτης - Ελασσόνας (Βελτίωση)	Ν	150	150	Λαρ.	»
14. Εκσυγχρονισμός σιδηροδρομικών γραμμών Οινόη - Λάρισα - Πλατύ	Ν	12.300	4.430 *	Λαρ.	ΟΣΕ
15. Ηλεκτροκίνηση σιδηροδρομικών γραμμών Οινόη-Λάρισα - Θεσσαλονίκη	Ν	8.300	570 *	Λαρ.	»
16. Σιδηροδρομικό Πορθμείο Βόλου	Ν	400	400	Μαγν.	»
17. Σιδηρόδρομος Παλαιοφαρσάλων - Καλαμπάκας	Ν	3.500	3.500	Τρικ.Καρδ.	»
18. Λιμήν Βόλου	Σ + Ν	750	750	Μαγν.	ΥΔΕ
19. Αερολιμήν Σκιάθου	Ν	220	220	Μαγν.	ΥΣ
ΥΔΡΕΥΣΕΙΣ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΙΣ					
1. Αποχέτευση ακαθάρτων Δ. Λάρισας	Σ	2.600	2.020	Λαρ.	ΥΕ
2. Αποχέτευση ακαθάρτων Βόλου	Σ	1.600	1.033	Μαγν.	»
3. Αποχέτευση, διακλάδωση δικτύου, Βόλου	Ν	150	150	»	»
4. Βιολογικός καθαρισμός ακαθάρτων Βόλου	Ν	250	250	»	»
5. Αποχέτευση ακαθάρτων και επεξεργασία Δ. Τρικάλων	Σ	710	585	Τρικ.	»
6. Αποχέτευση ακαθάρτων και επεξεργασία Δ. Τρικάλων	Ν	150	30	»	»
7. Αποχέτευση ακαθάρτων και βιολογικός καθαρισμός Δ. Καρδίτσας	Σ	2.020	1.510	Καρδ.	»
8. Ύδρευση Συνδέσμου Κοινοτήτων Ταυρωπού	Σ	170	20	Καρδ.	»
ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ					
1. Πρόγραμμα αρδεύσεως υπογείων υδάτων Θεσσαλίας	Σ	5.400	1.450	Λαρ.Τρ.Καρδ.	ΥΓ
2. Φράγμα ποταμού Σοφαδίτη - Σμοκόβου	Σ	3.500	2.275 *	Λαρ.Τρ.Καρδ.	ΥΔΕ
3. Αρδευτικό φράγματος Σοφαδίτη - Σμοκόβου	Σ + Ν	6.500	1.025 *	Λαρ.Τρ.Καρδ.	Υ.Γ.
4. Μελέτη εκτροπής υδάτων Αχελώου	Ν	200	200	Λαρ.Τρ.Καρδ.	ΥΔΕ
5. Έργα εκτροπής υδάτων Αχελώου (Σήραγγα εκτροπής, Φράγματα Πύλης - Μουζακίου κ.ά).	Ν		10.000	Λαρ.Τρ.Καρ.	»
6. Αρδευτικό έργο Γοργοβιτών-Αγίων Θεοδώρων Ταυρωπού	Ν	900	760	Καρδ.	Υ.Γ
7. Αρδευτικό έργο Μοσχάτου - Ξυνονερίου	Ν	660	660	Καρδ.	»
8. Αρδευτικό έργο Πλατυκάμπου	Σ	200	200	Λαρ.	ΥΔΕ
9. Ταμιευτήρας Κάρλας και συναφή έργα	Ν	2.500	700	Λαρ.Μαγν.	»
10. Έργα στραγγίσεως, αρδεύσεως και αγροτικής οδοποιίας Πεδιάδας Κάρλας	Ν	5.000	100	Λαρ.Μαγν.	»
11. Εγγειοβελτιωτικά έργα χαμηλής περιοχής Τσάγεζι	Ν	2.200	400	Λαρ.	»
12. Φράγμα Κρύας Βρύσης	Ν	7.000	200	Λαρ.Τρ.Καρδ.	»
13. Βελτίωση κυρίας διώρυγας Μάτι Τυρνάβου	Ν	100	100	Λαρ.	Υ.Γ.
14. Τριτεύοντα δίκτυα στο αρδευτικό Μάτι Τυρνάβου	Ν	500	250	Λαρ.	Υ.Γ.
15. Μικρά στραγγιστικά, αντιπλημμυρικά κ.ά. έργα	Ν	123	123	Λαρ.Μαγν. Τρικ.Καρδ.	ΥΔΕ Υ.Γ.
16. Μελέτες για αρδεύσεις, αποστραγγίσεις κ.ά.	Ν	379	379	Λαρ.Μαγν, Τρικ.Καρδ.	ΥΔΕ Υ.Γ.

* Πιστώσεις που αναλογούν στην Θεσσαλία

(1)		(2)	(3)	(4)	(5)
ΔΑΣΗ					
1. Μελέτες	Ν	39	39	Λαρ.Μαγν. Τρικ.Καρδ.	Υ.Γ. 9
2. Βελτιώσεις υποβαθμισμένων δασών	Ν	210	210	»	»
3. Αντιπυρική προστασία δασών	Ν	120	120	»	»
4. Εθνικοί δρυμοί, αισθητικά δάση και διατηρητέα μνημεία της φύσεως	Ν	38	38	»	»
5. Δασική οδοποιία	Ν	705	705	»	»
6. Δασικά κτίρια	Ν	69	69	»	»
7. Αναδασώσεις - Φυτώρια	Ν	480	480	»	»
8. Δασοτεχνικές διευθετήσεις χειμάρρων	Ν	400	400	»	»
9. Ανάπτυξη θηραματοπονίας και ιχθυοπονίας ορεινών υδάτ.	Ν	170	170	»	»
10. Βελτιώσεις δασικών βοσκοτόπων	Ν	510	510	»	»
11. Δασική αναψυχή και ορεινή βιοτεχνία	Ν	60	60	»	»
12. Δημόσιες δασικές βιομηχανίες	Ν	90	90	»	»
13. Μη δημόσια δασοπονία	Ν	280	280	»	»
ΑΛΙΕΙΑ					
1. Ιχθυόσκαλα Βόλου, μελέτη	Ν	10	10	Μαγν.	Υ.Γ.
2. Ιχθυόσκαλα Βόλου, κατασκευή	Ν	100	80	»	»
3. Αλιευτικά καταφύγια Αγιοκάμπου, Στομίου, μελέτη	Σ	2	1	Λαρ.	»
4. Υδροβιολογική μελέτη και εμπλουτισμός Λίμνης Ταυρωπού	Ν	20	20	Καρδ.	»
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ					
1. Αποθηκευτικοί χώροι, σιτηρών, ξηραντήρια αραβοσίτου (5 μονάδες)	Σ	465	465	Λαρ.	Συν., 1δ.
2. Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών, ξηραντήρια αραβοσίτου (2 μ.)	Ν	152	152	»	»
3. Μονάδες επεξεργασίας επιτραπέζιας ελιάς (1 μ.)	Ν	142	142	»	»
4. Τεχνολογικές βελτιώσεις σε οινοπ. οινοδεξαμενές (1 μ.)	Σ	43	43	»	»
5. Τεχνολογικές βελτιώσεις σε οιν. οινοδεξαμενές (1 μ.)	Ν	50	50	»	»
6. Συσκευαστήρια - ψυγεία οπωροκηπευτικών (2 μ.)	Σ	43	43	»	»
7. Συσκευαστήρια - ψυγεία οπωροκηπευτικών (5 μ.)	Ν	771	771	»	»
8. Περιφερειακή αγορά (1 μ.)	Ν	600	600	»	»
9. Σφαγεία - Κρεαταγορές - Αλλαντοποιεία (1 μ.)	Ν	583	583	»	»
10. Βιομηχανία γάλακτος (1 μ.)	Ν	52	52	»	»
11. Τυροκομείο (1 μ.)	Ν	137	137	»	»
12. Κέντρο συσκευασίας και μεταποίησης αυγών (1 μ.)	Ν	22	22	»	»
13. Εγκαταστάσεις διαλογής και συσκευασίας καπνοφύλλων (2 μ.)	Ν	225	225	»	»
14. Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών, ξηραντήρια αραβοσίτου (2 μ.)	Σ	75,5	75,5	Μαγν.	»
15. Συσκευαστήρια - ψυγεία οπωροκηπευτικών (2 μ.)	Σ	160	160	»	»
16. Σφαγεία - Κρεαταγορές - Αλλαντοποιεία (1 μ.)	Σ	308,5	308,5	»	»
17. Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών, ξηραντήρια αραβοσίτου (3 μ.)	Ν	616	616	»	»
18. Ελαιουργεία (3 μ.)	Ν	67	67	»	»
19. Μονάδες επεξεργασίας επιτραπέζιας ελιάς (2 μ.)	Ν	300	300	»	»
20. Ελαιοδεξαμενές (2 μ.)	Ν	51	51	»	»
21. Οινοποιεία (1 μ.)	Ν	330	330	»	»
22. Συσκευαστήρια - ψυγεία οπωροκηπευτικών (2 μ.)	Ν	271	271	»	»
23. Συσκευαστήρια - ψυγεία ανθέων - ανθαγορές (1 μ.)	Ν	140	140	»	»
24. Περιφερειακή αγορά (1 μ.)	Ν	350	350	»	»
25. Εγκαταστάσεις διαλογής και συσκευασίας καπνοφύλλων (1 μ.)	Ν	160	160	»	»
26. Διάφορες εγκαταστάσεις (2 μ.)	Ν	355	355	»	»
27. Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών, ξηραντήρια αραβοσίτου (1 μ.)	Σ	39	39	Τρικ.	»
28. Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών, ξηραντήρια αραβοσίτου (2 μ.)	Ν	105	105	»	»
29. Βιομηχανία γάλακτος (1 μ.)	Ν	48,5	48,5	»	»
30. Εκκοκιστήριο βάμβακος (1 μ.)	Ν	250	250	»	»
31. Εγκαταστάσεις διαλογής και συσκευασίας καπνοφύλλων (1 μ.)	Ν	24,5	24,5	»	»

(1)		(2)	(3)	(4)	(5)
32. Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών, ξηραντήρια αραβοσίτου (2 μ.)	Ν	96	96	Καρδ.	»
33. Εγκαταστάσεις διαλογής και συσκευασίας καπνοφύλλων (3 μ.)	Ν	222,5	222,5	»	»
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ					
1. Μονάδα παραγωγής αναξείδωτου χάλυβα	Ν	13.500	13.500	Μαγν.	ΕΛΕΒΜΕ
ΕΝΕΡΓΕΙΑ					
1. Υδροηλεκτρικός σταθμός Μεσοχώρας	Ν	4.936	1.260	Τρικ.	ΔΕΗ
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ					
1. Τηλέφωνα κ.α.	Ν	3.159	3.159	Λαρ.Μαγν. Τρικ. Καρδ.	ΕΟΤ
ΚΑΤΟΙΚΙΑ					
1. Προγράμματα φορέων	Ν	1.210	1.210	Λαρ.Μαγν. Τρικ.Καρδ.	ΟΕΚ κ.λ.π.
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ					
1. Μελέτες - Έργα	Ν	2.730	2.730	Λαρ.Μαγν. Τρικ.Καρδ.	ΥΧΟΠ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ					
1. ΠΟΣΜΕ Βόλου	Σ	400	310	Μαγν.	ΟΣΚ
2. ΜΕΤΕ Καρδίτσας	Σ+Ν	300	300	Καρδ.	»
3. ΚΕΚΑΤΕ Καρδίτσας	Ν	270	270	Καρδ.	»
4. 2ο Γυμνάσιο Λάρισας	Ν	108	108	Λαρ.	»
5. ΚΕΤΕ Βόλου	Ν	165	165	Μαγν.	»
6. ΚΕΤΕ Λάρισας	Ν	175	175	Λαρ.	»
7. Περιφερειακό Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	Ν	1.800	800		ΥΔΕ
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ					
1. Περιφερειακό Νοσοκομείο Θεσσαλοίας	Ν	6.000	1.000	Λαρ.	ΥΥΠ
2. Επέκταση Νοσοκομείου Λάρισας	Ν	900	900	Λαρ.	»
3. Επέκταση Νοσοκομείου Βόλου	Ν	945	945	Μαγν.	»
4. Επέκταση Νοσοκομείου Τρικάλων	Ν	900	900	Τρικ.	»
5. Επέκταση Νοσοκομείου Καρδίτσας	Ν	1.050	1.050	Καρδ.	»
6. Κέντρα Υγείας	Ν	1.010	1.010	Λαρ.Μαγν. Τρικ.Καρδ.	»
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ					
1. Χιονοδρομικό κέντρο Ολύμπου	Ν	1.200	360	Λαρ.	ΕΟΤ
2. Οδικός σταθμός εξυπηρέτησης	Ν	500	300	Λαρ.	»
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ					
1. Ανέγερση Αρχαιολογικού και Βυζαντινού Μουσείου Λάρισας	Ν	400	150	Λαρ.	ΥΠΕ
2. Στερεωτικές εργασίες στις Μονές Μετεώρων	Ν	200	50	Τρικ.	»
ΔΙΑΦΟΡΑ					
1. Ανέγερση ΑΣΔΕΝ Βόλου	Ν	900	900	Μαγν.	ΥΔΕ

V. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

1. Γενικά Χαρακτηριστικά.

Με βάση τα υπάρχοντα γεωμορφολογικά και οικονομικά δεδομένα η περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας διακρίνεται στις εξής περιοχές με κοινά χαρακτηριστικά στην κάθε μία :

α) Περιοχές γεωργικής ανάπτυξης : περιλαμβάνουν τα μεγαλύτερα εδαφικά τμήματα της περιοχής με έντονα χαρακτηριστικά πρωτογενούς τομέα. Μέσα στην ευρύτερη έκταση των γεωργικών περιοχών εμφανίζονται γεωργαφικές ενότητες με μορφή ζωνών που μπορούμε να τις ομαδοποιήσουμε στις εξής κατηγορίες :

ι) Δυναμική ζώνη : που περιλαμβάνει τα πεδινά τμήματα της περιοχής που αρδεύονται (πεδιάδες Φιλίππων, Νέστου, Δράμας, Σερρών).

ιι) Ζώνη δυνατοτήτων : περιλαμβάνει τις υπό άρδευση πεδιάδες καθώς και τις ημιορεινές περιοχές με πλούσια δασική εκμετάλλευση και μεγάλους βοσκοτόπους.

ιιι) Προβληματικές ζώνες : στη κατηγορία αυτή περιλαμβάνεται η ορεινή περιοχή του Λεκανοπεδίου Κ. Νευροκοπίου, το βόρειο και ορεινό τμήμα του Νομού Καβάλας (περιοχή Λεκάνης) κι η επαρχία Σιντικής του Νομού Σερών

β) Περιοχές βιομηχανικής ανάπτυξης : γύρω από τα αστικά κέντρα των Νομών, στις υπό κατασκευή βιομηχανικές περιοχές και κατά μήκος των οδικών αξόνων αναπτύσσεται η βιομηχανική δραστηριότητα της περιοχής.

γ) Περιοχές τουριστικής ανάπτυξης : ολόκληρη η περιοχή της Αν. Μακεδονίας υστερεί από άποψης τουριστικής ανάπτυξης, ενώ διαθέτει όλες τις προϋποθέσεις για αρκετά υψηλή τουριστική εξέλιξη. Το δυτικό τμήμα του Νομού Καβάλας ως την Αμφίπολη, η Θάσος, η ορεινή περιοχή του Νομού Δράμας σε συνδυασμό με το χιονοδρομικό κέντρο και το σπήλαιο Μααρά καθώς και το χιονοδρομικό κέντρο Λαϊλιά των Σερρών και τις άλλες αξιόλογες δυνατότητες, προσφέρονται για μεγάλη τουριστική ανάπτυξη. Ο πληθυσμός της περιοχής στη δεκαετία 1961 - 71 παρουσίασε μια μείωση - 3,0% και στη δεκαετία 1971 - 81 μια μικρή αύξηση 0,4%, που οφειλόταν βασικά στην διόγκωση της εξωτερικής μετανάστευσης. Όπως φαίνεται ανακόπηκε το κύμα μετανάστευσης και έχει αρχίσει η παλιννόστηση με προτίμηση εγκατάστασης στα αστικά κέντρα.

ΙΙ. ΒΑΣΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

1. Πρωτογενής Τομέας :

α) Γεωργία : Η γεωργική παραγωγή της περιοχής περιλαμβάνει παραδοσιακά προϊόντα όπως π.χ. σιτάρι, κριθάρι, καλαμπόκι, καπνό, μηδική, ρύζι και βιομηχανικά φυτά (τομάτα, ζαχαρότευτλα, βαμβάκι) καθώς και σταφύλια, πατάτες κλπ. Όπως φαίνεται επικρατεί πολυκαλλιέργεια χωρίς ιδιαίτερη εξειδίκευση με συνέπεια την απασχόληση μεγάλου κεφαλαίου κατά εκμετάλλευση και την απώλεια όλων των οικονομιών κλίμακας.

Αυτό δημιουργεί πρόβλημα για ορθολογιστική οργάνωση και αποτελεί αδυναμία στην ίδρυση μεγάλων αγροτοβιομηχανικών συγκροτημάτων λόγω μη επάρκειας πρώτης ύλης καθώς και στην ανταγωνιστικότητα της παραγωγής και κρατά σε χαμηλά επίπεδα την παραγωγικότητα που είναι μικρότερη από το μέσο όρο της χώρας που βασικά οφείλεται στην εκτατική καλλιέργεια. Στα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε μια κάποια μεταβολή με την καλλιέργεια ξηρών καρπών, φρούτων και βιομηχανικών φυτών χωρίς όμως συγκεκριμένο προγραμματισμό, με συνέπεια οι γεωργοί να ακολουθούν ευκαιριακές καλλιέργειες, όταν παρουσιαστεί ευνοϊκή τιμή ενός προϊόντος στην αγορά : .

β) Κτηνοτροφία : Τα βασικά προϊόντα παραγωγής είναι το κρέας, το γάλα και τα αυγά. Παρατηρήθηκε τελευταία σχετική βελτίωση των φυλών του ζωϊκού κεφαλαίου αγελάδων κ.λπ., χωρίς όμως να γίνεται συνεχής και συστηματική ανανέωση των φυλών των ζώωνμε συνέπεια την προοδευτική μείωση της παραγωγής κυρίως του γάλακτος. Σημαντική εξέλιξη παρουσίασε η προβατοτροφία και η αιγοτροφία και ακόμα η ενσταυλισμένη βοοτροφία, που αντιμετωπίζει όμως μεγάλα προβλήματα υψηλού κόστους ζωοτροφών και χαμηλών τιμών πώλησης των προϊόντων της καθώς και έλλειψη σύγχρονων βιομηχανικών σφαγείων με αποτέλεσμα να βλάπτεται η ποιότητα του παραγόμενου κρέατος. Βασικό πρόβλημα του κλάδου αποτελεί η έλλειψη καλά οργανωμένων συνεταιρισμών και βασικής υποδομής έργων (ποτίστρες, ομβροδεξαμενές, δρόμοι προσπέλασης κλπ.) όπως και η απροθυμία των νέων να ασχοληθούν με την κτηνοτροφία. Επίσης δεν γίνεται εκμετάλλευση των υποπροϊόντων του κλάδου λόγω έλλειψης βιομηχανικής υποδομής.

γ) Δάση : Η περιοχή της Α. Μακεδονίας καλύπτεται από μεγάλα δάση που όμως δεν γίνεται συστηματική αξιοποίηση. των προϊόντων τους και εκμετάλλευση των δυνατοτήτων τους Υπάρχει δυνατότητα (κύρια στη Δράμα) να αυξηθεί η παραγωγή μέχρι 5 - 6 φορές περισσότερο από τη σημερινή. Απαιτείται συστηματική μελέτη και εκτέλεση έργων όπως δασικών δρόμων, κατασκευή οικισμών για τους εργάτες και επιστημονική παρακολούθηση της ξύλευσης και αναδάσωσης με αναλυτικό μητρώο των δέντρων.

δ) Αλιεία : Υπάρχει μεγάλη δυνατότητα ανάπτυξης της αλιείας και της ιχθυοκαλλιέργειας (πέστροφας και γόνων πέστροφας, κυπρίνων κλπ.), αλλά τον τελευταίο καιρό η παραγωγή μειώνεται εξαιτίας της ρύπανσης της θάλασσας και της έλλειψης εργοστασίου επεξεργασίας και τυποποίησης της παραγωγής

ε) Υπέδαφος : Κύριο χαρακτηριστικό του υπεδάφους της Α.Μ. είναι τα εκτεταμένα μαρμαροφόρα στρώματα σε ολόκληρη την περιοχή, ενώ παράλληλα υπάρχουν μεταλλεύματα μαγγανίου, ψευδαργύρου, λιγνίτη, καολίνης, άστριου στη Δράμα.

Υδρογονάνθρακες στη θάλασσα περιοχή της Καβάλας, που εκμεταλλεύονται, το κοίτασμα Τύρφης της πεδιάδας Φιλίππων καθώς και τα κοιτάσματα σιδηρομεταλλευμάτων και ψευδαργύρου στη Θάσο και πιθανή ύπαρξη εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων χρυσού στο Παγγαίο.

Στις Σέρρες λειτουργούν (6) λιγνιτορυχεία κυρίως στην περιοχή Παγγαίου και (6) λατομεία μαρμάρων.

2. Δευτερογενής Τομέας.

α) Βιομηχανία : Η βιομηχανική ανάπτυξη της περιοχής είναι περιορισμένη και δεν υπάρχουν μεγάλες μονάδες με υψηλή παραγωγή (εκτός των λιπασμάτων, ζάχαρης, και χαρτοποιίας). Δεν υπάρχουν επίσης πολλές μικρομεσαίες μονάδες, ενώ αντίθετα υπάρχουν πάρα πολλές μικρές μονάδες με χαμηλή παραγωγικότητα που δύσκολα δανειοδοτούνται για βελτιώσεις. Και στους τρεις Νομούς δημιουργήθηκαν βιομηχανικές περιοχές χωρίς όμως μέχρι στιγμής να γίνουν σοβαρά έργα αποπεράτωσής τους (καλό οδικό και τηλεπικοινωνιακό δίκτυο επεξεργασία βιομηχανικών λυμάτων κ.λ.π.) με αρνητικό αποτέλεσμα της προσέλκυσης νέων μεγάλων μονάδων, και λόγω της έλλειψης συστηματικής πληροφόρησης πολλές φορές ο πληθυσμός της περιοχής αντέδρασε αρνητικά από το φόβο της μόλυνσης του περιβάλλοντος. Η μη ύπαρξη σοβαρών και οργανωμένων μικρομεσαίων μονάδων που η λειτουργία τους να βασίζεται στις τοπικές πρώτες ύλες, με επιχειρηματικές πρωτοβουλίες και υπόβαθρο τις υπάρχουσες δυνατότητες της περιοχής δείχνει μια αδυναμία και ίσως φόβο στην ανάληψη επιχειρηματικών κινδύνων βιομηχανικής παραγωγής. Αυτό μάλλον θα μπορέσει να λυθεί με τους βιομηχανικούς εργάτες που γυρίζουν από τη Γερμανία και που φέρνουν μαζί τους εκτός από την πείρα και αρκετά χρήματα και είναι πρόθυμοι να συμμετάσχουν σε επιχειρήσεις με συνεταιριστική βάση.

Οι λύσεις των παραπάνω προβλημάτων θα μπορέσουν να δώσουν διέξοδο στην απασχόληση του πληθυσμού, που προήλθε από το πλεονάζον εργατικό δυναμικό της γεωργίας και στράφηκε προς τη μετανάστευση. Παρ' όλα αυτά υπάρχουν

πολλές δυνατότητες και η βιομηχανική παραγωγή της περιοχής μπορεί να βασιστεί τόσο στην εκμετάλλευση των πετρελαίων και των φυσικών αερίων καθώς και στην επεξεργασία των υποπροϊόντων τους, όσο και στη δημιουργία επιχειρήσεων με βάση την εκμετάλλευση. του υπεδάφους.

3. Τριτογενής Τομέας :

α) Τουρισμός : Η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής είναι πολύ μικρή παρά την ύπαρξη μεγάλων δυνατοτήτων (θαλάσσιες περιοχές, δάση, σπήλαια αρχαιολογικοί χώροι, χειμερινά σπόρ κλπ). Η ξενοδοχειακή υποδομή εκτός από πολύ λίγες μονάδες, είναι χαμηλού επιπέδου και η εξυπηρέτηση γίνεται σε καταλύμματα ενοικιαζόμενων δωματίων. Η συνεχιζόμενη ρύπανση των περιοχών από λύμματα χωρίς κανένα βιολογικό καθαρισμό σε συνδυασμό με την άναρχη οικοπεδοποίηση των παραλιών δημιουργεί κινδύνους για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

β) Εμπόριο : Όπως όλη η χώρα έτσι και η περιοχή της Ανατ. Μακεδονίας παρουσιάζει υπερεπαγγελματισμό με την ύπαρξη πληθώρας καταστημάτων, ενώ λείπουν σχεδόν τελείως μεγάλες και οργανωμένες εμπορικές επιχειρήσεις και συγκροτημένες αγορές (λαχανογορές, εμπορίας κρεάτων, γάλακτος σιτηρών). Υπάρχει πολύ μεγάλη έλλειψη αποθηκευτικών και ψυκτικών χώρων.

γ) Πολιτιστικές δραστηριότητες : Υπάρχουν αρκετοί σύλλογοι με αρκετά καλή δραστηριότητα στην περιοχή, αλλά αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα και η έλλειψη στέγης ή αιθουσών πνευματικών εκδηλώσεων δημιουργεί εμπόδια στη μαζικοποίηση και στην προσέγγιση των μεγάλων μαζών του πληθυσμού.

δ) Μεταφορές : Η περιοχή μπορεί να θεωρηθεί υπανάπτυκτη στον τομέα των μεταφορών γιατί τα υπάρχοντα δίκτυα χρειάζονται ριζική αναμόρφωση και αναχάραξη των οδικών συνδέσεων και αρτηριών. Από τα υπάρχοντα στοιχεία και από τις μελλοντικές ανάγκες που θα δημιουργηθούν πρέπει να βελτιωθούν οι βασικές οδικές αρτηρίες (Θεσ/νίκη - Σέρρες - Προμαχώνας - Σύνορα, Σέρρες - Δράμα - Καβάλα, Θεσ/νίκη - Αμφίπολη - Καβάλα, Ροδόπη - Πετρίτσι). Δεν υπάρχει επίσης πρόβλεψη σύνδεσης των Σερρών με την υπό κατασκευή Εγνατία οδό. Ακόμη δεν πάρχουν παρακαμπτήριες στις πόλεις με συνέπεια τη δημιουργία πρόσθετων κυκλοφοριακών προβλημάτων. Μεγάλες ελλείψεις παρουσιάζει το επαρχιακό και αγροτικό δίκτυο δρόμων και πιο πολύ στην προβληματική περιοχή Κάτω Νευροκοπίου.

Οι σιδηροδρομικές μεταφορές παρουσιάζουν τα προβλήματα που έχει το δίκτυο σ' όλη τη χώρα (έλλειψη διπλής γραμμής, μεγάλες παρακάμψεις, καθυστερήσεις κ.λ.π.). Ειδικότερα στην περιοχή της Ανατ. Μακεδονίας πρέπει να συνδεθεί το δίκτυο με τις βιομηχανικές περιοχές των Νομών. Οι αεροπορικές μεταφορές παρουσιάζουν μεγάλη έλλειψη και έχουν πολλές προοπτικές ανάπτυξης, πρέπει όμως να βελτιωθεί και να επεκταθεί το αεροδρόμιο Καβάλας. Οι θαλάσσιες μεταφορές γίνονται από τα δύο λιμάνια Καβάλας, Αμφίπολης, με πολλά προβλήματα στον εξοπλισμό. Στην Καβάλα το λιμάνι που υπάρχει δεν επαρκεί και γι' αυτό προτείνεται να μεταφερθεί σε άλλη θέση - υπάρχει σχετική μελέτη και το παληό να γίνει μόνο επιβατικό, αφού πρώτα απαλλαγεί από τα λύμματα που πέφτουν.

ε) Οικιστική Δομή : Η ζωή των κατοίκων της περιοχής υποβιβάζεται και δημιουργείται πρόσθετο πρόβλημα δυνατότητας ανάπτυξης από την έλλειψη οικιστικής υποδομής :

Το κρισιμότερο πρόβλημα είναι το αποχετευτικό γιατί δεν υπάρχει κανενός είδους επεξεργασία των λυμμάτων των πόλεων με αποτέλεσμα το ποτάμια και κατόπιν οι θάλασσες να γίνονται οι τελικοί αποδέκτες με τρομερές συνέπειες. Πολλές ελλείψεις έχει και το σύστημα ύδρευσης των πόλεων και των χωριών είτε από παλαίωση των δικτύων είτε από ανεπαρκή δυνατότητα αύξησης των παρεχόμενων ποσοτήτων νερού. Το πρόβλημα σχεδίων πόλεως θεωρείται επιτακτικό, γιατί δεν μπορούν να επεκταθούν και να αναπτυχθούν οι πόλεις στα υπάρχοντα όρια και υπάρχει μεγάλο πρόβλημα κατοικιών.

στ) Συλλογικές Υπηρεσίες : Η νοσοκομειακή υποδομή της περιοχής είναι ανεπαρκής, με βασικότερο νοσοκομείο της Καβάλας που εξυπηρετεί μιαν ευρύτερη περιοχή. Το ίδιο συμβαίνει και με τα αγροτικά ιατρεία που στις προβληματικές περιοχές είναι σχεδόν ανύπαρκτα με δυσμενείς συνέπειες στην περίθαλψη του πληθυσμού. Οι ελλείψεις των ιατρείων οφείλονται κατά ένα μέρος στη μη επάνδρωση τους με κατάλληλο προσωπικό και στο ανεπαρκές συγκοινωνιακό δίκτυο που δημιουργεί μεγάλες καθυστερήσεις μεταξύ των πόλεων και των χωριών.

ζ) Προβληματικές Περιοχές : Η περιοχή της Ανατ. Μακεδονίας έχει τρεις προβληματικές περιοχές, τα βόρεια τμήματα των Νομών Δράμας - Σερρών και την περιοχή Λεκάνης του Νομού Καβάλας, όπου το επίπεδο διαβίωσης του πληθυσμού είναι πολύ χαμηλό, λόγω πολλών ελλείψεων στη φυσική και κοινωνική υποδομή αλλά και από τη μείωση του πληθυσμού που γίνεται με γρήγορους ρυθμούς. Οι προβληματικές αυτές περιοχές σε αντίθεση με άλλες της χώρας μπορεί να θεωρηθούν αρκετά πλούσιες, γιατί έχουν πολλά δάση, μεγάλα λιβάδια και μπορεί να αναπτυχθεί γεωργική και βιοτεχνική παραγωγή (π.χ. στο Κ. Νευροκόπι μονάδα επεξεργασίας πατάτας και σπόρου). Η φυγή του πληθυσμού δεν έγινε μόνον από οικονομικούς λόγους, αλλά από γενικότερους κοινωνικούς (σύνορα με τη Βουλγαρία, διαδικασίες αστυνόμευσης με ελέγχους των επισκεπτών κ.λ.π.).

III. Επιδιώξεις και Στόχοι.

1. Στον Πρωτογενή τομέα θα γίνει : α) Αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων και εκμετάλλευση των υπόγειων υδάτων, β) Αναδιάρθρωση των καλλιεργειών σε αποδοτικότερες καλλιέργειες με μείωση του πολυτεμαχισμού, γ) Αύξηση της παραγωγής και υλοποίηση των προγραμμάτων αναδασμού, και βελτίωση του αγροτικού οδικού δικτύου, δ) Εντατικοποίηση εκμετάλλευσης του δασικού πλούτου, ε) Δημιουργία σταθμού παραγωγής πατατόσπορου, στ) Προστασία και αξιοποίηση των αλιευτικών πεδίων, ζ) Δημιουργία γεωργικών βιομηχανιών, η) βελτίωση της σταυλισμένης βοοτροφίας με επιλογή ζώων μεγάλης απόδοσης και αξιοποίηση των βοσκοτόπων, θ) Οργάνωση και επάνδρωση των συνεταιριστικών φορέων, ι) Δημιουργία διαλογητηρίων αγροτικών προϊόντων που θα τυποποιούν και θα αποθηκεύουν τα αγροτικά προϊόντα, ια) Ανάπτυξη των Δασών.

2. Στον Δευτερογενή τομέα υπάρχουν πολλές δυνατότητες και η βιομηχανική παραγωγή της περιοχής μπορεί να βασισθεί στην εκμετάλλευση των πετρελαίων, των φυσικών αερίων και στην επεξεργασία των υποπροϊόντων τους καθώς και στην εκμετάλλευση του υπεδάφους. Επίσης θα γίνει : α) Επίσπευση των έργων των βιομηχανικών περιοχών και δημιουργία συνθηκών για παραπέρα αύξηση της απασχόλησης, με καθετοποίηση της παραγωγής, β) θα δοθούν κίνητρα για την προσέλκυση κεφαλαίων των παλιννοστούντων εργατών και θα ληφθεί μέριμνα από ειδικό φορέα για τη σωστή τοποθέτηση των χρημάτων τους, γ) Συγχώνευση μικρών ομοειδών μεταποιητικών μονάδων, δ) αξιοποίηση της αγροτικής παραγωγής με την κατεργασία των προϊόντων του τόπου.

3. Στον Τριτογενή τομέα θα δοθεί προτεραιότητα στους παρακάτω στόχους : α) Ανάπτυξη του τουρισμού με ορθολογική υποδομή, β) Έλεγχος της οικοδομικής κίνησης και ρύθμισης χρήσεων γης (υδρεύσεις - αποχετεύσεις κλπ.), γ) Ίδρυση συνεταιρισμών, τοπικών αγορών (Λαχαναγορές - αγορές κρεάτων), δ) Βελτίωση του επαρχιακού οδικού δικτύου που επιδρά ανασταλτικά στην παραπέρα ανάπτυξη της περιοχής, στ) Επέκταση και συμπλήρωση του εξοπλισμού των Νοσοκομείων, ζ) Μελέτη προστασίας παραδοσιακών οικισμών και δημιουργία κέντρων πολιτιστικής δράσης και ενημέρωσης, η) Χρηματοδότηση των έργων ανάπτυξης των προβληματικών περιοχών της περιφέρειας, καθώς επίσης και των αρδευτικών έργων, θ) Κατα-

σκευή αποχετευτικού δικτύου Καβάλας και άλλων οικισμών, ι) Αποπεράτωση της Εγνατίας οδού και σύνδεση με τους κεντρικούς οδικούς άξονες των Νομών Δράμας και Σερρών, α) Ίδρυση φορέα υπεύθυνου για την περιβαλλοντική προστασία του κόλπου της Καβάλας και της Θάσου.

IV. Βασικά έργα :

1. Εγγειοβελτιωτικά : Αρδευτικά Σερρών (αναδασμός, ισοπεδώσεις, υδροδοτήσεις, βελτιώσεις κλπ). Αρδευτικά Δράμας (Βοϊράνης, Καλών Αγρών, Προσοτσάνης, Λευκογείων). Αρδευτικά Καβάλας (Χαϊδευτού Καλαμωτής, Πιερίας Κοιλάδας.

2. Γεωργικές Βιομηχανίες : Στις Σέρρες θα δημιουργηθούν : Σφαγείο - Αλαντοποιείο, Κρεαταγορά, Ξηραντήριο καλαμποκίου και 10 μικρότερες επιχειρήσεις όπως σήραγγες ψυγείων, συσκευασίας αυγών, ζωοτροφών, διαλογής καπνοφύλλων κλπ. Στη Δράμα : σφαγείο - αλαντοποιείο - κρεατογορά, σήραγγες κατάψυξης, ζωοτροφών και(6) μικρότερες επιχειρήσεις όπως ξηραντήριο καλαμποκιού, συσκευαστήριο-ψυγείο οπωροκηπευτικών, διαλογής και συσκευασίας, καπνοφύλλων αποθήκη πατάτας κλπ. Στη Καβάλα θα ολοκληρωθούν 7 επιχειρήσεις που βρίσκονται στο στάδιο της περάτωσης (2 Ξηραντήρια καλαμποκιού, οινοποιείο, συσκευαστήριο - ψυγείο οπωροκηπευτικών, τυποποίησης λαδιού και θα κατασκευαστούν 16 νέες μονάδες (6 συσκευαστήρια, ψυγεία οπωροκηπευτικών, 4 εγκαταστάσεις διαλογής και συσκευασίας καπνοφύλλων, επεξεργασίας επιτραπέζιας ελιάς, ελαιοδεξαμενή, επεξεργασίας νωπών οπωροκηπευτικών, σταθμός συγκέντρωσης και πρόψυξης γάλακτος, τυροκομείο κλπ.).

3. Δάση : Στις Σέρρες θα προωθηθούν οι αναδασώσεις - φυτώρια, η δασική οδοποιΐα και λοιπά έργα. Στη Δράμα θα κατασκευαστεί δασική οδοποιΐα, καταλύμματα δασεργατών, αναδασώσεις - φυτώρια, βελτιώσεις δασικών βοσκότοπων αλιεία ορεινών υδάτων, εθνικοί δρόμοι κ.λ.π. Στη Καβάλα θα προστατευθούν οι φυσικοί δρυμοί, θα γίνουν αναδασώσεις - φυτώρια, δασική οδοποιΐα, βελτιωση βοσκοτόπων, αντιπυρική προστασία κ.λ.π.

Αλιεία : Στις Σέρρες θα ιδρυθεί αλιευτικός σταθμός στη Λίμνη Κερκίνη. Στη Δράμα θα αποπερατωθεί ο ιχθυογεννητικός σταθμός. Στη Καβάλα θα κατασκευασθεί ιχθυογεννητικός σταθμός θαλάσσιων ψαριών και θα γίνει υδροβιολογική μελέτη του Κόλπου Καβάλας.

5. Μεταποίηση : Στις Σέρρες θα γίνει μελέτη κατασκευής μεταλλουργικού συγκροτήματος επεξεργασίας μολύμβου - ψευδαργύρου, θεϊκού οξέος, φωσφορικού οξέος, εξευγενισμού χρυσού - ασημιού, τριοδειξίου του αρσενικού, φθοριούχου αργύρου στην Αμφίπολη. Στη Δράμα θα κατασκευαστεί μονάδα καλιούχων αστρίων, Στην Καβάλα θα γίνουν μονάδες παραγωγής πλαστικών σάκκων, αμμωνίας και θεϊκού οξέος.

6. Ενέργεια : Στη Δράμα θα κατασκευασθεί ο ΥΗΣ Θησαυρού.

7. Οδικά : Στις Σέρρες θα αποπερατωθεί ο δρόμος Θεσ/νίκη-Σέρρες, Αμφίπολη Ν. Ζίχνη - Δράμα, Παράκαμψη Ν. Ζίχνης κ.λ.π. Στη Δράμα θα κατασκευασθεί το τμήμα της οδού από Αμφίπολη - Ν. Ζίχνη - Δράμα, θα βελτιωθεί το τμήμα της οδού Θεσ/νίκης Ορμενίου, Δράμας - Κ. Νευροκοπίου και διάφοροι άλλοι δευτερεύοντες δρόμοι. Στη Καβάλα θα κατασκευασθεί το τμήμα που περιλαμβάνεται στη περιοχή της οδού Θεσ/νίκης - Τουρκικών συνόρων κ.λ.π.

8. Σιδηρόδρομοι - Αεροδρόμια - Λιμάνια : Βελτίωση της Γραμμής Θεσ/νίκης - Ορμένιο. Βελτίωση του αεροδρομίου Χρυσούπολης.

9. Τουρισμός : Σταθμός διοδίων, αξιοποίηση κοιλάδας Αγ. Αναργύρων και διάφορα μικρά έργα στις Σέρρες. Συντήρηση σπηλαίων Μααρά, χιονοδρομικό κέντρο Φαλακρού, εθνικό πάρκο - βιότοπος, ιαματικές πηγές θερμών στη Δράμα. Δημιουργία Campings (500) θέσεων, οικιστικών σταθμών, καταφύγια πλοίων στην Καβάλα.

10. Πολεοδομία : Σύνταξη και εφαρμογή ρυθμιστικών σχεδίων και ρυμοτομικών μελετών σε 40 οικισμούς στις Σέρρες. Εφαρμογή σχεδίου πόλεως Δράμας και διάφορα μικρά έργα στο Νομό Δράμας. Διάφορα μικρά έργα στην Καβάλα.

11. Ύδρευση - Αποχέτευση : Κατασκευή αποχετευτικού δικτύου Σερρών και Ηράκλειας στις Σέρρες. Εσωτερικό και εξωτερικό δίκτυο ύδρευσης στη Δράμα. Αποχέτευση ακαθάρτων και ομβρίων καθώς και σύστημα ύδρευσης στην Καβάλα και τη Θάσο.

12. Κατοικία : Εφαρμογή προγράμματος Λαϊκής κατοικίας στις Σέρρες. Οικιστική επέκταση προς Καλαμίτση στην Καβάλα.

13. Υγεία : Δημιουργία 8 κέντρων υγείας στις Σέρρες. Δημιουργία 5 κέντρων υγείας στη Δράμα. Δημιουργία 5 κέντρων υγείας στην Καβάλα.

14. Εκπαίδευση : 8 έργα στη Δ.Ε., 7 έργα στη Μ.Ε. και διάφορα μκρά έργα στις Σέρρες. 4 έργα στη Δ.Ε., 4 έργα στη Μ.Ε., 1 έργο Τ.Ε.Ε., και διάφορα μικρά έργα στη Δράμα. 8 έργα στη Δ.Ε., 6 έργα στη Μ.Ε., 1 έργο Τ.Ε.Ε., 1 γυμνάσιο, 1 στη τριτοβάθμια Εκπαίδευση και διάφορα μικρά έργα στη Καβάλα.

15. Μουσεία - Μνημεία : Μουσείο Αμφίπολης, Αναστήλωση και μελέτη μονής Τιμίου Προδρόμου, συντήρηση μνημείων και διαμόρφωση και εξοπλισμός αρχαιολογικών χώρων στις Σέρρες. Επέκταση μουσείου Θάσου, συντήρηση και αξιοποίηση Παλατάκη Λιμεναρίων Θάσου, αξιοποίηση Κάστρου Καβάλας.

16. Πολιτιστικά : Ανέγερση κτιρίου Νομαρχιακής βιβλιοθήκης, πνευματικό κέντρο Ν. Πετριτσίου, Λαογραφικό Μουσείο στις Σέρρες. Ανέγερση κτιρίου Κ. Νευροκοπίου και Δράμας και Λαογραφικό Μουσείο Δράμας.

17. Περιβάλλον : Θα προστατευτούν οι εθνικοί δρυμοί, τα αισθητικά δάση, τα μνημεία της φύσης και οι εγκαταστάσεις ΚΤΕΟ στις Σέρρες. Έργα διευθέτησης του παρθένου δάσους Ροδόπης, και εγκαταστάσεις ΚΤΕΟ στη Δράμα. Εγκαταστάσεις σταθμού υποδοχής καταλοίπων πλοίων, εθνικοί δρυμοί, αισθητικά δάση, εγκαταστάσεις ΚΤΕΟ στην Καβάλα.

18. Τηλεπικοινωνίες : Εγκαταστάσεις 13350 τηλεφώνων και telex στις Σέρρες, 6.600 τηλέφωνα και telex στη Δράμα, 5800 τηλέφωνα και telex στη Καβάλα.

γ Σπουδαιότερα έργα στην περιοχή της Αν. Μακεδονίας.

1. Αρδευτικά : Χαϊδευτού - Καλαμωτής στην Καβάλα, Βοϊράνης στη Δράμα και αρδευτικό Σερρών 101.500 στρεμ.

2. Γεωργικές Βιομηχανίες : Σφαγείο - αλλαντοποιείο με κρεαταγορά στις Σέρρες και στη Δράμα.

3. Δάση : Στη Δράμα θα προστατευθούν οι εθνικοί δρυμοί και θα γίνει συστηματική εκμετάλλευση.

4. Μεταποίηση : Στις Σέρρες θα γίνει η κατασκευή του μεταλλευτικού συγκροτήματος, στη Δράμα η μονάδα καλιούχων αστρίων και στην Καβάλα οι μονάδες αμμωνίας και θεϊκού οξέος.

5. Οδικά : Θα κατασκευαστεί το τμήμα της οδού Θεσσαλονίκης - Τουρκικών συνόρων και θα βελτιωθεί η σιδηροδρομική γραμμή Θεσ/νίκης - Τουρκικών συνόρων.

6. Θα κατασκευαστεί ο ΥΗΣ Θησαυρού στη Δράμα.

ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

Κλάδος	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983—1987: Με βάση τις Προτάσεις: Νομαρχιακού Συμβουλίου	Με βάση τις Προτάσεις: Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων	Σύνολο	%
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	1.975	1.960	3.935	18,6
ΥΔΡΕΥΣΗ—ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	1.405	1.950	3.355	15,9
ΕΓΓΕΙΟΒ.—ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	940	505	1.445	6,8
ΓΕΩΡΓΙΑ—ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	287	---	287	1,4
ΔΑΣΗ	630	63	693	3,3
ΑΛΙΕΙΑ	---	30	30	0,1
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	---	529	529	2,5
ΟΡΥΧΕΙΑ	95	---	95	0,4
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	---	3.685	3.685	17,3
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	---	---	---	---
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	---	392	392	1,9
ΕΜΠΟΡΙΟ	---	---	---	---
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	210	---	210	1,0
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	---	1.962	1.962	9,3
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	---	610	610	2,9
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1.000	1.666	2.666	12,6
ΥΓΕΙΑ—ΠΡΟΝΟΙΑ	230	190	420	2,0
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	---	425	425	2,0
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	165	60	225	1,1
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	---	189	189	0,9
ΔΙΑΦΟΡΑ	---	---	---	---
ΣΥΝΟΛΟ	6.937	14.216	21.153	100,0

ΝΟΜΟΣ Σερρών

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων

Του Δημοσίου Τομέα

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

Κλάδος	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987: Με βάση τις Προτάσεις: Νομαρχιακού Συμβουλίου	Με βάση τις Προτάσεις: Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων	Σύνολο	%
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	1.040	3.975	5.015	9,9
ΑΡΔΕΥΣΗ-ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	1.340	400	1.740	3,4
ΕΓΓΕΙΟΒ.-ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	5.415	1.785	7.200	14,2
ΓΕΩΡΓΙΑ-ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	938	--	938	1,8
ΔΑΣΗ	--	430	430	0,8
ΑΛΙΕΙΑ	545	--	545	1,1
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	--	78	788,5	1,6
ΟΡΥΧΕΙΑ	--	--	--	--
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	--	25.000	25.000	49,3
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	--	--	--	--
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	--	908	908	1,8
ΕΜΠΟΡΙΟ	--	--	--	--
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	570	--	570	1,1
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	1.800	300	2.100	4,1
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	100	610	710	1,4
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1.000	398	1.398	2,8
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	1.600	280	1.880	3,7
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	310	300	610	1,2
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	--	315	315	0,6
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	--	186	186	0,4
ΔΙΑΦΟΡΑ	430	--	430	0,8
ΣΥΝΟΛΟ	15.088	35.676	50.764	100,0

ΝΟΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων
του Δημοσίου Τομέα

(σε εκ δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987 — Με βάση τις προτάσεις: Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων	Σύνολο	%
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	1.681	1.650	3.331	9,3
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	743	553	1.296	3,6
ΕΓΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	2.524	3.489	6.013	16,7
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	1.688	--	1.688	4,7
ΔΑΣΗ	2.280	1.879	4.159	11,6
ΑΛΙΕΙΑ	30	17	47	0,1
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	--	266	266	0,7
ΟΡΥΧΕΙΑ	--	100	100	0,3
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	160	1.500	1.660	4,6
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	--	9.613	9.613	26,7
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	--	460	460	1,3
ΕΜΠΟΡΙΟ	--	--	--	--
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	130	--	130	0,4
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	2.500	300	2.800	7,8
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	410	440	850	2,4
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	816	640	1.456	4,1
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	369	190	559	1,6
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	287	587	874	2,4
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	--	350	350	1,0
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	--	198	198	0,6
ΔΙΑΦΟΡΑ	35	--	35	0,1
ΣΥΝΟΛΟ	13.653	22.232	35.885	100,0

ΒΑΣΙΚΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΕΡΓΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

(εκατ. δρχ. 1982)

	Συνεχ. ή Νέο	Προϋπο-λογισμός	Πιστώσεις 5ετίας	Νομός	Φορέας
(1)		(2)	(3)	(4)	(5)
Συγκοινωνιακά					
1. Εθνική οδός Θεσ/νίκης - Σέρρες	Σ	1.250	1.250	Σερρών	ΥΔΕ
2. Παράκαμψη Ν. Ζίχνης	Σ	100	100	Σερρών	»
3. Οδός Θεσ/νίκης - Τουρκικών συνόρων	Ν	16.000	3.000	Καβάλας - Σερρών	»
4. Βελτίωση γραμμής Θεσ/νίκης - Ορμένιο	Ν	6.500	1.400	Σερρών - Δράμας	ΟΣΕ
5. Αεροδρόμιο Χρυσούπολης	Σ	80	80	Καβάλας	ΥΔΕ
6. Οδός Δράμας - Κ. Νευροκοπίου (βελτίωση)	Σ	350	350	Δράμας	»
7. Ν. Πέραμος - Καβάλας	Ν	200	200	Καβάλας	»
8. Δακτύλιος Δράμας	Ν	300	300	Δράμας	»
9. Σέρρες - Ν. Ζίχνη - Δράμα	Ν	1.000	190	Σερρών - Δράμας	»
10. Ν. Ζίχνη - Αμφίπολη	Ν	1.200	190	Σερρών	»
11. Ξάνθης - Δράμας (βελτίωση)	Ν	300	300	Δράμας - Ξάνθης	»
12. Λιμάνι Καβάλας	Ν	180	180	Καβάλας	»
13. Δράμα - Συμβολή Αμφίπολης (βελτίωση)	Ν	300	300	Δράμας - Σερρών	»
Ύδρευση - Αποχέτευση					
1. Τριτεύον Δίκτυο Ύδρευσης Καβάλας	Ν	300	170	Καβάλας	»
2. Ύδρευση - Βιομηχ. Περιοχής Καβάλας	Ν	150	20	»	»
3. Αποχ. ακαθ. και ομβρίων Καβάλας	Ν	1.250	1.250	»	»
4. Συνδ. Μαρμαρά Υδρ. Εξ. Δικτ.	Σ	172	80	»	»

(1)		(2)	(3)	(4)	(5)
5. Αποχ. Χρυσούπολης	Ν	220	220	»	»
6. » Θάσου	Ν	170	170	»	»
7. » Κρηνίδων	Ν	200	10	»	»
8. » Ν. Περάμου	Ν	200	20	»	»
9. » Λιμεναρίων (ομβρ.)	Ν	180	10	»	»
10. » ΑΚ. + ΒΚ Σερρών	Ν	210	210	Σερρών	»
11. » και Επεξεργ. Ηράκλειας	Ν	190	190	»	»
12. Ύδρευση εσωτ. κ. εξωτ. Δικτύου Δράμας	Ν	253	253	Δράμας	»
13. Αποχ. Ακ. Δράμας	Ν	300	300	»	»
Εγγειοβελτιωτικά-Αρδευτικά					
1. Αρδευτικό Προσωτσάνης	Σ	624	604	Δράμας	Υ.Γ.
2. » Φωτολείβους - Καλών Αγρών	Σ	895	835	»	Υ.Γ.
3. » Βοϊράνης	Σ	1.550	1.500	»	Υ.Γ.
4. » Λευκογείων-Κ. Νευροκοπίου	Ν	500	200	»	Υ.Γ.
5. » Χαϊδευτού-Καλαμωτής	Σ	423	400	Καβάλας	ΥΔΕ
6. » Πιερίας Κοιλάδας	Σ	250	105	»	»
7. » Α8 και Α9	Ν	650	200	Σερρών	»
8. » Συμπληρ. έργα (Κ)	Σ	310	160	»	»
9. » Σερρών (Κ)	Σ	6.600	140	»	»
10. » » (αναδασμός κλπ.)	Σ	590	300	»	»
11. Συμπληρωματικά έργα διώρυγας 2Κ	Ν	700	400	»	»
12. Ανακατασκευή αρδ. Σκούταρι	Ν	600	150	»	»
13. Εγγειοβελτ. έργο Α' Φάσης Κερκίνης	Ν	400	260	»	»
14. Διευθετ. ποταμού Στρυμώνα (Περιοχή, Αχινού-Μαυροθάλασσας)	Ν	300	175	»	»
15. Αρδευτικό έργο Λευκογείων - Κ. Νευροκοπίου - Εξοχής - Χρυσοκέφαλου	Ν	1.500	350	Δράμας	»
Γεωργικές Βιομηχανίες					
1. Συσκευαστήριο - Ψυγείο οπωροκηπ.	Ν	100	10	Δράμας	
2. Σφαγείο-Κρεαταγορά-Αλαντοποιείο	Ν	343,5	69	»	
3. Βιομηχ. Γάλακτος	Ν	87	17	»	
4. Βιομ. Ζωοτροφών	Ν	150	22,5	»	
5. Εγκατ. διαλογής καπνοφύλλων	Ν	295	59	»	
6. Αποθ. χώροι σιτηρών-Ξηραντ. αραβοσ.	Σ	94	14	»	
7. Αποθ. χώροι σιτηρών-Ξηραντ. αραβοσ.	Ν	344	67	Καβάλας	
8. Ελαιοδεξαμενές	Ν	5	0,5	»	
9. Συσκευαστήρια-ψυγεία οπωροκηπ.	Ν	40	4	»	
10. Περιφερειακές αγορές	Ν	550	110	»	
11. Σφαγεία-Κρεαταγορές-Αλαντοποιεία	Ν	343,5	69	»	
12. Εγκαταστ. διαλογής καπνοφύλλων	Ν	52,5	1	»	
13. Αποθ. χώροι σιτηρών-Ξηραντ. αραβοσ.	Σ	112	16	»	
14. Τεχνολ. βελτ. οινοπ. -οινοδεξαμενές	Σ	100	20	»	
15. Συσκευαστ. -ψυγεία οπωροκηπευτικών	Σ	23	2	»	
16. Διάφορες εγκαταστάσεις	Σ	71,5	13	»	
17. Εξοπλισμός αποθήκης πατάτας Νευροκοπίου	Ν	18	18	Δράμας	
18. Σήραγγες κατάψυξης-ψυγεία	Ν	150	150	»	
19. Μονάδες τυποποίησης λαδιού	Σ	5	5	Καβάλας	
20. » επεξεργ. επιτρ. ελιάς	Ν	12	12	»	
21. Βιομ. επεξεργ. νωπών οπωροκηπευτ.	Ν	150	150	»	
22. Τυροκομείο	Ν	10	10	»	
23. Σταθμός συγκ. «πρόψυξις γάλακτος»	Ν	50	50	»	
24. Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών	Ν	994	191	Σερρών	
25. Σφαγείο-Κρεαταγορά-αλαντοποιείο	Ν	1.328	266	»	
26. Τυροκομείο	Ν	11	2	»	
27. Κέντρο συσκευασ. και μεταποίησης αυγών	Ν	35	7	»	
28. Βιομηχανία ζωοτροφών	Ν	150	22,5	»	
29. Εγκαταστ. διαλογής καπνοφύλλων	Ν	530	10	»	
30. Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών - Ξηραντήριο αραβοσίτου	Σ	270	46	»	
31. Διάφορες εγκαταστάσεις	Σ	80	24	»	
32. Συσκευαστήριο ψυγείο οπωρ/κών	Ν	220	220	»	
33. Αποθ. χώροι σιτ. - Ξηραντ. αραβ.	Ν	385	74	Δράμας	

(1)		(2)	(3)	(4)	(5)
Δάση					
1. Δασική οδοποιΐα	Ν	2.500	920	Δράμας	
2. Βοσκότοποι	Ν	610	170	»	
3. Αναδασώσεις - Φυτώρια	Ν	—	390	»	
4. Βελτιώσεις υποβαθμισμένων δασών	Ν	—	200	»	
5. Δασικά κτίρια	Ν	—	100	»	
6. Μελέτες	Ν	—	24	»	
7. Εθνικοί Δρυμοί-Φυσικά μνημεία	Ν	—	15	»	
8. Θηραματοπονία - Αλιεία ορεινών υδάτ.	Ν	—	20	»	
9. Λοιπά έργα	Ν	—	40	»	
10. Αναδασώσεις - φυτώρια	Ν	—	100	Σερρών	
11. Δασική οδοποιΐα	Ν	—	200	»	
12. Διευθέτηση χειμάρρων	Ν	—	100	»	
13. Θηραματοπονία, αλιεία ορεινών υδάτων	Ν	—	30	Σερρών	
14. Αναδασώσεις - Φυτώρια	Ν	150	150	Καβάλας	
15. Δασική οδοποιΐα	Ν	80	80	»	
Αλιεία					
1. Ιχθυογεννητικός σταθμός Δράμας	Σ	17	17	Δράμας	
2. Υδροβιολογική - ωκεανογραφική μελέτη Κόλπου Καβάλας	Ν	30	30	Καβάλας	
Ορυκτός Πλούτος					
1. Άστριοι χαλαζίες	Ν		100	Δράμας	
Μεταποίηση					
1. Μονάδα πλαστικών σάκκων	Ν	45	45	Καβάλας	Εμπ. Τ
2. » αμμωνίας	Ν	2.800	2.800	»	»
3. » θειϊκού οξέος	Ν	840	840	»	»
4. » επεξεργ. καλλιούχων αστρίων	Ν	1.500	1.500	Δράμας	ΕΤΒΑ
5. Μεταλ/κό συγκρότημα	Ν	25.000	25.000	Σερρών	ΕΤΒΑ–Μποδοσ.
Ενέργεια					
1. Υ.Η.Σ. ΘΗΣΑΥΡΟΥ	Ν	11.926	9.613	Δράμας	ΔΕΗ
Κατοικία					
1. Οικιστική επέκταση Καβάλας	Ν	1.700	1.300	Καβάλας	ΔΕΠΟΣ
2. Κατασκευή 92 κατοικιών στην Καβάλα	Ν	230	230	»	»
3. » 144 » στη Χρυσούπολη	Ν	432	432	»	»
4. Ανέγερση 100 » στις Σέρρες	Ν	300	300	Σερρών	
5. » 100 » στη Δράμα	Ν	300	300	Δράμας	
Πολεοδομία					
1. Ρυθμιστικά σχέδια 40 οικισμών	Ν	100	100	Σερρών	
2. Εφαρμογή Σχεδίου Πόλεως Δράμας	Ν	250	250	Δράμας	
3. Διάφορα μικτά έργα Δράμας	Ν	410	410	»	
4. » » » Καβάλας	Ν	131	131	Καβάλας	
Εκπαίδευση					
1. Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Ν	850	850	Καβάλας	ΥΠΕΘΟ.
2. Α' Γυμνάσιο Καβάλας	Ν	100	100	»	»
3. ΚΕΤΕ Καβάλας	Ν	140	30	»	»
4. ΚΕΚΑΤΕ Δράμας	Ν	325	325	Δράμας	ΟΑΕΔ
5. Γυμνάσιο Χρυσούπολης	Ν	120	40	Καβάλας	ΥΠΕΘΟ
6. Διάφορα μικρότερα έργα	Ν	646	646	»	»
7. Πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπ/ση	Σ	398	398	Σερρών	»
8. » » » »	Σ	315	315	Δράμας	»

(1)		(2)	(3)	(4)	(5)
Πολιτιστικά					
1. Βιβλιοθήκη Δράμας	Ν	30	30	Δράμας	
2. Πνευματικό Κέντρο Κ. Νευροκοπίου	Ν	10	10	»	
3. » » Δράμας	Ν	500	295	»	
4. Λαογραφικό Μουσείο Δράμας	Ν	15	15	»	
5. Νομαρχιακή Βιβλιοθήκη Σερρών	Ν	30	30	Σερρών	
6. Πνευματικό Κέντρο Ν. Πετριτσίου	Ν	8	8	»	
7. Λαογραφικό Μουσείο Σερρών	Ν	20	20	»	
Μουσεία - Μνημεία					
1. Επέκταση Μουσείου Θάσου	Ν	60	60	Καβάλας	
2. Συντήρ/ση Παλατάκι Λιμεναρίων Θάσου	Ν	50	50	»	
3. Αξιοποίηση Κάστρου Καβάλας	Ν	50	50	»	
4. Μουσείου Αμφίπολης	Σ	42	42	Σερρών	
5. Αναστήλωση Μονής Τιμ. Προδρόμου	Ν	55	55	»	
6. Συντήρηση, εξοπλισμός Μουσείων	Ν	160	160	»	
Περιβάλλον					
1. Βιολογικός καθαρισμός Αποβλ. Νιγρήτας	Ν	60	60	Σερρών	
2. Εγκαταστάσεις ΚΤΕΟ Σερρών	Ν	36	36	»	
3. Εθνικοί Δρυμοί, αισθητικά δάση	Ν	10	10	»	
4. Διευθετ. Δάσους Ροδόπης	Ν	15	15	Δράμας	
5. Εγκαταστάσεις ΚΤΕΟ Δράμας	Ν	36	36	»	
6. » ΚΤΕΟ Καβάλας	Ν	36	36	Καβάλας	
7. Εθνικοί Δρυμοί, αισθητικά δάση	Ν	20	20	»	
8. Εγκατ. υποδοχής καταλοίπων πλοίων	Ν	50	50	»	
Τουρισμός					
1. Οδικοί σταθμοί Καβάλας	Ν	500	300	Καβάλας	
2. Σκάλα (Μικρή Μαρίνα Θάσου)	Ν	25	25	»	
3. Κάμπινγκ Ηρακλείτσας-επέκτ. ΞΕΝΙΑ	Ν	100	100	»	
4. Σταθμός Διοδίων Σερρών	Ν	150	90	Σερρών	
5. Αξιοποίηση κοιλάδας Αγ. Αναργύρων Σερ.	Ν	50	50	»	
6. Διάφορα μικρά έργα	Ν	260	260	»	
7. Χιονοδρομικό κέντρο Φαλακρού	Ν	600	200	Δράμας	
8. Εθνικό πάρκο - Βιότοπος	Ν	50	50	»	
9. Σπήλαιο Μααρά	Ν	150	150	»	
10. Ειδικά θέματα (ιαματικές πηγές κλπ.)	Ν	150	50	»	
11. Διάφορα μικρά έργα	Ν	137	137	»	
Υγεία - Πρόνοια					
1. Γεν. Νοσοκ. Σερρών	Ν	1.650	—	Σερρών	
2. 8 Κέντρα Υγείας Σερρών	Ν	280	280	»	
3. 5 » Υγείας Καβάλας	Ν	190	190	Καβάλας	
4. 5 » Υγείας Δράμας	Ν	190	190	Δράμας	
Τηλεπικοινωνίες					
1. Νέα τηλέφ. 6.600 Δράμας	Ν	—	460	Δράμας	ΟΤΕ
2. » » 5.800 Καβάλας	Ν	5.800	392	Καβάλας	»
3. » » 13.350 Σερρών	Ν	—	808	Σερρών	»

VI. ΚΡΗΤΗ

1. Η μέχρι σήμερα εξέλιξη και τα βασικά προβλήματα της οικονομίας της Κρήτης.

Η γρήγορη ανάπτυξη του τουρισμού και η επέκταση των θερμοκηπευτικών καλλιεργειών υπήρξαν τα δύο βασικά στοιχεία μεταβολής της δομής της οικονομίας της Κρήτης μετά το 1960. Ο τουρισμός αναπτύχθηκε κυρίως σε περιοχές κατά μήκος των βορείων ακτών (Ηράκλειο, Χερσόνησος, Μάλλια, Άγιος Νικόλαος, Ρέθυμνο) ενώ τα θερμοκήπια επεκτάθηκαν κυρίως στις νότιες πεδινές περιοχές (Ιεράπετρα, Τυμπάκι κ.λ.π.) Από τις εξελίξεις αυτές ευνοήθηκαν περισσότερο οι νομοί Ηρακλείου και Λασιθίου και λιγότερο οι δύο άλλοι. Στην οικονομική ανάπτυξη του Νομού Χανίων συνετέλεσε επίσης η επέκταση της καλλιέργειας των εσπεριδοειδών και των υποτροπικών καθώς και δραστηριότητες που σχετίζονται με το ναύσταθμο της Σούδας και τις άλλες στρατιωτικές εγκαταστάσεις στην περιοχή, λόγω των ευκαιριών απασχόλησης που προσφέρουν και της ζήτησης στην αγορά που εξασκούν.

Μια άλλη βελτίωση στην αγροτική οικονομία της Κρήτης υπήρξε η αύξηση των εκτάσεων και των αποδόσεων της ελαιοκαλλιέργειας που οφείλεται στη βελτίωση της τεχνικής της καλλιέργειας και στον εκσυγχρονισμό των ελαιουργείων.

Στη μεταποίηση δεν παρατηρήθηκαν αξιόλογες θετικές μεταβολές. Η βιομηχανική - βιοτεχνική απασχόληση παρέμεινε στάσιμη μεταξύ των ετών 1973 - 78 και από τότε δε σημειώθηκε αξιοσημείωτη επενδυτική δραστηριότητα στον τομέα. Στο νομό Ηρακλείου μόνο παρατηρήθηκε κάποια μικρή ανάπτυξη που σχετίζεται άμεσα με τη βιομηχανική Περιοχή του (ΒΙ.ΠΕ).

Η ανάπτυξη του τουρισμού και της γεωργίας είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση των εισοδημάτων και την προσφορά ευκαιριών απασχόλησης. Έτσι εξηγείται η συγκράτηση του πληθυσμού του Νησιού, που κατά τη 10ετία 1971 - 81 αυξήθηκε κατά 10% σε αντίθεση προς την προηγούμενη 10ετία που μειώθηκε κατά 5,5%. Τα ποσοστά αύξησης του πληθυσμού κατά νομό ήσαν τα εξής : Ηρακλείου 16,2%, Λασιθίου 5,8% Χανίων 5,1%, και Ρεθύμνης 2,8%.

Παρά την οικονομική ανάπτυξη που σημειώθηκε στην Κρήτη η ποιότητα ζωής των κατοίκων δεν βελτιώθηκε ανάλογα, αφού υπάρχουν τεράστιες ελλείψεις στις προσφερόμενες κοινωνικές υπηρεσίες, στην υποδομή και την πολιτιστική και κοινωνική ζωή. Μάλιστα η συγκέντρωση της ανάπτυξης σε ορισμένες περιοχές δημιούργησε νέα σοβαρά περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα. Το πρόβλημα επομένως της ισόρροπης ανάπτυξης είναι από τα οξύτερα που αντιμετωπίζει σήμερα η περιφέρεια.

Η γεωργία της Κρήτης, παρά την αξιόλογη τεχνολογική της εξέλιξη και εξειδίκευσή της, που ανταποκρίνεται σε σημαντικό βαθμό στο φυσικό συγκριτικό πλεονέκτημα του νησιού, αντιμετωπίζει όμοια προβλήματα με τη γεωργία των νοτίων και νησιωτικών περιοχών της χώρας. Τα σπουδαιότερα από τα προβλήματα αυτά που είναι κοινά σ' όλους τους νομούς της Κρήτης, είναι : (α) η στενότητα των αρδευτικών πόρων, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας των αρδεύσεων για την αναδιάρθρωση και εντατικοποίηση των καλλιεργειών (β) η ανεπάρκεια της αγροτικής υποδομής, ιδία της αγροτικής οδοποιίας, (γ) η μη ικανοποιητική οργάνωση της εμπορίας, ιδία των νωπών προϊόντων, δ) το πρόβλημα της διάρθρωσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και (ε) το πρόβλημα της αξιοποίησης και διαχείρησης των βοσκοτόπων. Πρέπει να σημειωθεί ότι το πρόβλημα των αρδεύσεων είναι πιο έντονο στους νομούς Ηρακλείου και Λασιθίου που διαθέτουν λιγότερα νερά, επιφανειακά και υπόγεια.

Στον τομέα της βιομηχανίας παρατηρείται έντονη συγκέντρωση της δραστηριότητας στο Ηράκλειο και κατά δεύτερο λόγο στα Χανιά. Εκτός από το νησιωτικό χαρακτήρα της περιφέρειας, που αποτελεί εμπόδιο για την εγκατάσταση πολλών βιομηχανικών μονάδων με σχετικά υψηλό κόστος μεταφοράς πρώτων υλών και ετοίμων προϊόντων, η βιομηχανική ανάπτυξη της Κρήτης περιορίζεται από την έλλειψη της αναγκαίας ειδικής υποδομής. Η ΒΙ.ΠΕ του Ηρακλείου έχει κιόλας κορεστεί ενώ δεν άρχισε ακόμη να κατασκευάζεται η ΒΙ.ΠΕ των Χανίων ως και νέα ΒΙ.ΠΕ στο Ηράκλειο. Πρόβλημα οργανωμένων βιομηχανικών - βιοτεχνικών χώρων υπάρχει επίσης και στους νομούς Λασιθίου και Ρεθύμνης.

Η ραγδαία ασύμμετρη ανάπτυξη του τουρισμού στην Κρήτη δημιούργησε ορισμένα σοβαρά προβλήματα. Έτσι στις περιοχές συγκεντρωμένης ανάπτυξης του τουρισμού αυξήθηκαν σημαντικά τα περιβαλλοντικά και τα κοινωνικά προβλήματα ενώ μειώθηκε, ή δε βελτιώθηκε, η ποιότητα των προσφερομένων τουριστικών υπηρεσιών, με κίνδυνο μόνιμη βλάβη της τουριστικής φήμης και επομένως του μέλλοντος του τουρισμού στην Κρήτη.

Στον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών οι σημαντικότερες ελλείψεις παρατηρούνται στην υποδομή υγείας, σ' όλους τους νομούς. Τεράστιο είναι επίσης το πρόβλημα των αποχετεύσεων στα αστικά κέντρα και τους παραθαλάσσιους οικισμούς όλων των Νομών της Κρήτης, λαμβανομένης υπόψη της ανάγκης διατήρησης της καθαριότητας και της υγιεινής κατάστασης του θαλάσσιου και παραθαλάσσιου χώρου για την ανάπτυξη του τουρισμού και διαφύλαξη της υγείας των κατοίκων.

Επίσης το πρόβλημα της ύδρευσης αστικών κέντρων (Ηράκλειο, Ρέθυμνο κ.α.) και άλλων ημιαστικών και αγροτικών οικισμών είναι οξύ σ' όλους τους νομούς της Κρήτης, όπως προκύπτει από τις προτάσεις των νομαρχιών για ένταξη έργων στο ΠΔΕ.

2. Επιδιώξεις, στόχοι, έργα και μέτρα πολιτικής.

Όπως και κατά το πρόσφατο παρελθόν έτσι και κατά την περίοδο του προγράμματος 1983 - 87 η γεωργία και ο τουρισμός θα αποτελέσουν τους βασικούς τομείς ανάπτυξης της οικονομίας της Κρήτης, εφόσον στους τομείς αυτούς το νησί διαθέτει πράγματι συγκριτικό πλεονέκτημα. Όμως και η συμβολή της βιομηχανίας θα είναι σημαντική, διότι εκτός από τη βιομηχανική ανάπτυξη που συνδυάζεται άμεσα με την ανάπτυξη της γεωργίας (γεωργικές βιομηχανίες, παραγωγή γεωργικών εισροών) επιδιώκεται η προσέλκυση βιομηχανικών επενδύσεων και σ' άλλους κλάδους για μια πιο ισόρροπη και ευσταθή ανάπτυξη.

Βασική επιδίωξη είναι η ισόρροπη ανάπτυξη στο χώρο, για να αμβλυνθούν τα προβλήματα από την υπερσυγκέντρωση και για να αναπτυχθούν περιοχές του σήμερα υστερούν ενώ διαθέτουν δυνατότητες.

Προτεραιότητα θα δοθεί στη δημιουργία της αναγκαίας υποδομής και στην εξασφάλιση στον πληθυσμό κοινωνικών υπηρεσιών, πολιτιστικών αγαθών και άλλων εξυπηρετήσεων που θα ανεβάσουν σημαντικά την ποιότητα της ζωής του. Οι βασικότερες επιδιώξεις του Προγράμματος και τα μέτρα πολιτικής κατά τομέα είναι :

α) Γεωργία.

Εκτός από τις θερμοκηπιακές καλλιέργειες, στις οποίες η Κρήτη πραγματοποίησε αξιόλογες επιδόσεις και στο μέλλον μπορεί να πραγματοποιήσει μεγαλύτερες, σημαντικές δυνατότητες για παραπέρα ανάπτυξη διαθέτουν : τα εσπεριδοειδή, τα υποτροπικά, τα πρώϊμα φρούτα, τα κρασιά ποιότητας κ.α. Επίσης υπάρχουν περιθώρια για την αύξηση των αποδόσεων των παραδοσιακών καλλιεργειών, την ανάπτυξη αιγοπροβατοτροφίας, την ανάπτυξη της μελισσοτροφίας και των αρωματικών φυτών.

Για την ανάπτυξη της γεωργίας δίνεται άμεση προτεραιότητα στην εκτέλεση μεγάλων και μικρών αρδευτικών έργων για επέκταση των αρδεύσεων (τουλάχιστον κατά 250 χιλ. στρέμ.)' που αποτελούν τον πιο κρίσιμο παράγοντα γεωργικής ανάπτυξης. Ακόμη θα πραγματοποιηθούν τα ακόλουθα :

Εκσυγχρονισμός της εμπορίας των γεωργικών προϊόντων ιδίως των νωπών, με συνεταιριστική δραστηριότητα και με τη συμπλήρωση της ειδικής υποδομής. Προς το σκοπό αυτό θα δημιουργηθούν Περιφερειακές Αγορές με συσκευαστήρια στο Ηράκλειο και στα Χανιά.

Βελτίωση της τεχνολογίας των θερμοκηπίων με στόχο την αύξηση των αποδόσεων και τη βελτίωση της ποιότητας, για να ενισχυθεί η διεθνής ανταγωνιστικότητα των προϊόντων τους.

Εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων για την επέκταση της καλλιέργειας των εσπεριδοειδών, των υποτροπικών, των πρώιμων, για την παραγωγή κρασιών ποιότητας (VQPRD) προς εξαγωγή, για την ανάπτυξη της μελισσοτροφίας και της παραγωγής αρωματικών φυτών.

Εφαρμογή ειδικού προγράμματος για τη βελτίωση και αξιοποίηση των βοσκοτόπων και την ανάπτυξη της αιγοπροβατοτροφίας, με έμφαση τους νομούς Χανίων, Ρεθύμνης και Λασιθίου.

β) Βιομηχανία.

Στη βιομηχανική ανάπτυξη της Κρήτης θα συμβάλει η ένταξη των Νομών Λασιθίου, Ρεθύμνης και Χανίων στη Γ' περιοχή κινήτρων του Ν. 1262/82. Ο Νομός Ηρακλείου εντάχθηκε στη Β' περιοχή. Εκτός από την βιομηχανική ανάπτυξη που σχετίζεται άμεσα με την ανάπτυξη της γεωργίας θα επιδιωχθεί η πραγματοποίηση επενδύσεων και σ' άλλους βιομηχανικούς κλάδους. Προς το σκοπό αυτό θα πραγματοποιηθούν τα εξής κατά τη διάρκεια του προγράμματος 1983 - 87.

Έρευνα υπεδάφους από το ΙΓΜΕ, για τον εντοπισμό αξιοποιήσιμων ορυκτών.

Επέκταση της ΒΙ.ΠΕ Ηρακλείου, δημιουργία της ΒΙ.ΠΕ Χανίων και δημιουργία βιομηχανικών - βιοτεχνικών περιοχών στο Ρέθυμνο, στη Σητεία, στην Ιεράπετρα και στις Μοίρες - Τυμπάκι.

Προσέλκυση βιομηχανικών επενδύσεων «μη προσδιορισμένου τόπου εγκατάστασης» για παραγωγή προϊόντων που θα προορίζονται για την ευρύτερη ελληνική αγορά ή εξαγωγή, κυρίως στην Μ. Ανατολή και Β. Αφρική.

Εφαρμογή ειδικού Προγράμματος για την ανάπτυξη της χειροτεχνίας, οικοτεχνίας και καλλιτεχνικής βιοτεχνίας, με φορέα τον ΕΟΜΜΕΧ.

γ) Τουρισμός.

Από το Πρόγραμμα δίνεται έμφαση στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών και άλλων σοβαρών προβλημάτων που προξένησε η απρογραμμάτιστη συγκέντρωση του τουρισμού σε λίγες περιοχές (Ηράκλειο, Χερσόνησος - Μάλλια, Άγιος Νικόλαος). Για την αποτροπή εμφάνισης αναλόγων προβλημάτων στο μέλλον και για την ισόρροπη ανάπτυξη στο χώρο, θα επιδιωχθεί ο προσανατολισμός του τουρισμού και σ' άλλες περιοχές που διαθέτουν δυνατότητες (περιοχή Χανίων, Ρεθύμνου, Σητείας, Ιεράπετρας- Μακρύ Γιαλού, νοτίων ακτών Ρεθύμνης και Χανίων, Κισσάμου-Φαλάσερνας κλπ.) και για τις οποίες ισχύουν τα κίνητρα Γ' περιοχής του Ν. 1262/82 για τουριστικές επενδύσεις. Η ανάπτυξη του τουρισμού στις περιοχές αυτές θα γίνει κατά τρόπο που δεν θα ζημιώνει την ανάπτυξη των άλλων τομέων, ιδία της γεωργίας. Ακόμη θα επιδιωχθούν και τα εξής :

Επέκταση της τουριστικής περιόδου και σε χειμερινούς μήνες, ιδίως σε τουριστικές περιοχές της νότιας Κρήτης, όπου οι κλιματολογικές συνθήκες είναι περισσότερο κατάλληλες.

Δημιουργία της αναγκαίας ειδικής τουριστικής υποδομής, με προτεραιότητα στις νέες προς ανάπτυξη τουριστικές περιοχές.

Εφαρμογή ειδικού προγράμματος για την ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού, σε συνεργασία με τους ΟΤΑ και τους συνεταιρισμούς.

Βελτίωση όλων των υπηρεσιών που προσφέρονται στους τουρίστες από τις τουριστικές επιχειρήσεις, με την εφαρμογή ειδικού προγράμματος αναβάθμισης των υπηρεσιών αυτών.

Τουριστική αξιοποίηση παραδοσιακών οικισμών, παραδοσιακών κτισμάτων κ.λπ.

δ) Μεταφορές - επικοινωνίες.

Προϋπόθεση για την ανάπτυξη είναι η αρτιότητα και καλή λειτουργία του συστήματος μεταφορών και επικοινωνιών, λαμβανομένου μάλιστα υπόψη του νησιωτικού χαρακτήρα της περιφέρειας. Προς τον σκοπό αυτό προβλέπεται κατά την περίοδο του Προγράμματος να γίνουν τα εξής :

Ολοκλήρωση και βελτίωση του βόρειου οδικού άξονα (τμήματα Χανιά - Καστέλλι - Πλάτανος, Αγ. Νικόλαος - Παχ. Άμμος, Σητεία - Αγκαθιά, παρακαμπτήριες Ρεθύμνου και Χανίων).

Ολοκλήρωση και βελτίωση του νότιου οδικού άξονα.

Ολοκλήρωση της ασφαλτόστρωσης του επαρχιακού δικτύου.

Συμπλήρωση των έργων του αεροδρομίου Ηρακλείου.

Συμπλήρωση του εξοπλισμού των λιμενιών Ηρακλείου και Σούδας.

Ολοκλήρωση της κατασκευής των λιμενικών έργων Ρεθύμνου, Σητείας, Ιεράπετρας και άλλων μικρών λιμανιών.

Κατασκευή αεροδρομίου στη Σητεία.

Κατασκευή λιμανιού στα νότια παράλια της Κρήτης.

Μελέτη της δυνατότητας δημιουργίας μετακομιστικού κέντρου στο Ηράκλειο.

Κάλυψη των αναγκών σε τηλεφωνικές συνδέσεις που ανέρχονται σε 70.000 και βελτίωση της λειτουργίας των υφισταμένων.

ε) Υγεία.

Βασική επιδίωξη είναι η δημιουργία δυνατοτήτων αποτελεσματικής περίθαλψης για όλο τον πληθυσμό. Εκτός από τα γενικά μέτρα της πολιτικής για την υγεία θα πραγματοποιηθούν τα ακόλουθα :

Ανέγερση πανεπιστημιακού νοσοκομείου στο Ηράκλειο δυναμικότητας 600 κλινών.

Αποπεράτωση νοσοκομείων Αγίου Νικολάου και Ρεθύμνου.

Ανέγερση νέου νοσοκομείου στη Σητεία με ενισχυμένη σύνθεση επειδή η περιοχή είναι απομακρυσμένη.

Βελτίωση και συμπλήρωση των νοσοκομείων Ιεράπετρας και Νεάπολης.

Συγκρότηση των Κέντρων Υγείας που έχουν αποφασιστεί στην Κρήτη.

στ) Εκπαίδευση

Εκτός από την πλήρη κάλυψη των αναγκών σε διδακτικό προσωπικό, επαρκή μέσα και λοιπό εξοπλισμό δίδεται προτεραιότητα από το Πρόγραμμα στα εξής :

Κάλυψη των κτιριακών αναγκών που επείγουν σ' όλες τις βαθμίδες της γενικής, τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Για το σκοπό αυτό θα χρησιμοποιηθούν και προκατασκευασμένα κτίσματα.

Κατάργηση, όπου είναι δυνατόν, των μονοθέσιων σχολείων και μεταφορά των μαθητών με λεωφορεία σε κεντρικά πολυθέσια σχολεία.

Προώθηση των κτιριακών προγραμμάτων του Πανεπιστημίου Κρήτης στο Ηράκλειο και στο Ρέθυμνο και του Πολυτεχνείου Κρήτης στα Χανιά.

ζ) Αστική και κοινωνική υποδομή

Οι τεράστιες ελλείψεις σε αστική υποδομή υποβαθμίζουν την ποιότητα της ζωής των κατοίκων και δημιουργούν προβλήματα στο περιβάλλον. Προς αντιμετώπιση του προβλήματος τούτου θα δοθεί άμεση προτεραιότητα στην κατασκευή

της αναγκαίας τεχνικής και κοινωνικής υποδομής στα μεγαλύτερα αστικά και ημιαστικά κέντρα (Ηράκλειο, Χανιά, Ρέθυμνο, Άγ. Νικόλαος, Ιεράπετρα, Σητεία κ.λ.π.). Στις πόλεις αυτές θα προωθηθούν ή θα ολοκληρωθούν τα έργα αποχέτευσης, ύδρευσης, οδοποιίας - πολεοδομίας και θα δημιουργηθεί η αναγκαία κοινωνική υποδομή για την εξυπηρέτηση των κατοίκων (υποδομή που εξυπηρετεί τη μητέρα, το παιδί, τους γέροντες κ.λ.π.).

η) Λοιπή υποδομή

Από το Πρόγραμμα προβλέπεται ενίσχυση των ΟΤΑ, πολιτιστικών, αθλητικών και άλλων φορέων για την κατασκευή οικημάτων, κατασκευή εγκαταστάσεων που εξυπηρετούν κοινότητες, πολιτιστικές, μορφωτικές, αθλητικές και άλλες κοινωνικές ανάγκες. Οι προτεραιότητες θα καθοριστούν από τα Νομαρχιακά Συμβούλια.

θ) Προστασία περιβάλλοντος

Για το θέμα αυτό, για το οποίο υπάρχει μεγάλη ευαισθησία στην Κρήτη, εκτός από την αναγκαία υποδομή και τα λοιπά γενικά μέτρα προστασίας, θα εξετάζονται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις κάθε επένδυσης, κάθε έργου και κάθε κατασκευής στα κίνητρα του Ν. 1262/82 θα είναι ο χαμηλός βαθμός επιβάρυνσης του ευαίσθητου περιβάλλοντος του νησιού.

3. Τα βασικά έργα της περιφέρειας

Στον πίνακα βασικών έργων εμφανίζονται τα σπουδαιότερα αναπτυξιακά έργα που θα γίνουν στην Κρήτη ως και τα ποσά που θα διατεθούν για τα έργα αυτά στην περίοδο του Προγράμματος.

Ιδιαίτερης σημασίας για την οικονομία και την κοινωνία της Κρήτης έχουν τα εξής έργα :

1. Τα έργα ολοκλήρωσης του βόρειου οδικού άξωνα, με προϋπολογισμό 4.850 εκατ. και πιστώσεις 5ετίας Προγράμματος 3.250 εκατ. δρχ.
2. Ολοκλήρωση και βελτίωση του Νοτίου οδικού άξονα με πιστώσεις 1.000 εκ. δρχ.

3. Τα αρδευτικά έργα Δυτικής Κρήτης, Μεσσαράς και Ιεράπετρας, για τα οποία θα διατεθούν πιστώσεις ύψους 5,5 δισ. δρχ. στην 5ετία. Το μέγεθος αυτό εκφράζει την προτεραιότητα που δίδεται στα αρδευτικά έργα λόγω της σπουδαιότητας τους στην οικονομία της Κρήτης.

4. Τα έργα του Πανεπιστημίου και του Πολυτεχνείου Κρήτης για τα οποία θα διατεθούν μέσα στην 5ετία περισσότερα από 1,5 δισ. δρχ.
5. Το Νοσοκομείο Πανεπιστημίου Κρήτης, προϋπολογισμού 6 δισ. δρχ.
6. Τα βασικά έργα ύδρευσης - αποχέτευσης των μεγαλυτέρων πόλεων (Ηρακλείου, Χανίων, Ρεθύμνου κ.λ.π.).
7. Οι περιφερειακές αγορές γεωργικών προϊόντων στο Ηράκλειο και στα Χανιά, προϋπολογισμού 1.000 εκατ. δρχ.

Εξαιρετικής σημασίας για τη βιομηχανική ανάπτυξη της Κρήτης είναι και τα προβλεπόμενα έργα της νέας ΒΙ.ΠΕ Ηρακλείου και της ΒΙ.ΠΕ Χανίων προϋπολογισμού 1,5 δισ. δρχ. τα οποία φαίνονται στον πίνακα βασικών έργων εφόσον δεν χρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ αλλά από την ΕΤΒΑ.

ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων
του Δημοσίου Τομέα

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983-1987			
	Με βάση τις προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	2.500	—	2.500	7,4
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	3.700	—	3.700	11,0
ΕΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	800	429	1.229	3,6
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	330	1.092	1.422	4,2
ΔΑΣΗ	130	—	130	0,4
ΑΛΙΕΙΑ	100	—	100	0,3
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ (†)	—	646	646	1,9
ΟΡΥΧΕΙΑ	50	—	50	0,1
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	350	—	350	1,0
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	—	3.420	3.420	10,1
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	—	1.582	1.582	4,7
ΕΜΠΟΡΙΟ	440	—	440	1,3
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	200	—	200	0,6
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	—	900	900	2,7
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	420	910	1.330	3,9
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1.400	1.132	2.532	7,5
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	535	5.815	6.350	18,9
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	350	480	830	2,5
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	310	5.608	5.918	17,5
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	—	118	118	0,3
ΔΙΑΦΟΡΑ	—	—	—	—
Σύνολο	11.615	22.132	33.747	100,0

ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ
Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων
του Δημοσίου Τομέα

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	1.400	100	1.500	14,1
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	510	680	1.190	11,2
ΕΓΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	750	1.367	2.117	20,0
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	—	953	953	9,0
ΔΑΣΗ	—	74	74	0,7
ΑΛΙΕΙΑ	—	—	—	—
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ (†)	—	66	66	0,6
ΟΡΥΧΕΙΑ	—	—	—	—
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	400	—	400	3,8
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	—	—	—	—
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	—	370	370	3,5
ΕΜΠΟΡΙΟ	—	—	—	—
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	—	—	—	—
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	—	376	376	3,5
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	50	300	350	3,3
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	660	167	827	7,8
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	250	50	300	2,8
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	370	430	800	7,5
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	910	23	933	8,8
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	150	212	362	3,4
ΔΙΑΦΟΡΑ	—	—	—	—
Σύνολο	5.450	5.168	10.618	100,0

† Περιλαμβάνονται και εγκαταστάσεις όπως ελαιοδεξαμενές, οινοδεξαμενές κ.λπ.

NΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ
Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων
του Δημοσίου Τομέα

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

Κλάδος	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την Πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	1.000	--	1.000	13,1
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	1.198	--	1.198	15,7
ΕΓΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	51	--	51	0,7
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	697	--	697	9,2
ΔΑΣΗ	32	61	93	1,2
ΑΛΙΕΙΑ	--	--	--	--
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ (†)	--	162	162	2,1
ΟΡΥΧΕΙΑ	--	50	50	0,7
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	400	--	400	5,3
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	--	--	--	--
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	--	365	365	4,8
ΕΜΠΟΡΙΟ	--	--	--	--
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	--	--	--	--
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	290	66	356	4,7
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	100	260	360	4,7
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	260	150	410	5,4
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	470	--	470	6,2
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	50	650	700	9,2
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	988	110	1.098	14,4
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	--	200	200	2,6
ΔΙΑΦΟΡΑ	--	--	--	--
Σύνολο	5.536	2.074	7.610	100,0

ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ
Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων
του Δημοσίου Τομέα

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

Κλάδος	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	4.922	370	5.292	26,8
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	1.482	--	1.482	7,5
ΕΓΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	101	2.526	2.627	13,3
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	1.126	--	1.126	5,7
ΔΑΣΗ	177	27	204	1,0
ΑΛΙΕΙΑ	187	--	187	1,0
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ (†)	--	384	384	1,9
ΟΡΥΧΕΙΑ	--	--	--	--
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	8	--	8	0,0
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	--	--	--	--
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	--	409	409	2,1
ΕΜΠΟΡΙΟ	--	--	--	--
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	--	--	--	--
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	--	450	450	2,3
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	250	490	740	3,8
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	2.775	--	2.775	14,1
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	1,032	--	1.032	5,2
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	1.305	400	1.705	8,7
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	700	--	700	3,6
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	280	270	550	2,8
ΔΙΑΦΟΡΑ	--	36	36	0,2
Σύνολο	14.345	5.362	19.707	100,0

† Περιλαμβάνονται και εγκαταστάσεις όπως ελαιοδεξαμενές, οινοδεξαμενές κ.λπ.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Βασικά Έργα Κρήτης 1983-1987

ΤΟΜΕΙΣ Έργα	Προϋπολογισμός	Πιστώσεις 1983-1987
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ		
1. Βόρειος Οδικός Άξονας	4.850	3.250
α. Κολυμπάρι-Καστέλλι	700	700
β. Παράκαμψη Ρεθύμνου	1.000	1.000
γ. Συνδέσεις Ηρακλείου	250	250
δ. Γούρνες-Ορ. Νομού Λασιθίου	1.200	600
ε. Παράκαμψη Χανίων	400	400
στ. Αγ. Νικόλαος-Π. Άμμος	1.000	100
ζ. Αγκαθιάς-Σητεία και παράκαμψη	300	200
2. Ολοκλήρωση και βελτ. Ν. οδικού άξονα		1.000
3. Οδός Ηρακλείου-Άγιοι Δέκα	500	500
4. Οδός Ηρακλείου - Βιάννου	1.000	300
5. Αερολιμένας Ηρακλείου	807	807
6. Αερολιμένας Χανίων	690	690
7. Λιμένας Ηρακλείου	1.100	1.100
8. Λιμένας Ρεθύμνου	350	350
9. Λιμένας Σούδας	1.200	1.200
ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ-ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ		
1. Έργα ΟΑΔΥΚ	2.910	2.910
2. Αρδευτικό Μπραμιανού Ιεράπετρας	1.880	1.368
3. Άρδευση πεδιάδας Μεσσαράς	2.420	1.229
4. Αξιοποίηση πηγών Μαλάβρας		
ΓΕΩΡΓΙΑ ΓΕΩΡΓ. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ		
1. Περιφερειακές Αγορές Ηρακλείου - Χανίων	1.000	200
ΥΓΕΙΑ		
1. Νοσοκομείο Ηρακλείου	675	
2. Νοσοκομείο Αγ. Νικολάου	350	
3. Νοσοκομείο Ρεθύμνου	350	
4. Νοσοκομείο Σητείας	330	
5. Νοσοκομείο Πανεπιστημίου Κρήτης	6.000	6.000
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ		
1. Εσωτ. υδρ. δίκτυο Ηρακλείου	900	600
2. Υδρευτικό Ελούντας Λασιθίου	190	190
3. Υδρευτικό Ρεθύμνου	750	159
4. Υδρευτικό Χανίων	560	525
5. Αποχετευτικό Ηρακλείου	1.200	900
6. Αποχετευτικό Αγ. Νικολάου	350	230
7. Αποχετευτικό Σητείας	180	180
8. Αποχετευτικό Ιεράπετρας	190	190
9. Αποχετευτικό Ρεθύμνου	690	660
10 Αποχετευτικό Χανίων	850	850
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		
1. ΠΟΣΜΕ Χανίων	370	330
2. Πανεπιστήμιο Κρήτης	1.140	1.140
α. Εγκαταστάσεις Ηρακλείου	980	980
β. Εγκαταστάσεις Ρεθύμνου	160	160
3. Πολυτεχνείο Κρήτης	426	426
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑ		
1. Έργα Ανακτόρου Κνωσσού	800	300
2. Έργα Παλιάς πόλης Ρεθύμνου	800	250
3. Έργα Παλιάς πόλης Χανίων	850	280
ΕΡΓΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ		
1. ΣΤΕ Ηρακλείου	150	150
2. Golf Ηρακλείου	180	180
3. Έργα Οροπεδίου Λασιθίου και Βάϊ	800	100

VII. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

1. Προβλήματα - Αδυναμίες

1.1. Γενικά :Η περιφέρεια της Ηπείρου που καλύπτει τη Β.Δ. άκρη της χώρας και περιλαμβάνει τους τέσσερις νομούς της Ηπείρου, τη Λευκάδα και την Κέρκυρα είναι από τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της χώρας.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία το κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της περιφέρειας ανέρχεται στο 73,5 % του αντίστοιχου μέσου όρου για τη χώρα, οι κατά κεφαλή καταθέσεις, ιδιωτών στο 75 %, η κατά κεφαλή κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας για οικιακή χρήση στο 56,4 %, τα αυτοκίνητα στο 68 %, τα τηλέφωνα στο 63 %και οι νοσοκομειακές κλίνες στο 65,6 %.

Πέρα από αυτό στις διάφορες περιοχές που απαρτίζουν την περιφέρεια παρατηρείται μια σχετική έντονη ανομοιογένεια στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξή τους. Οι πιο προβληματικές περιοχές της περιφέρειας είναι οι ορεινές και τέτοιες είναι πάνω από τα 2/3 της περιφέρειας (Λάκα Σούλι και ορεινό συγκρότημα της Πίνδου) και οι παραμεθόριες επαρχίες της Κόνιτσας, των Φιλιατών και του Πωγωνίου. Λιγότερο προβληματικές κυρίως λόγω καλυτέρων προοπτικών είναι η Λευκάδα, η Νότιος Κέρκυρα και τα παράλια της Ηπείρου. Στις δυναμικές και για διαφορετικούς για κάθε μια λόγους περιλαμβάνονται οι πεδινές ζώνες Άρτας Πρέβεζας και Φαναρίου, η Β. Κέρκυρα και το Λεκανοπέδιο Ιωαννίνων. Στην ανομοιογενή και μη ικανοποιητική ανάπτυξη της περιφέρειας αντικατοπτρίζονται το σχετικά δυσμενές «περιβάλλον» (γεωγραφική θέση, μορφολογία του εδάφους και διαθέσιμοι πόροι) και οι δυσμενείς εξελίξεις που σημειώθηκαν στην περιοχή κυρίως από το 1940 και μετά (ιστορικά γεγονότα, έντονη μετανάστευση, και πολιτική ανάπτυξης που ακολουθήθηκε).

Όπως έχει διαμορφωθεί η κατάσταση σήμερα, τα οξύτερα από τα γενικής φύσεως προβλήματα που αντιμετωπίζονται στην περιφέρεια εξακολουθούν να είναι αποτελέσματα των πιο πάνω δεδομένων.

Πιο συγκεκριμένα η πληθυσμιακή συρρίκνωση και ιδιαίτερα η συρρίκνωση της πληθυσμιακής πυραμίδας στις νέες ηλικίες σε ορισμένες περιοχές της περιφέρειας—Λευκάδα, Λάκα Σούλι, Τζουμέρκα, Κόνιτσα, Πωγώνι και Φιλιάτες—φαίνεται οτι έχει φθάσει σε πολύ κρίσιμο σημείο. Σε πολλούς από τους οικισμούς και τα χωρία των περιοχών αυτών που καταλαμβάνουν μια σχετικά μεγάλη έκταση της περιφέρειας, υπάρχει κίνδυνος να έχει ήδη ξεπερασθεί το κρίσιμο σημείο για την παραπέρα βιωσιμότητά τους, τουλάχιστον με τη μορφή που είχαν μέχρι τώρα. Σαν το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της κρισιμότητας αναφέρονται οι δυσκολίες που αντιμετωπίζονται στην ομαλή λειτουργία δημοτικών Σχολείων σε πολλές από τις περιοχές αυτές λόγω έλλειψης μαθητών.

Με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 1981 τα πιο πάνω αποκτούν πρόσθετη βαρύτητα από το γεγονός οτι η εγκατάλειψη στις περιοχές αυτές συνεχίζεται, παρά τη σχετική αύξηση του πληθυσμού σε επίπεδο περιφέρειας και παρά τις κάποιες ενδείξεις για επιστροφή μεταναστών από το εσωτερικό και κυρίως από το εξωτερικό (Δ. Ευρώπη), που σημαίνει οτι οι προβληματικές περιοχές εξακολουθούν να γίνονται προβληματικότερες. Αποτέλεσμα των αρνητικών αυτών δημογραφικών εξελίξεων είναι να παρουσιάζονται σοβαρά προβλήματα στην αξιοποίηση των έστω περιορισμένων πόρων στους οποίους οι περιοχές αυτές παραδοσιακά είχαν το συγκριτικό πλεονέκτημα. Σήμερα το κυριότερο εμπόδιο για την παραπέρα ανάπτυξη της κτηνοτροφίας και της γεωργίας, καθώς και τη συνέχιση της βιοτεχνικής δραστηριότητας σε είδη λαϊκής παράδοσης, είναι η περιορισμένη είσοδος νέων ανθρώπων στις δραστηριότητες αυτές. Αυτό είναι αντίθετο με οτι

συνέβαινε μέχρι τα τελευταία χρόνια όπου οι περιορισμένοι πόροι έβαζαν εμπόδια στην πλήρη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού με αποτέλεσμα τη μετανάστευση.

Από τα άλλα προβλήματα η εγκατάλειψη της γεωργικής γης θεωρείται άμεση συνέπεια αυτής της συνεχιζόμενης πληθυσμιακής συρρίκνωσης. Είναι χαρακτηριστικό ότι, στην περιφέρεια που είναι από τις λιγότερο προικισμένες περιοχές της χώρας σε γεωργική γη (περιφέρεια 17,5 %, χώρα 29,7 %) και μάλιστα σε εύφορη γεωργική γη παρουσιάζεται και το μεγαλύτερο ποσοστό γύρω στο 10 % εγκατάλειψης της γεωργικής γης. Η διασπορά του πληθυσμού σε μεγάλο αριθμό οικισμών με χαμηλή πληθυσμιακή βάση κατά κύριο λόγο είναι αποτέλεσμα της μορφολογίας του εδάφους της περιφέρειας.

Στη φυσική απομόνωση, που εξακολουθεί να αποτελεί ένα από τα κύρια προβλήματα της περιφέρειας, αντανακλώνται η γεωγραφική θέση της, η ανεπαρκής προσπελασιμότητα του ορεινού όγκου της Πίνδου —με την υφιστάμενη υποδομή μεταφορών— η μη ζεύξη του Ρίου - Αντιρρίου και τα κλειστά σύνορα με την Αλβανία.

1.2. Πρωτογενής τομέας. Παρά την περιορισμένη έκταση της γεωργικής γης η περιφέρεια έχει έντονο γεωργικό και ειδικότερα γεωργοκτηνοτροφικό χαρακτήρα. Από πολλές απόψεις στο συνδυασμό κτηνοτροφίας και γεωργίας η περιφέρεια φαίνεται οτι έχει το συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των άλλων περιφερειών. Ο πρωτογενής τομέας συμβάλλει κατά 51 %περίπου στην απασχόληση του εργατικού δυναμικού (1981) και κατά 24,4 %στο σχηματισμό του ΑΕΠ της περιφέρειας (1979). Στον πρωτογενή τομέα την πρώτη θέση κατέχει η κτηνοτροφία και ακολουθούν η γεωργία, η αλιεία και τα δάση.

Στη μεγαλύτερη έκταση της περιφέρειας η φυτική παραγωγή αποτελεί κυρίως συμπληρωματική δραστηριότητα της κτηνοτροφίας. Η παραγωγή προσανατολίζεται στην παραγωγή μηδικής, καλαμποκιού και άλλων προϊόντων που χρησιμοποιούνται για κτηνοτροφές. Βέβαια, στην περιφέρεια υπάρχουν και άλλες σημαντικές καλλιέργειες όπως της ελιάς (Λευκάδα, Κέρκυρα, Θεσπρωτία, Πρέβεζα και Άρτα), της πορτοκαλιάς (Άρτα και Πρέβεζα), ντομάτας (Πρέβεζα και Κέρκυρα), πατάτας (Γιάννενα και Πρέβεζα) και αμπελιών (Κέρκυρα, Λευκάδα και Γιάννενα).

Στη γεωργία πέρα από τα προβλήματα που είναι κοινά και στην υπόλοιπη χώρα - μικρός κλήρος, πολυτεμαχισμός και έλλειψη πολιτικής χρήσεων γης που έχει επιτρέψει την απόσταση σπάνιας γεωργικής γης για μη γεωργικές χρήσεις - τα σημαντικότερα προβλήματα συνοψίζονται :Στις ελλείψεις και τις ανεπάρκειες της σχετικής υποδομής και ιδιαίτερα των αρδευτικών έργων που συχνά είναι ταυτόχρονα και εγγειοβελτιωτικά και στην δυσανάλογα μεγάλη έκταση της εγκαταλειμμένης γεωργικής γης. Η εγκατελειμμένη γεωργική γη υπολογίζεται γύρω στα 150000 - 200000 στρέμματα και ανήκει κυρίως σε άτομα που δεν ασχολούνται πλέον με τη γεωργία. Για τον περιορισμό της υποαπασχόλησης και την αξιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος πού παρουσιάζει η γεωργοκτηνοτροφία στην περιφέρεια, η αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων κρίνεται τελείως απαραίτητη.

Με την επέκταση των αρδευόμενων εκτάσεων αναμένεται οχι μόνο να αυξηθεί η παραγωγή προϊόντων που χρειάζονται περισσότερο στην περιφέρεια μηδική, καλαμπόκι κλπ.-αλλά και κυρίως το κόστος ευκαιρίας της αυξημένης αυτής παραγωγής να είναι χαμηλό. Με δοσμένη τη μορφή που έχουν οι εκμεταλλεύσεις του πρωτογενή τομέα στην περιφέρεια-μικρές, μικτές γεωργοκτηνοτροφικές μονάδες οικογενειακής μορφής-μερική απασχόληση μελών της οικογένειας με τη φυτική παραγωγή όχι μόνο δεν περιορίζει τη δραστηριότητα της οικογένειας στην κτηνοτροφία, αλλά επιτρέπει και ενισχύει την παραπέρα ανάπτυξή της.

Στην καλλιέργεια της ελιάς που με εξαίρεση το Ν. Ιωαννίνων αποτελεί μια πολύ σημαντική καλλιέργεια για την περιφέρεια, τα σημαντικότερα προβλήματα αντιμετωπίζονται στην Λευκάδα και την Κέρκυρα με τα υψηλόκορμα και πυκνοφυτεμένα δένδρα. Στη Λευκάδα και στη Κέρκυρα αντιμετωπίζονται επίσης προβλήματα και με τα αμπέλια που σχετίζονται με τις ποικιλίες που καλλιεργούνται και την πυκνή φύτευσή τους. Πρόβλημα θεωρείται επίσης η στασιμότητα στις καλλιεργούμενες εκτάσεις με αμπέλια στην περιοχή Ζίτσας του Ν. Ιωαννίνων.

Στην καλλιέργεια της πορτοκαλιάς που αποτελεί μια πολύ δυναμική καλλιέργεια, τουλάχιστον για το Ν. Άρτας, το οξύτερο πρόβλημα είναι οι καταστροφές από τον παγετό που συχνά επικρατεί στην περιοχή.

Στη σχετικά περιορισμένη καλλιέργεια των κηπευτικών (ντομάτες, πατάτες κλπ.) αντικατοπτρίζονται περισσότερο οι δυσκολίες διάθεσης και αποθήκευσης των προϊόντων παρά η δυνατότητα παραγωγής των. Ιδιαίτερα ισχύει αυτό για μια περιορισμένη σε έκταση περιοχή του Ν. Πρέβεζας στην οποία οι συνθήκες για την παραγωγή κηπευτικών υπό κάλυψη χαρακτηρίζονται άριστες.

Στην κτηνοτροφία και ιδιαίτερα στην αιγοπροβατοτροφία στην οποία έχει παράδοση η περιφέρεια (Ιωάννινα, Θεσπρωτία, Πρέβεζα και Άρτα) τα σημαντικότερα προβλήματα είναι η απροθυμία εισόδου στο επάγγελμα νέων ανθρώπων, η υποβάθμιση των πεδινών βοσκοτόπων και η μη πλήρης αξιοποίηση των ορεινών, το ιδιοκτησιακό, η έλλειψη της σχετικής υποδομής, η ελλειμματικότητα σε ζωοτροφές και η περιορισμένη συνεταιριστική δραστηριότητα. Στην πτηνοτροφία και χοιροτροφία-που αναπτύχθηκαν με θεαματικούς βαθμούς τα τελευταία χρόνια-τα κυριότερα προβλήματα είναι η σχετικά υψηλή τιμή των ζωοτροφών, η διάθεση του προϊόντος τους και η σωστή επιλογή της θέσης εγκατάστασής τους.

Στα δάση —Ιωάννινα και Άρτα -- τα σημαντικότερα προβλήματα είναι η ανεπάρκεια των έργων υποδομής, το ιδιοκτησιακό καθεστώς, η έλλειψη καλλιεργητικών επεμβάσεων και η πίεση που ασκείται από τη βοσκή. Συνέπεια των προβλημάτων αυτών είναι η μη ικανοποιητική κατάσταση των δασών και η μη ικανοποιητική αξιοποίησή τους παρά τις ευνοϊκές προοπτικές που υπάρχουν.

Στην αλιεία σαν το κυριότερο πρόβλημα θα μπορούσε να χαρακτηρισθεί η μη αξιοποίηση των μεγάλων δυνατοτήτων που υπάρχουν για την αύξηση της ιχθυοπαραγωγής τόσο στα εσωτερικά ύδατα (Άραχθος, Λούρος, Καλαμάς, Αώος, Βοϊδομάτης και λίμνη Ιωαννίνων), όσο και στις θαλάσσιες περιοχές (Λευκάδα, Κέρκυρα και παράλια της Ηπείρου) και κυρίως στον Αμβρακικό. Η μη αξιοποίηση των δυνατοτήτων αυτών θεωρείται αποτέλεσμα κυρίως της έλλειψης και της ανεπάρκειας των σχετικών έργων υποδομής και ακολουθούν οι αδυναμίες διάθεσης των προϊόντων στον ευρύτερο ελληνικό χώρο. Ιδιαίτερα ισχύει αυτό για τα αλιεύματα των εσωτερικών υδάτων και κυρίως για την πέστροφα.

1.3. Δευτερογενής τομέας :Αν και μέχρι τα τελευταία χρόνια η βιομηχανική δραστηριότητα περιοριζόταν στην αξιοποίηση των προϊόντων του πρωτογενή τομέα (γαλακτοκομικά, ελαιοκομικά, αλλα τρόφιμα και ποτά, καθώς και προϊόντα μαλλιού, δέρματος και ξύλου) και τη βιοτεχνία και μάλιστα καλλιτεχνική βιοτεχνία στην οποία έχει παράδοση η περιφέρεια (π.χ. αργυροχρυσοχοΐα, υφαντική, κεντητική, ξυλογλυπτική κλπ.) σήμερα η κατάσταση έχει διαφοροποιηθεί αρκετά. Η θεαματική αύξηση που σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια στην επεξεργασία μαρμάρων και η ανάπτυξη αξιόλογων βιομηχανικών μονάδων που δεν βασίζονται σε ντόπιες πρώτες ύλες (έτοιμα ενδύματα, κλωστοϋφαντουργία, πολεμικό υλικό κλπ.) θέτει σε νέα βάση τις προο-

πτικές που υπάρχουν για την ανάπτυξη βιομηχανίας στην περιφέρεια και ειδικότερα στο Ν. Ιωαννίνων στον οποίο έχουν συγκεντρωθεί οι περισσότερες από τις μονάδες αυτές. Οι εξελίξεις αυτές μέχρι ένα βαθμό θεωρούνται αποτέλεσμα τόσο των διαφόρων νόμων περί κινήτρων, όσο και της ύπαρξης εργατικού δυναμικού και ιδιαίτερα εργατικού δυναμικού που έχει επιστρέψει πρόσφατα από τις χώρες της Δ. Ευρώπης.

Πέρα από την έλλειψη της σχετικής υποδομής τα σημαντικότερα προβλήματα για τη βιομηχανία είναι αυτά που πηγάζουν από τη σχετική απομόνωση και τη μεγάλη απόσταση από τα δυο μεγάλα καταναλωτικά κέντρα Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Σχετικά με την υποδομή διευκρινίζεται ότι στην Κέρκυρα, την Λευκάδα και την Άρτα δεν έχει καθοριστεί ακόμη Βιομηχανική Περιοχή (ΒΠ), ενώ η καταλληλότητα της θέσης που έχει επιλεγεί για τη ΒΠ των Ιωαννίνων και της Θεσπρωτίας εξακολουθεί να αμφισβητείται έντονα.

Σχετικά με τον ορυκτό πλούτο σημειώνεται οτι με εξαίρεση τα αδρανή υλικά και τα μάρμαρα τα υπόλοιπα ορυκτά που έχουν εντοπισθεί - φωσφορίτες, γύψος, λιγνίτης, ορυκτό αλάτι κλπ. δεν αξιοποιούνται ακόμη.Με τα μάρμαρα, που η επεξεργασία και η εξόρυξή τους αποτελεί μια πολύ σημαντική - τη σημαντικότερη για το Ν. Ιωαννίνων - με γεωργική δραστηριότητα για την περιφέρεια, τα κυριότερα προβλήματα είναι αυτά που δημιουργούνται από τη μη σωστή διαδικασία έρευνας και εξόρυξής τους. Η πρακτική που ακολουθείται στην εξόρυξη έχει αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, στην ποιότητα και ποσότητα των μαρμάρων που εξορύσσονται και στις συνθήκες για την μελλοντική εξόρυξη εκείνων που παραμένουν στο έδαφος.

1.4. Υπηρεσίες :Παρά τους αξιόλογους τουριστικούς πόρους που διαθέτει η περιφέρεια για την ανάπτυξη όλων των ειδών τουρισμού - παραθεριστικού (Κέρκυρα, Λευκάδα, παράλια Ηπείρου), εκδρομικού, κοινωνικού και χειμερινού-ο τουρισμός με εξαίρεση τη Β. Κέρκυρα, την τουριστική μικροπεριοχή της Πάργας και σε κάποιο βαθμό τη Λευκάδα, δεν έχει αναπτυχθεί ακόμη. Αυτό οφείλεται κυρίως στην έλλειψη της σχετικής υποδομής τόσο σε καταλύματα, όσο και σε έργα υποδομής (δρόμοι, ύδρευση, αποχέτευση, τηλεπικοινωνίες κτλ.).

Στη Β. Κέρκυρα στην οποία συγκεντρώνεται το 80 % περίπου του τουριστικού δυναμικού της περιφέρειας αντιμετωπίζονται σοβαρά προβλήματα που σχετίζονται τόσο με την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, όσο και με την αποδυνάμωση των άλλων δραστηριοτήτων και ιδιαίτερα της γεωργίας, που από παλιά ήταν ένας δυναμικός κλάδος για το νησί.

Στις μεταφορές τα σημαντικότερα από τα διαπεριφερειακής και ενδοπεριφερειακής σημασίας προβλήματα που υπάρχουν είναι η ανεπαρκής σύνδεση με τη Βόρεια και Κέντρικη Ανατολική Ελλάδα, η μη ζεύξη του Ρίου-Αντιρρίου, οι ελλείψεις στα αεροδρόμια της Κέρκυρας και των Ιωαννίνων, η μη ζεύξη της Λευκάδας με την απέναντι ακτή, και η μη ολοκλήρωση της κατασκευής των δρόμων Άρτας Τρικάλων και του παραλιακού Ηγουμενίτσας - Πρέβεζας. Οι συνδέσεις που υπάρχουν σήμερα ανάμεσα στην Περιφέρεια και την Ανατολική Βόρεια και Κεντρική Ελλάδα (Γιάννενα - Μέτσοβο - Τρίκαλα και Παραεγνατία) είναι τελείως ανεπαρκείς και βάζουν εμπόδια στην πιθανή ανάπτυξη της Ηγουμενίτσας ή της Πρέβεζας σ' εξαγωγικό λιμάνι εθνικής και διεθνούς ακόμη σημασίας. Στο υπόλοιπο δίκτυο ιδιαίτερα σημειώνονται οι ελλείψεις και οι ανεπάρκειες στους δρόμους που εξυπηρετούν τις απομονωμένες περιοχές, τις δασικές, τους βοσκοτόπους κλπ.

Η μη ικανοποιητική συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση των περιοχών αυτών στις οποίες η περιφέρεια γενικά έχει κάποιο πλεονέκτημα, σαφώς βάζει εμπόδια στην προσπάθεια που καταβάλλεται για περιφερειακή ανάπτυξη και συγκράτηση του πληθυσμού.

Σ' ότι αφορά τις άλλες υπηρεσίες υπογραμμίζεται οτι η χαμηλή ποιότητα που χαρακτηρίζει τις υπηρεσίες υγείας, έχει σαν αποτέλεσμα οι κάτοικοι που μπορούν να καταφεύγουν στα Νοσοκομεία της Αθήνας. Στην εκπαίδευση, πέρα από τις σοβαρές ελλείψεις που παρατηρούνται στις κτιριακές εγκαταστάσεις σ όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και ιδιαίτερα μέσα και κοντά στα αστικά κέντρα, τα σοβαρότερα προβλήματα είναι αυτά που δημιουργούνται από τον πολύ μικρό αριθμό μαθητών δημοτικού σ' όλες τις περιοχές της περιφέρειας, εκτός από τα αστικά κέντρα και τις σχετικά μεγάλες κοινότητες.

Στο περιβάλλον αν και με το υφιστάμενο επίπεδο ανάπτυξης και ιδιαίτερα βιομηχανικής ανάπτυξης, δεν θα έπρεπε να υπάρχουν προβλήματα, εντούτοις σ' ορισμένες περιοχές άρχισαν να εμφανίζονται και υπάρχει κίνδυνος να οξυνθούν ακόμη περισσότερο αν δεν ληφθούν έγκαιρα μέτρα. Ιδιαίτερα αυτό ισχύει για τον Αμβρακικό Κόλπο, το λεκανοπέδιο Ιωαννίνων, την λίμνη, τα ποτάμια, την Ηγουμενίτσα και τη Β. Κέρκυρα. Για την Κέρκυρα ο κύριος λόγος είναι η υπερβολική τουριστική ανάπτυξη, ενω για τις άλλες περιοχές είναι συνδυασμός τόσο των «απόβλητων» που προέρχονται από τις δραστηριότητες που αναπτύσσονται, όσο και κυρίως από τη μορφολογία του εδάφους και τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν στις συγκεκριμένες αυτές περιοχές.

Στα αστικά κέντρα και γενικά στους οικισμούς, η υποδομή είναι τελείως ανεπαρκής. Ιδιαίτερα ισχύει αυτό για τα αποχετευτικά δίκτυα και τις εγκαταστάσεις καθαρισμού λυμάτων των σχετικά μεγάλων πόλεων της περιφέρειας (Κέρκυρα, Γιάννενα κλπ.).

2. Επιδιώξεις και Στόχοι

Παρά τα προβλήματα και τους περιορισμούς που υπάρχουν οι προοπτικές για την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της περιφέρειας φαίνονται αρκετά ευνοϊκές. Προϋπόθεση βέβαια γι αυτό είναι το σταμάτημα ή και η αντιστροφή της πληθυσμιακής συρρίκνωσης που εξακολουθεί να παρατηρείται σ' ορισμένες από τις περιοχές της.

Στους βασικούς στόχους και επιδιώξεις του Προγράμματος για την περιφέρεια περιλαμβάνονται : η συγκράτηση του πληθυσμού και η αντιστροφή των τάσεων του παρελθόντος, η γρήγορη βελτίωση στο επίπεδο ζωής και το κλείσιμο του χάσματος που υπάρχει ανάμεσα στην περιφέρεια και στα πιο αναπτυγμένα διαμερίσματα της χώρας.

Οι στόχοι αυτοί εξειδικεύονται :

Στην αύξηση της αρδευόμενης έκτασης. Με την αύξηση της αρδευόμενης έκτασης, επιτυγχάνεται, πέρα από την αξιοποίηση των υδάτινων πόρων στους οποίους έχει το συγκριτικό πλεονέκτημα η περιοχή και η καλύτερη αξιοποίηση του συμπληρωματικού χαρακτήρα που έχει η φυτική παραγωγή για την κτηνοτροφία στην περιφέρεια. Η επέκταση της αρδευόμενης έκτασης μαζί με την βελτίωση των βοσκοτόπων αποτελούν τις κύριες συνιστώσες για την παραπέρα ανάπτυξη του γεωργοκτηνοτροφικού τομέα στον οποίο η περιφέρεια έχει το συγκριτικό πλεονέκτημα. Στην αξιοποίηση των δασών για το διπλασιασμό της παραγωγής δασοκομικών προϊόντων και στην αξιοποίηση των θαλάσσιων και των εσωτερικών υδάτων για την ανάπτυξη της αλιείας. Ειδικότερα με την αξιοποίηση του Αμβρακικού και την παραπέρα αξιοποίηση των εσωτερικών υδάτων οι προοπτικές που διαμορφώνονται για την αύξηση της ιχθυοπαραγωγής είναι πολύ αισιόδοξες.

Στην ανάπτυξη της υποδομής και των άλλων διευκολύνσεων και ιδιαίτερα των διευκολύνσεων που παρέχουν οι ΒΠ, για την καλύτερη αξιοποίηση των προϊόντων της πρωτογενούς παραγωγής και την παραπέρα ανάπτυξη των άλλων τομέων στους οποίους έχει παράδοση η περιφέρεια (π.χ. αργυροχρυσοχοΐα, επεξεργασία ξύλου κλπ.)

και ειδικότερα την ανάπτυξη βιομηχανικών μονάδων που δεν θα βασίζονται αναγκαστικά σε ντόπιες πρώτες ύλες.

–Στη συνέχιση της έρευνας για τον προσδιορισμό του μεγέθους και της ποιότητας των κοιτασμάτων που έχουν εντοπισθεί, τον εντοπισμό νέων για τα οποία υπάρχουν ενδείξεις (π.χ. πετρέλαιο), την ανάπτυξη τεχνολογίας εμπλουτισμού των φωσφοριτών και την ορθολογική εξόρυξη και κατ' επέκταση επεξεργασία των μαρμάρων.

–Στην προγραμματισμένη αξιοποίηση των πλούσιων τουριστικών πόρων της περιοχής, με έμφαση στη συγκράτηση της παραπέρα ανάπτυξης της Β. Κέρκυρας, τη σταδιακή ανάπτυξη του θερινού τουρισμού στη Λευκάδα, Ν. Κέρκυρα και τις ακτές της Ηπείρου, καθώς και την ανάπτυξη του εκδρομικού και κοινωνικού τουρισμού στις περιοχές της ενδοχώρας που διαθέτουν αξιόλογους πόρους για την ανάπτυξη τέτοιας μορφής τουρισμού (Ζαγοροχώρια, Λευκάδα, Γιάννενα κλπ.).

–Στην άρση της σχετικής συγκοινωνιακής απομόνωσης της περιοχής και τον περιορισμό του χάσματος που υπάρχει στην παροχή των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας και άλλων κοινωνικών αναγκών ανάμεσα στην περιφέρεια και την υπόλοιπη χώρα.

3. Μέτρα και Έργα.

3.1. Μέτρα. Τα θεσμικά και οργανωτικά μέτρα που προγραμματίζονται για την περίοδο 1983 - 87 έχουν αναγκαστικά εθνικό χαρακτήρα και δεν εξειδικεύονται σε επίπεδο περιφέρειας. Αυτό βέβαια δεν αναιρεί το γεγονός ότι ορισμένα από τα μέτρα αυτά θα επηρεάσουν περισσότερο την περιφέρεια της Ηπείρου από ότι τις άλλες. Στις διαφορές αυτές αντανακλώνται κυρίως οι ειδικότεροι στόχοι που έχουν τεθεί στο Πρόγραμμα για την περιφέρεια, οι διαθέσιμοι πόροι, το επίπεδο ανάπτυξης και τα άλλα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την κοινωνικοοικονομική δομή της. Είναι φανερό ότι τα μέτρα που αφορούν την αξιοποίηση των δασών και των βοσκοτόπων–και ιδιαίτερα των ορεινών-την εγκαταλειμμένη γεωργική γη, την αύξηση της παραγωγής προϊόντων που χρησιμοποιούνται για κτηνοτροφές, την αλιεία εσωτερικών υδάτων, την ενίσχυση του εισοδήματος των μικρών γεωργοκτηνοτροφικών μονάδων μέσω των διαφόρων ταμείων της ΕΟΚ και της παροχής ευκαιριών για συμπληρωματική απασχόληση, την αξιοποίηση των ορυκτών κοιτασμάτων που έχουν εντοπισθεί, και την ομαλή λειτουργία των Δημοτικών Σχολείων στις προβληματικές περιοχές αναμένεται ότι θα επηρεάσουν περισσότερο την περιφέρεια της Ηπείρου από ότι άλλες.

3.2. Εργα : Για την υλοποίηση των στόχων του Προγράμματος για την περιφέρεια της Ηπείρου στην περίοδο 1983 - 87 προγραμματίζεται και μια σειρά από έργα και άλλα επενδυτικά και ειδικά προγράμματα από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

Φυσικά η αναφορά στα έργα και στα επενδυτικά προγράμματα δεν περιορίζεται μόνο σε εκείνα που αφορούν αποκλειστικά την περιφέρεια της Ηπείρου αλλά και σε εκείνα από τα διαπεριφερειακής και εθνικής σημασίας έργα που άμεσα ή έμμεσα εξυπηρετούν και την περιφέρεια της Ηπείρου.

Τα κύρια κριτήρια για την ένταξη των έργων και των επενδυτικών αυτών προγραμμάτων στο Πρόγραμμα είναι η εξυπηρέτηση υφισταμένων αναγκών, η αξιοποίηση πόρων και η ανάπτυξη δραστηριοτήτων στις οποίες η περιφέρεια έχει το συγκριτικό πλεονέκτημα, καθώς και η ανάπτυξη συμπληρωματικών δραστηριοτήτων σε περιοχές που για διαφόρους λόγους παρατηρείται μεγάλη υποαπασχόληση και χαμηλό εισόδημα.

3.2.1. Επενδυτικά και άλλα ειδικά Προγράμματα : Με βάση τα κριτήρια αυτά καθοριστικό ρόλο για την ανάπτυξη της περιφέρειας–τουλάχιστο για ορισμένες περιοχές της–αναμένεται να παίξουν το πρόγραμμα για την αξιοποίηση των δασών της ΒΔ Ελλάδας, το πρόγραμμα για τις ορεινές περιοχές, τα ολοκληρωμένα προγράμματα, και διάφορα άλλα προγράμματα φορέων και ιδιωτών.

Το Πρόγραμμα για την αξιοποίηση των δασών–που χρηματοδοτείται και από τη Διεθνή Τράπεζα Επενδύσεων με 20 εκατ. δολλάρια–αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 1984. Με το Πρόγραμμα αυτό και τα άλλα έργα που προγραμματίζονται για τα δάση και ιδιαίτερα με την ίδρυση στον Ν. Ιωαννίνων της μιας, από τις τρεις μεγάλες, Βιομηχανίας Ξύλου, που αναγγέλθηκε τελευταία, θα αξιοποιηθεί μια από τις βασικές πλουτοπαραγωγικές πηγές της περιφέρειας. Με την αξιοποίηση των δασών όχι μόνο θα τονωθεί η οικονομία σε μια από τις πιο προβληματικές περιοχές της περιφέρειας, αλλά θα αυξηθεί και η παραγωγή σε ορισμένες κατηγορίες ξύλου στις οποίες η ελληνική οικονομία είναι ελλειμματική.

Το πρόγραμμα για τις ορεινές περιοχές αφορά κυρίως τον πρωτογενή τομέα. Τα έργα που εντάσσονται στο πρόγραμμα αυτό αποκτούν κάποια προτεραιότητα έναντι των άλλων έργων μια και αναμένεται να χρηματοδοθούν κατά 47 % από το Γεωργικό Ταμείο της Κοινότητας (FEOGA). Στο πρόγραμμα αυτό έχουν ενταχθεί οι τέσσερις Ν. της Ηπείρου και αναμένεται να ενταχθεί και η Λευκάδα μια και από πολλές απόψεις έχει παρόμοια προβλήματα με τις περιοχές που έχουν ήδη περιληφθεί.

Η περιφέρεια αναμένεται να επωφεληθεί και από την πρωτοβουλία της ΕΟΚ για την κατάρτιση των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ) στα οποία ενσωματώνονται οι προτάσεις που είχαν ετοιμασθεί στα πλαίσια του «μνημονίου» που υποβλήθηκε στην κοινότητα το 1982. Αν και-με εξαίρεση τα PILOT PROJECTS–το ακριβές περιεχόμενο των ΜΟΠ βρίσκεται ακόμη στο στάδιο της διαμόρφωσης, εντούτοις από την μέχρι τώρα προσπάθεια συμπεραίνεται ότι με αυτά καλύπτεται ολόκληρος σχεδόν ο ελληνικός χώρος και δίνεται προτεραιότητα στα προβλήματα των ορεινών και προβληματικών περιοχών. Με αυτό το κριτήριο η περιφέρεια της Ηπείρου εντάσσεται σχεδόν στο σύνολο της στις περιοχές που στα ΜΟΠ δίνεται προτεραιότητα. Τα προγράμματα αυτά αποτελούν το πλαίσιο τόσο για τη συμμετοχή-οικονομική και τεχνική-της κοινότητας στην ανάπτυξη των περιοχών αυτών, όσο και για την συνεπή ένταξη όλων των μέτρων και των έργων που κρίνονται απαραίτητα για την ανάπτυξη και τον περιορισμό των ανισοτήτων που παρατηρείται ανάμεσα στις περιοχές των ΜΟΠ και των πιο αναπτυγμένων περιοχών της κοινότητας. Το πιο σημαντικό με τα προγράμματα αυτά είναι ότι η προσπάθεια δεν περιορίζεται μόνο σε μερικά έργα υποδομής ή σε ένα κλάδο δραστηριότητας αλλά καλύπτει όλο το φάσμα των κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων που εκδηλώνονται στην συγκεκριμένη περιοχή. Με βάση τους διάφορους κοινωνικοοικονομικούς δείκτες και τη μέχρι τώρα αξιολόγηση της κατάστασης ένα τέτοιο πρόγραμμα φαίνεται ότι ανταποκρίνεται περισσότερο στις ανάγκες και τις δυνατότητες της περιφέρειας. Η προοπτική για τη χρηματοδότηση των ΜΟΠ από την κοινότητα-και η πρόσθετη προτεραιότητα που αποκτούν από το λόγο αυτό-δημιουργεί αρκετά ευνοϊκές προϋποθέσεις για την περιφέρεια.

Πέρα από τα βασικά έργα του δημόσιου τομέα μερικά από τα οποία αναφέρονται επώνυμα στην συνέχεια, εξίσου σημαντικά για την περιφέρεια είναι και τα όσα προγραμματίζονται από τους παράλληλους φορείς (ΑΤΕ, ΕΤΒΑ, ΟΤΕ, ΔΕΗ και ΕΟΤ) και τους ιδιώτες. Σαν τέτοια προγράμματα αναφέρονται ενδεικτικά τα προγράμματα που αναφέρονται :

–Στις γεωργικές βιομηχανίες και προωθούνται από το Υπ. Γεωργίας, την ΑΤΕ και σε κάποιο βαθμό την ΕΤΒΑ. Το συνολικό κόστος των έργων της κατηγορίας αυτής στην περιφέρεια στην περίοδο 1983-87 είναι της τάξεως των 5000 εκατ. δρχ.

–Στη βιομηχανία - βιοτεχνία που προωθούνται από την ΕΤΒΑ και τον ΕΟΜΜΕΧ. Στην βιομηχανία πέρα από τις μονάδες που υπάγονται στο νόμο περί κινήτρων (1262/82) περιλαμβάνονται οι επενδύσεις για τις ΒΠ στα Γιάννενα, στην Πρέβεζα και την Ηγουμενίτσα. Στη βιοτεχνία ο ΕΟΜΜΕΧ ανάμεσα στα άλλα προγραμματίζει και την ίδρυση του Βιοτεχνικού Παραδοσιακού Καλλιτεχνικού Κέντρου στα Γιάννενα–συνολικής δαπάνης 700 εκατ. δρχ. από τα οποία 550 στην πενταετία του Προγράμματος.

–Στις τηλεπικοινωνίες ο ΟΤΕ για την περιφέρεια προγραμματίζει να αυξήσει τις τηλεφωνικές παροχές κατά 29950 μέχρι το τέλος του 1985 και τις παροχές τέλεξ κατά 40 μέχρι το τέλος του 1987–συνολικής δαπάνης 1902 εκατ. δρχ. και

–Στον τουρισμό ο ΕΟΤ για την περιφέρεια προγραμματίζει έργα συνολικής δαπάνης 975 εκατ. δρχ. στην περίοδο 1983-87. Τα έργα αφορούν την αξιοποίηση ιαματικών πηγών, παραδοσιακών οικισμών, ιστορικών μνημείων, εθνικών πάρκων (π.χ. χαράδρα Βίκου), την κατασκευή μαρινών και άλλων τουριστικών εγκαταστάσεων.

–Στην ενέργεια η ΔΕΗ προγραμματίζει τη συνέχιση της κατασκευής του ΥΗΣ Πηγών Αώου–συνολικής δαπάνης 12400 εκατ. δρχ. Παρά το γεγονός ότι το έργο αυτό είναι καθαρά εθνικής σημασίας αναμένεται να έχει και κάποιες θετικές επιπτώσεις στην περιφέρεια και ιδιαίτερα στην περιοχή γύρω από το έργο.

Ν. 1262/82. Τα σχέδια των ιδιωτών για την περιφέρεια μέχρι ένα σημαντικό βαθμό αντικατοπτρίζονται στις αιτήσεις που έχουν υποβληθεί για υπαγωγή στο Ν. 1262/82 περί κινήτρων. Από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι μέχρι το Μάρτιο του 1984 είχε εκδηλωθεί ενδιαφέρον για 340 επενδυτικά προγράμματα συνολικής δαπάνης 15.140 εκατ. δρχ. περίπου. Από αυτά 145 αφορούν τη μεταποίηση, 125 τον τριτογενή τομέα κυρίως (ξενοδοχεία) και 70 πτηνοτροφεία, ιχθυοκαλλιέργειες, θερμοκήπια και άλλες δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα. Από αυτά έχουν ήδη εγκριθεί 227–συνολικής δαπάνης 9.248 εκατ. δρχ.-και αφορούν 97 μεταποιητικές μονάδες, 40 μονάδες του πρωτογενή τομέα και 90 ξενοδοχειακές. Με την υλοποίηση των προτάσεων που έχουν εγκριθεί αναμένεται η δημιουργία 3.160 περίπου νέων θέσεων απασχόλησης–μεταποίηση 1.933, τουρισμός 1084 και πρωτογενής τομέας 142. Αν εγκριθούν και οι υπόλοιπες αιτήσεις το σύνολο των νέων θέσεων απασχόλησης στην περιφέρεια προβλέπεται ότι θα είναι γύρω στις 4.600.

Στα ξενοδοχεία η κατανομή κατά νομό των αιτήσεων που εγκρίθηκαν είναι : Κέρκυρα 41, Πρέβεζα 12, Λευκάδα 9, Θεσπρωτία 7, Ιωάννινα 7 και Άρτα 2, ενώ στη μεταποίηση και τις άλλες δραστηριότητες η αντίστοιχη κατανομή είναι : Ιωάννινα 52, Κέρκυρα 30, Πρέβεζα 25, Άρτα 22, Θεσπρωτία 9 και Λευκάδα 4.

3.2.2. Βασικά έργα : Η έμφαση που δίνεται στα βασικά αναπτυξιακά έργα του δημόσιου τομέα, πέρα από το μέγεθος τους οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι γι' αυτά υπάρχει μεγαλύτερη ευχέρεια για προγραμματισμό μια και χρηματοδοτούνται από το Κράτος–από ότι υπάρχει για τα έργα του ιδιωτικού τομέα.

Από τα έργα που προγραμματίζονται για την περιφέρεια της Ηπείρου στην περίοδο 1983-87 τα πιο βασικά είναι τα έργα που αφορούν τον πρωτογενή τομέα, γιατί με αυτά αξιοποιείται το συγκριτικό πλεονέκτημα που έχει στο γεωργοκτηνοτροφικό τομέα, τα δάση, την αλιεία και ιδιαίτερα την αλιεία εσωτερικών υδάτων, τα έργα μεταφορών με τα οποία αίρεται η απομόνωση της περιφέρειας και τα έργα με τα οποία ικανοποιούνται σημαντικές και πιεστικές ανάγκες–υγεία, πρόνοια, εκπαίδευση, ύδρευση, αποχέτευση κ.λ.π.

Πιο συγκεκριμένα στον πρωτογενή τομέα τα πιο σημαντικά είναι : Τα αρδευτικά της πεδιάδας της Άρτας και της πεδιάδας Πετα - Κομπότι (Άρτα), με την ολοκλήρωση των οποίων αναμένεται να αρδευτούν 140 και 45 χιλ. στρ. αντίστοιχα νέες εκτάσεις. Με την ολοκλήρωση των έργων της λεκάνης του Αχέροντα (Α και Β φάση) θα αρδευτούν περίπου 65000 στρέμματα νέες εκτάσεις–στην Πρέβεζα γύρω στις 50000 στρέμματα και στη Θεσπρωτία τα υπόλοιπα 15000. Με τα αρδευτικά της λεκάνης Μποϊδα - Μαυρή σε πρώτη φάση θα αρδευθούν γύρω στις 23000 στρέμματα και στη συνέχεια ο Ελαιώνας Πρέβεζας (10000) στρέμματα. Με την ολοκλήρωση των αρδευτικών Κόνιτσας και Κουκλίων Ιωαννίνων θα αρδευθούν γύρω στις 14000 και 1300 στρέμματα, αντίστοιχα, νέες εκτάσεις. Πέρα από αυτά τα σχετικά μεγάλα έργα για την περιφέρεια αποφασιστικής σημασίας θεωρούνται και τα μικρότερα αρδευτικά (Λάμαρης, Πηγών Αχέροντα, Ρογοζίου–Παγωνίου, Ντιάμκα - Παρακαλάμου, λεκανοπεδίου Ιωαννίνων (επέκταση), Αριστερής όχθης Βοϊδομάτη, μέσου ρου Καλαμά, Λιθίνου, Πωγωνιανής, Βασιλικής (Λευκάδας) και η αξιοποίηση του έλους Μαργαριτίου κ.λ.π. Με την κατασκευή των έργων αυτών διαμορφώνονται πολύ πιο ευνοϊκές προοπτικές για το γεωργοκτηνοτροφικό τομέα στις μικροπεριοχές που θα γίνουν τα έργα αυτά.

–Στην ίδια κατηγορία–και με την ίδια σημασία που έχουν τα εγγειοβελτιωτικά–ανήκουν και τα έργα που προγραμματίζονται για τους βοσκοτόπους (συγκροτήματα : Τύμφρης, Λάκμου - Περιστερίου - Αθαμάνων, Κουτσέκρανο - Μερόπης Πωγωνίου, Ξεροβουνίου, Τζουμέρκα κ.λ.π.), για την αλιεία (αξιοποίηση Αμβρακικού και άλλων υφιστάμενων ιχθυοτροφείων, κατασκευή ιχθυογεννητικών σταθμών στη λίμνη Ιωαννίνων, στο Λούρο, στον Αμβρακικό (θαλάσσιων ψαριών), Κέντρο υδροβιολογικών ερευνών στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, κατάρτιση νέων και ολοκλήρωση των υπό κατάρτιση μελετών). για τα δάση (δασική οδοποιία, διευθέτηση χειμάρρων, αναδασώσεις - φυτώρια, αντιπυρική προστασία, μη δημόσια δασοπονία κ.λ.π.) και την αγροτική οδοποιία. Με την συντονισμένη πραγματοποίηση όλων των έργων που αναφέρονται στον πρωτογενή τομέα θα καταστεί δυνατή η αξιοποίηση των μεγάλων δυνατοτήτων που παρουσιάζει η περιφέρεια στον πρωτογενή τομέα.

Από τα μεμονωμένα έργα του πρωτογενή τομέα αξίζουν να αναφερθούν :

–Η πρόταση της Νομαρχίας της Άρτας για την εγκατάσταση των 1300 ανεμομεικτών στον πορτοκαλεώνα της Άρτας–συνολικής δαπάνης 1400 εκατ. δρχ. στην περίοδο 1983-87. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Νομαρχίας με την υλοποίηση του έργου αυτού όχι μόνο δεν τίθεται πια θέμα «αναδιάρθρωσης» της καλλιέργειας της πορτοκαλιάς–που αποτελεί ίσως τη δυναμικότερη φυτική καλλιέργεια σε ολόκληρη την περιφέρεια της Ηπείρου–αλλά και το κόστος της θα αποσβεσθεί σε ελάχιστα χρόνια με την αποφυγή των καταστροφών από τον παγετό και κατ. επέκταση την επιμήκυνση του χρόνου συλλογής των πορτοκαλιών που θα επιτρέψει η εγκατάσταση των ανεμομεικτών, και

–Η πρόταση των τριών τουλάχιστον Νομαρχιών (Άρτας, Πρέβεζας και Αιτωλοακαρνανίας) για την αξιοποίηση του Αμβρακικού. Η αξιοποίηση του Αμβρακικού επείγει για δύο κυρίους λόγους. Ο πρώτος είναι η ταχύτερη δυνατή αξιοποίηση των τεράστιων δυνατοτήτων για αύξηση της παραγωγής αλιευμάτων στα οποία η Ελλάδα είναι ελλειμματική και ο δεύτερος η έγκαιρη προστασία του από την ρύπανση από την οποία κινδυνεύει άμεσα λόγω της μεγάλης του ευαισθησίας σ' αυτή.

Στις μεταφορές τα βασικότερα έργα είναι αυτά με τα οποία αίρεται η απομόνωση της περιφέρειας με την υπόλοιπη χώρα. Με την ολοκλήρωση της κατασκευής της σήραγγας της Κατάρας και του δρόμου Άρτα - Τρίκαλα που προγραμματίζονται για την περίοδο 1983-87, αντιμετωπίζονται οι πιο πιεστικές από τις ανάγκες που υπάρχουν. Για την ουσιαστική όμως άρση της απομόνωσης προϋπόθεση είναι η κατασκευή του οδικού άξονα Ηγουμενίτσα - Γιάννενα - Κατάρα-Θεσσαλονίκη, με παραλλαγή προς τον Βόλο και η ζεύξη του Ρίου - Αντιρρίου. Τα δύο αυτά πολύ σημαντικά έργα–που αποτελούν και τμήματα του βασικού οδικού δικτύου της χώρας-βρίσκονται στο στάδιο της μελέτης. Οι προοπτικές για την

προώθηση των έργων αυτών και ιδιαίτερα του πρώτου (παραλλαγή Βόλου) είναι αρκετά αισιόδοξες μια και φαίνεται ότι μπορεί να αποτελέσει τμήμα ενός από τους οδικούς άξονες-κοινοτικού ενδιαφέροντος-που θα συνδέουν τις χώρες της κοινότητας με τις χώρες της Μ. Ανατολής, Φυσικά προϋπόθεση για να παίξει το ρόλο αυτό ο άξονας Ηγουμενίτσα Γιάννενα - Βόλος είναι η παράλληλη ανάπτυξη του λιμανιού της Ηγουμενίτσας και η παραπέρα ανάπτυξη του λιμανιού του Βόλου. Με βάση την υφισταμένη και τις προοπτικές για τη μελλοντική αεροπορική κίνηση η κατασκευή του νέου αεροδρομίου στη Λευκίμη της Κέρκυρας κρίνεται τελείως απαραίτητη. Το υφιστάμενο αεροδρόμιο λόγω θέσης και αδυναμίας παραπέρα ανάπτυξής του βάζει ήδη εμπόδια στην αεροπορική κίνηση και ειδικότερα στον τύπο των αεροσκαφών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν.

Στα άλλα σημαντικά έργα διαπεριφερειακής και περιφερειακής σημασίας που προγραμματίζονται για τις μεταφορές περιλαμβάνονται η ολοκλήρωση της κατασκευής του δρόμου Ηγουμενίτσα - Πρέβεζα και η κατασκευή της ζεύξης της Λευκάδας με την απέναντι ακτή, καθώς και η μελέτη της ζεύξης της Πρέβεζας με το Άκτιο. Παράλληλα, η βελτίωση και ολοκλήρωση του επαρχιακού, του αγροτικού και του δασικού οδικού δικτύου σαν ενότητες έργων είναι καθοριστικής σημασίας για την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της περιφέρειας.

Στην ύδρευση - αποχέτευση τα βασικότερα έργα είναι το αποχετευτικό των πόλεων της Κέρκυρας, των Ιωαννίνων και των άλλων μικρότερων πόλεων και των συνδέσμων κοινοτήτων. Στα Γιάννενα η ολοκλήρωση της κατασκευής του αποχετευτικού δικτύου και η κατασκευή του κέντρου βιολογικού καθαρισμού των λυμάτων, αποκτούν επείγοντα χαρακτήρα για την προστασία από την μόλυνση της λίμνης και στη συνέχεια του Καλαμά που το νερό του χρησιμοποιείται για άρδευση και ακόμη ύδρευση τόσο μέσα στο Ν. Ιωαννίνων, όσο και κυρίως στον Ν. Θεσπρωτίας. Στην Κέρκυρα η κατασκευή του αποχετευτικού δικτύου κρίνεται τελείως απαραίτητη ανάμεσα στα άλλα και για την διατήρηση της ποιότητας των υπηρεσιών τουρισμού από τον οποίο εξαρτάται καίρια η Β. Κέρκυρα.

Στα βασικής σημασίας έργα για την βελτίωση της ποιότητας της ζωής της περιφέρειας εντάσσεται και η κατασκευή της μεγάλης Πανεπιστημιακής Νοσηλευτικής Μονάδας στα Γιάννενα που μαζί με την ανέγερση νέου Νοσοκομείου στην Κέρκυρα και την Ηγουμενίτσα και τις βελτιώσεις στα Νοσοκομεία Ιωαννίνων, Άρτας, Φιλιατών κ.λ.π. και την ίδρυση των 23 κέντρων υγείας θα αλλάξει οριστικά την ποιότητα των υπηρεσιών υγείας που προσφέρονται στην περιφέρεια. Παράλληλα για τις τρείς βαθμίδες εκπαίδευσης στην περιφέρεια προγραμματίζονται επενδύσεις πάνω από 4000 εκατ. δρχ. στην περίοδο 1983-87.

ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων
του Δημοσίου Τομέα

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

Κλάδος	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	3.120	3.902	7.022	15.9
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	3.040	--	3.040	6.9
ΕΓΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	1.118	483	1.601	3,6
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	1.428	--	1.428	3,2
ΔΑΣΗ	700	115	815	1,8
ΑΛΙΕΙΑ	155	27	182	0,4
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	--	2.441	2.441	5,5
ΟΡΥΧΕΙΑ	80	--	80	0,2
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	1.150	--	1.150	2,6
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	--	12.480	12.480	28,3
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	--	633	633	1,4
ΕΜΠΟΡΙΟ	100	--	100	0,2
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	--	--	--	--
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	--	156	156	0,4
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	600	610	1.210	2,7
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	2.767	183	2.950	6,7
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	4.980	2.380	7.360	16,6
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	398	327	725	1,6
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	129	42	171	0,4
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	54	580	634	1,4
ΔΙΑΦΟΡΑ	70	--	70	0,2
Σύνολο	19.889	24.359	44.248	100,0

ΝΟΜΟΣ ΑΡΤΑΣ
Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων
του Δημοσίου Τομέα

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

Κλάδος	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τες προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	1.030	2.050	3.080	27,2
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	310	100	410	3,6
ΕΓΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	1.706	600	2.306	20,3
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	1.770	--	1.770	15,6
ΔΑΣΗ	--	200	200	1,8
ΑΛΙΕΙΑ	310	36	346	3,0
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	--	1.061	1.061	9,3
ΟΡΥΧΕΙΑ	--	--	--	--
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	--	--	--	--
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	--	--	--	--
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	--	230	230	2,0
ΕΜΠΟΡΙΟ	--	--	--	--
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	--	--	--	--
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	--	198	198	1,7
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	60	280	340	3,0
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	532	--	532	4,7
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	--	460	460	4,1
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	--	25	25	0,2
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	30	--	30	0,3
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	150	130	280	2,5
ΔΙΑΦΑΡΑ	80	--	80	0,7
Σύνολο	5.978	5.370	11.348	100,0

ΝΟΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ
Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων
του Δημόσιου Τομέα

(σε εκατ. δρχ. τιμές 1982)

Κλάδος	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την Πενταετία 1983 - 1987			
	Με Βάση τις Προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	605	547	1.152	9,3
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	910	—	910	7,3
ΕΓΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	1.620	1.060	2.680	21,5
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	195	—	195	1,6
ΔΑΣΗ	40	83	123	1,0
ΑΛΙΕΙΑ	2.800	102	2.902	23,3
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	917	—	917	7,3
ΟΡΥΧΕΙΑ	—	—	—	—
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	—	—	—	—
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	—	—	—	—
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	—	231	231	1,9
ΕΜΠΟΡΙΟ	—	—	—	—
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	170	—	170	1,4
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	1.000	256	1.256	10,1
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	15	210	225	1,8
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	306	—	306	2,5
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	100	—	100	0,8
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	20	400	420	3,4
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	—	—	—	—
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	63	270	333	2,7
ΔΙΑΦΟΡΑ	506	—	506	4,1
ΣΥΝΟΛΟ	9.267	3.159	12.426	100,0

ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ
Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων
του Δημόσιου Τομέα

(σε εκατ. δρχ. τιμές 1982)

Κλάδος	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την Πενταετία 1983 - 1987			
	Με Βάση τις Προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	1.200	—	1.200	21,2
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	663	—	663	11,6
ΕΓΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	380	130	510	8,9
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	500	—	500	8,8
ΔΑΣΗ	—	109	109	1,9
ΑΛΙΕΙΑ	115	1	116	2,0
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	40	127	167	2,9
ΟΡΥΧΕΙΑ	20	—	20	0,4
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	—	—	—	—
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	—	—	—	—
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	—	124	124	2,2
ΕΜΠΟΡΙΟ	30	—	30	0,5
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	50	—	50	0,9
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	400	50	450	7,9
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	—	150	150	2,6
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	150	100	250	4,4
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	160	595	755	13,3
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	60	190	250	4,4
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	87	137	224	3,9
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	55	70	125	2,2
ΔΙΑΦΟΡΑ	—	—	—	—
ΣΥΝΟΛΟ	3.910	1.783	5.693	100,0

ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ
Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων
του Δημόσιου Τομέα

(σε εκατ. δρχ. τιμές 1982)

Κλάδος	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την Πενταετία 1983 - 1987			
	Με Βάση τις Προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	1.220	1.803	3.023	29,5
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	1.020	700	1.720	16,8
ΕΓΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	250	—	250	2,4
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	—	43	43	0,4
ΔΑΣΗ	—	—	—	—
ΑΛΙΕΙΑ	—	63	63	0,6
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	—	362	362	3,5
ΟΡΥΧΕΙΑ	—	—	—	—
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	100	—	100	1,0
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	—	—	—	—
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	—	586	586	5,7
ΕΜΠΟΡΙΟ	—	—	—	—
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	40	—	40	0,4
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	—	525	525	5,1
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	—	650	650	6,3
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	500	35	535	5,2
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	400	1.235	1.635	15,9
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	—	410	410	4,0
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	26	80	106	1,0
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	50	82	132	1,3
ΔΙΑΦΟΡΑ	—	88	88	0,9
ΣΥΝΟΛΟ	3.606	6.662	10.268	100,0

ΝΟΜΟΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ
Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων
του Δημόσιου Τομέα

(σε εκατ. δρχ. τιμές 1982)

Κλάδος	Προβλεπόμενες Πιστώσεις για την Πενταετία 1983 - 1987			
	Με Βάση τις Προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	680	280	960	26,7
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	272	171	443	12,3
ΕΓΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	160	—	160	4,4
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	250	—	250	6,9
ΔΑΣΗ	51	—	51	1,4
ΑΛΙΕΙΑ	100	—	100	2,8
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	120	26	146	4,1
ΟΡΥΧΕΙΑ	—	—	—	—
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	—	—	—	—
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	—	—	—	—
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	—	98	98	2,7
ΕΜΠΟΡΙΟ	—	—	—	—
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	200	—	200	5,6
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	—	117	117	3,3
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	—	150	150	4,2
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	176	—	176	4,9
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	60	—	60	1,7
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	50	110	160	4,4
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	150	—	150	4,2
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	150	70	220	6,1
ΔΙΑΦΟΡΑ	155	—	155	4,3
ΣΥΝΟΛΟ	2.574	1.022	3.596	100,0

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ 1983 - 87

σε εκατ. δρχ. σε τιμές 1982

Κλάδος - Έργο	Νομός	Σ/Ν	Προϋπολ.	Πιστώσεις 1983 - 87	Φορέας
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1. ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ					
1.1. Δρόμοι					
— Παράκαμψη Κατάρας (μέρος)	Ιωάννινα-Τρίκαλα	Ν	4.500	4.000	ΥΔΕ
—Άρτα-Τρίκαλα (μέρος)	Άρτα-Τρίκαλα	Σ	4.000	3.500	»
— Ηγουμενίτσα-Πρέβεζα	Θεσπρωτία-Πρέβεζα	Σ	380	380	»
— Ζεύξη Λευκάδας	Αιτωλ/νία-Λευκάδα	Ν	300	300	»
— Βελτίωση οδικού δικτύου Ν. Κέρκυρας	Κέρκυρα	Ν	200	200	»
— Κέρκυρα-Παλαιοκαστρίτσα (βελτίωση)	Κέρκυρα	Ν	150	150	»
— Είσοδος Πρέβεζας	Πρέβεζα	Ν	400	400	»
— Παράκαμψη Παραμυθιάς	Θεσπρωτία	Ν	50	50	»
— Σουλόπουλο-Καλπάκι (παραλλαγή)	Ιωάννινα	Ν	300	300	»
— Αντίρριο-Γιάννενα (Α' φάση)	Αιτωλ/νία-Πρέβεζα Άρτα-Ιωάννινα	Ν	3.000	1.000	»
— Φιλιάτες-Νεράιδα (βελτίωση)	Θεσπρωτία	Ν	240	60	»
— Μέτσοβο-Κρανέα	Ιωάννινα-Γρεβενά	Ν	420	180	»
— Δασικό + αγροτικό δίκτυο		Σ	Χ	Χ	Ν/ρχία
— Μελέτες Ζεύξεων:Ρίου-Αντίρριου και Πρέβεζας - Ακτίου		Σ	160	150	ΥΔΕ
— Μελέτη δρόμου Ηγουμενίτσας - Βόλου		Ν	Χ	Χ	ΥΔΕ+ΕΟΚ
1.2. Αεροδρόμια					
— Κέρκυρας (νέο στη Λευκίμη)	Κέρκυρα	Ν	2.300	1.200	Υ. Συγ/νιών
— Κέρκυρας (υφιστάμενο)	Κέρκυρα	Ν	503	503	»
— Ιωαννίνων (βελτίωση)	Ιωάννινα	Ν	139	139	»
— Πρέβεζας (βελτίωση)	Πρέβεζα	Ν	190	160	»
1.3. Λιμάνια					
— Ηγουμενίτσας	Θεσπρωτία	Ν	250	250	ΥΔΗ+ΑΤ [3]/
— Κέρκυρας	Κέρκυρα	Ν	550	550	ΥΔΕ+ΑΤ
2. ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ					
2.1. Αρδευτικά					
— Μποϊδά-Μαυρή	Πρέβεζα	Σ	850	725	Υπ. Γεωργίας
— Πέτα-Κομπότι	Άρτα	Σ	1.200	900	ΥΔΕ
— Αναρρύθμιση Παροχής Αράχθου	Άρτα	Σ	1.000	1.000	ΥΔΕ
— Προσαγωγοί διώρυγες και αρδευτικά δίκτυα πεδιάδας Άρτας	Άρτα	Ν	4.350	490	ΥΔΕ
— Λεκάνη Αχέροντα (Β' φάση)	Πρέβεζα-Θεσπρωτία	Σ	1.400	950	ΥΔΕ
— Κόνιτσας	Ιωάννινα	Σ	550	360	Υπ. Γεωργίας
— Κουκλίων Ιωαννίνων	Ιωάννινα	Σ	280	123	Υπ. Γεωργίας
2.2. Γεωργία					
— Αντιπαγετική προστασία εσπεριδοειδών Άρτας	Άρτα	Ν	1.950	1.400	Νομ/ρχία
2.3. Γεωργικές Βιομηχανίες	6 Νομοί	Ν	4.600	4.600	
3. ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ					
—βιομ. περιοχή Ιωαννίνων	Ιωάννινα	Σ	1.000	600	ΕΤΒΑ+Ν
—βιοτεχνικό παραδοσιακό καλλιτεχνικό κέντρο	Ιωάννινα	Ν	700	550	ΕΟΜΜΕΧ+Ν
4. ΕΝΕΡΓΕΙΑ					
Υ.Η.Σ. πηγών Αώου	Ιωάννινα	Ν	12.480	12.480	ΔΕΗ
5 ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ 1983 - 85					
Νομοί περιφέρειας		Ν	1.902	1.902	ΟΤΕ
6. ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ					
6.1 Ύδρευση					
—Βελτίωση και επέκταση δικτύου Ιωαννίνων	Ιωάννινα	Ν	500	400	ΔΕΙ [1]/
—Κοινοτήτων Πρέβεζας+Φιλιππιάδας	Πρέβεζα	Σ	301	30	Νομ/χία Π.
—Κοινοτήτων Αχέροντα-Φαναρίου	Πρέβεζα	Ν	200	200	Νομ/χία Π.
Αρτας και 22 κοινοτήτων	Άρτα	Σ	171	15	Νομ/χία Α.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
6.2 Αποχέτευση					
—Αποχ.δίκτυο-βιολογικός καθαρισμός Ιωαννίνων	Ιωάννινα	Σ	1.100	970	ΔΕΙ
—Αποχ.δίκτυο Κόνιτσας	Ιωάννινα	Ν	150	120	Νομ/χία Ι.
— Αποχ.δίκτυο Κέρκυρας	Κέρκυρα	Ν	1.000	1.000	ΔΕΚ 2/
— Αποχ.δίκτυο - Βιολογικός καθαρισμός	Λευκάδας	Σ	230	171	Νομ/χία Λ.
—Αποχ.Ακάθαρτων Ομβρίων Ηγουμενίτσας	Θεσπρωτία	Ν	350	350	Νομ/χία Θ.
—Αποχ. » + » Φιλιατών	Θεσπρωτία	Ν	200	150	Νομ/χία Θ.
—Αποχ. » + » Παραμυθιάς	Θεσπρωτία	Ν	200	140	Νομ/χία Θ.
7. ΚΑΤΟΙΚΙΑ					
Αριθμός Κατοικιών	Άρτα	Ν	--	66	ΑΟΕΚ
» »	Πρέβεζα	Ν		52	»
» »	Πρέβεζα	Ν		40	ΥΚΥ
» »	Κέρκυρα	Ν		210	ΑΟΕΚ
» »	Λευκάδα	Ν		39	»
8. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ					
—ΠΟΣΜΕ Ιωαννίνων	Ιωάννινα	Σ	310	230	ΥΠΕΠΘ
—ΣΕΚΑΤΕ Ιωαννίνων	Ιωάννινα	Σ	215	123	ΟΛΕΔ
—Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Ιωάννινα	Σ	1.400	1.000	ΥΠΕΠΘ
» »	Ιωάννινα	Ν	330	300	ΥΠΕΠΘ
» Ιονίου	Κέρκυρα	Ν	500	320	ΥΠΕΠΘ
—Φοιτ. Εστία Ιωαννίνων	Ιωάννινα	Ν	440	310	Υπ. Προεδρ.
—Συγκρότημα ΜΕ Κέρκυρας	Κέρκυρα	Ν	127	35	ΥΠΕΠΘ
—ΚΕΤΕ Ιωαννίνων	Ιωάννινα	Ν	180	116	ΥΠΕΠΘ
9. ΥΓΕΙΑ					
—Νοσοκομείο Πανεπιστημίου Ιωαννίνων	Ιωάννινα	Ν	6.000	6.000	
— » Κέρκυρας	Κέρκυρα	Ν	1.375	1.375	Υπ.Υγ. Πρ.
— » Ηγουμενίτσας	Θεσπρωτία	Ν	660	660	» »
— » Άρτας-Επέκταση	Άρτα	Ν	360	360	» »
ΓΕΝ » Ιωαννίνων	Ιωάννινα	Σ	600	600	» »
23. Κέντρα Υγείας	(6 Νομοί)	Ν	785	785	
10. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ					
— Μαρίνες	Κέρκυρα, Θεσπρωτία				
»	Λευκάδα	Ν	400	300	ΕΟΤ
— Παραδοσιακοί οικισμοί	Ιωάννινα, Πρέβεζα	Ν	650	250	ΕΟΤ
— Εθνικά πάρκα-βιότοποι	Ιωάννινα, Πρέβεζα	Ν	150	100	ΕΟΤ
11. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ					
— Επισκευή Ανακ. κτιρίων Π. Φρουρίου Κερκύρας			200	80	ΥΠΠΕ
— Αναστήλωση Στερέωση Εκκλησιών.					
— Μονών - Παραδοσιακών Συνόλων Ν. Ιωαννίνων			180	80	ΥΠΠΕ

1/Δ.Ε.Ι — Δημοτική Επιχείρηση Ιωαννίνων
2/Δ.Ε.Κ — » » Κέρκυρας
Λ/Τ — Λιμενικά Ταμεία

VIII. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΡΑΚΗΣ

1. Γενικά

Η περιφέρεια της Θράκης που καταλαμβάνει το ΒΑ άκρο της χώρας μπορεί να χαρακτηριστεί σαν η περιφέρεια των μεγάλων αντιθέσεων. Απομακρυσμένη απο τα μεγάλα διοικητικά, πληθυσμιακά και οικονομικά κέντρα της χώρας, χωρίς τις δυνατότητες ανταλλαγής με τις γειτονικές χώρες, έξω από το κύκλωμα του εσωτερικού ή έστω διερχόμενου ξένου τουρισμού, με κακό εθνικό οδικό δίκτυο, μοιάζει να είναι η πιο απομονωμένη περιφέρεια της χώρας.

Παρά ταύτα διαθέτει, συγκριτικά προς τις άλλες περιφέρειες, μια από τις μεγαλύτερες αναλογικά καλλιεργούμενες εκτάσεις (34,7 % της συνολικής έκτασης), τα μεγαλύτερα δάση (32,5 %), την πιο πεδινή έκταση (83,3 %), άφθονο υδάτινο δυναμικό, εκτεταμένα αλιευτικά πεδία, θαυμάσιους υδροβιότοπους, ενώ ο ορυκτός πλούτος της, ανεξερεύνητος ακόμη στο μεγαλύτερο μέρος του, φαίνεται να είναι σημαντικός. Από την άλλη μεριά η περιφέρεια Θράκης είναι η περιφέρεια με το χαμηλότερο κατά κεφαλή εισόδημα (μόλις το 68 % περίπου του μέσου της χώρας), με τη μικρότερη πληθυσμιακή πυκνότητα (39,6 άτομα/χλμ2), με τη μεγαλύτερη απασχόληση στον πρωτογενή τομέα (58,6 %), με μια από τις λιγότερο αρδευόμενες γεωργικές εκτάσεις, με τη μικρότερη συμμετοχή του τριτογενή τομέα στο σχηματισμό του περιφερειακού προϊόντος, διατηρώντας σε όλους του δείκτες ευημερίας (εκτός από αυτόν της ύδρευσης) τη θλιβερή τελευταία θέση.

2. Κατά κλάδο δραστηριότητας

Στην απασχόληση επαρκή στατιστικά στοιχεία για την επισήμανση της ανοικτής ανεργίας στην περιφέρεια δεν υπάρχουν. Σημειώνεται όμως το πολύ ψηλό ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα στο νομό Ροδόπης (68 %) που συνδυασμένο με μονοκαλλιέργεια δημιουργεί σοβαρή υποαπασχόληση στον αγροτικό τομέα, ιδίως στις περιόδους ύφεσης των αγροτικών ασχολιών.

Στον πρωτογενή τομέα σημειώνονται οι ιδιαίτερα εκτεταμένες πεδινές εκτάσεις του νομού Έβρου (90,9 % της γεωργικής γης), αλλά ταυτόχρονα και το χαμηλό ποσοστό αρδευόμενης γης στον ίδιο νομό (17,8 % έναντι 35,5 % του Ν. Ξάνθης) παρά τις υπάρχουσες άφθονες δυνατότητες σε υδάτινο δυναμικό. Σημειώνεται πάντως ότι σήμερα βρίσκονται σε εξέλιξη μεγάλα εγγειοβελτιωτικά έργα. Οι κυριότερες καλλιέργειες είναι τα σιτηρά, ο αραβόσιτος, η μηδική, ο καπνός (Ν. Ξάνθης, Ν. Ροδόπης) και τα ζαχαρότευτλα (Ν. Ξάνθης, Ν. Έβρου). Στην κτηνοτροφία κυριαρχεί η βοοτροφία (Ν. Ροδόπης, Ν. Έβρου) που εμφανίζει δυνατότητες για παραπέρα ανάπτυξη παρόλο που τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στασιμότητα στον κλάδο. Στα δάση το λαμβανόμενο λήμμα είναι περίπου το μισό των δυνατοτήτων κυρίως λόγω έλλειψης δασικών δρόμων (Ν. Ροδόπης, Ν. Έβρου). Η αλιεία κατέχει αξιόλογη θέση μόνο στο Ν. Έβρου ενώ υπάρχρουν μεγάλες ανεκμετάλλευτες δυνατότητες στο Δέλτα του Έβρου στις παρέβριες περιοχές και στις λιμνοθάλασσες των Ν. Ξάνθης και Ροδόπης.

Σε σύγκριση με τον πρωτογενή, η σημασία του δευτερογενή τομέα για την οικονομική βάση της περιφέρειας υπήρξε περιορισμένη. Στον κλάδο ορυχείων - μεταλλείων παρατηρείται ασήμαντη δραστηριότητα παρόλο που έχουν εντοπιστεί αποθέματα μεικτών θειούχων, άστριων, περλίτη, λιγνίτη - τύρφης (Ν. Έβρου) και ουράνιου (Ν. Ξάνθης). Στη μεταποίηση οι αναπτυξιακοί νόμοι δραστηριοποίησαν το επενδυτικό ενδιαφέρον μετά το 1976 η δραστηριότητα όμως συγκεντρώθηκε κυρίως στο Ν. Ξάνθης, ενώ παράλληλα παρατηρείται πολύ χαμηλή αξιοποίηση του εγκατεστημένου παραγωγικού δυναμικού και έλλειψη βιομηχανικών περιοχών (Ν. Έβρου).

Ο τριτογενής τομέας ελάχιστα συμμετέχει στην ανάπτυξη της περιφέρειας. Ο τουρισμός περιορίζεται στον εσωτερικό εντόπιο τουρισμό και παίζει ασήμαντο ρόλο στην οικονομία της περιοχής παρόλο που υπάρχουν αξιόλογες φυσικές καλλονές και σημαντικά τμήματα της περιφέρειας ανήκουν στη ζώνη αποθεμάτων άγριας φύσης και χώρων ιστορικού και παραδοσιακού περιβάλλοντος και στους τρείς νομούς. Στις μεταφορές - επικοινωνίες υπάρχουν σημαντικά προβλήματα. Η σύνδεση της περιφέρειας με τα συγκοινωνιακά και τηλεπικοινωνιακά δίκτυα της χώρας δεν είναι ικανοποιητική. Η βατότητα του εθνικού οδικού δικτύου είναι μέτρια μέχρι κακή (Ν. Ροδόπης, Ν. Έβρου). Η βατότητα των δρόμων και οι συγκοινωνίες μέσα στην περιφέρεια είναι ικανοποιητικά μόνο στο πεδινό τμήμα (Ν. Ροδόπης, Ν. Ξάνθης). Το σιδηροδρομικό δίκτυο έχει ανάγκη βελτίωσης. Η τηλεπικοινωνιακή εξυπηρέτηση και κάλυψη της περιφέρειας είναι ανεπαρκής. Αντίθετα οι αεροπορικές συγκοινωνίες (αεροδρόμιο Αλεξανδρούπολης που εξυπηρετεί Ν. Έβρου και Ν. Ροδόπης, αεροδρόμιο Καβάλας που εξυπηρετεί Ν. Ξάνθης) και οι θαλάσσιες συγκοινωνίες (λιμάνια Αλεξανδρούπολης και Πόρτο Λάγος) καλύπτουν ικανοποιητικά τις υπάρχουσες σήμερα μεταφορικές ανάγκες. Στην αστική υποδομή μολονότι η Θράκη παρουσιάζει ένα από τα μικρότερα ποσοστά αστικοποίησης και ο αριθμός Δήμων και Κοινοτήτων στην περιφέρεια είναι ιδιαίτερα μικρός, όμως παρουσιάζεται σημαντική υστέρηση και η τεχνική και κοινωνική υποδομή στα κύρια αστικά κέντρα της περιφέρειας είναι κάτω από τα επιθυμητά όρια. Ιδιαίτερα σοβαρές ελλείψεις παρουσιάζονται στον τομέα των αποχετεύσεων. Στην εκπαίδευση υπάρχει πρόβλημα διδακτηρίων κυρίως στα αστικά κέντρα και για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (Ν. Ξάνθης, Ν. Ροδόπης). Στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση στα αστικά κέντρα και ανυπαρξία στοιχειώδους κάλυψης στην ύπαιθρο και ιδίως στα ορεινά. Οι προσφερόμενες νοσοκομειακές κλίνες είναι πολύ κάτω του μέσου της χώρας και για τους τρεις νομούς. Τέλος προβληματικές περιοχές είναι στην περιφέρεια η ορεινή ζώνη των Ν. Ξάνθης και Ροδόπης, η κεντρική περιοχή του Ν. Έβρου, η βόρεια περιοχή του τριγώνου του Έβρου και η Σαμοθράκη. Στις περιοχές αυτές υπάρχουν αξιόλογοι πόροι (δάση, βοσκότοποι, ορυκτά) και παρά την πληθυσμιακή αποδυνάμωση τους υπάρχουν προϋποθέσεις για ανάπτυξη τους.

3. Επιδιώξεις και Στόχοι

Βασική επιδίωξη είναι η άρση της απομόνωσης της περιφέρειας και η πλήρης αξιοποίηση των φυσικών πόρων της ώστε να επιταχυνθεί ο ρυθμός ανάπτυξης και να δημιουργηθούν νέες θέσεις απασχόλησης. Παράλληλα θα επιδιωχθεί η ισόρροπη ανάπτυξη της περιφέρειας με καλύτερη κατανομή στον χώρο των δραστηριοτήτων και η συστηματική αξιοποίηση των όσων δυνατοτήτων παρουσιάζουν οι προβληματικές περιοχές. Για την επίτευξη των πιο πάνω επιδιώξεων θεωρούνται αναγκαία :

α) Η καλή σύνδεση της περιοχής με την υπόλοιπη χώρα

β) Η σύνδεση της περιφέρειας με τις γειτονικές χώρες.

γ) Η μεγαλύτερη αξιοποίηση των υπαρχουσών βιομηχανικών μονάδων στο Ν. Ξάνθης και η δημιουργία νέων μονάδων στους δύο άλλους νομούς.

δ) Η αξιοποίηση των πόρων, κυρίως στον πρωτογενή τομέα.

ε) Η βελτίωση της υποδομής των τομέων υγείας, παιδείας και πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

στ) Η λήψη μέτρων προστασίας του ευαίσθητου οικολογικά περιβάλλοντος της πηριφέρειας.

ζ) Η ενίσχυση των προβληματικών περιοχών της περιφέρειας (Σταυρούπολη, ορεινή Ροδόπη, ορεινός Έβρος Σαμοθράκη).

Ειδικότερα κατά τομέα επιδιώκεται :

Πρωτογενής τομέας : αξιοποίηση των αρδευτικών δυνατοτήτων της περιφέρειας (ν. Έβρου, ν. Ροδόπης) και αναδιάρθρωση των καλλιεργειών με βασικό κριτήριο τις ανάγκες της χώρας σε συγκεκριμένα γεωργικά προϊόντα (π.χ. ζωοτροφές),

ην ύπαρξη τυχόν εξαγωγικών δυνατοτήτων (π.χ. αρωματικά φυτά) και την στρεμματική απόδοση της περιφέρειας σε συγκεκριμένα προϊόντα. Ανάπτυξη της κτηνοτροφίας και ιδιαίτερα της βοοτροφίας (ν. Έβρου, ν. Ροδόπης). Εντατικότερη εκμετάλλευση των δασών με την δημιουργία κατάλληλης υποδομής και συμπλήρωση του έργου των αναδασώσεων. Οργάνωση και ανάπτυξη του τομέα της αλιείας εσωτερικών υδάτων (παραγωγή - εμπορία) (ν. Ξάνθης, ν. Ροδόπης) και θαλάσσιας αλιείας (ν. Έβρου).

Δευτερογενής τομέας : προσδιορισμός του ορυκτού πλούτου της περιοχής και επιλογή των εκμεταλλεύσιμων ορυχείων. Δημιουργία προϋποθέσεων επιμόρφωσης εργατικού δυναμικού και αύξηση θέσεων απασχόλησης στη μεταποίηση. Δημιουργία γεωργικών βιομηχανιών κυρίως από γεωργικούς συνεταιρισμούς για την πληρέστερη αξιοποίηση της γεωργικής παραγωγής εντός της περιφέρειας. Συμπλήρωση των μηχανουργικών και λοιπών μονάδων επισκευής μηχανών με στόχο την αυτάρκεια της περιφέρειας σε εξειδικευμένους τεχνίτες και ανταλλακτικά. Ανάπτυξη του κλάδου της χειροτεχνίας σε συνδυασμό και με την παραγωγή μετάξης.

Τριτογενής τομέας : κύρια και βασική επιδίωξη η βελτίωση του οδικού και σιδηροδρομικού άξονα Αλεξ/λης - Θεσ/νίκης και του άξονα Αλεξ/λης-Βουλγαρικών συνόρων. Αύξηση του μεγέθους των εμπορικών μονάδων. Βελτίωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και εξειδίκευσης. Ίδρυση Ιατρικής Σχολής στο Πανεπιστήμιο Θράκης. Βελτίωση αστικής υποδομής στο σύνολο σχεδόν των οικισμών περιλαμβανομένων των τηλεπικοινωνιών. Προώθηση τουριστικής ανάπτυξης της Σαμοθράκης. Αντιμετώπιση ειδικού προβλήματος υγειονομικής υποδομής και εξυπηρέτησης λόγω ιδιομορφίας πληθυσμιακής σύνθεσης σε ορισμένες περιοχές της περιφέρειας.

4. Μέτρα.

Τα μέτρα που έχουν προγραμματισθεί στους διάφορους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας έχουν περιληφθεί στο κλαδικό μέρος του προγράμματος γιατί είναι γενικής σημασίας και αφορούν όλη την χώρα, καλύπτουν δε τις ανάγκες της Θράκης όπως αυτές παρουσιάστηκαν από τις προτάσεις των τοπικών φορέων.

5. Βασικά έργα.

Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται οι προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987 κατά νομό και κατά κλάδο που καλύπτουν τόσο τα νέα έργα όσο και τα συνεχιζόμενα έργα.

Τα βασικά έργα κατά νομό είναι :

Νομός Ροδόπης : Τα τμήματα εθνικής οδού Θεσ/νίκης-Τουρκικών συνόρων που περνάει από το νομό Ροδόπης και η παρακαμπτήριος της Κομοτηνής (580 εκ. δρχ. στη 5ετία). Βελτίωση σιδηροδρομικής γραμμής Θεσ/νίκης - Ορμενίου (280 εκ. δρχ.) Αποχέτευση του Δήμου Κομοτηνής και εγκατάσταση βιολογικού καθαρισμού των λυμάτων (450 εκ. δρχ.). Άρδευση του νομού από υπόγειά νερά (600 εκ. δρχ.). Δασική οδοποιία (140 εκ. δρχ.) και αναδασώσεις (400 εκ. δρχ.). Υδροβιολογική μελέτη και εμπλουτισμός λίμνης Βιστωνίδας. Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών - Ξηραντήρια αραβοσίτου (85 εκ. δρχ.). Τυροκομείο (11 εκ. δρχ.). Ανέγερση πανεπιστημιουπόλεως (630 εκ. δρχ.) και ανέγερση και επέκταση σχολικών κτιρίων - ΚΕΤΕ (560 εκ. δρχ.). Εφαρμογή σχεδίων πόλεως (300 εκ. δρχ.). Κατασκευή Κέντρων Υγείας (160 εκ. δρχ.).

Νομός Ξάνθης : Το τμήμα εθνικής οδού Θεσ/νίκης - Τουρκικών συνόρων που περνάει από το νομό Ξάνθης (340 εκατ. δρχ. για την 5ετία). Βελτίωση σιδηροδρομικής γραμμής Θεσ/νίκης - Ορμενίου (280 εκατ. δρχ.) .Προστασία διαύλου λιμένα Λάγους (100 εκατ. δρχ.) Άρδευση του νομού από υπόγεια νερά (300 εκατ. δρχ.). Βιότοποι - Εθνικά πάρκα (50 εκατ. δρχ). Κατασκευή εσωτερικού δικτύου ύδρευσης πόλης Ξάνθης (37 εκατ. δρχ.). Αποχέτευση πόλης Ξάνθης και βιολογικός καθαρισμός (450 εκατ. δρχ). Κατασκευή υδροταμιευτήρων (200 εκατ. δρχ.). Δασική οδοποιία και αναδασώσεις (670 εκατ. δρχ.)Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών - Ξηραντήρια αραβοσίτου (134 εκατ. δρχ.). Ανέγερση σχολικών κτιρίων (260 εκατ. δρχ.). Έργα Πανεπιστημίου Θράκης.(476 εκατ. δρχ.). Ανέγερση Γενικού Νοσοκομείου Ξάνθης (240 εκατ. δρχ.) Αποξήρανση ελωδών εκτάσεων (150 εκατ. δρχ.) Ανέγερση 4 Κέντρων Υγείας (160 εκατ. δρχ.) Αθλητικό Κέντρο Μαζικής Άθλησης Ξάνθης (120 εκατ. δρχ.). Διευθέτηση ποταμού Νέστου και εκτέλεση αντιπλημμυρικών έργων (450 εκ. δρχ.).

Νομός Έβρου : Το τμήμα της εθνικής οδού Θεσ/νίκης -Τουρκικών συνόρων που περνάει από το νομό Έβρου (330 εκ. δρχ. για την πενταετία). Οδός Αρδάνιου - Καστανιών (500 εκ. δρχ.). Οδός Δίκων - Καμάρας - Βάλτου - Ορεστιάδας (150 εκ. δρχ.) Οδός Πενταλόφου - Ορμενίου - Βουλγαρικών συνόρων (300 εκ. δρχ.). Βελτίωση σιδηροδρομικής γραμμής Θεσ/νίκης - Ορμενίου (280 εκ. δρχ.). Βελτίωση και επέκταση λιμανιού Αλεξανδρούπολης (300 εκ. δρχ.) Βελτίωση αερολιμένα Αλεξ/λης (45 εκ. δρχ.). Αποχέτευση Διδυμοτείχου (187 εκ. δρχ.). Αποχέτευση Ορεστιάδας (400 εκ. δρχ.), Αλεξ/λης (115 εκ. δρχ.), Σουφλίου (128 εκ. δρχ.). Αρδευτικά έργα Νεοχωρίου - Βάλτου - Στέρνας Έβρου 2200 εκ. δρχ.). Άρδευση παρεβρίων περιοχών από υπόγεια νερά και αντιπλημμυρικά έργα Έβρου (1400 εκ. δρχ. υπόλοιπο). Προσαγωγός διώρυγα Πέπλου - Φερών (600 εκ. δρχ.). Αρδευτικά έργα ευρείας κοίτης Άρδα (550 εκ. δρχ.). Αναδασώσεις - Δασική οδοποιία (720 εκατ. δρχ.). Βιομηχανική περιοχή Αλεξ/πολης (150 εκατ. δρχ.) . Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών + ξηραντήρια αραβοσίτου (328 εκατ. δρχ.). Συσκευαστήρια - ψυγεία οπωροκηπευτικών (19 εκατ. δρχ.). Βιομηχανία γάλακτος. Ανέγερση σχολείων (491 εκατ. δρχ.) Επέκταση Γενικού Κρατικού Νοσοκομείου Αλεξ/πολης και ανέγερση Ιατρικής Σχολής (1.200 εκ δρχ.). Επέκταση Γενικού Κρατικού Νοσοκομείου Διδυμοτείχου (350 εκατ. δρχ.). Ανέγερση Κέντρου Υγείας (220 εκατ. δρχ.). Βιότοποι - Εθνικά Πάρκα (50 εκατ. δρχ.). Αποχέτευση και Β.Κ. Ορεστιάδας (400 εκατ. δρχ.) Αποχέτευση και Β.Κ. λυμάτων Αλεξ/πολης (1.150 εκατ. δρχ.). Ύδρευση Αλεξ/πολης (120 εκατ. δρχ.).

ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	910	280	1.190	9,3
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	720	—	720	5,6
ΕΓΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	990	—	990	7,7
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	318	—	318	2,5
ΔΑΣΗ	300	626	926	7,2
ΑΛΙΕΙΑ	104	—	104	0,8
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	—	273	273	2,1
ΟΡΥΧΕΙΑ	—	—	—	—
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	250	—	250	2,0
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	—	—	—	—
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	—	229	229	1,8
ΕΜΠΟΡΙΟ	—	—	—	—
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	310	—	310	2,4
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	—	4.330	4.330	33,9
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	—	520	520	4,1
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	150	1.179	1.329	10,5
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	200	160	360	2,8
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	80	50	130	1,0
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	310	35	345	2,7
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	180	210	390	3,1
ΔΙΑΦΟΡΑ	60	—	60	0,5
ΣΥΝΟΛΟ	4.882	7.892	12.774	100,0

ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	610	280	890	8,6
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	418	280	698	6,8
ΕΓΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	2.960	—	2.960	28,6
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	190	—	190	1,8
ΔΑΣΗ	968	—	968	9,4
ΑΛΙΕΙΑ	—	62	62	0,6
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	134	—	134	1,3
ΟΡΥΧΕΙΑ	—	—	—	—
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	—	—	—	—
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	—	—	—	—
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	—	168	168	1,6
ΕΜΠΟΡΙΟ	—	—	—	—
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	—	55	55	0,5
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	—	1.021	1.021	9,9
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	—	450	450	4,4
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	350	636	986	9,5
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	693	—	693	6,7
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	250	200	450	4,4
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	—	65	65	0,6
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	120	373	493	4,8
ΔΙΑΦΟΡΑ	—	56	56	0,5
ΣΥΝΟΛΟ	6.693	3.646	10.339	100,0

ΝΟΜΟΣ ΕΒΡΟΥ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987: Με βάση τις προτάσεις Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων	Σύνολο	%
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	1.480	1.075	2.555	13,2
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	590	1.657	2.247	11,6
ΕΓΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	1.540	4.955	6.495	33,6
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	316	-	316	1,6
ΔΑΣΗ	300	639	939	4,8
ΛΙΜΑΝΙΑ	65	-	65	0,3
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	115	261	376	1,9
ΟΡΥΧΕΙΑ	20	-	20	0,1
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	—	150	150	0,8
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	—		—	—
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	—	368	368	1,9
ΕΜΠΟΡΙΟ	—	-		—
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	105		105	0,5
ΚΑΤΟΙΚΙΑ		490	490	2,5
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	—	580	580	3,0
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	880	402	1.282	6,6
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	1.730	350	2.080	10,8
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	180	620	800	4,1
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	—	167	167	0,9
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	40	216	256	1,3
ΔΙΑΦΟΡΑ	10	77	87	0,4
ΣΥΝΟΛΟ	7.371	12.007	19.378	100,0

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΡΑΚΗΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

εκατ. δρχ. τιμές 1982

Ονομασία έργου (1)	Συνεχ. ή Νέο (2)	Προϋπολ. (3)	Πιστώσεις 5ετίας (4)	Νομός (5)
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ :				
1. Οδικός Άξονας Θεσ/νίκης - Τουρκικών συνόρων	Σ	16.000	1.000	Ξάνθης Ροδόπης Έβρου
2. Οδός Αρδάνιου - Καστανιών	Ν	800	500	Έβρου
3. Παρακαμπτήριος Κομοτηνής	Ν	250	250	Ροδόπης
4. Βελτίωση Σιδηροδρομικής γραμμής Θεσ/νίκης-Ορμενίου	Σ	6.500	280	Ξάνθης
			280	Ροδόπης
			280	Έβρου
5. Βελτίωση και επέκταση λιμανιού Αλεξανδρούπολης	Ν	2.500	300	Έβρου
6. Προστασία διαύλου λιμένος Λάγους	Ν	100	100	Ξάνθης
ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ :				
1. Άρδευση περιοχών Ξάνθης - Ροδόπης από υπόγεια νερά	Σ	2.000	600	Ροδόπης
			300	Ξάνθης
2. Αρδευτικά έργα Νεοχωρίου - Βάλτου - Στέρνας	Σ	2.200	2.200	Έβρου
3. Άρδευση παρεβρίων περιοχών από υπόγεια νερά	Σ	1.660	800	Έβρου
4. Αντιπλημμυρικά έργα ποταμού Έβρου	Σ	1.500	600	Έβρου
5. Προσαγωγός διώρυγα Πέπλου - Φερών	Σ	600	600	Έβρου
6. Αρδευτικά δίκτυα Πέπλου - Φερών	Ν	2.500	100	Έβρου
7. Αρδευτικά έργα ευρείας κοίτης Άρδα	Σ	670	533	Έβρου
8. Διευθέτηση ποταμού Νέστου και εκτέλεση αντιπλημμυρ. έργων	Ν	450	450	Ξάνθης
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ :				
1. Αναδασμός περιοχής βαθιών γεωτρήσεων	Ν	200	148	Ροδόπης

1	2	3	4	5
ΑΛΙΕΙΑ :				
1. Ίδρυση αλιευτικού σταθμού στο Πόρτο Λάγος (και μελέτη)	Ν	42	42	Ξάνθης
2. Μελέτη προστασίας Δέλτα Έβρου και περιοχής αρπακτικών πτηνών	Ν	10	10	Έβρου
ΔΑΣΗ :				
1. Δασική οδοποιΐα	Σ	420	420	Ξάνθης
2. Αναδασώσεις - Φυτώρια	Σ	250	250	Ξάνθης
3. Δασική οδοποιΐα	Σ	300	300	Ροδόπης
4. Αναδασώσεις - Φυτώρια	Σ	400	400	Ροδόπης
5. Δασική οδοποιΐα	Σ	360	360	Έβρου
6. Αναδασώσεις - Φυτώρια	Σ	360	360	Έβρου
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ :				
1. Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών - Ξηραντήρια αραβοσίτου	Ν	134	134	Ξάνθης
2. Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών - Ξηραντήρια αραβοσίτου	Σ/Ν	484	85	Ροδόπης
3. Βιομηχανία επεξεργασίας νωπών οπωροκηπευτικών	Ν	600	60	Ροδόπης
4. Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών – Ξηραντήρια αραβοσίτου	Ν	1.660	328	Έβρου
5. Συσκευαστήρια-Ψυγεία οπωροκηπευτικών (4 μονάδες)	Ν	220	19	Έβρου
ΟΡΥΧΕΙΑ :				
1. Μελέτη επισήμανσης και αξιοποίησης κοιτασμάτων	Ν	20	20	Έβρου
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ :				
1. Συμπλήρωση ΒΙ.ΠΕ Κομοτηνής	Σ	500	250	Ροδόπης
2. Ίδρυση ΒΙ.ΠΕ Αλεξ/πολης	Ν	150	150	Έβρου
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ :				
1. Αποχέτευση και βιολογικός καθαρισμός πόλεως Ξάνθης	Ν	730	450	Ξάνθης
2. Αποχέτευση και βιολογικός καθαρισμός Κομοτηνής	Ν	730	450	Ροδόπης
3. Αποχέτευση και βιολογικός καθαρισμός Ορεστιάδος	Ν	400	400	Έβρου
4. Αποχετευτικό δίκτυο και δίκτυο ομβρίων Αλεξ/πολης	Ν	1.578	115	Έβρου
ΚΑΤΟΙΚΙΑ :				
1. Οικιστική επέκταση πόλης Ξάνθης	Σ	1.980	1.021	Ξάνθης
2. Οικιστική επέκταση Κομοτηνής, Σαππών	Σ	4.330	4.330	Ροδόπης
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ :				
1. Επέκταση Διοικητηρίου Κομοτηνής	Ν	100	100	Ροδόπης
2. Ανέγερση Δικαστικού μεγάρου Κομοτηνής	Ν	100	100	Ροδόπης
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ :				
1. Πανεπιστήμιο Θράκης, παράρτημα Ξάνθης	Σ	770	380	Ξάνθης
2. Πανεπιστήμιο Θράκης, παράρτημα Ξάνθης	Ν	100	100	Ξάνθης
3. Ανέγερση 14 διδακτηρίων στοιχειώδους εκπαίδευσης	Ν	205	205	Ξάνθης
4. Πανεπιστήμιο Θράκης, Παράρτημα Κομοτηνής	Σ	670	670	Ροδόπης
5. ΚΕΤΕ Κομοτηνής	Σ/Ν	350	350	Ροδόπης
6. Πανεπιστήμιο Θράκης, Ανέγερση Ιατρικής Σχολής - Νοσοκομείο Αλεξ/λης	Ν	600	600	Έβρου
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ :				
1. Ανέγερση Γενικού Νοσοκομείου Ξάνθης	Ν	1.210	240	Ξάνθης
2. Αποξήρανση ελωδών εκτάσεων	Ν	150	150	Ξάνθης
3. Επέκταση νοσοκομείου Αλεξ/πολης	Ν	450	450	Έβρου
4. Γενικό Νοσοκομείο Διδυμότειχου	Σ	350	350	Έβρου
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ :				
1. Παραδοσιακοί οικισμοί Ξάνθης	Ν	150	100	Ξάνθης
2. Εθνικά πάρκα - βιότοποι	Ν	150	50	Ξάνθης
			50	Ροδόπης
			50	Έβρου
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ :				
1. Αθλητικό κέντρο μαζικής άθλησης Ξάνθης	Ν	200	120	Ξάνθης
2. Ανέγερση Πανθρακικού σταδίου	Ν	100	100	Ροδόπης
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ :				
1. Ίδρυση Κεντρικής Βιβλιοθήκης Ξάνθης	Ν	35	35	Ξάνθης
2. Ανέγερση Πνευματικού Κέντρου Κομοτηνής	Ν	300	300	Ροδόπης
3. Ίδρυση Κεντρικής Βιβλιοθήκης	Ν	35	35	Έβρου
4. Τοπικά Πνευματικά κέντρα (3)	Ν	13	13	Έβρου

ΙΧ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΗΣΙΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

1. Εξελίξεις, Βασικά Προβλήματα και Αναπτυξιακές Δυνατότητες

1.1. Εξελίξεις και βασικά προβλήματα.

Η περιφέρεια αποτελείται από 40 κατοικημένα νησιά με συνολικό πληθυσμό 340 χιλ. κατοίκους. Αν και σχεδον κάθε νησί έχει τις ιδιαιτερότητες και τα προβλήματά του, η στενότητα εύφορης γης και υδάτινου δυναμικού, το μικρό μέγεθος, ο πολυτεμαχισμός του γεωργικού κλήρου, και η δυσμενής μορφολογία του εδάφους για τα περισσότερα νησιά, ο διάσπαρτος νησιώτικος χαρακτήρας, και οι δυσχέρειες στη συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση τόσο μεταξύ των νησιών της περιφέρειας όσο και με την υπόλοιπη επικράτεια και το χαμηλό επίπεδο υγειονομικής περίθαλψης, αποτελούν τους κυριότερους παράγοντες για την περιορισμένη ανάπτυξη της περιφέρειας. Φυσική συνέπεια αυτών ήταν η συνεχής μείωση του πληθυσμού - κυρίως του ενεργού ανθρώπινου δυναμικού - σε πολλά νησιά της περιφέρειας, η αυξημένη μετανάστευση, η μετακίνηση στα μεγάλα αστικά κέντρα και ο προσανατολισμός στην ναυτιλιακή παράδοση. Η τάση αυτή φαίνεται να ανακόπτεται μετά από την πρόσφατη σημαντική αύξηση του πληθυσμού των τουριστικά αναπτυγμένων περιοχών Ρόδου και Κω.

Ο πρωτογενής τομέας αποτελεί την κύρια παραγωγική δραστηριότητα στο βορεινό τμήμα της περιφέρειας (Λέσβο, Χίο, Σάμο) και αξιολόγηση αλλά συμπληρωματική δραστηριότητα του τριτογενή κυρίως τομέα στο νότιο τμήμα της περιφέρειας (Δωδ/νησα).

Η γεωργία αποτελεί την κύρια παραγωγική δραστηριότητα για τα περισσότερα νησιά της περιφέρειας και στηρίζεται σε περιορισμένο αριθμό καλλιεργειών με σπουδαιότερα προιόντα :ελιές, σταφύλια, (Μυτιλήνη, Σάμος), εσπεριδοειδή (Χίο Δωδ/νησα), σιτηρά μαστίχα (Χίο) και ορισμένα οπωροκηπευτικά (Σάμο, Κω, Ρόδο). Τα ειδικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κλάδος στην περιφέρεια είναι το μεγάλο ποσοστό γερασμένου πληθυσμού και ακαλλιέργητων εκτάσεων που ανήκουν κυρίως σε μη αγρότες, η μερική αξιοποίηση του (περιορισμένου) υδάτινου δυναμικού και οι ελλείψεις σε βασικά έργα υποδομής (αρδευτικά, εγγειοβελτιωτικά, αγροτική οδοποιία).

Η κτηνοτροφία στηρίζεται κυρίως στην αιγοπροβατοτροφία και σε μικρότερο βαθμό στην αγελαδοτροφία, πτηνοτροφία και χοιροτροφία. Τα βασικότερα προβλήματα είναι η ανεπάρκεια ντόπιων κτηνοτροφών και οι υποβαθμισμένοι βοσκότοποι.

Η αλιευτική δραστηριότητα παρουσιάζει σημαντική κάμψη με όλα τα χαρακτηριστικά μιας παρακμάζουσας παραδοσιακής δραστηριότητας, με εξαίρεση τις περιοχές Καλύμνου, Φούρνων και Λέρου. Σ' αυτό συνέβαλαν κυρίως η καταστρεπτική εκμετάλλευση των αλιπέδων, οι σοβαρές ελλείψεις σε έργα υποδομής (π.χ. αλιευτικά καταφύγια και βοηθητικές εγκαταστάσεις, ιχθυόσκαλες κλπ.), και αλιευτικό εξοπλισμό, οι αδυναμίες στην οργάνωση και ανάπτυξη της συνεταιριστικής εκμετάλλευσης και η μεγάλη εξάρτηση των ψαράδων από τους χονδρεμπόρους.

Η δασική δραστηριότητα είναι σε σχέση με το σύνολο της χώρας, ασήμαντη λόγω της μορφολογίας των εδαφών, της πλημμελούς αξιοποίησης των λίγων δασών, καθώς και της καταστροφής ωρισμένων δασικών εκτάσεων από τις μεγάλες πυρκαϊές των τελευταίων χρόνων (Χίος, Σάμος, Κάρπαθος).

Ο δευτερογενής τομέας είναι μικρότερης σημασίας για την περιφέρεια, τόσο σε σύγκριση με τον πρωτογενή όσο και με τον τριτογενή τομέα.

Ειδικότερα για τον ορυκτό πλούτο, παρά τα σημαντικά αποθέματα ορισμένων βιομηχανικών ορυκτών (καολίνης, περλίτης, ελαφρόπετρα, μπετονίτης, άργιλος) και μαρμάρων και τα μικρότερης σημασίας μεταλλευτικά ορυκτά (αντιμόνιο, λευκόλιθος) η εκμετάλλευσή τους είναι ανεπαρκής και περιορίζεται στην εξορυκτική δραστηριότητα. Επίσης οι πλούσιοι γεωθερμικοί πόροι της περιφέρειας έχουν ελάχιστα αξιοποιηθεί, ενώ υπάρχουν δυνατότητες αξιοποίησής τους για θέρμανση θερμοκηπίων, ιχθυοκαλλιέργειες, θέρμανση οικιστικών κέντρων (Λέσβο) και ενεργειακή χρήση (Νίσυρος). Εξαίρεση αποτελούν τα θερμομεταλλικά νερά (Ικαρία), που ωστόσο η λουτροθεραπεία είναι πλημμελώς οργανωμένη.

Περιορισμένη είναι η μεταποιητική δραστηριότητα, η οποία μάλιστα εξελίχθηκε με φθήνουσα τάση. Οι ελλείψεις ντόπιων πρώτων υλών-με εξαίρεση ορισμένα γεωργικά προϊόντα-και ειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού, το μικρό μέγεθος της τοπικής αγοράς και οι μεγάλες αποστάσεις από τα μεγάλα καταναλωτικά κέντρα της χώρας, οι δυσχέρειες στη συγκοινωνιακή - ακτοπλοϊκή εξυπηρέτηση και οι σοβαρές αδυναμίες ή ελλείψεις των τοπικών κρατικών υπηρεσιών, αποτελούν τους κυριότερους ανασταλτικούς παράγοντες στην ανάπτυξη του κλάδου.

Για τους λόγους αυτούς τα ισχυρά αναπτυξιακά κίνητρα για την ακριτική περιφέρεια είχανε μέχρι σήμερα πολύ περιορισμένα αποτελέσματα για την προώθηση του κλάδου. Ακόμα η ελλειπής περιβαλλοντολογική προστασία ορισμένων περιοχών είχε δυσμενείς επιδράσεις στην ανάπτυξη άλλων τομέων (π.χ. αλιεία στη Λέσβο λόγω αποβλήτων βυρσοδεψίας) ή επηρέασε αρνητικά τουριστικές περιοχές (π.χ. Ρόδου λόγω αστικών λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων).

Στον τριτογενή τομέα : Η τουριστική ανάπτυξη, συγκεντρώθηκε σε ορισμένους πόλους, ενώ στις υπόλοιπες περιοχές είναι μηδαμινή ή ανύπαρκτη. Στις περιοχές που παρουσίασαν δυναμική ανάπτυξη για λόγους περιβαλλοντολογικούς και πολιτιστικούς, περιλαμβάνονται Ρόδος, Κως, Σάμος και σε μικρότερο βαθμό Σύμη, Πάτμος, Ικαρία, Μόλυβος (Λέσβου). Η γρήγορη ανάπτυξη στις περιοχές αυτές, οφείλεται και στις έντονες προσπάθειες που καταβλήθηκαν (ενισχύσεις, κίνητρα), έγινε όμως μονόπλευρα και ευκαιριακά, γεγονός που επηρέασε αρνητικά τις γεωργικές κυρίως δραστηριότητες και είχε δυσμενείς επιπτώσεις στην ποιότητα και το κόστος ζωής των κατοίκων τους. Υπάρχει σ' αυτές έντονο πρόβλημα κατοικίας που επιτείνεται και από την έλλειψη ρυθμιστικών σχεδίων των αστικών κέντρων και των τουριστικών περιοχών.

Η ναυτιλιακή παράδοση ωρισμένων περιοχών (Χίος) και η δυνατότητα ναυτιλιακής απασχόλησης των νέων είχε σαν αποτέλεσμα την απορρόφηση μεγάλου μέρους του ανθρώπινου δυναμικού και την προσπόριση ψηλών εισοδημάτων.

Στις μεταφορές με βάση τις ιδιαιτερότητες της περιφέρειας και όχι με αυστηρά οικονομικά κριτήρια, το επίπεδο συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης δεν είναι ικανοποιητικό. Παρουσιάζονται σοβαρές αδυναμίες τόσο στην υποδομή των αεροδρομίων, των λιμανιών και του οδικού δικτύου όσο και στη μορφή οργάνωσης των ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών.

Η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών δεν ανταποκρίνεται στις πιεστικές ανάγκες των κατοίκων της περιφέρειας. Στην υγεία, το επίπεδο υγειονομικής περίθαλψης είναι χαμηλό. Σοβαρές ελλείψεις παρουσιάζονται σε κτίρια και νοσοκομειακό εξοπλισμό, αλλά και σε ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, ενώ στα αγροτικά ιατρεία η κατάσταση είναι ποιοτικά ανεπίτρεπτα χαμηλή. Παράλληλα η κοινωνική πρόνοια είναι ανεπαρκέστατη τόσο σε ό,τι αφορά στο παιδί όσο και τους γέροντες. Στον τομέα της εκπαίδευσης υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις σε κτιριακές εγκαταστάσεις και εξοπλισμό και σε διδακτικό προσωπικό. Ιδιαίτερα έντονο είναι το πρόβλημα στους μικρούς οικισμούς και τα μικρά νησιά, όπου ο μικρός αριθμός των μαθητών κάνει προβληματική τη λειτουργία των σχολείων.

Η αστική υποδομή παρουσιάζει μεγάλες ελλείψεις στα περισσότερα νησιά της περιφέρειας. Ειδικότερα στην ύδρευση είτε δεν υπάρχουν είτε είναι ανεπαρκείς οι εγκαταστάσεις ύδρευσης και τα δίκτυα διανομής σε πολλούς οικισμούς. Σημαντικές είναι οι ελλείψεις σε δίκτυα αποχέτευσης και εγκαταστάσεις καθαρισμού αποβλήτων. Το πρόβλημα είναι οξύτερο στις τουριστικές περιοχές. Ορισμένες αγροτικές περιοχές δεν έχουν ακόμα εξηλεκτρισθεί ενώ σε πολλά νησιά η δυναμικότητα των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας δεν επαρκεί για να ικανοποιήσει τη ζήτηση.

Τέλος η περιφέρεια έχει πλούσια πολιτιστική παράδοση, που σήμερα εκδηλώνεται κυρίως με τη δραστηριοποίηση μεγάλου αριθμού πολιτιστικών συλλόγων. Σε περιοχές όμως που έχουν υποστεί την εισβολή του τουρισμού χάνονται ορισμένες πολιτιστικές δραστηριότητες, ενώ άλλες υποβαθμίζονται.

1.2. Αναπτυξιακές δυνατότητες

Τα δυσμενή δημογραφικά χαρακτηριστικά, η μειονεκτική κατάσταση και διάρθρωση φυσικών πόρων για τα περισσότερα νησιά και ο διάσπαρτος νησιώτικος χαρακτήρας της περιφέρειας δεν αφήνουν πολλά περιθώρια ανάπτυξης. Οι πιο αξιόλογες δυνατότητες που παρουσιάζονται είναι :

Στον τουρισμό, τα περισσότερα νησιά της περιφέρειας έχουν όλα τα στοιχεία που ευνοούν την ανάπτυξη του τουρισμού όπως είναι οι πλούσιες φυσικές καλλονές, το άθικτο περιβάλλον και η άφθονία παραδοσιακών και αρχαιολογικών στοιχείων με διεθνή ενδιαφέρον, που καλύπτουν ένα μεγάλο φάσμα εποχών, από την αρχαιότητα στους βυζαντινούς χρόνους και τη νεότερη εποχή. Ο τουρισμός εξάλλου είναι η πιο δυναμική δραστηριότητα της περιφέρειας. Ωστόσο η αναπτυξιακή προσπάθεια πρέπει να συνδεθεί με ένα πρότυπο ισόρροπης ανάπτυξης στο χώρο για να αμβλυνθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις στην κοινωνική ζωή και το περιβάλλον από την υπερσυγκέντρωση, αλλά και για να προωθηθούν περιοχές με αναξιοποίητες δυνατότητες.

Πέρα από τον τουρισμό οι πιο αξιόλογες δυνατότητες ανάπτυξης στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα είναι οι ακόλουθες : Στον πρωτογενή τομέα, παραγωγή βρώσιμης ελιάς (Λέσβος, Σάμος), σταφυλιών για κρασιά ποιότητας (Σάμος, Ρόδος), μαστίχας (Χίος), κτηνοτροφικών φυτών, οπωροκηπευτικών, ανθοκομικών και φαρμακευτικών φυτών (Ρόδος, Χίος, Σάμος), κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις σε ωρισμένα προβληματικά νησιά ή νησιώτικες περιοχές (βορεινή Χίος για το Χιακό πρόβατο, Λέσβος για το Λεσβιακό πρόβατο, Κάσος, Λειψοί, Νίσυρος), ιχθυοκαλλιέργειες και οστρακοκαλλιέργειες (Λέσβος, Λήμνος, Σάμος, Φούρνοι), μελισσοκομία (Δωδ/νησα) και παραγωγή ναυπηγίσιμης-πεύκινης ξυλείας (Σάμος).

Στον δευτερογενή τομέα, αξιόλογες δυνατότητες έχουν οι κλάδοι : τροφίμων-ποτών για προϊόντα που στηρίζονται σε ντόπιες πρώτες ύλες, ετοίμων ενδυμάτων, δερμάτων και καλλιτεχνικών-χειροτεχνικών προϊόντων σε συνδυασμό με την τουριστική δραστηριότητα, καθώς και η αξιοποίηση των γεωθερμικών πόρων (Λέσβος, Νίσυρος) και η εξόρυξη και βιομηχανική επεξεργασία των βιομηχανικών ορυκτών (Λέσβος, Χίος, Κως, Νίσυρος) και μαρμάρων (Χίος, Δωδ/νησα). Τα μέχρι σήμερα ερευνητικά αποτελέσματα του ΙΓΜΕ, και διαφόρων πανεπιστημιακών και ιδιωτικών φορέων έχουν δείξει ότι υπάρχουν σημαντικά αποθέματα κατάλληλης ποιότητας.

Οι παραπάνω δυνατότητες για τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα επιβάλλεται να αξιοποιηθούν, έστω και εάν είναι γενικά μικρής κλίμακας, δεδομένου ότι οι δραστηριότητες αυτές συνδέουν πιο αποτελεσματικά τον πληθυσμό με τον τόπο τους από ότι ο τουρισμός. Η έντονη κρατική υποστήριξη κρίνεται αναγκαία τόσο για κοινωνικούς όσο και για εθνικούς λόγους.

2. Επιδιώξεις

Πρωταρχική επιδίωξη είναι η ανακοπή της τάσης μείωσης του πληθυσμού και παράλληλα η ενθάρρυνση της παλιννόστησης των μεταναστών και επιστροφής μέρους του πληθυσμού που βρίσκεται σε άλλες περιοχές της χώρας.

Άλλη βασική επιδίωξη είναι η άμβλυνση των ανισοτήτων που συνδέονται με τον ιδιόμορφο νησιώτικο χαρακτήρα της περιφέρειας καθώς και η άμβλυνση των συνεπειών της μη ισόρροπης ανάπτυξης ωρισμένων περιοχών. Προς την κατεύθυνση αυτή προτεραιότητα δίνεται στην δημιουργία της αναγκαίας τεχνικής και κοινωνικής υποδομής, την εξασφάλιση ικανοποιητικής συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης και επιπέδου κοινωνικών υπηρεσιών που θα ανεβάσουν την ποιότητα ζωής του πληθυσμού, ιδαίτερα των πιο προβληματικών περιοχών της περιφέρειας.

Στα πλαίσια των παραπάνω βασικών επιδιώξεων οι κυριότερες επιμέρους επιδιώξεις είναι :

Η πλήρης υδρογεωλογική έρευνα κάθε νησιού και η αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού τόσο για ύδρευση όσο και για άρδευση, με τη δημιουργία των απαραίτητων έργων αξιοποίησης (π.χ. γεωτρήσεις, φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, υδροδεξαμενές κλπ.).

Βασική επιδίωξη για τον πρωτογενή τομέα είναι η αύξηση της αποδοτικότητάς του, με την πληρέστερη αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού για αύξηση των αρδευομένων εκτάσεων, με την προώθηση δυναμικών καλλιεργειών (οπωροκηπευτικά, κρασιά ποιότητας, βρώσιμες ελιές, μαστίχα, άνθη, αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά, κτηνοτροφικά φυτά κλπ.), με τη σταδιακή επαναφορά μη καλλιεργούμενων εκτάσεων στη γεωργική χρήση, με την προώθηση του θεσμού των συλλογικών καλλιεργειών, ειδικότερα εκεί που ο γεωργικός κλήρος παρουσιάζει μεγάλη κατάτμηση και με την προώθηση της συνεταιριστικής δράσης στην επεξεργασία και εμπορία των αγροτικών προϊόντων. Στην κτηνοτροφία, κύριες επιδιώξεις είναι η εξάπλωση του Χιακού και Λεσβιακού προβάτου και η αύξηση της παραγωγής κτηνοτροφών Στην αλιεία, κύριες επιδιώξεις είναι η προώθηση της ιχθυοκαλλιέργειας και οστρακοκαλλιέργειας, η προστασία των δυναμικών θαλάσσιων περιοχών από τη βιομηχανική ρύπανση, η βελτίωση της αλιευτικής υποδομής και η εξυγίανση της εμπορίας που εξαρτάται εξολοκλήρου από το κύκλωμα χοντρεμπόρων. Τέλος για όλους τους παραπάνω υποκλάδους θα ενθαρρυνθεί η συνεταιριστική δράση σε όλο το κύκλωμα παραγωγής, επεξεργασίας και εμπορίας αγροτικών προϊόντων στα πλαίσια των αναπτυξιακών κινήτρων του Ν. 1262/82 και της οργάνωσης των αγροτοβιομηχανικών συνεταιρισμών.

Βασικές επιδιώξεις για τον δευτερογενή τομέα είναι η ολοκλήρωση των ερευνών για βιομηχανικά ορυκτά και μάρμαρα και η πλήρης βιομηχανική αξιοποίηση των αποθεμάτων η πλήρης αξιοποίηση του πλούσιου γεωθερμικού δυναμικού και των θερμομεταλλικών νερών. Και στις δύο περιπτώσεις θα ενθαρρυνθεί η ανάπτυξη επιχειρηματικής πρωτοβουλίας από την τοπική αυτοδιοίκηση - με τη δημιουργία δημοτικών επιχειρήσεων. Άλλη επιδίωξη αποτελεί η προώθηση βιοτεχνικών - χειροτεχνικών δραστηριοτήτων συμπληρωματικών του τουρισμού και η βιομηχανική αξιοποίηση των τοπικών αγροτικών προϊόντων σε συνεταιριστική βάση.

Βασικές επιδιώξεις στον τουρισμό αποτελούν η ισόρροπη κατά το δυνατό ανάπτυξη όλων των νησιών και η δημιουργία σε κάθε περίπτωση της σωστής χωροταξικής κατανομής δραστηριοτήτων και τουριστικής υποδομής, η ανάσχεση της παραπέρα ανάπτυξης των περιοχών που έχουν φθάσει ή πλησιάζουν σε επίπεδα κορεσμού (π.χ. πόλεις Ρόδου και Κω), η αύξηση της αναλογίας των μικρών και βοηθητικών τουριστικών καταλυμάτων (ξενοδοχεία μικρής κλίμακας, ξενώνες, κάμπινγκς) σε σχέση με τις μεγάλες τουριστικές μονάδες, η διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα και η αξιοποίηση των παραδοσιακών οικισμών, η αξιοποίηση των δυνατοτήτων για ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού και ο

συνδυασμός της τουριστικής ανάπτυξης κάθε νησιού ή περιοχής με άλλες συμπληρωματικές δραστηριότητες (π.χ. χειροτεχνία, αξιοποίηση παραδοσιακών κτιρίων).

Βασικές επιδιώξεις στο μεταφορικό τομέα είναι η κυκλική σύνδεση των νησιών της περιφέρειας μεταξύ τους και με την υπόλοιπη χώρα σε μονιμότερη βάση, με την ανάπτυξη κυρίως συνεταιριστικών ναυτικών μονάδων, η βελτίωση της υποδομής της εναέριας συγκοινωνίας και η βελτίωση της αγροτικής οδοποιίας.

Βασικές επιδιώξεις στον τομέα των συλλογικών υπηρεσιών αποτελούν η ορθολογικότερη οργάνωση, καθώς και η επαρκής και κατάλληλη στελέχωση των δημόσιων υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση τόσο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων όσο και των κοινωνικών υπηρεσιών-εκπαίδευσης στην περιφέρεια. Άλλη επιδίωξη είναι η οργάνωση της κοινωνικής υποδομής στον τομέα υγείας (κέντρα υγείας, αγροτικά ιατρεία), στην εκπαίδευση - πρόνοια (σχολεία, παιδικοί σταθμοί, κέντρα νεότητας, γηροκομεία) και στην κατοικία.

3. Μέτρα Πολιτικής

Στα πλαίσια των επιδιώξεων που αναφέρονται παραπάνω και με βάση τα προβλήματα και τις δυνατότητες ανάπτυξης που συζητήθηκαν στο πρώτο μέρος του κεφαλαίου, τα σπουδαιότερα μέτρα πολιτικής για την παραπέρα ανάπτυξη της περιφέρειας είναι :

Τα ισχυρά κίνητρα που θεσπίστηκαν με το Ν. 1262/82 αποτελούν το πλαίσιο ιδιαίτερης ενίσχυσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων της ακριτικής περιφέρειας. Παράλληλα με τα αναπτυξιακά αυτά κίνητρα θα ληφθούν και τα παρακάτω μέτρα.

Για τον πρωτογενή τομέα : (1) Η πραγματοποίηση υδρογεωλογικών μελετών για κάθε νησί της περιφέρειας, που δεν έχει ερευνηθεί σωστά μέχρι σήμερα, για να διαπιστωθούν οι υπάρχουσες δυνατότητες επιπλέον αξιοποίησης των πηγαίων και επιφανειακών νερών, η εκτέλεση γεωτρητικού προγράμματος όπου υπάρχουν θετικές ενδείξεις για καλής ποιότητας υπόγεια νερά. και η εκτέλεση εγγειοβελτιωτικών και αρδευτικών έργων για την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού.

(2) Η πραγματοποίηση ειδικών υδρογεωλογικών μελετών για την προστασία του υπόγειου υδάτινου δυναμικού - ορισμένων περιοχών των νησιών Λήμνου, Χίου, Πάτμου, Καλύμνου, Λέρου, Κω, Ρόδου - από την υπεράντληση των ιδιωτικών πηγαδιών και γεωτρήσεων.

(3) Η ενίσχυση των αγροτικών συνεταιρισμών για συλλογικές καλλιέργειες, βιομηχανική επεξεργασία και εμπορία των ντόπιων αγροτικών προϊόντων στα πλαίσια των αναπτυξιακών κινήτρων του Ν. 1262/82.

(4) Η δημιουργία περισσότερων γεωπονικών σταθμών με κινητά συνεργεία, για τη συμβουλευτική υποστήριξη των γεωργών.

(5) Η καταπολέμηση των ξυλοφάγων εντόμων των ελαιοδέντρων ιδαίτερα στα νησιά Χίο και Σάμο.

(6) Η βελτίωση της βασικής υποδομής στην κτηνοτροφία με την κατασκευή ομβροδεξαμενών, στεγάστρων, ποτιστρών κλπ. και ειδικότερα με τη δημιουργία υποδομής για τη βελτίωση και εξάπλωση του Χιακού προβάτου (π.χ. κέντρο γενετικής βελτίωσης του προβάτου) και την κατάρτιση ειδικού προγράμματος ανάπτυξη της Χιακής προβατοτροφίας.

(7) Η προστασία των δυναμικών αλιευτικών περιοχών από τη βιομηχανική και αστική ρύπανση και η απαλλαγή από αυτή όπου έχει γίνει σοβαρό πρόβλημα π.χ. κόλπος Γέρας στη Λέσβο και περιοχή πόλης Ρόδου.

(8) Η δημιουργία της αναγκαίας αλιευτικής υποδομής σε λιμενικά έργα, ιχθυόσκαλες και μικρά καταφύγια για τα αλιευτικά σκάφη καθώς και για τη συγκέντρωση και εμπορία των αλιευμάτων.

(9) Ο χαρακτηρισμός δασικών εκτάσεων, που παρουσιάζουν ιδιαίτερο κάλλος, σε «αισθητικά δάση», όπως οι περιοχές πεταλούδας και επτά πηγών στη Ρόδο, για να αποτελέσουν τόπους προσέλκυσης επισκεπτών.

Στο δευτερογενή τομέα : (1) Η άρση των νομοθετικών κωλυμάτων στη γεωλογική έρευνα για βιομηχανικά ορυκτά και μάρμαρα.

(2) Η δημιουργία απαραίτητης υποδομής για την πλήρη αξιοποίηση των θερμομεταλλικών νερών (Λέσβο και Ικαρία), για τα οποία έχουν ολοκληρωθεί οι έρευνες

(3) Ο ΕΟΜΜΕΧ θα καταβάλλει ιδιαίτερη προσπάθεια για την ενθάρρυνση των δραστηριοτήτων χειροτεχνίας - καλλιτεχνικής βιοτεχνίας και για την ανάπτυξη της κοινοπρακτικής δράσης στην περιφέρεια, με την επιτόπια παροχή τεχνικής και οργανωτικής βοήθειας στις μονάδες της περιφέρειας.

(4) Η παροχή κατάλληλης πληροφόρησης για τα πλεονεκτήματα κοινοπρακτικής ή συνεταιριστικής δράσης και η παροχή τεχνικής βοήθειας για την εξόρυξη και επεξεργασία των βιομηχανικών ορυκτών και μαρμάρων της περιφέρειας.

(5) Η δημιουργία βασικής βιομηχανικής υποδομής στα αστικά κέντρα της περιφέρειας και η αντιμετώπιση του προβλήματος εξεύρεσης βιομηχανικής γης σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση.

(6) Η δημιουργία βιοτεχνικών κέντρων στα μεγαλύτερα αστικά και ημιαστικά κέντρα της περιφέρειας.

Στον τουρισμό : (1) Η παροχή κινήτρων για την προώθηση του εσωτερικού τουρισμού, του τουρισμού συνεδρίων, και τρίτης ηλικίας, του ιαματικού τουρισμού κλπ.

(2) Η παροχή κινήτρων γα την ανάπτυξη μορφωτικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων που θα ενισχύσουν την τουριστική ανάπτυξη ενώ ταυτόχρονα θα αντιμετωπιστεί και το πρόβλημα πολιτιστική ανάπτυξη-ψυχαγωγία των κατοίκων.

Άλλα μέτρα :

(1) Η βελτίωση του εθνικού οδικού δικτύου, η βελτίωση της βατότητας αγροτικών δρόμων και η διάνοιξη ή ολοκλήρωση αγροτικών δρόμων.

(2) Η επέκταση των διαδρόμων προσγείωσης, η βελτίωση των κτιριακών εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού των κυριότερων αεροδρομίων της περιφέρειας καθώς και η αποπεράτωση των αεροδρομίων στα πιο απομακρυσμένα νησιά π.χ. Αστυπάλαια, Κάσος.

(3) Η άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος ύδρευσης των μικρών άνυδρων νησιών και η κατασκευή δικτύων ύδρευσης σε πολλούς αγροτικούς οικισμούς και η βελτίωση των δικτύων σε άλλους οικισμούς.

(4) Η κατασκευή ή επέκταση αποχετευτικών δικτύων ιδιαίτερα σε οικισμούς με μεγάλη τουριστική κίνηση.

4. Βασικά Αναπτυξιακά Έργα και Μελέτες

Στο μέρος αυτό αναφέρονται τα σημαντικότερα έργα και μελέτες έργων που προτείνονται από τα Νομαρχιακά Συμβούλια και τους Κεντρικούς Φορείς και θα περιληφθούν στα προγράμματα ανάπτυξη 1983-87 των νομών του Αν. Αιγαίου. Τα έργα αυτά κατά ενότητες είναι :

α) Εγγειοβελτιωτικά

Φράγμα και δίκτυα Απολακκιάς Ρόδου για άρδευση 5.000 στρεμ. και βελτίωση για άλλα 500 στρεμ. Το έργο θεωρείται σημαντικό γιατί θα διευρύνει τις οικονομικές δυνατότητες του νησιού και θα αμβλύνει τη μονόπλευρη σχεδόν εξάρτησή του από τον τουρισμό.

Αρδευτικό κάμπου Χώρας Ν. Σάμου.

Μελέτη φράγματος Γαδουρά Ρόδου και υδρογεωλογικές μελέτες Ν. Κω, Ν.Α. πλευράς Ν. Λέσβου και Ανατ. και Κεντρ. Χίου.

β) Γεωργίας-Κτηνοτροφίας :

Οι βιομηχανίες που προτείνονται αποτελούν έργα μικρής σχετικά έκτασης, μεγάλης όμως σημασίας και βαθμού προτεραιότητας στα επενδυτικά προγράμματα των νομών και είναι :

Ελαιοδεξαμενές από 2 μονάδες στους νομούς Δωδεκανήσου και Σάμου. Επιπλέον στα Δωδ/νησα 2 Πυρηνελαιουργεία και 8 Ελαιουργεία.

Βελτιώσεις Οινοποιείων Δωδ/νήσου και δημιουργία 3 οινοδεξαμενών.

Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών - Ξηραντήρια αραβασίτου (σε κάθε νομό).

Συσκευαστήρια - Ψυγεία οπωροκηπευτικών στους νομούς Δωδεκανήσου και Σάμου.

Σφαγεία - Κρεαταγορές - Αλαντοποιεία (αποπεράτωση) στους νομούς Δωδ/νήσου, Λέσβου και Σάμου καθώς και δημιουργία μικρών μονάδων σφαγείων στη Λέσβο.

Βιομηχανία γάλακτος στα Δωδ/νησα.

γ) Δασών-Αλιείας

Το πρόγραμμα δασικών έργων δίδεται σε ενότητες εργασιών για όλους τους νομούς και αφορά : αναδασώσεις-φυτώρια, αντιπυρική προστασία-βελτιώσεις υποβαθμισμένων δασών, θηροπονία, δασική οδοποιΐα, διευθέτηση χειμάρρων και άλλα μικρότερα έργα.

Για την ανάπτυξη της αλιείας προτείνονται, σταθμοί ιχθυοκαλλιέργειας στους νομούς Δωδ/νήσου και Λέσβου, αλιευτικό καταφύγιο στους Φούρνους και στο Παντέλι Λέρου και ιχθυόσκαλες στην Μυτιλήνη και Κάλυμνο.

δ) Μεταποίησης - Ενέργειας - Ορυχείων

Έργα υποδομής βιομηχανικής περιοχής Ρόδου.

Ηλεκτρικός σταθμός στη Σορωνή Ρόδου (ισχύος 30 MW συνολικού προϋπολογισμού 2346 εκατ. δρχ. και προβλεπόμενης δαπάνης κατά την 5ετία 2346 εκατ. δρχ.).

Ανάπτυξη λατομείων μαρμάρου Χίου.

ε) Συγκοινωνιακά

Οδοποιΐα : – Οδικό κύκλωμα νήσων Ρόδου και Καρπάθου με παρακαμπτηρίους, διάνοιξη δρόμου Κω-Μαστηχαρίου και οδικό δίκτυο Σάμου.

– Δρόμος Λιθίου - Ελίντας - Σιδηρούντας - Κατάβασης, Καρυών - Αυγωνύμων - Ελίντας και Αγ. Ειρήνης - Λιμανιού Μεστών, Ν. Χίου.

– Δρόμος Μυτιλήνης - Θέρμης, Πλωμαρίου - Μεζίντας - Βατερών και Μούδρας - Ρουσοπουλίου - Καμινίων - Αγ. Σοφίας - Ρισύνης - Σκανδαλίου, Ν. Λέσβου.

Αεροδρόμια : Καρπάθου, Λέρου, Μεγίστης, Αστυπάλαιας, Ρόδου, Κω, Χίου, Σάμου, Ικαρίας, Μυτιλήνης και Λήμνου.

Λιμάνια : Ρόδου (Β' φάση), Κω (Α' φάση), Μυτιλήνης, καθώς και λιμενικά έργα μικρής κλίμακας αλλά μεγάλης σημασίας σε διάφορα νησιά Ν. Δωδ/νήσου.

στ) Επικοινωνιών

Θα τοποθετηθούν 19.200 νέα τηλέφωνα σ' όλη την περιφέρεια από τον ΟΤΕ και συγκεκριμένα, 7.800 στα Δωδ/νησα, 5.400 στη Λέσβο και 3.300 στη Χίο, και 2.700 στη Σάμο, καθώς επίσης και 80 νέα TELEX από 40 στους Ν. Δωδεκανήσων και Χίου.

ζ) Τουρισμού

Όλα τα έργα στον τουρισμό προτείνονται από τους φορείς παρά το ότι στα Νομαρχιακά Προγράμματα αναγνωρίζεται η μεγάλη σημασία της τουριστικής δραστηριότητας για την παραπέρα ανάπτυξη των νησιών. Ειδικότερα προτείνονται : 1) Λιμένες αναψυχής : Μαρίνες στη Ρόδο και Κω, Σκάλες στη Χίο και Λήμνο και Καταφύγιο στη Σάμο. 2) Λουτρικές και Αθλητικές Εγκαταστάσεις στη Ρόδο (2), Κω, Χίο και Λέσβο και εγκαταστάσεις Golf στη Ρόδο και Κω. 3) Πρότυπα Κέντρα Εστίασης και Αναψυχής στη Σάμο και Λέσβο και Φεστιβαλικά κέντρα στη Ρόδο και Κω. 4) Πρόγραμμα αξιοποίησης παραδοσιακού οικισμού Μεστών Χίου και των Σπηλαίων Χίου και Ρόδου.

η) Πολεοδομίας

Το πρόγραμμα του ΥΧΟΠ περιλαμβάνει μελέτες (χωροταξικές και ρυθμιστικές, πολεοδομικές κλπ.) και έργα που καλύπτουν πλήρως τις ανάγκες των νομών της περιφέρειας. Οι προϋπολογισμοί ανέρχονται σε 242 εκατ. και 3172 εκατ. δρχ. αντίστοιχα.

θ) Ύδρευσης - Αποχέτευσης

Η ύδρευση αποτελεί σοβαρό πρόβλημα σ'όλους σχεδόν τους δήμους και τις μεγάλες κοινότητες καθώς και στα μικρά νησιά της περιφέρειας. Ειδικότερα προτείνονται έργα ύδρευσης των δήμων, Ρόδου (μερική αντικατάσταση δικτύου-γεωτρήσεις), Χίου, Μυτιλήνης, Μύρινας Λήμνου και Βροντάδου Χίου, του Συνδέσμου κοινοτήτων, Αγ. Γεωργίου-Βέσσης - Ελάτας - Λιθίου - Βερβεράτου Ν. Χίου, των οικισμών Ν. Σάμου και των Ψαρών, καθώς και υδρογεωλογικές μελέτες και μικρά έργα ύδρευσης των άνυδρων νησιών Ν. Δωδ/νήσου.

Βασικής επίσης σημασίας για την υποστήριξη και παραπέρα ανάπτυξη των τουριστικών κυρίως περιοχών της περιφέρειας είναι και τα έργα αποχέτευσης που προτείνονται για τις ανάγκες των δήμων Ρόδου, Κω, Καλύμνου, Πάτμου, Μυτιλήνης, Λέρου και λοιπών δήμων και των μεγάλων κοινοτήτων Ν. Δωδε/νήσου.

ι) Κατοικίας

Τα συνεχιζόμενα στεγαστικά προγράμματα είναι : της Μέγκαβλης Ρόδου 472 κατοικιών πλέον εμπορικών κέντρων, της Καλάρμας Κω 60 κατοικιών, του Καστελόριζου 40 κατοικιών και του Αγ. Λουκά Λιβαδιών Χίου 80 κατοικιών. Τα νέα προγράμματα είναι, της πόλεως Ρόδου 82 κατοικιών, της Καλύμνου 26 και της Σάμου 100 κατοικιών.

κ) Υγείας - Πρόνοιας

Νέα νοσοκομειακή μονάδα στη Ρόδο και αποπεράτωση της νέας πτέρυγας του ήδη λειτουργούντος, επέκταση νοσοκομείου Χίου και συντήρηση - επισκευές του Ψυχιατρείου Λέρου.

Κέντρα υγείας, στα Δωδ/νησα 8, στη Χίο 2, στη Σάμο 3 και στη Λέσβο 5.

Επίσης για τα Δωδ/νησα προτείνεται η δημιουργία κινητής μονάδας με πλωτά μέσα και ελικόπτερα για τη μεταφορά ασθενών.

λ) Εκπαίδευσης.

Η κατανομή των έργων κατά νομό για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση δίδεται στον επόμενο πίνακα :

Νομοί	Δ.Ε.	Μ.Ε.	Τ.Ε.Ε.	Κ.Ε.Τ.Ε.	Δ.Σ.	Σύν.
Δωδ/νήσου	9	10	1	–	1	21
Σάμου	4	6	1	–	–	11
Χίου	4	3	1	–	–	8
Λέσβου	5	8	1	1	–	15

Επίσης αποφασίστηκε η δημιουργία του Πανεπιστημίου Ανατ. Αιγαίου στη Λέσβο, που θα περιλαμβάνει οκτώ σχολές μερικές από τις οποίες θα τοποθετηθούν σε διάφορα νησιά της περιφέρειας. Ο προϋπολογισμός του έργου ανέρχεται σε 1.000 εκατ. δρχ. και οι πιστώσεις της πενταετίας σε 600 εκατ.

μ) Μουσείων - Μνημείων

Ανέγερση μουσείων στη Μυτιλήνη και το Πυθαγόριο καθώς και διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου των μουσείων Θεόφιλου και Ελευθεριάδη στη Λέσβο.

Διαμόρφωση και προστασία αρχαιολογικών χώρων Δωδεκανήσου και Λέσβου καθώς και αναστήλωση και προστασία των Μεσαιωνικών μνημείων και φρουρείων τους.

Συντήρηση και προστασία Μονής Αγ. Ιωάννη Πάτμου.

ν) Πολιτιστικών

Δημιουργία πνευματικών κέντρων στους δήμους, Μυτιλήνης, Πλωμαρίου, και Μύρηνας, Κεντρικής βιβλιοθήκης στη Λήμνο και βελτίωση της βιβλιοθήκης Μυτιλήνης και αιθουσών πολλαπλών χρήσεων στα αστικά κέντρα του Ν. Λέσβου.

ξ) Περιβάλλοντος

Εγκατάσταση ΚΤΕΟ σ' όλους τους νομούς και εφαρμογή προγραμμάτων προστασίας και αξιοποίησης των εθνικών δρυμών, αισθητικών δασών και μνημείων της φύσης.

ο) Αθλητισμού

Δημιουργία κλειστών γυμναστηρίων στη Ρόδο και Κω, κολυμβητηρίου και εθνικού γυμναστηρίου στη Ρόδο και διάφορα αθλητικά έργα στις άλλες περιοχές του Ν. Δωδ/νήσου, καθώς και αθλητικές εγκαταστάσεις στη Σάμο.

5. Πρότυπες Προπαρασκευαστικές Ενέργειες για Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα.

Στα πλαίσσια της προσπάθειας αυτής, από την περιφέρεια Ανατ. Αιγαίου έχουν επιλεγεί η επαρχία Πλωμαρίου και τμήμα της επαρχίας Μυτιλήνης (ανάμεσα στους κόλπους Γέρα και Καλλονής) της νήσου Λέσβου και ολόκληρη η νήσος Λήμνος.

Οι γενικοί στόχοι που έχουν τεθεί είναι :

– Η άμεση εφαρμογή (1984-1985) μιας σειράς μέτρων που θα αφορούν πολλούς τομείς και θα αποβλέπουν στην ισόρροπη ανάπτυξη των κατεξοχή γεωργικών αυτών περιοχών, στη βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών διαβίωσης και στη βελτίωση της υποδομής τους.

– Να δοκιμαστεί η συνδυασμένη χρηματοδότηση των μέτρων από διάφορα 'Οργανα της ΕΟΚ (FEOGA, ΕΤΠΑ, κονδύλι 550) αλλά και από ελληνικούς πόρους, ώστε να προσδιοριστούν στην πράξη οι προϋποθέσεις για την επιτυχία των Ολοκληρωμένων Μεσογειακών Προγραμμάτων (που προβλέπεται να αρχίσουν το 1986).

Τα επιμέρους προγράμματα περιλαμβάνουν ειδικότερα τα εξής μέτρα :

α) Περιφέρειες νήσου Λέσβου :

– Στο γεωργικό τομέα, βελτίωση των συνθηκών εκμετάλλευσης της ελιάς με μια ενέργεια αναδιάρθρωσης των δένδρων και προμήθειας μέσων συλλογής του καρπού, αγροτική οδοποιΐα, υγειονομική προστασία του ζωϊκού κεφαλαίου αιγοπροβάτων κ.α.

– Στην αλιεία, μελέτη των αλιευτικών πόρων του είδους CHLAMYS SP (Χτένια) και ανάπτυξη της τεχνικής συλλογής του γόνου.

– Στο δευτερογενή τομέα, εκπόνηση σχεδίου ανάπτυξης, ενίσχυση των Μ.Μ.Ε. και κοινές υπηρεσίες Μ.Μ.Ε.

– Στον τουρισμό, υποδομή, αναστηλώσεις παραδοσιακών κτισμάτων, προβολή και συντονισμένη διαχείριση του δυναμικού της περιοχής και

– Υποδομή στις επικοινωνίες

Το πρόγραμμα αυτό προβλέπει συνολική δαπάνη 420 εκατ. δρχ. από τα οποία 275 εκατ. (65%) θα διατεθούν από τα διάφορα Ταμεία της ΕΟΚ και το υπόλοιπο από εγχώριους πόρους.

β) Νήσος Λήμνος :

– Στο γεωργοκτηνοτροφικό τομέα, αρδευτικά και εγγειοβελτιωτικά έργα (αξιοποίηση υδάτινου δυναμικού φράγματος Κόντια), βελτίωση βοσκοτόπων, αγροτική οδοποιΐα, σφαγείο και στέγαστρο σφαγής, μελέτη αναδάσωσης τμημάτων του νησιού.

– Στην αλιεία, μελέτη αξιοποίησης αλιευτικών πόρων, κατασκευή αλιευτικού καταφυγίου στην Πλάκα.

– Στο δευτερογενή τομέα, κοινές υπηρεσίες για τις Μ.Μ.Ε.

– Στη γενική υποδομή, εσωτερικό οδικό δίκτυο, κοινοτική οδοποιΐα, τοπικοί υγειονομικοί σταθμοί.

Για το πρόγραμμα αυτό προβλέπει επίσης συνολική δαπάνη 375 εκατ. δρχ. από τα οποία 264 εκατ. (70%) θα διατεθούν από τα διάφορα ταμεία της ΕΟΚ και το υπόλοιπο από εγχώριους πόρους.

γ) 'Αλλα Προγράμματα :

α) Πρόγραμμα Καστελόριζου.

Αποτελεί ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης του νησιού. Προϋπολογισμού 804 εκατ. δρχ. (ΣΑΕ 030/1.3.84) που θα εκτελεστεί στην περίοδο 1984-1986. Προβλέπεται η κατασκευή αεροδρομίου, η ανέγερση 40 κατοικιών, λιμενικά έργα, έργα υποδομής, επιδοτήσεις για συντήρηση παραδοσιακών κτιρίων, επιδοτήσεις στη γεωργία, κτηνοτροφία και αλιεία, δημιουργία ξενώνων, ιατρείων κλπ. Για το 1984 οι πιστώσεις ανέρχονται σε 262 εκατ. δρχ. τα δε μεγάλα έργα (αεροδρομίου και λιμανιών) ήδη κατασκευάζονται.

β) Πρόγραμμα Χάλκης

Προγραμματίζεται από το Υπουργείο Ν.Γ. και Α σειρά έργων ώστε η Χάλκη να καθιερωθεί σαν διεθνές κέντρο νεότητας.

ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα

(σε εκ δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	1.805	1.184	2.989	30,2
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	120	530	650	6,6
ΕΓΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	350	—	350	3,5
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	600	—	600	6,1
ΔΑΣΗ	40	169	209	2,1
ΑΛΙΕΙΑ	90	70	160	1,6
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	140	10	150	1,5
ΟΡΥΧΕΙΑ	—	—	—	—
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	—	—	—	—
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	—	—	—	—
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	—	410	410	4,1
ΕΜΠΟΡΙΟ	50	—	50	0,5
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	120	—	120	1,2
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	—	—	—	—
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	310	350	660	6,7
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	154	796	950	9,6
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	410	200	610	6,2
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	65	750	815	8,2
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	300	350	650	6,6
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	100	50	150	1,5
ΔΙΑΦΟΡΑ	375	—	375	3,8
ΣΥΝΟΛΟ	5.029	4.869	9.898	100,0

ΝΟΜΟΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	3.790	1.383	5.173	20,0
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	3.230	1.450	4.680	18,1
ΕΓΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	220	438	658	2,6
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	150	—	150	0,6
ΔΑΣΗ	5	268	273	1,1
ΑΛΙΕΙΑ	400	50	450	1,7
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	—	572	572	2,2
ΟΡΥΧΕΙΑ	—	—	—	—
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	—	—	—	—
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	—	2.346	2.346	9,1
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	—	466	466	1,8
ΕΜΠΟΡΙΟ	—	—	—	—
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	100	—	100	0,4
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	—	1.900	1.900	7,4
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	22	950	972	3,8
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1.400	667	2.067	8,0
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	430	2.200	2.630	10,2
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	—	2.040	2.040	7,9
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	16	667	683	2,6
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	200	317	517	2,0
ΔΙΑΦΟΡΑ	62	60	122	0,5
ΣΥΝΟΛΟ	10.025	15.774	25.799	100,0

ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 1987			
	Με βάση τις προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	1.902	706	2.608	42,5
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	310	60	370	6,0
ΕΓΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	265	240	505	8,2
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	315	--	315	5,1
ΔΑΣΗ	92	72	164	2,7
ΑΛΙΕΙΑ	--	--	--	--
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	--	82	82	1,3
ΟΡΥΧΕΙΑ	--	--	--	--
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	--	--	--	--
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	--	--	--	--
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	--	201	201	3,3
ΕΜΠΟΡΙΟ	--	--	--	--
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	110	--	110	1,8
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	--	300	300	4,9
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	40	170	210	3,4
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	80	289	369	6,0
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	100	80	180	2,9
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	55	515	570	9,3
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	--	60	60	1,0
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	20	60	80	1,3
ΔΙΑΦΟΡΑ	20	--	20	0,3
ΣΥΝΟΛΟ	3.309	2.835	6.144	100,0

ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ

Κλαδική Κατανομή Επενδύσεων του Δημόσιου Τομέα

(σε εκ. δρχ. τιμές 1982)

ΚΛΑΔΟΣ	Προβλεπόμενες πιστώσεις για την πενταετία 1983 - 1987			
	Με βάση τις προτάσεις		Σύνολο	%
	Νομαρχιακού Συμβουλίου	Πρόσθετες Κεντρικών Φορέων		
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ	650	591	1.241	25,8
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	730	--	730	15,1
ΕΓΓΕΙΟΒ. - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ	50	14	64	1,3
ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	200	--	200	4,1
ΔΑΣΗ	20	60	80	1,7
ΑΛΙΕΙΑ	--	--	--	--
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	60	68	128	2,6
ΟΡΥΧΕΙΑ	--	123	123	2,5
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	--	--	--	--
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	--	--	--	--
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	--	241	241	5,0
ΕΜΠΟΡΙΟ	--	--	--	--
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	40	--	40	0,8
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	500	149	649	13,4
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	--	250	250	5,2
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	130	201	331	6,8
ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	80	225	305	6,3
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	--	420	420	8,7
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ	--	--	--	--
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	--	32	32	0,7
ΔΙΑΦΟΡΑ	--	--	--	--
ΣΥΝΟΛΟ	2.460	2.374	4.834	100,0

ΝΗΣΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΒΑΣΙΚΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΕΡΓΑ

Εκατ. δρχ. τιμές 1982

Ονομασία Έργου	Νέο (Ν) ή Συνεχ. (Σ)	Προϋπολ.	Πιστώσεις 5ετίας	Νομός
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1. Συγκοινωνιακά :				
— Οδικό Κύκλωμα Ρόδου	Ν	1.000	100	Δωδεκανήσου
— Οδικό δίκτυο Σάμου	Ν	100	100	Σάμου
— Οδός Καρδάμηλα - Χίος - Καλλιμασία	Ν	50	50	Χίου
— Οδός Αγ. Ειρήνη-Λιμάνι Μεστών	Σ	60	60	»
— Οδός Μυτιλήνη - Κρατηγός	Σ	30	30	Λέσβου
— Οδικό δίκτυο Λέσβου (Βελτίωση)	Ν	200	200	»
— Οδικό δίκτυο Λέσβου (Β. Φάση)	Ν	300	200	»
Αεροδρόμιο Ρόδου	Ν	465	365	Δωδεκανήσου
» Κω	Ν	173	51	»
» Καρπάθου	Ν	1.000	978	»
» Σάμου	Ν	203	184	Σάμου
» Χίου	Ν	793	733	Χίου
» Μυτιλήνης	Ν	827	429	Λέσβου
» Λήμνου	Ν	738	355	»
Λιμάνι Ρόδου	Ν	650	650	Δωδεκανήσου
» Μυτιλήνης		200	200	Λέσβου
2. Εγγειοβελτιωτικά :				
— Αρδευτικό Κάμπου Χώρας	Ν	240	240	Σάμου
— Έργα υποδομής & αξιοποίησης λεκανοπεδίου Καλλονής	Ν	150	150	Λέσβου
— Φράγμα & δίκτυα Απολακκιάς	Ν	550	420	Δωδεκανήσου
— Υδρογεωλογικές μελέτες, Κω, Χίου, Λέσβου	Ν	87	53	—
3. Γεωργία - Κτηνοτροφία - Δάση - Αλιεία :				
α) Γεωργικές Βιομηχανίες				
— Βελτιώσεις Οινοποιείων και δημιουργία τριών οινοδεξαμενών	Ν	280	280	Δωδεκανήσου
— Συσκευαστήρια - Ψυγεία Οπωρ/κών	Ν	120	120	Δωδεκανήσου & Χίου
— Ελαιουργεία (7 μονάδες)	Ν	78	78	Δωδεκανήσου
— Μικρά Σφαγεία Ν. Λέσβου	Ν	90	90	Λέσβου
— Αποθηκευτικοί χώροι Σιτηρών Ξηραντήρια Αραβοσίτου	Ν	142	28	Σ' όλους τους νομούς
— Σπορελαιουργεία - Πυρηνελαιουργεία - Ραφηνερίες (2)	Ν	300	30	Δωδεκανήσου
— Ελαιοδεξαμενές	Ν	80	18	Σάμου (2) Δωδεκανήσου (1)
— Αποπεράτωση διαφόρων γεωργ. μονάδων				
Δωδεκανήσου (6 μονάδες)	Σ	126	126	Δωδεκανήσου
Σάμου (2 μονάδες)	Σ	33	33	Σάμου
β) Πρόγραμμα δασικών έργων.				
— Δωδεκανήσου	Ν	273	273	Δωδεκανήσου
— Λέσβου	Ν	209	209	Λέσβου
— Σάμου	Ν	80	80	Σάμου
— Χίου	Ν	80	80	Χίου
γ) Αλιεία.				
— Αλιευτικός Σταθμός Καλύμνου	Σ	40	40	Δωδεκανήσου
— » » Μυτιλήνης	Σ	77	77	Λέσβου
— Αλιευτικό Καταφύγιο, Παντέλι Λέρου	Ν	150	150	Δωδεκανήσου
— Αλιευτικό Καταφύγιο Φούρνων	Ν	180	180	Σάμου
— Αλιευτικά Καταφύγια Ρόδου (2)	Ν	100	100	Δωδεκανήσου
— » » Χάλκης	Ν	30	30	»
— Σταθμός Ιχθυοκαλλιέργειας Δωδεκανήσου	Ν	120	120	»
— Σταθμός Ιχθυοκαλλιέργειας Μυτιλήνης	Ν	45	45	Λέσβου
— Πειραματικός σταθμός σπογγαλιείας Καλύμνου	Ν	10	10	Δωδεκανήσου
4. Ενέργεια :				
— Ηλεκτρικός Σταθμός Σορωνής Ρόδου	Ν	2.346	2.346	Δωδεκανήσου
5. Τηλεπικοινωνίες :				
— Νέα τηλέφωνα 7.800	Ν	466	466	Δωδεκανήσου
— » » 5.400	Ν	408	408	Λέσβου
— » » 2.700	Ν	201	201	Σάμου
— » » 3.300	Ν	241	241	Χίου
6. Ύγρευση – Αποχέτευση :				
» Δ. Ρόδου (εσωτ. δίκτυο)	Ν	250	250	Δωδεκανήσου
» Δ. Μυτιλήνης (εσωτ. δίκτυο)	Ν	200	200	Λέσβου

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
» Δ. Χίου (εσωτ. & εξωτ. δίκτυο)	Ν	300	300	Χίου
» Δ. Βροντάδου Χίου	Σ	60	60	»
» Συνδέσμου Κοινοτήτων Χίου	Σ	50	50	»
» Ψαρρών	Σ	20	20	»
» Οικισμών Σάμου	Ν	60	60	Σάμου
» Έργα ύδρευσης άνυδρων νησιών	Ν	1.000	500	Δωδεκανήσου
Αποχέτευση Δ. Ρόδου	Ν	1.200	1.200	Δωδεκανήσου
» Δ. Κώ	Ν	400	400	»
» Δ. Μυτιλήνης	Ν	250	250	Λέσβου
» Δ. Χίου	Ν	250	250	Χίου
7. Κατοικία :				
— Πρόγραμμα Στέγασης Μέγκαβλης Ρόδου (472 κατοικ. + εμπορ. κέντρα)	Σ	1.200	960	Δωδεκανήσου
— Στέγαση Καλάρμας Κω (60 κατ.)	Σ	250	250	»
— Νέες κατοικίες Ρόδου (82)	Ν	205	205	»
— Νέες κατοικίες Καλύμνου (26)	Ν	65	65	»
— Στέγαση Αγ. Λουκά Λιβαδιών (80 κατ.)	Σ	320	149	Χίου
— Νέες κατοικίες (100)	Ν	300	300	Σάμου
8. Εκπαίδευση :				
— Πανεπιστήμιο Ανατ. Αιγαίου	Ν	1.000	600	Σχολές σε όλους τους Νομούς
— ΚΕΚΑΤΕ Ρόδου	Σ	110	20	Δωδεκανήσου
— ΚΕΤΕ Μυτιλήνης	Σ/Ν	600	600	Λέσβου
— Δ.Ε.				
Δωδεκανήσου 9 έργα	Σ	200	200	Δωδεκανήσου
Λέσβου 5 »	Σ	26	26	Λέσβου
Σάμου 4 »	Σ	41	41	Σάμου
Χίου 4 »	Σ	59	59	Χίου
— Μ.Ε.				
Δωδεκανήσου 10 έργα	Σ	260	260	Δωδεκανήσου
Λέσβου 8 »	Σ	170	170	Λέσβου
Σάμου 5 »	Σ	113	113	Σάμου
Χίου 5 »	Σ	50	50	Χίου
Τ.Ε.Ε. Σάμου	Σ	70	70	Σάμου
» Χίου	Σ	50	50	Χίου
9. Υγεία - Πρόνοια :				
— Νοσοκομείο Ρόδου	Ν	1.650	1.000	Δωδεκανήσου
— » Χίου	Ν	225	225	Χίου
— Κέντρα Υγείας Δωδεκανήσου (8)	Ν	200	200	Δωδεκανήσου
— » » Λέσβου (5)	Ν	200	200	Λέσβου
— » » Σάμου (3)	Ν	80	80	Σάμου
— » » Χίου (2)	Ν	80	80	Χίου
— Πλωτά μέσα & Ελικόπτερα	Ν	200	200	Δωδεκανήσου
— Βρεφονηπιακοί Σταθμοί	Ν	100	100	Δωδεκανήσου
— Συντήρηση - Επισκευές Ψυχιατρείου Λέρου	Σ	150	150	Δωδεκανήσου
10. Τουρισμός :				
— Μαρίνες Ρόδου, Κω (1000 θέσεων)	Ν	1.500	700	Δωδεκανήσου
— Μαρίνα Σάμου	Ν	700	350	Σάμου
— Σκάλες/Μικρές Μαρίνες (9) : Κάσου, Καρπάθου, Χάλκης, Τήλου, Νισύρου, Αστυπάλαιας, Καλύμνου, Λέρου, Πάτμου	Ν	450	450	Δωδεκανήσου
— Σκάλες/Μικρές Μαρίνες Λήμνου	Ν	150	150	Λέσβου
— Σκάλες/Μικρές Μαρίνες Ικαρίας	Ν	150	150	Σάμου
— Ιαματικό κέντρο Ικαρίας	Ν	200	200	Σάμου
— Παραδοσιακοί Οικισμοί Ψαρρών	Ν	500	200	Χίου
— Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου	Ν	50	50	Λέσβου
11. Αθλητισμός :				
— Κολυμβητήριο & Εθν. Γυμναστήριο Ρόδου	Ν	140	140	Δωδεκανήσου
— Κλειστά Γυμναστήρια Ρόδου, Κω	Ν	60	60	Δωδεκανήσου
— Αθλητικές Εγκαταστάσεις Σάμου	Ν	90	90	Σάμου
12. Πολιτιστικά :				
— Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης	Ν	350	350	Λέσβου
— Εργασίες σε Μεσαιωνικά Τείχη Ρόδου	Σ	60	30	Δωδεκανήσου
— Πνευματικό Κέντρο Μυτιλήνης	Ν	120	120	Λέσβου
— Πνευματικό Κέντρο Μύρινας (Λήμνου)	Ν	20	20	Λέσβου
— Μουσείο Πυθαγορείου	Ν	60	60	Σάμου
— Διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου στα Μουσεία Ελευθεριάδη και Θεόφιλου	Ν	50	50	Λέσβου
13. Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα ΚΑΣΤΕΛΟΡΙΖΟΥ (Αεροδρόμια, Λιμάνι, 40 κατοικίες κ.λπ.)	Ν	804	804	Δωδεκανήσου

ΠΕΝΤΑΕΤΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 1983 - 87

ΤΕΛΙΚΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ

ΤΕΥΧΟΣ IV

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ
ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

εκ. δρχ. 1982

ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ (Συνεχιζόμενα)	Προϋπολ. έργου	Δαπάνη 5/ετίας	Νομός	Φορέας	Βελτίωση αρδεύσεων (στρ.)	Νέες αρδεύσεις
1. Δεύτερο τμήμα της κύριας διώρυγας Κιβερίου, από το Άργος μέχρι το Ναύπλιο	1.000	1.000	Αργολίδας	Υ.Δ.Ε.	--	--
2. Αρδευτικά κλπ. δίκτυα περιοχής Μποϊδά-Μαυρή	850	725	Πρέβεζας	Υ.Γ.	3.300	19.600
3. Π.Λ.Υ.Υ.Θ.	5.400	1.450	Λάρισας Τρικάλων Καρδίτσας	Υ.Γ.	11.950	58.350
4. Φράγμα ποταμού Σοφαδίτη-Σμοκόβου	3.500	3.500	Καρδίτσας Λάρισας Φθιώτιδας	Υ.Δ.Ε.	--	--
5. Αρδευτικά δίκτυα Γιαννιτσών	4.600	1.255	Θεσ/νίκης Ημαθίας Πέλλης	Υ.Δ.Ε.	55.450	98.550
6. Αρδευτικό έργο ανατολικού Βερμίου	5.050	2.900	Ημαθίας Πέλλης	Υ.Γ.	152.300	71.700
7. Αρδευτικό έργο Προσοτσάνης Ν. Δράμας	624	604	Δράμας	Υ.Γ.	3.000	15.500
8. Αρδευτικό έργο Φωτολείβους-καλού αγρού	895	835	Δράμας	Υ.Γ.	11.000	23.300
9. Αρδευτικό έργο Βοϊράνης Δράμας	1.550	1.500	Δράμας	Υ.Γ.	30.250	25.750
10. Άρδευση περιοχών Ξάνθης-Ροδόπης από υπόγεια νερά	2.000	900	Ξάνθης Ροδόπης	Υ.Γ.	8.800	58.700
11. Αρδευτικά έργα Νεοχωρίου Βάλτου-Στέρνας Περιοχές ΝΙ-Ν5	850	705	Έβρου	Υ.Δ.Ε.		
12. Αρδευτ. έργα Νεοχωρίου Βάλτου-Στέρνας Περιοχές ΝΕ-Ν14	2.200	2.200	Έβρου	Υ.Δ.Ε.	(11+12) 9.400	84.000
13. Αρδευτικά έργα ευρείας Κοίτης Άρδα	670	533	Έβρου	Υ.Δ.Ε.	3.250	11.000
14. Άρδευση Παρεβρίων περιοχών από υπόγεια νερά	1.660	800	Έβρου	Υ.Γ.	22.550	40.100
15. Αντιπλημμυρικά έργα Έβρου	1.500	600	Έβρου	Υ.Δ.Ε.	--	--
16. Προσαγωγός Διώρυγα Πέπλου Φερρών	600	600	Έβρου	Υ.Δ.Ε.	--	--
17. Έργο αξιοποίησης υδατ. δυναμ. Δ. Κρήτης	2.910	2.910	Χανίων	Υ.Ε.Ο.	32.200	37.800
18. Φράγμα Μπραμιανού	900	387	Λασιθίου	Υ.Δ.Ε.		
19. Αρδευτικά Δίκτυα Ιεράπετρας	980	980	Λασιθίου	Υ.Δ.Ε.	13.300	8.900
Σύνολο		24.384				

ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ (Νέα)	Προϋπολ. έργου	Σύνολο 5/ετίας	Νομός	Φορέας	Βελτίωση αρδεύσεων (στρ.)	Νέες αρδεύσεις (στρ.)
1. Διαπλάτυνση Κοίτης Βοιωτικού Κηφισού Α' φάση	800	400	Βοιωτίας	Υ.Δ.Ε.	--	--
2. Αρδευτικά έργα Κωπαΐδας	6.000	600	Βοιωτίας	Υ.Δ.Ε.	--	--
3. Διεύρυνση και διευθέτηση νέας Κοίτης (εκτροπής) Σπερχειού-αντιπλ. έργα Αλαμάνας	600	600	Φθιώτιδας	Υ.Δ.Ε.	--	--
4. Αρδευτικό έργο Μεξιατών Κομποτάδων	650	650	Φθιώτιδας	Υ.Γ.	9.400	6.200
5. Αρδευτικό έργο Ζηλευτού-Αμουρίου	550	550	Φθιώτιδας	Υ.Γ.	7.700	4.300
6. Αρδευτικό έργο Μόρνου (εκτροπή-Φράγμα)	800	350	Φωκίδας	Υ.Δ.Ε.	1.250	2.000
7. Αρδευτικό πεδίο Βόνιτσας-Μοναστηρακίου	730	730	Αιτωλ/νίας	Υ.Γ.	9.600	4.200
8. Αρδευτικό δίκτυο Γαλατά-Ευηνοχωρίου	700	450	Αιτωλ/νίας	Υ.Δ.Ε.	8.600	5.300
9. Αρδευτικά κλπ. δίκτυα Σπηλιωτάκη-Σκαφιδάκη-Λέρνης της περιοχής ανοιχτών διωρύγ.	510	510	Αργολίδας	Υ.Δ.Ε.	23.900	10.300
10. Αρδευτικά κλπ. δίκτυα Άργους-Τίρυνθας-Μυκηνών της υψηλότερης από την Κ. Διώρυγα Κυβερίου περιοχής	2.400	1.800	Αργολίδας	Υ.Δ.Ε.	32.300	12.400
11. Αρδευτικά κλπ. έργα περιοχ. Κάτω Αχαΐας	2.100	400	Αχαΐας	Υ.Δ.Ε.	--	--
12. Αρδευτικά κλπ. έργα περιοχής αντλιοστασίων Α17 και Α18	900	400	Ηλείας	Υ.Δ.Ε.	1.800	5.700
13. Άρδευση περιοχής Κάτω Ευρώτα	2.000	1.450	Λακωνίας	Υ.Γ.	10.800	23.650
14. Αποστραγγιστικά έργα περιοχών Έλους-Κανδύλας και Λεβιδίου	170	170	Αρκαδίας	Υ.Δ.Ε.	--	--
15. Αρδευτικό έργο Δροσερού	1.400	400	Πέλλης	Υ.Δ.Ε.	4.000	600
16. Εγγειοβελτιωτικά έργα περιοχής λιμνών Αγίου Βασιλείου και Βόλβης, διευθέτηση χειμάρρων Λαγκαδικίου - Σχολαρίου και διευθέτηση ενωτικής τάφρου	2.800	550	Θεσ/νίκης	Υ.Δ.Ε.	--	--
17. Προσαγωγός διώρυγα και δίκτυα Βεργίνας-Αιγινίου	1.800	150	Ημαθίας	Υ.Δ.Ε.	--	--
18. Αντιπλημμυρικά-αποχετευτικά έργα Αρζάν-Αματόβου (Περιφ/κές και συλλεκτήριοι τάφροι-αντλιοστάσια, συναφή έργα)	1.000	450	Κιλκίς	Υ.Δ.Ε.	--	--
19. Αρδευτ. κλπ. δίκτυα νότ. Ζώνης Πολυφύτου	1.200	800	Κοζάνης	Υ.Δ.Ε.	1.150	13.100
20. Αρδευτικά έργα Κατερίνης Αιτοχωρίου Α' Φάση	1.500	700	Πιερίας	Υ.Γ.	9.100	14.250
21. Αρδευτικά έργα Κατερίνης Αιτοχωρίου Β' φάση	1.500	750	Πιερίας	Υ.Γ.	9.500	14.900
22. Αρδευτικά έργα υδροδοτούμενα από το Φράγμα Σοφαδίτη	6.500	1.500	Καρδίτσας Λάρισας Φθιώτιδας	Υ.Δ.Ε.	--	--
23. Αρδευτικό έργο Μοσχάτου-Ξυνονερίου	660	660	Καρδίτσας	Υ.Γ.	550	8.650
24. Αρδευτικό Γοργοβιτών Αγίων Θεοδώρων	900	760	Καρδίτσας	Υ.Γ.	8.300	11.500
25. Ταμιευτήρας Κάρλας και συναφή έργα (συλλεκτήριες τάφροι, έργα προσαγωγής νερού κ.λπ.)	2.500	700	Λάρισας Μαγνησίας	Υ.Δ.Ε.	--	--
26. Μελέτη εκτροπής υδάτων Αχελώου	200	200	Λάρισα Τρίκαλα Καρδίτσα	Υ.Δ.Ε.	--	--
27. Έργα εκτροπής υδάτων Αχελώου (Σήραγγα Συκιάς, Φράγματα Πύλης-Μουζακίου κλπ.)*		10.000	Λάρισα Τρίκαλα Καρδίτσα	Υ.Δ.Ε.	--	--
28. Αρδευτικά δίκτυα περιοχής αντλιοστασίου Α8 και Α9 Σερρών	650	200	Σερρών	Υ.Δ.Ε.	600	2.550
29. Συμπληρωματικά έργα υδροδότησης κύριας διώρυγας 2Κ αρδευτικού δικτύου Σιδηροκάστρου και έργα μόνιμης υδροδότησης ΙΙ αρδευτικού δικτύου	700	400	Σερρών	Υ.Δ.Ε.	142.300	--
30. Αναρρύθμιση παροχής Αράχθου	1.000	1.000	Άρτας	Υ.Δ.Ε.	--	--
31. Προσαγωγός διώρυγα και αρδευτικά δίκτυα Πέτα-Κομποτίου	1.200	900	Άρτας	Υ.Δ.Ε.	7.200	20.450
32. Αρδευτικά κλπ. δίκτυα πεδιάδες Αχέροντα Β' φάση	1.400	950	Πρέβεζας	Υ.Δ.Ε.	9.300	15.200
33. Αρδευτικό δίκτυο Πέπλου, Φερρών	2.500	100	Έβρου	Υ.Δ.Ε.	--	--

* Η έναρξη και ο ρυθμός χρηματοδότησης θα καθοριστεί από τα πορίσματα της μελέτης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΠΙΝΑΚΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ

Πρόγραμμα Εμπορίας και Μεταποίησης αγροτικών προϊόντων 1983-87

εκ. δραχ. τιμές 1982

α/α	Κατηγορία Έργων	Προϋπολογισμός	Π.Δ.Ε. Δαπάνη 5/ετίας	Αριθμός Μονάδων
1.	Αποθηκευτικοί χώροι σιτηρών και ξηραντήρια αραβοσίτου	18.239	2.057	135
2.	Ελαιουργεία	2.421	279	73
3.	Σπορελαιουργ. - Πυρηνελαιουργεία	4.595	599	24
4.	Μονάδες επεξεργασίας επιτραπέζιας ελιάς	1.413	214	22
5.	Ελαιοδεξαμενές	1.193	221	82
6.	Οινοποιεία	3.508	650	20
7.	Τεχνολογικές Βελτιώσεις σε οινοποιεία - οινοδεξαμενές	2.952	364	20
8.	Συσκευαστήρια - ψυγεία οπωροκηπευτικών	4.400	832	55
9.	Βιομηχανίες επεξεργασίας νωπών οπωροκηπευτικών	4.268	790	15
10.	Σύραγγες κατάψυξης - ψυγεία	976	193	3
11.	Ανθαγορές και συσκευαστ. ψυγεία ανθέων	1.042	208	10
12.	Περιφερειακές αγορές	6.250	1.250	14
13.	Σφαγεία - Κρεαταγ. - Αλλαντοπ.	8.009	1.507	24
14.	Πτηνοσφαγεία	583	70	5
15.	Βιομηχανίες γάλακτος	2.034	384	11
16.	Τυροκομεία	293	58	8
17.	Κέντρα συσκευασίας και μεταποίησης αυγών	412	79	9
18.	Βιομηχανίες ζωοτροφών	516	76	4
19.	Εκκοκκιστήρια Βαμβακ.	823	—	5
20.	Εγκαταστάσεις διαλογής και συσκευασίας καπνοφ.	5.569	643	60
21.	Διάφορες εγκαταστάσεις	4.169	774	40
	Σύνολο	73.665	11.248	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΠΙΝΑΚΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΔΑΣΗ

Βασικά έργα και δραστηριότητες αρμοδιότητας Κεντρικού Φορέα 1983 - 87

(εκ. δραχ. τιμές 1982)

Δραστηριότητες	Σύνολο 5/ετίας
1. Μελέτες - Έρευνα	786
2. Βελτιώσεις Υποβαθμ. Δασών	1.836
3. Προστασία Δασών	4.747
4. Εθνικοί Δρυμοί - Αισθ. Δάση	1.500
5. Δασική Οδοποιία	5.809
6. Δασικά Κτίρια	600
7. Αναδασώσεις Φυτώρια	6.380
8. Μη Δημόσια Δασοπονία	493
9. Δασοτεχν. Διευθέτηση Χειμ.	1.470
10. Θήραμα Αλιεία Ορεινών Ύδατ.	200
11. Δασικοί Βοσκότοποι	1.380
12. Ορεινή Οικονομία	300
13. Δασικές Εφαρμογές, Εκπ/ση	99
14. Δημόσιες Δασικές Βιομηχαν.	150
15. Συνεταιριστικές Βιομηχανίες	250
Σύνολο	26.000

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΑΛΙΕΙΑ

Βασικά έργα και δραστηριότητες Κεντρικού Φορέα 1983 - 87

Σε χιλ. δρχ. 1982

Έργα, Μελέτες, Έρευνα, Εκπαίδευση	Συνεχιζ. ή Νέο	Προϋπολογισμός	Δαπάνη 5/ετίας (εκτιμ. συμμετ. Π.Δ.Ε.)
1. Ιχθυόσκαλες :			
Καλύμνου, Μυτιλήνης, Πρεβέζης	Σ	71.005	71.005
Βόλου, Κοιλάδος, Λαυρίου, Ν. Μηχανιώνας, Χανίων κ.ά. όπως το κείμενο	Ν	798.500	190.000
2. Ιχθυαγορές :			
Αθηνών, Θεσ/νίκης	Ν	165.000	37.000
3. Ιχθυογεννητικοί Σταθμοί :			
Δράμας	Σ	16.984	16.934
Αμβρακικού, Β. Ευβοϊκού, Θεσ/νίκης, Καστοριάς	Ν	330.500	300.500
4. Αλιευτικά Καταφύγια :			
Αγιόκαμπος, Στόμιο Λαρίσσης Παντέλι Λέρου	Ν	101.007	101.007
5. Υδροβιολογικές Μελέτες και Εμπλουτισμοί Λιμνών			
Βιστωνίδας, Ιωαννίνων	Σ	6.863	6.863
Βεγορίτιδος, Μόρνου, Πολυφύτου, Ταυρωπού	Ν	66.000	66.000
6. Εξοπλισμός Εργαστηρίου Αλιευτικής Τεχνολογίας και Εφαρμογών - Αγορά ερευνητικού σκάφους		113.000	113.000
7. Πειραματικές - Εκπαιδευτικές Υδατοκαλλιέργειες :			
Πρότυπη μονάδα κυπρινοκαλ/γειας στην Άρτα	Σ	35.950	35.950
Πειραματική σπογγοκαλ/γεια στη Δωδ/νησο, Χελοκαλ/γεια στην Ηλεία	Ν	16.230	16.230
8. Κέντρα Καθαρισμού Οστράκων :			
Αμβρακικού, Θερμαϊκού, Σαρωνικού	Ν	90.000	18.000
9. Κέντρα Συγκεντρώσεως - Διαλογής Χελιών :			
Αμβρακικού, Μεσολογγίου, Λαγού	Ν	47.990	11.990
10. Μελέτες - Ερευνητικά Προγράμματα		73.000	73.000
11. Μετεκπαίδευση Ιχθυολόγων		20.000	20.000
Σύνολο		1.951.979	1.077.979

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ

Αξίες σε εκ. δραχ., τιμές 1982

α/α	Ονομασία Έργου Τρόπος εγκαταστάσεως, φορέας	Συνολικός Προϋπολογισμός	Πιστώσεις 5ετίας 1983/87	Έναρξη/ Περάτωση
	1	2	3	4
1.	Μονάδα Παραγωγής Πλαστικών Σάκκων Καρβάλη Καβάλας, Εμπ. Τράπεζα (ΕΒΙΣΑΚ Α.Ε.)	45	45	1983
2.	Μονάδα Παραγωγής Αμμωνίας Καρβάλη Καβάλας, Εμπ. Τράπεζα (Β.Φ.Λ.)	2.800	2.800	1983/85
3.	Μονάδα Θειϊκού Οξέος Καρβάλη Καβάλας, Εμπ. Τράπεζα (Β.Φ.Λ.)	840	840	1983/84
4.	Μονάδα Παραγωγής CHAMOTTE (Πυρίμαχη ύλη) Φλώρινα, ΕΤΒΑ - Ελληνικά Μετ/τα	1.200	1.200	1984

1	2	3	4
5. Μονάδα Παραγωγής Ασβέστη Ρέθυμνο, ΕΤΒΑ-ΥΧΟΠ-Ιδιώτες	100	100	
6. Μονάδα Παραγωγής Ασβέστη Τρίκαλα, ΕΤΒΑ - Ιδιωτ. Επιχειρ.	80	80	
7. Μονάδα Παραγωγής Αλουμίνας Βοιωτία ή Φωκίδα, ΕΤΒΑ	30.000		1984/88
8. Μονάδα Παραγωγής Ανοξειδώτου Χάλυβα Μαγνησία ή Βοιωτία (Λάριμνα) ΕΛΕΒΜΕ (ΕΛΣΙ Α.Ε.)	13.500	13.500	1984/87
9. Μονάδα Διαλυτηρίων Πλοίων Εμπ. Τράπεζα	700	700	1983/84
10. Μεταλλουργικό Συγκρότημα — Μονάδα Επεξεργασίας Μολύβδου — » » Ψευδαργύρου — » » Θειϊκού Οξέος — » » Φωσφορ. Οξέος — Μονάδα Εξευγεν. Χρυσού - Ασημιού — » Τριοξειδ. του Αρσενικού — » Φθοριούχου Αργυρίου Σέρρες (Αμφίπολη), ΕΤΒΑ, ΜΠΟΔΟΣΑΚΗΣ	25.000	25.000	1984/87
11. Μεταλλουργική - Μεταλλευτική Λαυρίου Αττική (Λαύριο), ΕΛΕΒΜΕ, Δήμος Λαυρίου, Τραπ. Επενδύσεων, Εκπρ. Εργαζομένων	90	90	1983
12. Μονάδα Επεξεργασίας Καλλιούχων Αστρίων Δράμα, ΠΟΡΣΕΛ-ΕΤΒΑ	1.500	1.500	1983/84
13. Μονάδα Επεξεργασίας Καλλιούχων αστρίων-χαλαζία Θεσσαλονίκη (Λαγκαδά) ΜΕΒΙΟΡ-ΕΤΕΒΑ	255	255	1984/85
14. Μονάδα Τηλεπικοινωνιακού Υλικού ΕΛΒΗΛ	4.500		
Σύνολο	87.810	46.110*	

* Οι πιστώσεις της 5ετίας 1983 - 1987 για τα έργα με τον αριθμό 7 και 14 δεν περιλαμβάνονται στη στήλη αυτή γιατί δεν έχουν οριστικοποιηθεί.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΠΙΝΑΚΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΟΡΥΚΤΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ
(Ανάπτυξη Μεταλλείων - Ορυχείων - Λατομείων)

Ορυκτή Πρώτη Ύλη	Ύψος Επένδυσης (εκατ. δρχ. - τιμές 1982)
1. Βωξίτες (Βοιωτία - Φωκίδα - Ιδιωτικές Μεταλλευτικές Επιχειρήσεις)	8.800
2. Χρωμίτες (Σκούμτσα - Γρεβενά - Φορέας ΕΛΕΒΜΕ)	4.400
3. Μικτά θειούχα (Χαλκιδική - ΕΤΒΑ)	8.160
4. Σιδηρονικελιούχα (Εύβοια - Φορέας ΛΑΡΚΟ)	880
5. Φωσφορίτες (Πρέβεζα - Φορέας ΕΛΕΒΜΕ)	790
6. Σμύριδα (Νάξος - Δημοσυνεταιριστική)	180
7. Άστριοι - Χαλαζίες - Χαλαζίτες (Χαλκιδική, Βέροια, Δράμα-Φορέας ΓΕΜΕΕ/ΕΤΒΑ	265
8. Μάρμαρα (σε 12 Νομούς) - (Φορείς ιδιωτικοί 80% δημόσιοι 20%)	5.000
Σύνολο	28.475

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΠΙΝΑΚΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Εκατ. δρχ. – Τιμές 1982

Ενεργειακοί Φορείς και Έργα	Συνεχ. (Σ) ή Νέο (Ν)	Κατάσταση μελέτης	Προϋπ/σμός Ολικός	Προϋπ/σμός 1983-87	Δυναμικότητα	Περάτωση	Νομός
1	2	3	4	5	6	7	8
Δ.Ε.Η.							
ΥΗΣ Σφηκιάς	Σ	ΟΜ		3.884	315 MW – 271 GWH	1985	Ημαθίας
» Ασωμάτων	Σ	ΟΜ		2.087	108 » – 176 »	1984	»
» Στρατού	Σ	ΟΜ		8.044	150 » – 400 »	1987	Αιτ/νίας
» Γκιώνας	Σ	ΟΜ		593	8 » – 48 »	1986	Φωκίδας
» Πηγών	Σ	ΟΜ		12.480	210 » – 190 »	1987	Ιωαννίνων
» Θησαυρού	Ν	ΟΜ	11.926	9.613	240 » – 474 »	1990	Δράμας
» Μεσοχώρας	Ν	ΠΜ	4.936	1.260	240 » – 192 »	1990	Τρικάλων
» Αυλακίου	Ν	ΠΜ	8.014	2.745	180 » – 386 »	1991	Αιτ/νίας
ΑΗΣ Αγ. Δημητρίου (1,2)	Σ	ΟΜ		10.240	600 » – 3550 »	1984	Κοζάνης
» Αγ. Δημητρίου (3,4)	Σ	ΟΜ		17.886	620 » – 3680 »	1985	Κοζάνης
» Αμυνταίου (1,2)	Σ	ΟΜ		23.416	600 » – 3498 »	1986	Φλώρινας
» Μεγαλόπολης (4)	Ν	ΟΜ	14.226	8.679	300 » – 1584 »	1989	Αρκαδίας
» Κομνηνών (1,2)	Ν	ΠΜ	24.697	3.750	600 » – 3168 »	1991	Κοζάνης
» Αγ. Δημητρίου (5)	Ν	ΠΜ	11.488	755	300 » – 1584 »	1991	»
Λιγν/χείο Κομνηνών	Ν	ΠΜ	23.700	6.760	6.500 χιλ. τόννοι		»
» Μεγαλόπολης	Ν	ΟΜ	12.635	9.753	12.500 » »		Αρκαδίας
» Αμυνταίου	Ν	ΟΜ	29.693	28.793	8.600 » »		Φλώρινας
» Πτολεμαΐδας	Ν	ΟΜ	39.695	38.896	40.500 » »		Κοζάνης
Ντήζελ Λινοπεραμάτων Κρήτης	Σ	ΟΜ		3.420	60 MW – 390 GWH	1987	Ηρακλείου
ΑΗΣ Κρήτης	Ν	ΠΜ	7.057	6.009	90 MW – 580 GWH	1990	Κρήτης
Ντήζελ Σορώνης Ρόδου	Ν	ΟΜ	2.346	2.346	40 » – 210 »	1987	Δωδ/σου
Αυτόνομοι Σταθμοί Νήσων			5.627	5.627		1987	»
Δίκτυα Μεταφοράς			44.907	44.907		1987	»
Δίκτυα Διανομής			47.429	47.429		1987	»
Υλικά και Κτιριακές Εγκατ.			4.556	4.556		1987	»
Ανάπτυξη Ανανεωσ. Μορφών			5.169	5.169		1987	»
Σύνολο ΔΕΗ				309.207			
ΕΛΔΑ							
Μονάδες Μετατροπής Μαζούτ	Ν	ΟΜ	21.600	21.600		1983–1987	Αττικής
Λέριο Πόλης	Ν	ΟΜ	546	546		1983–1984	Αττικής
Δεξαμενές Αργού	Ν	ΟΜ	550	550	3 ×50.000 M^3	1983–1984	
Λερόψυκτα ΜΟΝ 100 και 2100	Ν	ΟΜ	250	250		1983–1984	Αττικής
STUDELEC	Ν	ΟΜ	250	250		1983–	Αττικής
Διάφορα			4.007	4.007		1983–1987	
Σύνολα ΕΛΔΑ			27.203	27.203			
ΔΕΠ							
Γεωλογική Έρευνα				830		1983–1987	
Γεωφυσική				6.565		» »	
Γεωτρήσεις				26.850		» »	
Υλικά και Ανταλλακτικά				6.295		» »	
Σύνολα ΔΕΠ				40.540			
ΔΕΦΑ							
Έργα Αερίου Αθήνας		ΟΜ		1.232		1983–1987	Αττικής
ΙΓΜΕ							
Έρευνα για Λιγνίτες, Τύρφη Γεωθερμία & Ουράνιο				2.100		1983–1987	
Γενικά Σύνολα				380.282			

Ο.Μ. : Οριστική μελέτη
Π.Μ. : Προμελέτη

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΠΙΝΑΚΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Ι. Εθνικό Οδικό Δίκτυο[1]

σε εκατ. δρχ.
σε τιμές 1982

ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΙ ΕΡΓΟ	Συνεχ. ή Νέο	Προϋπο-λογισμός	Πισ/σεις 1983–87	Έναρξη Περάτωση	Νομός	Φορέας
1	2	3	4	5	6	7
1. ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΑ ΕΡΓΑ		65.618	52.218			
(α) Έργα ενταγμένα μέχρι το 1981		8.423	8.423			
(β) Έργα που εντάχθηκαν το 1982		9.870	9.870			
1. Συμπληρωματικές εργασίες Ηγουμ.-Πρέβεζας	Σ	180	180	1982–84	Θεσπρωτίας-Πρέβεζας	ΥΔΕ
2. Θερμοπύλες-Ιτέα-Ναύπακτος-Αντίρριο	Σ	450	450	1982–85	Αιτ/νίας-Φθιώτ.-Βοιωτ.	»
3. Πετρωτά-Πεντάλοφος-Ορμένιο-Βουλγ.-σύνορα	Σ	300	300	1982–86	Έβρου	»
4. Κατερίνη-Αγ. Δημήτριος	Σ	160	160	1982–84	Πιερίας	»
5. Θεσ/κη-Αλεξ/λη-Γέφυρα Κήπων (Α' φάση)	Σ	4.000	4.000	1982–87	Μακεδονία-Θράκη	»
6. Νέα Διαγώνιος Θεσ/νίκης	Σ	1.300	1.300	1982–86	Θεσσαλονίκης	»
7. Γέφυρα Αξιού	Σ	400	400	1982–85	Θεσσαλονίκης	»
8. Κόρινθος-Νεμέα	Σ	2.000	2.000	1982–86	Κορινθίας	»
9. Χρυσούπολη-Αεροδρόμιο	Σ	80	80	1982–84	Καβάλας	
10. Αποκατάσταση ζημιών & Ανακατασκευή γεφ.	Σ	1.000	1.000			
(γ) Έργα που εντάχθηκαν το 1983		40.520	33.620			
1. Παράκαμψη Κατάρας (σήραγγα & συνδετ. δρόμ.)	Σ	4.500	4.500	1983–	Ιωαννίνων-Τρικάλων	ΥΔΕ
2. Παράκαμψη Μεγαλόπολης	Σ	700	700	1983–85	Αρκαδίας	»
3. Αγρίνιο-Καρπενήσι	Σ	200	200	1983–84	Αιτωλ/νίας-Ευρυτανίας	»
4. Σπάρτη-Γύθειο	Σ	450	450	1983–86	Λακωνίας	»
5. Σταυρός-Στρατώνι	Σ	550	550	1983–85	Χαλκιδικής	»
6. Μεγαλόπολη-Τσακώνα	Σ	2.000	2.500	1983–86	Αρκαδίας	»
7. Άρτα-Τρίκαλα	Σ	4.000	3.500	1983–87	Άρτας-Τρικάλων	»
8. Γέφυρας Δέσπως-Εφύρας	Σ	200	200	1983–85	Πρέβεζας	»
9. Ανατολική Περιφερειακή Θεσ/νίκης	Σ	2.000	1.700	1983–	Θεσσαλονίκης	»
10. Αντικατάσταση γεφυρών Μπέλεϋ	Σ	800	800	1983–86		»
11. Σταθεροποίηση πρασιών με φυτεύσεις	Σ	460	460			»
12. Νέα Σάντα-Κιλκίς	Σ	240	240	1983–85	Κιλκίς	»
13. Κολυμπάρι-Καστέλι	Σ	700	700	1983–86	Χανίων	»
14. Παράκαμψη Βέροιας	Σ	400	400	1983–87	Ημαθίας	»
15. Βασιλικά–Πρόδρομος	Σ	400	400	1983–87	Χαλκιδικής	»
16. Βελτίωση Εθνικής Οδού αρ.26 (Α' φάση)	Σ	100	100	1983–86	Λάρισας–Γρεβενών	»
17. Βελτίωση Λάρισας-Τρικάλων (Α' φάση)	Σ	100	100	1983–84	Λάρισας-Τρικάλων	»
18. Προσβάσεις γεφ. Αξιού και γεφ. Βαρδάρη	Σ	400	400	1984–86	Θεσσαλονίκης	»
19. Παράκαμψη Βόλου με κάλυψη Κραυσίδωνα	Σ	600	500	1984–86	Μαγνησίας	»
20. Παραβεγορίτιδα	Σ	400	400	1983–85	Κοζάνης-Φλώρ.-Πέλ.	»
21. Παράκαμψη Ν. Ζίχνης	Σ	100	100	1983–84	Σερρών	
22. Ελευσίνα-Θήβα	Σ	6.000	1.500	1985–	Αττικής-Βοιωτίας	»
23. Αξιός-Κλειδί	Σ	1.400	1.400	1983–86	Θεσ/κης-Ημαθίας	»
24. Γαλλικός-Αξιός	Σ	900	900	1983–86	Θεσσαλονίκης	»
25. Αθήνα-Σχηματάρι	Σ	4.000	3.500	1983–86	Αττικής	»
26. Αθήνα-Κόρινθος	Σ	3.500	3.000	1983–86	Αττικής-Κορίνθου	»
27. Εθνικής Αντιστάσεως Ηρακλείου	Σ	180	180	1983–84	Ηρακλείου	»
28. Βελτίωση δικτύου Κεφαλληνίας	Σ	250	250	1983–86	Κεφαλληνίας	»
29. Γρεβενά-Κρανέα-Μηλέα-Μέτσοβο	Σ	300	300	1983–86	Γρεβενών-Ιωαννίνων	»
30. Πάτρα-Ίσωμα	Σ	400	400	1983–87	Αχαΐας	»
31. Μυτιλήνης–Κρατηγού	Σ	30	30	1983–84	Λέσβου	»
32. Σάμη-Πυργί-Τζανάτες	Σ	260	260	1983–86	Κεφαλληνίας	»
33. Υπόλοιπες εργασίες Θεσ/νίκης-Σερρών	Σ	1.250	1.250	1983–85	Θεσ/νίκης-Σερρών	»
34. Υπόλοιπες εργασίες Πατρών-Πύργου	Σ	1.350	1.350	1983–85	Αχαΐας-Ηλείας	»
35. Αρτηρία με κάλυψη Διακονάρη	Σ	800	800	1983–85	Αχαΐας	»
36. Νεμέα-Σκοτεινή-Κανδύλα	Σ	250	250	1983–86	Κορινθίας–Αρκαδίας	»
37. Δράμα-Κ.Νευροκόπι (βελτίωση)	Σ	350	350	1983–85	Δράμας	»

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Ι. Εθνικό Οδικό Δίκτυο*

σε εκατ. δρχ.
σε τιμές 1982

1	2	3	4	5	6	7
2. ΝΕΑ ΕΡΓΑ		102.500	40.810			
(α) 'Εργα προς ένταξη 1984		41.230	30.810			
1. Σήραγγα Αρτεμησίου	Ν	1.500	1.300	1984	Αρκαδίας	ΥΔΕ
2. Νεμέα-Αρτεμήσιο-Τρίπολη	Ν	4.000	2.940	1984	Κορινθίας-Αρκαδίας	»
3. Παράκαμψη Πάτρας	Ν	2.500	1.700	1984	Αχαΐας	»
4. Βυτίνα-Αρχαία-Ολυμπία (Α' φάση)	Ν	1.000	740	1984	Αρκαδίας-Ηλείας	»
5. Σύνδεση Θεάτρου Επιδαύρου	Ν	100	100	1984–85	Αργολίδας	»
6. Κόρινθος-Πάτρα (έργα προστασίας)	Ν	200	200	1984–85	Κορινθίας-Αχαΐας	»
7. Είσοδος Πάτρας (Β' φάση) από Αθήνα	Ν	260	260	1984–86	Αχαΐας	»
8. Πούντα-Καλάβρυτα	Ν	600	600	1984–87	Αχαΐας	»
9. Αμφιλοχία-Καρπενήσι	Ν	400	400	1984–86	Αιτωλοακαρνανίας-Ευρ.	»
10. Καρπενήσι-Λαμία (νέα οδός) (Α' φάση)	Ν	1.000	1.000	1984–86	Ευρυτ.-Φθιώτιδας	»
11. Παράκαμψη Ναυπάκτου	Ν	700	700	1984–87	Αιτωλοακαρνανίας	»
12. Παράκαμψη Λειβαδιάς	Ν	300	300	1984–87	Βοιωτίας	»
13. Θερμοπύλες-Ιτέα-Αντίρριο (βελτιώσεις)	Σ	400	400	1984–86	Αιτ/νίας-Φθιώτ-Βοιωτ.	»
14. Υψηλή Γέφυρα Ευρίπου-Παράκαμψη Χαλκίδας	Ν	1.800	1.500	1984	Εύβοιας	»
15. Αιδηψός-Λίμνη-Στροφυλιά (βελτίωση)	Ν	750	750	1984–87	Εύβοιας	»
16. Οδικό δίκτυο Εύβοιας (βελτίωση)	Ν	600	600	1984–87	Εύβοιας	»
17. Παράκαμψη Ρεθύμνου	Ν	1.000	1.000	1984–87	Ρεθύμνου	»
18. Συνδέσεις Πόλης Ηρακλείου	Ν	250	250	1984–86	Ηρακλείου	»
19. Ηράκλειο-Αγ. Δέκα (Α' φάση)	Ν	500	500	1984–87	Ηρακλείου	»
20. Ζεύξη Λευκάδας	Ν	300	300	1984–86	Λευκάδας	»
21. Οδικό δίκτυο Ν. Λέσβου (βελτίωση)	Ν	200	200	1984–86	Λέσβου	»
22. Καρδάμυλα–Χίος-Καλιμασία	Ν	50	50	1984–85	Χίου	»
23. Κέρκυρα-Παλαιοκαστρίτσα (βελτίωση)	Ν	150	150	1984–85	Κέρκυρας	»
24. Οδικό Δίκτυο Ν. Κέρκυρας (βελτίωση)	Ν	200	200	1984–86	Κέρκυρας	»
25. Οδικό Δίκτυο Σάμου (βελτίωση)	Ν	100	100	1984–85	Σάμου	»
26. Δακτύλιος Λάρισας (Β' φάση)	Ν	500	500	1984–86	Λάρισας	»
27. Λάρισα-Φάρσαλα (βελτίωση Β' φάση)	Ν	90	90	1984–85	Λάρισας	»
28. Παράκαμψη Τρικάλων (Α' φάση)	Ν	120	120	1984–85	Τρικάλων	»
29. Λάρισα-Κοζάνη (Τμήμα Τύρναβος-Ελασσώνα)	Ν	1.000	800	1984 –	Λάρισας	»
30. Οδικό Κύκλωμα Πηλίου (βελτίωση)	Ν	200	200	1984–87	Μαγνησίας	
31. Εθνική Οδός 1 (Σχηματάρι-Κατερίνη) Α' φάση	Ν	5.000	3.200	1984	Βοιωτ.-Φθιώτ.-Λάρ.-Πιερ.	»
32. Είσοδος Πρέβεζας	Ν	400	400	1984–87	Πρέβεζας	»
33. Παράκαμψη Παραμυθιάς	Ν	50	50	1984–85	Θεσπρωτίας	»
34. Σουλόπουλο-Καλπάκι (παραλλαγή)	Ν	300	300	1984–87	Ιωαννίνων	»
35. Αντίρριο-Γιάννενα (βελτίωση) Α' φάση	Ν	3.000	1.000	1984–87	Ατωλ/νίας-Αρτας-Πρέβεζας-Ιωαννίνων	»
36. Βογατσικό-Νεάπολις	Ν	540	540	1984–87	Κοζάνης-Καστοριάς	»
37. Καστοριά-Φλώρινα (βελτίωση) Α' φάση	Ν	400	400	1984–87	Καστοριάς-Φλώρινας	»
38. Βέροια-Πολύμυλος	Ν	4.000	1.200	1984	Ημαθίας-Κοζάνης	»
39. Δακτύλιος Κοζάνης (Α' φάση)	Ν	120	120	1984–87	Κοζάνης	»
40. Πτολεμαΐδα-Παραβεγορίτιδα	Ν	500	500	1984–87	Κοζάνης-Φλώρινας	»
41. Ρύμνιον-Τριγωνικά	Ν	300	300	1984–86	Κοζάνης	»
42. Διαμόρφωση κόμβων βασικών οδών	Ν	2.000	700	1984–87		»
43. Ενωτική οδός Σίνδου	Ν	300	300	1984–87	Θεσ/νίκης	»
44. Αγ. Νικόλαος-Πυργαδίκια	Ν	150	150	1984–86	Χαλκιδικής	»
45. Ν. Καλλικράτεια-Μουδανιά-Αγ. Μάμα	Ν	1.000	600	1984	Χαλκιδικής	»
46. Θεσσαλονίκη-Κόμβος Καρδιάς (Β' φάση)	Ν	250	250	1984–86	Θεσσαλονίκης	»
47. Θεσ/νίκη-'Εδεσσα (βελτίωση) Α' φάση	Ν	500	500	1984–87	Θεσ/κης-Πέλ.-Φλώρ.	»
48. Ν. Πέραμος-Καβάλα (βελτίωση παραλ. οδού)	Ν	200	200	1984–86	Καβάλας	»
49. Δράμα-Συμβολή Αμφίπολης (βελτίωση)	Ν	300	300	1984–87	Δράμας-Σερρών	»
50. Ξάνθη-Δράμα (βελτίωση)	Ν	300	300	1984–87	Δράμας-Ξάνθης	»
51. Παράκαμψη 'Αργους	Ν	600	600	1984–87	Αργολίδας	»
52. Αρδάνιο-Καστανιές	Ν	800	500	1984	'Εβρου	»
53. Δίκαια-Πλατή-Κόμαρα-Βάλτος-Ορεστιάς	Ν	150	150	1984–86	'Εβρου	»
54. Δακτύλιος Δράμας	Ν	300	300	1984–87	Δράμας	»

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

1. Εθνικό Οδικό Δίκτυο *

σε εκατ. δρχ.
σε τιμές 1982

1	2	3	4	5	6	7
(β) Έργα προς ένταξη 1985-87		61.270	10.000			
1. Βελτίωση Ε.Ο. Νεμέα-Άργος		360	180		Κορινθ.-Αργολίδας	ΥΔΕ
2. Ναύπλιο-Λυγουριό (βελτίωση)		240	120		Αργολίδας	»
3. Τρίπολη-Μεγαλόπολη		2.200	440		Αρκαδίας	»
4. Ολοκλήρωση νέας εισόδου Καλαμάτας		150	150		Μεσσηνίας	»
5. Επίδαυρος-Δρυόπη-Καλλονή		480	120		Κορινθίας	»
6. Λεωνίδιο-Γεράκι-Σκάλα		600	120		Αρκαδίας-Λακωνίας	»
7. Κυπαρισσία-Πύλος-Καλαμάτα (βελτίωση)		600	120		Μεσσηνίας	»
8. Ελευσίνα-Θήβα-Λειβαδιά-Δελφοί (βελτίωση : Παρακάμψεις Ερυθρών, Αράχωβας, Δελφών και τοπικές βελτιώσεις)		1.580	600		Βοιωτ.-Φωκ.-Αττικ.	»
9. Αγρίνιο-Καρπενήσι (παραλλαγή)		210	210		Αιτωλ.-Ευρυτανίας	»
10. Χαλκίδα-Κύμη (βελτίωση)		600	330		Εύβοιας	»
11. Βελτίωση οδικού δικτύου νησιών Αιγαίου και Ιονίου		2.160	600			
12. Βόρειος άξονας Κρήτης (Γούρνες-όρια Ν. Ηρακλείου)		1.100	500		Ηρακλείου	»
13. Ολοκλήρωση παράκαμψης Χανίων		360	220		Χανίων	»
13. Ολοκλήρωση παράκαμψης Χανίων		360	220		Χανίων	»
14. Χανιά-Κολυμπάρι		900	120		Χανίων	»
15. Αγ. Νικόλαος-Π.Άμμος		900	180		Λασιθίου	»
16. Ηράκλειο-Βιάννος (νέα οδός)		1.100	220		Ηρακλείου	»
17. Βελτίωση τμήμ. Αγκάθια-Σητεία και παράκαμψη Σητείας		300	180		Λασιθίου	»
18. Συμπλήρωση Νότιου Άξονα Κρήτης		1.200	120			
19. Λάρισα-Τρίκαλα (Β' φάση)		480	180		Λαρίσης-Τρικάλων	»
20. Καρπενήσι-Καρδίτσα (Νέος άξονας)		1.800	400		Ευρυτ.-Καρδίτσας	»
21. Μουργκάνη-Δεσκάτη-Ελασσόνα (βελτίωση)		360	50		Λαρίσης	»
22. Φιλιάτες-Νεράϊδα (βελτίωση)		240	60		Θεσπρωτίας	»
23. Δακτύλιος Κοζάνης (Β' φάση)		240	100		Κοζάνης	»
24. Γρεβενά-Μπάρα (νέα οδός)		1.000	220		Γρεβενών	»
25. Έξοδος σήραγγας Μετσόβου-Κρανέας		420	180		Ιωανν.-Γρεβενών	»
26. Θεσσαλονίκη-Έδεσσα (Β' φάση)		700	120		Θεσ/κης-Εδέσσης	»
27. Κάλυψη Δενδροποτάμου και δημιουργία αρτηρίας (Ν.Θεσ.)		1.200	330		Θεσσαλονίκης	»
28. Νέα Δυτική Είσοδος Θεσ/νίκης		1.200	120		Θεσσαλονίκης	»
29. Σέρρες-Δράμα (βελτίωση)		1.000	190		Σερρών-Δράμας	»
30. Αμφίπολη-Ζίχνη (νέα οδός)			190		Σερρών	»
31. Αλεξ/πολη-Αισύμη (βελτίωση)		350	120			
32. Αθήνα-Θεσ/νίκη (Β' φάση)		15.000	600			
33. Θεσ/νίκη-Αλεξανδρούπολη (Β' φάση)		12.000	600			
34. Βελτίωση υπόλοιπων αξόνων βασικού οδικού δικτύου		5.000	1.200			
35. Ερευνητικές εργασίες-μελέτες ζεύξεων – Ρίου-Αντιρρίου – Ακτίου-Πρέβεζας – Περάματος-Σαλαμίνας – Μαλιακού κόλπου		240	220			
36. Σταυρός-Ραφήνα (βελτίωση)		2.000	300		Αττικής	»
37. Σταυρός-Λαύριο (βελτίωση)		2.000	200		Αττικής	»

* Περιλαμβάνονται και μερικές βασικές οδικές συνδέσεις του επαρχιακού οδικού δικτύου.

ΙΙ. Περιοχή της Πρωτεύουσας

σε εκατ. δρχ. σε τιμές 1982

Έργα[1]	Σύνολο			Α' Προτεραιότητας		
	Σύνολο	Απαλ/σεις	Κόστος κατασκευής	Σύνολο	Απαλ/σεις	Κόστος κατασκευής
α) Οδικό Δίκτυο :						
1. Εσωτερικού Δακτυλίου	4.715	900	3.815	2.285	270	2.015
2. Ενδιάμεσου Δακτυλίου	4.594	444	4.150	1.254	254	1.000
3. Παράκαμψη πόλης	5.100	1.600	3.500	5.100	1.600	3.500
4. Σύνδεση Δακτυλίων	3.110	1.100	2.000	2.710	960	1.750
5. Μεμονωμένα Έργα	3.045	700	2.345	2.095	700	1.395
6. Λοιπά μικρά έργα (συντήρηση, σήμανση, σηματοδότηση)	7.500	--	7.500	7.500	--	7.500
Σύνολο	28.064	4.754	23.310	20.944	3.784	17.160

β) Λοιπές Επενδύσεις	Προϋπολογισμός	Πιστώσεις 1983 - 87
1. ΜΕΤΡΟ	30.000	12.000
2. Τροχαίο υλικό, δίκτυα κ.λπ.	18.016	18.016
Σύνολο	48.016	30.016

1. Έργα που γίνονται σε κόμβους, σε τμήματα ή και σ' όλο το μήκος των οδών που αναφέρονται.

ΙΙα. Λοιπά Αστικά Κέντρα [1,2]

σε τιμές 1982 σε εκατ. δραχ.

Πόλη/Έργα	Προϋπολογισμ.	Πιστώσεις 1983-87	Έναρξη/Περάτ.	Νομός
1. Θεσσαλονίκη	5.700	3.530		
— Ανατ. Περιφερειακή	2.000	1.700	1983-	Θεσ/νίκης
— Νέα Διαγώνιος	1.300	1.300	1982-86	Θεσ/νίκης
— Κάλυψη Δενδροποτάμου - δημιουργία αρτηρίας	1.200	330	1983-	Θεσ/νίκης
— Νέα Δ. Είσοδος πόλης	1.200	200	1983-	Θεσ/νίκης
2. Πάτρα	3.560	2.760		
— Παράκαμψη πόλης	2.500	1.700	1984-	Αχαΐας
— Είσοδος από Αθήνα	260	260	1984-86	Αχαΐας
— Κάλυψη χειμάρρου Διακονιάρη	800	800	1983-85	Αχαΐας
3. Ηράκλειο	430	430		
— Συνδέσεις πόλης	250	250	1984-86	Ηρακλείου
— Οδός Εθν. Αντιστάσεως	180	180	1983-84	Ηρακλείου
4. Λάρισα	1.850	1.080		
— Δακτύλιος	500	500	1984-86	Λάρισας
— Παράκαμψη πόλης	1.350	580		Λάρισας
5. Βόλος	600	600		
— Παράκαμψη πόλης	400	400	1984-86	Μαγνησίας
— Είσοδος πόλης	200	200	1984-86	Μαγνησίας
6. Παράκαμψη Καβάλας*	2.500	2.500	1984-	Καβάλας
7. Παράκαμψη Χαλκίδας	1.800	1.500	1984-	Εύβοιας
8. Παράκαμψη Άργους	400	400	1984-87	Αργολίδας
9. Δακτύλιος Κοζάνης	370	220	1984-	Κοζάνης
10. Παράκαμψη Χανίων	400	400	1984-	Χανίων
11. Παράκαμψη Ρεθύμνου	1.000	1.000	1984-87	Ρεθύμνου
12. Είσοδος Καλαμάτας	150	150	1984-	Μεσσηνίας
13. Δακτύλιος Δράμας	300	300	1984-87	Δράμας
14. Παράκαμψη Βέρροιας	500	500	1983-87	Ημαθίας
15. Παράκαμψη Λειβαδιάς	300	300	1984-87	Βοιωτίας
16. Παράκαμψη Μεγαλόπολης	700	700	1983-87	Αρκαδίας
17. Παράκαμψη Κομοτηνής*	500	500	1983-87	Ροδόπης
18. Παράκαμψη Πύργου*	400	400	1983-85	Ηλείας
19. Παράκαμψη Ολυμπίας*	500	500	1983-85	Ηλείας
20. Παράκαμψη Αράχωβας	660	330	1984-	Βοιωτία
21. Παράκαμψη Δελφών	420	250	1984-	Φωκίδας
22. Παράκαμψη Σητείας	300	180	1984-	Λασιθίου
23. Παράκαμψη Ν. Ζίχνης	100	100	1983-84	Δράμας
24. Παράκαμψη Ναυπάκτου	700	700	1984-87	Αιτωλ/νίας
25. Παράκαμψη Τρικάλων	120	120	1984-85	Τρικάλων
26. Παράκαμψη Παραμυθιάς	50	50	1984-85	Θεσπρωτίας
27. Παράκαμψη Ερυθρών	125	125	1984	Αττικής
28. Παράκαμψη Καρδίτσας	125	125	1984	Καρδίτσας

1. Τα έργα αφορούν παρακάμψεις, δακτύλιους και εισόδους πόλεων.
2. Τα έργα αυτά περιλαμβάνονται στο εθνικό οδικό δίκτυο και κατασκευάζονται από το ΥΔΕ.

* Αποτελούν τμήματα των σχετικών οδικών αξόνων και δεν αναφέρονται ξεχωριστά στο Πρόγραμμα του Εθνικού Οδικού Δικτύου.

ΙΙΙ. Σιδηρόδρομοι

σε εκατ. δρχ.
σε τιμές 1982

Ονομασία Έργου ή προμήθειας	Προϋπολογισμός	Πιστώσεις 1983–87	Έναρξη / Περάτωση	Νομός	Φορέας
1. Εκσυγχρονισμός γραμμής Αθήνας - Θεσ/νίκης - Ειδομένης	21.400	16.600	–1986	Αττικής - Βοιωτίας - Φθιώτιδας - Λάρισας - Πιερίας	ΟΣΕ
2. Ηλεκτροκίνηση της γραμμής Αθήνας - Θεσ/κης - Ειδομένης	11.000	4.400	–1986	Φθιώτιδας - Λάρισας - Πιερίας - Ημαθίας - Θεσ/νίκης - Κιλκίς	»
3. Προμήθεια τροχαίου υλικού	12.000	10.000			»
4. Ηλεκτράμαξες και εγκαταστάσεις συντήρησης	4.000	1.500			
5. Βελτίωση γραμ. Θεσ/κη-Ορμένιο	6.500	1.400		Θεσ/κης - Κιλκίς - Σερρών - Δράμας Ροδόπης, Ξάνθης - Έβρου	»
6. Εντοπισμένες ανακαινίσεις επιδομής τοπικές βελτιώσεις	1.000	1.000			»
7. Διαπλάτυνση γραμμής Παλαιοφαρσάλων Καλαμπάκας	3.500	3.000		Λάρισας - Τρικάλων - Καρδίτσας -	
8. Αμαξοστάσιο Αμαλίας	400	400	–1986	Αττικής	»
9. Κτίρια σταθμών και εγκ/σεων (βιομηχανικές εγκαταστάσεις)	200	200	–1984		»
10. Πορθμείο Βόλου	400	400	–1985	Μαγνησίας	»
11. Συγκρότημα εγκ/σεων στο Θριάσιο Πεδίο	1.000	1.000		Αττικής	»
12. Διπλασιασμός γραμμής Βέροιας - Σκύδρας	350	350	1984–1986	Ημαθίας - Πέλλης	»
13. Σηματοδότηση γραμμής Πλατύ - Αμύνταιο - Κοζάνη - Φλώρινα	3.000	650		Ημαθίας-Πέλλης-Κοζάνης-Φλώρινας	»
14. Εκσυγχρονισμός γραμμής Αθήνας - Κορίνθου - Πάτρας	25.000	1.200		Αττικής - Κορίνθου - Αχαΐας	»
15. Εξόφληση ανειλημμένων υποχρ.	1.200	850			»
Σύνολο		42.950			

ΛΙΜΑΝΙΑ

V. Λιμάνια

σε εκατ. δρχ.
σε τιμές 1984

Ονομασία έργου		Προϋπολογισμός	Πιστώσεις (1984)	1983–87 (1982)	Έναρξη / Περάτωση	Νομός	Φορέας
α. Λιμάνια		13.000	13.000	10.833			
1. Λιμένας	Πειραιώς*	4.100	4.100	3.417	1983–87	Αττικής	ΟΛΠ
2. »	Θεσ/νίκης**	1.500	1.500	1.250	» »	Θεσ/νίκης	ΥΔΕ/ΟΛΠ/ΥΕ
3. »	Βόλου	750	750	625	» »	Μαγνησίας	ΥΔΕ/ΥΕΝ
4. »	Πάτρας	600	600	500	» »	Αχαΐας	» »
5. »	Ηρακλείου	1.100	1.100	917	» »	Ηρακλείου	» »
6. »	Ελευσίνας	300	300	250	» »	Αττικής	» »
7. »	Ηγουμενίτσας	250	250	208	» »	Θεσπρωτίας	» »
8. »	Καλαμάτας	200	200	167	» »	Μεσσηνίας	» »
9. »	Αλεξανδρ/λης	320	320	267	» »	Έβρου	» »
10. »	Καβάλας	180	180	150	» »	Καβάλας	» »
11. »	Κέρκυρας	550	550	458	» »	Κέρκυρας	» »
12. »	Ρόδου	650	650	540	» »	Δωδεκανήσου	» »
13. »	Ραφήνας	400	400	333	» »	Αττικής	» »
14. »	Σούδας	1.200	1.200	1.000	» »	Χανίων	» »
15. »	Ρεθύμνου	350	350	292	» »	Ρεθύμνου	» »
16. »	Σύρου	350	350	292	» »	Κυκλάδων	» »
17. »	Μυτιλήνης	200	200	167	» »	Λέσβου	» »
β. Λοιπά Λιμάνια		7.000	7.000	5.833	1983–87		ΥΔΕ/ΥΕΝ/ΛΤ
γ. Διώρυγα Κορίνθου		4.000	3.000	2.500	1983–	Κορίνθου	»
δ. Έργα σε υφιστάμενα και νέα λιμάνια που θα προκύψουν από τη μελέτη		2.000	2.000	1.667	1983–87		»
ε. Έργα σε 11 λιμάνια για τα κατάλοιπα πετρελαιοειδών		2.000	2.000	1.667	1983–87		»
ΣΥΝΟΛΟ		28.000	27.000				
ΣΥΝΟΛΟ (σε τιμές 1982)		28.800		22.500			

*Το έργο αυτό αφορά την αποπεράτωση Ανατ. τμήματος προβλήτας Ικονίου ΙΙ (σελ. 26, παρ. 8)
**Έργα υποδομής 6ου προβλήτα για την εξυπηρέτηση εμπορευματοκιβωτίων (σελ. 26, παρ. 15).

σε εκατ. δρχ.
σε τιμές 1982

IV. Αεροδρόμια

Ονομασία έργου	Φορέας	Νομός	Προϋπολογισμός	1983	Πιστώσεις 1983-87
(I) Αερολιμένες	ΥΠΑ				
1. Αθηνών	»	Αττικής	2.411	110	790
2. Ηρακλείου	»	Ηρακλείου	607	40	807
3. Θεσσαλονίκης	»	Θεσσαλονίκης	663	—	573
4. Κέρκυρας	»	Κέρκυρας	503	—	503
5. Κέρκυρας (Λευκίμη) (Ν)	»	Κέρκυρας	2.300	—	1.200
6. Ρόδου	»	Δωδεκανήσου	465	—	365
7. Αράξου	»	Αχαΐας	726	—	645
8. Καλαμάτας	»	Μεσσηνίας	300	—	300
9. Κεφαλληνίας	»	Κεφαλληνίας	631	65	446
10. Λήμνου	»	Λέσβου	738	160	355
11. Μυτιλήνης	»	Λέσβου	827	26	429
12. Σάμου	»	Σάμου	203	25	184
13. Χανίων	»	Χανίων	690	20	690
14. Ιωαννίνων	»	Ιωαννίνων	139	10	137
15. Καρπάθου (Ν)	»	Δωδεκανήσου	1.000	100	978
16. Καστοριάς	»	Καστοριάς	508	—	378
17. Κυθήρων	»	Αττικής	340	75	320
18. Μήλου	»	Κυκλάδων	31	—	31
19. Μυκόνου	»	Κυκλάδων	362	62	339
20. Πρεβέζης	»	Πρεβέζης	190	20	160
21. Σαντορίνης	»	Κυκλάδων	233	—	233
22. Σκιάθου	»	Μαγνησίας	220	—	220
23. Χίου	»	Χίου	793	—	733
(II) Πεδία Προσγειώσεως σε νησιά	»	—	100	20	100
(III) Εξοπλισμός Αερ/νων, Ραδ/των	»	—	2.960	630	2.960
(IV) Εκπαίδευση	»	—	100	—	100
(V) Εκσυγχρονισμός ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας	»	—	8.841	50	5.631

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΠΙΝΑΚΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

σε εκατ. δρχ.
σε τιμές 1982

Προγράμματα	Φορέας	1983 - 87
I. Τηλεπικοινωνίες	ΟΤΕ	97.140
1. Πρ/μα Τηλεφωνίας	»	62.580
2 – περίοδος 1983 - 85		35.580
– » 1985 – 87 (εκτιμήσεις)		27.000
2. Πρ/μα Τηλετυπίας	»	700
3. » Μεταβίβασης Στοιχείων	»	1.400
4. » INMARSAT	»	800
5. » Κινητής Τηλεφωνίας	»	800
6. » Διεθνών τηλεπ/νιών	»	5.860
7. Μισθοδοσία Τεχν. Προσωπικού	»	25.000
II. Ταχυδρομεία	ΕΛΤΑ	5.000
III. Ραδιοτηλεόραση	ΕΡΤ	5.000
ΣΥΝΟΛΟ		107.140

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΝΑΥΤΙΛΙΑ

Σε εκατ. δρχ. σε τιμές 1982

	Συνεχιζ. ή Νέο	Προϋπολογισμός	Πιστ. 5ετίας	Στάδιο Μελέτης	Έναρξη – Περάτωση	Νομός	Φορέας	Παρατήρηση
1. Σκάφος περισυλλογής πετρελαιοκηλίδων ανοικτής θάλασσας	Ν	180	180	ΑΕ	1984-1985		ΥΕΝ	--
2. Εναέριο σύστημα ανίχνευσης και υποτύπωσης πετρελαιοκηλίδων στη θάλασσα	Ν	43	43	ΑΕ	1984-1985		ΥΕΝ	(1)
3. Προμήθεια 8 σκαφών πολλαπλής αποστολής ανοικτής θαλάσσης	Ν	2.000	2.000	ΟΧΙ	1984-1987		ΥΕΝ	(1)
4. Προμήθ. 30 ταχύπλοων περιπολικών	Ν	1.350	1.080	ΟΧΙ	1984 μετά το 1987		ΥΕΝ	--
5. Ανέγερση ΑΔΣΕΝ Πατρών	Ν	820	410	ΟΜ	1984 μετά το 1987	Αχαΐας	ΥΕΝ	--
6. Ανέγερση ΑΔΣΕΝ Βόλου	Ν	900	420	ΟΜ	1984 μετά το 1987	Μαγνησίας	ΥΕΝ	--
7. Μελέτη Γενικού Σχεδιασμού Ανάπτυξης των Λιμανιών της Χώρας	Σ	34	34		1983-1984		ΥΕΝ	--
8. Αποθήκη ευφλέκτων λιμανιού ΟΛΠ	Ν	150	150	ΑΕ	1984-1987	Αττικής	ΟΛΠ	--
9. Οδικές και σιδηροδρομικές συνδέσεις ΟΛΠ με εθνικά οδικά δίκτυα	Ν	5.000	1.400	ΟΧΙ	1985 μετά το 1987	Αττικής	ΟΛΠ	--
10. Προμήθεια 2 αεροσκαφών και 2 ελικοπτέρων πολλαπλών αποστολών	Ν	276	276	ΟΧΙ	1984-1987		ΥΕΝ	--
11. Μηχανολογικός εξοπλισμός λιμανιού Πειραιά	Ν	1.500	1.500	ΑΕ	1984-1987	Αττικής	ΟΛΠ	--
12. Εξοπλισμός σταθμού εμπορευματοκιβωτίων	Ν	680	470	ΟΜ	1985 μετά το 1987	Θεσ/νίκης	ΟΛΘ	(2)
13. Μηχανολογικός εξοπλισμός σημερινού λιμανιού Θεσ/νίκης	Σ	895	895		1983-1987	Θεσσαλονίκης	ΟΛΘ	--
14. Δημιουργία Ελεύθερης Εμπορευματικής Ζώνης λιμανιού Ηρακλείου	Ν	377		ΟΧΙ		Ηρακλείου		(2)
15. Εγκατάσταση 11 σταθμών υποδοχής καταλοίπων πλοίων στα λιμάνια	Ν	2.000	2.000	ΑΕ				(1)
α. Πειραιά						Αττικής	ΟΛΠ	
β. Ελευσίνας						Αττικής	Λ.Τ.Ελευσ.	
γ. Θεσ/νίκης						Θεσ/νίκης	ΟΛΘ	
δ. Καβάλας						Καβάλας	Λ.Ταμείο	
ε. Ηρακλείου						Ηρακλείου	»	
στ. Ρόδου						Δωδεκανήσου	»	
ζ. Βόλου						Μαγνησίας	»	
η. Κέρκυρας						Κέρκυρας	»	
θ. Σύρου						Κυκλάδων	»	
ι. Χαλκίδας						Εύβοιας	»	
κ. Πατρών						Αχαΐας	»	
Σύνολο			10.858					

Παρατηρήσεις: 1. Αναγράφεται και σε καταλόγους άλλων κλάδων
2. Εφόσον τα αποτελέσματα της μελέτης γενικού σχεδιασμού ανάπτυξης των λιμανιών της χώρας επιβεβαιώσουν την αναγκαιότητα του έργου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΠΙΝΑΚΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

σε εκατ. δρχ.
σε τιμές 1982

Ονομασία Έργου	Νέο (Ν) ή Συνεχ.	Προϋπολογισμός	Πιστώσεις 5ετίας	Νομός
1	(Σ) 2	3	4	5
1. Σχολές Τουριστικών Επαγγελμάτων				
α) Σχολή Αναβύσσου	Σ	400	400	Αττικής
β) » Ηρακλείου	Σ	150	150	Ηρακλείου
2. Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού				
α) Καμ.Βούρλων,Πλατυστόμου,Θερμοπυλών κλπ.	Ν	1.000	600	Φθιώτιδας
β) Αιδηψού	Ν	200	200	Εύβοιας
γ) Λαγκαδά (πρότυπο)	Ν	500	300	Θεσσαλονίκης
δ) Καϊάφα και Κυλλήνης (πρότυπα)	Ν	1.000	600	Ηλείας
ε) Ικαρίας	Ν	200	100	Σάμου
3. Λιμένες Αναψυχής				
α) Μικρές Μαρίνες : Κύθηρα, Σπέτσες, Μέθανα, Αίγινα	Ν	200	200	Αττικής
β) Σκάλες/Μικρές Μαρίνες : Σκύρο, Κύρυστο, Κύμη, Χαλκίδα	Ν	200	200	Εύβοιας
γ) Σκάλες/Μικρές Μαρίνες : Άνδρο, Τήνο, Κέα, Κύθνο, Σέριφο, Σίφνο, Μήλο, Ίο, Θήρα, Αμοργό (10)	Ν	500	200	Κυκλάδων
δ) Μαρίνα Θεσσαλονίκης	Ν	315	315	Θεσσαλονίκης
ε) Μαρίνα Γλαρόκαβου	Ν	255	155	Χαλκιδικής
στ) Σκάλες/Μικρές Μαρίνες : Γύθειο, Μονεμβασία, Λιμέρι	Ν	150	150	Λακωνίας
ζ) Μαρίνα Κέρκυρας (1000 θέσεων)	Ν	300	200	Κέρκυρας
η) Μαρίνες Ρόδου και Κω (των 1.000 θέσεων)	Ν	1.500	700	Δωδεκανήσου
θ) Σκάλες/Μικρές Μαρίνες : Κάσου, Καρπάθου, Χάλκης, Τήνου, Νισύρου, Αστυπάλαιας, Καλύμνου, Λέρου, Πάτμου (9)	Ν	450	450	Δωδεκανήσου
ι) Σκάλες/Μικρές Μαρίνες Λήμνου	Ν	150	150	Λέσβου
κ) Μαρίνα Λέσβου	Ν	700	350	»
λ) Σκάλες/Μικρές Μαρίνες Ικαρίας	Ν	150	150	Σάμου
μ) Μαρίνα Σάμου	Ν	700	350	»
4. Χιονοδρομικά Κέντρα				
α) Παρνασσού Β'	Ν	1.200	360	Βοιωτίας
β) Βελουχίου	Ν	600	200	Ευρυτανίας
γ) Βερμίου	Ν	1.200	360	Ημαθίας
δ) Βασιλίτσας Πίνδου	Ν	400	400	Γρεβενών
ε) Ζήρειας	Ν	1.200	360	Κορινθίας
στ) Ολύμπου (πρότυπο)	Ν	1.200	360	Λάρισας
5. Πρότυπα Κέντρα (Εστίασης & Αναψυχής)				
α) Πιερίας (1)	Ν	150	150	Πιερίας
β) Ζακύνθου (1)	Ν	150	150	Ζακύνθου
γ) Αχαΐας (3)	Ν	450	270	Αχαΐας
δ) Κυκλάδων (3)	Ν	450	270	Κυκλάδων
6. Οδικοί Σταθμοί (πρότυποι) Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Λάρισα, Καβάλα, Κιλκίς	Ν	3.000	1.800	(Αντίστοιχοι νομοί)
7. Σταθμοί Διοδίων				
α) Καστοριά	Ν	150	150	Καστοριάς
β) Έβρου (2)	Ν	300	180	Έβρου
8. Παραδοσιακοί Οικισμοί Κυκλάδες (3), Καλάβρυτα, Αρκαδία, Λακωνία, Πήλιο, Ρέθυμνο, Ζαγοροχώρια, Ψαρρά	Ν	5.000	2.000	(Αντίστοιχοι νομοί)
9. GOLF				
α) Αναβύσσου	Ν	250	250	Αττικής
β) Επανωμής	Ν	180	180	Θεσσαλονίκς
γ) Ηρακλείου	Ν	180	180	Ηρακλείοηυ

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10. Λουτρικές και Αθλητικές Εγκαταστάσεις				
α) Ανατ. Αττικής	Ν	240	140	Αττικής
β) Αχαΐας	Ν	160	160	Αχαΐας
11. Εθνικά Πάρκα, Βιότοποι				
α) Πάρνηθα και Πεντέλη	Ν	100	80	Αττικής
β) Λίμνες Πρεσπών	Ν	250	50	Φλώρινας
γ) Οροπέδιο Βάϊ	Ν	800	100	Λασηθίου
δ) Φαράγγι Βίκου	Ν	100	50	Ιωαννίνων
ε) Απολιθωμένο Δάσος	Ν	50	50	Λέσβου
στ) Βιότοποι, Μεσολογγίου, Μαγνησίας (Φώκες), Ζακύνθου (Χελώνες), Έβρου, Ξάνθης, Ροδόπης	Ν	300	300	—
12. Σπήλαιο Μάρα	Ν	150	150	Δράμας
13. Πρόγραμμα Ε.Ο.Κ.				
α) Σάμου	Ν	185	185	Σάμου
β) Χίου	Ν	125	125	Χίου
γ) Δωδεκανήσου	Ν	620	620	Δωδ/νήσου
δ) Κυκλάδων	Ν	250	250	Κυκλάδων
ΣΥΝΟΛΟ		28.130	15.800	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΠΙΝΑΚΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΕΜΠΟΡΙΟ–ΔΙΑΝΟΜΗ

(σε εκατ. δρχ.)

α/α	Περιγραφή έργου	Συνολικός Προϋπολογισμός	Πιστώσεις πενταετούς Προγράμματος 1983–87
1.	Διεθνές Εμπορευματικό Κέντρο της Αθήνας στο Θριάσιο Πεδίο. Νέο έργο με φορέα την Π.Α.Ε.Γ.Α.Ε.	3.000	3.000
2.	Μηχανοργάνωση Λαχαναγορών Αθηνών και Θεσσαλονίκης Νέο έργο με φορέα το Υπουργείο Εμπορίου	81	81

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΠΙΝΑΚΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΚΑΤΟΙΚΙΑ

Είδος Έργου κατά Νομό	Νέο ή Συνεχ.	Αριθμός νέων κατοικιών κατά φορέα: Υπ. Υγείας & Πρόν.	ΑΟΕΚ[1]	ΔΕΠΟΣ	ΕΚΤΕ «ΕΘΝΟ-ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ» ΑΕ
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1. Ν. ΑΤΤΙΚΗΣ					
— Ηλιακό χωριό στη Λυκόβρυση	Ν		435		
— Ανάπλαση προσφυγικού οικισμού Καισαριανής (κατοικίες, γραφεία, καταστήματα)	Ν			2.000	
— Ανάπλαση 2 σεισμοπλήκτων οικοδ. τετραγώνων στη Ν. Φιλαδέλφεια (κατοικίες, καταστήματα)	Ν			65	
— Στεγαστικό πρόγραμμα σε συνδυασμό με Επιχείρηση Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης (φορείς ΥΧΟΠ, ΔΕΠΟΣ, ΟΤΑ, Στεγαστικοί Συνεταιρισμοί κ.λπ.) και σε συνδυασμό με πρόβλημα αυθαιρέτων (κατοικίες, πολεοδομημένη γη κ.λπ.)	Ν			2.500	
— Κατασκευή κατοικιών	Ν	660	2.078		
2. Ν. ΒΟΙΩΤΙΑΣ					
— Ανάπλαση Παλιού Προσφυγικού συνοικισμού Θήβας (κατοικίες, καταστήματα)	Ν			300	
— Κατασκευή κατοικιών	Ν		68		

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
3. Ν. ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ					
— Οικισμός Λεβαντή Θεσ/νίκης (κατοικίες, καταστήμ.)	Ν			115	
— Στέγαση Αξιού στη Θεσ/νίκη (κατοικίες, καταστήμ.)	Σ	42			
— Οικισμός Μαινεμένης Θεσ/νίκης	Ν	40			
— Κατασκευή κατοικιών	Ν		627		
4. Ν. ΗΛΕΙΑΣ					
— Κατασκευή κατοικιών	Ν		156		
— Μεταφορά οικισμού Αυγής	Ν	80			
5. Ν. ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ					
— Στέγαση Ξηροκάμπου Βόλου (κατοικ., εμπορ. κέντρο)	Σ	288			
— Κατασκευή κατοικιών	Ν		97		
6. Ν. ΚΑΒΑΛΑΣ					
— Οικιστική επέκταση Καβάλας στην Καλαμίτσα (Α' Φάση : κατοικίες, ανάπλαση αυθαιρέτων, πολεοδομημένη γη)	Ν			600	
— Κατασκευή κατοικιών	Ν		236		
7. Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ					
— Κατασκευή κατοικιών	Ν	150	148		
— Στέγαση Πατελών	Σ	42			
8. Ν. ΡΟΔΟΠΗΣ					
— Κατασκευή κατοικιών	Ν	300			
— Οικιστική επέκταση Κομοτινής (κατοικ., καταστ.)	Σ				1.500
— Οικιστική επέκταση Σαππών (κατοικ., καταστήμ.)	Ν				1.200
9. Ν. ΞΑΝΘΗΣ					
— Οικιστική επέκταση Ξάνθης (κατοικ., καταστήμ.)	Σ				1.250
10. Ν. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ					
— Στέγαση Μέγκαβλη Ρόδου (κατοικίες, καταστήμ.) Καζάρμας Κω και Καστελόριζου	Σ	572			
— Κατασκευή κατοικιών	Ν		198		
11. Ν. ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Ν		20		
12. Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ	Ν		145		
13. Ν. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Ν		96		
14. Ν. ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	Ν		48		
15. Ν. ΚΙΛΚΙΣ	Ν	150	94		
16. Ν. ΠΙΕΡΙΑΣ	Ν		96		
17. Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	Ν		64		
18. Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ	Ν		179		
19. Ν. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	Ν	11	72		
20. Ν. ΑΧΑΪΑΣ	Ν		350		
21. Ν. ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	Ν		587		
22. Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	Σ	288			
23. Ν. ΖΑΚΥΝΘΟΥ	Ν	150			
24. Ν. ΛΑΡΙΣΑΣ	Ν		122		
25. Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ	Ν	50			
26. Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	Ν	220	24		
27. Ν. ΣΕΡΡΩΝ	Ν	100			
28. Ν. ΔΡΑΜΑΣ	Ν	100			
29. Ν. ΛΑΣΗΘΙΟΥ	Ν		133		
30. Ν. ΡΕΘΥΜΝΗΣ	Ν		22		
31. Ν. ΧΑΝΙΩΝ	Ν	150			
32. Ν. ΑΡΤΑΣ	Ν		66		
33. Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ	Ν	40	52		
34. Ν. ΚΕΡΚΥΡΑΣ	Ν		210		
35. Ν. ΛΕΥΚΑΔΑΣ	Ν		39		
36. Ν. ΕΒΡΟΥ	Ν	70	80		
37. Ν. ΧΙΟΥ	Σ	80			
38. Ν. ΣΑΜΟΥ	Ν	100			
Σύνολο		3.623	6.595	5.580	3.950

1) Ο ΑΟΕΚ προτείνει έργα κατοικίας χωροθετημένα μόνο για τα έτη 1983 και 1984. Για τα επόμενα έτη το ΥΧΟΠ δεν εγκρίνει την ανέγερση νέων κατοικιών σε οικόπεδα ιδιοκτησίας ΑΟΕΚ (υπάρχοντα ή υπό αγορά) αν δεν ολοκληρωθούν οι εργασίες της Επιχείρησης Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης (ΕΠΑ).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΥΔΡΕΥΣΗ-ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ

Ανατ. Στερεά & Κυκλάδες

Νομός - Πόλη	Ονομασία	Σ/Ν	Προϋπολογισμός	Πιστώσεις
ΝΟΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ :				
Θήβα	Ύδρευση. Εσωτερικό Δίκτυο	Ν	200	200
Λειβαδιά	Ύδρευση. Εσωτερικό Δίκτυο	Ν	230	230
Θήβα	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθαρ.1	Σ	1.036	1.028
Λειβαδιά	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθαρ.	Ν	660	660
Ορχομενός	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθαρ.	Ν	150	150
Αλίαρτος	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθαρ.	Ν	200	30
ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ :	Ύδρευση. Εξωτερικό Δίκτυο	Σ	350	293
Χαλκίδα	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθαρ.	Σ	650	650
Κάρυστος	Βιολογικός Καθαρισμός	Ν	200	200
Αιδηψός	Αποχέτευση Ακαθάρτων Ομβρίων & Βιολ.Καθ.	Ν	200	150
Σκύρος	Αποχέτευση Ομβρίων	Ν	250	140
Ιστιαία	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Ν	150	90
ΝΟΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ :				
Αθήνα	Ύδρευση. Δίκτυα Νέων Περ.	Ν	1.500	1.500
Αθήνα	Ύδρευση. Αντικατάσταση Παλ. Δικτύων	Ν	1.000	1.000
Αθήνα	Αποχέτευση Αναδιευθ. Κηφισσού	Ν	6.000	6.000
Αθήνα	Αποχέτευση Κέντρο Μεταμόρφωσης	Σ	1.028	622
Αθήνα	Αποχέτευση. Κέντρο Ψυττάλειας	Ν	11.500	11.500
Αθήνα	Αποχ. Συμπληρωματικός ΚΑΑ	Ν	1.100	1.100
Αθήνα	Αποχέτευση Συλλεκτήρες Ακαθ. (Ορ. Μελέτες)	Ν	1.600	1.600
Αθήνα	Αποχέτευση. Συλλεκτήρες Ακαθ. (Συν. »)	Ν	1.500	1.380
Αθήνα	Αντιπλημμυρικά Παράκτιων Περιοχών	Ν	1.000	1.000
Αθήνα	Αντιπλημμυρικά Συμπλήρωση Δικτ.	Ν	2.500	2.500
ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ :				
Μύκονος	Ύδρευση	Ν	285	200
Θήρα	Ύδρευση	Ν	200	200
Άνδρος	Ύδρευση	Ν	285	85
Τήνος	Αποχέτευση	Σ	150	75
Πάρος	Αποχέτευση	Ν	200	120
Νάουσα	Αποχέτευση	Ν	150	90
Ερμούπολη	Αποχέτευση	Ν	350	300
Θήρα	Αποχέτευση	Ν	300	180
Συνδ. Σίφνου2	Αποχέτευση	Ν	200	200
Συνδ. Μήλου	Αποχέτευση	Ν	150	90
Νάξος	Αποχέτευση	Ν	200	120
ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ :				
Λαμία	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Επεξεργασία	Ν	850	850
Καμ. Βούρλα	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Επεξεργασία	Ν	360	360
Λουτρά Υπάτης	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Επεξεργασία	Ν	150	120
Στυλίδα	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Επεξεργασία	Ν	240	140
ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΑΣ :				
Άμφισσα	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Επεξεργασία	Ν	260	170
Οικισμός Μόρνου	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Επεξεργασία	Ν	200	90

Κεντρική και Δυτική Μακεδονία

Νομός - Πόλη	Ονομασία	Σ/Ν	Προϋπολογισμός	Πιστώσεις
ΝΟΜΟΣ ΗΜΑΘΙΑΣ :				
Βέροια	Ύδρευση	Ν	200	200
Συνδ. Αλεξάνδρειας	Ύδρευση	Σ	335	32
» » (Β' φάση)	Ύδρευση	Ν	300	300
Αλεξάνδρεια	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Ομβρίων	Ν	560	560
Μελίκη	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Ομβρίων + ΒΚ	Ν	190	10
Νάουσα	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Ομβρίων	Ν	200	200
Βέροια	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Ομβρίων	Ν	650	650

1. Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολογικός Καθαρισμός.
2. Σύνδεσμος Σίφνου

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
ΝΟΜΟΣ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ :				
Θεσσαλονίκη	'Υδρευση Μείζονος Περιοχής	Σ	1.190	21
Θεσσαλονίκη	'Υδρευση Δυτ. και Ανατ. Περιοχ.	Σ	480	165
Θεσσαλονίκη	'Υδρευση. Συμπληρωματικά έργα	Ν	1.675	1.490
Θεσσαλονίκη	'Υδρευση Ανατολικών Οικισμών	Ν	370	370
Θεσσαλονίκη	'Υδρευση Χαμηλής Ζώνης	Ν	719	419
Θεσσαλονίκη	'Υδρευση Υψηλής Ζώνης	Ν	330	40
Θεσσαλονίκη	'Υδρευση Νέα Βασικά 'Εργα	Ν	10.050	50
Θεσσαλονίκη	Αποχέτευση	Σ	4.000	3.426
Θεσσαλονίκη	Αποχέτευση Βιολ. Καθ. + αγωγ.	Ν	3.200	3.200
Θεσσαλονίκη	Αποχέτευση Καλαμαριάς	Ν	800	300
Θεσσαλονίκη	Αποχέτευση. Διευθέτηση Χειμάρων	Ν	600	600
Θεσσαλονίκη	Αποχέτευση Διευθ. Δενδροπ.	Ν	1.800	1.300
Θεσσαλονίκη	Αποχέτευση. Δίκτυο Ομβρίων	Ν	500	500
ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ :				
Καστοριά	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Σ	480	350
'Αργος Ορεστικό	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Ν	150	100
ΝΟΜΟΣ ΚΙΛΚΙΣ :				
Κιλκίς	'Υδρευση	Ν	330	50
Κιλκίς	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Ν	460	200
Πολύκαστρο	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Ν	205	40
ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ :				
Συνδ. Βοΐου	'Υδρευση	Ν	1.000	530
Συνδ. Ελάτης-Τριγ.	'Υδρευση	Ν	400	230
Πτολεμαΐδα	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Ομβρίων	Σ	1.400	1.207
Σέρβια	Αποχέτευση & Βιολ. Καθαρισμός	Ν	150	20
Σιάτιστα	Αποχέτευση	Ν	150	20
Κοζάνη	Αποχέτευση & Βιολ. Καθαρισμός	Ν	1.100	600
ΝΟΜΟΣ ΠΕΛΛΑΣ :				
Αριδαία	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Ν	190	50
'Εδεσσα	Αποχέτευση Ομβρίων	Ν	350	300
Γιαννιτσά	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Ν	250	250
Σκύδρα	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Ν	180	180
ΝΟΜΟΣ ΠΙΕΡΙΑΣ :				
Κατερίνη	'Υδρευση. Εξωτερικό Δίκτυο	Ν	161	161
Κατερίνη	Αποχέτευση Ακαθάρτων (α' φάση) & ΒΚ	Ν	872	872
Αιγίνιο	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Σ	210	190
Παραλία	Αποχέτευση	Σ	180	170
Λιτόχωρο	Αποχέτευση & Βιολ. Καθ.	Ν	150	120
ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ :				
Φλώρινα	Αποχέτευση Ακαθάρτων και Επεξεργασία	Ν	250	250
Αμύνταιο	Αποχέτευση Ακαθάρτων και Επεξεργασία	Ν	150	80
ΝΟΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ :				
Συνδ. Αρναίας-Ιερισού	'Υδρευση	Ν	150	75
Πελοπόννησος και Δυτική Στερεά				
ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ :				
Αγρίνιο	'Υδρευση Εσωτ. Δίκτυο	Ν	404	404
Συνδ. Ξηρομέρου	'Υδρευση. Εξωτερικό Δίκτυο	Σ	229	229
Συνδ. Δοκίμιο-Αγ. Κων/νος	'Υδρευση. Εσωτερικό Δίκτυο	Ν	200	200
Μακρύνεια	'Υδρευση	Ν	300	150
Συνδ. Αστακού-Καραΐσκ.	'Υδρευση. Εσωτερικό Δίκτυο	Ν	220	220
Αγρίνιο	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Ν	1.131	900
Ναύπακτος	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Ν	150	150
Αμφιλοχία	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Ν	200	200
Μακρύνεια	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Ν	300	90
Τριχωνίδα	Αποχέτευση Ακαθάρτών & Βιολ. Καθ.	Ν	350	70
ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ :				
Συνδ. Μεθυαρίου	'Υδρευση	Σ	200	18
Ν.Α. Κυνουρίας	'Υδρευση	Ν	160	160
Τρόπαια	'Υδρευση	Ν	200	40
Τρίπολη	Αποχέτευση	Ν	180	180

ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΙΑΣ :				
Πάτρα	Ύδρευση	Ν	1.500	300
Πάτρα	Αποχέτευση	Ν	3.500	900
ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ :				
Ναύπλιο	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Ν	1.300	500
Άργος	Αποχέτευση & Βιολ. Καθ.	Ν	2.000	400
Κρανίδι	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Ν	250	80
ΝΟΜΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ :				
Συνδ. Ζακύνθου	Ύδρευση	Σ	240	77
Συνδ. Ζακύνθου	Ύδρευση (β' φάση)	Ν	200	200
Ζάκυνθος	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Ν	600	190
ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ :				
Πύργος	Ύδρευση. Εσωτερικό Δίκτυο	Ν	240	240
Πύργος	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Ν	300	300
Αμαλιάδα	Αποχέτευση	Ν	170	170
Ανδραβίδα	Αποχέτευση	Ν	240	120
Βαρθολομιό	Αποχέτευση	Ν	180	120
ΝΟΜΟΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ :				
Αργοστόλι	Ύδρευση. Βελτίωση Δικτύου	Ν	200	120
Ληξούρι	Ύδρευση. Έργα Αφαλάτωσης	Ν	150	150
Αργοστόλι	Αποχέτευση. Υποβρ. Αγωγός & ΒΚ	Ν	150	150
Αργοστόλι	Αποχέτευση. Βελτίωση	Ν	400	320
Ιθάκη	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Ν	170	170
ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ :				
Κόρινθος	Αποχέτευση	Ν	800	430
Λουτράκι	Αποχέτευση	Ν	600	600
Κιάτο	Αποχέτευση	Ν	600	110
ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ :				
Συνδ. Γυθείου	Ύδρευση	Σ	330	30
Συνδ. Γυθείου	Ύδρευση (β' φάση)	Ν	300	200
Σπάρτη	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Ν	350	350
Γύθειο	Αποχέτευση & Βιολ. Καθ.	Ν	150	110
Σκάλα	Αποχέτευση & Βιολ. Καθ.	Ν	150	60
ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ :				
Καλαμάτα	Ύδρευση. Εξωτερικό Δίκτυο	Σ	216	55
Καλαμάτα	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Σ	1.107	1.080
Φιλιατρά	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Ν	300	150
ΝΟΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ :				
Συνδ. Ταυρωπού	Ύδρευση	Σ	170	20
Καρδίτσα	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Σ	2.020	1.510
ΝΟΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ :				
Λάρισα	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Σ	2.600	2.020
ΝΟΜΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ :				
Βόλος	Αποχέτευση. Διακλάδωση Δικτύου	Ν	150	150
Βόλος	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Σ	1.600	1.033
Βόλος	Βιολ. Καθ.	Ν	250	250
ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ :				
Τρίκαλα	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Επεξεργασία	Σ	710	585
Καλαμπάκα	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Επεξεργασία	Ν	150	30
Ανατολική Μακεδονία				
ΝΟΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ :				
Δράμα	Ύδρευση. Εσωτερικό και Εξωτερικό Δίκτυο	Ν	253	253
Δράμα	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Ν	300	200
ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ :				
Συνδ. Μαρμαρά	Ύδρευση. Εξωτερικό Δίκτυο	Σ	172	80
Καβάλα	Ύδρευση. Τριτεύον Δίκτυον	Ν	300	170
Καβάλα	Ύδρευση Βιομηχ. Περιοχ.	Ν	150	20
Καβάλα	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Ν	1.250	1.250
Χρυσούπολη	Αποχέτευση	Ν	320	220
Θάσος	Αποχέτευση	Ν	170	170
Κρηνίδες	Αποχέτευση	Ν	200	10
Ν. Πέραμος	Αποχέτευση	Ν	200	20
Λιμενάρια	Αποχέτευση Ομβρίων	Ν	180	10

ΝΟΜΟΣ ΣΕΡΡΩΝ :				
Σέρρες	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Ν	210	210
Ηράκλεια	Αποχέτευση & Επεξεργασία	Ν	190	190
Κρήτη				
ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ :				
Ηράκλειο	Ύδρευση. Εσωτερικό Δίκτυο	Ν	900	600
Ηράκλειο	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Ν	1.200	900
ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΗΘΙΟΥ :				
Ελούντα	Ύδρευση	Ν	190	190
Αγ. Νικόλαος	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Σ	400	400
Σητεία	Αποχέτευση	Ν	180	180
Ιεράπετρα	Αποχέτευση	Ν	190	190
ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ :				
Ρέθυμνο	Ύδρευση Εσωτερικό Δίκτυο	Σ	250	111
Ρέθυμνο	Ύδρευση Εσωτερικό Δίκτυο	Σ	500	487
Ρέθυμνο	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Σ	690	660
ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ :				
Χανιά	Ύδρευση	Ν	150	114
Χανιά	Ύδρευση Μείζονος Περ.	Σ	205	205
Χανιά	Ύδευση. Εξωτερικό Δίκτυο	Ν	205	205
Χανιά	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Επεξεργασία	Ν	850	850
Ήπειρος				
ΝΟΜΟΣ ΑΡΤΑΣ :				
Συνδ. Άρτας + 22 Κοινοτ.	Ύδρευση	Σ	171	15
ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ :				
Ηγουμενίτσα	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Ομβρίων	Ν	350	350
Φιλιάτες	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Ομβρίων	Ν	200	150
Παραμυθιά	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Ομβρίων	Ν	200	140
ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ :				
Γιάννενα	Ύδρευση. Βελτ. Επεκτ. Δικτ.	Ν	500	400
Γιάννενα	Αποχέτευση Ακαθάρτων + Βιολ. Καθ.	Σ	1.100	970
Κόνιτσα	Αποχέτευση	Ν	150	120
ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ :				
Κέρκυρα	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Ν	1.000	1.000
ΝΟΜΟΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ :				
Λευκάδα	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Σ	230	171
ΝΟΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ :				
Συνδ. Πρέβεζας & Φιλ/δας	Ύδρευση	Σ	301	30
Συνδ. Αχέροντα Φαναρίου	Ύδρευση	Ν	200	200
Θράκη				
ΝΟΜΟΣ ΕΒΡΟΥ :				
Αλεξανδρούπολη	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Ομβρίων	Ν	1.578	115
Ορεστιάδα	Αποχέτευση & Βιολ. Καθαρ.	Ν	400	400
Διδυμότειχο	Αποχέτευση & Βιολ. Καθαρ.	Ν	238	187
Σουφλί	Αποχέτευση	Ν	300	128
ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ				
Συνδ. Πεδινής Ξάνθης	Ύδρευση Εσωτερικό Δίκτυο	Ν	210	210
Ξάνθη	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Ν	450	450
ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ :				
Κομοτηνή	Αποχέτευση & Βιολ. Καθ.	Ν	730	450
Νήσοι Ανατολικού Αιγαίου				
ΝΟΜΟΣ ΔΩΔ/ΣΟΥ :				
Ρόδος	Ύδρευση Εσωτερικό Δίκτυο	Ν	250	250
Ρόδος	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Ν	1.200	1.200
Κως	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Ν	400	400
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ :				
Μυτιλήνη	Ύδρευση. Εσωτερικό Δίκτυο	Ν	200	200
Μυτιλήνη	Αποχέτευση Ακαθάρτων & Βιολ. Καθ.	Ν	330	330
ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ :				
Χίος	Ύδρευση Εσωτερικό και Εξωτερικό δίκτυο	Ν	300	300
Χίος	Αποχέτευση Ακαθάρτων	Ν	250	200
Σύνολο				87.943

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακες Βασικών Αναπτυξιακών Έργων

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

(εκατ. δρχ. τιμές 1982)

Ονομασία έργου	Συνεχ. ή Νέο	Προϋπολ. Δαπάνης	Πιστώσεις Πενταετίας	Φορέας Εκτέλεσης Έργου	Θέση Έργου (Νομός)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Α. Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση					
1. Δημοτικά Σχολεία[1]	Σ	22.400	15.000	ΥΠΕΠΘ	51 Νομοί
2. Γυμνάσια και Λύκεια ΓΕ[2]	Σ	19.000	12.000	ΥΠΕΠΘ	51 Νομοί
3. Λύκεια ΤΕΕ[3]	Σ	5.000	4.000	ΥΠΕΠΘ	38 Νομοί
4. ΠΟΣΜΕ Αθήνας	Σ	550	460	ΥΠΕΠΘ/ΔΙΕΦΕΣ	Αττικής
5. ΠΟΣΜΕ Πειραιά	Σ	430	400	»	Αττικής
6. ΠΟΣΜΕ Θεσσαλονίκης	Σ	480	420	»	Θεσ/νίκης
7. ΠΟΣΜΕ Χανίων	Σ	370	330	»	Χανίων
8. ΠΟΣΜΕ Καλαμάτας	Σ	410	400	»	Μεσσηνίας
9. ΠΟΣΜΕ Αγρινίου	Σ	440	370	»	Αιτωλ/νίας
10. ΠΟΣΜΕ Βόλου	Σ	400	310	»	Μαγνησίας
11. ΠΟΣΜΕ Ιωαννίνων	Σ	350	290	»	Ιωαννίνων
12. ΠΟΣΜΕ Κατερίνης	Σ	310	230	»	Πιερίας
13. ΚΕΤΕ Αθήνας 1ο	Σ/Ν[4]	300	300	ΥΠΕΠΘ/ΟΣΚ	Αττικής
14. ΚΕΤΕ Αθήνας 2ο	Σ/Ν	250	250	»	Αττικής
15. ΚΕΤΕ Αθήνας 3ο	Σ/Ν	350	350	»	Αττικής
16. ΚΕΤΕ Μεσολογγίου	Σ/Ν	290	290	ΥΠΕΠΘ/ΔΤΥ	Αιτωλ/νίας
17. ΚΕΤΕ Αιγίου	Σ/Ν	250	250	»	Αχαΐας
18. ΚΕΤΕ Καρδίτσας	Σ/Ν	300	300	»	Καρδίτσας
19. ΚΕΤΕ Μυτιλήνης	Σ/Ν	600	600	»	Λέσβου
20. ΚΕΤΕ Κομοτηνής	Σ/Ν	350	350	»	Ροδόπης
21. ΚΕΤΕ Θεσσαλονίκης	Σ/Ν	550	550	»	Θεσ/νίκης
22. ΚΕΤΕ Γιαννιτσών	Σ/Ν	240	240	»	Πέλλας
23. ΚΕΤΕ Αιγάλεω	Σ/Ν	100	100	ΥΠΕΠΘ/ΟΣΚ	Αττικής
24. ΚΕΤΕ Πυλαίας	Σ/Ν	100	100	ΥΠΕΠΘ/ΔΤΥ	Θεσ/νίκης
25. ΚΕΤΕ Νέας Κρήνης	Σ/Ν	100	100	ΥΠΕΠΘ/ΔΤΥ	Θεσ/νίκης
26. ΚΕΤΕ Πειραιά 1ο	Σ/Ν	140	140	ΥΠΕΠΘ/ΟΣΚ	Αττικής
27. ΚΕΤΕ Σεπολίων	Σ/Ν	125	125	ΥΠΕΠΘ/ΟΣΚ	Αττικής
28. ΚΕΚΑΤΕ Αιγάλεω	Σ	280	50	ΟΑΕΔ	Αττικής
29. ΚΕΚΑΤΕ Ν. Ηρακλείου	Σ	110	63	ΟΑΕΔ	Αττικής
30. ΚΕΚΑΤΕ Αγρινίου	Σ	150	37	ΟΑΕΔ	Αιτωλ/νίας
31. ΚΕΚΑΤΕ Ιωαννίνων	Σ	215	123	ΟΑΕΔ	Ιωαννίνων
32. ΚΕΚΑΤΕ Καλαμάτας	Σ	195	149	ΟΑΕΔ	Μεσσηνίας
33. ΚΕΚΑΤΕ Χαλκίδας	Σ	200	170	ΟΑΕΔ	Εύβοιας
34. ΚΕΚΑΤΕ Κοζάνης	Σ	220	120	ΟΑΕΔ	Κοζάνης
35. ΚΕΚΑΤΕ Βέροιας	Σ	200	100	ΟΑΕΔ	Βέροιας
36. ΚΕΚΑΤΕ Κομοτηνής	Σ	200	122	ΟΑΕΔ	Ροδόπης
37. ΚΕΚΑΤΕ Ρόδου	Σ	110	20	ΟΑΕΔ	Δωδεκανήσου
38. ΚΕΚΑΤΕ Καρδίτσας	Ν	270	270	ΟΑΕΔ	Καρδίτσας
39. ΚΕΚΑΤΕ Δράμας	Ν	325	325	ΟΑΕΔ	Δράμας
40. Πειραμ. Σχολ. Παν. Αθήνας	Ν	100	100	ΥΠΕΠΘ/ΟΣΚ	Αττικής
41. 20ό Γυμνάσιο Αθήνας	Ν	108	108	»	Αττικής
42. Συγκρότημα Κορυδαλλού	Ν	228	228	»	Αττικής
43. Συγκρότημα Νέας Ζωής	Ν	100	100	»	Αττικής
44. Συγκρότημα Άργους	Ν	104	104	»	Αργολίδας
45. 2ο Γυμνάσιο Λάρισας	Ν	108	108	»	Λάρισας
46. 2ο Δημ. Σχ. Υμηττού & Γυμν. Βύρωνα	Ν	108	108	»	Αττικής
47. Λοιπές σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Α' προτεραιότητας	Ν[5]	50.000	26.000	ΥΠΕΠΘ	51 Νομοί

Πηγή: ΚΕΠΕ - Τομέας Εκπαίδευσης. Για τη σύνταξη αυτού του πίνακα χρησιμοποιήθηκαν πρωτογενή στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας (Δ/νση Προγραμμάτων και Επιχειρησιακών Ερευνών και Δ/νση Εφαρμογής Εκπαιδευτικών Σχεδίων), των Νομαρχιών (προτάσεις Νομαρχιακών Συμβουλίων) του ΟΑΕΔ, (Δ/νση Τεχνικών Υπηρεσιών, του ΕΙΝ κ.ά.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Β. Τριτοβάθμια Εκπαίδευση					
49. ΤΕΙ Χαλκίδας	Σ	540	495	ΥΠΕΠΘ/ΔΙΕΦΕΣ	Εύβοιας
50. ΤΕΙ Κοζάνης	Σ	630	530	»	Κοζάνης
51. ΤΕΙ Καβάλας	Ν	850	850	»	Καβάλας
52. ΤΕΙ Πειραιά	Ν	850	850	»	Αττικής
53. Ε.Μ. Πολυτεχνείο	Σ	3.400	1.900	ΥΠΕΠΘ/ΕΜΠ	Αττικής
54. Ε.Μ. Πολυτεχνείο	Ν	10	10	»	»
55. Πανεπιστήμιο Αθήνας	Σ	5.300	2.600	ΥΠΕΠΘ/ΠΑ	»
56. Πανεπιστήμιο Αθήνας	Ν	90	90	»	»
57. Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Σ	3.200	1.800	ΥΠΕΠΘ/ΠΘ	Θεσ/νίκης
58. Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Ν	630	500	»	»
59. Πανεπιστήμιο Πάτρας	Σ	3.100	1.900	ΥΠΕΠΘ/ΠΠ	Αχαΐας
60. Πανεπιστήμιο Πάτρας	Ν	2.600	1.800	»	»
61. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Σ	1.400	1.000	ΥΠΕΠΘ/Π.Ι	Ιωαννίνων
62. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Ν	330	330	»	»
63. Αττικό Πανεπιστήμιο	Σ	1.650	1.100	ΥΠΕΠΘ/Α.Π.	Αττικής
— Ανωτ. Εμπορική	Σ	340	300	»	»
— Ανωτ. Βιομηχανική	Σ	600	460	»	»
— Ανωτ. Γεωπονική	Σ	470	120	»	»
— Πάντειος ΑΣΠΕ	Σ	240	220	»	»
64. Αττικό Πανεπιστήμιο	Ν	1.000	800	»	»
65. Πανεπιστήμιο Κρήτης	Σ	1.080	1.080	ΥΠΕΠΘ/ΠΚ	Ρεθυμν. Ηρακλ.
— Παράρτημα Ρεθύμνου	Σ	100	100	»	Ρεθύμνου
— Παράρτημα Ηρακλείου	Σ	980	980	»	Ηρακλείου
66. Πανεπιστήμιο Κρήτης	Ν	60	60	»	Ρεθύμνου
— Παράρτημα Ρεθύμνου	Ν	60	60	»	Ρεθύμνου
67. Πανεπιστήμιο Θράκης	Σ	1.440	1.010	ΥΠΕΠΘ/ΠΘ	Ξάνθης-Ροδόπης
— Παράρτημα Ξάνθης	Σ	770	380	»	Ξάνθης
— Παράρτημα Κομοτηνής	Σ	670	630	»	Ροδόπης
68. Πανεπιστήμιο Θράκης	Ν	100	100	»	Ξάνθης
69. Παν. Αθηνών/Αρετ. Νοσοκ.	Σ/Ν	70	70	ΥΠΕΠΘ/ΠΑ	Αττικής
70. Ανωτ. Σχ. Καλών Τεχνών	Σ	9	5	ΥΠΕΠΘ/ΕΜΠ	»
71. Πολυτεχνείο Κρήτης	Ν	426	426	ΥΠΕΠΘ/ΠΚ	Χανίων
72. Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Ν	1.000	600	ΥΠΕΠΘ/ΠΑΙΓ	Λέσβου[6]
73. Πανεπιστήμιο Ιονίου	Ν	500	300	ΥΠΕΠΘ/Π.ΙΟΝ.	Κέρκυρας
74. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	Ν	1.800	800	ΥΠΕΠΘ/ΠΘΕΣ.	Μαγνησίας
75. Νοσοκομείο Πανεπιστ. Ιωαννίνων	Ν	6.000	6.000	Υπ. Δ. Έργων	Ιωαννίνων
76. Νοσοκομείο Πανεπιστ. Πάτρας	Ν	6.000	6.000	Υπ. Δ. Έργων	Αχαΐας
77. Νοσοκομείο Πανεπιστ. Κρήτης	Ν	6.000	6.000	Υπ. Δ. Έργων	Ηρακλείου
78. Νοσοκομείο Πανεπιστ. Θράκης	Ν	600	600	Υπ. Δ. Έργων	Έβρου
79. Φοιτητική Εστία Πατρών - Β' Στάδιο	Σ	180	60	Υπ. Προεδρ./ΕΙΝ	Αχαΐας
80. Β' Φοιτητ. Εστία Ιωαννίνων	Ν	440	310	Υπ. Προεδρ./ΕΙΝ	Ιωαννίνων
81. Β' Φοιτητ. Εστία Αθήνας	Ν	550	380	Υπ. Προεδρ./ΕΙΝ	Αττικής
Σύνολο			110.266		

Υποσημειώσεις:

1. Πρόκειται για 670 περίπου έργα μέσης αξίας 33 εκατ. δραχμών για τη στήλη (3) και 22 εκατ. για τη στήλη (4).

2. Πρόκειται για 440 περίπου έργα μέσης αξίας 44 εκατ. δραχμών για τη στήλη (3) και 27 εκατ. για τη στήλη (4), από τα οποία μεγάλα (προϋπολογισμού 100 εκατ. και άνω) ήταν τα εξής:

Εκκλησιαστική Σχολή Καρπενησίου	100	εκατ.,	πιστώσεις 1983-87		58	εκατ.	δρχ.
Συγκρότημα Γράβα - Γαλάτσι	580	»	»	»	45	»	»
Γυμνάσιο Αγ. Βαρβάρας Αιγάλεω	104	»	»	»	19	»	»
Συγκρότημα Αγ. Ιεροθέου Πειραιά	140	»	»	»	108	»	»
Συγκρότημα Κοζάνης	125	»	»	»	11	»	»
Γυμνάσιο Θηλέων Πτολεμαΐδας	100	»	»	»	100	»	»
Γ' Γυμνάσιο Λάρισας	135	»	»	»	40	»	»
Γυμνάσιο Χρυσούπολης	120	»	»	»	40	»	»
Α' Γυμνάσιο Καβάλας	100	»	»	»	100	»	»
Συγκρότημα ΜΕ Κέρκυρας	127	»	»	»	35	»	»

3. Πρόκειται για 50 περίπου έργα —μέσης αξίας 100 εκατ. δραχμών για τη στήλη (3) και 80 εκατ. για τη στήλη (4)— από τα οποία μεγάλα (προϋπολογισμού δηλαδή 100 εκατ. και άνω) ήταν τα εξής:

ΚΕΤΕ Καβάλας	140 εκατ.,	πιστώσεις 1983-87	30 εκατ.	δρχ.
ΚΕΤΕ Πύργου	125 »	» »	80 »	»
ΚΕΤΕ Βόλου	165 »	» »	4 »	»
ΚΕΤΕ Λαμίας	197 »	» »	30 »	»
ΚΕΤΕ Κυπαρισσίας	130 »	» »	15 »	»
ΚΕΤΕ Άρτας	145 »	» »	93 »	»
ΚΕΤΕ Αμαλιάδας	110 »	» »	47 »	»
ΚΕΤΕ Φλώρινας	120 »	» »	73 »	»
ΚΕΤΕ Ιωαννίνων	180 »	» »	116 »	»
ΚΕΤΕ Κατερίνης	145 »	» »	57 »	»
ΚΕΤΕ Λάρισας	175 »	» »	93 »	»
ΚΕΤΕ Άργους - Ναυπλίου	100 »	» »	85 »	»
ΚΕΤΕ Σπάρτης	100 »	» »	90 »	»
ΚΕΤΕ Πειραιά 3ο	150 »	» »	110 »	»

4. Αρκετά από τα συνεχιζόμενα έργα στην πραγματικότητα είναι νέα. Εμφανίζονται όμως ως συνεχιζόμενα γιατί εντάχτηκαν στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων το 1982 ή νωρίτερα με ελάχιστα ποσά (π.χ. με το ποσό της μελέτης μόνον) χωρίς ποτέ να έχει αρχίσει η κατασκευή τους. Έργα αυτής της κατηγορίας σημειώνονται στη στήλη (2) με τα σύμβολα Σ/Ν που σημαίνει ότι είναι τυπικά συνεχιζόμενα, ουσιαστικά όμως νέα.

5. Οι ανάγκες για νέα έργα είναι πολύ μεγαλύτερες. Εδώ εμφανίζονται μόνον τα έργα πρώτης προτεραιότητας που προϋπολογίζονται στο ποσό των 51 δισ. δραχμών (1 δισ. περίπου είναι τα έργα 40-46 αυτού του Πίνακα που εντάχτηκαν ήδη στο ΠΔΕ) και πιστώνονται στη στήλη (4) με το ποσό των 26 δισ. δραχμών. Το τελευταίο υπολογίστηκε εξυπολοίπου ως εξής: Από 103 δισ. δραχμές που είναι το ποσό που μπορεί να δαπανηθεί την πενταετία για έργα εποπτείας του Υπ. Παιδείας αφαιρέθηκαν τα ποσά που απαιτούνται για την αποπεράτωση των συνεχιζόμενων έργων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά 100%, στα ΤΕΙ κατά 100%, στα ΑΕΙ κατά 88% και των συνεχιζόμενων έργων στα ΤΕΙ κατά 100% και στα ΑΕΙ κατά 90%. (Στα τελευταία περιλαμβάνονται και 4 νέα πανεπιστημιακά νοσοκομεία των οποίων προβλέπεται η αποπεράτωση κατά 100%).

6. Εγγράφεται ολόκληρο το ποσό στο Νομό Λέσβου που πρόκειται να είναι η έδρα του Πανεπιστημίου γιατί δεν έχει εκτιμηθεί ακόμα σε ποια άλλα νησιά πρόκειται να λειτουργήσουν Παραρτήματα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

Σ = Συνεχιζόμενα Έργα
Ν = Νέα Έργα
ΥΠΕΠΘ = Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
ΟΣΚ = Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων
ΓΕ = Γενική Εκπαίδευση
ΤΕΕ = Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση
ΔΙΕΦΕΣ = Διεύθυνση Εφαρμογής Εκπαιδευτικών Σχεδίων
ΚΕΤΕ = Κέντρα Επαγγελματικής Τεχνικής Εκπαίδευσης
ΠΟΣΜΕ = Πολυδύναμα Σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης
ΔΤΥ = Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών (των Νομαρχιών)
ΚΕΚΑΤΕ = Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης Ενηλίκων
ΟΑΕΔ = Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΤΕΙ = Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΕΜΠ = Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο
Π.Α. = Πανεπιστήμιο Αθήνας
Π.Θ. = Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Π.Ι. = Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Α.Π. = Αττικό Πανεπιστήμιο
Π.Κ. = Πανεπιστήμιο Κρήτης
Π.ΑΙΓ. = Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Π.ΙΟΝ. = Πανεπιστήμιο Ιονίου
Π.ΘΕΣ. = Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Υ.Δ.ΕΡΓΩΝ = Υπουργείο Δημοσίων Έργων
ΑΣΠΕ = Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών
ΕΙΝ = Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΠΙΝΑΚΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΥΓΕΙΑ

Φορέας : Υπ. Υγείας και Κοιν. Πρόνοιας — Σε χιλ. δρχ.

α/α	Έργο	Συνεχιζόμενο ή Νέο	Προϋπολογισμός	Τόπος (νομός)
1.	Νοσοκ. Νέας Ιωνίας	Νέο	990.000	Αττικής
2.	» Ελευσίνας	»	2.200.000	Αττικής
3.	» Λειβαδιάς	»	1.100.000	Βοιωτίας
4.	» Χαλκίδας	»	1.760.000	Εύβοιας
5.	» Ρόδου	»	1.650.000	Δωδεκανήσου
6.	» Αγρινίου	»	1.375.000	Αιτωλ/νίας
7.	» Μεσολογγίου	»	660.000	Αιτωλ/νίας
8.	» Άμφισσας	»	660.000	Φωκίδας
9.	» Αργοστολίου	»	550.000	Κεφαλληνίας
10.	» Ηγουμενίτσας	»	660.000	Θεσπρωτίας
11.	» Κέρκυρας	»	1.375.000	Κέρκυρας
12.	» Γρεβενών	»	550.000	Γρεβενών
13.	» Κατερίνης	»	1.650.000	Πιερίας
14.	» Γιαννιτσών	»	990.000	Πέλλης
15.	» Σερρών	»	1.650.000	Σέρρες
16.	» Ξάνθης	»	1.210.000	Ξάνθης
17.	» Σητείας	»	330.000	Χανίων
18.	» Πύργου	»	1.650.000	Ηλείας
19.	Επέκταση Γεν. Κρατ. Αθήνας		450.000	Αττικής
20.	» Νοσ. Σωτηρίας	»	360.000	Αττικής
21.	» » Άργους	»	360.000	Αργολίδας
22.	» » Ναυπλίου	»	135.000	Αργολίδας
23.	» » Κορίνθου	»	450.000	Κοριθνίας
24.	» » Θήβας	»	135.000	Βοιωτίας
25.	» » Χίου	»	225.000	Χίου
26.	» » Πύργου	»	450.000	Ηλείας
27.	» » Αμαλιάδας	»	450.000	Ηλείας
28.	» » Σπάρτης	»	135.000	Λακωνίας
29.	» » Καλαμάτας	»	540.000	Μεσσηνίας
30.	» » Άρτας	»	360.000	Άρτας
31.	» » Λάρισας	»	900.000	Λάρισας
32.	» » Τρικάλων	»	900.000	Τρικάλων
33.	» » Βόλου	»	945.000	Μαγνησίας
34.	» » Λαμίας	»	450.000	Φθιώτιδας
35.	» » Βέροιας	»	270.000	Ημαθίας
36.	» » Καστοριάς	»	315.000	Καστοριάς
37.	» » Αλεξανδρουπόλεως	»	450.000	Έβρου
38.	» » Ηρακλείου	»	675.000	Ηρακλείου
39.	Γενικό Νοσ. Ιωαννίνων	Συνεχιζόμενο	600.000	Ιωαννίνων
40.	» » Καρδίτσας	»	1.050.000	Καρδίτσας
41.	» » Έδεσσας		525.000	Πέλλης
42.	» » Πολυγύρου	»	420.000	Χαλκιδικής
43.	» » Ιπποκ. Θεσ/κης	»	750.000	Θεσσαλονίκης
44.	» » Διδυμότειχου	»	350.000	Έβρου
45.	» » Αγ. Νικολάου	»	350.000	Λασιθίου
46.	» » Ρεθύμνου	»	350.000	Ρεθύμνης
47.	» » Ευαγγελισμός	»	1.470.000	Αττικής
48.	» » Αιγίου	»	420.000	Αχαΐας
49.	Κέντρα Υγείας και Κοιν. Φροντ.		20.000.000	Νομοί Χώρας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΠΙΝΑΚΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ — σε εκ. δρχ. τιμές

α/α Τομέας και έργο	Συνεχ. ή νέο	Προϋπολογισμός	Πιστώσεις 1983–87	Τόπος (νομοί)	Φορέας
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ΓΕΝΙΚΑ					
1. Μελέτες διάγνωσης και εφαρμογή μέτρων προστασίας περιβάλλοντος A	Σ	1.407	1.407	Διάφ. Νομοί	ΥΧΟΠ
2. Μεσογειακό σχέδιο δράσης A	Σ	1.400	1.400	Αττικής	ΥΧΟΠ
3. Ενιαίος Φορέας Περιβάλλοντος A	Ν	1.700	1.275	»	ΥΧΟΠ
4. Επιχορήγηση και χρηματοδότηση έργων και μελετών προστασίας περιβάλλοντος A	Ν	20.000	20.000	Διάφοροι Νομοί	ΥΧΟΠ
ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ					
1. Προμήθεια πλοίου ωκεανογραφικών και υποθαλάσσιων ερευνών* Ε	Σ	300	300	Αττικής	Υπ.Ε.Ν.
2. Καθαριότητα ακτών και διατήρηση της οικολογικής τους ισορροπίας A	Σ	900	900	Διάφοροι Νομοί	ΟΤΑ ΥΧΟΠ
3. Προστασία και βελτίωση δασών* Ε	Σ	16.000	16.000	Διάφοροι Νομοί	Υπ. Γεωργίας
4. Εθνικοί δρυμοί, αισθητικά δάση, μνημεία της φύσης*	Σ	1.700	1.700		Υπ. Γεωργίας
α. Σαμαριά				Χανίων	
β. Ολύμπου				Λάρισας	
γ. Αίνου Κεφαλληνίας				Κεφαλληνίας	
δ. Πίνδου				Ήπειρος	
ε. Παρνασσού				Α. Στ. Ελλάδα	
στ. Οίτης				Φθιώτιδας	
ζ. Πάρνηθας				Αττικής	
η. Σουνίου				»	
θ. Πρεσπών				Φλώρινας	
ι. Βίκου – Αώου				Ήπειρος	
ια. Νέοι δρυμοί A				Διάφοροι νομοί	
5. Προστασία βιοτόπων A	Σ	630	630	Διάφοροι νομοί	
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ					
1. Ρυθμιστικές μελέτες και έργα πόλεων* Ε	Ν	30.000	30.000	Διάφοροι Νομοί	ΥΧΟΠ
2. Προστασία και ανάπλαση διατηρητέου ανθρωπογενούς περιβάλλοντος*					
α.		7.640	7.640	Διάφοροι νομοί	ΥΠΠΕ
β.		3.000	3.000	»	ΥΧΟΠ
γ. A		2.000	2.000	»	ΕΟΤ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΠΟ ΡΥΠΑΝΣΗ					
1. Εγκαταστάσεις αντιρρύπανσης από :					
α. βιομηχανία					
ι. Υπάρχουσα		5.000	5.000	Διάφοροι	Υπ.Εθν.Ο.
ιι. Μετεγκατάσταση		1.645	1.645	Αττικής	ΕΦΟΠ
ιιι. Νέες βιομηχανίες		2.000	2.000	Διάφοροι	»
β. Παραγωγή ενέργειας					
ι. Θερμοηλεκτρικοί σταθμοί		12.000	12.000	Κοζάνης, Αρκαδίας, Φλώρινας	ΔΕΗ
ιι. Παραγωγή αερίου πόλ. A	Ν	406	406	Αττικής	ΕΛΔΑ
2. Έργα στις ΒΙ.ΠΕ* Ε	Σ+Ν	12.000	12.000	Διάφοροι νομοί	ΕΤΒΑ

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
3. Εναέριο σύστημα ανίχνευσης και αποτύπωσης πετρελαιοκηλίδων στη θάλασσα*	Ν	42,5	42,5	Αττικής	Υπ.Ε.Ν.
Α					
4. Προμήθεια 8 σκαφών πολλαπλών αποστολών (και απορρύπανσης)*	Ν	2.000	2.000	Αττικής	Υπ.Ε.Ν.
Ε					
5. Προμήθεια 2 αεροσκαφών και 2 ελικοπτέρων πολλαπλών αποστολών (και ελέγχου ρύπανσης)*	Ν	276	276	Αττικής	Υπ.Ε.Ν.
Ε					
6. Εγκατάσταση 11 σταθμών υποδοχής καταλοίπων πλοίων στα λιμάνια :*	Ν	2.000	2.000		
α. Πειραιά				Αττικής	ΟΛΠ
β. Ελευσίνας				»	Α.Τ. Ελευσίνας
γ. Θεσσαλονίκης				Θεσσαλονίκης	ΟΛΘ
δ. Καβάλας				Καβάλας	Λ. Ταμεία
ε. Ηρακλείου				Ηρακλείου	»
στ. Ρόδου				Δωδεκανήσου	»
ζ. Βόλου				Μαγνησίας	»
η. Κέρκυρας				Κέρκυρας	»
θ. Σύρου				Κυκλάδων	»
ι. Χαλκίδας				Εύβοιας	»
ια. Πάτρας				Αχαΐας	»
Α					
7. Εγκατάσταση 62 Κέντρων Τεχνικού Ελέγχου Οχημάτων (ΚΤΕΟ)*	Σ+Ν	3.500	3.500	Αττικής (9) Θεσ/νίκης (2) Αιτωλ/νίας (2) Έβρου (2) Λοιποί νομοί από 1	Υπ. Συγκ.
Ε					
8. Κυκλοφοριακή ρύθμιση Αθήνας*		100.000	100.000	Αττικής	Υπ.Δ.Ε., Υπ.Σ., ΥΧΟΠ
Ε					
9. Βελτίωση καυσίμων					
α. Αποθείωση	Σ	3.300	3.300	Αττικής	ΕΛΔΑ
β. Αφαίρεση μολύβδου	Ν	5.300	5.300	»	ΕΛΔΑ
γ. Χρήση αερίου πόλης σε βιομηχανίες	Ν	150	100	»	ΔΕΦΑ
δ. Μετατροπή καυσίμων στα οχήματα	Ν	3.040	648	»	
10. Βελτίωση καύσης					
α. Στα οχήματα	Ν	8.160	8.160	»	Υπ.Σ.
β. Στις κεντρικές θερμάνσεις	Σ	3.700	3.700	»	ΕΦΟΠ
Α					
11. Θερμομόνωση κτιρίων	Ν	16.000	10.667	»	ΥΧΟΠ
Ε					
12. Προστασία από ρύπανση					
α. Από δίκτυο αερίου πόλης	Ν	400	400	»	ΔΕΦΑ
β. Σε τοποθεσίες διάθεσης απορριμμάτων	Ν	88	88	»	ΕΦΟΠ
Α					
13. Συλλογή, μεταφορά, διάθεση απορριμμάτων	Σ+Ν	4.093,5	4.093,5	Διάφοροι νομοί	ΟΤΑ
Α					
14. Κατάβρεγμα δρόμων για περιορισμό σκόνης	Σ+Ν	600	600	Αττικής	ΟΤΑ, ΕΦΟΠ
Α					
15. Αποχετεύσεις και βιολογικοί καθαρισμοί*	Σ+Ν	77.000	77.000	Διάφοροι νομοί	Υπ.Εσ., Υπ.Δ.Ε.
Α					

Σημείωση: 1. Ο χαρακτηρισμός Α είναι για έργα που αφορούν το περιβάλλον άμεσα, ενώ ο χαρακτηρισμός Ε είναι για έργα που αφορούν το περιβάλλον έμμεσα.

2. Τα έργα με αστερίσκο αναφέρονται και σε καταλόγους έργων άλλων κλάδων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

(σε εκατ. δρχ.)

Ονομασία Έργου	Συνεχιζόμ. ή Νέο	Προϋπολογ.	Πιστώσεις 5/ετίας
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ (ΓΕΝΙΚΑ):			
1. Σωστικές και Συστηματικές Ανασκαφές σε όλη τη Χώρα	Σ & Ν	1.800	900
2. Κέντρο Υποβρυχίων Αρχαιολογικών Ερευνών Πύλου και Σταθμοί Υποβρυχίων Ερευνών (Αιγαίου, κ.λπ.)	Ν	700	500
3. Σύνταξη Μητρώου & Αρχείου Μνημείων και Συνόλων	Σ	1.000	200
ΜΟΥΣΕΙΑ:		πάνω από	
1. Μουσείο Ακρόπολης	Ν	1.000	500
2. Βυζαντινό Μουσείο Θεσ/νίκης	Ν	600	300
3. Αρχαιολ. & Βυζαντ. Μουσείο Λάρισας	Ν	400	150
4. Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης	Ν	350	350
5. Νομισματικό Μουσείο (Ιλίου Μέλαθρο)	Ν	60	60
6. Αρχαιολ. & Βυζαντ. Μουσείο Πατρών	Ν	500	200
7. Μουσείο Πόλης Αθηνών	Ν	800	200
8. Αρχαιολ. Μουσείο & Πολιτιστικό Κέντρο Αιγίου	Ν	50	50
9. Μουσείο & Πολιτιστ. Κέντρο Πύργου	Ν	80	80
10. Βυζαντινό Μουσείο Καστοριάς	Ν	60	60
ΜΝΗΜΕΙΑ:			
1. Αναστηλωτικά Έργα Ακρόπολης και Συντήρησης Παρθενώνα	Σ	600	300
2. Στερέωση, Αποκατάσταση και Ανάδειξη του Μινωϊκού Ανακτόρου της Κνωσσού	Ν	800	300
3. Συντήρηση & Αναστήλωση Ναού του Επικουρ. Απόλλωνα (Φυγάλεια)	Σ	600	300
4. Αποκατάσταση κτιρίου Weller (Μακρυγιάννη)	Ν	150	150
5. Μελέτη & Εργα Προστασίας & Ανάδειξ. Αρχαιολ. χώρου Βεργίνας	Ν	150	80
6. Μελέτη & Έργα Προστασίας & Ανάδειξης Αρχ/κού χώρου Ολυμπίας	Ν	180	100
7. Μελέτη & Έργα Προστασίας & Ανάδειξης Αρχ/κού χώρου Δελφών	Ν	120	50
8. Συντήρηση & Προστασία Διατηρητέων Μνημείων & Σπιτιών στην παλιά πόλη του Ρεθύμνου	Σ	800	250
9. Συντήρηση & Προστασία Διατηρητέων Μνημείων & Σπιτιών στην παλιά πόλη Χανίων	Σ	850	300
10. Στερέωση & Συντήρηση σπιτιών στην Πλάκα	Σ	300	180
11. Στερεωτικές Εργασίες στα Μεσαιωνικά Τείχη της Ρόδου	Σ	60	30
12. Στερεωτικές Εργασίες στις Μονές των Μετεώρων	Ν	200	50
13. Αναστηλωτικές Εργασίες στην Ιερά Μονή Οσίου Λουκά	Σ	100	30
14. Στερέωση Κατακομβών Μήλου	Ν	80	20
15. Στερεωτικές Εργασίες στο Μυστρά	Ν	70	20
16. Επισκευή-Συντήρηση Μονής Δαφνίου	Σ	80	20
17. Στερεωτικές Εργασίες στην Ιερά Μονή Οσίου Μελετίου	Ν	55	20
18. Στερέωση-Αναστήλωση Μνημείων της Θεσσαλονίκης	Σ	350	350
19. Αναστ. & Συντήρ. Εκκλησιών, Μονών & Παραδ. Συνόλ. Ν. Ιωαννίνων	Σ	180	80
20. Επισκευή & Ανακαίνιση Κτιρίου παλ. Φρουρίου. Κέρκυρας	Ν	200	80
21. Στερέωση & Συντήρηση διατηρητέων σπιτιών σε όλη την Ελλάδα (επιχορηγήσεις)	Ν	1.000	1.000
22. Αποκατάσταση όψεων διατηρητέου κτιρίου Εθνικού Θεάτρου	Ν	40	40
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ:			
1. Γενικά Αρχεία του Κράτους	Σ	330	330
2. Νέο Κτίριο Εθνικού Θεάτρου	Ν	1.200	500
3. Κτίριο Ιστορικού Αρχείου Ύδρας	Σ	50	50
4. Περιφερειακά-Δημοτικά Θέατρα	Ν	1.000	500
5. Βιβλιοθήκη Σπάρτης	Ν	30	30
6. Βιβλιοθήκη Πύργου	Ν	30	30
7. Βιβλιοθήκη Δράμας	Ν	30	30
8. Εθνικό Δίκτυο Βιβλιοθηκών	Ν	450	450
9. Πολιτιστικά Κέντρα	Ν	700	400
Σύνολο			9.620

Αθήνα, 9 Ιανουαρίου 1985

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

Ο Δ/ΝΤΗΣ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ